

**Historie der vermaerde zee- en koop-stadt Enkhuisen :
vervaetende haere herkomste en voortgangh, mitsgaders
verscheide gedenkwaerdige geschiedenissen, aldaer
voorgevallen**

<https://hdl.handle.net/1874/36971>

H. Bary sc.

Reuss. Nieuw. gesch.

HISTORIE
DER VERMAERDE ZEE-
EN KOOP-STADT
ENK HUISEN,
VERVAETENDE HAERE
H E R K O M S T E,
EN VOORTGANGH.

MITSGADERS

Verscheide gedenkwaardige Geschiedenissen , aldaer
voorgevallen.

Uitgegeven met goedvinden van de Ed. Achtbaere Burgermeeste-
ren en Wethouderen der selve stede,

Door **EGBERT VAN DEN HOOFF.**

* E N K H U I S E N ,

Gedrukt bij **EGBERT van den HOOFF** , in de oude Wester-
stract , in de Bonte Drukker . 1666.

Met Privilegie.

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
VAN AMSTERDAM

N A M E N

Van alle de Heeren

Schouten, Burgermeesteren, Schepenen, Raden ende Vroedschappen, Weesmeesteren, Commissarisen van de kleyne Geregtslaken, Secretarisen, Commissarisen van den Egentstaet, Kerkmeesteren, Voogden van alle de Godshuysen, Bewindthebberen van de Oost- ende West-Indische Compagnien, Capiteynen en Luytenanten van de tien Vendelen Schutterye, Bedienaren des Goddelijken Woords, Ouderlingen en Diaconen van de Gereformeerde Gemeente J. C. ende Moeders van alle de Godshuysen, zederd de Jaren 1578, 1580, 1584, en 1666. tot den Jare 1687.

Zijnde ten meerendele een Vervolg op de Historie van Enchuyzen.

ENCHUYSEN,

Gedrukt by MEYNERD MUL, Boekdrukker ende Boekverkooper in de Oude Westerstræet, in de Bonte Drukker, 1687.

PRIVILEGIE.

DE STAETEN VAN HOLLANDT DEN WESTVRIESLANDT hebben geconsenteert en geoctroyeert, consenteren en octroyeren mits desen aen **EGBERT VAN DEN HOOF**, dat hij den tijdt van vijftien naestkomende jaeren geduirende, binnen den lande van Hollandt en Westvriesslandt alleen sal mogen Drukken, doen Drukken, uitgeven ende verkoopen, **DE HANDTVESTEN, PRIVILEGIEN EN OUDE HERKOMSTEN DER STADT ENKHUYSEN**: Verbiedende allen ende eenen yegelijke de selve in eeniger manieren naer te Drukken, ofte elders naegedrukt binnen den voorz. lande te brengen en te verkoopen, op verbeurte van de naegedrukte ingebraghte ende verkochte exemplaren, ende een boete daer en boven van drie hondert guldens, te appliceren als naerder bij het orgineel Octroy te sien is. Gegeven in den Hage onder het groot segel den 8. December 1664.

Was ondergetekent

Iohan de Wit ^{vt.}

Ter Ordonnantie van de Staeten

Herbt. van Beaumondt.

OCTROYE.

DE Heeren Burgermeesteren ende Vroedtschap-
pen des Stadts Enkhuisen, hebben EGBERT
vanden HOOFF, Boek-drukker, *geconsenteert*
ende geoctroyeert, consenteren en octroyeren by desen, om
binnen de voorsz. Stadt alleen te drukken ende uyt te geven,
verkoopen en doen verkoopen de Historie van de Stadt
Enkhuisen, beneffens de Wapens van der selve Magi-
strate, en't gene daer aen dependeert, met interdictie aen
alle andere het voorsz. werk alhier nae te drukken, of
de exemplaren by andere binnen of buiten de voornoemde
Stadt gedrukt, alhier te verkoopen of doen verkoopen,
verhandelen of doen verhandelen, op de verbeurte van
de exemplaren of de waerde van dien, ende daerenboven
een somme van twee hondert guldens, conform de Keure
daer tegens by de Heeren van den E. Gerechte beraemt.
Actum in Enkhuisen den 5. November, 1666.

In kennisse van my

JOH. van GENT.

Den

Den edelen, achtbaeren, wijfen en
feer voorfienigen Heeren,

Mijn' Heere DIRK HAEK, Hooft-Officier der ftadt
Enkhuizen, ende mijn' Heeren

ADAM KORTLEVEN,
CORNELIS HAEK,
CLAES WITS, en
VOLKERT EVERTSZ. TEERKOPER,
Burgermeesteren der felve ftadt;

Mitfgaders den anderen Heeren Vroedtschappen, mijn' Heeren,

GERRIT SEGERSZ.	MARTEN ROOS,
GERRIT GLAS,	GERBRANT BLAEUHULK,
ROEMER KANT,	GERRIT CLAESZ. vander
PIETER VIS,	NIEUBURG.
Mr. ADRIAEN JONGHKNECHT,
HENDRIK HUIG,
DIRK QUIRIJSZ.
IOHAN HAM,
IACOB de WIT,

Edele, achtbaere, wijfe en feer voorfienige Heeren,

Dese Hiftorie kan niemant ter werelt met grooter reden en beter recht toekomen en opgedragen worden, dan Uwe Ed. Achtb. : Nadien fe met uw goetvinden is befchreven; en het begin, den voortgang en de gefchiedeniffen uwer vaderlijke ftadt, welker beftieringe Uwe Ed. Achtb. is bevolen, in haere bladeren begrijpt. Dat Uwe Ed. Achtb. het vorderen en uitgeven van dit werk door het mededeilen van verfcheide oude Stadts fchriften en papieren begunftigden, reken ik voor geen geringe weldaecht. Want ik gevoelde mij federt her

oprechten mijner Drukkerije op het hoogfte aengeprikkelt om de vermaerdtheit en lof deser zee- en koop-ftadt door dese Beschrijving voort te fetten, en eenigen luifter te geven. Hier toe heb ik mij liever willen dienen van eens anders penne, dan van de mijne. Dit boek, dat met mijne letteren gedrukt is, werdt door eens anders gefchreven. Ik heb hier een Schrijver gebruikt die tot Enkhuiſen vreemd was, nochtans een Hollander en inwoonder onfer nabuurige ſtadt, op dat 'er te minder eenſijdigheid soude plaets hebben. De daeden der Enkhuiſer voorfacten, die hier verhaelt werden om van de nakomelingen overwogen, gevolgt of gemijdt te worden, fullen mijns bedunkens meer geloof verdienen uit den mondt van defen vremden dan of een Enkhuiſer ingeboren die voorſtelde. In dese bladen vindt men ter loops ook eenige gedachteniſſe van den ijver der oude vrije Weſtvrieſen voor de vaderlijke vrijheit, en hunne dapperheit tegens de Hollandtſche Graven, die, met hunne eige hoogheit niet te vreden, meeft altijds na hooger meesterschap ſtonden, ſelfs over de geen en die onder hun gebiedt niet behoorden. Dat verhael, vertrou ik, ſal Uwe Ed. Achtb. niet onaengenaem ſijn, en den Landtſaeten hunnen plicht indachtig maken, en daer toe ernſtelijk aenmaenen: op dat ſe, 't geen wij van herten wenſchen, de diergekochte Vrijheit, die wij onder de hooge regeringe der Edele Grootmogende Heeren Staeten van Hollandt en Weſtvrieſlandt heden ten dage genieten, als waerdige naeſaeten van fulke voorgangers, met goet en bloedt beſchermen, handthaven, en den nakomelingen met Godts hulpe ongeſchendt overgeven. Neemt dan onſen arbeit, die Uwe Ed. Achtb. eigen is, ten goede, en tot een betuigteken van mijne dankbaerheit, wegens verſcheide weldaeden van Uwe Ed. Achtb. voor defen genoten. D'almagtige en goede Godt ſegene uwe perſoonen

en regeeringe, ten beste van uwe vaderlijke stad en 't Vader-
landt, en geve mij gelegenheit om door 't betrachten mijner
plichten te betoonen dat ik ben , en blijve ,

Edele, achtbaere, wijse seer voorsienige Heeren,

Uwe Ed. Achtb.

Getrouwe onderdaen, burger en dienaar

EGBERT VAN DEN HOOF.

*In Enkhuisen den 11 van
Wynmaend des jaers
1666.*

DE SCHRYVER
AEN DEN LESER.

NA dat mij d' Uitgever defes boeks tot des selfs beschrijving hadt bewogen , ben ik , niet buiten mijne verwachtinge , gewaer geworden , hoe beswaerlijk dat men d' eerste beginfelen en 't opkomen der steden kan onderzoeken , met naemen daer men weinig van vindt aengetekent , als alleen in laetere tijden : daer ook de vertellingen somwijlen seer verscheiden sijn , met malkanderen of met sich selven en de waerschijnlijkheit strijdende . Om in fulke onsekerheden te minder te missen , heb ik op sommige plaetsen verscheidde gevoelens voorgestelt , ook d' onwaerschijnlijkheit eeniger vertellingen aengewesen , en , soo veel mij doenlijk viel , de waarheit gesocht en gevolgt . Doch heeft iemant van d' ingefetenen der stad Enkhuisen , of wie 't ook sij , dit lesende , ict sekerder , al waer 't ook tegens het verhael deser Historie , hij sij gebeden , sulks den Drukker en Uitgever bekent te maken , 't geen desgelijks verfocht wordt aengaende saeken en voorvallen , die tot dit werk behoren , en buiten sijne of mijne kennisse , onder iemant mogten berusten : ten einde dat men de mislagen verbeterde , en 't geen 'er gebreekt vervulle . Sommigen sullen mogelijk denken , dat hier eenige Westvriesche Geschiedenissen verfwegen worden , die tot dit werk enigfins passen . Dan de Leser weete , dat de selve in dit boek met voordacht sijn achtergelaten : (uitgefondert op etlijke plaetsen daer het d' aeneenhechting der saeken , of eenige andre reden vereischte) eensdeels dewijl wij geene Historie van Westvrieslandt , maer van Enkhuisen lochten te schrijven , ten anderen om dat sulks in de vermaerde Chronijke van Hoorn , door D^r. Velius beschreven , die in ieders handen is , vlijtig-

tiglijk geschiedt, ook bij P. Bor, en anderen. Maer eenigen sal 't mischien mishagen, dat hier saeken gedacht worden, die van gering belang schijnen. Op die tegenwerping moet men bekennen, dat vertellingen van 't leggen van een straet of brug, het bouwen van een toorn of stuk muurs, met aenteikening van onkosten, en diergelijke dingen, bijna niet schrijfvaerdig sijn: doch gelijk als sommige saeken aen des menschen lichaem gering schijnen, gelijk het hair en de nagelen, en nochtans hun gebruik en noodwendigheid hebben, eveneens is 't ook gelegen met die kleene saeken in het beschrijven der steden. Bovendien sijn se meest voor den ingefetenen, die in fulke kleene besonderheden vermaek scheppen, geschreven. De vreemden mogen se, als voor hun van kleener waerde, in 't lesen overflaen. In het verhalen van dese Geschiedenissen heb ik mij dikwils gedient van de Gedenkschriften, die door den Heere Jan Simonfz. Blacuhulk, eertijds Raedt en Schepen deser stadt, en naderhandt Bewinthebber der Oostindische Compagnie, met groote naerstigheid uit oude papieren en schriften der stadt sijn bijeengestelt, tegenwoordig berustende onder den Heere Simon Dirksfz. Semeyns, Schepen deser stadt, en Bewindthebber der voornoemde Compagnie: als ook van de Aentekeningen geschreven van wijlen Marten Pieterfz. Prooft, en andre burgers, gelijk aen de kant van yder bladt met uitdrukking van sijnen naeme, of met dese woorden ENKH. AENTEK. dat is, ENKHUISER AENTEKENINGEN, wordt te kennen gegeven. Eenige van de selve sijn mij door den Heere Adriaen F. Westphalen Rechtsgeleerde van Enkhuysen ter handt gekomen, met naemen d' Informatien van D. V. Teilingen, die in de Historie meermaels worden gemeldt. Dese heeft ook de lijste der oude Wethouders, bij mij opgefocht, uit meenigte van oude brieven en besegelheden

**

groo-

grootelijks vermeerdert. De meeste Handvesten , die hier kortelijck worden verhaelt , en ook merkelijck licht geven ontrent sommige saeken , sijn geschreven uit d' oorsprongkelijke brieven , die op het stadthuis worden bewaert ; en eenige uit de afschriften van wijlen de Heeren Fredrik Segerfz. Noorman en Jacob Hendrikfz. Guldenarm, d' eerste ontrent het jaer 1534, en de tweede ontrent dertien jaeren geleden Burgermeester van dese stadt. 'Tgeen ik vorders uit des stadts Oudt Keur- en Crimineel-boek, uit de Historien van P. C. Hooft, P. Bor, H. Junius, D. Velius, en andre gedrukte Schriften heb getrokken , wordt op sijne plaetsen in de kantschriften van bladt tot bladt aangewesen. Door dese getuigenissen werdt de waerheit deser Historie bevestiget. D' uitgever , die dese Historie met de printen van eenige aensienlijke mannen heeft verciert, hadt daer noch gaerne die van Pieter Buiskens, Dirk Brouwer, Theodorus Langius, Lucas Janfz. Wagenaer en and're treffelijke inboorlingen bijgevoegt, maer men kon hunne afbeeldingen niet bekomen. In de tijtelprint, die door een konstrijcke handt is getekent, verbeelt de Maegdt van Enkhuisen met haere Scheepkroon en haringwapen, haere vermaerdtheid , verfochttheit en kloekheit ter zee ; ook den haring-segen dien hun Godt heeft verleent. De zeetonnen, bakens en kapen, die hier gesien worden, geven te kennen, dat dese stadt het recht der Pael-kiste besit. De Stadts Privilegien, die men hier nevens dacht uit te geven, sijn door het opfoeken van eenige originele Handvesten wat ophouden, en gaen nu eerstdaegs onder de persse om dese Historie in 't kort te volgen. Dit weinige hadt ik u, bescheide Leser, in plaets van een Voorreden voor te dragen. Gebruik dit alles tot uw nut, en blijft Gode en de goddelijke bewaeringe bevolen. 1666.

E N C H U S Æ
E N C O M I U M.

Arc̄ta frequensque domus nomen mihi fecit & urbem ,
Primaque contempta tecta dedere casa.
Navita me jactat pelago , mea rura colonus
Laudat , & hinc terra claudimur , inde mari .
Absciat adversas à nostro listore gentes ,
Et Frisios mediis dividit astus aquis .
Albani sprevi furias , nec victa tyranno
Oceani proles intemerata steti .
Pandit vasta meis Neptunus regna carinis ,
Et procul à patria sedibus exul eo .
Quaro foris , qua parca domi natura negavit ,
Quaque domi tribuit plurima , porto foras .
Belga tuos mirare Deos . dum munera mundo
Dividis , ex alio sidera plura refers .
C. Barlaeus.

L O F D I C H T
V A N
E N K H U I S E N .

VAn Enkel' huifen is groot Romen opgegroeit ,
En ik van enkele : groot Romen heeft gegloeit ,
En ik ben plat gebrandt : groot Romen is herboren ,
En ik van nieuws herbouwt , bey beter dan te vooren :
Groot Romen heeft syn jok den Spanjaerd opgedrukt ,
En ik mijn' vrijen hals het Spaensche jok ontruk .
Noordhollandt , hebt uw' deel in d' eere van uw' vrijheit :
Maer weet dat d' eerste steen van 't groote werk in mij leit ,
En , quam de heele buirt te deinsen tot den val ,
Weet dat ik daer toe nooit den laesten leggen sal .
C. Huigens.

O P D E
H I S T O R I E
 V A N
E N C H U Y S E N.

*W*AT las ik met vermaeck, o Vaderlijk ENCHUYSEN,
 't Geen dit Histori-boeck van uw geboorte meldt,
 Uw Kintsheyt eerst gemiegt in Enckle Vissers Huisen,
 Uw bakermat op 't End der lange Streek gestelt.
 Uw jeugt soo seer gesolt met duisent ongevallen,
 Met Armoë: Water-vloet, en Brandt die 't al verslon:
 Maer, door Godts goetsheyt, noch oprisfend' uit dien allen
 Met heerelijker glans, gelijk een Morgen-Son.
 Wat grooters was 'er voor uw' mannelijke jaren,
 Ten dienste van 't Gemeen der Stact en Kerk, gespaert.
 En Spanjens slaefse juk, heel Nederlandt beswaren,
 Gaest gij de eerste knik soo koen en onvervaert.
 Hoe seer de Dwingelandt, verwart in strop en rad'ren,
 En suspend edel bloet, tiert met verbolgen sen,
 Uw Kinders niettemin, ons roemens-waerde Vad'ren,
 Die Halen in Triumph de blijë vrijheyt in.

Dees quam met overvloet van alle segeningen.
 Met wachtheyt in de Kerk, met neering in de Stadt:
 Een Hemels licht bescheen het oog der blindelingen,
 Dat Babels Toover-Hoer soo lang begoogelt hadt.
 Uw' Schepen dwerrelden van 't Oosten na het Westen,
 Van 't Suyden halfgebraen, na 't hard-bevroosen Noordt,
 Bevrugt met kostlykheên, bevrugt met 't alderbeste
 Dat Hollandts oog gesien of oor ooyt had gehoort.
 God geev' uw kinders weer de luck-tijt van haer Oud'ren,
 En d' ongerechte roof uw's Nyders tot een buit:
 Sijn gunst en wete nooyt van swacken noch veroud'ren.
 Heil sij altijt in U, en onheil altijt

Uit.

HERM: WITS.

HISTORIE

van

ENKHUISEN.

Het eerste Boek.

Gelijk men van oudts, met een edele en nutte weet-gierigheid, d'opkomst en geschiedenissen van treffelijke volkeren, ook die t'eenemaal vreemd en vergelege waeren, naeukeuriglijk plag na te speuren; op dat men sich van de kennisse der voorgevalle saeken in diergelijke voorvallen bij de sijnen mogt dienen: soo vondt men noch grooter reden, om ook te staen na wetenschap van dingen, die in het vaderlandt, en yders geboorteplaats, waeren voorgevallen. Want de liefde des vaderlands, en de genegentheit tot landtsluiden en medeburgers, ons allen aengebooren, raekt ons naerder, als het geene dat uitheemsche gewelten en vremdelingen betreft. Derhalven sal het verhael van inlandtsche Kronijken, de wereldtsche veranderingen van voor- en tegen-spoedt onser eigene staeten en steden, de deughden en ondeughden onser eigene ingefetenen en bloedverwanten, ende het gevolgh der selve, ons veel meer ter herten gaen, als vremde geschiedenissen. Insonderheit sal de luister van de treffelijke werken, en dappere daeden dergeenen die een ygelijk naest bestaen, de maegen en nakomelingen, als 'er slechts in hunne siele de minste vonk van edelmoe-digheid overigh is, met een vierigen yver om hen in weldoen t'achterhalen, of verby te streven, ontsteeken. Gelijk ons gemoedt in 't tegendeel te grooter af keer sal krijgen van 't geene dat schandelijk is, wanneer men ook de feilen onser eigene vrienden in waerachtige Historien, sonder aensien van personen, siet afmaelen; en, ten spiegel der nakomelingen, ten toon stellen. Door diergelijke insichten lieten sich verscheide geleerde pennen voordesen bewegen, om de Kronijken van sommige Hollandtsche steden in 't licht te brengen; op dat se den haeren souden dienen tot spiegels des menschelijken leven, en weghwijfers op het padt der voorsichtigheit en andre wegen ter deughde. Met dit oogmerk heeft het ook den Wethouderen van Enkhuisen goetgedacht, dat men de saeken en Geschiedenissen van hunne stadt, die voordesen bij sommige Schrijvers kortelijk waeren aenwesen,

A nader

nader souw onderfoeken: belastende de selve, nevens andere, getrokken uit gedrukte en ongedrukte gedenkschriften, met alle haere handveften, voorrechten, en willekeuren, bij een te stellen, en aen den digh te geven. Om hun in desen te dienen, ben ick voornemens dit Verhael met de eerste beginfelen der stad aen te vangen, en met ter tijdt, soo 't Godt toelaet, te vervolgen.

Begin van
Enkhuisen.

Oorsprongk
des naems.

H. Jan. Bat.
cap. xviii,
p. 277.

Eenige brengen 't begin van Enkhuisen ontrent het jaer 1000, ten tijde van Diedrik den derden van dien naeme, den vierden Grave van Hollandt. Andere maken de stad wel hondert, of twee hondert jaren jonger. Over den oorsprongk des naems valt geen minder verschil. Sommige leenen den naem van Stichters, die mogelijk nooit in wesen waeren: andere van faken en giffingen, die niet min onseker sijn. Maer onder soo veel gevoelens placht men voor waerschijnlijkst te houden, 't geen ons door Hadrianus Junius van Hoorn, de geleerde van alle de Nederlanders naelt Erasmus, gelijk hem Lipsius noemt, in sijn boeck van Batavie heeft nagelaten. Dese haelt den oorsprongk deser stad en haeren naem, van de *Enkele huysen*, die in den beginne enkel, of alleen op sich selve, even als een buurt of dorp, gesticht wierden, en daer na metter tijdt dichter bij een gedrongen, vermeerderden. Doch iemand anders, die de Beschrijvinge van Enkhuisen in 't voortreffelijk Stede-boek der vrije Nederlanden, bij den Heere J. Blaeu uitgegeven, heeft in geltelt, beweert dat dese stad haeren naem bekomen heeft, niet van *Enkel huysen*, nadien men den naeme der stad in geen oude stukken, ofte schriften, op die wijze geschreven vindt: maer van de groote streek huysen, eenige uiren gaens langh, en die hij wil dat aen de Suider sec bij dese huysen ten einde liep, daer de naem van *Endt huysen*, en, bij verandering van letters, *Enkhuisen* sou van daen komen. Het woordt *Eindt*, en het verklein-woordt van dien *Eindtken*, werdt, seit hij, naer de oude WestvriescHetale uitgesproken *End* en *Endke* ofte *Endge*, als mede sonder de letter D, *Enke* en *Enge*, de letter G in die kracht genomen als de letter J, een medeklinker, is luidende, waer uit, als bij afbijtinge van de klink-letter E, om lichteits en kortsheits wille, in 't spreken schijnt voortgekomen te sijn den naem *Enckhuysen*, ofte ook *Enghuysen*, op welke twee befondere wijzen de selve in de alleroudste geschriften gespelt werdt gevonden. Die *Enkele*, of op het *Endt*, gestelde huysen, sijn wel eer, na men verhaelt, op een plaetse nu, bij verloop des tijds en affpoelen des landts, een goteling schoot buitens dijks en in see gelegen, ontrent de droogte die ten Suidt-oosten van 't Oosterhoof, en de ketendijk, recht af te varen, gevonden werdt: daer men wil dat wel eer de kercke en eerste huysen gestaen hebben. Ook werdt

Vit de Ge-
denkschriften,
en Aentekenen
van J. S.
Blaeuw.

werdt dese drooghte noch heden ten dage het oude kerkhof gehe-
ten. Een groote boogshoof van dese huifen, opwaerts naer de
Streeck toe, lag een dorp Gommerkerspel * genaemt, dat se-
dert met Enkhuisen wierdt vereenigt. Uit dese kleene beginselen
is Enkhuisen, de grootste stad van West-Vrielandt, gesprooten.
De naem van Hollandt en Noordt-Hollandt was toen noch onbe-
kent. Al het landt in dit gewest wierdt te deser tijdt niet dan Vries-
landt, en d' inwoonders Vriesen geheeten, een naeme die men
meent dat van hunne sucht tot vrijheit sijn oorsprongk nam †, daer
oock het gemeene seggen van vrije Vriesen, dat onder hen plaets
heeft, toeschijnt te strekken. Dit Vrielandt strekte tot Haer-
lem toe, en eertijds veel verder; tot den tweden arm des Rijns,
die verbij Leyden in see plagh te lopen: Suidtwaerds verbij Uit-
recht tot Wijk te Durstede; en Oostwaerds tot aen de Eems.
Oock getuigt de geleerde P. Scriverius, een schrijver meer dan
gemeen in onse oudtheydt geoeffent, dat de naeme van Hollandt
niet bekend is geweest voor 600 jaeren, en dat Hollandt, het
Sticht van Utrecht, en oock een deel van Gelderlandt, onder den
naem van Vrielandt was begrepen ‡. Maer het landt dat sich van't
Vlic en Texel tot Kennemerlandt uitstrekt, wierdt, van de tijden
der eerste Graven deser landen, in de oude jaer-boeken der
Bischoppen van Utrecht, en andere Gedenk-schriften,
West-Vrielandt geheten. onder dit West-Vrielandt behoorde
oock Drechterlandt, in wiens streeke Enkhuisen is gesicht.
De naem van West-Vrielandt, die in de Hollandtsche Kronijk
in't leven van Graef Arnout al gespelt werdt, schijnt dit landt ge-
geven te sijn, om dat te onderscheiden van het ander Vrielandt,
daer het Westwaerd van af leidt. Sommige hebben dit landt federt
dat het den lande van Hollandt is ingelijft, Noordt-Hollandt ge-
heeten: hoewel van oudts de steden van Delft, Leyden, Goude,
Rotterdam, Schiedam, Oudewater, Woerden, Vlaerdingen,
en de vlekke van 's Gravenhaege onder Noort-Hollandt gerekent
wierden: maer Suidt-Hollandt begreep de stad Dordrecht, Gor-
kum, Workum, Schoonhoven, Heusden en Geervliet: het
derde deel van Hollandt was het lande van Voorn; de Briel en
Goedereede: het vierde en het grootste gedeelte was Kennemer-
landt en West-Vrielandt. D' eerste wooningen van Enkhuisen
in dit West-Vrielandt, ofte in het Drechterlandt der Vriesen,
(welk woordt van *Drechts* een *Merkt*, ofte oock een *rechtsplaets*, † ofte
gelijk andre willen een *Overtocht* † betekent) gebout sijnde, wien-
den van geringe en eenvoudige luden bewoont. De mannen
droegen tes-broeken en kouffen aen malkanderen vast, die men
Boeyen noemde, onder wijdt en lang tot de voeten toe. De vrou-

Gommer-
kerspel.
* *Dat is, S.*
Gommers kerk.
Kertpel komt,
meint C. Relia-
nus, van
Kert-pel of
poel, en bete-
kent de poel of
het waervat
daer men ker-
stens of doopt,
de doopplaets,
en kercke.
Hoe verre sich
Vrielandt
plag uit te
strekken.
Siet P. Cluy,
de Rhen, alveit
cap. xxx. p. 193.
199.
† H. Jann. Bat.
cap. 111. p. 24.
xxi 11 p. 388.
‡ P. Scriv.
Oudt Bat. in't
leven van Rob.
de Vriesep. 111.
In de vi Di-
vys. cap. 1v,
f. 63.
Vid. Grav.
Annal. Lib.
11. p. 39.
Oude ver-
deeling van
Hollandt.
Siet Beve-
wijks Beschrij-
ving van Dor-
drecht p. 107.
Bat. Arcad.
p. 641, 642.
Bor. vii. 21.
‡ Bevev.
Dordr. p. 77,
78. &c.
Eerste inge-
setenen van
Enkhuisen.
† Ph. Cluf. de
Rheni alveit p.
133.
Enkh. Ant. p. 6.

wen hadden bij na gelijke klederen : maer sij bonden tot meef onderfcheids haer vlechten met een witten doek om 't hooft. Eenige geneerden fich meeft met viffchen , en andre met landbouwerij . Ontrent den jere 1100, andere ftellen defen tijd 100 jaeren vroeger, andre wel drie hondert jaeren laeter, waeren de inwoonders door de hooge watervloeden in een feer armelijken ftact , en niet magh'ig om eenen Heer Melchior , hunnen Priester te voeden, dat hij alleen moght wonen , en noodruft hadde : maer hij onthieldt fich dan bij den eenen en dan bij den ander , bij beurten ; op dat fij alle hooft voor hooft gelijke laft van hem droegen . Dese gingk , indien men die oude vertellingen geloof wil geven , in een flichte pels, en droeg geen ander kleedt foo lang als hij leefde. In de Gedenkschriften van den Heere Ian Simonfz. Blauhulk werdt aengetekent , dat men hier te dier tijd in kleene hutten woonde, en maer een oven hadde om broodt te bakken, en niet dan een fchip om te varen : dat ook de Priester niet dan fijn middagmael bij de luiden haelde : doch dat hij daerna , toen de ingefetenen wat meer magts kregen , ook een avontmael van hun eifchte , ofte anders vertrekken wilde : waer over hem toegeftaen wierdt, van yder doode tot driewerf toe , te fullen genieten een geheel broodt, twee pondt boters en een kanne biers; te weten in de uitvaert, in de maendtfondt, en in de jarig tijd : ook foude hem 't avontmael bij de rijkfte gefchonken worden . Sommige willen dat men met een plank, rafter of dalij, van Enkhuiſen kon gaen tot Staveren toe, tot het jaer 1255. Doch hier tegens ftrijdt dat de derde arm des Rijns (eertijds Nabel en nu den Yfel geheeten) volgens het getuigeniffe van Pomponius Mela , die geleeft heeft ontrent den jaere 50, niet alleen het eilandt Flevo (een plek landts, die men meent dat meer inwaerts lag, als nu Vlielandt doet) omringde, en van daer in fee ftorte, maer ook te vooren, aen dees fide van dat Flevo door 't invloeyen van veele binnewaeteren een groot meir heeft gemaekt : dat ook Flevo wierdt genaemt , en dit felve meir geloof men de Suider see te fijn ; die, gelijk P. Cluverius uit de laerboeken van Tacitus aenwijft , ten tijde van Germanicus ontrent 17 jaeren na Chrifti geboorte, al plaets heeft gehadt : doch evenwel kleiner als nu ter tijd , en allernaeuft tuffchen Enkhuiſen en Staveren . Want dat 'er voor Enkhuiſen veel landts is geweest daer nu see is, gaet feker . Men vindt ook dat 'er een boſch , de Kreil genaemt, tuffchen beide lag , doch naerder aen Staveren als Enkhuiſen . In dit boſch , feidt de Duitſche Kronijk van Vrielandt , gingk Graef Floris de tweede , wanneer hij tot Enkhuiſen of Medjenblik was , dikwils jaegen : daer ter faeke dat hij den dienaeren van feker Vries Edelman Galo van Galama , in den jaere 1119, drie winthonden met twee haefen en ander wiltvangk benam , fwaere

Hr. Melchior
hun Priester
leeft in groote
armoede.

Uit de Aen-
tek. van Marten
Pieterfz. Prooff.

Enkh. Tent.

Pom. Mel.
Lib. 111; P.
Civ. de Rhen.
Alu. Cap. XXI,
p. 202.

De Suider see.
De Rhen
Aloes cap.
XXIII. p. 212.
XXIV. 219. Ta-
cit. Annal. 1.
p. 36.

Cluv. de
Rhen. cap. XXIV.
p. 221, 222.

De Kreil.
Scrip. in 't le-
ven van Floris
ten 11, p. 151.
Scrip. p. 130.
131.

twiſt uit ontſtond, indien men anders de Kronijkſchrijver gelo-
ven magh: want hij wil dat men de ſaek gebraght heeft voor
Godefroy Hartog van Brabant, en dat 'er vermits de Hartog kortſ
daer na, in 't ſelve jaer, overleedt, niet vangekomen is. Maer
hier tegens werdt aengetekent, dat de Hartog meer dan twintig
jaeren laeter geſtorven is, te weten in den jaere 1140. In 't ver-
hael van deſe twiſt werdt den naem van Enkhuiſen voor d'eerſte
mael in onſe Hiſtorien geſpelt. Noch verhaelt men dat 'ereen
waetering uit den derden arm des Rijns, den Yſel, tot voor
Enkhuiſen liep, en dat de kleene Rijnſcheepen daer langs afqua-
men, om hier hunnen handel te drijven. Tot noch toe hadden
de Graven van Hollandt ſwaere oorlogen gevoert met de Weſt-
vriefen, om die onder hun gebiedt te brengen; den meeſten tijd
met ongelukkigigen uitgang: in ſulker voegen dat de Weſtvriefen,
hoewel ſij ſomwijlen den neerlaeg hadden, als hun eenige gele-
gentheit voorquam t' elkens weêr opſtonden, en op nieuws voor
hunne vrijheidt ten ſtrijde gingen; want het was te dier tijde een
wildt, onruſtig volk, dat geen dienſtbaerheidt kon lijden *. Van
de Drechter-Vriefen, de inwoonders van Enkhuiſen en hunne
gebuiſen, in de Streek en daer ontrent, werdt verhaelt, dat ſe in
den jaere 1155, ten tijde van Graef Diedrik den VI, in Kenne-
merlandt vielen, maer van de Hollanders, na een ſwaer gevecht
en verlies van negen hondert mannen, te rug wierden gedreven.
Doch in den jaere 1161. maekten ſe vrede met ſijn Soon Graef
Floris den III †. Daerna leden ſe in den jaere 1173 groote ſchade
door 't water. Den elfden van May overviel hun een ſeer hooge
vloedt en ſterke windt, die meenigte van morgen landts ontrent
Enkhuiſen en Medenblik verdronk: het boſch de Kreil wierdt
wegghenomen: in plaats van den ouden uitgang van den derden
arm des Rijns, den Yſel, ſijn de regenwoordige ſee-gaeten on-
trent het hedendaegſche Vlie, en het Texel, te dier tijdt inge-
brooken, of wijder uitgeborſten. Doch ſeker onbekent Schrij-
ver van een Latijnſche Vriefche Kronijke ſeit, dat dit eerſt in den
jaere 1395 is geſchiedt, maer andre willen dat het in den jaere 1275,
ofte 1287 ſij voorgevallen †. In den jaere 1195 toog lonkheer
Willem van Hollandt, met ſijn broeder Graef Diedrik den VII in
vyandtſchap geraekt, onder de Drechters, en verbandt hem met
de Weſtvriefen, met wien hij daegelijks te velde trok tegens Hol-
landt. Ter ſelver tijdt quam Baldewijn Graef van Vlaenderen
gewapender handt in Seelandt, om Walcheren te bevechten. Soo
dat Graef Diedrik in groote ſorgen ſtond. Maer echter heeft hij
met ſijne Gravinne Vrouw Adelheidt een manlijk herte aengenomen,
vergaderde een groote magt, en trok met een gedeelte des

Eerſte koop-
handel der
Enkhuiſers.
*Uit de Aen-
tek. van M. P.
ca J. Blaens
Stede-boek.*

Oorlog der
Hollandſche
Graven tegens
die van Weſt-
Vrielandt.

* *H. Jun Bat.
cap. XIV p.
150.*

1155

*Scriv. Ondt
Bat. in 't Leven
van Dirk den
VI, p. 137. 141.
Holl. Kron.
Diviſ. XIII.
cap. xx. f. 81.
Holl. Rijn-
Kron. p. 14.
† *Holl. Rijn-
Kron. p. 14.
Scriv. Ondt
Bat. in 't Aen-
te over Floris den
III p. 150.
Hooge Wa-
ter-vloedt.**

*P. Scriv.
Ondt. Bat. in 't
Leven van Flo-
ris den III, p.
153. Holl.
Kron. Div.
X. II. cap. VI.
f. 84.*

† *Scriv. Ondt
Bat. p. 255.
Scriv. Ondt
Bat. in 't Leven
van Dirk de
VII, p. 162.*

legers na de Vlaemingen, die hij verdreef: met het ander deel bestreedt de Gravinne de West-Vrieten, die van Winkel en Nieuworp, door gelt omgekocht, vlooden terfondt uit den strijd, d' andre Westvrieten wierden van de Kennemers in eengroote rietfudde gedreven en daer omcingelt, daer sij sich vromelijk met Ionkheer Willem vechtenderhandt uithiepen en doorfloegen. Korts daarna wierden de Gebroeders van Hollandt vereenigt.

1198

Drechterlandt werd verwoest.

Scriv. Oudt Bat. in Dijk, de VII. p. 163. Hollandfche Rijn-kron. p. 20.

De Drechters overwonnen.

Scriv. Oudt Bat. p. 205.

Swære waternoodt in welke de Westvrieten fcheep werden besprongen.

Scriv. Oudt Bat. p. 237. Hollandfche Rijn-kron. p. 34.

Scriv. Oudt Bat. p. 255.

Rijn-Kron. p. 47.

Doch nietemin voer Graef Diedrik, als men schreef 1198, in de winter in Drechterlandt, daer hy veele Westvrieten versloeg, en huifen en dorpen, kleen en groot, verbrande: Enkhuyfen, in dit landt gelegen, hadt dat pas sijn deel in d' algemeene ellende. 'T en bleef daer nietbij, want in den jaere 1256, ten selven daege toen Graef Willem de II, de gekoore Roomsche Koning, tot Hooghtwoude van de Westvrieten verslagen wierdt, heeft heer Willem van Brederode, die het eene deel van sijn leger voerde, de Drechters bevochten en verwonnen. Naderhandt als'er in den jaere 1287, door eenen grooten storm van windt, veele dijken in Westvrieslandt, en elders, waeren ingebrooken, en dat de landen onder water laegen, liet Graef Floris de vijfde de Westvrieten, die hij te vooren met verscheide krijftochten en nederlaegen hadt gematteert, met scheepen en schuiten te water aentaften. veele, want niemant moght den anderen, vermits het water, te hulpe komen, wierden gegijfelt en in Hollandt gefonden; en het geheele landt, sonder slag of strijd, bij wege van verdragh onder des Graven gebiedt gebraght. Door dese waternoodt sijn in dese landen eenige duifenden menschen en vee omgekomen: al het landt dat 'er noch tusschen Enkhuisen en Staveren, was gelegen; 't welck seer vruchtbaer plag te sijn, is toen ten grooten deele verdronken, en de Suider see merkelijk grooter geworden. Uit al die tegenspoeden is genoeghsaem af te nemen, dat Enkhuisen in dese tijden geen groote voortgangh kon hebben. 'T is wel sulks dat de West-vrieten, na de doot van Floris den vijfden, hunne saeken eeniger maeten herstelden, en den Bisschop van Utrecht, die sich, ter gelegenheit van het afwesen, en de minderjarichit van Graef Jan den eersten, tegens de Hollanders kante, toevielen; ende verscheide sterkten, als ook de stadt Medenblik, of, gelijk andere schrijven, Medemlek, innaemen: doch echter konden se het Slot niet vermeerteren, 't welk verdedight wierdt door Floris van Egmond, en andere Hollanders; die hier d' uiterste noodt leden, soo dat se, bij gebrek van leeftocht, paerdevelesch moesten eten. Ter selver tijdt hadden de Vlamingen Middelburgh in Seelandt belegert. Dies toog Graef Jan van Henegouwen, des Graven van Hollandts neve,

neve, eerst naer Middelburg, dat hij ontsette: Daerna quam hij met een groote magt van volk, vergeselschap met Heer Jan van Arkel en Klaes van Putten, te sloop in West-Vrieslandt, en voerde het heir naer Enkhuisen, daer de West-Vriesen laegen. Eenige schrijven dat hier wel drie duisent Vriesen verlagen wierden: andere seggen slechts van vijfen dertig, en dat de rest was gevlucht. Toen wierdt Enkhuisen door de Heeren van Arkel en Putten verbrandt* en geplondert. Ende als die van den Huise, verstaet van Medenblik, den brandt sagen, riepen sij luide, en seiden: Godt sij gedankt ons komt ontset. Dit geschiede in den jaere 1297. Evenwel weigerden de Westvriesen den Graef van Hollandt, Jan den eersten, voor heer t' erkennen, en stelden sich tegens hem ter weer; doch wierden tot Vroonen bij Alkmaer met een swaere nederlage geslagen, welk verlies, mitsgaders de nederlaeg der Stichtsche en Oostvriesen ontrent Monnikedam, d' onse soo verschrikte, dat se den Graeve tot Alkmaer te voet vielen en hunne misdadert beloofden te boeten: stellende dit geheele stuk in handen en tot het seggen van

Hollandsche
Rijm - Kron.
p. 49.

Scrv. Oudt
Bat. p. 282.
289.

Enkhuisen
werdt ver-
brandt.

Geschiede-
nissen onder
Graef Ian.

De Westvrie-
sen veroot-
moedigen sich
onder den
Graeve.

* Holl. Kron.
Divis. xx.
cap III, f. 108,
Annal. liv. v.

Het Goudtsche Kron. p. 76. 77. H. Jun. Bat. cap. xvii, p. 277. Matth. Vossii p. 186. P. Scrv. Oudt-Bat. in 't leven van Jan de eerste p. 282. en in syn Aentek p. 289. De selve Scriverius trekt elckers het verbanden van Enkhuisen in twijffel en schijnt uit de Holl. Rijm-kronijck af te nemen, dat dese plaetse voor de Hollanders hielt. Siet sijn Toetsen op het Goudtsche Kron. p. 264. Maer men hoore hier de Rijm-Kronijck self, die dus spreekt, p. 49:

Hi* nam dat hi nemen mochte * Graef Jan van
Met hem volck, ende volbrochte Henegouwen.
Des hi te voren had geacht,
Ende quam met alsulken kracht
Tote Enchusen al dat landt,
Daer hi die Vriesen ter were vant.

Mer wordt niet geset dat het Enkhuisen met de Hollanders hielt, maer dat hij daer de Vriesen vande in staet om sich te verweren. Verderz seit de Kronijck:

Daer ghinc hi op mit sinen lieden,
Die Vriesen cortelic berieden,
Ende ghinghen op al dat si mochten,
Nu hoert wat ts Graven lude wrochten
Si ghingen toe met groten ghere
Ende wonnen hem of die were
Met crachte ende sloeghen door een deel,
Ende barden dorpen al geheel.

Dese dorpen die hij seit dat geheel verbrant wierden konnen Enkhuisen, Goumeskavspel ende Runne buurengeweest sijn. want Enkhuisen was toen noch een dorp, en kreeg sijn poortrecht wel 16 jaeren laeter, gelijk op sijne plaetse verhaelt sal worden. Verderz werdt het verbanden van Enkhuisen ook verhaelt bij Job. Beko, en Johannes Gerbrandus van Leyden.

Graef

*Holl. Kron.
Ditf. xx. cap.
ix. f. 109.
Scrip. Oudt
Bat. p. 284.*

1299

West-vries-
landt, en
Enkhuiſen,
verrijgt eeni-
ge wetten en
vrijheden.

*Uit de
Hanzv. van
Enkh.*

Befondre
beloſten aen
die van Enk-
huiſen.

1309

Enkhuiſers
vallen nevens
anderen in
Vrielandt.

*H. Jan. Bat.
cap. 111, p. 25.*

Wraek en
weerwraek
oer op ge-
volg. Ubb.
Emm. 119

Friſ. xiii, 15.

*M. Voſſ. An-
nal. vii, 52.*

*Vrieſche Kron.
van P. Winſe-
mius vii, 187, 188.*

Graef Jan van Henegouwen; ſulks dat die op hun mochte ſetten correctie, en amende in penningen, in goeden, dienſten, in onderdaenigheit en in alle andere manieren na ſijnen wille; be-
lovende voor hun en voor hunne nakomelingen, op alle goedt dat ſe hadden en hier na winnen fouden, dat ſe des voorſz. Gra-
ven ſeggen vaſt en geſtade fouden houden ſonder wederleggen met meer woorden. Dus luide de brief die den Grave gelevert wierdt, en ingeſtelt was op den naeme van den Raedt, Scheepe-
nen, en alle de gemeenten van Weſtvrieſlandt, ook befegelt met het ſe-
gel van Hooghtwouder ambacht, Nieuwerdorper ambacht, Drech-
triger ambacht en Geeltmer ambacht. Gegeven in den jaere
1299 des Saterdags na Allerheiligendagh. Met eenen ſwoe-
ren hem de magthighſten van den lande hulde en onderdaenig-
heit. Ten ſelven daege gaf de Graef aen die van Weſtvrieſlandt
verſcheide handtveſten, wetten, en vrijheden, raekende het
vergaederen der tienden; aentijging; van miſdaet; quetſing;
beroep op den Bailluw; giften van kerken; miſdaet van ge-
quetſte hoogheit; aenſpreeking van eens anders erve; twiſt op
dijken, en over inboel; aenvaerding van eens anders beeft; dijk-
ſchouwing; verachting van Scheepenen; beklaeging van ſchul-
de; miſdrijf in huis; wondtſchouwing; huisbraek; doodtſlag;
gevecht; gading dingen; rechtelijke boeten; en meer andere
ſaeken, die in 't Handtveſt-boek gelezen worden. In 't ſlot van
deſe handtveſte vindt men den naem van Enkhuiſen, met duſdae-
nige beloſte: *Deſe Statuten en vrijheden van recht ende van oordeel, ge-
geven onſe goede luiden van Enkhuiſen, beloven wij voor ons en onſe nako-
melingen vaſt en geſtade te houden, is 't ſaek dat ſy ons en onſe nakomelin-
gen doen als ſy ons beloof hebben, ende ſchuldig ſijn te doen.* Sedert
leerden de luiden van Enkhuiſen ſich allengskens ſchikken
na de wetten en willekeuren der Graven; en ſtonden hun in ver-
ſcheide tochten ten dienſt. In den jaere 1309 voeren ſij, men
weet niet uit wat oorſaek, met eenige Hollanders tegens d' Ooſt-
vrieſen, (door welke in de oude Hollandtſche Kronijken de vol-
keren tuſſchen 't Vlie en den Ems gelegen, en niet die van Emb-
derlandt, verſtaen worden) vielen in Weſtergo en verwoeſten
't platte landt: doch de Vrieſen op de been komende namen d' an-
dere de wijk. Maer korts daarna ſag men de Vrieſen ontrent
Enkhuiſen, daer ſij met roven en branden groote ſchade deden:
en of dit bij die van Enkhuiſen door eenige brandtſichters met het
afbranden van eenige heeren-huiſen in Vrieſlandt gewroken
vierdt, de Vrieſen bleven hun echter niet ſchuldig: vingen
eenige van die waeghalſen, ſtraften ſe na dat ſe door pijn bekent
hadden wie hen opgemaakt hadden, met 'er doodt; keerden toen
in 't

in 't korte, staeken 't Enkhuisen, dat noch geen vastigheid hadde, vijf en twintig huisen aen brandt, en bequaemen veele goederen der ingesetenen tot buit. D' Enkhuifers, hier door te meer verbittert, toogen daer na met hunne buuren naer Staveren, daer sij 't Klooster van St. Odulphus overvielen, plonderden en aenstaeken: dan die van Staveren blufften den brandt, achterhaelden hunne wijkende vijanden, ontweldigden hun den roof, en kregen tien gevangens, die sij 's anderendaegs voor het Klooster ophingen. Ook had men daegelijks met de see en 't hooge water te strijden: waer over de Graeve dien van Drechterlandt, nevens andre Westvriesche Ambachten en dorpen, met het maeken der dijken belaste, volgens seker handtvest in den jaere 1326 gegeven. Te deser tijdt stont de kerke der Enkhuifers noch buiten den dijk, in de handtvest omring genaemt: doch binnens dijks hadden se een kleene kapel. Om sich verder voor 't geweld der see, soo veel in hun was, te bergen, begosten se hunne huisen na de laetste brandt en verwoesting meer inwaerts te setten; van het suiden tot het noordt, op en tegens den dijk, ter plaetsen, nu ter tijdt de visschersdijk en Breëtraet geheeten. Dit was te dier tijdt het geheele begrip van Enkhuisen. Na 't omkomen van Graef Willem den vierden, bij Staveren verslaegen, vervielen dese landen aen sijn suster Margriete, de Vrouwe van Lodewijk van Beyeren, Roomsch Keiser. Van dese Keiserinne verkregen die van Enkhuisen, nevens de Medenblikkers, enige wetten, die in den jaere 1346 op den dagh van Bartholomæus waeren getekent. In een van de selve wierdt gestelt: *dat soo wie sijn lijf met recht verbeurde, niet meer verbeuren soude, dan half sijn eigen goeds.* Het jaer daer aen vertoog de Keiserinne naer Beyeren, en gaf de landen aen haeren oudtsten Soon Hartog Willem van Beyeren over: onder beding, dat hij aen sijne moeder jaerlijks 10000 oude Vrankrijksche schilden soude uitreiken, maer in gebreke blijvende weêr afftandt doen van sijne besitting. Daer op volgde de doot van den Keiser haeren man, en haere wederkomst in 't selve jaer, beweerende dat de landen weêr aen haer waeren vervallen, doordien haer Soon de beloofde penningen niet hadde betaelt. Hij bekende sijn schuldt, deede afftandt van den lande en vertrok naer Henegouwen. Sij aen 't roer gerackt, regeerde sedert seer slappelijk, en sagh bij haeren tijdt veel twists, en met naemen de grouwelijke tweespalt van Hocks en Kabeljauws *, in dese gewesten voortspruiten. De landen, steden, en inwoonders, wierden in twee deelen gescheurt. De eene hoop, de Kabeljausche, nam sijnen naam

Wissens. Kroy.
p. 189.

1310.

1326.

Gelegent-
heit van Enk-
huisen na de
laetste ver-
woesting.
Enkh. Aentek.

1346.

Keiserin
Margriete
geeft Enkhui-
sen wetten.
*Handv. van
Enkh.*

1350.

De twee-spalt
van Hocks en
Kabeljaus
komt op.

* *Kroy. van Holl. Divis. xxiv. cap. xlii. f. 125.*

Est. Acad. p. 335.

Scrijv. Toesleens op het

van den Kabeljauw, een verslindende visch, en gaf met dien naem te kennen, dat se haere tegenstanders, als een hoop minder visschen soude verslinden. Dese Kabeljauwsche kante sich tegens de Keiserin haere landtsvrouwe, voorgevende dat se niet wilden vervrouwt wesen, en ontbooden haeren soone Hartog Willem uit Henegouwen. Hunne tegenstanders, de Hoeksche genaemt, na den hoek daer men den Kabeljauw mede vangt, bleven haere Gravinne getrouw. De Kabeljauwsche plegen te draegen grauwe hoeden en de Hoeksche roode, ende die d' overhandt hadde, snede

§ 7. v. *Bevrij-
wings Besluy-
ving van Dorst.*
p. 309.

Enkhuifen
Kabeljauws,
§ *Series. Oudt-
Bat. p. 315.*

1 *Handtv. van
Eukb.*

1355.

Graef Wil-
lem maakt
Enkhuifen en
Gommer-
karspel tot een
stadt en geeft
se verscheide
vrijheide en
wetten.

*Handtv. van
Eukb.*

d' ander de lever uit, dat is de kruin van den hoedt §. De vergiftige invloeying van dese inlandtsche oneenigheit bracht ook de ingelctenen van Enkhuifen op hollen. Men stontd daer tegens malkanderen gekant, maeg tegens maeg, en buur tegens buur. Maereindelijk drevén de Kabeljauwsche boven; soo dat Enkhuifen, met geheel West-Vrielandt, den Hartog toeviel †. De moeder moest ten laetste, toen 't geweldt haer te maghtig wierdt, al haer erfsanden, behalven Henegouwen, overgeven aen haeren Soone, die in 't gebiedt geraekt, de Kabeljauwsche veel gunst bewees. In den jaere 1354 gaf hij aen die van Enkhuifen, toen noch een dorp genaemt in sijnen Handtvest-brief, het recht van hunnen kaeg te mogen bedijken, en hunne uiterdijken te beschutten †. 'Sjaers daer aen des woensdags na St. Paulus bekeering, schonk hij sijne lieve en getrouwe luidé van Enkhuifen (soo noemt hij se in den handtvest brief) en van Gommer-karspel om meenige trouwe diensten die sij hem en sijne voorfaeten certijds gedaen hadden, ende hem en sijne nakomelingen noch doen souden, een vrijheit en poortrecht: welke vrijheden hij wilde dat een naem souden hebben, en voort Enkhuifen genoemt worden, strekkende Noordwaerd, Oostwaerd, Zuidwaerd in de see, en Westwaert aen den ban van Boven-karspel, langs den wegh twee hondert roeden breedt. Voorts gaf hij den luiden van de poorte van Enkhuifen alsoodaenig recht, privilegie en handtvesten als de luiden van de poorte van Medenblik van hem en sijne voorvaederen Graven te Hollandt besegelt verkregen hadden, tot dien daege toe; uitgenomen dat geen poorter van Medenblik, of buirman van Overleker ambacht poorter soude worden in Enkhuifen. Ook souden geen poorteren buiten haere vrijheit wonen. Noch gaf hij hun een jaermerkt van veertien daegen, daer men alle jaeren het kruis af rechten soude, op den ersten Sondagh na St. Jans onthoofding tot uitgaende Oegst. Voorts souden de luiden van sijne poorte van Enkhuifen in sijne heirvaert dienen met dertigh man, daer toe hun die van Groote-broek en Boven-karspel, die met hun dienen souden, sijn te hulpe gegeven. Ontrent ses
wecken

weeken daer na verleende hun de Grave een nader bevestiging hunner handtvesten met verscheide andre vrijheden, wetten en willekeuren: met name gunde hij de Scheepenen van Enkhuisen maght om bij raede van den Schout statuten of geboden te maken, duurende een jaer of een half jaer. Hier en tegens begeerde hij niet alleen, dat se hem met dertigh man ten oorlog op hun eigen kosten dienen souden, maer dat se hem of den waerachtigen Heere van Holland souden betaelen de beden of schattingen op tijden als die ge-eischt souden werden: te weeten indien de Graef reisde naer den heve des Keisers, ofte een huisvrouwe troude, ofte Ridder wilde worden, ofte eenige van sijne susteren ten huwelijken staete quam, of eenige broeder of soon des Graefs Ridder wilde worden, ofte een huisvrouwe trouwen, dan souden sij tot een ygelijk van desen betaelen soo veel ponden, als hij met sijnen Raede en met Scheepenen van Enkhuisen redelijken souden schatten en ordineren. In den jaere 1356 gaf hij de stadt bij handtveste des Donderdags na St. Martijns dagh in de somer getekent: *Dat soo wie van haere poorteren sijn lijf met recht verbeurt, tegens den Heer niet meer magh verbeuren dan half sijn eigentlijk goet, en dat d' ander helft sal blijven sijnen wijve, of sijnen wettigen kinderen, of sijnen gerechten erfgenamen, hadde bij geen wijf of wetachtige kindt**. In den selven brief heeft hij de stadt noch aengeboden: *waer het saeke dat sy eenige handtvesten hadden die veroudt of verdonkert waren, of by ongeval verloren waren ofte verbrandt, ofte van ouderdom doorgaet, dat sy betogen mogten met uitschrijven besegelt, ofte met wetachtige luiden, die soude bij hen vernieuwen en besegelen buiten hunne kosten**. Ook heeft hij de stadt gevrijdt en ontlagen van 't geene in 't voorgaende oorlog was voorgevallen, met deese woorden: *Voorts soo hebben wij gelovt en loven onse lieve en getrouwe stede van Enkhuisen dat wij se ontheffen sullen. Ende ontheffen van allen doodtslaege, breekinge van huisen, en van vesten dat in dese oorloge om des oorlogs wille geschiet is; ende dat geweest heeft tusschen onse lieve Vrouwe ende moeder, die Godt genadig sij, ende hare hulperen, ende ons en onse hulperen, sonder ons of iemandt eenige beteeringe daer van te doen. Ontrent die tijt wierdt de stadt met houten poorten versien †, een der selve stondt daer tegenwoordig de groote Kraen is; en soude, gelijk sommige willen, noch in den jaere 1338 gestaen hebben. In dat selve jaer, ontrent een jaer na des moeders doot, werdt de Graef kranksinning, waer door hij den naem kreeg van den dollen Graef, en van de Staeten des landts in valster hoede werdt opgeslooten †. Dies riep men, (sijne Vrouw, die de Kabeljausche lochten in te dringen, verwerpende) Hartog Albrecht van Beyeren sijnen broeder en naesten erfgenamen, door het beleid van de Hoeksche in den lande, om dat als Voogdt en Ruwaerd, dat*

1356.

* Handt.
van Enkh.
J. van Heems.
Keyk Bat. Arc.
P. 632.

‡ Handt.
van Enkh.

† Uit de Beschryv. van Enkh. in het Stedeboek van J. Blaen. De Graef wert uitsinling, en sijn broeder Albrecht wert Voogdt in sijne stede.

† Scrin. Toetsen van 't Goudsche Kyon. 275.

1359.
Geeft hant-
velten aen
Medenblick
en Enkhuizen.

1361.

Eerste haven.
Enkh. Aentek.

Het begrip
der stad ont-
rent desen
tijd.
Enkh. Aentek.

is Rustbewaerder, in zijn broeders stede te regeeren. Van desen verkregen d'ingefetenen van 't Baljuwschap van Medenblik en den ban van Enkhuizen in den jaere 1359 seker hand-
veft: *Dat men geen man sal vangen noch sijn goedt bekommeren van 's Heeren wegen, daer de man borge setten wil ende magh, soo dat de Heer seker genoegh is tot sulke een recht te komen als 't behoort.* Geduurende sijn regeering leedt de stad eenige schade, door de watervloedt en storm des jaers 1361, op St. Marcellus dagh. Verscheide scheepen of schuiten, soo van poorters als vremden, dreven seewaerts in, of op drooghten. Want men hadt noch geen haven. Dies wierdt bij de Wethouders goedt gevonden, dat men tot bevrijdingh van de scheepen eenige haevening sou maken, binnen de hooge dijk achter de bredestraet. Men maekte ook, om sich tegens buitenvijanden te verskeren, een wal of vesting aen de landtkant voor den hoogen dijk, en noch een houte poort op het einde der haven. Hier mede waeren sijn nu taemelijk bewaert nae de gelegentheit hunner stede: dewijl hunne binnewegh naer Boven-karspel veele bruggen hadde van losse planken, die men in der ijl kon opnemen. De mondt van de haven, die door den dijk was gedolven, lagh beweften de dijkstract, en liep voort verbij de bredestraet door de Visschers dijk. Aen het suid- en noordt-einde der haven wierden schotdeuren gehangen om bij noodt het water te keeren. Hier binnen quaemen geen groote scheepen, maer smakken en seinscheepen, met neêrleggende masten. Buiten de schotdeuren aen het noordt-einde, het noorder spui genoemt, laegen de bierscheepen van buiten. Hier van daen werdt die plaets noch heden ten daege het bierhoofft genoemt. Dus begoft de stad allengskens aen te groeijen, en strekte niet langh na desen van de houte poort op het zuidteinde daer nu de Oude keten-brug leidt, ofte een weinig binnewaerts, af, noordtwest aen, tot de St. Jans straet, nu verckens straet geheten, bij de groote kraen; en voorts west op, tot ontrent de plaets daer sedert het Paters hof is gebout; van daer weêr noordtwest en noorden, tot aen de plaets daer nu den beyert is; voorts weêr ooft aen verbij de plaetsen daer men naderhandt het Cæcilien- en barvoeten-klooster gesticht heeft; doch aen dese kant was geen wal, alleen lag 'er eenigh rietbosch of moerasch, gaende tot de straet die men nu noch den ried dijk noemt, en voorts noordelijk op, tot aen de visschers-dijck. Welker riedtdijk soo genaemt wierdt, om dat se door 't gemelde riedtbos henen liep, of aen de kant was gelegen; gelijk ook het water dat niet lang geleden achter de nieuwe doelen gevult wierdt, noch over weinig jaeren het groote riedt wierdt genoemt. Dese vergrooting geschiede

schiede van den jaere 1363 en 1364 tot het jaer 1372. Sestien jaeren daer na stierf de dolle Graef *, en Hartog Albrecht sijn broeder wierdt straks in sijne plaets tot Grave en landtsheere gehuld; wel ten goede van Enkhuisen, en Drechterland †, die hij sedert van tijd tot tijd op veelerley wijze heeft begunstigt, en met veele handvesten en voorrechten begiftigt. In den jaere 1382 gaf hij aen Enkhuisen en Gommer-karspel de handvest op St. Pontiaens dag getekent, aengaende het koopen en verkoopen van hunne uiterdijken en kaeg. In den jaere 1387 heeft hij de vrijheid van de stad, vermits het afspoelen van de landen aen de sec-kant, met vijf en tnegentig roeden weit uit langs den weg naer Bovenkarspel vergroot, en ten wederzijden van den wegh met hondert roeden breedte; voorts soude de ban tot dese vrijheit ook soo langk suidt en noordt strekken van den eenen dijk tot den anderen, en westwaert alsoo lang als haere vrijheit. Ook heeft hij de Schout verboden te tappen, en in taphuisen recht te doen ‡. Daer op volgde noch in den jaere 1389 de handvest van de basterden, dat hunne goederen bij vcrsterf sonder geboorte souden gaen van daer sij gekomen waere. In 't jaer 1393 heeft hij de stad Enkhuisen nevens verscheide andre steden en dorpen verklaert ten eeuwigen daege vrij en quijt te sullen sijn van de staepelinge en ongelde, die de stad Dordrecht van hun eischte. De brieven van dese vijspreeking sijn daarna door sijnen Sone den Grave van Oostervant bevestigt. Maer Dordrecht hielt sich desniettegenstaende aen haer recht, en bleef bij 't selve, tot groot misnoegen der andre steden §. Onderwile nam de stad vast toe in neering en handel met boter en kaes, die hier met de Smakschepen van daen wierdt gehaelt, 't geen oorlaeke gaf tot het oprechten van een waege, op dat men alle suivelen waeren in gerechten gewichte moght afleveren en ontfangen. Men boude de selve aen den dijk, nu de bredestraet, op de hoek van de kooimenstraet, soo genaemt wegens de neering, die daer te dier tijde was. Noch wierdt 'er een Gasthuis gebouwt voor arme vremdelingen aen de oostsijde van den dijk, op het bolwerk; als ook de Kapelle van St. Antonis, op den selven dijk, ontrent de plaets daer men sedert het stadthuis heeft geset, en dit alles binnen twee jaeren tijds, van het jaer 1394 tot het jaer 1396. In dat selfde jaer voerde Hartog Albrecht iwaere oorlogen tegens d' Oostvriesen. Hij vergaderde tot Enkhuisen, een groot getal † van scheepen, om van daer over te varen naer Oostvriessant ‡.

1388.
Hartog Albrecht werdt Graef van Holland.

1382.
Handvesten bij hem gegeven.

1387.
De vrijheit en ban der stad wert vergroot.

en de Schout het tappen verboden.

1389.

1393.
Uitsprake tegens Dordrecht.

Handv. van Amsterdam.

1394.
De Waeg wert gesticht; Enkh. Leentk.

met noch een galthuis, en St. Antonis Kapel,

* Siet Scriv. Toessteen over het Goudsch Kron. p. 276.

† Dese Privilegien &c. worden gedrukt bij die van Enkhuisen. ‡ Handv. van Enkh. § Siet J. v. Beverwijks Beschrijv. van Dordt. p. 15. † De gemeene Hollandsche Kronijken seggen 4000 groote en 400 kleene schepen; dat niet gelooslijk is. Heusa seit 400 schepen. Siet Maath. Vossij Aaaa. xlii. 77, 78. ‡ Kron. van Holl. Drijs. xxvi cap. xlv. f. 138.

1396.
Als ook de
Engelſche
toorn,

1397.
Handveſten
aen de Stadt
gegeven.

1398.
Privilegie bij
den Prooſt van
Weſt-vrieſlant
aen die van
Enkhuizen
vergunt.
Enkh. Senek.

* Zeeën is in
het Duiſch
van dien tijd
'geeeſtelijk recht
houden: daer
van quam ook
het woort zee-
ſtoel, en zee-
penning.

† Servo. Oudt
Bat. in't leven
van Flor. den
derden. P. 153.
154.

Ook wil men dat hier ontrent dien tijd den Engeliſchen toorn, ſoo genaemt naer d' Engeliſchen, die ſich toen in 's Graven dienſt lieten gebruiken, van witten ſteen uit het water ſij opgehaelt. Dit wierdt een weerbaere ſterkte, boven met ſchietgaeten verſien. thans werdt het d' Ooſt-indiſche toorn genoemt, om dat daerde Bewindthebbers van die Compagnie hunne ſitplaats plagen te houden. andre ſtellen 't bouwen deſes toorns elf jaeren laeter. Staende deſen oorlogh verkregen die van Enkhuizen in den jaere 1397 om meenigen trouwen dienſt, ſeit de handveſtbrief, die ſij 's Graven voorvaderen en hem meenigwerve gedaen hadden, ende hem en ſijne nakomelingen noch doen ſouden, verſcheide vrijheden en rechten: Eerſt aengaende de breuke en boete ter ſaek van den dijk: daarna, dat *de Schout, het gerechte en de poorters hunne Poortmeesters*, nu noemt men ſe Burgermeesters, *moogen kieſen op jaersdagh, een jaer lang duurende: Dat de poorters te Sparrendam tol vrij ſouden ſyn ten eenwigen daege, en tot Heusden tot wederſeggen toe.* Voorts gaf hij d' inkomſte van de ſtads waeg aen 't gaſthuis ten behoeve van de armen. Korts daarna in 't volgende jaer gaf Franciſcus, een Cardinael der Roomſche kerke met den tijtel van S. Sufanna, als Prooſt van Weſt-Vrieſlant, die het hooge geeſtelijk recht van wegens het Capittel van Utrecht in dir gewelt bewaerde, de ſtadt dit volgende recht: Dat geen Deeken van Hoorn, en Prooſt van Weſt-Vrieſlant, eenig onderſaet van Enkhuizen, geeſtelijk noch wereltlijk, om eenigerhande ſaek, of miſdaedt, buiten de vrijheit der ſtadt moghte roepen of daegen, maer hij moeft het hier komen verſoeken in de vrijheit en zeeſtoel * der ſtede: deede hij anders, dat was van geener waerde. Ook naemen de Wethouders ſeker Begijnhof met d' ingefetenen van dien in hunne beſcherminge. In 't ſelfde jaer quam Hartog Albrecht weêr t' Enkhuizen om van daer naer Ooſt-Vrieſlant over te ſchepen, end' inwoonders, die op nieuſ tegens hem opſtonden, te bedwingen; doch naer eenig beraedt ſondt hij ſijnen ſoone den Grave van Ooſtervant derwaerts; die hen, na verſcheide ſtrijden, eenigſins bedwong. Uit dat overſcheepen van geheele legers, niet alleen met kleene, maer ook meenigte van groote ſcheepen, kan men genoegſaem af neemen, dat nu de Suiderſee door de meenigvuldige watervloeden ſeer groot was geworden. Men kon nu met groote ſcheepen van Hamburg, Lubik en andere Ooſterſche ſteden over de Noordtſee door de ſeegaeten herwaerts komen; daer, gelijk eenige meenen, ſeekre watervloedt in den jaere 1395 groote diepte toe maakte †. Om ſulke groote ſcheepen te bergen had Enkhuizen te kleenen Haven. Dies wierdt 'er door

door last van Burgermeesteren uit het voorlandt, besuiden de stad, hoewel het klein was, een nieuwe verdieping ofte haven in maniere van een kolk uitgegraven, en de aerde daer buiten tot een dijkje, en meerder bescherming der scheepen opgeworpen. Dese kolk, sedert de Rommel-haven genaemt, daer toen de groote scheepen, die geen mast strecken, lagen, strekte voorbij het inkomen van den Suider haven-dijk uit den Noordt-oosten, tot de westerhoek van 't bolwerk Denenburg, en ging het gemelde dijkje van daer af met een kromte noord aen, 't welk nu genaemt werdt het Westershooft. In den jare 1401 verkregen die van Enkhuizen de handtveft beroerende den uitleg van Immenhorn. In den jaere 1404, andre seggen in den jaere 1405, stierf Hartog Albrecht, en Willem de sefte sijn soon volgde hem in de regearing. Dese bevestigde de stad en hunne poorteren alle de vrijheden en voorrechten, die sijn van sijne voorfacten ontfangen hadden, en versagh hun met eenige nieuwe handtvesten, in de jaeren 1404, 1411, en 1412. In die van den jaere 1404 wierdt den Poorteren vergunt, *Dat men se niet sou vermogen te gijfelen als sijn goede borge hadden te setten: noch voor den Grave 't onbieden sonder vrij geleide; dat se de Proost of Deeken van West-Vrieslandt niet soude daegen buiten de vrijheit der stede: dat se de tienden souden afsaelen met twee getuigen: dat de raeden van Enkhuizen met de raeden van Broek een beemraedt souden kiezen: dat men het recht voormiddagh sou beginnen* Ten selven dage wierdt de Stadt Enkhuizen vermits sijn den Grave fulk morgengelt als hij begeerde, gegeven hadde, vergunt, dat de Schepenen en Raden aldaer dat voorzf. morgengeldt selfs souden ordineren, grooten en taxeren na hun becheidenheit, met beloften van de stad naderhandt niet te sullen belasten als bij noodt van 's Graven lijve: ook met verdre quijtschelding van alle boden die den Grave tot dien dag toe verschenen waeren. In 't jaer 1411 gaf hij hun het recht *dat se voor de tiende van elke morgen landts hem woortaen bet aelen souden eenen ouden Wilhelmus Hollandtschen gulden.* In de handtveft van den jaere 1412 wierdt *het delven van souden uit het niterdijks landt verboden, en 't leggen van sluifen in den Havendijk den Gerechte bevoolen: en van de Scheepen gefeit; dat men se niet straffen soude over eenig gewijsde, ten waere het betuigt wierde, dat se daer iet voor genoten hadden: Voorts dat 'er niemant tot Schout; Schreepen, of Raedt soude werden gekooren die geen drie jaren poorter geweest waere: de Schout sou alle jaeren 's Sondags naer Hemelwaert seven goede knapen tot Scheepen kiezen.* Ontrent desen tijdt maekten die van de stad volgens het verlof dat se van den Grave verkregen hadden, twee sluifen in haeren havendijk, ten deele tot gerijf der huifluiden, en ten deele om schuuring door de stad te brengen. D' eene wierdt ge-

De Rommel-
Hav'n ge-
maekt.

1400.
Enkh. Aent.

1401.

Graef Willem
de sefte komt
in de regear-
ring.

1404.

Handtvesten
bij hem gege-
ven.

1411.

1412.

1412.
Sluifen ge-
maekt in de
havendijk.
Enkh. Aentek

ge-

geleidt, onder de beuls brugge, nu het spuy voor Kreupels steijger: d' andre tusschen den Noorder havendijk, en de kernemelk-fluis. Daer wierdt ook een overslag of overtrekker geleidit daer nu de Waegstraet is; want toen liep het binnewater ten einde van de straet tot aen de Noorder havendijk, daer het suite. De Noorder en Suider havendijk waeren toen noch niet van den anderen gescheiden, en de haven liep recht door. Men leide te dier tijdt noch een houte brugge recht voor de koomenstraet, strekkende tot aen't begin van de Westerstraet. Onder de selve wierden schut- of spuy-deuren gestelt, om door dat middel de haven te suiveren. Want een van beide de fluis-deuren op het Suidt of Noordt openende, de andre sluitende, en't water inlaetende tot dat de eene helft der haven vol was, soo liet men dan de middel-deur haestelijc opendoen, en't water schielijc deurschuuren, tot groote verversching en suivering der stede. Den tweeden Februarij des jaers 1413 is het Ooster-Baljuschap van West-Vrielandt, 't welk nu over de hondert jaeren tot Medenblik geweest hadde, geheelijc aen Enkhuysen en andre steden verdeelt. Want na dat eerst Enkhuysen, daer na Hoorn, ende weinigh laeter Grootebroek, en daer aen volgende Schellinkhout, gelijk en even groot Stadts-recht verkregen hadden, als die van Medenblik, uit kracht van sekere Handveste van Graef Floris den V en andre volgende, tot die tijdt toe haddé gebruikt, soo is het selve van gelijken aen alle die genoemde steden en plaetsen van Willem den seften mede gegunt en gegeven †. Na de doot van Graef Willem den VI, die in den jaere 1417 gestorven was, volgde de regeering van sijn dochter Vrouw Jacoba, die weinigh voorspoedts hadde: en lijden moeste dat sich Hartog Jan van Beyeren haer vaders broeder met geweldt, en hulpe der Kabeljauische, Voogt maekte van den lande. Dese gaf Enkhuysen gedurende sijn voogdij verscheide handvesten en keuren in de jaeren 1422 en 1423: want de stadt hielt sijne sijde, en versterkte sich te deser tijdt met eenige houte poorten, te meer om dat se nu seer onvrij lag, wegens de nieuwe opstandt der Oostvriessen, onlangs te vooren geschiedt. In den jaere 1420 wierdt het vrouwen Klooster van St. Ursul getimmert, en verkreeg in't volgende jaer sijn eerste altaer. doch men meent dat het al in den jaere 1385. was begonnen. Dit klooster hadt, acht of thien jaeren daer na, eenen Pater Herman tot Biechtvader, een groot Vredemacker, die veel gebruikt wierdt tot het bijleggen van geschillen, en't wegnemen der pleidooyen, daer hij met besondre bequaemheid toe arbeide, soo dat'er selden partijen tot hem quaemen of sij wierden beyredigt of vereenigt. Te deser tijdt begosten sich de poorters en in-

1413.

Het Ooster-Baljuschap aen Enkhuysen en andre steden verdeelt.

† Uyt de Beschrijving van Medenblik, gestelt door aen Heere Diedevik van Widenesse geset Baens.

1417.

Geschiedenissen onder Vrouw Jacoba van Beyeren.

De stadt wert versterckt.

1420.

Begin van St. Ursuls Klooster.

Enk. Aentek.

geſeten en meer tot de ſeevaart te begeven als voorheen; want hunne vruchtbaere buitenlanden waeren nu door de hooge water- vloedt des jaers 1420 (die in Suidthollandt LXXII Prochien weg- nam, en Weſt-Vrielandt door 't inbreeken van den dijk te Petten ſeer beſchadigde) meeft weg gevloeit, en het binnelandt door ſijne laegte en waerigheid onbequaem om te weiden of te beſaeijen; doch naderhandt wierdt het door de polders verbeterd. Dies moe- ſten ſe nu hunne noodruſt, die van 't landt niet te haelen was, dat hun de ſee benam, of t' onbruik maekte, bij der ſee ſoeken: ook begoft hier de haeringvangſt ſeer toe te nemen. Deſe foort van viſſchen, meent men dat eerſt bij die van Zierikzee, ontrent het jaer 1163 ſijn gevangen*. maer het ſouten van den haering, en die in tonnen te ſlaen, was niet lang geleden door Willem Beukelz. * een Viſſcher van Biervliedt, en het groote haeringnet bij die van Hoorn, in den jaere 1416, gevonden †. Men voer nu met buiſſen in ſee, daermen te vooren tot de haeringvangſt niet dan kleene ſcheepkens gebruikte, die men ſlabberts noemde. In den jaere 1422 gaf Hartog Jan van Beyeren aen de ſtadt Enkhuizen om dat ſe, ſeggen de handtveſtbriefen, hem de beden, die hij van hun begeert hadde, gunſtelijk hadden gegeven, het recht dat ſij een kapelle mogten ſtichten in Gommerskarſpel, in het weſt- einde der ſtede: en dat ſe de kerke van Enkhuizen mogten op- breeken, binnens dijks brengen, verſetten en vertimmeren ‡. Hij ſtond hun noch toe, bij aldien'er eenig kindt verongelukte, door water of door vier, dat in ſulk een gevalle ſich de Deeken van Weſt-Vrielandt, noch eenig geeltelijk Rechter, ſich des niet onderwinden, nocte daer ſtraffe over doen ſoude. Daerna heeft hij in een andre handtveſt gewildt, bij aldien het kindt wierdt verſuimt, geen ſeven jaeren oudt zijnde, dat daer de Deeken niet meer van hebben ſoude, dan de poorters van Hoorn daer van gaven: indien ook yemandt den anderen heimelijke trou gegeven hadde, daer ſoude de Deeken ook niet meer van hebben dan de poorters van Hoorn geven, te weeten negen bod- dragers aen den Deeken en eenen bod- drager aen ſijnen klerk. Daerenboven, dat geen poorter den anderen ſou aenſpreken voort geeltelijk recht, alſoo verre als een van twee de ſaeke wilde keeren aen 't wereltlijk recht, dan ſouden de Burgermeeſteren met den meeftendeele van 't gerechte de ſaeke aen ſich neemen, en ſcheiden bij de meefte reden en beſte rechte: indien het ſae- ken waeren die men metter wereltlijke rechten moghte berech- ten*. Te vooren hadden die van Enkhuizen, Grootebroek

Haere ſe-
vaert neemt
toe:

als ook de
haering-viſ-
ſcherij.

Eerſte Pe-
kel-haering.
* M. Semeyns
Tract. van de
Haering p. 1.
Haering-buiſ-
ſen.

1422.
Handtveſten
van Hartog
Jan van Beye-
ren.
* M. Z. Boxh.
Toonael van
Holl. p. 37.
L. Guicciard.
p. 382.
† Pel Kyon, van
Hoorn. p. 17.
‡ Handt. van
Enkh.

* Handt. van
Enkh.

† *Handv. van Enkh.*

St. Pancras
ofte de Suider
Kerk gebout.
*Sentek, van
Blaeu-buik.*

*Sentek, van
Blaeu-buik.*

St. Ians Ka-
pelle.

† *Sentek, van
Blaeu-buik, en
andere.
Enkh. Sentek.*

hunnen grooten achterdeele door wierden beswaert †. Ontrent den jaere 1423 of 1424 begoft men de kerke buitens dijks, volgens het verlof van den Grave, op te breken, en binnens dijks te setten. Men timmerde de selve beoosten aen de kapelle van St. Pancras, die eenigen tijdt te voren binnens dijks was gesticht; Dese nieuwe kerke, naderhandt tot een Prochie kerke gemaakt, en ter eeren van St. Pancras gewijdt, wierdt met twee kappen recht doorgaende gebout, doch aen drie gedeeltens, op verscheide tijden, gelijk men lichtelijk kan merken aen het onderscheidt van balken, stijlen, glafen en metselwerk. De twee kappen beide even lang, strekten sich eerst tot aen 't glas dat daer de Timmerluiden naderhandt in den jaere 1602 gegeven hebben, en de muur aen d' oversijde tot aen 't glas dat daer sedert van wijlen Burgermeester Maelson geschonken is. De grondt deser kerke is een riedtbos, daer toe opgehoogt. En staen de muuren, die tegenwoordig onder de aerde sijn, bijnae soo diep daer onder, als de boven-muur daer boven; 't geen in den jaere 1623 toen men een nieuw doodts-been-huis soude bouwen, werdt geseydt bevonden te sijn. Soo laeg was te dier tijdt het landt, en soo seer is het sedert gehoogt. De toorn van dese kerke begon men in den jaere 1450 te bouwen, gelijk te sijner tijdt sal werden verhaelt. Van binnen is de kerk in den jaere 1484, toen 't verwulft geheel beschooten was, met verscheide historien uit den ouden en nieuwen Testamente beschildert; en den meester voor sijn werk van stadts wegen sekre prove of inkomste toegestaen, daer hij eerlijk van mogt leven en sijn huis onderhouden. Toen men de Pancras kerk soude bouwen, wierdt bij die van Gommerskarspel voorgenomen om ook een kapelle te stichten. Want of die van Gommerskarspel met die van Enkhuisen wel tot eene stad waeren gemaakt, nochtans laegen se van malkanderen afgescheiden. Doch nu wierden hunne huisen te met naer Enkhuisen toe geset, op de rooying van de Streek, soo in de Westerstraet als in 't Westeinde. In dit Westeinde dan maekten se te deser tijdt aen de Noordtsijde een groote kapelle (schuins over het huis genaemt het Turks hooft, daer nu het school is) die aen St. Jan, andere seggen aen St. Stephanus, wierdt toegewijdt †. Daerna is'er ook noch een kleene kapelle op de sloop, beoosten de herberge daer Romen uit plag te hangen, benevens het landt toekomende van oudts en noch tegenwoordig het geslachte Westphalé, gesticht; doch sonder altaeren en alleen versien met een groot kruis: ook stondt het, seit men, soo verre van de stadts poorte als de berg Calvarien van Jerusalem. In dese kapelle plagten de verbijsangers te bidden. Daer wierdt niet dan eens 's jaers, als de processie buiten quam, Misse in gedaen.

daen*. De Westkerk, die dese luiden hunnen ouden Patroon ofte schutshelig St. Gommer toewijdden, menen eenige dat al in den jaere 1351, ofte 1370, begonnen was, te weten het oofteinde; maer andre seggen, dat de ooftsijde in den jaere 1427 wierdt gebout. Het eerste werk bestondt uit de drie kappen, die westwaerts aen gingen tot den balk daer men sedert het jaer-getal van de Reformatie der stadt en daarna van het toerusten der Spaensche oorlogsvloote tegens dese landen, heeft aengescreven. Men dacht daer noch een kruiswerk aen te setten naer't uitwijfen der pijlaeren, soo buiten als binnen gestelt, maer daarna heeft men sich in den jaere 1443 anders beraeden, en recht uitgetimmerd, tot aen de Suider en Noorder deur. naderhandt liet men 't werk uit onmaght steeken tot dat het voltooit wierde in den jaere 1462; ofte gelijk andre seggen ontrent het jaer 1486; of 1500; of 1519; soo verscheiden spreken de Gedenk-schriften. Noch waeren die van Gommerkerspel van voornemen om de middelkap met een hoogen toorn te vercierren, waer toe sij't fondament wel sterck geheidt hadden, 't geen noch tegenwoordig onder de aerde te vinden is †. dan de oude burgers plaghten te seggen, dat de rondtsomleggende kloofers dit bouwen des toorns hadden belet, vresende, dat se daer door te onvrij souden leggen, en uit de hoogte bespiedt worden. Naderhandt heeft men de schilderij van 't ontwerp deses toorns noch lange jaeren binnen de Ooster deure der kerke ten toon sien hangen ‡. Maer het houtte klokhuis wierdt ontrent den jaer 1519 aen de kerke gebout. In den jaere 1522 sijn 'er noch eenige glafen in de Noorderkap geset, ten koste van de gilden gemaekt, door David Joris glaschrijver of schilder van Delft, sedert wegens sijne vrende leeringe en handel tot Basel naer sijn doot verbrandt. De glafen in de Suiderkap waeren feven jaeren te vooren bij die van Dordrecht gegeven. Het cieraerlijk houtwerk, met kopere pilaren, is voor het koor geset in den jaere 1542, het groot Orgel in den jaere 1548 en 49, ende het kleene Orgel in den jaere 1557. Doch het gewelf in 't west-einde der kerke is eerst beschoten in den jaere 1560. Het stichten van sulke kerken, als die van St. Gommer, nu de Westkerk, en die van St. Pancras, nu de Suider kerke geheten, en dat in sulke beswaerlijcke en tegenspoedige tijden, gelijk ten deele gehoort is, en noch nader gehoort sal worden, strekt ons tot een krachtigh bewijs van dé ijver en godtvruchtigheit dier eeuw. Ik keere nu weder tot de tijden van Vrou Jacoba, daer ons 't vervolg van het verhaal deser opbouwing van heeft afgetrokken. Na't aengaen van verscheide onvruchtbaere en ongelukkige huwelijken, en 't overliden van haeren Oom Jan van Beyerren, wierdt dese Vorstinne ten

* Aentek van
Blaeu, en
anderen.
St. Gommers
ofte de West-
kerke wierdt
gesticht.
Aentek van
Blaeu, en
anderen.

Beschrijv. van
Enkh. in 't
Stede-boek
van I. Blaeu
en andere
Enkh. Aentek.

† Aentek, van
Blaeu-hulk.

‡ Aentek, van
Blaeu-hulk.

Aentek, van
Blaeu-hulk.

Enkhuizen,
tegens Vrouw
Jacoba.

1425.
Aanlag op
de stad.
Enk. *Aenick*

§ *Siet de Hant-
veste van Groo-
te-broekgegeven
1455 aan
34 Maey.*

1426.
Of de selve sij
ingenomen,
* *Kron. van
Holl. Drijs.
xxv. II. cap. 37.
Velti Kron. van
Hoorn. p. 25.
Voss. Annal.
Hollant lib. xx.
p. 24.
† *Blacu-lulks
Aenick.
‡ *Velti Kron.
van Hoorn,
p. 27.
M. Z. Boxboven.
Vooneel van
Holl. p. 10.***

‡ *Th. Scriverel.
Haerlem. p. 207.*

laetfen van Hartog Philips van Borgonje, haeren naesten erfge-
naem, onderdrukt, en overweldigt: daer de Kabeljauwiche, die
hem met groot geweld bijstonden, en verscheide steden, onder
anderen ook Enkhuizen, aen sijne sijde bragten, veel toe hie'pen.
Geduurende dit oorlog hielden't de Hoekfchen met hunne wettige
Landtsvrouw, de Gravin Jacoba, nevens die van der Goude,
Schoonhoven, Alkmaer, en weinig andre steden, als ook de
Kennemers, welke laetste in den jaere 1425, ter aenhitfen van
d'ingefetenen van Grootebroek, uit nijdt tegens Enkhuizen,
met hoy-schuiten, daer krijsvolk onder was, derwaerts quamen
om de stad te verrasschen. Sij voeren achter de huifen van de
Streek, door de wateringe de Voert, tot aen den boom, die sij
geslooten vonden. Ook merkten de burgers hun voornemen,
en quamen in de wapenen, soo dat d'andre weêr afwecken. De
boom daer sij gekeert wierden lag ontrent de plaetse daer men
daerna St. Cæcilien-klooster stichte. Men boude naderhandt bij
dese aankomste een half rondeel van steen, dat Spijt-broeck werdt
geheeten. Sedert koste dit de Grootebroeckers, die ook gefocht
hadden Hoorn t' overvallen, hunne Privilegien *, en een goede
somme geldts tot boete, blijkende sulks uit de brieven die in hun-
ne dorp kiste bewaert werden. Dan naderhandt hebben se hunne
handvesten weêr verkregen met brieven van quijtschelding.
Eenige schrijven, dat Enkhuizen, nevens al de West-Vriesche
steden, Hoorn uitgefondert, in de foomer des jaers 1426 van de
Kennemers wierdt ingenomen †, maer andre beweren ‡, dat
het alleenlijk het westeinde der stad, ofte Gommerskarpsel,
geweest sij, 't geen men toenter tijdt onder dien naeme begreep.
Ook betaelde de stad korts daarna haer aendeel in een bede van
penningen, den Hartog van Borgonje door de steden die 't met
hem hielden vergunt †, 't geen niet geschiedt sou sijn indien se bij
de Kennemers voor Vrouw Jacoba waer vermeestert geweest, of
ingehouden. Dit was een bede van dertig duisent schilden, elke
schildt gerekent op een pondt Hollandts, of vijftien stuivers, tot
betaelinge van ses maenden soudij voor vijftien hondert gewapen-
de mannen, die de Hartog in desen krijg gebruikte. Men noem-
de de schatting bede om dat se van oudts door de Graven bij ma-
niere van bede wierdt verfocht, en niet als door vrijwillige in-
williging bekomen. Tot het opbrengen der gemelde bede be-
taelden de steden 't geen volgt: Haerlem 500, Leiden 3500,
Delft 3500, Amsterdam 3000, Rotterdam 1250, Hoorn 2000,
Enkhuizen 625 Schilden. Hier uit kan men eenigfins alneemen
dat de stad te dier tijde niet veel vermoght. Tot een bede van
20000 Schilden, daarna ingewilgt, gaf se niet meer dan 100 †;
Rot-

Rotterdam 853, Leiden 3305, Delft 3305, Amsterdam 2832, Haerlem 4622. Maer te vooren quam haer een groot onheil over. In den heitte vergaederden eenige scheepen met krijsluiden van Vrouw Jacobaes wegen ontrent Wieringen, die onverschens tot Enkhuisen quamen, daer sij, alsoo het middag was, veele goede luiden van taessel namen, tot over de hondert toe, en den hals affloegen †. Dit geschiede eens leels om de stadt wegens haere wederspannigheit tegens haere Gravinne te straffen, en ten andere tot wraeke van sommige gevange Kennemers, onlangs te vooren door bevel van Hartog Philips, om dat se den basterdt Vieuville in 't gevecht daer se te dier tijt de neerlaeg leden, verlaegen hadden, tot Hoorn ter doot gebracht. Doch korts daerna toen Jacobaes vloote, met grooter magt te water geraekt, onder Wieringen, door de scheepsvloote der watersteden, daer d' Enkhuisers onder waeren, met groote bloedstorting geslaegen wierdt, lieten de Kabeljausche verwinners met gemeenen raedt der steden in de tachtentig van de voornaemste gevangenen tot Enkhuisen onthoofden*; in weerwraeke dergene die de Hoeksche te vooren in de selve stadt van gelijken met den swaerde hadden gedoodt. De voornaemste, die dus sterven moesten, waeren Frederik Bruin, Jan Hekdink, en Arnout Janz, alle van Alkmaer. Hun Overste Willem van Brederode wierdt wegens d' edelheit sijner geboorteternacuwe nootd verschoont. Na die nederlaeg ontviel dien van vrou Jacobaes sijde den moedt, en sij vondt sich genoodtsaekt den Hartog van Borgonie te doen hulden tot Voogt en Ruwaert van den lande geduurende haer leven, en hem verders t' erkennen voor haeren rechten erfgenaem na haere doot; ook moest se beloven geenen man meer te trouwen, sonder sijn weten en verlosf. Doch daerna sich heimelijk verlooft hebbende aen Heer Vrank van Borsselen, wierdt sij noch gedwongen al het recht dat sij hadde tot haere erflanden, af te staen, en aen Hartog Philips op te draegen, om haeren Bruidegom, dien hij gevangen hadt, te verlossen. Doch eer 't soo ver verliep wierdt tot Enkhuisen op het sultsteinde in den jaere 1428 d' eerste steene poorte, die men de Blaeuwe poort noemde, gemackt ‡. Onder de regeering van desen Vorst, Philips den goeden, een naem, dien hij aen sijne nichte Jacoba niet verdient hadde †, raekte de stadt voor een tijt in rust, en sichte verscheide nieuwe gebouwen. Dat ook het begin der Westkerk op dese tijt werdt gestelt, is boven aengerekent †. Eenige meenen, dat men tot noch toe in de kapelle van 't Gasthuis recht gehouden hebbende, nu ter tijt een Rechthuis of Stadthuis van hout voor aen de plaetse der gemelde kapelle sou hebben opgebout: maer andre willen dat het

Wreedtheit van Vrouw Jacobaes volk tot Enkhuisen gepleegt.
† *Vel. Kron. van Hoorn*, p. 28. *Voss. Annal. Holl. Lib. xx. p. 99. 98.*

1427.

Ontrent tachtentig gevangenen in weerwraek onthoofdt.
* *Kron. van Holl. Drius. xxviii. cap. xxxix. f. 162.*
Vel. Kron. van Hoorn. p. 29.
Bat. Arcad. p. 354. Voss. Holl. Annal. Lib. xx. p. 108.

1428.

‡ *Enk. denick.*
Geschiedenissen onder Philips den goeden.
Sier Hollandia Deland. Annal. Lib. xx. Isaaco Vossio auctore, p. 110. 120.
† p. 19.

Een nieuw
Gasthuis ge-
boud.

Enkh. Aentek.
en 't Proven-
huis.

**Enkh. Aentek.*
Handvesten
van Hartog
Philips.

Stadthuis eerst gebout is in den jaere 1460, 't geen ook waerschijn-
lijkt is; want men leeft in seker handtvest gegeven in den jae-
re 1451, dat de Schout voortaan het gerechte niet meer kiefen,
noch eeden soude, dan in het stede-huis ofte Gasthuis; tot be-
wijs dat noch op die tijdt het Gasthuis voor stede-huis wierd ge-
bruikt, en met dien naem genoemt. In plaetse van het eerste
Gasthuis, dat te klein was voor de sieken, heeft men dicht bij
de poort daer de huisluiden van buiten in quamen, toen 'er noch
landt buitens dijks was, een grooter begrepen, en opgebouwt.
Aen dit gebou maekte de stad noch een Provenhuis voor oude en
verarme burgers, en andere die hier hunne kost kochten *.
In den jare 1433 verleende Hartog Philips aen de stad eenige
nieuwe handtvesten en voorrechten, bij welke de Schout die geen
stadige stede hieldt, daer hij de vierfschaer spande, belast wierd
voortaan sijne dingbank te houden binnen ofte voor het Gasthuis,
daer 't hem sou believen. tegens den Deeken van Westvrielandt,
die noch voortgingk met de luiden onredelijk te schatten, heeft hij
toegeftaen, dat se van heimelijke trouwe en van alle andre saeken
die voor hem moesten komen niet meer geven souden, dan de
stad van Hoorn betaelde. Dese handtvest was den 17 van Herfst-
maendt gegeven. In een andre, den derden der volgende maendt
getekent, heeft de Vorst gestelt dat men den Deeken voor een hei-
melijke trouw soude geven vijf schellingen; voor een verongel-
lukt kindt tien schellingen; voor het visiteren der Kerken vijf
schellingen, en van alle andre saeken als Hoorn: voorts dat de
landen van al de geestelijke luiden schot souden betaelen, gelijk
andere. De diensten van de kosterije, scholasterij, klerk-
ambacht en de kappellerije in het Gasthuis, tot noch toe bij den
Grave begeven, wierden in den jaere 1436 bij handtvest ten
eeuwigen daege aen de stad vergunt met al haer toebehooren,
om die te doen bedienen door sulke persoonen als haer nut en
bequaem soude dunken. Ontrent den jaere 1438 vielen die van
Enkhuifen en Grootebroek klagtig over Westwoude, en die van
Hoorn over Enkhuifen en Grootebroek ter saeke van eenig dijk-
of schou-recht en 't leggen ener Overtoom: over welke twiſt de
Hartog uitspraekede den seften van Maert, met een verklaering
van rechte tusschen de handtvest van Hartog Jan van Beyeren,
den 1 Jul. des jaers 1423 gegeven (daer sich die van Enkhuifen
en Grootebroek, als ook die van Hoorn op beriepen) ende de
voorz. geschillen. Ter selve tijdt verviel men in een uitland-
sche twiſt en oorlogh te water met d' Oosterlingen †, die eenige
Hollantsche, Westvriſche en Zeeusche scheepen berooft hadden
en geen schade vergoeden wilden; ja een heimelijk verbondt
Waterkrijg
met de Oo-
sterlingen.
† *Kron. van
Holl. Div.*
*xxix cap. viii f. 171. I. I. Pont. Hist. Dan. Lib. x. p. 630. Des selve Hist. van Amsterd. 1. boek. ix
cap. p. 27. D. Vel. Kron. van Hoorn p. 32. &c.* met

met de Deenen, Pruiffen, Pomerschen, Spanjaerden en Venetianen, aengingen, om die van Hollandt (welke, ter gelegenheit van de langen krijg die de Holftijnsche en Wendifche seesteden met de Deenen onlangs gevoert hadden, onderwijlen een goet gedeelte der Oosterfche vaert †, en des handels op Pruiffen, Lijflant en Moskovien hadden afgewonnen †) voortaan met gemeene magt van de see te houden. Doch de Hollanders, de Westvriefen en Zeeuwen met hunne oorloghscheepen ter see komende, benamen hun verscheyde scheepen, wonnen eenige schipstrijden en maekte sulke ruimte op see, dat men in langen tijdt geen scheepen sag dan de hunne. De Hollanders en met namen d' Enkhuisers* voerden een besem uit hun merffen, als om aen te wijfen dat se de see, nevens hunne gebuiren, van alle vrijbuiters en rovers, hadden gefuivert. Dus ging het den Oosterlingen gelijk hun Henrik Rapesilver Burgermeester van Dantsik, een van hunne Gefanten, op seeckere vergadering, aengeleidt om van vrede te handelen, in't begin van't oorlog hadde gespelt, met dese woorden: *De Leeuw slaept nu; siet dat gij hem niet en wekt, en wekt gij hem, sie toe hoe gij hem weder stilt.* In desen Oorlog, die soo kloekelijk gevoert wierdt, bewefen ook die van Enkhuisen en Hoorn groote dapperheit. Onder de voornaemste van de Kapiteinen waeren Yf Dol, Teeuws Boender, en Evert Tapper alle drie van Enkhuisen †. Men verhaelt dat d' Enkhuisers met die van Hoorn in den jare 1441 ontrent S. Jacobs dagh onder Noorwegen drie groote en geweldige oorlog scheepen, met ses, andre seggen maer drie, kleene sloopkens, bemant met vier hondert en vijftigh mannen, aen boort klampten, ende schoon d' Oosterlingen hun in't eerft spotsgewijs toeriepen, sij wilden alle de ses sloopkens in een van de hunne setten, naer een hevig gevecht meester wierden, en tot Hoorn opbrachten †. Seker Enkhuiser van liet gellachte der Blauhulken tot Hamburg geduirende dese waterkrijg gevangen, beweerde dat hij van Enkhuisen en dienvolgens geen Hollander was, verfoekende derhalven ontlagen te worden. Op dit seggen wierdt hij in den Raedt gevordert, daer hij om sijn seggen gestandt te doen den Heeren vraegde: of'er niemant van hun die in Hollandt geweest en verkeert hadde, wifte dat men daer tot een spreekwoordt gebruikte:

*Ik stae tot Haerlem op't sandt
En werp een koe in Vrieslandt?*

Dit meende hij bewees genoeg dat hij, die van Enkhuisen was, geen Hollander maer een Vries waere. Ook verstonden't de Raeden gelijk hij't begeerde, en lieten hem gaen †. Soo eenvoudigen onwetent waeren die tijden, of die luiden. Ontrent het

† J. I. Pont.
Hist. Dan. Lib.
1. p. 593.
num. 30.

† Hoewel de Hollanders hier toen wel verre in dat vaerwater quamen, soe hielden nochtans de stedem van Oostlands de meeste vaert tusfchen Hollandt en Oostlands noch by na 100 jaeren in, tot aat het seevaerent volk hier te lande toenam, en sich met minder onkosten in't vaeren behelpen konde als de vromden, gelijk van D. Velius in sijn Kronijke op het jaer 1522 werdt aengetekent.

† Uitz Aenstek
van Mr. Henricus Isbrandts.

* Uitz de Aenstek van Mr. Henricus.

† Vel. Kron.
van Hoorn
p. 34.

† Enkh.
Aenstek

- I441.** Twee Kloofers geficht. einde van desen krijg, in den jaere **I441**, begoft men hier twee Kloofsters te flichten. te weten, het Barveoeten en 't Westerkloofster. Het eerfte begon van de Westerstraet niet verre van St. Gommers kerke, bij 't klokhuis, ging noordwaert aen tot aen 't waeter achter de drie baenen; voor aen de Westerstraet strekte het sich in de breedte van 't klokhuis oostaen; schuins over St. Ursuls Kloofster. Onder dit geficht was ook de Kapelle van St. Eucherius begrepen. Het ander wierdt gestelt bewesten, ofte achter de Weiterkerke, van de poorte van 't siekhuis, gelijk 't althans noch staet, fuidtwest aen bij na tot aen de Westerstraet; en van daer west aen; van waer 't weêr gebraght wierdt noord aen tot aen de laege valcy. Beide waeren 't Kloofsters voor vrouwen, en 't Westergewijdt ter eeren van S. Cæcilia; het ander ter eeren van S. Clara. Maer dit kloofsterbouwen en de begeerlijkheit der geestelijken om de selve te verrijken ging in 't korte soo verre dat de Hartog daer tegens voorfien moeste, 't geen in den jaere **I446** bij plakkaete * geschiede. Midlerwijle nam hier de seevaert op Oosten seer toe, en verkreeg de stadt in den jaere **1448** het recht om de tweede naest Staveren in de Sondt te moogen vertollen, mits jaerlijks daer voor betaelende een stuk wolle-lacken †. Ter selver tijdt sochten die van Grootebroek de betaeling van 't schot der landerijen, welke d' Enkhuifers in hunnen ban besaeten, den eigenaeren op te dringen, sonder hun in het schatten der selve te willen kennen. Hier over deed men sijn beklag aen den Hartog, die den huisluiden belaste, voortaan in desen niet te doen, sonder bewilliging en goetvinden van vier der landrijkste poorteren van Enkhuifen ‡. Met eenen wierdt hun verboden den seedijk door te delven, (dit hadden se in den sin om een haven te maeken) ten waere bij verwilliging van de waerfchappen des lands: Doch niettegenstaende, ging het delven der Broeckerhaven, wat ook de stadt van Enkhuifen daer tegens inbraght, voort †; en dat bij verlot van den Stedehouder en de Raden van Hollandt: die ook de Grootebroekers opleiden, dat se eenige onkosten, welke op de morgentaelen komen souden, fullende rekenen, sulks acht daegen te vooren, aen die van Enkhuifen, en Hoorn, souden bekent maeken, om bij de voorz. rekeninge te komen, de selve te hooren, en te wraeken, indien sij 't met reden wiffen te doen. Binnen de stadt begoft met het welvaeren de hoogmoedt en de nijdt onder de buuren steê te grijpen, die van Gommerskarspel en d' Enkhuifers, nu eenen burgerij, trotseerden malkanderen, als of se geen een waeren geweest *. D' eerste wierden wegens hunnen rijkdom, die hun de landtneering gaf, met een spreekwoord van dientijdt, *de Bonte-rokken genaemt*, en
- foch-

I446.
Verlof om de tweede in de Sondt te vertollen.

Gefchil met Grootebroek. * *Siet de Hantvesten van Amsterd.*

† *Enkh. Aentek.*
‡ *Uit de Hantvest van Enkh.*

I449.
Broeckerhaven gedolven. † *Handv. van Enkh.*
Aentek. van Blacmulk.

Hoogmoedt en nijdt binnen de stadt.
* *Enkh. Aentek.*

fochten die van St. Pankras met hunne kerke verbij te bouwen; d' andere begrepen daer tegens het aensienlijk gebou van den toorn aen het west-endt hunner kerke, om hen ten minste in de hoogte te boven te gaen, en braghten dat treffelijk stuk werks binnen twee jaeren tijds van den grond af, tot de tweede snijding toe, te weeten in de jaeren 1450 * en 1451: in 't jaer 1453 tot de derde insnijding, daer de kantsteenen of hoekpijlers staen; daernaer in 't jaer 1458 tot boven de klokgaeten. Toen wierdt se voor 't inwateren met een laege kapgedekt, in forme als de toorn van Bovencarspel. De grondt daer men den toorn op boude was, soo d' oude luiden getuigen, een hardt en vast sandt, dat sich uit de Suidersee tot hier toe strekte. Dienvolgens heeft men hier geen paelen geheidt, gelijk gemeenlijk in de Hollandtsche weeke gronden geschiedt, maer op d' aerde neder gemetselt. De waek-klok die men Iohannes noemde, en nu savonts luidt, wierdt in den jaere 1459 † gegoten, de grooteluidtklok, Roelandt genaemt, in den jaere 1506; en de wede grooteklok, genaemt Maria, in den jaere 1509; de grootte brandtklok, die men boven de loode folder hong, in den jaere 1523 ‡. In den jaere 1518 begoft men het steenwerk op te haelen tot den eersten omme-gank, en de houte spits op te rechten: in den jaere 1524 is het speelwerk in den toorn gebraght, en in den jaere 1525 de spitse voltooit: doch 's jaers daer aen op kosten van den Pastoor Simon Blacuhulk met loodt bekleedt, gelijk ook van sijn geldt, bij uiterste wille daer toe besprooken, ontrent het jaer 1533 de appel op de spitse met koper gedekt is. In den jaere 1451 verkreeg de stad, voor het inwilligen van des Hartogs bede of schatting van tien jaeren, een handtvest, waer in verboden wierdt, dat geen mans perfoon, tot sijn mondige jaeren gekomen, de trouw aen eenige maegden, poortressen der stede, heimelijk geven, of van haer nemen soude, op verbeurte van al sijn goedt; d' eene helft aen den Heer en d' andre helft aen sijn naeste erfgenaemen. Noch wierdt belast, dat die van buiten wesende, en bij versterffenisse in de stad iet ervende, in de voorz. bede met de stad soude betaelen na gelang sijner crffenisse: dat de Geestelijke perfoonen, Priesteren en andere, hier woonende, of gegoedt sijnde, in de selve bede en andre ongeldden sonden betaelen, gelijk de andere inwoonders: dat de Schout het ge-rechte der stede niet meer kiesden, maeken noch eeden soude, dan in het stedehuis ofte galthuis, &c. Dit alles wilde de Hartog onderhouden hebben den tijdt van sijne bede geduurende, tot sijnen wederleggen. 'Sjaers daer aen heeft men twee watermoolens binnen de noorderdijk geset, om het binnewater op sijn tijdt van 't landt te loofen. de fluis, daer dese moolens door maelden, geset.

1450.

De toorn van St. Pankras kerke begonnen.

Enk. Aenrek.

* Blacuhulk

stelt dat men

aens toorn be-

gon te bouwen

in den jaere

1445.

† Siet op het jaer 1459 of 60.

‡ Senteke van Blacuhulk.

1451.

Handtvest aen de stad gegeven.

1452.

D' eerste twee watermoolens geset.

3 Enkh. Aentek.

En 't Paters Hof gesticht.
† Enkh. Aentek.

Enkh. Aentek.

* Aentek. van Blacu-hulk.

1458.

Eenige Monniken komen in de stad.

Aentek. van Blacu-hulk.

† Enkh. Aentek.

Seerovers gerecht.

lag in den ouden noorderdijk , ter plaetse daer men nu den beer heeft geleidt *. In den jaere veertien hondert seven en vijftig wierdt het Paters hof , nu het Prinssen-hof genoemt , gebout † , weftaen verbij 't kloofter van St. Ursul ; en fuidt-aen tot aende binne-gracht van de vesten . Het Paters Hof , ftraks gemeldt , wierdt gesticht van een Pater of Biechtvader , die buiten 't kloofter woonde , en 't selve niettemin bediende . 't was met een floot of gracht omringt , en de plaets daer de Deeken van Westvrieslandt , als hij sich hier ter stede bevondt , sijn verblijf nam . Want dese woonde niet altoos tot Hoorn , maer ook tot Wervershoof , tot Enkhuisen en elders , nae gelegentheit . Dus heeft men de westenhoek der stad met kloofsters , en gebouwen van kerkelijken , vervult , soo dat 'er weinig huifen ontrent waeren . Ook hadden dese geestelijke gestichten luffthoven , die soo groot en schoon waeren , datse de heerenhoven te boven gingen *. In den jaere 1458 quaemen hier twee Monniken , d' eene genaemt Broeder Dirk , gebooren tot Schoorel , van de derde orden ; de ander Broeder Pieter tot Avenhorn gebooren . Dese verfochten aen de Wethouders verlof om hier te woonen , en plaets om te timmeren ; mits belovende bij gefchripte voor hun en hunne naekomelingen 't geen volgt : *Indien sij t' eenigen tijden quaedt huis hielden , ofte de stad niet te wille waeren , datse de selve ruimen souden sonder wederseggen : dat sij niet meer als vier in getale souden sijn , en hun broodt met boekbinden of parkament maken winnen: sij souden alleenlyk tweemaal des weeks , soo't noodt was , om broodt gaen ; in pest tijden souden sij de kranken , die het begeerden , bystaen ; en de dooden ter aerde draegen .* Op dese belofte wierdt hun verfoek bij Burgermeesteren met kennisse en toestemming van den Raedt der rijkdommen ingewilligt , en hun tot een plaets , om te bouwen , aengewesen , seker stuk landts , het kosters bon genaemt , dat de kosterij van de Westkerk plag toe te komen . Hier begosten sij , verhaelt men , 's jaers daer aen hun kloofter , federt het Augustiner genoemt , te bouwen . Dus vertelt het Blacu-hulk : maer andere meenen vastelijck , dat het Augustijner Kloofter veel ouder is , en sijn aenvang nam ontrent het jaer 1394 † . Ontrent den selven tijdt hielden sich eenige seerovers in see , en wierden bij Burgermeesteren , met toestemminge van 't gerechte en de rijkdom , twee baerden tegens hen uitgerufft . Dese in see gekomen , vonden ontrent Amelandt twee groote roof-karveelen , die sij naemen ; maer een schafken , dat 'er bij was , ontquam 't met roeyen . De gevangen Seerovers braght men , nevens de karveelen , tot Enkhuisen , daer se na vier daegen sittens verwesen wierden op raeden gefet te worden : een jongen wierdt door de Schoutin en seker dienftmaect verbeden , en daarna bij Sneek in

in een Reguliers klooster gefteken *. D' andre , die van Bruft waeren , fijn des namiddags na St. Agnieten dag gerecht . Noch hadden vier geweldenaers een fchip uit Holfterlandt , hier op de redeleggende , bij nacht overvallen ; berooft , en den Schipper fijn geldt benomen . Doch een van de misdaedigers wierdt door vlijt van den Schout tot Wiedenes , daer hij fich in feker huis in een kift verborgen hadt , ontdekt en gevangen , en federt op een radt gedoodt *. Hij beklapte fijn medefchuldigen , die 't ontlieden . Seker Vries , Wouter Klaeszoon uit de Kuinder , raekte onlangs daarna in moeyte , ter facke dat hij quaelijk van mijn Heere van Borgonje gefprooken hadde , en moest daer over met een nijptang aen fijne tong op de kaek ten toon ftaen , en daarna een overbeed , gelijk men toen fprak , aen de ftadt doen , fwoerende op fijnen eedt , haer noch haere ingefetenen te dier oorfaeke tot geene plaetfe te misdoen , en anders doende het lijf verbeurt te hebben . Dus was er bij rade der Burgermeesteren gevonnift in den jaere 1459 op St. Gallen dagh . In dat felve jaer fonden de waterfteden † defter landen eenen Mieus Pieter Reinfz. aen den Koning van Denemarken , om hunne fchepen , die men daer foo 't fchijnt noch fomwijlen aentafte , door de Sondt te geleiden : waer toe bij die van Enkhuizen en d' andre waterfteden (uitgefondert Amftterdam 't welk fich daer alleen buiten hielt) aen den Gefante voor fijne koften en reisgeldt gegeven wierdt een fomme van twee ponden Vlaems . Ontrent de felve tijdt deden de Burgermeesteren met bewilliging van den Rijkdom het Heilige Geest-huis oprechten : 't welk kofte behalven het fandt en fchutten ontrent feventien Rijns guldens . De Burgermeesteren hadden hunne vergaederingen , en de Scheepenen hunne vierfchaer tot noch toe in de kapelle van 't Gafthuis gehouden : doch met eenig ongemak , want men kon van 't Gafst- en Leprooshuis , fttaande achter de Kapelle , in hunne vergaederinge komen : ook wierden fe van de fieken en bedelaers dikwils beluiftert . Dies deedt de Schout de rechtbank fomwijlen in herbergen spannen in weêrwil der Scheepenen , en tegens het verbodt van den Grave , tot dat 'er eindelijk ontrent den jaere 1460 bij de Burgermeesteren wierdt goetd gevonden , hunne vergaeder-plaets wat verder van 't Gafthuis af te fonderen , en voor de Kapel op de Breê-ftraet daer men voor defen dikmaels onder de open lucht te recht hadt gefeten , een nieuw Stadthuis te bouwen , met een fteene gevel . Het graeuwe fteenwerk , tot Deventer daer toe gehouwen , kofte tseftig Rijnsche guldens . 'T was acht daegen voor St. Andries dagh volmactt , doch ongedekt , en des dingsdags na St. Andries hieltt men hier het eerste burgerrecht . Daarna wierdt de toorn op dit

D ij

Raedt-

* Aenteck.
van Blacu-
hulk.Scheeps-die-
verij geftraft.

* Enkk. Aenteck.

Quaede-
fpreuken ge-
ftraft.
Enkhuijfer
Aenteck.Befending
naer Dene-
marken.
Aenteck. van
Blacu-hulk.Het heilige
Geest-huis op
gerecht.Aenteck. van
Blacu-hulk.† Door de Wa-
terfteden ver-
foudt men
Enkhuijen ,
Hoorn , Meden-
blik , Monni-
kedam en
Edam . Siet
seker Verdraght
binnen Hoorn
gemaekt . In D.
Velit Kyon. van
Hoorn , p. 62.Het Stad-
huis gebout.
Aenteck. van
Blacu-hulk.

Raedthuis gemaakt door eenen Simon Winkel, die xlv Schilden tot arbeidsloon bedong. Men bragt hier een uurklok, eertijds gekomen uit den oude kerktoorn, welke buiten dijks plag te staen, die men tot Utrecht liet vergieten, en twee hondert pondt verswaeren, en beliep de spijsje van elke hondert pondt twaelf Rijnsche guldens, en 't vergieten van 't hondert eenen nobel. 'T geen gesleit sij om aen te wijfen de waerde van 't geldt te desen tijde, toen alles soo onkostenlijk * was. Toen heeft men ten overstaen van Scheepenen een houttuin ghuurt voor ses jaeren, yder jaer voor xxxii stuivers; en een lijnbaen voor drie Rijnsche guldens jaerlijks. Men verkocht bij 't Gerecht een burgers wooninge, binnen de stadt, voor viii guldens min een oort †. De stadts wage wierdt dit jaer verhuurt voor tseftig guldens. In den nasomer deses jaers beilooegen de Hamburgers ter saeke van eenen valschen brief, door een Oosterling uit Utrecht geichreven, welches inhoudt tot onse kennisse niet gekomen is, alle de Hollandtsche scheepen en Schippers, onder dese waeren wel seven poorters van Enkhuisen ‡. Dies sondt de stadt een seinschip naer 't Vlie, om de Hamburger goederen, daer se die bekomen konden, aentehalen, om bet lijf en goetd hunner poorteren daer weer mede te vrijen, sonder iemand anders daer van te laeten genieten. sij bequaemen ses of seven scheepen, die se opbraghten. toen bedachten de Hamburgers wat hier uit volgen soude, en ontloegen de Hollandtsche scheepen. Die van Enkhuisen ontloegen daerna ook de Hamburgers, mits dat men d' onkosten, om hunne Schippers en der koopliiden goederen gedaen, bij 't gerechte der stadt liet waerdeeren, en verders voldeede. In den jaere 1461 wierdt hier seker borger van Hoorn, Michiel van der Heyde, ter saeke van ontrent dertien pondt gebrooken kaerffen en wasch van beelden, bij hem genoomen, des maendaghs na elfduisendmaegden dagh aengetast en vast geset; in hechtenis bekende hij beide de kerken deser stede ook die van Grootebroek en Bovenkarpsel van kaerffen en wasch berooft te hebben, en vreesende voor de pijnre der strenge straffe, die hem wegens die kerkroof te wachten stontd, leide de handen aen sich selven, en maekte door middel van sijn gordel en kouffebandt den tweeden dag sijnre gevangkenisse een einde van sijn leven. Na sijn doodt hielt men recht over 't lichaem. Het wierde op een horde met een baft om den hals door een paerdt ter stadt uit onder de galge gesleept, en opgehangen

1461.

Die verij van kerken-kaerffen en wasch swaer gewogen.

Enkh. Aentek.

* Ontrent hondert jaeren laeter in 't jaer

1550 was de vracht van

Enkhuisen op

Amsterdam anderhalven stuiver, 't geen mij

uit een Oudt Stadts-keurboek, beginnende in 'et jaer 1536, is geïelen.

Ook blijkt het uit seker brieven, bevustende onser den Heere Mr. Adrianus F. Westphalen, Rechtsgeleerde van Enkhuisen, in

kennisse der Weishouders gemacht, dat men in den jaere 1553 elf morgen lands gelegen tuisen Enkhuisen

aan de Oosterdyk bij Swaegshof heeft verkuurt 4 jaeren lang, voor 90 guldens 5 jaers, onvrij gelt.

† Aentek. van Blauc-hulk.

‡ Aentek. van Blauc-hulk.

zen de beenen, ten spiegel van andre. Tot noch toe hadt men hier geen macht om verder te bannen als het rechtsgebiedt der stad sich strekte. Maer nu verkregen sij in den jaere 1462, ten einde sij de quaeddoenders en geweldenaers te verder van hunne stad mogten weeren, dat het recht van hunnen ban sich soude uit strekken over het geheele Oost-baljuwschap van Westvrielandt. Dit wierdt hun vergunt door den jongen Prinse, Karel Grave van Charlois, die sich in desen tijdt in Hollandt onthieldt. Ontrent desen tijdt meenen eenigen dat aen de noordkant van de stad daer de dijk in de stad liep de Noorderpoorte van hout gefet wiert, maer andre schrijven, dat die nu van steen is geficht; aen t' einde van de Visschers dijk in den ommedray tusschen den ouden en nieuwen riedtdijk. In den jaere 1464 isser noch een andre sterkte, sedert het blokhuis en Pontustoorn genoemd, voor Sybrants dijk, ter plaetse daer nu de Overtoom staet, uit het water van steen opgehaelt, om de stad aen die sijde te meer te verfekeren. Ook wierdt de Engelsche toorn in desen tijdt hooger opgetrokken, en t'eenmael volbout. De twee kloosters het Barvoecten en dat van St. Cæcilie waeren in den jaere 1465 meest voltimmert en met Nonnen vervult. Die van St. Cæcilie hadden hunne kerk, of kapel, ter sijden het siekhuis, met riedt gedekt, met een kleene toorn, en uurklok, die daerna is verbrandt. De kerk van t' Barvoetsche klooster is eenige jaeren laeter gebout. Dus liep de tijdt van Philips den goeden ten einde. Na sijn overlijden, in den jaere 1467, volgde hem sijn soon Karel de Stoute, of Strijdtbaere, in de heerschappij deser landen. Dese, seer oorlogsfuchtig van aerdt, begeerde straks in den jaere 1468 een groote bede of schatting daer Enkhuizen toe geven moest 470 Schilden, Medenblik 450, Alkmaer 800, Hoorn 2000, Schiedam 350, Rotterdam 1150, Goude 1770, Amsterdam 2875, Leiden 3375, Delft 3375, Haerlem 3594, Dordrecht en Suidt-hollandt 39200 †. In dit selve jaer toen de Graeve (die soo wel als sijn Vader, wegens sijne andre landen den naeme van Hartog droeg) in den lande van Hollandt, Westvrielandt en Zeelandt gehuldt wierdt, was hij ook onder anderen tot Enkhuizen; en liet sich door hunne scheepen van daer naer Vlissingen voeren ‡. Ontrent desen tijdt wierdt de stad met brieven van reprefalie ofte marke gequelt, wegens saeken in de voorgaende oorlogen met de Oosterlingen voorgevallen: sulks dat de Burgermeesteren in dit jaer aen eenen Baerdt Ariszoon en d' andre reders van Schipper Klaes Pieterfzoon de schade die sij ter saeke van de brieven van marke, daer de stad mede belast was, geleden hadden, betaelen moesten †. Geduurende de regeeringe van Hartog Karel

1462.

Privilegie van te mogen bannen uit het Oost-baljuwschap van Oostvrielandt.

De Noorderpoort gemackt

Aentek. van Blaen-balk.

1464.

De Pontustoorn geficht. Lekk. Aentek.

Geschiedenissen onder Karel den Strijdtbaeren.

1468.

Wat Enkhuizen in de schatting opbrengt.

D' Enkhuifers brengen Hartog Karel naer Zeelandt. † D. Fetsi Kyon. vanttoorn p. 46. Boxhorn Tooneel van Holl. p. 10. S. Ampf. Beschryf van Haerl. p. 502.

‡ Enkb. Aentek.

† Enkb. Aentek.

Gerrit Entsz,
van Enkhui-
fen in groote
ahting en
gunst bij den
Hartog.

Enkb. Aentek.

1469.

Werdt naer
Vrielandt ge-
fonden.

† *Kron. van
Holl. Divif.
xxx, cap. xxiii
en xxxii.*

Sijn goeder-
tierenheit te-
gens die van
Zierikzee.

Enkb. Aent.

Werdt Heer
van Urk en
andre plaet-
fen.

Sijn wapen.

* *Men leeft
in de Hollant-
fche Kronijk
Divif. xxx, cap.*

xli, los d'oploop tot Zierikzee in den jaeye 1472 woorgevallen, na datter eenige geftraft waeren en de geheele ftadt ter verwoefting verwefen was, geflrit en gefient wierdt, sonder dat daer van Gerrit Entzoon geypt wordt: Echter hebben wij 't geen d' Enkhuijer Gedenk-fchriften, en d' oude luiden defter ftede daer van verhaelen niet kunnen verfwijgen. Dit kan een andre vroeger of laeter gefchiedeniffe fijn: Ook soude onse Enkhuijer des Hartogens toorn te dien tijde kunnen verfachd hebben, al verfwijgt het de oude Kronijke. want waar verhaelt men alle onftandigheden? ook fijn se den Schrijveren niet altyds bekent. † Enkb. Aentek.

leefde Gerrit Entfoon, een Burgermeester tot Enkhuiſen, in de Hollandſche Kronijk een vermaerd en ſterk man genoemt. Dese wierdt van wegen ſijne vroomhertigheit en deugden bij den Hartog feer hoog geacht, begunftigt en betrouwt. Hartog Philips hadt hem Ridder geſlagen. Men verhaelt dat hij den Hartog (of het Philips of Karel was, werdt niet gefeit) op ſekeren tijdt tot Enkhuiſen in ſijn boomgaerd ſijnde, eenige peeren, bij hem geplukt en geſchilt, aenboodt, die van den Vorſt aengenomen en terſtondt geeten wierden, tot verwondering der hovelingen, die den landtſheere vragde, of hij geen vergif vreeſde? Maer de Hartog gaf hun te kennen, dat hij den Enkhuiſer ten vollen vertroude, en wel wiſte dat 'er geen bedrog in hem ſtak: dat 'er ook noit verraedt uit ſijn quartier was geſprooten. In den jaere 1469 fondt hem Hartog Karel met betaemelijken ſtaet naer Vrielandt, om de Vriefen van 's Heeren wegen gehooraemheit af te vorderen †. Hier wierdt hij met grooter cere ontfangen, en bragt te weeg dat 'er naderhand gefanten aen den Hartog gefonden wierden: doch de beſending liep vruchteloos af; gelijk ook twee bijeenkomsten, ſedert tot Enkhuiſen gehouden. 'T gebeurde daarna dat hem Hartog Karel de ſtadt Zierikzee, die tegens haren Heere was opgeftaen, in handen gaf, om de ſelve te ſtraffen naer ſijnen wille, en ſoo veel geldts afteneemen tot ſijnen voordeel als hij begeerde. Daerop in de ſtadt getoogen, en daer alles tot gehooraemheit gebragt en geſtilt hebbende*, keerde hij tot den Hartoge, die hem vragde wat hij met die van Zierikzee hadt gedaen, en ſij hem gegeven hadden? Sijn antwoordt was: † *Heere, mijn goedt magh mij wel woeden. ik hebbe hun niet anders afgenomen, als de beloſte van u voortaan getrou te ſijn.* Toen gaf hem de Vorſt de eylanden van Urk, en Ens met Emeloort, en ſeide daarna t' hunner eerſte bijeenkomſte *Wel hoe is 't al mijn knecht, hebt ghij al wat ontfangen van de plaetſen die ik u geſchonken hebbe?* Daer hem d' ander met deſe woorden op antwoordde: *Soude ik, Heere, van deſe arme luiden die in droefheit ſijn gefeten, en daer ik mij over erberme, iet neemen? dat ſij verre.* Sedert wierdt hem 's Vorſten taeffel geſchonken voor al ſijn leven. Hem was ook een treffelijk wapen gegeven, dat inde Suider kerke plag geſien te worden. 'T was een ſchip in een groene ſee, en voorts het ſchilt vergult: op de twee maſten ſtonden witte wimpels met roodt doortreep: op de gulde helm lag een gulde gevlochte tuin, in de

ſelve

ſelve ſtondt een verguldt hert met ſijne hooren, en daer achter een ſtan daert, verciert met een wimpel van de gemelde koleur. In den jaere 1470 was hier Rijkhout Pieterſz Burgermeester, een man van ſeer groote kenniſſe en achting onder de ſijne, die, door ſijn beleidt, te weeg bragt, dat de ſtadt van den landſheere in verſcheide gelegentheden wierdt begunſtigt †. In den jaere van 1472 ſijn'er eenige Enkhuiſer ſcheepen, die van Hamburg quamen, genomen; en de Schippers, tot drie toe, met eenige kooplieden van Brugge, doodt gellagen*. Hier tegens bragten die van Enkhuiſen een welgemande Baerſe in ſee, doch de Rovers ontquaemen 't: evenwel namen d' Enkhuiſers een ſchuit van Embden, een van Meppen, en een Rijn-ſchip: welke ſcheepen met de goederen weêr ontſlagen wierden ††. Drie jaeren daerna, toen de Koning van Vrankrijk Lodewijk de XI met Hartog Karel in vijandſchap was, en ook eenige ſcheepen tegens deſe landen in ſee bragt, ſijn'er vier oorlogſcheepen toegeruſt, daer d' Amſterdamers met noch vijftig koopvaerders, ook eenigſins gewapent, mede weſtwaerts voeren; ſonder dat hen de Franſchen, dewijl ſich de Hollanders in goede ordre bijeenhielden, beſtoken doſten. Doch in 't wederkeeren, toenſe met de ſcheepen van Enkhuiſen en Hoorn, t' ſamen ontrent LXX in getaele, nae't verrichten hunner koopmanſchap met ſout geladen naer huis voeren, wierden ſe door hunne hoogmoedt en onvoorzichtigheit van de Francoiſen vermeester; want ſij ſeilden hier en daer ſonder op orde of vyanden te paſſen, die daer door gelegentheit vonden en moedt naemen om hun met beleit aen te taſten. al de ſcheepen wierden gekregen en het ſcheepsvolk gevangen; uitgeſondert weinigen, die aen landt quaemen, en te voet t' huiswaerts liepen. Dit was een ſwaere ſlag tot merkelijke ſchaede van Enkhuiſen. Korts daeraen verviel de ſtadt in groote ongelegentheit met Dene-merken: Daer ik anders geen beſcheit van vinde dan dat de gemeene Schippers van Enkhuiſen, die groote ſcheepen voerden, ſich tot het opbrengen van eenig geldt, ten behoeve van den Koning, verbonden; welk verbandt en bewilliging in de Gedenkschriften van Blaenhulk op deſe wiſe ſtaet aengetekent: *Op den 2 den dag van April des jaers 1476 is bewilligt en gewillekeurt bij de gemeene Schippers van die met groote ſcheepen buiten de duinen vaeren: Dat alle de Schippers, die nu ſijn of namaels ſijn mogen, van nu voortaan ſoo meenigwerf als ſij door de Sondt vaeren en keeren ſullen, geven en uitreiken eenen halven ſtuyver van elke laſt, die hunne ſcheepen ſouden gewaerdeert ſijn bij den Gerechte ofte hunne gemagtigden, omme te betaelen de koſten en laſten die de Koning van Denemarken hebben ſal, ten einde dat de voorſz. Schippers en inwoonders van Enkhuiſen mogen vaeren en keeren op hunne tollen en coſtumen, gelijk ſij voortijds*

1470.

† Enkh. Aent.

Baerſe uitgeruſt tegens de roverije.

* Aentek. van Blaenhulk.

† Aentek. van Blaenhulk.

1475.

Een vloot ſcheepen en onder de ſelve verſcheide Enkhuiſers bij de Francoiſen genomen.

Kron van Holl. Diviſ. xxx, cap. LXXXVIII.

1476.

Moete met Denemarken.

Verbandt en Willekeure bij de Enkhuiſer Schippers onder malkanderen daer over gemaakt.

Aentek. van Blaenhulk.

gedaen hebben. En dese willekeure sal duurren en sinnen op de voorfz. Schippers en schepen, alsoo vaerende en keerende ter tijdt toe dat de voorfz. penningen vol en al betaelt sijn met de kosten en renten die daer op sullen moeten komen, ende ook al 't geene men daerom sal moeten doen. Ten welken insichte de Schout, Burgermeesteren, en Schepenen het gemelde lastgelt te saemen moogen vermeerderen of verminderen 't elkens als het hun believen sal ten oorbaer der gemeene Schippers. Voorts sullen de Schippers de gemelde penningen betaalen of doen betaalen in handen van de Burgermeesteren binnen veertien dagen na dat se van de reise sullen 't huis sijn gekomen: en bijaldien iemand onwillig waere ofte versuimde te betaalen als wooren, soo sal de Schout die nu is of wesen mag, de penningen die de onwillige Schippers of Schipper schuldig is te betaalen, gehouden wesen te verleggen op de helft meer, om die te verbaalen aen de onwilligen, en wie hier tegens doen van de Schippers, die nu sijn of wesen mogen, poorters van Enkkuisen, die sullen verbeuren tegen den Heer en 't Gerechte negen pondt, soo meentigwerf als sy tegens dese keure sullen doen, in wat maniere dat het sij. Na dese Willekeure volgden de naemen van de Groot-schippers, daer men de scheepsnagt der stede te dier tijdt uit sien kan:

Lijste van de
Groot Schip-
pers der stadt
Enkkuisen.

Ysbrandt Reinerfz.	90 last.	Albert Luitgifz.	65 last.
Luitgen Reinerfz.	50 last.	Ysbrant Fredrikfz.	85 last.
Reiner Maertenfz.	120 last.	Gerbrant Reinerfz.	65 last.
Pieter Garbenfz.	60 last.	Symen Rippertfz.	55 last.
Jan Fredrikfz.	45 last.	Symen Ysbrantfz.	90 last.
Jan Willemfz.	42 last.	Albert Janfz.	80 last.
Tade Janfz.	50 last.	Wouter Volkertfz.	40 last.
Tapper Nannifz.	40 last.	Pieter Reingifz.	35 last.
Willem Janfz.	100 last.	Pieter Pieterfz.	110 last.
Pieter Simonfz.	37 last.	Ian Klaefz.	120 last.
Pauwels Hermfz.		Albert Verfz.	42 last.
Komen Iacob.	115 last.	Ysbrant Janfz.	50 last.
Hermen Gerbrantfz.	28 last.	Gerbrant Luitgifz.	23 last.
Gerrit Klaefz.	80 last.	Fredrik Mcinfz.	60 last.
Rijkert Gerritfz.	28 last.	Ian Gijsbertfz.	36 last.
Meinert Outgerfz.	70 last.	Fredrik Janfz.	..
Volkert Pieterfz.		Dirk Volkertfz.	..
Reiner Gerritfz.		Jacob Volkertfz.	..
Symon Pieterfz.	40 last.	R. Gerritfz. Ramer.	..
Nittert Florifz.	35 last.	Fredrik Iacobfz.	..
Gerrit Janfz.		Wijbrant Pieterfz.	..

1477. In 't begin van 't volgende jaer wierdt Karel de Strijdtbare voor Nancy verflaegen.

Na

Na ſijn doot quaemen de landen aen ſijn eenige dochter Maria van Borgonje (ſedert getrouwt met Maximiliaen van Ooſtenrijk) en vervielen onder haer regering in groote verwarringen en inlandſche beroerten: ten deele wegens de herſtelling der handtveſten en voorrechten, bij haer vader geduurende ſijne oorlogen verbroomen; ten deele door het opbarſten van de tweefpalt van Hocks en Kabeljauws, te vooren door haer grootvader meeft gedempt, en bij haer Vader met geweldt t' ondergehouden. Die van Enkhuiſen ſpiegelden ſich te deſer tijt aen hunne gebuuren, en leerden door eens anders ſchade ſich bij haer ſelven buijten twiſt en oproer houden: terwijl het in hun gebuurſtadt Hoorn, bij na't onderite bovenging, door de burgerlijke tweedragt, die daer den meeſter ſpeelde*. Evenwel trokken ſe de handt van hunne buuren niet t'eenemael af, maer ſtonden des verfochtſijnde, nevens d' andre waterſteden, Medenblik, Monnikedam en Edam, door hunne Gedeputeerden, over ſeker verdrag en belofte, aengaende het beleenen en bedienen van 't ſchoutampt, en het aſſetten eeniger luiden te vooren in bedieninge geweeft, en 't geene tuſſchen de Burgermeeſteren, en de burgeren te Hoorn, den tweeden dag van Maj defes jaers, te dier ſake verder was beſlooten. 'T welk alles ook bij de waterleden tot meerder vaſtigheit wierdt beſegelt: als ook noch een ander verdrag, daarna gemaekt, bij 't welk ſich eenige oude Regenten, uit hunne ballingschap ingekomen, verbonden, dat ſe te geenen tijden na eenige ſtads dienſten fouden ſtaen. Bovendien quaemen die van Enkhuiſen, Medenblik, Edam, Grootebroek, Lutkebroek, Bovenkarſpel, Wognum, Berkhout, Swaeg en andre omleggende dorpen, in den jaere 1479, na dat de eerſte aanſlag die Heer Jan van Egmond, ter aenhuiſen van den geweſen Schout van Hoorn, Marten Velaer, op die ſtadt gemaekt hadde, miſlukt was, binnen Hoorn, en beſloofden de burgers van hunner ſijde alle hulp en biſtand, ſoo hun weder eenige diergelijke ſwaerighet mogt overkomen. Midlertijt hadt men niet alleen den krijg met Vrankrijk, dat door het ſneuelen van 'slands beſchermer ſtout was geworden, te voeren: maer Gelderlandt, dat voor deſen door Hartog Karel was bemagtigt, begoft ook te deſer tijdt den huife van Borgonje den nek toe te keeren. Dit maakte ook vyandſchap tuſſchen de Hollanders en de Gelderſchen, tot groot nadeel van de waterſteden der Suider ſee. Want die van Harderwijk, aen deſe ſee gelegen, en ſich van deſe gelegenheit dienende, ofte getergt door de ſchade die ſe leden, waeren terſtondt vaerdig om hunne gebuuren te beroven. Ook begoften d' Amſterdammers hen in den jaere 1479 met lichte ſcheepen te beſchaedigen, en of de beledigden ſich tot verſcheide

E

rei-

Gefchiedeniffen onder Maria van Borgonje.

Enkhuiſen blijft, geduurende d' inlandſche beroerten, in ruſt.

* *Siet D. Velius Kroon van Hoorn p. 57 col 78 100.*

1479.

Haere trouwhartigheit tegens die van Hoorn.

Velius p. 67. en d' Aentek. van Blaenbalk.

1479.

D' Amsterdammers nemen een Gelders schip voor Enkhuizen, 'tgeen hun van d' Enkhuifers werd: ontwendigt.

± J. I. Pontaut *Hiff. Amstod. Lib. v. cap. viii. p. 23. in 't Nederlandisch het IX cap. p. 20.*

A. van Slichtenborst Geldersche Geschiedenisse IX Boek, p. 281, 282.

Kron. van Holl. Divif. XXXI. cap. XIX. f. 226.

Verraedt, en aenflag der Gelderschen op Enkhuizen.

Enkh. Aenwek.

1481. Oorlog met aie van Uitrecht.

* *Kron. van Holl. Divif. XXXI. Cap. xxxvii. f. 232.*

Veliu Kron. van Howap. 70. 71.

Enkhuizen houdt twee scheepen en xxii mannen.

Enkh. Aenwek.

reifen aen de Wethouders van Amsterdam beklaegden; daer wiert niet na geluifert: maer eenigen van de stoutsten uit het scheepsvolk voeren met opset naer Harderwijk, en onderweeg een groot Gelders schip verneemende, seer rijkelijk geladen, hielden 't daer op aen, en vervolgden 't tot voor Enkhuizen; daer het op de rede sijn anker wierp. sij naemen 't'er niertemin van daen, en dachten 't naer huis te brengen †. Doch d' Enkhuifers sulks siende vielen in hunne baerden en roey-schuiten en achterhaeldense ontrent Edam. D' andre sochten 't met kleene schuiten t' Edam t' ontvluchten: maer d' Enkhuifers roeiden se na met alle hun macht en riepen: dat het seerovers waeren. Daer op vielen d' Edammers den Enkhuifere toe, en sloegen gesaementlijk in den hoop. Dus wierdt het groote schip, met de buit den Amsterdammers ontwendigt, niet sonder bloedstorting, en den eigenaeren weêr gegeven. Dit dedden d' Enkhuifers tot bevrijdinge van hunne rede, die door d' Amsterdammers, verstonde se, was ontveiligt. Doch de Gelderschen trokken dese daedt tot hun voordeel, en sochten met die van Enkhuizen te verdraegen; maer dese wilden met hun geen vrede maeken tot nadeel van den lande, en hunne Gravinne. Nochtans waeren der eenigen den Gelderschen toegedaen, onder anderen hielt men sekeren Burgermeester verdacht, hij soude, wil men, met de vijanden hebben versproken, dat se bij nacht hun volk aen den noorderdijk souden landen, daer soude hij hun de sleutelen van de poort, die in sijn bewaering was, op het mullem of aenwafch der see toewerpen †. wat'er van sij, de Gelderschen wierden aen de noorderdijk ontdekt, en de stadt raekte in roer en op de been: dies weeken de vijanden te rug tot aen de tweede punt van den dijk, van waer sij, siende geen kans om iet te verrechten, weêr in see staeken. Sedert wierdt dese punt daer sij afstaeken de Geldersche hoek genaemt, en de sleutel daer men de stadt door socht te leveren, of des selfs afbeeldinge, tot gedachtenisse van 't verraedt in de poorte gemetselt. Hoe 't met den Burgermeester affiep, werdt niet gemeld. In den jaere 1481 vervielen de Hollanders ook in oorlog met die van Uitrecht* ten gevalle van den Bisschop David van Borgonje, ofte om de Hoeksche ballingen, die sich tot Uitrecht ontbielden, te plaegen. In desen krijg wierdt de West-vriesche watersteden belast met hunne scheepen de Eemstefluiten, en de Stichtsche alle toevoer op de Suider see af te snijden. Die van Enkhuizen quamen met twee welbemande scheepen, en bragten sedert negen gevangenen binnen hunne stadt: waer van eenige naderhandt bij vonnisse van den gerechte gedoodt maer d' andre vrijgelaeten wierden. Ontrent dese tijdt hielt de stadt xxii mannen ten dienste van den lan-

lande, op soudij van acht en negen grooten daegs, blijkende uit fekre afrekening met Klaes Korf, Rentmeester van West-Vrielandt te dier tijd gehouden*. In 't volgende jaer overleedt Vrouw Maria van Borgonje, en Aertshartog Maximiliaen stelde sich selven op sijn eigen handt in de regeering, als voogdt en momber van sijnen Soone Aertshartog Philips. De selve Maximiliaen, in den jaer 1486 tot Roomsch Koning gekooren, raekte daerna in twist met die van Vlaenderen, en tot Brugge in den jaer 1488 in hechtenisse, en bijna geheel Duitschlandt in wapenen tegens de Vlamingen: een oorlaeke van seer schrikkelijke verwoesting van landen en luiden; daer ook Hollandt sijn deel in vondt. In dat selve jaer van 1488 gat de Koning als voogdt van den lande uit sijnen en sijn's Soons naeme de stadt dese handtvesten: I. *Dat de kiesing van Schepenen tot nu toe by den Schout alle jaeren des Sondags naer Hemelvaerts dag gedaen, voortaan op jaers-dag soude geschieden*; II. *Dat een poorter of poortresse een doodslag doende niet meer verbeuren soude dan sijn lijf, en tseftig ponden s' Heeren geldt van sijn goet*; III. *Dat de vrijheit der stadt ende het schoutambacht voortaan strekken soude een mijl waters lang en breedt in de Suidersee ommeganks der selve stede*; IIII. *Dat de Visschers geen haering, in de Suidersee gevangen, soude mogen verkoopen, dan ter merkten van Amsterdamb, Monnikendam, Edam, Hoorn, Enkhuizen en Medenblik*; op verbeurte van den baringh: V. *Dat de Schout met de Wethouders het geene gekeurt is ter saeke van bokking te droogen, dijken, wegen, paelen en straecten te maken en over andere saeken soude vernieuwen, en op de vernieuwe keuren schouwen, en d' overtredders straffen; doch in gebreeke blijvende, wierde den Wethouderen bevoolen, dat sij 't selfs doen soudent, ende dat het geene bij onwilligheit en weigering van den Schout in sijn afwesen in desen gedaen wierde, van waerde soude gebouden werden, als of het met en door hem geschiet waere*; beveelende den poorteren hen daer in onderdanig te sijn, en bijstandt te doen. Eenige maenden te voeren, des daegs naer Hemelvaert, begoft men hier ter stede een rijshoofd te slaen, strekkende bescuiden de stadt een goet stuk in see, om te dienen tegens den slag van 't water, en tot bevrijding van d' aenkommende schepen †. Het quam ook de Visschers te stede, die hier hunne haering optcheepten en deelen pakken; waer door het daarna het pakhoofd gheheeten wierdt. Om dit hoofd te maeken naemen de Burgermeesteren ten laste der stede eenig geldt op lijfrente, ter somme van 216 Rijns guldens †. Ontrent dit jaer, of weinig vroeger, wiert Mr. Ruard Tapper, van wien wij naderhandt in 't brede denken te spreken, geboren. Ter selver tijt is Rotterdam, en daerna ook Woerden, door de Hockschen ingenomen; daer d' inlandtsche oorlog weér door gaende wierdt. Bij die gelegentheit heeft men de stadt Enkhuizen seer versterkt. Eerst

* Enk. Aentek.

1482.
Aertshartog Maximiliaen werde Voogdt van den lande.

1488.

Handtvesten bij hem gegeven.

Rijshoofd in see gellagen.

† Aentek. van Blaen-bulk. Het pak-hoofd genoemt.

† Aentek. van Blaen-bulk. Ruard Tapper geboren.

Enkhuizen wert versterkt.

1489.
*Sentek. van
 Blaen-hulke*

*Siet boven p.
 20.*

*Sentek. van
 Blaen-hulke*

XXVIII Man-
 nen trekken
 ter heirvaart
 tegens Rotter-
 dam.

*Sentek. van
 Blaen-hulke*

*Sentek. van
 Blaen-hulke*

Besetting
 binnen de
 stad ten koste
 van 't gemeen-
 ne lande.

*Sentek. van
 Blaen-hulke*

wierden de vesten, in de lente des jaers 1489, ontrent den dag van St. Ambrosius, om de stad opgeworpen, en de grachten verwijdt: te weeten van de Weste-poort noordwaerts aen 't water, tot Spijbroeck toe; van daer noch noordelijker lag het moerasch en riedtbos; voorts van de Weste-poort Suidwaardt ten Oosten, langs den nieuwen dijk, verbij de oude doelen en 't molenpadt, tot aen de Molen, achter het Paters Hof; ofte tot aen de Suiderpoort, die toen van steen wierdt opgehaelt en met leyn gedekt. De gracht wierdt doorgaens met stakerfels, en de Suider- en Noorder poort met hameyen versien, ook de Molengracht aen 't noordt gediept en verwijdt. Men maekte noch een steene toorn of blokhuis voor Schalbaksteiger, tot bevrijding der Noorderpoorte; en een waterpoort daer nu de Vischers brug leit. Achter het Begijn-hof, ter plaetse daer de Grootebroeckers en Kennemers de stad voor desen sochten te verrassen, wierdt nu de toorn van Spijbroeck geslicht, en noch een gracht gemaekt voor Sybrandts dijk, beluiden de Noorderpoort, verbij de nieuwe doelen, tot aen Spijbroeck toe. het moeras dat daer lag, is metter tijdt gedempt en tot landt gemaekt. Noch liet men de Kernemelk fluis, nu het Spuy genoemt, uit de grondt met steen optrekken, en drie lijndraeyers huifen, met twee andre, staende op het mullem, en twee op Sybrants dijk, afbreeken. Ter selver tijdt wierden de paelen voor de stad in zee gelaegen, tot op een kleen stuk na aen 't mullem, soo dat de stad tot ontrent de helft was gegort, en gesloten. Daer benevens deden de Burgermeesteren twintig Sarpentijnen en twee van een kaemer met twee Scharmien maeken, en op de blokhuisen of sterkten planten. In dit selve jaer trokken d'Enkhuifers met acht-en-twintig mannen van wapenen in de gemeene heirvaart der Hollandtsche steden, tegens Rotterdam*. Noch toogen se met twee Rijn schepen naer Workum in Vrieslandt, daer sij ontrent St. Bartholomeus dag een rooffschip van Sluis, daer sich veel Hoeksche onthielden, overweldigden en acht gevangens bequamen; onder anderen, Frans van Poelgeest uit de Beverwijk, Jan Gerbrantsz Smit van Hoorn en Pieter Gerritsz. uit den Hage †. Men hadt ook te deser tijdt besetting van krijksnechten binnen Enkhuifen, die door ordre van de Staten van Hollant bij de stad wierden gehouden tot koste en laste van 't gemeene landt van Hollandt, 't geen men sien kan, uit twee quijtscheldingen den Rentmeester van Westvrieslandt wegens de betaelinghe der soudij gegeven ‡. In d' eerste wierdt bij de Burgermeesteren bekent datse ontfangen hadden uit handen van Klaes Korf, Rentmeester van den omme slag in 't quartier van Vrieslandt, de somme van 2450 pondt, 16 stuivers, het pondt tot

40 groo-

40 grooten vlaems, in betaeling van de foudij der knechten, te weten van 22 paijen, elke paije tot 8 grooten vlaems daegs. Voor de maenden van December en Ianuarius leet verleden, de somme van 272 pondt, 16 ft. Ende van 40 paijen, elke paije tot 8 grooten daegs: van den eersten dagh van Feb. tot op den lesten dagh in Sept. laest verleden, die ingellooten, de somme van 2178 pondt. Dese quijtſchelding was den 15 Octob. descs jaers getekent. In de tweede wierdt bekent dat de Burgermeesteren van hem ontfangen hadden 139 pondt 10 ft. in betaeling van de foudij van 20 paijen voor de maendt van Octob. laest-voorleden. getekent den 17 Novemb. 1489. In den volgende jaere 1490, of, gelijk anderen seggen 1491, ontrent St. Jans dag, quam Heer Ian van Naeldt-wijk, een van de Hoekſche ballingen, tot Sneek, en kreeg daer van eenige Schieringers of Hoekſgelinde Vrielen 300 krijsknechten tot ſijnen dienſt; waer mede hij na Staveren toog, voornemens ſijnde, als'er gelegenheit voorquam, in Weſtvrieſlandt te trekken. Ook ſondt hij twee of drie beſpieders, elk na den ander, naer Enkhuizen en Hoorn: om te vernemen of men daer goede wacht hielt en op ſijn hoede was: doch geen van allen keerde te rug. daer hij uit afnam dat ſe gevangen of gehouden waeren, en dat ſijnen aenſlag ontdekt was. 't geen hem bewog het krijsvolk te rug te ſenden en ſijn voornemen te ſtaeken †. In deſe tijden hadt men hier en in d' andre ſteden veel te lijden door het dikwils verhogen en onmanierlijk verlaegen der munte, daer het geldt door uit het landt raekte; en de neeringen door bedorven wierden. ja alle de oorlogen die onlangs gevoert waeren dedden den lande minder ſchade dan 't aſſecten des geldts, en dat tevens op eenen tijdt van het hoogſte op het allerlaegſte ‡. Dit wierdt den geeſtelijken, en met naeme den Abr van St. Bertijns, die veel geflags hadt bij den Prinſe, geweeten. Daer onſe oude Kronijke van Hollandt * iet op aentekent dat den naekomeling tot leering kan dienen, *Het is dikwils bevonden. ſtaet'er, dat de raedt van Geeſtelijke lieden en Prelaten. inſonderheit die Monniken ſyn, in materien en dingen, die haeren ſtaete niet en betaemen, quaeden ſpoedt en voorgangk heeft, want Godt en heeft ſe tot ſulken niet geroepen.* Bij deſe ſwaerigheden quam noch grooter, want naer 't dempen van den inlandtſchen krijs, door uitlandts geweldt, vonden ſich de landen en ingefetenen ſoo uitgemergelt, door de ſwaere beſtaſtingen, ſchatting, en dieren-tijdt, dat ſe niet magtig waeren meer te geven. Hier door wierdt de oude eenſijdigheidt aen een ſiide geſtelt, en de tweefpalt van Hoeks en Kabeljauſ in een Kaſenbroodtsſpel † verandert. want eenige Kennemers en Waterlanders, die ſedert *Kaſen en brooden*, om aen te wijſen waer ſij om vochten, in hunne vaendelen voerden,

E iij

den,

1490.

Heer Jan van Naeldt-wijks voornemen tegens Enkhuizen en Hoorn.

† *Aentek. van Blacu-bulk, Ubb. Emmii Hiſt. Friſ. Lib. XXI. p. 45 f.*
 Verandering in de munte.
 ‡ *Siet Volle Kron. van Hoorn p. 82. 83. V.*
 Kron. van Holl. Diviſ. xxxi, cap. LXIX. f. 243, en cap. LXXI.

* *Cap. LXIX f. 244, en in den eerſten drak des jaers 1517. f. 403.*

1419.

Het Kaes en broodtsſpel begint.
 † *Siet de Kron. van Holl. Diviſ. xxxi. cap. 74. 76 etc. Bar. Arcad. p. 427.*

daer sich
Enkhuizen
buiten houdt.
* *Uelii Ryon.*
van Hoorn.
p. 85.

Vergiffenisse
bij die van
West-Vrief-
landt verkre-
gen.
Handv. van
Enk.

1492.

Alle de steden
van West-
Vrielandt be-
halven Enk-
huizen stren-
gelijk gestraft.

* *Velii Ryon.*
van Hoorn
p. 88, 89.

den, en dierhalven *Kaesebroodtsvolk* geheten wierden, bragten in den jaere 1491, na veel onregeltheits, en oproers en beklagh in den Hage te weeg dat 'er een algemeene daghvaert der Kennemers en Westvriefen tot Hoorn gehouden wierdt. Hier quaemen alle de Kennemerlandtsche en Westvriefsche steden en dorpen bij een, uitgenomen Enkhuizen, dat sich alleen met dese saeke niet bemoeide †. In dese vergadering werdt eendrachtelijk beslooten, het ruiterge dt daer se boven vermogen mede beswaert waeren, niet meet te geven. Midlerwijl deden de Hoekschen, die sich te Sluis onthielden, en in de gemeene vrede met de Vlaemingen geslooten, niet vervaet waeren, groote schaer te see, selfs binnen de gaeten van het Texel en 't Vlie, welke eylanden sij onder het beleid van den Heere van Naeldtwijk vermeersterden, en eenigen tijd in hielden. Daer en tegens maekten de watersteden, met naemen die van Enkhuizen verscheide scheepen toe, tot beveiling der Suiderzee, en deden gesaementlijk groote weer om de vijanden te stuiten. Hier over verkregen de gemeene onderfacten, buuren, en inwoonders van den geheelen lande van West-Vrielandt, den 9 van Julius deses jaers wegens hunne groote neerftigheid, aengewendt om den Heer van Naeldtwijk en andre vijanden van den lande te keeren, vergiffenisse van de misdlaeden in sekren oploop tegens de schatting tot Alkmaer bedreven: ook wierdt hun toegestaan, dat se sonder eenige ongelden te betaelen, souden vrij blijven sitten, tot de komfte van den Roomschen Koning, of sijnen Soone, en dat 'er bij een algemeene dagvaert anders soude werden verdraegen. Maer het Kaesebroodtsvolk verviel daerna in den jaere 1492 uit onverdueligheit en armoede tot meer oproers, in 't overweldigen van Haerlem, in 't bestrijden van Leyden: waer door sij sich selve en anderen in groote swaerigheid hebben ingewikkelt. Want na dat Hartog Albrecht van Saxon, Stedehouder des Roomschen Konings, hen door verscheide nederlaegen hadt onderdrukt, wierden niet alleen die van Haerlem en Alkmaer maer al de Steden en dorpen van West-Vrielandt, behalven Enkhuizen, dat sich noch buiten schuld hadt gehouden of hen tegens was, onder schijn van genade op verscheide wijzen, swaerlijk gestraft: het quaedt daer het slechste deel der gemeente aen schuldig was, moest bij het geheele lichaem des landts geboet worden. Men handelde te deser tijdt met de steden en inwoonders als of het lijf eigens en slaeven waeren, die lijf en goedt verbeurt hadden, gelijk uit de voorwaarden * van hunne versoening, die in de Kronijke van Hoorn gelesen worden, kan blijken. En ontrent dien tijdt moet het geschiet sijn, 't geen van d' Enkhuifers werdt verhaeldt, te weten: dat de twee Burgermeesters

meesters Nanning Tapper en Simon Pieterfz. voor den Hartog van Saxen op hunne knien vielen, en soo ernstig voor hunne buuren van Bovenkarspel en Lutkebroek baden, dat se van hunnen last verlicht wierden. Gelijk nader blijkt uit seker Schrift van de Burgermeesteren des jaers 1508 geschreven, 't welk in dese Historie op dat jaer kan werden gelesen. Doch men vindt noch nader bescheidt in de Handvesten van Grootebroek; te weten, dat de Waerschappen van de dorpen in Drechterlandt, den Hartog van Saxen in een demoedige Supplicatie vertoonden, datse met de Vriessen in de gemelde oproeren noch in vaerde noch velde geweest waeren, noch gemeenschap gehouden hadden, maer hen gevoegt gelijk die van Enkhuisen, en nochtans bij inadvertentie gestelt waeren in de generale condemnatie van de Vriessen, met oormoedig verzoek van herstelling. Dit verzoek foudt de Hartog aen den Grave van Egmont, Stadthouder van Hollandt, met last om in die sace te doen gelijk hij soude verstaen te behooren. Egmont belaste toen aen den Schout en Burgermeesteren van Enkhuisen, als den voorfz. dorpen naest gelegen, sich te informeren hoe en in wat schijn de Drechters hen gedragen hadden in de laetste beroerten, en hem te dienen van hun advijs. Hier bij wierdt bevonden dat die van Drechterlandt de voornaemste van den oploop en oproer niet geweest en waeren, en dathet den lande niet ondienstig soude sijn hen te herstellen; gelijk sulks bij den Stadthouder en den Rade van Hollandt, Zeelandt en Vrieslandt is gedaen. De brieven die hier van verleent sijn waeren den eersten Maert geschreven. Eenige maenden daerna vertoonden de Burgermeesteren van Enkhuisen aen Koning Maximiliaen dat sij de stad van Enkhuisen altyds in gehoorfaemheit gehouden en bewaert, en na hunne magt gearbeidt hadden, om de vijanden, rebellen en quaedwilligen, die tegens de hooge overheit sochten op te staen, infonderheit in de leste beroerte en weerspannigheit van de Vriessen, Kennemers, en andre daer ontrent geleten, te keeren en te wederstaen; ende ook seer geholpen, en hunne Landtsheeren gedient hadden, om de gemelde weerspannigen weêr tot gehoorfaemheit te brengen: verders verfochten sij om de voorfz. stad te beter bij gehoorfaemheit en in cendragtigheit te moogen onderhouden, regeren en bewaeren seker voorrechten en vrijheden, die sij verstonden dat hun daer toe seer noodtsackelijk en behoeflijk waeren; met naemen, dat de verkiefing van Scheepen voortaan op jaersdag soude moogen gedaen werden, en geschieden bij de afgaende Burgermeesteren en Scheepenen, en bij de drie nieuwe Burgermeesteren. Op het verzoek van dit en meer punten, wierdt den 20 van Wintermaendt weêr ingewilligt, 't geen alreeds te vooren bij de

Enkhuisen
bidt voor Bo-
venkarspel en
Lutkebroek.
Siet dese Hist.
op het jaer
1508.
*Uit de Pri-
vilegien van*
Grootebroek.

Verroeg en
verzoek van
Enkhuisen
aen Koning
Maximiliaen.
*Uit de Hand-
vesten van*
Enk.

- handtveft van den jaere 1488 in de vier eerfte punten was toegeftaen †. Maer in den jaere 1494 is hun een vrije week-markt op den Donderdagh in elke weeke vergunt, ingaende ter middernacht van den Donderdagh, en eindigende ter middernacht van den Vrijdag daer aen volgende. Aertshartog Philips, die men den fchoonen noemde, nam dit felve jaer, na dat Maximiliaen, zijn vader, tot Keifer verkoren was, 's lands regeering in handen, en bevestigde daerna in den jaere 1497 de handtveft, die zijn Vader de ftadt van Enkhuiſen, den 20 van Wintermaendt des jaers 1492, verleent hadde: Ook heeft hij 't Dijk-graefſchap van Drechterlandt, het welk bij 't Casteleynſchap van Medenblik tot dees tijdt toe aldaer was gebleven, in den jaere 1503 gefplit of in twee verdeelt, en het Dijkgraefſchap tot en in de ftadt Enkhuiſen gebragt en verftelt. Daer men blijk van vindt in fekeren brief den twaelfden November bij den Aertshartog Philips gegeven *. Terwijl defe t gebied hadde, wierdt de krijg met de Gelderſchen vernieuwt; en Enkhuiſen, nevens d'andre waterſteden op feker getal van oorlog ſchepen geftelt; om alle toevoer op den lande van Gelder te water te verhinderen. Welke ſchepen in den jaere 1504 de vijanden, die een aenflag op Monnikendam hadden met hulpe der Waterlanders uit der ſee floegen, en hondert en dertig gevangens inbraghten. In den jaere 1506 ſochten de Gelderſchen op een tijdt dat het wel drie dagen namalkanderen mitſig weder was, Enkhuiſen met xxiv ſchepen int nemen, en de ſchepen in de haven leggende in brandt te ſteken: maer terwijl een van hun ſchepen 't volk aen landt ſette, quam 'er juift een viſch ſcheepje uit de haven met twee mannen, die hen fiende terſtondt in de ftadt keerden, en vijandt, vijandt, riepen. De Gelderſchen dus ontdekt zijnde, namen de wijk, en wierden van d' Enkhuiſers, die 'er op uit quamen, tot bij Ens vervolgt *. In dat ſelve jaer, en 's jaers te vooren heeft men tot Enkhuiſen met een keur belaft: dat niemant ſijn huis van nieuws foude mogen dekken dan met harde daken, en de tegelen foude de ftadt betalen, ten prijfe als men die binnen Antwerpen koſte. In dat jaer 1506 overleedt Philips van Oofterrijk (na dat hem door ſijn huwelijk met Johanna van Arragon en 't ſterven van haeren broeder, fufter, en moeder de rijken van Spanje waeren aengeftorven) laetende defe landen aen ſijnen onmondigen foone Karel, die namaels Keifer, en den vijfden van dien naem geweest is. Gedurende ſijn minderjarigheid hadden de vier Koggen van Drechterlandt eenig verſchil over de residentie en woonplaetſe van hunnen Dijkgraeve: die van Enkhuiſen beweerden dat hij volgens het octroy, te vooren gegeven, tot haerent moeft woonen: d' andre Koggen hielden daer tegens
- † *Siet boven p. 35.*
1494.
Vrije Weekmarkt vergunt.
Hantv. van Enkh.
1497.
Philips van Oofterrijk beveltigt de handtveft van 't jaer. 1492.
1503.
* *Uit de Beſchryv. van Medenblik door Dijk van Widenesſe geſet Baens.*
- Aentek. van Blacu-hulk.*
1506.
Aenflag van de Gelderſchen.
- ‡ *Uit een oude Latijnsche Kyon tot Amſterd. gedruckt.*
- Keur op de daken.
Aentek. van Blacu-hulk.
1507.
Verſchil over het Dijkgraefſchap van Drechterlant.

faende, dat het voorfz. octroy hun gelijkelijk van den Grave was verleent, en dat fe bij gevolg gelijke vrijheit en recht hadden. waer over d' Enkhuiserften laetste van hun recht afstonden, en sich onder een vriendelik verdrag, en binnen Hoorn, bij de vergaderinge der vier Koggen begaven: daer men, met malkanderen verdroeg en besloot dat het Dijkgraef. ampt voo. taen ambulatoir soude sijn, ofte bij beurten jaer om jaer rondsom sougaen, en dat men toen om d' eerste beurte sou loten. Voorts wierdt bij de Gedeputeerden van de vier Koggen ingewilligt dat men op kosten van de gemeene morgentaelen bij den Grave soude aenhouden om het voorfz. punt van octroy, daer twist over geweest was, verbeteret en vermaekt te hebben. Dit Verdrag was getekent bij de Burgermeesteren van Hoorn voor haer en voor de Westerkogge; bij de Burgermeesteren van Enkhuisen voor haer en voor de Oosterkogge; bij de Burgermeesteren van Westwoude met sijn toebehooren voor haer en voor de Middelkogge; en bij de Burgermeesteren van Hem en Venhuisen voor haer en de Suiderkogge, op den 3 den dag van Iulius in den jaer 1507. In dit selve jaer betaelde de stadt aen losrenten 76 gl. 2 ft. en aen lijfrenten 520 gl. 4. ft. soodaenig was te dier tijdt des stadts belasting. Ook hadt men nu, terwijl de Landtsheere een kindt was, in dit gewest veel grooter last van den oorlog met de Gelderschen als voorheen; niet alleen te lande, maer ook te water op de Suidersee; want Hartog Karel van Gelder, een manhaftig oorlogsmann, die van H. Iunius † een Geesfel Godts tegens sijn nagebuuren, (de naem dien Artila plagte voeren) geheten werdt, socht te deser tijdt het leedt en ongelijk dat hij van den huise van Borgonje en Oostenrijk meende geleden te hebben, op dese landen en hunne ingesetenen, te wrecken. Om hem aen de waterkant te stuiten, vondt sich Enkhuisen, nevens Hoorn, en d' andre watersteden, benoodigt, in den jaere 1508 verscheide oorlogscheepen tot bevrijding der see en stroomen toe te rusten. Boven dien wierdt de stadt Enkhuisen te deser tijdt gewaerschoot om in haer eigen gevaer te waken, en sich in standt van tegenweer te stellen, waer over de Burgermeesters, aen die van Bovenkarspel en Lutkebroek verfochten, dat se hun de stadt souden helpen versterken. doch hoe dit bij hen geweigert wierdt, en met wat trouhertigheit hun die van Venhuisen te hulp quamen, kan men bespeuren uit dit volgende afschrift, dat in de taele van dien tijdt, dus spreekt, *Anno xv^o viii, op dagh na Pinxteren dagh soo hebben wij Burgermeesteren Nanning Tapper, Harmen Nansz, Arent Symoncz. begeert van Pouwels Reyngisz. Burgermeester uit Bovenkarspel, Ian Fijncksz. uit Lutkebroek, om ons te helpen Vesten-grachten door de groote nootd ende waerschouwinge. Wij luiden hadden daer op nu vier*

F

hae-

Verdrag daer
over gemaekt.
*Aentek. van
Blacu-bulk.*

Belasting der
stadt in 't jaer
1507.

*Aentek. van
Blacu-bulk.*

Getchiede-
nissen onder
Karel van
Oostenrijk.

† *H. Jun. Bar.
cap. xi. p. 136.*
Vyantschap
des Hartogs
van Gelder.

Toerusting
ter see.

1508.

Enkhuisen
soekt te ver-
geefs hulpe
aen die van
Bovenkarspel
en Lutke-
broek.

*Aentek. van
Blacu-bulk.*

Die van Venhuifen komen de stad te hulp.

§ Te weten die van Bovenkarspel en Lutkebroek, die nu geen hulp wilden doen.

Water-noodt op St. Gallen dagh.

† Vel. Kyon. van Hoorn p. 97. Gontboevens Kyon. van Holl. 572.

1509

Andre water-vloeden.

† Vel. Kyon. van Hoorn p. 97, 98.

Vrijheden aen die van Enkhuifen door den Koning van Denemarken gegeven

Handv. van Enkh.

haeren luiden, eerden en schenkten hen de wijn, ende sy luiden wel spraken, ende sy vergaderen souden haer Vroedschap, alsoo sy gedaen hebben, ende sij ons een bode gesent hebben, dat sij luiden ons geen help doen wilden. Waer op die Venhuifers ons trouwelyk toebaete quamen met heuren ornamenten. Dat groote onghelyk dat wij luiden voor haer § op onse knye lagen voor den Hartog van Sassen, ende sy worden verlicht door onse bidden, die derde spronk. Te weten Simon Pieterfz. Nanning Tapper die daer baden. O ondanckbaere menschen, Onder dese menschelijke bewegingen vermengde de hemel sijne plaegen, door geweldt van windt en water, 't welk de vloedt, op St. Gallen dagh, soo hoog opjoeg, dat den Westvrieschen dijk op verscheide plaetsen doorbrak †. Tot Enkhuifen wies toen 't water dermaete, dat men met schuiten vol beecten langs de straeten voer. Dit geschiede in den jaere 1508. Ook hadt men in den volgenden jaere noch andere watervloeden, tot twee maelen toe, die den dijk weër in braeken, en soo kort op malkanderen quamen, dat 'er geen tijdt was dien wel te hermaeken; dies liep het water twee gantsche winters door de gaeten, uit en in, en verdreef de ingesetenen uit de laege landen ‡. In dit voorjaer vier't een gesandtschap naer Denemarken gesonden over het stuk van de tolln in de Sondt, daer men met malkanderen over verdroeg. Daerna verkreeg Enkhuifen des Donderdaegs na St. Marten van den Koning van Denemarken, Christiaen den tweeden van dien naeme, het recht, dat hunne Schippers, op Noorwegen schipbreuke lijdende, daer selfs de wrakken moghten bergen, en doen bergen: daerenboven in dien'er eenige hunner scheepen met man met al vergingen en eenige laeding aen landt dreef, dat men die goederen jaer en dagh sou behouden en dan naer recht laeten gaen: indien daer iemandt hunner koopluiden van peit of anders storf, dan souden hunne goederen opgeschreven en jaer en dagh voor de rechte erfgenaemen bewaert werden, doch niemant verschijnende, daer mede gaen als na rechten. Noch wierdt toegeftaen dat hunne koopluiden en onderfaeten tot Bergen, en op andre steden, overal in Noorwegen, met het eerste open water vrij en veilig moghten vaeren en handelen, tot den dag van Kruisverheffing, en veertien daegen daer na: en op St. Michiels dagh van daer vaerende, soo wierdt vergunt, datle drie of vier koopmannen, met al hunne koopmanschap tot Bergen vermoghten te laeten. 'S jaers daer aen raekte Denemarken in oorlog met Lubek, Wisnaer en andre Oosterfche steden, die alle volkeren het vaeren op Denemarken verboden, op verbeurte van schip en goedt; en daarna van de Hollanders, die 't niet wel laeten konden, acht groote scheepen naemen, te weten, twee van Enkhuifen, vier van Hoorn, twee uit Waterlandt. Dit verlies bewoog de Hollanders tot Enkhui-

1510.

Moeite met de Lubekers en andre Oosterlingen.

Vel. Kyon. van Hoorn p. 98 99. Sentek. van Blaen-Enkh.

Enkhuisen en in andre seesteden vier oorlogſcheepen toe te ruſten, tot onderſtandt van Denemarken, en om de Ooſtersvaerders te geleiden: doch de Lubekers dreven ſe in de vlucht, en naemen bij na ſonder wederſtandt ontrent vijftig Mars-ſcheepen. dit ongeval wierdt d' onwilligheid en ſlauehartigheid der Dcenſche Oorlogſcheepen geweeten, die ſoo haelt als ſij de vyanden ſaegen, de vlucht naemen, en braghten ook den ſchrik in d' onſe. Dan de genoome ſcheepen wierden in 't volgende jaer als de Lubekers, na 't maekken van een Beſtandt, met de ſelve hier te lande quaemen handelen, van de eigenaers met het waterrecht aengeſprooken en voor een groot deel gevrijdt. Ter ſelver tijdt maekten de Gelderſchen de Suiderſee ſeer onveilig, maer Enkhuisen, in d' engte der ſee gelegen, was hen dikwils in de weeg, en in 't vaerwaeter. Twee daegen voor Allerheiligen, des jaer 1511, ſtak des ſtadts groote baerdſe in ſee, gemant met tachtentig mannen, onder de Hooft-lieden en Quartier-meesters Simon Pauwelfz, Meynert Freekſz, Ian Gooytgiſz, Claes Luitgiſz Stijffgen, Abbe Kartſz, Iacob Pieterſz, Albert Strijkebel en Albert Stoker. Deſe quamen in den avondt ontrent ten 9 uuren tuſſchen Urk en Ens, daer ſij een kogge-ſchip met Gelderſche knechten, van Harderwijk afgeseilt, om d' Enkhuiſer ſoutſcheepen te nemen, in 't geſicht kregen, 't welk terſtondt aenboordt wierdt geklampt, vechtenderhandt vermeestert, en 's anderendaeghs met leven endartig gevangen en, die al te ſamen ſeer gequetſt en verbrandt waren, tot Enkhuisen gebraght. deſe bekenden datſe te vooren een Hamburgerſchip in 't Y hadden genomen. Eenige der ſelve ſijn daer na, tot veertien toe, ter doot verwesen, en gerecht. Sommige ſeggen dat dit Vriefen waeren, en dat de Gelderſchen wierden vrygelaeten *. Niet lang daer na kregen d' Enkhuiſers kenniſſe, dat de Gelderſchen twee boeyers, met Hamburger bier geladen, genomen hadden, en dat d' eene tot Enkhuisen, en d' ander tot Hoorn t' huis hoorde. Hier op ſtaekentſe met de groote baerdſe en een kogge-ſchip met hondert dartig mannen in ſee, en achterhaelden de vyandt, recht voor Harderwijk, met de twee genoome ſcheepen, die hem ontweldigt wierden. De Kapitein van de Gelderſchen begaf ſich op de vlucht en ontquam 't op de droogte te Harderwijk. Men bequam hier twaelf gevangen envens een Prieſter, die tot Enkhuisen opgebraght, en al te ſamen behalven den Prieſter, gedoodt wierden. Ook ſijn 'er noch andre vijf en twintig, die d' Enkhuiſers te vooren hadden gevangen, van gelijken gedoodt. Het ſij dan dat men deſe luiden voor ſeerovers hielt, en als foodaenige handelde; ofte datſe voor deſen tegens de ſtadt of het landt misdaen hadden, en tot de Gelderſchen over-

1511.
D' Enkhuiſers veroveren een Gelderſch kogge-ſchip.
Aenick. 229
Blacn-huik.

* *P. Winſſemius Kron. van Vriefl. xlii*
Boek. p. 409.

Hernemen twee boeyers.
Enik. Aenick.

1512.

Brandt tot
Enkhuizen
Enkh. Aentek.

Handveft
van 't verkie-
fen der Bur-
germeesteren.

1513.

Keure tegens
de riete dae-
ken vernieut.
*Aentek. van
Blacu-hulk.*

Burgermee-
ster Francis-
cus Fredriks
werdt ver-
moordt.

Enkh. Aentek.

gelopen, dese straffe waardig waeren. Op den Palmfondagh, des jaers 1512, leedt de stad groote schaede door den brandt, die in 't West-einde St. Ians kapelle met veele huifen heeft wegh genomen. Dese kapelle wierdt vijf jaeren daer na weër herbout. 't selve jaer verkregen de Burgermeesteren der stede bij handveft, den 23 van Slachtmaendt getekent: dat de stad voortaan niet langer bij drie Burgermeesteren, uit den rijkdom gekooen, soude werden geregeert, maer door vier: dat men van nu afaen een van de drie afgaende des verleden jaers tot Oudt-burgermeester sou verkiefen: op dat de drie andre van nieuws te kiefene Burgermeesteren door den selven te beter van de sacken en handelingen des verleden jaers onderrecht souden werden; wel verstaende die oude, welke bij de drie nieuwe sou werden verkofen, ook niet langer in dienst soude blijen dan een jaer: ook moghten dese vier geen gebroeders, noch fusterlingen sijn. 'Sjaers daerna, des Sondaghs na St. Iacob, wiert bij de Burgermeesteren en Scheepenen, met toestemminge der gemeene Rijkdommen (soo wierden de Vroedtschappen genaemt, om dat se alleenlijk uit de rijkste bestonden) de keure op de riete daeken vernieut; en bevolen, dat men die binnen 't jaer soude afneemen, en de huifen verdecken, op een boete van tseftig ponden. En is het naekomen deser keure eerst te last geleidt aen Eeltje Claes Ians weduwe; en Albert Jacobfz; Reyser Sieriks; de stadts wage; het brouwhuis van St. Ursuls Convent, of Suider klooster; 't Cæcilien of Wester klooster; en Franciscus Fredrikszoon van der Hulk. Dese was toen en sedert tot verscheide maelen, Burgermeester, en de selve die de welke bij sommigen de soon van Fredrik Willems, die 't Schoutampt in den jaere 1452 voor 250 Nobels beleende, genoemd werdt: doch t'onrecht, dewijl mij uit sijn Uiterste wille gebleken is, dat die Schout geen kinderen heeft nagelaten. Naderhandt wierdt de gemelde Franciscus, toen hij op sekeren tijdt, als Burgermeester, van stadts wegen uit den Hage quam, tusschen Purmerendt en Hoorn, gaendte voet in sijn tabbaerd, vermoordt op een weg, die men na dien tijdt, ter sake van dien moordt, het boeve-padt noemde. Men vondt den dooden in 't riedt, sonder eenige quetsing aen 't lichaem; alleen sag men eenig bloedt, 't welk uit sijn ooren was gelopen: waer door men vermoede, dat hij met een priem door sijn ooren was doodt gesteken. Dat hij soo alleen van Purmerendt naer Hoorn te voet was gegaen, geschiede uit suinigheit, dewijl hij ten kosten van weduwen en wesen geen ses schellingen, die hem de voerluiden afeischten (dit hadt hij tot Purmerendt geseid) van stadts wegen dorft verrijden. In den jaere 1514 op St. Jeroens dagh hadt men hier te lande weër

een

een vreeslijke storm en opvloedt van water, soo dat tot Enkhuisen de sluifen, mitsgaders ontrent tachtigh huifen, met twee hondert roeden bolwerks, en een groot deel van de vesten, weg spoelden: Ook soude te dier tijdt de oude Gouw, en d' andre Waelen ontrent de stadt soo wijdt en diep sijn ingebrooken †. De schade die de stadt, welke ook te voeren door de Geldersche krijg merkelijk was verarmt, hier leedt, schein onverwinnelijk: men vondt sich niet maghtig de kosten te vervallen om dit verlies te boeten; ja verscheide ingesetenen verlieten de stadt, en sloegen sich elders ter nader, uit vreesse van de onkosten en lasten die men sou moeren vinden. Dese swaerigheid, en dat de stadt geschaepen stondt in 't korte geheel en al onder te vloeyen, en woest te blijven, in diense niet op nieu versien en bedijkt wierdt, werdt den Prinsse en sijnen raede vertoont †. Dees vondt geen middel om de gemelde lasten te vinden dandoor nieuwe belasting. Hij veroorloofde en belaste den Wethouderen der stadt bij sekeren brief, dat se eenig excijs of ongeldt souden opstellen en heffen op dese wijze: te weten, van den wijn, die in de stadt gedronken soude werden, de seste kanne: van 't buiten gebrouwen bier souden de tappers geven ses stuivers van 't vat, en de poorters vier stuivers: van alle vremde bieren negen stuivers: van een last terwe, dat aldaer gesleeten soude werden, vier stuivers: van een last terwe ofte rogge, daer 't last afgebrooken en uitgevoert wierdt enen stuiver; van een last rogge, in de stadt gesleeten wordende, dric stuivers: van een tonne souts een stuiver: mits dat de Wethouders de penningen van dese accijsen komende, souden besteeden in de hermaeking en noodige saeken der stede, ter plaetse daer 't meest van noden soude wesen; ende daer af rekening doen t' allen tijde als het de Vorst soude begeren. De brief daer dit in vergunt en gelast wierdt, was den 14 van Wintermaendt des jaers 1515 gegeven. In den selven gaf de Vorst den Enkhuiseren dit eerlijk getuighenisse: *Dat se na hun uiterste beste als goede en getrouwe onderdaenen de Gelderschen vroomelijk wederstaen hadden.* Onderwijlen hadt men op nieu overflag gemaekt wat yder stadt in de schatting ten behoeve van den Landtsheere te draegen hadde: en wierden die van Enkhuisen, Medenblik, Alkmaer en Haerlem niet weinig verlicht, maer die van Hoorn en Amsterdam verswaerdte. In dit selve jaer was 'er in de Prancras ofte Suider kerke een Kruis van hout, soo als het, gelijk men seide, in Noorwegen aen sekeren hollen boom was gewassen, en van daer tot Enkhuisen gebracht. Sekre maegdt, die op den Paesdag na't gebruik der Roomsche kerke ter Sacrament hadt geweest, soude aen desen boom hebben overgegeven, ofte gebrackt, en sedert dat kruis sijn gegroeit. Daer

F ij

De stadt werdt door een water-vloedt seer beschadigt.

† Enkh. Aentek. Vel. Kron. van Hoorn p. 101.

Handv. van Enkh. Gegeven den 29 April 1553. Gouthoeven f. 174.

Vertoont den Prinsse haere ongelegentheid.

† Handv. van Enkh.

1515.

Die doet eenige excijsen insellen, ten behoeve van de stadt.

Uit de handv. van Enkh.

Loffeljk getuighenisse.

Handv. van Enkh.

De stadt verkrijcht verlichting in haer aendeel in de schatting.

Vel. Kron. van Hoorn p. 164.

Houre kruis in de Pancras kerke, dat groote kracht wierdt toe gescreven.

door

*Aentek. van
Blacubuk. De
Kronyk van
Hollanât, die
gedrukt is tot
Leyden bij Jan
Severtz in 't
jaer 1517.
Divis. xxxii,
f. 433.*

St. Agnes
Convent be-
gonnen.
*Enkh. Aentek.
Krijg met
de Geldersche
Vriescn.
Enkh. Aentek.

1516.
Groote Pier
neemt een
hulk voor de
stade.
† *P. Winsemi
Kron. van
Vriescn. xiv
Boek. p. 439.
‡ Wins. p. 441.*
Eenige
Vriescne ge-
vangenen op-
gehangen.
‡ *Felis Kron.
van Hoorn. p.
105. Blaewh.*

1517.

Vrije roverij
verkondigt.

door soude verscheide wonderlijke geneefingen sijn geschiedt: ja't geruchte van dit kruis trok veele groote heeren in de maendt van Augustus deses jaers naer Enkhuisen, om dat te aenschouwen, te eeren, en met milde gaven te beschenken. Om dit te meer te vereeren, is'er aen de Noordt sijde der kerke een kruis-werk met twee kappen gebout, dat men sedert de heilige Kruis-kamer noemde. In welke plaetse dit hout met groote eerbiedigheit wiert bewaert, en van veele menschen als een heiligdom, daer Godts genade sijne kracht in uitsortte, besocht. Doch naderhandt hebben veele van d' ingefetenen deser stede, ten tijde der Reformatie, dit stuk anders ingefien, en vastelijk geloof, dat men dit hout wonderwerken toe schreef, die bij de kerkelijken uit gierigheit waeren verlicht. men hadt, seiden se, d' eenvoudige menschen van die verblinde eeuwe door het voeden van hun bijgeloof bedrogen. Ontrent dien tijdt begoft men hier ter stede het Convent van St. Agnes te stichten; daer sich eenige burgers dochters tot het afgesondert leven begaevon. Ter selver tijdt en wat laeter hadt dese stadt nevens d' andre steden der Suidersee veel strijds met de Vriescn, die sich met de hulpe des Hartogs van Gelder eerst van het jok van Saxen, en daarna van dat van Borgonje, of Oostenrijk, sochten' ontslaen, en Geldersche Vriescn geheeten wierden*. Hun Seeoverste, wegens de groothet sijns lichaems en gemoeds Groote Pier genaemt, te Kimswerdt in Vrieslandt geboren, maecte den meester in de Suider see. Den xvii van Grasmaendt des jaers 1516, nam hij voor Enkhuisen een hulk, geladen met rogge, hout en jopenbier, en bracht sete Workom in Vrieslandt op †. Doch korts daarna voer Floris van Egmond, d' eerste Graef van Buuren, met de Hollandtsche scheepsmacht van Enkhuisen naer Workom, en veroverde daer de rooffscheepen ‡. Hier wierden veele Vriescn verlaegen, sommige over boort geworpen, en eenige gevangenen naer Enkhuisen gesonden, daer se langen tijdt saeten, tot dat se ten laetsten den Landdrost sijn overgelevert, en als seerovers opgehangen ‡. Doch sedert wierdt dese strengheit met wreedtheit gewrooken. Want in 't volgende jaer bragt Groote Pier de Geldersche krijs-knechten in Westvrieslandt, die Medenblik en Alkmaer innamen, plonderden, en nevens verscheide dorpen in brandt staeken, en voorts over Sparrendam en't huis ter Hart, na veel rovens en brandens, door de veenennaer 't Sticht van Utrecht toogen. Hier tegens deden de Hollanders vier of vijf weekē daarna hunne scheepsvloote tot Enkhuisen vergaederen, en bij plakkaet vrije roverij op de vijanden af kondigen. Daer op trok men straks ter see en bragt naer 't verbranden van eenige schein foo veel te weeg, dat de

Vrie-

Vriefen in hunne havens bleven, en de see voor dien tijd ten besten gaven †. In desen standt van saeken besloot Karel van Oostenrijk, de Vorst deser landen naer Spanje te reisen, om de huldiging van Kastilie en d' andre koningrijken, hem bij sijn moeders vader Ferdinand van Arragon nagelaten, t'ontfangen. ten dien einde quam hij in 't einde van Somermaendt tot Middelburg in Seelandt, doch hij begeerde dat hem d' Enkhuifers met hunne scheepen, want hij verliet sich op hunne ervaerentheit ter see, fouden overvoeren, gelijk sij deden †. Ook getuigt Hadrianus Junius van Hoorn * dat sich dese Vorst in alle sijne krijs-tochten, en sijn Soon Koning Philips de twede, als hij over see moeste vaeren, niet licht in andre als Enkhuifer scheepen plagh te vertrouwen. Na sijn vertrek hadt men met de Geldersche Vriefen, hoewel 'er met de Gelderschen bestandt was gemaekt, in 't volgende jaer, * weêr veel te doen. Groote Pier ging sijnen ouden gang, nam al de scheepen die hij beseilen kon, en wierp het Hollandtscheepsvolk sonder genade in see ‡. In den Herst locht hij Hoorn te verrasschen, 't geen mislukte †. daarna ontmoette hem een schip van Enkhuisen, dat hij self innam, en wierp de Schipper met de knecht terstondt overboordt *. Men hadt ook dese somer hier te lande groote bekommernisse door den Koning van Denemarken, die de Nederlandsche scheepen, wel tot 200 toe, in de Sondt liet aenhaelen, om daer aen te vinden de bruidtschat sijnjer gemaelinne, Isabella de suster van Koning Karel van Spanje. Doch korts daarna ontloeg hij de scheepen †. In desen standt van saeken moest men hier te lande aen den Grave, of den Graefselijken Koning, groote beden, of schattingen, opbrengen: daer dikwils groote twiit uit ontstondt tusschen de steden; dewijl de kleene steden, onder de welke ook Enkhuisen gerekent wiert, in 't gemeen door de 6 groote steden, die nevens de Edelen op de inwilliging van 's Graven bede alleen geroepen wierden, in den omflag te hoog wierden geschat. Om nu de onlusten en pleydoyen, die hier uit rezen, voor te komen, stelde de Koning te deser tijdt sekere Commissarissen met volkome autoriteit om ondersock te doen op de magt en rijkdom van den goede der steden in Hollandt. Waer na sekere Ordonnantie, settingen en schiltalen, geordonneert is op den ommeslag in de 60000 guldens, die men over Hollandt voortaan soude gaderen tot opbrenging der bede; stellende elke steden en dorpen tot een sekere somme van penningen, die sijn Majesteit dachte henl. mogelijk te sijn om op te brengen. In het selve jaer van 1518 kochten de Burgermeesteren der stad van eenen Pieter Landtman sekere gang beweften Vestermans huis, daer sij een brugge leiden, die men op moghte lichten, om te

† *Vel. Krom. van Hoorn.* p. 111.

D' Enkhuifers brengen Karel van Oostenrijk naer Spanje.

† *Enkh. Aentek.*
* *In Bat. Hist.* cap. XVI, p. 279.

1518.

Groote Pier weer in see.

‡ *Winf. Krom. van Vrijsl.*

XIV. 453.

† *Velis Krom. van Hoorn* p. 113.

* *Winf. ib.*

† *T. vervolg van de Hall. Krom. f. 3. Vel. p. 115.*

‡ *Vel. p. 115.*

Ordonnantie op het opbrengen der Schattingen.

† *Uit een Requesse bij de kleene steden 1553 overgezeven.*

Enkh. Aentek.

De spits op
St. Pancras
toren begon-
nen in weer-
wil van die
van Gommers
karspel.
*Aentek. van
Blaeu-buik*

Haet en nijdt
tusschen Gom-
mers- en Pan-
cras-karspel.
*Aentek. van
Blaeu-buik*

1519.

gaen op het landt dat men nu Venetien, ofte Veneedje, noemt. Ter selver tijdt, gelijk boven is aengetekent, wierdt het ophaelen van den toorn van St. Pancras kerk ter handt genomen, daer eenige twist uit ontstondt onder de buuren: want als de Boumeefter voorgaf, dat men op het alreeds gemaakte metselwerk een seer schoonen tooren sou kunnen maeken, soo wilden die van de Westerkkerke of Gommerskarspel, de buuren van Pancras karspel niet te hulpe komen, maer begeerden dat men de Pancras of Suiderkerke soude te niet maeken, en sich, gelijk de nabuursteden, laeten genoegen met eene Prochiekerke: nadien men veel beter en rijkelijker eene kosterije in plaets van twee moghte houden. Die van St. Pancras saegen dit stuk anders in, en wilden met hun voornemen voort, te meer om dat hunne kerk d'oudste was. Zij gingen dan terstondt aen 't werk en trokken den tooren met steenwerk op, tot aen den eersten trans of ommegangk: daerna wierdt de spits voorts van hout gemaekt, en bekleedt, maer seer langsaem, en na verloop van verscheide jaeren; nadien men 't bouwen somwijlen moest staeken bij gebrek van geldt, of hulpe. Men hadt hier een toren begonnen en niet eerst de kosten, en het geene dat tot het volmaeken noodig was, overgerekent. waer door men sich ten spot stelde. Dus wierdt ook de haet en nijdt tusschen die van Gommers- en Pancras-karspel daegelijks grooter. ja d'afkeerigheid ging soo verre, dat de geene die tot de Pancras of Suiderkerke behoorden, in de Gommers ofte Westerkkerke niet komen wilden, nochte die van de Westerkkerke ook niet in de Suider. Ook wilden se onder malkanderen niet trouwen. En als 'er eenige van Gommerskarspel (wiens rechtsgebiedt sich strekte tot aen Bovenkarspel) in de stadt quamen trouwen, soo plagt men wanneer sij nu over de rooster waeren, die aen de Oostzijde van 't klokhuis ten einde van 't Westerkkerkhof lag, met een gemeen Spreekwoordt te seggen: *De lendenen sijn nu al gebroken.* Soo dat het scheen of die van Gommerskarspel dan eerst in Enkhuisen waeren. Deese partijchap heeft geduurt tot de tijdt der Reformatie en afwijking van Spanje, en noch langer. In 't volgende jaer is Karel van Oostenrijk, de Koning van Spanje en Heere van dese landen, tot Keiser gekoooren, de vijfde van dien naeme. Over welke keure tot Enkhuisen en in d'andre omleggende steden met verscheide vreugdtekenen wierdt geviert. Midlerwijl hadt sich M. Luther, noch bij 't leven van Keiser Maximiliaen, in den jaere 1517, in Duitschlandt tegens de Pausselijke afaeten beginnen te kanten: daer de prijs deser waeren op veele plaetsen door affloeg. Tot Enkhuisen nietemin hieldt men se te deser tijdt noch in groote waerde, want de Mon-

Monniken van dese stad, die seer arm waren, verkregen in den jaere 1520 eenige afaetsbullen van Paus Leo den thierenden, die sij aen de burgers verkochten; tot groot voordeel des Kloosters, dat sich door dit middel verrijkte †. In den jaere 1522 wierdt de stad met een besetting van 1500 soldaten belast: op datmen sich ter gelegentheit van den oorlog, die te diertijd in Vrieslandt en Overijssel tegens de Gelderschen gevoert wierdt, van dit volk mocht dienen *. Tot desen tijdt toe was de stad, achtervolgende seker handvest, geregeert geweest door twintig mannen of Raeden van d' allerrijkste der poorteren, die derhalven rijkdommen geheten wierden. In 't verkiesen van dese mannen wierdt geen acht genomen op eenige bequaemheit, maer alleen op hunne rijkdom; want een seker getal van schorponden optebrengen was genoeg om hun in 't bestier der saeken te stellen. Als 't ook gebeurde dat eenige van de Twintig mannen, wel bequaem sijnde ter regeering, bij eenig toeval van huwlijk, oorlog, ongeluk ter see, of andere tegenspoedt hun goedt quamen te minderen, in voege dat sij soo veele schorponden niet mogten opbrengen als voorheen, soo wierden de selve terstondt van hun ampt verlaeten, en anderen, van goede, in hunne plaetse gestelt; welke goederen hun dikwils lichtelijk waeren aengekomen bij besterfenisse of ander geluk, sijnde de besitters somwijlen seer onbequaem, soo ten aensien van hunne jongkheit, onbesochtheit, en dat se malkanderen te na in bloede bestonden. Dit alles, en de schade die de stad daer bij leedt en stondt te wachten, ook dat het voorz. getal van xx te kleen was voor de stad en poorterijs, die, alleenlijk op de seevaert en koopmanschap staende, goede toefichte behoefde, wierdt den Keiser, als Grave van Hollandt, van wegen den Schout, Burgermeesteren, Schepenen, Raede en gemeene poorteren schriftelijk vertoont, en daer op bij brieven van handveste, den 20 dag van Maert in den jaere 1523 getekent, ingewilligt en geordonneert; Dat voortaan voor de eerste seife bij de oude en nieuwe Burgermeesteren soude gekooren werden, twintig mannen tot het regiment der voorz. stede, van de wijfste, bequaemste, verstandigste, treffelijkste en nutste, die de voorz. kiefers in hunne conscientie, bevinden souden, oudt wesende dertig jaeren, of daer boven: sonder aenschou te nemen op hunnen rijkdom, maer voornamelijk op ervaerentheit en verstandt; sonder ook in 't selve getal van twintig te mogen kiesen den vader met den soone, nochte ook broeders, ofte andre namaegen, die naer gemein recht verboden sijn van een Collegie te wesen. Verders datmen jaerlijks uit die Twintig de nieuwe Burgermeesteren soude kiesen, als na gewoonte. En of 't gebeurde dat eenige van

1520.

Afaer brieven tot Enkhuizen verkocht.

† *Enkh. Aent.*

1522.

1500 Soldaten binnen Enkhuizen geleit.

* *'T vervolg van de Holl. Kron. f. 10; Sentek van Blaen-Bulk.*

Quaede gewoonte in 't verkiesen der xx Raeden.

Handtv. van Enkh.

Vertoog daer over aen den Keiser wegens de stad gedaen.

Handtv. van Enkh.

1523.

Handvest bij Keiser Karel den V verleent aengaende het verkiesen der xx Raeden of Vroedtschapen.

D' Enkhui-
fers brengen
den Keiser
naer Spanje.
Enkh. Aentek.

die Twintig quaemen te overlijden, of te vertrekken, soo souden d' overige van de Twintig anderen in hunne placste kiezen, en de gekooenen hunnen eedt doen in handen van den Schout en Burgermeesteren. In dit selve jaer wierdt de Keiser voor de tweede reise door die van Enkhuisen uit Zeelandt in Spanje gebracht: daer hij 't oproer, dat men, sedert sijn vertrek, om de Kroone des Keiserdoms t' ontfangen, hadt aengerecht, en door sijne Stedehouders ten meestendeele was bedwongen, voorts heeft ingetoomt, en neêrgeleid. Te deser tijdt wierden de ingefeten van West-Vrielandt met het houden van veel meer heilige dagen als 'er in d' andre omleggende steden geviert wierden, door den Deeken van West-Vrielandt, Heer Jan Michielz. Waldériauw, beswaert. Hier over verkreeg men van Henrik van Beyeren den Bisschop van Utrecht sekre Ordonnantie, gefegelt den 29 van November des jaers 1524, bij welke aen den Deeken en onderfaeten bevoolen wierdt, dat men de volgende heilige dagen, die men dus lang geviert hadde, te weten die van St. Blasius, Aeght, Gregorius, Geertruid, Ambrosius, Johannes voor de Latijnse Poorte, Margriete, de Scheiding der Apostelen, Augustinus, Jeronymus, Lucas, de elf duisent Maegden, Cæcilia, Clemens, Barbera, en Lucia, voortaan soude houden en vieren in de kerken, en niet op de markt, noch over de steden en sraeten; willende dat d' onderfaeten, in 't Preposituur van West-Vrielandt woonende, op de voorz. dagen hunne ambachten, landtwerk en koopmanschappen, en alle andre werken souden doen, gelijk sij op andre werkdagen gewoon waeren te doen, sonder iet tegens den Deeken daer aen te verbeuren. Maer op St. Marcus dag, en op Aller sielen dag, moest men vieren en ophouden van iet te doen ofte te werken den voormiddag, tot dat de diensten Godts, en de Missè souden gedaen wesen. Niet tegenstaende dese Ordonnantie hadt men noch veel verschils met den Deeken van West-Vrielandt over het stuk van de vierdagen, die hij met geweldt wilde gehouden hebben: hij tradt ook anders in veele dingen buiten sijn recht en behoorlijkheit; tot dat 'er door het gefach van den Stadthouder en Raedt van Hollant in wierdt versien †. Tot desen tijdt toe was de spitse des toorns van St. Pancras kerke noch onbekleedt en ongedekt, en de kerke door het timmeren des torens, nae 't verkopen van alle haere landerijen en goederen, soo verarmt, dat dit werk geschapen stontd nooit voortgank te fullen hebben; maer de Pastoor deser kerke, Simon Blaeu-hulk, bragt met het verkopen en vrijwillig opdragen van sijne meeste goederen te weeg, dat het houtwerk en de twee solders in den jaere 1526 met loodt wierdt gedekt. In dat selve jaer

1524.
Ordonnantie
des Bisschops
van Utrecht
over het vieren
van sommige
heilige dagen
in West-Vrielandt.

*Uzonde Aentek.
van Fredrik
Segersz.
Noorman, Burgemeester
van Enkh.*

† *D. Vel. Kroon.
van Hoorn p.
124, 125.*

jaer is bij de Wethouders der ſtede Enkhuiſen aen den burgeren vergunt, dat de geenen die foutkerens wilden bouwen, geen excijs fouden betaelen van het quartier fouts en daer boven, 't welk ſij fouden uitmeten: aen den burgeren, die hier alreets Soutketens hadden, wierdt de ſelve vrijheid toegeſtaen; doch van 't geen onder 't quartier wierdt uitgemeten, moeſte d' accijs betaelt worden. Op deſe wiſe ſocht men hier de foutneeringe voort te ſetten. Ook getuigt Hadrianus Junius* dat deſe ſtadt toeleide, om den prijs van 't gemaekt fout te bekomen, hebbende buiten de ſtadtsveſten een groot ſtuk weegs langs den dijk verſcheide foutketens geſicht. De burgers deſer ſtede, die hij naerſtige en vernuſtige luiden noemt, bragten het fout wel met groote ſcheepen uit de ſteden van Bretagne, maer rou en ſwart, 't geen ſij dan in ruime ketelen uitkookten, daer ſij ſeewater bij gooten, waer door de ſmaek wierdt verbeterd, en de wittigheid, die op den taefel en bij de ſpijſe aengenaem is, door konſt te weeg gebraght, hoewel dat van de ſwarte rook, welken de ſulferachtige ſtoffe der turven van ſich geeft, de geheele daeken en ketens ſwart en dik van roet wierden. Men hadt hier te lande wel bequaeme ſchutſuiſen, waer door men 't foute ſeewater gevoeglijk kon inlaten, gelijk in Italic en Vrankrijk geſchiedt, maer het ontbrak 'er aen de geweldige hette der ſomerſonne, die noodſaekelijk vereiſcht wierdt, om de vochtigheit te verharden, en de klompkens fout te doen bijeenſtremmen en t' ſaemen lopen, of tot kleene hoopkens opdrogen. Ook verhaelt H. Junius dat onſe voorouders, eer men met groote ſcheepen naer Spanje en Bretagne begoft te vaeren, in hun eigen landt fout plagten te maeken, want uit verbrande aerdt-kluiten, die tot aſch gemaekt waeren, maekten ſij fout met ſeer groote winſte. Dit wierdt *ſilſfout* genaemt, om dat het uit kluiten met pekelt begoten, door konſt was uitgetrokken. En wierden veelen door het voordeel van dit fout maken ſoo verre gaende gemaekt, dat ſe alle de vettigheid hunner akkeren hebben uitgedolven, daer het, gelijk ſommige meenen, van daen is gekomen, dat de landen op veele plaetſen ſoo laeg ſijn geworden. Ook plagt men uit turven, van onder de aerde uitgehaelt, die men darj heet, tot aſch verbrandt, en met foutwater overgoten, in onſer voorvaderen tijden fout te trekken: welke konite nu ophoudt, dewijl men 't fout nu in grooten overvloed uit Vrankrijk en Spanje kan bekomen. Dus verre H. Junius. In het volgende jaer is de ſtadts herberge ontrent de Suiderpoort gemaekt, en de Hel en 't Vagevier genaemt. Dat ſelve jaer quaemen eenige ſeerovers in 't Vlie, de Balk, en elders. Hier over ſonden de Burgermeesters de baerſe van Enkhuiſen en andre ſcheepen te-

G ij genē

1526.

Vrijheit aen de Sout keetluiden t' Enkhuiſen vergunt.

Aenſtek. van Blaen-bulck.

* *Hiſt. Bat. cap xvii, p. 278.*

D' ingefete- nen ſeer vlij- tig om 't fout te haelen en te kooken.

H. Jun. ibid.

Hoe onſe voorouders fout plagten te maken.

Hat. Jun. p. 278. 279.

1527.

Aenſtek. van Blaen-bulck.

Sceerovers verdreven.

gens hen uit, om de koopvaardijfcheepen te befchermen. De rovers derhalven geen kans fiende om buit te krijgen, vonden voor beft de wijk te nemen, en fich weg te maeken. Eenige willen dat men 'sjaers daer aen het Parers hof heeft gebout, hoewel anderen dat veel ouder maeken. In dat felve jaer wierdt hier d'eerfte fteene poorte, ofte de toorn op het Suidteinde der ftede gemaeckt, de Suiderpoorte genaemt. Ook heeft de vroedtfchap den leften van November beflouwen, dat voortaan elke Prieftet alle drie maanden op 't Sidthuis foudē haelen vier ftuivers, voor de vrijheit van hunne excijfen: en dat men voortaan geen wijnen noch bieren foudē mogen verexcijfen, dan op des ftadts excijshuis. In de jaere 1530 hadt men hier eenig verfehil met Mr. Ruard Tapper wegens de betaelingē van de fchotftallige fchulden fijner moederlijke goederen; en wierdt dit ftuk bij de Burgermeesteren foo fwaer gewogen, dat fe daer de geheele Vroedtfchap op den 30 October over vergaerden. Bij de welke aangemerkt sijnde alle de twiften, fchade, en ongemakken, die daer fouden mogen gefchieden, opkomen en fpruiten, tot nadeel der ftede Enkhuiſen, indien fe met dit gefchil, recht en actie tegens hem voortvoeren, foo is hem toegeltaen 't geen in het volgende affchrift is te lezen:

1528.
Sicc toren
p. 26.

Aentek. van
Blaeu-hulk.

Ordre op de
Excijfen.
Uit Blaen-
hulks Aentek.

1530.
Gefchil met
Mr. Ruard
Tapper.
Uit Blaen-
hulks Aentek.

Brieven van
quijtscheldin-
geaen hem
vergunt.
Uit Blaen-
hulks Aentek.

Wij Burgermeesteren, Schepenen en Raeden der stede van Enkhuiſen doen konē en te weten allen luiden tegenwoordig ende toekomstende die dese onse brieven sullen ſien ofte hooren lezen. Dat wij eendragtelyken bij adviſe, goedduncken ende meeste stemmen der XX vroedtfchappen, uit de naeme der voorſz stede voor ons ende onse nakomelingen, exempt, vrij, quijt, los, en ontlast worden ende laeten mit desē, den eerwaerdigen Heere onsen Mr. Rieuwert Nannifz Doctōr in der Godtheit, nu ter tijdt reſiderende in de Univerſiteit van Loeven, van allen alsulke ſchotftallige ſchulden komende, laſten en uitkopingē, die tot desē dage toe verſchēnen, opgekomen en vervallen ſijn, ende voorts des voorſz onsen Meesters teven langk verſchēnen, opkomen, en vervallen, sulks die voorſz stede van Enkhuiſen foudē willen ofte mogen manen, eifchen, en exigeren van ſyne Moeders ſalige gedachten erfſelijke goederen, roerende en onroerende, geene uitgefondert, gelegen binnen de jurisdictie ende banne der voorſz stede van Enkhuiſen, ofte daer buiten, ook hoedaenig die mogen weſen: Ende dat bij contemplatie, excellentie ende qualiteit van ſyne eerwaerdige perſoonen wegen, ende meer andere ſonderlinge deuchtelijke en merkelyke ſaeken, ons daer toe porrende ende moverende: Gelovende ende aſſeuerende voor ons ende onse nakomelingen in der maniere als boven, den voornoemden onsen Meester, hem noch ſyne erfgenaemen uit ſaeke van dien geen opſpraeke, natalinge noch moeyteniffe daer van meer te doen, noch doen doen, in toekomstende tijden, maer hem de voorſz vrijheit, exemptie en franchiſe ruſtelyk en vreedelyk te laten uſeren, gebruiken en genieten, gedurende alleen des voorſz onse Meesters leven langk ende niet langer. Alle dink ſonder argelijſt. Ende

tot confirmatie van dien hebben wij de voorsz. stede segel van Enkhuisen hier onder aen in der groene wasse gebangen. In 't jaer ons Heeren Duist vijf-hondert ende dertig op ten lesten dagh Octobris. In den jaere 1531 heeft men de Noorder poort aen 't einde van de Visschers dijk schuijns over den riedtdijk vernieuwt en van steen gemaakt *. maer andre verhaelen dat dit al in den jaere 1462 is geschiedt †. Doch in dese en diergelijke onsekerheit gelove een ygelijk het geen hem dunkt waerschijnlijkst te sijn. Wijders hebben de Wethouders van Enkhuisen en de gemeene soutsieders en uitslijters der selve stede den 26 van Wintermaendt, desjaers 1531, een Verdrag en willekeure met malkanderen gemaakt, in maniere als volgt: Dat de Soutsieders en uitslijters voortan geen sout fouden mogen meten, of doen meten bij de groote maete, dan alleen bij de gefwore meters: Dat al het sout dat men bij de soutketens, huisen en kassen, binnen of buiten in de vrijheid der stede staende, meten of verkopen soude, beneden een vol quartier excijs soude geven; en dat het quartier souts of daer boven, indien het excijs-vrij wesen soude, tevens gekocht en gemeten sou moeten worden, en een persoon alleen toebehoren, sonder iemant meer daer aen te laeten deelen ofte mede te koop staen: Voorts dat sij van al het sout dat gemeten of verkocht soude worden, een briefken op het excijs-huis fouden haelen, en de excijsen aldaer doen opschrijven of terstondt betalen: Ook dat sij uit de Soutketens niet min fouden mogen verkopen, dan een vol vat of tonne tevens; en dat op de hoogste boete te verbeuren, gelijk in de brieven van dit Verdrag is te sien. Des beloofden de Wethouders hun in 't toekomende geen meer moeite te doen, ofte andre keuren, ordonnancien, ofte nieuwicheden voortstellen of te maken, roerende dese saeke. In dit selve jaer reisde Heer Simon Blaeuhulk, Pastoor van St. Pancras kerke, naer Jerusalem, om, volgens de devotie van dien tijdt, het graf des Heeren te befoeken. Dese hadt sijn meefte middelen om het hout van de spitse van den toorn van St. Pancras kerke met loodt te bekleden, in den jaere 1526 te kost geleidt, en verkocht nu, als hij de reise naer Palestijne sou aengaen, noch seker hof, staende op de oude Doelen, voor drie hondert gulden, onder voorwaerde dat de koper niet sou betaelen ten waere hij sijne reise voltrok en levendig t' huis keerde: 'T geen niet geschiede; want in 't wederkeren van Jerusalem stierf hij tot Venetie in 't volgende jaer 1532. Ook wierdt hij aldaer ter aerden gebragt, en op sijn graf ghewouwen, nevens sijn wapen, of merk: Hier leit begraven Simon Blaeuhulk van Enkhuisen. Op sijn dootbedde begerde hij bij uiterste wille, dat men den appel van de spitse van den tooren der Pancras Kerke, die eerst doorluchtig was, met koper

G iij

sou

1531.

* Aentck. van
Blaeu-hulk.† Siet bouen
p. 29.Verdrag tus-
schen de Weth-
houders en de
Soutsieders.Handv. van
Enkh.Simon Blaeu-
hulk, Pastoor
van St. Pan-
cras kerke, reist
naer Jerusa-
lem.

Enkh. Aentck.

Sterft toe
Venetien.Sijn uiterste
wille.

1531.

sou overtrekken, en dicht maken; en daer toe gebruiken, sekre penningen, die hem van 't bisdom van Utrecht quaemen. Tot dien einde wilde hij dat sijne vrienden op sekren dag, bij hem genoemt, naer Utrecht souden reisen om dat geldt in te vorderen. 'T geen sij deden met seer grooten yver, want hoewel het weder op den gemelden dag seer ongestuimig en bijna niet reisbaer was, nochtans togen sij ter selver tijdt te voet naer Utrecht, en besorgden 't geen 'er vereischt wierdt tot voldoening van sijn uiterste wille. Ook lieten se korts daerna den appel der spitse volgens sijn begeerte beslaen. In dat selve jaer, toen S. Blaeuhulk vertrok, begof men door bevel des Graven van Hoogstraeten, Stadhouder van Hollandt, de stadt met eenig muurwerk te versterken. Eerft is'er een toorn gemaekt, en een stuk muurs, lang xxv roeden, strekkende van de Noorder poort Oostwaerts naer de Suider see: 'twelk te dier tijdt quam te kosten 2362 Karolus guldens †. In 't volgende jaer 1532 heeft men noch een kleine poort gebout, als ook een grooten ronden toorn, met xxvii roeden nuurs, strekkende van 't Oost-einde der muragie die 't jaer te vooren gesticht was, in de Suider see: en stontd de stadt op 2741 guldens. Al dit werk wierdt gegrondtvest op elfe balken van xx of xxv voeten langh, welke hier in den grondt, die seer week was en geen swaerte kon dragen, sijn ingehey: soo dat het bijkans op de helft soo veel koste onder, als boven d' aerde, voorts wierdt het van onder, tegens het water, met groote harde Bentemer steenen, en boven met Leydtsche steen opgehaelt*.

De stadt werd't aen de Noordt-sijde met toorens en muuren versterkt.

1532.

† *Uit sekre Informatie bij Dirk van Teelingen in Sept. 1536 genomen.*

* *Uit 'deselver Informatie.*

Vernieuwinge van de Keure op de daken en wanden der huisen.

Stentek, van Blaeu-hulk.

Moeite met Denemarken.

Pel. Kron. van Moorn p. 129.

1532 wierdt de Keure van het dekken der huisen, te vooren in de jaeren 1505 en 6 gemaekt, weêr vernicut, en daer bij bevolen, Dat niemant voortan eenige huisen soude mogen timmeren, als met harde wanden, hardt voor-en achter-schot en hardt dak: ook moest men de beschadigde huisen soo dekken, op verbeurte van t'festig ponden, twintig voor den Schout en veertig voor de stadt: maer de geene die op de voorz wijse rondtsomme hardt timmerde, soude op yeder hondert pannen genieten twaelfschellingen Bra-bandts. Ingelijks wierdt gekeurt, dat alle jaeren, vier ingefeten, die 't hoogste pondtschot hadden op te brengen, hunne huisen, na voorgaende waerfchouwinge, moesten afbreken en methardt dak en harde wanden maeken, op gelijke penen. Te deser tijdt was men hier te lande, en voornamelijk in de watersteden, in groote verlegentheit wegens het fluxen van de Sondt, in 't verlede jaer door last van den nieuwen Koning Fredrijck geschiedt; om dat men den Koning Christiaan of Christiern des Keisers Swager, wegens sijne tijrannijs uit sijn rijk verdreven, hier ontving en bijstandt deden. Ja men hielt in het jaer 1532 de Sondt

Sondt alleen voor die van Hollandt en West-Vrielandt gesloten, en gaf d' andre Nederlandtsche scheepen vrijheit om te vaeren: ook voeren de Deenen en Lubekers in d' andre Neerlandtsche Havens van Seelandt, Vlaenderen, en Vrielandt. Nochtans hadden die van Hollandt en West-Vrielandt den verdreven Koning geen bijstandt gedaen, dan door bevel van den Keiser. Doch eindelijk wierdt 'er desen somer een verdrag getroffen en de Sondt weêr geopent; mits dat men den verjaegden Koning geen hulpe fou doen, noch ook geen scheepen naer Noorwegen senden, soo lang als hij sich daer onthieldt. Op de tijding van dit verdrag daelde terfondt het koren van 46 op 22 goutguldens*. Nae 't verdwijnen deser swaerigheid, daer Enkhuisen sijn deel in hadt, ontfondt 'er een andre plaeghe. Een storm uit den Noordtwesten dreef het seewater, op Allerzielen dag, soo hoog op, dat het een gantsche voet over de dijken vloeyde, 't welk nu in hondert jaeren niet geschiedt was, waer door den seediijk op verscheide plaetsen doorbrak, en 't water den gantschen winter tot de gaeten in-en uit-vloeyde. Doch in de voortijdt des jaers 1533 wierdt de dijk hermaekt, en van Enkhuisen af, tot Hoorn toe, ontrent een ton lengte verhoogt †; als ook de Bredestraet en de Visschers dijk ‡ binnen Enkhuisen. In 't selve jaer wierdt op het westeinde der stad, daermen naer Hoorn gaet, een kleene poort van steen geboudt, en aen de suidt-sijde van den doorgang met een sterke cierslike tooren halfrontsgewijs versterkt. Dese poort stont ontrent 130 treden van de Westerkerk Westwaerts op, daer nu de steene sluis is †. Ter selver tijdt heeft men aen die poort en toorn twee vleugelen muurs gemaekt, lang aen de noordtsijde acht en aen de Suidtsijde tien roeden. Dit alles koste de stad 2513 guldens ‡. Korts daerna verviel men weêr in oorlog met Denemarken en Lubek, soo dat de Sondt weêr geslooten wierdt. Ook hadden die van Lubek Gefanten bij den Hartog van Gelder, en sochten met sijne hulpe de scheepen hier te lande te verbranden, en alsoo den Hollanderen alle magt ter see te benemen. Dit wierdt bij die van Amsterdam de West-Vrielsche see-steden aengedient, en daertegens gewapent en gewaekt. De vijanden hielden verscheide scheepen aen: waer tegen bij die van Amsterdam, Enkhuisen en Hoorn ten hove versocht, en, na veel aenstaens, verkregen wert een beslag van Deensche en Oostersche goederen, die toen hier in 't landt waeren. De Lubekers weerden d' onse niet alleen uit de Oostsee, maer quaemen ook met hunne oorlogfscheepen op de Noordt-see, tot in de Hoofden, om daer te wachten op de Hollandtsche Westersvaerders. Hier tegen bragt men in Hollandt, soo tot Amsterdam als in West-Vrielandt, dertig oorlog-

* 'T vervolg
van de Holl.
Kron. f. 34.
Hooge Wa-
ter-vloedt.

1533.
De dijk werdt
verhoogt.
Wester-poort
geboudt
† Velsi Kron.
p. 114.
‡ Enkh. Aent.
† Aentek. van
Blacu-bulk,
Stede-boek van
J. Blacu.

‡ Informatie
bij D. V. Tei-
lingen 1536 in
Sept. genomen.
Oorlog met
Denemarken.
Vol. p. 134.

1534.
† *Velius p. 135.*

Twist met
den Deeken
van West-
Vrielandt.
Uit de Pri-
vilegien van
Grootebroek.

logfchepen in zee, die maer een maendt dienden, dewijl de Lubekers haest vertrokken. In 't volgende jaer bleef de Sondt noch gesloten, 'tgeen een benauden tijdt veroorsaekte †. Die van Enkhuifen, nevens die van Hoorn, Grootebroek, en d' andre plaetsen en dorpen onder de Proosdij van West-Vrielandt, waeren te deser tijdt weér in twist met den Deeken van West-Vrielandt. De steden deeden hunne klachten aen 't hof van Hollant, over verscheide misbruik sijner geestelijke jurisdictie. Men nam informatie, en schreef daer op bij replijk en dublijk, daerna sijn 'er dagen van communicatie gehouden bij de Gedeputeerden van 't Capittel van den dom, den voorz Deeken, en de Gedeputeerden van de voorz steden, met hunne medegenoten: en is eindelijk, door tusschen spreken van Meester Joost Sasbout, als Commissaris, bij den Grave van Hoogstraeten, Stadhouder van Hollandt en Utrecht, daer toe gecommitteert, na dat hij den Hove sijn rapport hadt gedaen, een accoort gemackt, als hierna volgt:

Verdrag tus-
schen den
Deeken en de
steden en
plaetsen van
West-Vrief-
landt.

† Uit beleeft-
heit.

‡ Siet van dit
woordt p. 14.

§ In Hurwlyke
sacken.

* De eedt van
suerering.

‡ De eedt van
suerering.

I. *Erst die van Scardam en Scarwoud sullen haere sacramenten haelen tot Hoorn van den Pastoor aldaer, sonder dat sij gehouden sullen wesen tot Hoogkarspel daeromme te reisen.*

II. *In de Paesch-beilige-dagen als men haelt crisma sal niemant van boomwol ooit afgenomen worden, dan sal den dienaar geven worden een Oortken ofte Scoetgen, civilitate †, ende mits betaelende den taux en sal niemant in onkosten van teringe ofte wagenhuir gehouden wesen.*

III. *Den Deeken en sal niet meer nemen voor zeeopenning †, dan den gewoonlijken taux na ouder gewoonte.*

IV. *Den deeken en sal niemant composeren in causa matrimoniali §, om sententie te geven, om juramentum expurgationis* te ontfangen of diergelyke. Noch en sal partijen om te composeren niet houden lopen, ende als de questie valt tot Hoorn, en sal niet meer nemen dan den behoorlyken ordinarius taux.*

V. *Ende als hij moet reisen tot versoeke op een Zeenstoel, 't sij verre ofte nae, sal daer af hebben drie gouden gulden, te weten twee voor den Deeken, en een voor den Notarius. Ende sal betaelt worden by den geenen die 't versoekt, of by den geenen die succumbeert.*

VI. *In kleine saeken sal den Deeken civiliteit uferen, ende sal ook van niemant gelt nemen om hem juramentum expurgationis ‡ ofte andere niet te laten doen.*

VII. *In dispensatie van proclamatiën, als bij die geven wil, en de saeke sulks eischt, sal discretie daer besigen, en ten hoogsten niet meer nemen dan na ouder gewoonte, elke proclamatie eenentwintig stuivers.*

VIII. *Ende van versuimde kindren sal hem reguleren na de privilegien en rechten van de plaetsen.*

IX. Om

IX. Om te consenteeren dat men kerke ofte altaeren uisfette, grooter makende, en sal geen groote sommen van penningen genomen worden, maer een oude schildt ofte twee na gelegentheit.

X. Insgelijks sal ook genomen worden van den Deeken omme kerken goeden te mogen verkopen pro cognitione causæ †.

XI. Ende en sal geen geldt genomen worden van Kerken, omme met hem te dispenseren sekre werken ongemaeckt te laeten staen, noch de selue kerken onder sulck dekfel gecomponeert.

XII. De Deeken en sal niet eischen ofte composeren in causa mixti fori *, als 't bij den wereltlijken Rechter daer bij preventie vormisse afgenomen is.

XIII. De Deeken en sal van Inſtitutien van beneficen niet meer nemen dan naer ouder gewoonte, dat hij seit te wesen medios fructus, deductis expensis ‡.

XIV. De Deeken en sal geen geldt nemen om iemandt te laeten sitten in matrimonio, in gradu affinitatis prohibito †.

XV. De Notarius en sal geen pars woch deet hebben in de pacht van de Deekenije, ende wordt de Notarius bij den Deeken gecommiteert tot eenige saeken, sal als dan een onder Notarius bij hem hebben. Ende sullen die van den Capitele aengaende de Fiscael voorſien sulks dat d' onderſaeten redenen hebben sullen te vreden te sijn. Ende sal de Deeken sijn Conſistorie houden in der kerken, ofte andre eerlyke huisen ofte plaetsen.

XVI. De Deeken sal den ban soo selden uſeren in kleine saeken als hij mag, ende en sal niemant in den ban doen dan met behoortlyke voorgaende proceduren van rechte.

XVII. De Deeken en sal den Pastooren geen verbodt doen van iemandt te trouwen na de behoortlyke proclamatiën, onder dekfel dat sij te vooren bij een geslaepen hebben, nochte bedwingen absolutie-brief te haelen à clandestino † ten sij dat blyke anders dan uiter biechte dat sulke personen te vooren clandestinè gecontrahert hebben. Ende mits desen wordt den Pastoor geen magtgegeven te absolveren à clandestino in foro contentioso *.

XVIII. De Deeken en sal hem niet onderwinden te cauſeren ofte composeren iemandt ter cause van simple fornicatie †.

XIX. Aengaende d' Absolutie-brieven à clandestino, daer den Deeken af neemt eenentwintig stuiuers, seggende dat altydts van oudts soo geſeert is bij tijden van voorgaende Deekens, en dat daer of blykt bij oude Registers. Die van Hoorn, Enkhuisen, cum sociis, seggen ter contrarie, dat men van oudts niet meer en plag te geven dan negen botdraggers, nu gestuivert tot XIV stuiuers: Die van ENKHUISEN seggen, privilegien te hebben, daer af niet meer schuldig te wesen dan vijf stuiuers; sustinerende dat sij en andre geprivilegeerde bij haere privilegie behooren te blyven.

XX. De Deeken ter contrarie maintinerende dat sulke Privilegie niet rechteelijken geimpetreet en is, noch ook geſeert, sal den Officiael van mijn heere den Arch-diaken Meester Lambert van Duinen hier op doen rapport, omme

† Na kennis van saeken.

* In saeken behorende soo wel tot den wereltlijken als geestelijken rechtbank.

‡ De helft van 's inkomsten, de kosten daer af getrokken.

† In Huwelyk, in verbode vaecht van maegſchap.

† Van heimelyke trouw.

* Van de heimelyke trouw die voor't gevecht en geschild werdte getrokken.

† Hoerery.

1534.

een goet middel van accoort te vinden tusschen dit en drie Koningen dagh.

XXI. Aengaende de Observantien van de Concordaten van Bisschop Roelof, die van Hoorn, Enkhuisen, cum sociis, sustinerende, dat de Deeken die behoort t' onderhouden en achtervolgen, natvolgende maniamente en besloote brieven van den Prins van den lande tot diverse tyden tot dien einde geexpedieert: de Official ter contrarie dat Bisschop Roelof immers geen magt en hadde Concordaten te maeken over West-Vrieslant, tot syner jurisdictie niet behorende: ook dat ter cause van de onderhoudnisse van der selver Concordaten over geheel Hollandt tusschen de Keiserlyke Ma^t, als Grave van Hollandt, en mijn Heer den Bisschop van Utrecht lange questie geweest is; ende dat de selve Concordaten in veele punten onredelyk syn: is desen aengaende geen eendelyk accoort gemaekt, maer elk van de parthyen blijft op syn recht, tot dat de selve Concordaten breder gevisiteert ende by andre Communicatien ofie decisie hier in voorssen sal wejen. Aldus gedaen in den Liage by consent van den voorsz Meester Lambert van Duinen, Official van myn heer den Domproost, als van't Capittel den Dom hier vozesonden; Meester Pieter Ruuch Deeken van West-Vrieslant; Meester Pieter de Jonge van Hoorn; Freek Seegherz van Enkhuisen, en Pieter Jansz van Groutebroek, als Gedeputeerden van de voorsz steden en andre plaetsen en dorpen onder de Proosdy van West-Vrieslant gelegen; den tweden Decembris, Anno xv^e vierendertig. onder stontd getekent S A S B O U T.

Resolentie op
het uittrekken
der Burger-
meesteren en
Vroedtschap-
pen.

Sentek van
Blaca-bulke

Den vijfdan van die selve maendt wiertd bij de Wethouders van Enkhuisen besloten: dat de Burgermeesteren, tot gemeener oorbauer der stede uittrekkende, een van de twintig vroedtschappen, en dat wien sij wilden, vermogten mede te nemen; en dat de geene die men daer toe verkoos, de reise gewillig sou moeten doen, op verbeurte van negen ponden tot veertig grooten t' pondt, hun af te nemen sonder rechtsvordering, of verchooninge. Dese ordre schijnt toen beræemt te sijn, dewijl men in dese beswaerlijke en gevaerlijke tijden dikmaels van Stadts wegen iets hadt verloekn, of voor te draegen aen de Staeten van Hollandt, in welker vergaeding de steden van West-Vrieslant toen noch niet te seggen hadden. Want op de dagvaert van de Staeten van Hollandt plachten van oudts alleenlyk de Edelen met deses groote steden, Dordrecht, Haerlem, Leyden, Delft, Amsterdam en Goude, geroepen, en voor't gantsche lichaem van't graefschap erkent te sijn. In dat selve jaer heeft men hier een toorn van taemelijke groote gebouwt met een stuk muurs, strekkende van de Noorder poort Westwaerts op, lang xxxv roeden. Dese versterking koste de stadt 42 8 Kar guidens $\frac{3}{4}$. Te dier tijdt beval ook de Graef van Hoogstracten, des Keifers Stadthouder in Hollandt, dat men noch eenige werken aen de suijsijde oude maeken.

Versterking
der stadt.

Uit de Infor-
matie zij D. V.
Teitlingen in
sept 1536 ge-
nomen.

1535.

Volgens die lant is en in den jaere 1535 op het luidteinde der stadt,
tegens

tegens den slag der Suider see, een groote toorn en noch twee kleene wacht-toorens gemaakt, met muuragie aen beide de zijden: strekkende d' eene sijde noordt-oost in see, en d' andre sijde suut west in de haven, te saemen lang 51 roeden, gekost hebbende 5133 Kar. guldens †: Welk beloop van onkosten wij hier en elders somwijlen aentekenen, niet als saeken van groot belang, maer tot bewijs van de gelegenheit dier tijden. In dit jaer heeft men ook eenen Reijner Reijnersz tot Clerk of Secretaris deser stede aengenomen, onder voorwaerde van inijnen dicnst niet te treden, of hij moest eerst de Fransche of Walsche taele, op sijne kosten, leeren lesen, schrijven, en spreken*. Want dese spraek was nu in't hof in groot gebruik, hoewel sich de Vorst, volgens 's landts voorrechten, van de Duitse taele moest dienen †. In den selven jaere geschiede des Keisers vermaerde tocht in Africa, en de verovering van het Koninkrijk Tunis: daer sich Domkens van Enkhuisen soo dapper queet, dat hem de Keiser daerna met een treffijk wapen vereerde. Geduurende desen tocht stonden d' Enkhuisers den Keiser met vier groote karveelscheepen van oorlog ten dienst, van welke naderhandt voor Genua, die met volk met al, en onder anderen twee kloeke soenen van Symon Jansz, wijlen Schepen der Stadt, door onweder sijn gebleven. Midlerwijl bleef in't Oosten de Sondt noch gesoten, gelijk ook in den jaere 1536, tot groot nadeel van die van Enkhuisen en al de watersleden. Want die van Hamburg en Bremen hadden nu al de vaert, en bragten hier dagelijks menigte van Oosterse waeren: soo dat 'er in dit verlies van den handel geen groote dierte ontstondt; want men kocht een roggen broodt van twaelf ponden voor drie stuivers. Ook verviel men ontrent desen tijdt weer in oorlog met Vrankrijk, dat de seevaert naer 't Westen t' eenemael onveilig maakte. Doch niettemin wierdt de visscherij van de haeringvaert wederzijds toegelaeten; daer Enkhuisen, ten aensien van haeren sterken haringhandel, veel aengelegen was. Men liet bij openbaere Plakkaten, niet alleen van wegen den Keiser ‡, maer ook van wegen den Koning van Vrankrijk §, versekering doen, dat de haeringvisscherij, soo wel bij de Nederlanders, als bij de onderfaeten van Vrankrijk soude geschieden, als nagewoonte, sonder belet of vrese. Korts daer na † deedt men hier te lande op yder last haering lichten vijf schellingen Vlaems, tot betaeling van de toerusting van ses oorlogscheepen †. In dit selve jaer, in de maendt van Augustus, naemen de Francoisen een schoon nieu schip van Enkhuisen, komende van Andalufen en Lisbon met sout geladen. Hier wierdt de broeder van Sijvert Reijnersz, Raedt en kerkmeester der stad, leden.

H ij

door-

† *Uit de selve Informatie.** *Aentek. van Blacu-halk.*† *P. C. Hoofis iijf. 1. 34.*‡ *Tocht in Africa Enkh. Aentek.*§ *Uit d' Informatie bij Dirk van Teisingen een 15 en 16 September 1536. genomen*¶ *T' vervolg van de Holl. Kron. f. 47.*¶ *Oorlog met Vrankrijk.*¶ *De haering visscherij wederzijds toegelaten.*¶ *Reperit. der Placc. p. 33.*¶ *Uit 18 Sept. 1536.*¶ *Den 21 Aug.*¶ *Den 5 Oct.*¶ *Reperit p. 33. Groote schade bij d' Enkhuisers ter see geleden.*

1336.

doorsteeken, en over boordt geworpen; de schipper hieldt men gevangen, en eischte Lxx goude kronen tot rantsoen, voor Allerheiligen te betaelen, op de verbeurte van de helfte meer. Noch wierdt 'er een ander schip van den Graef van Oldenburg aengehouden, en den Hartog van Holst, of nieuwen Koning van Denemarken, in handen gegeven. Ook hadden d' Enkhuifers noch drie schepen in Oostlandt, die, vermits het oorlog, door den Sondt niet t' huis dorsten komen, en aldaer voor half geldt verkocht wierden, tot merkelyke schade der uitreders. Door dese en andre schade ter see geleden, als ook de groote kosten onlangs wegens het versterken der stad gedragen, en de kleene inkomsten der stad, vonden sich de Wethouders te deser tijdt benodigt, om des stadts onvermogenheit aen den Keiser te vertoonen. Sij hadden, behalven de voorige onkosten en schade, dit lopende jaer drie groote toorens doen verwulven, en al de vesten ofte wallen der stad op nieuws met aerde en stakettinge versien; noch hadden se aen de see-sijde een groot deel van de stakettinge met halve noordtsche balken vernieuwt: ook de paelen, buiten om de stad in see, die met den ijsgang waeren weg gegaen, weêr op nieuws geheit. 'T geen gelaementlijk wel gekoft hadde 1700 Karolusguldens. Daer wierdt ook dit jaer veel arbeids en kosten gedaen om den seeldijk te versien. Want van hondert en vijftien-veertig morgen buitendijkslandt, gelegen buiten Enkhuisen aen de noordt-oost-sijde, heeft men wel dertig morgen landts afgedolven; daer men den grooten swaeren seeldijk mede maekte, mitsgaders den somerdijk, om het gemelde buiten-landeken gaende: waer door de poorters der stad, die dat landt meest toequam, groote schade leden. Op het vertoog van dese en andre beswaernissen wierdt Willem Goudt, Ontfanger Generael van de beden in Hollandt, wegens den Keiser belast, dese saeke te onderzoeken, ofte door sijn Substituit te doen onderzoeken. De Substituit, Dirk van Teilingen genaemt, heeft daer den 15 en 16 September verscheide Wethouders en poorters als getuigen, ook de vier Burgermeesteren, onder eede op ondervraegt, en bevonden: Dat de drie schepen, voor Genua gebleven, elk wel waerdig waeren vijf duisent Karolus, sulks dat het verlies van dien wel beliep xv duisent Rijns-guldens, of foo anderen verklaerden 18000 Kar. guldens, meer en niet min: dat het schip bij de Francoisen genomen, wel waerdig was v duisent, en het andere bij den Oldenburger aengehouden vi duisent gl: dat 'er het verlede jaer noch twee groote schepen van Enkhuisen in de Spaensche see waeren gefonke, waer van het eene wel waerdig was 7000 en 't andre 5000 Kar. guldens: dat 'er noch twee groote Enkhuifer hulkschepen

De vesten der stad met de stakettinge en paelen daer rondsom als ook de Dijken werden versien.

Uit de gemelde Informatie van D. van Teiling.

Informatie van 's Keisers wegen op de schade en lasten der stad.

schepen gemist wierden, van de allergrootste die hier in 't landt waeren, elk waerdig boven de 6000 guldens: ja dat'er in als bin-
 nen 's jaers wel tien groote schepen, tot Enkhuisen t' huis hoorende,
 gebleven waeren; behalven andre kleine schepen: Dat'er XII
 Enkhuiser schepen, in Seelandt leggende, van al hun geschut,
 kruidt en lijftocht waeren ontbloot, om op de oorlogschepen, toe-
 gerust naer Denemarken, gebruikt te worden; daer sij geen ver-
 goeding van gehadt hadden, belopende dese schade wel op vijf
 duisent gulden: Dat se sedert het jaer 1531, nooit jaer verbij lie-
 ten gaen, sonder de stadt met nieuwe toorens en muuren te ver-
 beteren: sulks dat se findt die tijdt vijf sterke toornen, onder met
 Bentemer steen, tot groote kosten van de stadt, gemaekt hadden,
 met vaste muuragien, aen elke sijde van de toornen, die met
 goede steene bogen over geslagen waeren; soo dat de muuren be-
 nedden wel ses groote Leydtsche stenen dik, en boven wel vier
 steen dik waeren, behalven noch de bogen: 't welck de stadt wel
 gekost hadde 20000 Kar. guldens: Dat sij in 't jaer 1535 gehadt
 hadden, acht hondert duisent groote Leydtsche steen, waer van
 elk duisent gestaen hadde, met de vracht en anders, op dertig
 stuivers, 't welck beliep 1200 Kar. guld. noch XL hondert voeten
 Bentemer steen, waer van elke hondert voeten stonden met de
 onkosten op xv Kar. guldens, dat wel beliep 100 pondt groot,
 behalven kalk, arbeidts loon, en anders: dat se dat voorleden
 jaer gehadt hadden aen hey-hout 400 Kar. gul. dat altemael gegaen
 was aen den nieuwen toorn, met een groot einde muurs dien sij
 's jaers te vooren geleidt hadden, aen de suidsijde der stede; daer
 noch bij quaemen d'onkosten van dit jaer, soo in het hermaken der
 vesten, stakettingen en palen, als andersins: Dat de stadt jaer-
 lijks belast was, soo van lijfrenten als losrenten, ter somme wel
 van 800* Rijns-guldens, meer los- dan lijf-renten: Dat de stadt
 jaarlijks aen onkosten van renten, wakers, bolwerken en anders,
 te betaalen hadde, ontrent 2500 Kar. guldens; behalven de bede,
 ommeslaegen, en andre nieuwe nodige reparatien: Dat de ge-
 meente alle jaeren moest onderhouden ontrent 200 roeden wier-
 dijk, of bolwerk, met groote paelen daer voorgeslagen; waer van
 yder roede jaarlijks wel koste een pondt groot, en als men paelen
 sloeg wel drie ponden groot: Dat hier tegens de inkomste der stadt
 seer kleen was, door de kleenheit der excijsen, en het weinig
 inkomen van rogge, door het stilitaen der Oosterfche vaert: Dat
 se om des stadts gedeelte in de ommeslagen en beden, mitsgaders
 het onderhouden der dijken en bolwerken op te brengen, twee-
 mael 's jaers, het geldt met omslag uit de gemeente moesten haelen:
 't welck soo niet voort moeste gaen, of veel burgers souden de stadt

1536.

Overflag van
de schade ter
see.

Onkosten aen
vijf nieuwe
toorens en een
nig muurwerk
gedragen.

Lasten der
stadt.

* Een an-
der verklaerde
1000 Kar.
guldens.

Hoe men die
vinden moest.

1536.

War 'er noch
gemaekt
moest werden.

Verfock van
quijtschel-
ding.

*Siet de Handt-
veste gegeven
1553 den
29 April.*

1537.

De Hartog
van Gelder
rust sich weer
sen oorlog.
Enkb. Aentek.

*Aenflag van
de Geldersche
op Enkhuizen,
Siet het Vervolg
van de Holl.
Kron. f. 48. H.
Jun. Bat. cap.
xvii. p. 277,
278. A. van
Slichtenbofs
Geldersche Ge-
schiedenissen xi
Boek, p. 428;
Aentek. van
Blazebulk, en
anderen.*

liever verlaten, en elders met 'er woon trekken: Dat 'er nu mits de verandering der seevaert, bijna geen neering in de stadt was, dan noch een weinig door de xiv Soutketens, die buiten de stadt stonden: Dat 'er, behalven de voorgaende versterking, noch van noden waer aen de suidtsijde der stadt, gaende naer 't Westen buiten de Suider poort, en den dijk daermen naer Hoorn met de wagen vaert, een nieuwen tooren te leggen, met lange muuren, en twee toornen daer tusschen beiden, tot de Westerpoot, die na Grootebroek gaet, dat lang vallen soude twee hondert roeden; 't geen hun ook door den Grave van Hoogstraten, van 's Keisers wegen was belast: Dat se dit werk, 't welk met elfe palen moest werden geheit, en wel xiv of xv Duisent guldens soude kotten, niet bestaen dorsten, sonder te hebben sonderlinge gracie en quijtschelding van de Keiserlijke Majesteit, van hun gedeelte in de bedden van sekere lange jaeren. Hier op volgde, dat de Keiser een seker gedeelte van de bedden of schattingen, bij de Staten van Hollandt ingewilligt, voor soo veel d' Enkhuifers daer in vervielen, liet vallen: doch onder beding dat de Wethouders die penningen souden moeten besteden tot het versterken en vestigen der stede. Niet lang daer nae, in den volgenden jaere 1537, begofsich de Hartog van Gelder, hoewel 'er in den jaere 1535 een vasten soen en vrede, soo't heete, tusschen den Keiser en hem gesloten was, weêr te roeren, en te lande en ter see te wapenen; soo dat ook de West-Vriesche watersteden sich benoodigt vonden, op tegenweer te denken; en verscheide schepen, over welker toerusting Enkhuizen het bewind wierdt gegeven, in see te brengen. Die van Enkhuizen hielden ook een seinschip op de kust van de Veluwe, 't welk hun in de maendt van Junius aendiende, dat de Geldersche vloote gereedt lag om t seil te gaen. Dit liet men den dertien den selve maent aen d'e van Hoorn weten, die terstont scherpe wacht stelden en d' omleggende dorpen waerfchouden. Men stelde ook ordre hoe men de Gelderschen, indien se landen wilden, soude keeren. Maer de Hartog hadt het op Enkhuizen gemunt, soekende dese haeven, die, als de deure en sleutel der Suidersee, allerbequaemst en best gelegen was om Hollandt te quellen, met list te vermeesteren. Hij deedt tot Harderwijk vijf smak-schepen bereiden, begaf sich self in de stadt, en hielt 'er de poorten twee dagen voor 't afvaren gesloten, op dat niemant Enkhuizen, of d' andre watersteden, van den juisten tijdt sijner komste soude waerfchouwen. Daerna liet hij den xxi van Junius tegens den avond eenige vaendelen krijsknechten, soo heimelijk als doenlijk was, t' sloop gaen, en bragt se, ontrent sevenhondert sterk, self tot op de brugge daer sij afvoeren; belassende, dat se hunne

hunne Kapiteinen fouden gehoorfaemen , op verbeurte van den hals . Hij focht fich van defen tijdt , als feer bequaem tot het uitvoeren van fijn voornemen , te dienen , dewijl nu de meefte burgers , en al de jonge manfchap van Enkhuisen , t fee waren . Een of twee uren voor den opgangk der fonne , den twee - en twintigften der maendt , quamen fijne fcheepen voor Enkhuisen op de rede ten anker . Twee van de felve liepen met een deel waeghalfen , die d'anderen op het aenfteken van feker vierteken , daer toe beftemt , van ftonden aen fouden hebben gevolgt , tot onder het pakhooff . Hier dachten fe de ftadt , die , hoewel fij andere had gewaerfchout , telf , t geen vremdt was , voor haer eige behou . teniffe niet genoeg waekte , onverfiens te vermeelfteren . Doch alfoo hun't water ontviel moften fij d'ankers uitwerpen , en een wijle tijts na 't hoog water verbeiden . Door dit vertoeven , en 't genaken van den dag , liep dees' aenflag te niet : want fe wierden van iemand gefien en verders ontdekt . Eenige fchrijven , feke vrouwe 's morgens ontrent twee uren op de veften gekomen , fiende dat feker man , in een der voorfz twee fchepen , fijn bovenfte kleedt uitrok , en met het felve eenige fpietfen , die boven op 't fchip lagen , bedekte ; dat haeren man te kennen gaf . Anderen feggen , dat defe vijanden door iemand van Klaes Blaehulks fchip , 't welk toen aen 't Oofter-hooff lag , wierden ontdekt . Maer uit andere Aentekeningen is mij een ander verhael te vooren gekomen , te weten : Dat feker borger genaemt Erik in de Bok 's morgens vroeg op het Suidt bij dé toorn quam , en de Gelderfche fcheepen gewaer werdende , hun vragde . wat fij in hadden ? 't antwoordt was , Mout . De vragger daer op , Aen wien fult gij 't brengen ? Sij wederom , Aen Jan Groot Albert ; defe was toen Oudtburgermeefter , en hadt fijn dochter aen Eriks foon ten huwlijk gegeven . Dies vloog Erik terftondt naer fijn huis , en vragde hem , Of hij mout verwachte ? en beflout voorts , als 'er neen gefeit werdt , dat het Gelderfchen waeren . Dit deedt men in der ijel de burgers bekent maken , en yder ter wapen roepen . Daer op draefde oudt en jong , met groot gedruis , naer de feekant : 't welk , gehoord bij de vijanden , hen riedt af te wijken . Sij ftienden 't dan t'feewaert in , en dat met fulk een haeft , dat fe geen tijdt naemen om hunne ankers op te winden , maer die afkapten . Dan eenigen meenen dat fe vroeger weeken , toen fij hunnen kans door 't verloop des tijdts verlopen fagen . D'afgekapte ankers fijn daerna door laft van de Wethouders opgehaelt , en ter gedachteniffe van den gemiffen aenflag aen den Engelfchen , of Suider toorn , opgehangen . Maer noch treffelijker geheuchnisse vervaette het gedicht , door Hadrianus Junus van Hoorn

H. Junii Bat. cap. xvii, p. 278. gemaekt, dat in marmorsteen onder d' ankers wierdt uitgehouwen, en met sijn tal-letteren het jaer des aenflags op dese wijze uitdrukte:

enChVsaM InfIdIIs taCItIs fVb noCte fILentI
obrVere adnIXa est geLrICa perfdIa.

Waer van de sin is:

de geLders' ontroV socht enkhVIsens strId'bre waLlen
bII naCht Met haere LIst Van bVIten t' oVerVaLlen †.

† Saet te letten
dat in dese tijd-
dichten de D
en W niet en
vellen, als in 't
Roomse geral-
onbekent sijnde.

Daer bij wierdt noch gevoegt een gedicht, gestelt bij Mr. Gerbrandt Cloeten, of Cloeting, naderhandt Pensionaris, en ten lesten Rector der Latijnsche Schoole deser stede: 't welk dus luidt:

*Anchora quam cernis ferro praecisa bipenni,
Artes testantur, perfide Gelre, tuas.*

'T welk seggen wil:

Dees' ankers afgekapt toen d' aenflag was gemist,
Getuigen, Geldersman, uw trouweloofe list.

Slichtenboff
en de Holl.
Kronyk

De Hartog van Gelder daer tegens schreef, korts na 't wederkeeren van sijn schepen, aen de Burgermeesteren tot Amsterdam, om alle achterdenken weg te nemen, en de steden in slaep te wicgen: *Dat de gemelde scheepen alleen t' seil waeren geweest om synen Nerve den ouden Cardinael van Bourbon, die hem noch voor sijn einde socht te bezoeken, aen den ingangk van 't Texel waer te nemen: en dat se t' Enkhuisen niet gekomen waeren, dan uit noot, en om dat hun de windt enstroom tegens viel: hier door vonden se sich gedrongen om voor de stad te strijken, en daer ten anker te leggen; en ten laetsten, als de regenwindt noch bet onstak, weer naer Harderwijk te keeren. Men moest het dan niet quaelyk nemen, dat syne scheepen voor Enkhuisen waeren geweest, als geschiedt tegens dank, en niet uit quaede meening om de stad eenige schade of overlast te doen; hebbende met den Keiser en syne landen niets uitstaende dan minne en vriendtschap: derhalven verfoekende, men wilde synen Nerve brieven van vrijgeleide toestieren om buiten gevaer te moogen overkomen. Die van Amsterdam, weetende wat 'er binnen Harderwijk, terwijl daer de poorten geslooten waeren, was omgegaen, door eenige van hunne poorters die toen ter tijd daer waeren, verwonderden sich over sijne dobbelheit: doch mackten evenwel in 't antwoordt dat se hem stierden geen gewag van Enkhuisen; maer schreven alleenlijk aengaende sijn verfoek: *Dat se de magt niet hadden om des Keisers vijanden vrij geleide te geven: dat moest men van Vron Marie de Landtvoogd esse verfoeken.* Daerna onderley*

sey de Hartog noch iets tegens Gorkum, daerna ook tegens Dordrecht: ook soude hij in 't lef van 't jaer voorgehadt hebben om Enkhuisen aen de Noorderpoorte t' overvallen. Hier toe wil men, dat sich sijne schepen, ontrent een half mijl van de stad, aen de Noorder dijk, ter plaetse, die men sedert den Gelderschen horn noemde, lieten vinden, en geen kans fiende om hun voornemen uit te voeren, of meenende dat se eenige gewapende mannen met blinkende rustingen uit de stad saegen komen, terstondt weêr af weken. Doch alsoo van desen laetsten aenflag in de Hollandtsche noch Geldersche Historien geen gewag werdt gemaekt, laet ik mij met eenigen voorstaen, dat men de vertelling van den eersten aenflag die de Gelderschen in den jaere 1479 op de stad hadden, naderhandt bij misverstandt op desen tijdt heeft gepast, en verkeerdelijk te boek gestelt. Evenwel hielt men hier (als ook in d' andre watersteden) sedert de laetste aenflag nauwe toeficht †. Sels de Wethouders maekten den 26 van Junius, den vijftden dag na den aenflag, sekre Keure en Ordonnantie om alle verraffing en haestige overval te verhoeden, bij de welke belast wierdt: *Dat een yegelijk syn bolwerk van Jacob de Nokkers steiger af suidwaerdt aen tot de stadts muur toe, soude repareren en dicht maken, met paelen, pael aen pael, en die wel gegordt met suithouten, sulks dat'er niemant soude mogen door kruipen; desgelijks van dat selfde huis noordt waerdt aen, te doen als boven, tusschen dien tijdt en 14 dagen naestkomende aen S. Jacob op de verbeurte van iij lb. Dat men geen waker bier noch wijn soude verkopen savonds na 1X uuren op de verbeurte van iij lb, soo wel voor de wakers als voor de waerden en waerdinnen. Dat een yegelijk de poorte achter syn huis soude toe spijkeren ofte alle avonden sluiten voor 1X uuren op verbeurte van 5 Schell. Dat'er geen schepen, burgeren noch vremde luiden, na 1X uuren t' savonds binnen de paelen, noch aen 't Ooster-hoofst, noch in de haven souden mogen komen, op verbeurte van iij lb, en een arbitrale correctie daerbaven bij die van den gerechte. Dat'er niemant door de paelen sou mogen seilen, hij dage noch bij nachte, op verbeurte van schip en goet. Dat'er niemant aen de stad ofte aen 't hoofst bij dage te schepe soude mogen komen, ofte soude eerst een schot-taeffel op moeten doen, op verbeurte van 1 lb. Eindelijk, dat een yegelijk, als waerden en waerdinnen, en de geene die niemant logeert, niemant soude herbergen, ofte sij souden de naemen en toenaemen van de geenen die sij logeren, brengen in de banden van den Schout; ofte de geene van hem daer toe gecommittert, op verbeurte van xx Karolus guldens, de helft voor den Schout en d' andre helft tot profijt van de stad. Dit alles achtervolgens het Plakkaet des Keisers den XIII dag van Mey voorleden afgekondigt. Defe keure wierdt ten dage als boven bij openbaere klokklage van 't stadthuis afgelesen. Men bestede ook noch in dit jaer drie hondert koopmans guldens aen geschut, dat gekocht wierdt van den bewindts-*

*Aentek. van
Blacubank.*

*Siet boven
p. 34.*

† *Felii Krau-
p. 140.
Ordonnantie
tot des stadts
verfekeringe.
Uit een Oude
Keur- en Sen-
tentie-boek der
stede Enkh.*

† *Uit Blaauw-
hulks Aentek.*

Bestand met
Denemarken.
‡ *Vel. p. 139.*
See roverij.

Vergadering
der waterke-
den.
Vel. p. 140.

1538.

Beslag op de
scheepen.

‡ *Vel. Kron. p.
141.* † *Vervolg
van de Holl.
Kron. f. 51.*

* *Repertorium
der Plakkaten
p. 37.*

* *'T vervolg
van de Holl.
Kron. f. 52.
Vel. p. 141.*

‡ *Aentek. van
Blaauw-
hulks.*

1540.

+ *'T vervolg
van de Holl.
Kron. f. 53.*

+ *Aentek. van
Blaauw-
hulks.
Uitlegging
aen de Suid-
zijde.*

man des Bisschops van Dronten †. Want de handel in Noorwegen en Oosten stondt weêr open, door een bestandt van drie jaeren, met den Koning van Denemarken, en die van Lubek, in 't begin van May gemaekt: waer door de Oosterfche waeren schier de helft affloegen, en het koorn van 36 goutguldens tot 16 daelde ‡. Maer daerentegen quamen de Francoysen, en verscheide seeroovers voor 't landt, en naemen veel schepen: 't geen de waterfeden bewoog om tot Amsterdam bijeen te komen, en te bepraedtslagen, hoe men de roverij sou stuiten, en de see suiveren: doch men quam tot geen recht besluit, dewijl'er ook een bestandt van tien jaeren met Vrankrijk wierdt getroffen: daer de doodt des Hartogs van Gelder op volgde, den tweden van Julius des jaers 1538. Door sijn sterven kreegen dese landen, en met naemen 't gewest van Westvrielandt, dat hij den tijdt van ontrent sesenveertig jaeren met oorlog, en schrik des oorlogs, hadt geplaeft, weêr aemtocht. Dan in 't jaer van 1539, of gelijk andre seggen een jaer vroeger, sijn'er in Hollandt en Westvrielandt ook t' Enkhuisen verscheide schepen beslagen om den Keiser tegens den Turk te dienen †. 'T was op Constantinopolen, meent men, gemunt. Men verboodt niet alleen alle vaert op Oosten en Westen ter tijdt toe dat men d' oorlogsvloote van volk en anders versien hadde, maer men deedt bovendien met openbaere plakkaeten afkondigen: *Dat alle ondersaeten, gewoon synde te vaeren, des versocht sijnde, gehouden souden sijn, om redelyk loon, op de schepen te dienen* *. Doch dit oorlog wierdt, door 't opkomen van saeken die den Keiser nader gingen, gestaekt; en de vloot, die uit dit gewest in Maert t' seilging, en noch niet verder dan onder Engelandt gekomen was, weêr op ontboden, en naer twee maanden dienens afgedankt: tot seer groote blijdschap onser ingesetenen, dewijl se tegens hunnen dank tot den dienst geperft waeren *. Ontrent desen tijdt sloeg de see tot Enkhuisen van de Suider tot de Noorder poorte toe, noch achter tegens de huisen van de Bredefraet en Vischers-dijk aen, en de binnendijk lag te dier tijdt ter plaetse daer nu de groote kraen werdt gevonden, en besuiden de kraen stondt toen een kleene poorte van hout gemaekt, het Melkpoortjen genaemt; daer toen sommige huissuiden met haer melk ter merkt quamen †. In het jaer 1540, 't welk door sijn heeten en droogen somer + bekent is, wierdt'er een sfrac geordineert van tien voeten breedt boven Pieter Taemfz sluis, om te gaen van de Suiderhaven-dijk naer 't oude gasthuis ofte de Monnikenkerk +. Men was nu ook besich met de stad aen de Suidzijde uit te leggen. Eerst is'er een poort gemaekt ontrent hondert voeten van d' oude Suider of keten poorte, ter plaetse daer toen de

mou-

meulen van eenen Tijs Bouwen stondt. Dit gebou wierdt van steen op gehaelt, en alles van binnen op bogen seer konstig gewrocht, en soo boven als onder de aerde met verscheide gevangkenissen versien. Aen de west-sijde wierdt het met een grooten en swaeren toorn of rondeel, en aen d' oost kant met een half rondeel beschermt, aen welker buitenste sijde het wapen des Keisers, in witten steen uitgehouwen, plag gesien te worden, daer onder las men dese spreuke:

*Salig is de stad en seer gepresen
Die eijst om oorlog in tijdt van vrede.*

Naderhandt heeft men die toorens of rondelen tot kruidthuizen gebruikt. Het bouwen van dese werken gelchiede meest door het aenraeden en aendrijven van den Stadthouder, den Graef van Hooghstraeten, die de gelegenheit der stad sulks insag, dat hij 't nodig oordeelde; ook belofte deede van hun tot het uitvinden der kosten behulpelijk te sullen sijn, soolang hem Godt spaerde. Sonder dese toefegging hadt men 't werk niet begonnen †. Gedurende dit bouwen deede de Keiser dien ongelukkigen zee-tocht naer Archelle ofte Algiers, daer sijn oorlogsvloot en leger, door een schriklijk onweder, ten grooten deele te gronde gingk, en voorts verstrooide. Hier stonden d' Enkhuifers hunnen Landtsheere met vier groote karveel-schepen ten dienste, die aen ankers en touwwerk, en anders, groote schade leden ‡. Twee van dese schepen wierden gevoert door Antonis Iansz en Herman Entsfz: welke laeste, in Spanje aenlandende, bij de Kapiteinen des Keisers belast wierdt, weër in zee te steken, om den Keiser, die men niet en wist waer hij door den storm verstecken was, op te soeken: doch eer hij sich daer toe vaerdig kon maken, quam de Keiser te voorschijn. Daerna heeft men t' Enkhuizen een groot stuk muurs gemaekt, beginnende van de laest geboude toorens, suidwestwaerts op; met meening, om daer achter een haven te maeken tot berging van groote schepen, en quam dit werk, dat in April des jaers 1542 naeuwlijks ten halven gebragt was, de stad, (de toorn en 't half rondeel der nieuwe Suider poorte daer in gerekent) te kosten 17913 Kar. guldens. Dus begon men in den jaere 1542 de oude stadts gracht, tusschen d' oude en nicuwe Suiderpoorte, tot een nicuwe Haven te maken; strekkende van de nicuwe poort totaen 't Paters hof. Aen de buiten-sijde van dese haven, daerna de *Nieuwe*, doch tegenwoordig, na't maken van noch nieuwer, d' *Oude* haven genaemt, wierdt een wal opgeworpen, en de muur gebout. Aen 't einde heeft men een

De nieuwe
Suider Poorte
gemaekt.
*Aentek. van
Blacubulck.*

† *Uit een In-*
formatie by D.
van Teelingen
den 25 en 26
April 1542 ge-
nommen.

1541.
D' Enkhuif-
fers sijn met
vier schepen
op den tocht
naer Algiers.
‡ *Uit d' Infor-*
matioe by D. V.
Teelingen in
April, 1542,
genomen.

1542.
Uit d' Infor-
matioe by D. V.
Teelingen in
April 1542 ge-
nommen.

Nieuwe Ha-
ven begonnen.
Uit d' Aentek.
van Blacubulck.
Siet de Hanar.
aen Enkh. den
23 Arij 1549
gegeven.

taenmolen gestelt, die naderhandt met het vergroten der selve haven is weggekeurt. Aen de noord-sijde recht achter het oude Proven-huis, heeft men een groote kraen gestelt (om de masten op groote schepen te winden) en aen de Suidt-sijde (daer nu de paktuinen sijn) verscheide timmerwerven. Ook waeren ontrent, en na desen tijdt noch timmerwerven bij de kalkoven, op 't einde van de Sout-keten, op seker voorlandt, dat daer toen buitensdijks in see lag, doch nu t'eenemael is weg gespoelt. Maer te dier tijdt waeren de seevloeden noch soo swak, dat eenig hout of yet anders van drijfachtige stoffe aen 't suidt einde der stad in see geworpen, naelijks in den tijdt van een geheel tije tot aen 't ander einde der stad wierdt voort gedreven. Ontrent desen tijdt, en 't bouwen der leste toornen, leeden de burgers wederom groote schade ter see: soo dat de Burgermeesters soekende weër aflag in des Keisers beden, in de maendt van April des jaers 1542 aen Dirk van Teilingen Rentmeester van de gemelde beden in 't quartier van Westvrielandt, verklaerden, dat 'er federt drie of vier jaeren vergaen of verlooren waren xvi, of xvii schepen, die alle t' Enkhuisen toe behoorden en waerdig waeren 80380 Karolus guldens. waer door de rederij van groote schepen en andre neeringen soo seer verminderde, dewijl men geen moedt noch maght hadde om nieuwe schepen op stapel te fetten, dat men met het volbouwen van 't begonnen muur-werk niet voort dorst gaen, sonder eenige quijtschelding in de bede. Of dit wierdt ingewilligt is mij niet gebleken, maer wel, dat het werk met 'er tijdt sijn voortgang nam. Sij vertoonden dat de stadts inkomste niet hooger beliep dan 't eene jaer door 't ander 2700 Kar. guldens, waer tegens sij jaerlijks belast waeren met 1300 los- en 625 Kar. guldens lijfrenten; behalven noch andre onkosten van bolwerken, waken, 't onderhouden van hoofden, mitsgaders van de haven, daer sij jaerlijks wel toe behoefden 1600 Kar. guldens: als ook de gewoonlijke en buiten gewoonlijke beden, en andere lasten. Tot nader bewijs van de schade in de schepen geleden, wierdt 'ereen lijst overgelevert van de volgende schepen: *Claes Jacobs Blaeuhulk* met sijn medereders een groot Karveel-schip van ontrent 300 last verlooren, waerdig 7000 Kar. guldens. Schipper *Gerrit Gerbrantsz* een kleen Karveel-schip waerdig 800 guldens, daer de Schipper alleen van te landt quam: Schipper *Claes Jacobsz* een nieu Karveel-schip van 100 last waerdig 3000 gul. Schipper *Willem Fansz* een nieuw Karveel van 250 last waerdig 8000 gul. Schipper *Huige Luijges* een scheepken waerdig 500 gl. Schipper *Ian Broers* een scheepken waerdig 500 gl. Schipper *Dirk Fansz* een groot Karveel van 200 last, waerdig 7000 gl. Schipper *Sijmon Dirksz* een groot

Groote schade ter see.

Verklaering van Burgermeesteren met verzoek van ontlasting. *Uit de voorz. Informatie.*

Inkomste en belasting der stad. *Uit de selve Informatie.*

Lijst van de verlore schepen. *Uit de selve Informatie.*

groot Karveel van 300 last waerdig 7000 gl. Schipper *Vredrik Iansz* een Karveel van 225 last, waerdig 4000 gl. bij ongeluk voor de stad verbrandt: Schipper *Reijer Feijnsz* heeft een Karveel verlooren waerdig 3500 gl. Schipper *Luitgen Wouters* een Karveel van 2500 gl. Schipper *Jan Gerritsz Vesterman* een Karveelschip van 200 last waerdig 5000 gl. Schipper *Komen Dirk Gerbrantsz* een Karveel groot bij de 250 last waerdig 6000 gl. Schipper *Pieter Sijmonsz Maekschoon* een nieuw Karveel van 300 last waerdig 10080 gl. Schipper *Vredrik Pietersz* een nieu Karveel groot 250 last waerdig 6500 gl. met volk met al gebleven: Schipper *Cornelis Dirksz Dol* een Karveel groot 300 last waerdig 7000 gl. Schipper *Pieter Gerbrants Samson* een Karveel van 300 last waerdig 8000 gl. Behalven dese swaerigheden quam men in dit jaer van twee-en-veertig met Gelderlandt, 't welk den Hartog van Kleef tot Hartog hadt aengenomen, en den Keiser die nu tot dat landt (alwaer 't maer door 't verdrag van de laetste vrede) verfondt gerechtigd te sijn, verworpen, weêr in oorlog, niet alleen te lande, maer ook te water: soo dat 'er verscheide schepen op de Suidersee wierden genomen, en sich die van Enkhuizen, nevens d' andre watersteden, benoodigt vonden, sekere dagvaert tot Amsterdam te leggen, om te sien, of men de genome schepen den Gelderschen niet weêr soude konnen afhandig maken. Dan wat hier in gedaen wierdt, werdt in geen aentekeningen van dien tijdt gemeldt. Maer dees' oorlog liep haest ten einde, en den Klevenaer, die 't lant van Gelder moest afstaan, tegen. Men raekte ook te deser tijdt weêr met Denemarken in oorlog, soo dat de Sondt in dit en in 't volgende jaer geslooten wierdt, met beslag van veele scheepen, maer in den jaere 1544 werdt de vrede met Denemarken getroffen; daerna ook met den Koning van Vrankrijk, die 't bestandt van tien jaeren hadt gebrooken. Dese vrede, die 't landt met blijdschap en segen vervulde, gaf Enkhuizen moed om verscheide werken tot verbetering en versterking van de stad ter handt te neemen. Voor eerst wierdt het water, dat in den haven-dijk van 't Suider tot het Noorder spuij toe liep, een stuk weegs gedempt, op welke plaetse, sedert de Nieuwestraet genoemt, men naderhandt de vischmerkt heeft gestelt*. Doch van dit dempen heeft de stad sedert berouw gehadt, vermits de stank, die door het stuiten des waters wierdt veroorsaekt. In dat selve jaer maeckte de Keiser een Plakkaet ten verfoeke van die van Amsterdam, waer bij gestelt wierdt, Dat de geenen die uit Amsterdam of Waterlandt naar Oosten of Westen souden willen vaeren, hunne schepen niet dieper souden mogen ballaesten dan vijf ellen en een vier-en deel, Hollandtsche macte: dat geen schepen soude mogen t' seil gaen

Oorlog met
Gelderlandt.

1544.

Het water in
de haven-dijk
gedempt en de
nieuwe straet
gemackt.

* *Sentek, van
Blaenbult.*

Plakkaet
daer die van
Enkhuizen en
Grootebroek
wierden buiten
gelaten.

*Repertorium
der Plakkaten
p. 52.*

1546.

De stad wert
verder be-
muurt.
Enkb. Aentek.

en met ver-
scheide too-
rens versterkt.
Enkb. Aentek.

*Aentek. van
Blaen-hulk,*

voor dat se door den Paelmeester, ofte anderen bij de Burgermeesteren daer toe gelast, waeren besichtig en gepeilt: dat de Schipper daer na niets moghte inlaeden: dat men den Paelmeester moest betaalen, en geen ballast op eenige ondiepte mochte uitvoeren, sonder nochtans dat die van Enkhuysen en Grootebroek hier onder begrepen waren. In den jaere 1546 wierdt bij de Wethouders goet gevonden het bouwen van de stadts muur aen de landtsijde te bevorderen, welke muur, gelijk boven verhaelt is, ontrent het jaer 1531 begonnen was; en dat, soote vooren is geseit, gelijk ook uit de handvest-brieven blijkt, volgens d'ordonnantie van den Grave van Hoogstraeten, Stadthouder van Hollandt: dewijl dese stad als een grensvesting en voorburg van Westvrieslantd wierdt aangemerkt. Doch op wat juistentijd dit werk sijn aenvang nam, is mij niet gebleken: maer de muur, die men maakte ging van de nieuwe Keten-poort om de wal van de nieuwe haeven, en van daer tot de Wester-poort. Ook versagh men dese muur met verscheide sterke rondecenen of toorens van Bentemer hardsteen uit de grondt opgehaelt. d' eerste toorn stondt ontrent het midden der paktuinen; de tweede, bewesten de waterpoorts of heilige lands traet; de derde, bewesten de brugge, die naderhandt des Admirael's brugge geheten is; de vierde, achter het Paters hof. Niet verre van daer lag de steene pijp, of brug, de Paters boom genaemt, die men gebruikte om in en uit des stadts gracht te vaeren. Hier van daen bragt men de muur tot aen de Wester of Strecker poort; voorts tot Spijbroek, daer ook een pijp, of steene brug, wierdt geleid, na't verbijgaend water de boom van de Voert geheeten: van daer ging de muur tot de oude Gouws boom: daer aen volgde Christoffels tooren, een swaer en vast gebou. van desen tooren ging de muur tot aen Pontus tooren, voor Sybrandts dijk. Voor desen toorn lag een dam over de stadts gracht die 't buiten-water keerde, terwijl de watermolens het binnewaeter door de stad maelden en naer buiten uitwierpen. Dese muur van Christoffels tot Pontus tooren, was doorgaens met bogen gebout, daer men over gaen konde, en ontrent de plaetse, die nu de Doele-steiger geheeten werdt, stondt een waterpoort. Veelen hebben sich sedert verwondert dat men te deser tijdt t' Enkhuysen sulck een swaer en trefselijk werk dorst ter handt nemen, daer de stad noch soo kleen van vermogen was, dat onlangs te vooren, in 't jaer 1545, de geheele ontfang van al des stadts inkomsten niet hooger beliep dan vijf duisent guldens. Doch hier tegens heeft men te bedenken, of niet de rijkste poorters en ingesetenen de stad, uit liefde tot het gemeene beste, met hunne vrijwillige en milde giften sijn te hulp ge-

gekomen: 't geen eenige oude luiden betuigen, en seer waerschijnlijk is. Ook ging dit versterken, op dat het te min lastig viele, langsaem voort; want de drie pijpen of steene bruggen, boven gemeldt, sijn eerst in den jaere 1550 gemetselt*, en daer verliepen toen noch wel twintig jaeren eer de stadt rondtsom was bemuurt, te weeten tot den jaere vijftien hondert en tseventig †. Men verhaelt noch dat de stadt te deser tijdt, of niet lang daer na, met drie lijnbaenen was versien; en dat de eerste stondt ter plaetse, daer men naderhandt des Admirael's brug heeft geleydt, en strekte sich Oostwaerts op langs de stadts muur tot aen de bocht bij een taen-molen; de tweede stondt ook binnens muurs, ontrent de oude Gouws boom, en ging van daer verbij de huisen, sedert het Spaens leger genaemt: de derde stondt onder de muur, over de Nieuwe doelen. Ook wierdt de plekke landts gelegen tusschen de Westervoort en Spijtbroek aen Volker Segerfz en Pieter Koolman verhuurt, om een baen op te timmeré voor ses gulden 's jaers †. Dit strekte om de seevaert, die sonder touwerk stil staet, voort te setten. Maer om ook te beter ordre te stellen op het gerechte, sonder welke geen landt, noch stadt kan bestaen, verkosen de Burgermeesters ‡ met toestemming der twintig Raeden eenen Hans van Oldenburg tot Schout §, op dese voorwaerde, dat hij met de Burgermeesteren een handt soude wesen, tot bevordering der rechts-saeken, en handthaving der gerechtigheid: dat hij jaerlijks uit veertien daer toe genoemde persoonen leven tot Schepenen soude kiesén: dat hij niemant soude quellen nochte iet doen tegens het goetvinden van Burgermeesteren, dat hij sich van Schepenen-vonnissen op geen andre Rechteren soude mogen beroepen, alles op verbeurte van tseftig guldens, tot onderhoudt der stede. In 't volgende jaer van 1547 is 'er bij de Staten van Hollandt ingewilligt, dat men tot bevrijdinge van de groote visscherije ofte haring-vangst, daer dese stadt soo veel aen gelegé was, soude uitrusten acht schepen van oorloge, en dat die soudén betaelt worden uit den grooten impoft, ten dien einde ingestelt ¶. In den jaere 1549 wierdt bij de Wethouders aen den Keiser ver-toomt, Dat sij ter saeke van de nieuwe haven het verleden jaer volmactt, seer groote kosten hadden gedaen, en des stadts inkomsten moeten belasten, en hoe't geschapen stondt, sulks noch meer te sullen moeten doen, om de voorfz haven wel te onderhouden en te bewaeren tegens de stormen des waters (alfoo die met de see ge-

* Aentek. van
Blacu-hulk.

† Enkh. Aent.

Drie Lijnbae-
nen in de
stadt.
Enkh. Aentek.

† Aentek. van
Blacu-hulk.

Hans van Ol-
denburgwerdt
tot Schout
verkoren.

§ Aentek. van
Blacu-hulk.

1547.

Oorlogische-
pen tot be-
scherming der
haringbuissens.

1549.

† Dus spreken d' Aentekeningen van J. S. Blacu-hulk. Evenwel meen ik dat de Schout bij den Grave of sijne amptluiden wierdt verkoren. Doch 't kan sijn dat de Burgermeesters den Keiser kunnen Grave dese keure hebben doen goetvinden: of dat se met het begeef-vecht van dit ampt belcent waeren, gelijk wieser tot Amsterdam was geschiedt. Siet P. C. Hoofst. Hist. 56. § Siet M. Semeyne Tractaet over de Haringvisscherij op het laetste blaet.

Handv. van Enkb.

Hier recht van 't laftgeldt aen de ftadt vergunt.

Handv. van Enkb.

Brandewijn verpacht.
1 *Aentek. van Blaen-bulk.*
Groot School en vergader-plaets der Schutteren.

3 *Enkb. Aent.*

Erven tot een helling verhuurt.

Aentek. van Blaen-bulk.

1550.

Mr. Crifpinus Arendonk Reftor der Schoole.
Enkb. Aentek.

1551.
Weeshuis getimmerd.

Enkb. Aentek.
* *Blaenbult*

ftelt dit op het jaer 1490 ofte 96.

meen lag) en tot bevrijding der fchepen, die daer in grooten getale quaemen winterlaegen, en wel begeeren foude tot der felfer onderhoudt en hun gertef en verfekering eenige impoft te geven, ter ontlafting en behulp der ftede: waer toe de vertoonders en verloekers des Keifers verlof verfochten. Op dit verloek ftontde de Keifer toe, dat de Wethouders van ftads wegen voortaan fouden mogen doen heffen en ontfangen op elke laft 't welk de fchepen of buifen, leggende ofte overwinterende in de voorfz nieuwe haven, fouden mogen laden, drie grooten Vlaems, om die te befteden tot onderhouding der felve haven. doch onder bedding dat fe toe erkenteniſſe van dit verloek aen den Keifer ofte fijnen Rentmeester jaerlijks fouden betaalen tien Carolus guldens tot twintig ftuivers het ftuk. Dit verlof wierdt tot Bruffel den drie-en twintigften Maj gegeven. In dit zelfde jaer deedt men de brandewijn van ftads wegen verpachten, voor den tijdt van acht jaeren, en beliep die toen niet hoger, dan 42 guldens in 't jaer 4. Men maekte ook te dier tijdt het groot School daer de fchutters hunne bijeenkomfte hadden: wel cierlijk in 't gewaecht, want d' oude Schutters gingen met lange rabbaerden na de wijſe der Raedtsheeren in de gerechtshoven, en droegen op de mouwen een filveren handtboog; maer de jonge Schutters een filver vogelroer 5. Ook verhuurden de Burgermeesters dit jaer sekre erven buiten de Suider- of Keten - poort aen eenen Klaes Klaefz voor tien jaeren lang, ter fomme van dertien gulden 's jaers, om tot een helling te gebruiken, onder verbandt van niet hooger te fchutten dan de langte van een halve rafter of deel. Dwers over defe helling liet de ftadt een herberg bouwen, en te huur gaen. Hier bij ftact noch aen te tekenen voor wat loon dat 'er toen eenige ampten bedient wierden: 't welk in fich felfen facken van gering belang fijn, dan die nochtans dienen konnen om de gelegenheit van defen tijdt eenigfins af te nemen. Aen den Secretaris Jan Willemfz wierdt in dit jaer voor fijn jaerlijks wedde toegeleidt twintig gulden tot wederleggens toe. Aen een Havenmeester, in den jare 1550 gefelt, om opficht te hebben over de nieuwe haeven, wierdt voor fijn wedde beloofd feftien gulden 's jaers. Om de jeugt in de kenniſſe der Latijnsche taele te vorderen, en aenleijding tot geleerdtheit te geven, maekten de Wethouders eenen Mr. Crifpinus Arendonk Reftor of Beftierder van hunne Schoole, en eenen Mr. Reinier Reinierfz van Staveren tot fijnen Ondermeester, den eerften op een wedde van xxvi, en den ander op een wedde van xx gulden jaerlijks. In den jaere vijftien hondert een en vijftig wierdt het Weeshuis beooften St. Ursuls Klooster getimmerd. Te defer tijdt * hadt men hier ter ftede wel tseftig groote fche-

ſchepen , en twee hondert Rijn-vaerders , nevens veele Haring-
 buiſen . Maer deſe magt ter ſee wierdt wel haſt gekrenkt door den
 oorlog met Vrankrijk , die inden jaere een en vijftig weêr gaende
 wierdt . Want voor het af kondigen des oorlogs verlooren d' Enk-
 huiſers drie groote ſchepen , waardig weſende over de ſes en twintig
 duifent Carolusguldens , en ſedert het af kondigen verlooren ſe
 noch twee Haringbuiſen , waerdig over de achttien hondert gul-
 den ; noch hebben ſe ſedert het jaer 1551 en 52 door tegenspoedt
 ter ſee verlooren vier groote ſchepen , waardig over de twintig dui-
 ſent guldens . Noch leden ſe door een vreeffelijk onweder in de
 maendt van Januarius des jaers 1552 meer dan drie duifent guldens
 ſchade aen hunne dijken : daer en boven voeren hunne Haring-
 buiſen in die twee jaeren over de twaelf duifent guldens ten ach-
 teren . Geduurende dit oorlog , of wat vroeger , wierden eenige
 Hollandſche ſchepen van achttien Franſche ſchepen ontmoet ,
 in welke ontmoeting ſeker Admiraal-ſchip de ſeylen ſtreck ſonder
 geweld te derven verwachten : Maer een Enkhuiſer , Herman
 Entſz , ſtelde ſich daer mannelijk tegen , queet ſich dapper en be-
 haelde groote eere * . Geduurende deſen oorlog wierdt den Wet-
 houderen bij den Stadhouder en die van den Rade in Hollandt
 aengeſchreven : Hoe ſy in 't ſeker gewaerſchout waeren dat 'er
 veele verſpieders onder verſcheide habijten en gedaenten binnen
 deſe landen gingen , waer door de ſelve in gevaer en verdriet ſou-
 den mogen gebracht werden , ten waere daer in verſien wierde .
 Hier over deden die van den gerechte den 25 van Januarius in den
 jaere 1552 afkondigen : *Dat geen poorteren ofte ingeſetenen eenige vreem-
 den gaſtgewijs ſouden mogen herbergen , ten ſij dat die waerd of waerdinne
 alle dagen goedts tijdts voor den avond ten huife van de Schout ofte ſijne vol-
 magtigen een briefken brachte , inhoudende de namen en toenaemen , de han-
 delinge , miſgaders de geboorte- en woon-plaats van de perſoon of perſoonen , die
 ſij ter herberge ſouden genomen hebben , op peene van drie ponden . Ook
 wierdt met openlijke aſſeſinge beſtaft Dat alle ingeſetenen als de ſtede-
 klok door vreeſe of vermoeden van vyanden geklept wierde , terſtondt ſich met
 hun geweer ſouden moeten laeten vinden elk bij ſijn Hooman in de wijk of ter
 plaats daer hij geordonneert was , en daer niet van daen te gaen , eer hun bij
 eenigen van den gerechte verlof gegeven wierde , miſgelyks op de verbeurte van
 drie ponden . Daer na † is ook verboden , Dat niemant wie hij ſy enige
 timmeringe buiten de ſtaadt ſoude mogen timmeren op vijftig roeden na aen de
 ſtaadt ofte haere weſten en muuren , op de verbeurte van ſeventien ponden , en
 daerenboven ſouden de overtreders hun begonnen werk tot hunne eige koſten
 weder afbreken .* Behalven de ſorge en 't ongemak wegens den oor-
 log met de Françoifen , was de ſtaadt te deſer tijdt in groote twiſt
 met het dorp van Weſtwoude en andre dorpen van Drechterlandt ;

1551.

Het gural der
ſchepen te de-
ſer tijdt*Enkh. Aentek.*Groote ſchade
bij die van
Enkhuiſenge-
leden.*Uis deHander.
van Enkh.*

1552.

Dapperheit
van Herman
Entſz.** Enkh. Aentek.*Keuren tot des
ſtadts verſeke-
ring gemaekt
en verkondigt.
*Uis des ſtadts
oude Keur- en
Grimmeel-boek.*† Des 10 van
April.

Twist met eenige dorpen,
Handl. v. van Enkh.

Bij verdrag neêrgeleit.
Handl. v. van Enkh.

† *Aentek. van Blazn-bulk,*
Huizen buiten de Noorderpoort gefet.
Enkh. Aentek.

Eenige wegen beftrect.
Wit Blacubulks Aentek.

1553.

† *Aentek. van Blacubulk,*

ter faeke van het leggen van feker fluisken of verlaet voor de fuider-haven-dijk, nevens 't arme gafhuis, om het water bij fomertijde te mogen ververfchen, en de ftank, daer de ftadt mede gequelt wierde, weg te nemen. De dorpen lieten fich beduncken datmen daer door te veel waters fou laeten in loopen, en verfochten dat men 't foude stoppen; en of fchoon de Stadthouder van Hollandt, Heer Maximiliaen van Borgonje, Heer van Beveren, toeftondt dat het foude blijven leggen, de dorpen fochten echter bij wegen van rechten tot hun voornemen te geraken, tot dat 'er eindelijk bij onderling verdrag wierdt goetdgevonden, dat het fluisken foude blijven leggen, doch onder voorwaerde dat de ftadt van Enkhuiſen foudaenige vrijdommen foude mogen gebruiken met haere fluisen op en toe te doen en water in te laeten, als de ftadt van Hoorn met haere mededorpen en ingelanden heeft. Dit verdrag was getekent den tweden van November des jaers 1552. In dit felve jaer wierdt 'er bij de Wethouders goetdgevonden, dat men in 't verkiefen der nieuwe Vroedſchappen niet meer opentlijk foude ſtemmen; maer de ſtemmen, ſonder die bekent te maeken, opnemen †. Van de timmeradien werdt op dit jaer verhaelt, dat 'er bij verlof van Burgermeefteren buiten de Noorderpoort, onder den dijk, twee huizen ſijn gefet: onder beding, dat men die in tijdt van nootd fou gehouden ſijn, op hun aenſeggen, af te breken. 'Sjaers te vooren hadt men den weg voor enen Pieter Landtmans huis tot aen de nieuwe haven beftrect, waer van de roede in 't vierkant ſou van ſteen, ſandt en arbeidsloon drie gulden koſte, daer de burgers een^d, en de ftadt tweegulden van betaelde, overmits daer te vooren nooit ſtract was geweest. In den jare 1553 (anderen ſeggen dat dit twee jaeren vroeger geſchiede) wierdt de nieuwe-ſtract eerst met ſtract-ſteenen beleit, en betaelden de burgers tot de onkoſten, een gulden. Ook wierden toen beide de Suiderhaven-dijken van de kerk-brugge tot de Suiderſpuij, en het molenpadt beftrect, als ook noch een ſtract bij de Weſterpoort. Men kocht ook een huis van enen Freck Seger Dirksz. met beding van 't felve voor St. Jacob te ruimen; en liet dat toen af breken om de weg te verwijden, die daerna de Peperſtract wierdt geheten, naer een winkel daer men toen peper verkocht. Achter deſe ſtract liep het water noch te deſer tijdt door de Waeg-ſtract, tot aen de Viſchmarkt. Men verwijde nu ook het ſtractje van Cornelis Nans, nu de boekbinders ſteiger genacmt. Te dier tijde heeft men hier enen Gijsbert van Ewijk voor ſtads Medecijn aengenomen op een wedde van dertig gulden'sjaers †. Ondertuſſchen hieldt de Franſe oorlog noch aen, te groote beſwaerniſſe der ingefetenen, inſonderheit der klene ſteden, die van de groote in den omſlagh

ſlag van 200000 Karolus guldens den Keifer in den jaere 1551 ingewilligt, te hoog geſchat ſijnde, nu ook verſtonden dat men dit weer in den ſin hadde ontrent een nieuwe bede van 300000 gl. waer over ſij noodig vonden dit den Keifer aen te dienen, en ſich over de Edelen en 6 groote ſteden te beklagen, met verſoek dat'er voortaan geen communicatie en omſlag bij de Staten van Hollandt ſoude gehouden noch gedaen werden, ſonder daer in en onder te roepen de Gedeputeerden van 4 kleine ſteden. welk Verſoekſchrift wij goedtvinden hier in te voegen, te meer om dat het ook op den naeme van Enkhuiſen wierdt in gegeven:

A E N D E N K E I S E R .

GEven in aller oodmoedt te kennen uwe Majesteits goedtwillige en onderdanige Dienaeren die Burgermeesteren en Regeerders der kleine ſteden van Rotterdam, Schoonhoven, Gorkum, Schiedam, Heuſden, Vlaerdin-gen, Den Hage, Alkmaer, Hoorn, Enkhuiſen, Edam, Mommekedam, Medenblik, ende Texel gelegen in uwe K. Ma^{te}. Graefſchappe van Hollandt, hoe dat uwe Majesteit om te eviteren alle twiſt, queſtienende proceſſen, die eertijds geroſen ſyn geweest uit ſacke van den ommeslag uwer Majesteits beden, heeft de ſelve uwe Ma^{te}. belieft in den jaere XVe XVIII te ordonneren ſekere Commiſſarijen henl. daer toe gevende volkomen autoriteit, die henl. geinſormeert hebben op de faculteit ende rijkdommen van den goeden uwes Majesteits ſteden van Hollandt. waerna ſekere ordonnantie, ſettingen ende ſchiltalen geordonneert is op den ommeslag in de 60000 guldens, die men over Hollandt van nu voortaan ſoude gaederen ten furniſſimente uwer Majesteits beden, ſtelende elke ſteden ende dorpen tot een ſekere ſomme van penningen die uwe Ma^{te}. dachtte henluiden mogelijk te ſijn op te brengen, als 't breder blijkt bij de voorſz. ordonnantie ende ſettinge daer van ſijnde. Ende hoewel die Edelen, ende Gedeputeerden van de VI groote ſteden in Hollandt, die op 't conſent uwer Ma^{te}. bede alleen geroepen worden, henluiden wel behoorden te reguleren ende te laten genoegen met de voorſz. Ordonnantie ende verpondinge, ofte ten minſten in prejuditie van dien niet en behooren te beſwaeren die kleine ſteden ende 't platte landt, als ongeroepen, die haer ſelfs ontallen ende onverdraegelijke laſten niet mogelijk en is te kennen te geven: 't ſchijnt nochtans dat ſij luiden contrarie van dien uſerende, ſekeren abuſivvelijken ommeslag van 200000 Karolus guldens uwe Ma^{te}. gedragen, ende geconſenteert tot Bruſſel, op ten IX^{den} dag Aprilis XVe 51 voor Paefſchen, voor henluiden ſelve, ende uit ten naeme van de kleine ſteden en 't platte landt, geconſenteert hebben die voorſz. 200000 guldenen die men gaederen ſoude op de Schiltalen, daer die vier groote ſteden van Hollandt, als Dordrecht, Haerlem, Leyden ende der Goude inne genieten ſoude alſulke gratie als ſij luiden genieten in de lopende ordinariſs bede, in aller manieren als over Hollandt ommegeſlagen ſouden worden in 150000 gl. blykende bij de acte van conſent hier aengehecht, welke 50000 gl. boven haer ordinariſs portie

Requeſt bij de kleine ſteden van Hollandt aen den Keifer overgelevert.

in de ordinaris bede op ten Schiltalen van de kleine steden ende platte landt ommegeflagen, ende bij den selfden betaelt sijn, als 't blyken sal bij de quit antien daer van sijnde, indien 't noodt sij, ende door dien grootelyken verongelykt hebben den kleinen steden ende 't platte landt in den ommeslag van den consente voorsz, alsoo die voorsz kleine steden uit kracht van den selven ommeslag, boven haere gewoonlyke gestatueerde portie ende gratie, elk in den synen, een seer groote somme van penningen meer opgebracht ende betaelt hebbende, daer inne de voorsz groote steden haer gratie genoten hebben, ende den last daer af gedrongen op ten last van de kleine steden, ende verstaen de Supplianten ook dat de Edelen en de groote steden voorsz op de petitie van 300000 gl. bij uwe Ma^s. geproponeert in 't consent van dien wederomme, als nu een groote somme van veel duisenden deduceren willen, ende den lasten daer af dringen op ten hals van den kleine steden, alle welke onredelykeden immers niet en behoren te geschieden, desen geconsidereert, ende alsoo die lasten van den gemeenen kleine steden seer groot sijn, bidden ende verfoeken daeromme de Supplianten seer ootmoedelyken, dat uwe Ma^s. gelieven wil te lasten ende ordonneren den Ontfanger Generael van uwe Ma^s. beden in Hollandt, omme te staen ende te gaederen op de groote Steden in Hollandt die somme van penningen, die sij Supplianten boven haere gewoonlyken gestatueerde portie ende gratie meer opgebracht ende betaelt hebben, ende dat den selfden kleinen steden de voorsz penningen geresitueert worden. Interdicerende ende verbiedende den Edelen ende Gedeputeerden van de VI groote Steden des landts van Hollandt, van alfult onghelyk niet meer te doen, ende dat van nu voortaan geen communicatie ende ommeslag bij den selfden Staten gebonden, noch gedaen en sullen worden sonder in den selfden communicatie, consent ende ommeslagen daer inne ende onder te roepen die Gedeputeerden van 4 kleine steden, ten einde die ommeslag van sekere consenten die uwe Ma^s. ofte uwe Ma^s. Successeurs, Graven van Hollandt, op sekere petitien geaccordeert sullen worden, voortaan op den Schiltalen gederigeert ende rechtelyk gedaen worden portie ende schiltals-gelyk, ofte bij andere rechtelyke manieren gedaen ende gevonden sullen worden, als rechts ende redene eischen sal; dit doende sal uwe Roomsch. K. Ma^s. wel doen. Aen de kant stondt in de Franfche taele geschreven: Haere Majesteit hebbende het rapport van dit Request gehooft, sal op de klachten daer in begrepen soodanig regard nemen, als sij tot verlichtinge van de Supplianten in billykheit sal sien te behooren. Gedaen tot Brussel den XXI dag van April 1553 nae Paesschen, onderstont geteikent MARIE. Bevonden accorderende met sijnen principale bij mij der stede Hoorn Secretaris P. de Jonge.

Apostelle of
Kanttekenin-
ge.

Wat verder op dit verfoek sij gedaen, en ontrent het opbrengen der laest ge-eifchte 300000 gl. beraemt, is mij niet gebleken, maer wel dat sich Enkhuisen niet machtig vondt, om haer aendeel in de bewilligde schatting uit haer gewoonlyke inkomsten op te brengen: 't welk den Keiser bij de Wethouders in 't brede wierdt voorgedragen, en met eenen aangewesen; Hoe de Stads gelegentheit

heit mede bragt, dat se geduuriglijk moesten onderhouden, en maeken verscheide bolwerken, houtte hoofden, steigers, en paelen aen de see-sijde der stede, die dikmaels, en ten alderminsten binnen drie jaeren eens, bij den ijsgang wegh genomen wierden: dat se niet alleen tot haer eige gerief, maer ook tot behoudenisse en gerief der andre onderfacten van Hollandt seer veele noodtsaekelijke onkosten van waken en andre oorlogsbehoefte jaerlijks moesten dragen: Daerenboven wat sij gedaen hadden in 't versterken en bemuuren der stede, en de schade die d'ingefetenen geduurende dit oorlog hadden geleden, gelijk boven verhaelt is; met verder verfoek dat se eenige van hunne excijfen souden mogen verhogen, op sekeren voet bij hun voorgestelt. Dit verfoek wierdt den 29 April ten deele bewilligt, op dese wijze: dat se souden mogen heffen van tappers op een vat bier gebrouwen binnens landts

van 20 stuivers en daer beneden	6 ft.	
van 21 ft. en daer boven tot 29 toe	9 ft.	
van 30 ft. en daer boven tot 39 toe	10 ft.	
van 40 ft. en daer boven	12 ft.	8 p.

en van de burgers op de voorz bieren

van 20 ft. en daer onder	4 ft.	
van 21 ft. tot 29 toe	6 ft.	
van 30 ft. tot 39 toe	7 ft.	8 p.
van 40 ft. en daer boven	10 ft.	

ende van de vrende bieren soo wel van burgers als van de tappers

van een vat jooopen bier	30 ft.
--------------------------	--------

en van een vat Engels, Bremer, Hamburger, Rostokker en... bier

	15 ft.
--	--------

en van alle wijnen, die binnen de stadt en vrijdom van dien gefleten worden, den vijfden penningk in stede van den seften, die men daer nu van gaf: en dat voor een tijdt van negen jaeren, mits dat daer inne souden bewilligen het meestendeel van de geenen die daer inne behoorden te bewilligen; en dat de verfoekers in erkentnisse van dit verlof den Keiser jaerlijks betaelden 12 ponden van 40 grooten vlaems het pondt. Te deser tijdt geraekte de stadt in twist met d' Amsterdammers over eenige schattinge, die se op de beesten van buiten inkomende, gestelt hadden; daer sich Enkhuizen, voor soo veel'er hunne ingefetenen bij verkort wierden, bij wegen van rechte tegens stelde; dan mij is niet te voo- ren gekomen hoe 't geding afliep. Den lacte dag deses jaers maekten de Wethouders een Keure tegens een groot misbruik dat onder de inwoonders in swang ging, te weten; dat'er seer groote en onnutte onkosten gedaen wierden bij de vrienden en gebuuren der genen die op Nieuwejaers dag ofte op andre tijden tot eenig

De noodt en lasten der stadt aen den Keiser bekendt gemaekt.
Handt. van Enk.

Stet boven p. 114.

Verhooging van de stad's excijfen.
Handt. van Enk.

Twist met Amsterdam
Handt. van Blacuhuk.

Keure tegens het beschenken der genen die tot eenige ampren verkoren wierde.

ampt wierden gekooren . Hier tegens wierdt gekeurt dat niemant hem soude vervorderen den geenen die tot eenig ampt verkooren waeren, te schenken, op peene dat de geene, die sich soude vervorderen sulks te doen, sou verbeuren een pondt, en den geenen die geschonken wierde, drie ponden † . In 't volgende jaer 1554 wierd hier eenige ordre gestelt op het vaeren der binnen-schepen, en toegestaen dat sij l. al de geenen die in geen belloote steden, maer in dorpen en ope vleckken woonden, mogten afleggen, en dat se ook de geenen die hen l. afleiden, wederom mogten afleggen. Ook heeft men de Voogden van 't Provenhuis op het Molen-padt, die dat met een nieuw Siekenhuis dachten te vergrooten, sulks verboden. Daerna deedt men dat selve huis, in den jaere 1557, tot stadts orber voor een gedeelte af breken. Ontrent desen tijdt wierden de stadts grachten volmaekt, en dat werk den acht en twintigsten van December bij de Wethouders opgenomen, en bevondt men de gracht voor Sijbrandts dijk tusschen de muuren, en Sieuwert Blacuhulks landt wijdt te wesen, seven roeden en seven voeten *. Maer ten einde dat men op de gemeene werken der stad voorteaen te beter mogt acht nemen, wierdt den derden van Januarius des jaers 1555 bij de Twintig Raeden goedt gevonden, een Fabriek of Bouwmeester uit de Vroedtschap te kiezen, op een wedde van vijf-en twintig gulden 's jaers, als ook noch een excijsmeester tot den ontfang der excijsen op gelijke wedde. Ontrent de selve tijdt heeft men eenen Heer Gerrit Prins aengenomen om in 't Gasthuis Sermoenen en Missen te doen, voor veertien Carolus gulden 's jaers † . Op den twaelfden van Januarius, is bij de Wethouders besloten, dat men twee Doelens soude macken, een voor de oude, en d' ander voor de jonge Schutters; die de selve, gemackt sijnde, voorteaen souden onderhouden. Voorts wierden se van de Burgermeesteren verhuurt. In dit selve jaer waeren hier t' Enkhuisen 140 Buissen of haringeschepen. Om dese te geleiden en te beschermen heeft men hier twee oorlogschepen toegemackt, het eene genaemt St. Gommer, onder Kapitein Willem Doetfz, gemant met 85 hoofden; t' ander St. Pancras, onder Kapitein Volkert Freekfz, gemant met 65 koppen. Tot de opsicht en uitvoering deser toerusting, en den ontfang der last-gelden, waeren van stadts wegen gemagtigt, Cornelis Dirkfz Dol, Sieuwert Janfz en Jan Willemsz Suurmond. Ook was 'er bij Vrou Marie, de Koninginne van Hongarie, te deser tijdt Gouvernante der Nederlanden, tot voortsetting en bescherming deser hoofneering, van des Keifers, haer broeders, wegen ingewilligt een somme van 10000 gulden, welverstaende over Hollandt, uit welke penningen voor dese toerusting ontfangen wierden 2500 gulden.

De

† *Wie het oudt Keeser-en Crimi-neel-boek der siede Enkh.*

1554.

Orare op de binne-schepen
Aentek. van Blacuhulk.

De Stadts grachten volmaekt.

* *Aentek. van Blacuhulk.*

1555.

Fabrieken Ontfanger der excijsen gestelt.

Aentek. van Blacuhulk.

† *Aentek. van Blacuhulk.*
Twee Doelens gebout.

Aentek. van Blacuhulk.

Hondert en veertig Buissen van Enkhuisen ten haring nevens twee Convoyschepen.

Uit Blacuhulks Aentek.

De maendtgelden van 't scheepsvolk waeren nu ter tijdt volgens het uitwijfen van dese lijfte :

	gl.	ft.		gl.	ft.
Kapitein ter maendt	30		Boffchieters	6	
Schipper	24		Marffel.	5	
Stierman	20		Seylmakers	6	
Lootsman	8	10	Schrijver	6	
Quartiermeesters.	8		Chirurgijn	8	
Botteliers	7		Provoost	8	
Kok	8		Tambourijn	5	10
Hoogbootsman	8		Pijper	5	10
Sijn Maet	6		Bootsgefellen	3	15
Schimman	7		Putger	2	
Timmerman	8		Jongens.	1	10
Konftapel	8				

Lijfte van de foudijen van 't fcheepsvolk. Aentek. van Blaen-hulke

In defen tijdt, of, gelijk anderen seggen, eenige jaeren vroeger, woonde in dese ftadt een groot boosdoender, Luit Pelfer genaemt, die, na dat hij door den Schout . . Lang-wambas gevangen was, negenentnegentig moorden bekende : in dien 't anders gelooflijk is, dat een menfche foo veel grouwelen dorft uitwerken. Ja men verhaelt, dat hij in fijne banden, in plaetfe van berou te toonen, wenschte (foo verre foude de boosheit fijne herte hebben bemagtigt) bij de negenentnegentigfte noch eenen doodtflag te mogen doen, om 't getal van hondert vol te maken. Ook en befweek fijne verftokte hardnekkigheid door geen vrefe van ftraffe, die hij, hoe fwaer datse was, stoutmoedelijk te gemoet fag. Hij wierdt, volgens het voniffse des Gerechts, op een horde gefet, langs de ftadt gefleept, en met gloeiende nijptangen doodt genepen. In dat felve jaer van vijf en vijftig, in October, deedt de Keifer de overdragt der heerfchappijze deser landen, en fijner andre rijken, op Koning Philips fijnen Soon, die in den volgende jaere 1556 de ftadt Enkhuizen en de andre West-vriefche iteden, Hoorn, Alkmaer, Edam, en Monnikendam, met dit volgende voorrecht befchonk : *Dat niemant van wat ftacte, qualiteit ofte conditie bij waere, foude mogen appelleren van eenige voniffen, bij den gerechte der voorfz. fteden gewefen, niet monterende de fomme van LX ponden, van 40 grooten Vlaems het pondt : maer dat de felve voniffen, het fij interlocutore, ofte diffinitive † heure executie ‡ hebben fouden onder behoorlijke en fuffifante cautie * ; ende fulks bij den Gerechten der voorfz. fteden elks in heur regard ge-executeert fouden werden, niet tegenftaende Oppofitie § ofte appellatie † ende fonder prejuditie † van dien.* Dit Privilegie, getekent op den

Luit Pelfer bekent XCIX Moorden.

Sijn verheerheit en ftraffe. Enk. Aentek.

Gefchiede. niffen onder Koning Philips de II, fijnde de III Grave van dien naemc.

Privilegie bij hem aen Enkhuizen en andre West-vriefche iteden gegeven.

Hantveft van Enk. OM. Z. Baxhorus Toonnel van Holt, p. 10 ;

† Bij tuffchenfprokinge of eindelijke uitspracke gewefen. ‡ Uitsprokinge. * Genoegfame borgtochte § Tegenftaand. † Hoger beroep. † Klinder.

VII van Julius, en geregiftreert in 't vijfde Memoriael-boek van Ian van Dam, te dier tijde Griffier des Hof's van Hollandt, in 't 174te blad, wierdt de steden gegeven, overmits eenige rijke pleiters hunne arme medeburgers, die hen te hove niet wilden of mogten volgen, door soodaenig appelleren dikwils drongen in onredelijk verdrag te treden, of ook hun recht t' eenemael te laeten stecken. In de Mey-maendt deses jaers wierdt Mr. Gerbrandt Cloeten of Cloeting tot Pensionaris deser stede, en Bijfitter in Schepenen bank, aengenomen, voor den tijdt van drie jaeren, op een Wedde van Lxxv gulden 's jaers. Noch heeft men een Stadts Chirurgijn ofte Wondtheeler in dienst genomen voor tien gulden 's jaers. Ook is 'er bij de Burgermeesteren en Vroedtschappè beslooten dat men binnen een jaer of twee een nieu stadthuis soude bouwen, maer dat belluit nam geen voortgangk. Niet lang van te vooren, in de maendt van Februarius, was 'er een bestandt voor vijf jaeren met Vrankrijk gelloten, maer het wierdt terstondt in den jaere 1557, door het aenhitsen van Paus Paulus den vierden, bij de Françoisen gebroken. Dies is 'er goetdgevonden ses oorlogschepen tot bescherming van de haringbuisen uit te rusten. Onder dese hadt de stad Enkhuisen de twee schepen St. Gommer en St. Pancras, en tot Kapiteinen Volkert Ianz en Seger Ysbrantfz, het eerste bemant met 85, en het tweede met 65 koppen. Tot dese toerusting hadt de Koning weêr 10000 gulden toegestaen, waer van nu 3500 guldens alhier betaelt wierden. En waeren nu tot de equipagie, en ontfang der last-gelden, gecommitteert Volkert Fredrikfz, Ysbrant Lambertfz en Ian Willemsfz Suurmout, die hunne rekening in den Hage aen den Leenkamer dedden. Ontrent de selve tijdt quam de vergaderinge van de groote visscherij, ofte haringvangst, bij een, om noodige ordre tot voordeel hunner neeringe te beraemen. Op welke bijeenkomste de volgende steden en dorpen, ofte hunne Gemagtigden te dier tijde verscheenen: van wegen Delft, Ewout Jacobszoon Burgermeester, Dirk Ioritz de Bye en Dirk Pieterfz; wegens Rotterdam Klaes Pieterfz. Brouwer, Ian Ariaensz Bosch, Hendrik Dirkfz van Nek en Ian Pieterfz Kieint; wegens Schiedam Elant Adriaensfz, Sebastaen Toniszoon, en Mr. Ianlooften Pensionaris; wegens den Briel Cornelis Philipsfz en Simon Ianzoon; wegens Enkhuisen Jan Veerman Burgermeester; wegens Wormer, Willem Janzoon; wegens Jusp, Jan Taemfzoon; en wegens Groote-broek Pieter Ysbrandtsoon, en Dirk Wouterfzoon. Uit dese lijste kan men merken, wie toen in die stuk gekent wierden. Doch wat de saeken belangt, die in de gemelde vergaderinge sijn verhandelt, is mij niet sekers gebleken, men hadt nu in dit, en in 't voor-

* Mr. Gerbrandt Cloeting wert Pensionaris.

Aentek. van Blaenbuijk.

Uit Blaenbuijk's Aentek.

1557.

Toerusting tot bevrijding der haringbuisen.

Aentek. van Blaenbuijk.

Vergadering der groote visscherij.

Aentek. van Blaenbuijk.

voorgaende jaer, niet alleen den oorlog met Vrankrijk, op den hals, maer bovendien met den dieren tijdt en honger, dat scharpe swaerdt, te strijden. De verlede somer bragt Hollandt, en d'omleggende landen, vermits de groote droogte, soo weinig vruchten voort, dat'er een groote dierte in't kooren ontstondt, niet tegenstaende, 't welk te verwonderen is, het Oosten te diertijdt meer koorens uitleverde, dan in vijftig jaeren te vooren. Maer als in dit jaer van seven en vijftig de koorenschepen wat langsaem voortquam, en het oorlog voortgingk, wierdt de dierte noch grooter, soo dat een last rogge quam te staen op 116 goudt guldens, swaer gelt. Tot Enkhuizen deden de Wethouders broodt bakken van rogge, met garst vermengt, en dat in 't groote school uitdeelen, het broodt tot vijftien stuivers. Eenige Heeren, die hier van Hoorn quam, om twee of drie last terwe te verfoeken, moesten onvernichter saeke vertrekken, dewijl 't'er soo schaers omquam. Ja men luide hier de klokken van blijdschap toen'er op Pinxter-avond een schip met graen op de rede quam. Dese dierte veranderde in het midden van de soomer, door de aenkomste van een Oostersche vloote, en daarna door de vruchtbaerheit van het volgende jaer, in een groote overvloed: soo dat alle eetwaeren tot seer lagen prijs vervielen, wel tot verquikking van de armen; maer tot groote schade der geenen die sich met het opkopen van koorn, kaes, en boter genceerden. In dit selve jaer wierdt de sloot ter sijde van de oude Doelen, van de Westers-straet tot de Nieuwe haven, gedempt, en voorts tot een straet gemaekt, die sedert de oude Doelen genoemt wierdt; want de Doelen plag beoosten van dese straet te sijn, en rondtsom in 't water te leggen. Ook is'er toen ter tijdt bij de Wethouders, op de roye van de selve sloot een huis opgekocht, om van de Westers-straet te mogen door gaen. Ook heeft men toen de vaert van de Westers-brug tot Jellemoers, en voort tot de Canunnings brugge, die eerst seer eng was, tot negentien houtvoeten toe verwijdt: ten welken einde de huisen, die aen 't water stonden, te vooren waren opgekeurt. maer de straet wierdt gemaekt op de Oost sijde, daer de dwers-huisen gestaen hadden. Noch wierdt hier de nieuwe Waeg aen de vischmarkt gestelt. In dit selfde jaer hebben de Burgermeesteren eenen Koman Ysbrant Tomasz voor Toesiender van de haven aengenomen, met last dat hij dagelijks de aengekome of aenkomende schepen sou visiteren, en 't brug-geldt ontfangen, op een wedde van 64 Carolus gulden 's jaers*. Te diertijdt is ook Feinte Jacobsz tot stadts Konstapel ofte Artillerij-meester gemaekt, op een wedde van tien gulden 's jaers. En bevondt men de stad in 't volgende jaer versien te sijn met vier ijsere stuk-

L

ken

Dieren tijdt
Vel. Kron. van
Hoorn p. 149.
'T vervolg van
de Holl. Kron.
f. 139. 140.
Aentek. van
Blacnbuk.

Die in over-
vloedt veran-
dert.
Vel. p. 150.

De sloot aen de
oude Doelen
gedempt.
Aentek. van
Blacnbuk.

De vaert bij de
Westersbrug
verwijdt.
Aentek. van
Blacnbuk.

Nieuwe waeg,

Toesiender der
Haven.

* Oude staets
Keur-en Crimi-
nel-boek.
Een stadts
Konstapel ge-
makte:

Lijste van 't
getchur.

† *Aentek. van
Blacu-buik.*

Nieuwe toe-
rusting ter see.

*Aentek. van
Blacu-buik.*

† *Aentek. van
Blacu-buik.*

*Repert. der
Plakkaten*

p. 62.

Plakkaet te
gens het uit-
voeren van
haring
Repert. ibid.

De Leere der
Reformatie
tot Enkhuisen
gepredikt.

*Die Enkhuiser
Aentekening-
gza.*

ken geschuts op raden, vier metaele stukken, tien hoofd-stuk-
ken, seven quartier-flangen, twee kleene yfere stukken, drie-en-
twintig groote en twee kleene bassen, veertig rondthoofden,
drie-en-twintig serpentijnen, en hondert dertien heele haeken †.
In den jaere 1558 vondt men sich genoodtsaekt weër nieuwe toe-
rusting ter see te maken, wegens het overgaen van Calis in
Vrankrijk, dat den Engelschen van de Francoisen in 't begin des
jaers was ontweldigt, en van waer men, door de nabijheit, de krijg
en roverije te water sag naderen. Van Enkhuisen wierdt het schip
St. Pancras met 50 en noch een gehuirt schip, St. Marten genaemt,
met 80 mannen in see gebragt, onder de Kapiteinen Gelant Da-
mifz van Schiedam, en Sweer Pieterfz. Tot welker uitrusting
en het ontfangen der last-gelden dit jaer voor Enkhuisen en Groo-
tebroek gecommitteert waeren: Siewert Janfz, Heertgen Wil-
lemfz, en Jan Willemfz Suurmout †. Den xxvi van September
deses jaers is'er bij de Gedeputeerdens over het stuk van den haring,
ofte de groote visscherij, over een gedragen in het stellen der ordre,
die te vinden is, in het eerste Memoriael-boek van M^r. Bartholt
Ernst, toen ter tijdt Griffier van den hove van Hollandt, in het
132de blad. Dit verdrag en ontwerp wierdt bij 't Hof goet ge-
kent en belast te werk te stellen. Daer op volgde den 19 van No-
vember een Plakkaet, verbiedende het uitvoeren van haring, bok-
king, haring en andre gedroogde of gesoute visch, tot de Paefchen
des volgenden jaers. Dit strekte toe tot besondere schade van veele
Enkhuisers, en andren, die sich met den haring genceerden, maer
't gemeene best vereifchte dat men door dit verbodt een grooter
en gemeener verlies voorquam, en des vijands winst verhinder-
de. In desen standt van saeken wierdt de leere der Reformatie,
bij Luther en andre Leeraeren, tegens sommige misbruiken der
Roomsche, of Pauselijke kerke, gepredikt, ook in de Neder-
landen verkondigt, en niettegenstaende verscheide Plakkaten,
daer tegens uitgegeven en te werk gestelt, bij veele landtaeten
vuuriglijk aengevaerd. Tot Enkhuisen verhaelt men van een'
Pastroor, Heer Jan genaemt, die wegens het bestraffen van eeni-
ge Pauselijke doolingen, door de Geestelijkheid aen den Bisschop
van Utrecht wierdt beklaegt, en dat dese, volgens sijn geestelijk
rechtsgebiedt over dit gewest, den Pastroor voor sijne vierfchaer
te recht daegde: doch dat de Wethouders sich daer tegens stelden,
met naeme de Burgermeester Jan Groot Albertfz, die self naer
Utrecht toog, en den Bisschop afvraegde: *Of vans stemme ook tot
Utrecht was gehoort? Over welke vrijmoedigheid de Bisschop sich
seer verwonderde, en naer eenig verder gesprek, sijnen ophef te-
gens den Pastroor liet vallen: sonder dat men verder weet, of de*
selve

felve sich federt naer de tijdt voegde, en in zijn dienst bleef, of niet. Op een andren tijdt waeren 'er eenige Mennonisten of Doopsgefinden op de oude Doelen vergaedert. Dit wierdt den Wethouderen aengebragt, als ook den Burgermeester Sieuwert Meinertsz Bokgeest, die, toen siek te bedde leggende, zijne dienstmaegt riep, en tot haer seide: *Gaet verfontd beenen en waerschoont die luiden: segt, dat se doorgaen, of sij sullen gevangen worden.* Midlerwijl is 'er op andre plaetsen veel bloedts om 't geloove vergoten, meest door het aenhitsen der Geestelijken, en Kettermeesters. Want sommige Overheden, hoewel anders Roomschgefindt, hadden een weersin in dat bloedtvergieten en 't ketterdooden, gelijk men 't noemde. Ook beroonden de Wethouders van Enkhuisen, in 't gheele belcidt hunner regering, dat se ontrent het stuk der Religie de sachtste kant sochten te houden, en hunne burgers seer verschoonende, en dikwils saeken, die op veele plaetsen met een harde dootd, wierden gestraft, door bannissementen, kleene geldtboeten, of andre lichte straffen, deden boeten, gelijk uit het vervolg van dit verhael sal blijken. Soo dat die van Enkhuisen den Wethouderen van Hoorn, die wegens hunne sachtigheit gedurende de vervolging, ter saeken van de Reformatie, soo hoog werden gepresen, in dat stuk sochten gelijk te worden, ja te boven te gaen. Men leeft wel dat 'er tot Enkhuisen eenen P. van Wormer om den godtsdienst wierdt ter dootd gebracht, doch eenige twijffelen aen de waerheit van die vertelling, te meer dewijl de Martelaersboeken van die tijden, daer t' eenmael van swijgen. Onder de geen en die hier 't Pauzdom, sedert Luthers optaen tegenspraeken, was ook Heer Cornelis Kooltuyn, Priester van Alkmaer, dien deswegen verscheide saeken sijn bejegent, die ik uit sekeren brief, bij hem geschreven, en meest met sijn eige woorden, sal verhaelen. Voor sijn komste tot Enkhuisen, als hij in het eerste jaer sijn es Roomschen Priesterdoms, binnen Alkmaer, sijn getrouwe dienst deede; soo veel onse Babilonysche gevangkenisse, seit hij, sich eenigins konde verdragen met de reine leere des Euangeliums, quam hem brief op brief van Martinus Duncanus*, door sijnen leerling Nicolaus Heynesfuster handen, hem vermaenende van sijn es nieuwe leeringen op te houden; ook straffende, dat hij van de heiliging des Palms, van de Misse, van den heiligen dienst en andre Instellingen der heilige Kerke valschelijc hadt gepredikt. Toen hij daer-

Burgermeester Sieuwert Meinertsz waerschoont de Doopsgefindt.

Enkh. Aentek.

De Wethouders tot Enkhuisen seken en hunne burgers gedurende de vervolging te verschoonen.

Enkh. Aentek.

1558.

Geschiedenissen van Cornelis Kooltuyn.

Getrokken uit sijn es brief aen Timotheus, gedrukt voor sijn boeckken genaemt het Euangelie der Armen.

Brief aen Tim. p. A 5, en 6.

* Deeken van 's Gravenhage, en uit dien hoofde Inspecteur of Toespiender over de Pastoren. Siet Valerius Andv. Biblioth. Belg. p. 649. Hy wierdt schrijft Val. Andv. 1558, den 3. Augustij Pastoor tot Delft, en daerna Deeken van den Hage, daer mijns bedunkens niet is af te nemen, dewyl Coletuin in den jaere 1559 uit het landt vluchte, gelijk verhaelt sal worden, dat dan dese geschiedenissen in den jaere 1558 sijn voorgevallen. De Leser oordecle van de waerschijnlykheit deser tijtraeminge.

Wort Pastoor tot Enkhuiſen; Brief aen Tim. p. 16 en voor den Kettermeester gedaegt.

Hij vindt de Rechtbank verdacht.

Sijn uitvlucht,

Hij werdt door d' Enkhuiſer burgers aen Mr. Ruwaert verbeden.

D' Aſſeſſor gaet hem aen met ſchoone woorden.

nat' Enkhuiſen was gekooſen, en daer op de ſelve wiſſe met vromen gemoede predikte, wierdt hij wel haest door ſijne vijanden, eenige Papien, aen Meester Ruwaerd beklaegt, entothem in den Hage gedaegt, om reden te geven van ſijn leeringen. Hij toog daerheen, vergeſelſchaft met etlijke Enkhuiſer burgers, dien hij, als getrouwe Godts-middelen, ſijne verloffinge te dier tijdt mogt dank weten: want ſoo drae als hij in hunne Rechtskamer quam, begoft hij te wanhopen van ſijne gerechticheit: hij vande de geheele Conſultorie verdacht, Meester Ruwaerd Rechter, den Pastoor in 't Woudt Aſſeſſor of Biſſitter, Wolf van Utrecht Fiſcael of Beſchuldiger, den Notaris, een Dienaer van Meester Ruwaerd, altesaemen eensgeſindt, en tegens hem alleen gewapent. Na dat hij tot den eedt der waerheit (ſij noemen 't *Furamentum Calumniae*) gedrongen was, den welken ſij niet weder deden; wierden hem van den Fiſcael dertien ketterſche Artijkelen (na hun oordeel) voorgeworpen. Op welke hij weigerde te antwoorden, maer begeerde, nae 't gebruik der Rechten in hals-ſaeken, ſijn rechte beſchuldiger en de getuigen te weten; verhopende alſoo ſonder verantwoording t'ontkomen, dewijl hij wiſte dat ſijn getuigen tot vier of vijf toe, van de voornaemte onder de Geesteljkheit, inſaem of eerloos waeren, en den gelove onwaardig, om ſaeken die wel bekend waeren voor d' Enkhuiſer gemeente. Doch ſijn uitvlucht wierdt van Meester Ruwaerd niet goet gekent, die daer op ſeide: *Wij geloven de Getuigen en kennen ſe den gelove waerdig; daerom verantwoordt gij uw Artijkelen, of gij ſult bij ons blijven.* Dus ſoude hij daer in hunne handen hebben moeten gevangen blijven (want recht antwoordende, mogt het hem niet verſchonen, voor de geenen, die 't geen hij verſtondt waerheit te ſijn, tegens waeren) hidden hem de burgers van Enkhuiſen niet verbeden aen Meester Ruwaerd hunnen medeburger. Ter liefde van deſe voorbidders heeft de Kettermeester het recht opgeſchort en Cooltuyn van den ban ontſlagen; met een bevel, dat hij ſich ſoude beteren, ten waere hij als *relaps* of hervalle Ketter in verduubelde pene wilde vallen: daer naer nam hem d' Aſſeſſor alleen in den hof, hem, als uit Chriſtelijke liefde, vermaenende, dat hij, de ketterij verlaetende, ſich aen de Catholijke Roomſche kerke ſoude houden, en alſoo door ſijn geſchiktheit, veel goeds moghte doen tot ſijn eigen voordeel: want, ſeide d' Aſſeſſor, *ſoo lang als gij deſe Lutherij aenhangt, ſult gij niet veel winnen; gij ſult tot geen eer, maer ſchande komen: gij moogt geen goede daegen verwachten, maer altijd gevaer, gelijk gij nu ten deele bevonden hebt: maer is 't dat gij u draegt als een Catholijk man, gij ſult groot geacht worden; gij ſult goede dagen hebben: ik wil u binnen korte tijden helpen aen een kerke van hondert goude kroonen.*

Dus

Dus wierdt hij aengevochten om af te wijken, door dreigementen en beloften. Doch als hij weêr t' Enkhuisen komende, dese dingen, verstaende dat se tegens Christum waeren, dien hij meerder gehoorzaamheit dan den menschen schuldig was, verachtte, en in sijnen kerkendienst voortgingk als te vooren, is 'er weinig tijds daerna weêr een brief met ses, of seven Artijkelen tot den Onder-Inquisiteur Franciscus Sonnius gesonden, ingeltelt door eenen Mr. Crispijn en eenen Mr. Gerrit Karst van Haerlem. Hier over (soo hij vermoede) is hem straks van Meester Ruwaerd uit Brussel, bij monde door een burger geraeden, dat hij van prediken soude op houdê, om dat Sonnius hem dreigde: hoewel hij voor de Confissorie des Dekens van Hoorn, daer hij met sijn beschuldigers verdaegt was, Meester Gerrit in desen brief, (die Godt in 't licht bracht) van valscheit uit de belijdenisse sijnes eigen monds hadt verwonnen, als die tegens hem gelijkformige Artijkelen met een verscheide handt geschreven, en met verscheide naemen ondertekent hadde. Mr. Crispijn, die sich selven van sijne valsheit bewuift was, verscheen niet; maer nam de vlucht. Den gemelden raedt van Mr. Ruwaerd wierdt van Cooltuyn, ter begeerte van de gemeente, gehoorlaemt. hij onthielt sich van 't prediken, en maecte sijn werk van 't bedienen der kranken en ellendigen. Doch dit mogt hem niet lang gebeuren, want de brief der voorschreve getuigen heeft bij Sonnius geloof gevonden. daer noch dese nieuwe beschuldiging bij quam, dat hij sijn fenijn nu veel meer schoot in heimelijke vermaeningen, dan hij ooit in sijn openbaere predikationen gedaen hadde; overfulks wierdt hij van Sonnius weêr te hove gedaegt. Maer de gemeente t' Enkhuisen heeft hem niet toegelaeten te verschijnen, dewijl se nu bij ondervinding geleerd hadden, niet alleen de valscheit der vijanden in hunne beschuldiging, maer ook het geweldt in hunne forme van rechtspleging: waer uit sij wel wisten, dat hij tot hen reisende, niet weder soude t' huis komen. Bovendien hebben se met groote bede door eenige burgers een bevel-brief † van Meester Ruwaert, den Opper-Inquisiteur, aen Sonnius verworven, bij welken hem gelaft wierdt Cooltuyns sacke te laeten vaeren, onder beding, dat hij van Enkhuisen soude vertrekken, soo verre hij 't ampt van een goet Pastoor weigerde te doen, naemlijk de Ceremonien voor te staen, van 't Vagevier te prediken, de menschen te vermaenen tot het aenroepen van Maria, en den dienst van andre Heiligen. Dit vermogt hij van sijn gemoedt niet. Evenwel waeren der veele vrienden der gemeente die hem baeden dat hij sijne vijanden in dese kleene dingen, soo noemden sij se, te wil soude sijn, om het groot profijt sijner Sermoenen, naedemaal sijn grondt hun wel

Komt weêr
t' Enkhuisen,

Werdt op nieuw
beschuldigt.

Onthoudt
sich van 't predi-
kiken.

Brief aen
Tim. p. A 7.
Werdt bij
Sonnus ver-
dacht en ge-
daegt.

† Mandaet.

Hij moet van
Enkhuisen
vertrekken of
sich nae 't
Pausdom voe-
gen.

Eenige
vrienden raed-
den hem te
veulenten.

'geen hij wei-
gert.

Sijne reden
aen eenige
Enkhuifer
burgers.

Brief aen Tim.
p. 4. 7.

Vertrekt weer
naer Alkmaer.

bekent was. Hij voerde hun daer tegens te gemoet, dat hij in 't stuk der Misse genoeg gedaen hadt tot sijner beswaernisse. *Men mag, sprak hij, geen quacdt doen, op dat daer goet uit kome. Paulus vereischt dat een Dienaer getrou bevonden worde. Nu en kan ik niet getrouw bevonden worden, in dien ik een ander leerende mij selven niet en leere: indien ik anders preeke, dan 't herte mij getuigt: indien ik de sonden des tweeden Tacffels straffe, en des eersten Tacffels ongestraft laete: indien ik met mijn werk weder oprechtie, 't welk ik met mijn Sermoenen heb nedergeworpen, dat is, dat ik afgoderije straffe, en daarna in de Misse den menschen eenen afgodt, om hem aen te bidden, vertoone: dat ik leere Christum, met dat eenige offer sijns lichaems aen den kruiffe den Vader gedaen, ons een' eeuwige verlossinge verworven te hebben; en daarna in de Misse, hem den Vader weder offer, om nieuwe vergevinge der sonden te verdienen voor levende en dooden: indien ik predike, dat Christus syn Avontmael in broodt en wijn ingeset heeft, tot gedachtenisse sijnes doods en versegelinge onser herten van de gemeenschap sijnes lichaems en bloeds, door welken ons de vergevinge der sonden, de rechtvaerdigheid en saeligheit verworven sijn; en daarna een stuk broots opsluite, of in goudt of silver omdraege, om voor den geheele Christum Godt en mensch ge-eert, aengebden en gediend te worden: indien ik leere, dat Christus de menschen met syn bloedt alleen van de sonden reinigt, en dat buiten hem geen saeligheit sij, en dat ik daarna de dooden van hunne sonden selver reinige en tot de saeligheit helpe, door waterquissen, wierrooken, Vigilien en Siel-missen: Indien ik leere dat men Godt alleen sal aenbidden, dien alleen der menschen herten bekend sijn, die alleen der menschen Saligmaker is, en sijne eere aen niemant overgeeft, en dat ik straks daer aen in den Canon der Misse vijftig gestorve menschen aemoepe, en met luider stemme onder de gemeente tot Maria sijnge: komt Saligmaekster der werelt, neemt onse sonden wegh, en in dat lof: o Maria gebiedt uwen Soone dat wij niet verdoemt en worden: o Maria komt ons te hulpe in onse tribulatie: Indien ik roepe, dat'er niemant en komt tot den Vader dan door Christum, en dat men daerom Godt alleen sal aenbiaden in den naeme Christi, die onse eenige Middelaer en Voorpraek is; en gae daer benevens in den Canon en Collecten der Misse verhooringe van Godt: bidden, door de gestorve Heiligen, en maeke Marie in dat Lof tot mijne Voorpraek. Voor welken ontrouwen dienst ik niet anders verwachten kan, dan als ik andre menschen gepredikt hebbe, dat ik selve verworpen worde, en mijn loon ontfange met de genen die tot Christum sullen roepen: Heere, Heere hebben wij niet in uwen naeme gepropheteert, en in uwen naeme duivelen uitgedreven, en wele krachten gedaen? voor antwoordt hoorende: Ik heb u noit gekent. Gaet weg van mij, gij die d' ongerechtigkeit werkt. Hier om mag ik u, mijn lieve burgers, niet te wille sijn, en ik moet u, als Satanas, doen achter staen. Sijne versockers met dese reden heb-bende afgeset, vertrok hij met al 't sijne weder naer Alkmaer, daer hij sich begaf tot het onderwijfen der kinderen, en den gantschen Roomschen Tempeldienst verwierp, behalven dat hij de Pastooren somwij-*

ſomwijlen ter noodd van een fermoen verlichte: waer over de Procureur Generael M^r. Chriſtiaen de Waerd bij die van den Hove, door ſijne vijanden opgemaekt, derwaerts wierdt gefonden om getuighniſſe van hem te hooren, gelijk geſchiede. Niet lang daarna overleedt tot Alkmaer M^r. Laurens Zas, bij hem genoemt ſijn ſeer geleerden meeſter, een vroom Dienaer der gemeente en Chriſten Predikant, in wiens plaetſe hij verkoren wierdt. Maer alſoo hij nu in lang geen Miſſe hadt gedaen, en ſich nu gantſchelijk niet wilde vermengen in hunne Miſſen, Veſperen, Vigilien, Loven, en omgangen, om dat hij die dingen niet foud ſchijnen toe te ſtemmen, en ſijnen naeften daer door te ergeren, ſoo was ſijne prediking niet ontfangkelyk: want maer twee weken in openbaeren dienſt geweest, en alleen twee Sermoenen gedaen hebbende, quam 'er ſtraks een verbodt van prediken van den Vicarius des Biſſchops van Utrecht. Dit geſchiede op beſchuldiging van weinige doch geen geringe perſoonen, die 't niet mogten lijdē dat hij predikte en niet ook mitte of misdeede. Ten bleef daer niet bij, want dewijl'er door ſijn voorbeeld veele eenvoudige menſchen, ſoo binnen als buiten Alkmaer, tot aenmerkingh, onderſoek en kenniſſe van ſaeken quamen, en het Pauſdom verwierpen, wierdt de haet der geeſtelijken, een vuur dat ſelden dooft, ſoo hevig ontfteken, dat eindelijk d' Onder-Inquifiteur Nicolaus de Caſtro in den jaere 1558 op eenige nieuwe en ſwaere klagte van Utrecht met ſijne dienaeren tot Alkmaer quam, met meening om hem te verraffchen en geweldelijk te vangen, ten dien einde verſocht hij dat de Schout hem de handt bode †: Maer Cooltuin van yemant gewaerſchuwt ſijnde, week uit ſijn huis en vloodt naer Emden. Naer ſijne vlucht ſochten de luiden tot Enkhuiſen en Alkmaer diets te maeken dat de leeringen, die hij daer ter plaetſe hadt gepredikt, valſch moeſten ſijn, om dat hij, ſeiden eenigen, die niet ging verantwoorden: oft om dat hij, ſeiden anderen, ſich om de ſelve niet hadt laeten dooden; 't geen hij, beweerden ſe, wel gedaen foudē hebben, hadde hij van de waerheit ſijner leeringen ſeker geweest. Om d' ergerniſſe, die den eenvoudigen door ſulke tegenſpraak kon werden gegeven, in tijds tegen te gaen, vondt hij graden ſeker boekſken te vooren bij hem beſchreven, in der ij uit te geven en over te ſenden, vervaetende op verſcheide plaetſen de voornaemſte leeringen daer hij om verkettert, vervolgt en verbannen was, op dat d' onpartijdigen en eenvoudigen van de waerheit of valſcheit der ſelve fouden oordeelen: De Voorreden behelſde den brief aen ſijnen Vriendt Timotheum, daer hij nevens 't verhael van de vervolgingen der Inquifiteuren, die hij was ontvloden, ook de gemelde tegenwerpin-

*Brief aen Tim.
p. A. 8.
Daer hij Pa-
ſtoor werd.*

† *Brief aen
Tim. p. A. 3.
Vlucht naer
Emden.*

Men tracht
door ſijne
vlucht ſijne
leere valſch te
maken.

*Brief aen Tim.
p. A. 3.*

Sijne verant-
woording daer
tegens.

Of hij gehouden was sijne leeringen tegens d' Inquisiteuren te verantwoorden.

Brief aen Tim.
p. A 4.

werpingen beantwoordt, onder anderen schrijft hij: *Dat ik mijne leeringe tegens de vervolgers niet verantwoordt hebbe, mag de selve van geen valscheit verwinnen: want het is niet geschiedt, om dat ik van de waerheit der leeringen onseker was, of dat ik die niet konde verantwoorden en voor waerachtig beweeen: maer om dat ik sonde moeten verantwoorden, niet na de Schriftuure, daer se mee over een komt en na behoort verantwoordt te worden; maer na de nieuwe Roomsche Doctoren, dien se tegen is, en daer se niet na behoort verantwoordt te worden: waer uit ik wel wiste dat mijne leeringen bij haer met de waerheit niet souden bestaen. Hij seit veracr, dat de Roomsche gesinden Godts woordt verwerpen en menschen-leeringen daer voor opwerpen, en op dat se sulks niet souden schijnen te doen, soo maeken se, seit hij, den eenvoudigen diets dat de Schrift swaer is, boven hun verstandt en in veele dingen hem selven tegen, en daerom de beduidinge der Schriftuuren alleen toekomt de H. Kerke en sijne Catholyke Doctoren, die Christus den geest der waerheit heeft beloofst. Job. 14. En op dat sij in dese saeke een schijn der waerheit souden hebben, soo derven sij leeren, dat de H. Kerke, waer aff sij sich wegens den Paus beroemen, is boven de Schriftuure, en dat men daerom de Schriftuure niet mag bybrengen tegens die kerke: maer de selve na de kerke moet beduiden: daer 't van daen komt, dat al 't geene 't welk men tegens hunne leeringe uit de schrift voortbrengt, voor vervalchte schrift wordt gerekent, en dat het een ketter moet sijn, die sich daer op fondeert. Dit is de oorsaeke, waerom ik voor hen niet verschenen ben: ik wiste wel, dat ik na die forme, nu al van valscheit bij hen verwonnen was: want ik soude Godts woordt bybrengen, en sij de Kerke. Daerna beweert hij uit de H. Schriftuure en boeken der oude kerken leeraeren dat de waerachtige Christe Kerke niet was boven Godts Woordt, maer dat se daer uit geboren was, daer op gegrondt was, en daer door geregeert wierdt: in 't tegendeel dat de geenen, welker leeringen met Godts Woordt niet over een quaemen, maer daer tegens treden, de rechte kerke niet en hadden, noch waeren, en dat niemant daerom met recht van valscheit mogt werden beschuldigt, om dat hij geen getuigenisse der waerheit van sulke luiden hadde, want sij geen oordelaers, maer verdrukkers der waerheit waeren. Seggende onder anderen: De Schrift leerd ons, dat de menschen over ons gelove niet sullen heerschen; dat Godt met menschen-insettingen niet wil gedient sijn; dat men van Godts woort niet mag af-noch toe-doen: maer dit geschiedt altemael, als wij den Euan-gelie niet verder geloven, dan ons de menschen dat gebiedt, of den selven moeten beduiden na der menschen wil. en een weinig daarna: Paulus verwloekt niet alleen de menschen, maer ook de Engelen, die een andre Leeringe invoeren dan hij geleerd hadde, klaerlijk te kennen gevende, dat de Schrift niet mag ontbonden worden, en dat daerom de Schrift de menschen niet sal volgen, maer dat de menschen de Schrift sullen volgen. Om te bewijfen dat het niet noodig geweest waer sijn bloedt tot bevestiging van 't geen hij geleerd hadde te vergieten, dient hij sich van dese redenen:*

Christus

Brief aen Tim.
p. A 5.

Christus heeft syn Apostelen niet bevoolen, dat sy hunne vijanden reukeloos souden verwachten om gevangen en gedoodt te worden: maer dat se in een andere staad soude vlieden, wanneer sij hen in deese vervolgde. Aldus heeft Christus self en voor hem de Propheten en na hem d' Apostelen, meenigmael gedaen. Dit gebodt seic hij, raekt immers ook mij. dese exempelen dienen ook mij. Indien ik verrast waer geweest, soo behoorde ik mijne waerachtige leeringen niet te wederroepen, maer met mijn doot te beveiligen: doch mij in gevaer, dat ik konde onkomen, te werpen, sonder inwendige drijvinge des geestes, en tegens Christus uitgedrukt gebodt, dat en dunkt mij geen vromigheid, maer reukeloosheit te sijn; en dat ik daer mede Godt niet lief, maer leedt soude gedaen hebben. die mij mogelijk tot wat anders heeft voorsien, gelijk hier uit mag verstaen worden, dat hij mij niet heeft laeten verrassen en overvallen; maer heeft mij in de last des gevaers oogenschijnelyk door synen bode van de tegenwoordigheit mijner vijanden vermaent, en om hen t' ontkomen een bequaem middel gegeven. Voorts verhaelt hij de spreuk van Syrach, die t' gevaer lief heeft sal daer in vergaen. en t'exempel van Petrus, die door sich reukeloos in gevaer te werpen synen Heere heeft versackt en verwooren. Hij voegt'er bij: mijn tegensprekers sullen self niet toestaen dat alle leeringen waerachtig sijn, daer de Leeraers hun bloedt voor hebben vergoten: want anders sullen se moeten bekennen dat de leeringen van Johannes Hus en Hieronymus van Prage, die hier voortijds om de selve sijn gedoot, waerachtig sijn. ook de leeringen van Johannes van Woerden, en Meester Engel van Heenvliedt, die in onse tijden om de selve sijn verbrandt. Dit sullen se niet bekennen, want daer uit soude volgen dat die vrome mannen waerachtige getuigen der waerheit en Martelaeren Christi sijn geweest, en hunne Doctoren en Bisschoppen die se gedoot hebben, vervolgers der waerheit en moorders der Christenen. Daernabeweert hij, dat men de waerheit sijner leeringen niet behoorde af te nemen uit het vergieten van syn bloedt, maer uit de getuighenisse des H. Geestes, in de H. Schriftuure geopenbaert. Ook seic hij, dat hij sijne Leeringen in dit boekken, genaemt *Het Euangelie der armen: dat is, der ellendigen troost*, voorstelde, en die bewees met de Schriftuur en Schriftuurlijke Doctoren: niet alleen van de voorlede tijden, die hij noemde, maer oock van de tegenwoordige tijd, die hij verfweg om des tijds boosheit. En of ik ywers, seic hij verders, door onverdachtigheit, ofie ook quaede verstandt mag gedoot hebben, soo bidt ik, dat gij mij daer in uit liefde wildt dulden, gelijk ik u dit Boekken uit liefde hebbe geschreven, wetende dat ik een mensche en geen Godt ben, en dat ik mijn belijdenisse hebbe voorgestelt, niet als de Schriftuure: maer als schriftuurlyk, en om na de Schrift geoordeelt te worden. Dese brief was den 12 Januarij des jaers 1559 geschreven. Korts na sijne vlucht wierden sijne goederen tot Alkmaer bij vonnisse † verklaert verbeurt te sijn, en daerna † ten behoeve des Konings

M

aen-

Of hij gehouden was voor sijne leering te sterven als hij de vervolgers ontgaet konde: Brief aen Tim. p. A 8.

Brief aen Tim. p. B.

† Den 7. Feb. 1559.
† 16 Sept.

*Præfat. System.
Theolog. præfati.
p. B. 2.*

1558.

Jan Buidelmaker gevangen en gebannen, wegens het verkopen van seker boekske van C. Cooltuin.

*Uit het Oude
Stads Crimi-
neel-boek.*

1559.

Frans Wiggers gebannen, om t'lesen van Menno Symons boeken.

*Uit het Oude
Crimineel-boek.*

Verdrag met den Deeken van Westvriesland *Handr. van Enkh.*

† Zenen, Siet van dit woord hier boven p. 142 56.

aengetaft, doch die beliepen, de schulden daer af getrokken, niet meer dan 175 gulden. Sedert wierdt hij tot Emden tot den Kerkendienst beroepen, dien hij aennam en met groote stichting beklede. Ook stelt hem Henricus Antonius, naderhandt Predikant tot Enkhuisen, en eindelijk Professoer der Theologie tot Franeker, in seker Voorreden, onder het getal der Leeraren, die t' Euangelium, gedurende de Spaensche vervolgingen, met hun eigen en hunner toehoorderen gevaer in de Nederlanden hebben gepredikt. Niet lang voor't vertrek van Cooltuin geraekte tot Enkhuisen Jan Buidelmaker, woonende tot Alkmaer, in hechtenisse, om dat hij seker boeksken van dien selven Cooltuin (of dit het Euangelie der armen was*, of noch yet anders is mij niet gebleken) hadt verkocht en onder't volk gebragt. Dit smaekte, verstonde de Schout, na ketterij, en streedt tegens d'ordonnantie der kerke en't Christen gelove, en eischte derhalven dat hij soude verwefen werden aen den lijve volgens de plakkaeten. De verweerder seide voor antwoordt, niet geweten te hebben dat het selve boeksken na ketterye smaekte, nochte het selve niet deurgelosen te hebben, maer dat hij't door onbedachtsaemheit verkocht hadde om sijn kost te winnen; dat ook het boeksken noch niet verboden, noch voor suspect gehouden was. Hier op wierdt hij den 7^{den} December des jaer 1558. voor sijn leven lang uit de stad en vryheit van dien gebannen. Ontrent drie maenden daerna, den tweeden Maert des jaer 1559 stierf tot Brussel Meester Ruwaerd Tapper van Enkhuisen, Deeken tot Leuven, en Groot Inquisiteur van Nederlandt, van wiens leven en sterven, lof en laster, in't vervolg sal werden gesproken. Den vijftienden van December is ook bij de Heeren van den Gerechte gevonnist tegens eenen Frans Wiggers die gedaegt was, maer sich t'foek maekte, en voorts ten eeuwigen dage wierdt gebannen, wegens het lesen van verbode boeken, gemaekt door Menno Symons, daer hem de Schout op hadde bevonden. Te deser tijdt viel'er weër yet te verhandelen met den Deeken van West-Vriesland, want ik vinde op dit jaer in de stadts hantvesten aengetekent't geen volgt: *De Deeken en magh tot Enkhuisen niet komen zenen, of hij moet eerst voorgezeent hebben, tot Oudorp, Hoorn en Medenblik, als hij komt zenen †, soo komen de Burgermeesteren en Schepenen bij hem eten ‡, en alsdan betaelt de Deeken de spijsen en de Burgermeesteren den drank, waer voor de Deeken den Pastoren volkome maght heeft gegeven, dat sij in noodtsaeken hunne ondersaeten sullen mogen inwilligen om op simpele heilige dagen te mogen arbeiden: ook heeft hij den Burgermeesteren,*

* In dien dit Boeksken het Euangelie der armen sij gewees, soo moet het eerst sijn uitgegeven sonder de Voorreden aen Timotheum, die gelijk verbaect is den 12 Jan. des jaers 1559 is geschreven: maer dese Buidelmaker sat in December te voren gevangen. ‡ Handr. van Enkh. Aentek. van Blaeubalk.

gemagtigt om ſchamele perſonen de Proclamatien en geboden te mogen giuenen, mits dat hun de armoede van de perſonen, ſal kenlijk weſen. In den jaere 1560 wierdt bij de Wethouders goetgevonden dat men de Schut-terien, die nu met het onderhouden der maenſchutten jaerlijks belaſt waeren, daer voor en tot het vervallen van de meerdere koſten die ſe te dragen hadden, ſoude toelleggen de ſomme van dertig gulden. In dit ſelve jaer wierden buiten de Suider poort eenige nieuwe timmerwerven gemaect. ook liet de ſtadt de eerſte pak- tuinen aen de nieuwe haven op het Ooſteinde ſetten en verhuiren. Aen de noordt ſijde van deſe haven boude Jacob Volkaertszoon de Brouwerij, die men nu meent de witte hulk te ſijn. Te vooren, en op deſen tijdt, ſtond't'er noch een brouwerij in de Weſterſtraet op de hoek van het ſtraetken over Trijn Neledoes ſteiger. Aen de Noordtkant begoft men de ſtadt te deſer tijdt uit te leggen. Men ſtelde de Noorder-poort een ſteenworp noortwaerts van t bolwerk af. Aen deſe nieuwe poort, met ſteen opgehaelt, en met een valbrug verſorgt, wierdt een nieuwe muur gehecht, die hier van daen een ſtuk weegs Ooſtwaerts op, in ſee ging, tot daer de kaep op 't Noordt plagte ſtaen; van deſe kaep af wierdt een dijk van wier eenige treden verre in ſee gemaect, dienende tot de invaert der ſchepen, die ſich binnen de gemelde muur, als in een nieuwe haven konden verbergen. In deſe haven, die de lengte van de Viſſchers dijk hadde, onthielden ſich de Evers en andre Viſſchers ſchuiten, ook wierdt ſe de Viſſchers haven genaemt, en eerſt in den jaere 1562 volmaect. Om nu de koſten tot het maeken en onderhouden van duſdaenige ſwaere werken te beter te vinden, keerden ſich de Wethouders aen de Koning, en verſochten dat de tijdt van het octroy dat bij wijlen Keiſer Karel ſijnen Vader, in den jaere 1553. ter ſaek van 't heffen eeniger exciſen ten behoeve der ſtadt verleent was, moght werden verlangd, en dat hun noch toegelaten wierde, ook eenigen impoſt te mogen leggen op de graen, komende binnen de ſtadt, ofte de vryheit van dien. Op dit verſoek heeft de Koning het geen bij het gemelde Octroy was toegelaten, op nieuws vergunt, voor den tijdt van xii jaeren. Boven dien wierdt den Wethouderen toegeſtaen, dat ſe van de graenen, die binnen de ſtadt ofte der ſelver vryheit ſouden komen, mogten impoſt ontfangen in maniere als volgt:

Van een laſt terwe	4 ſtuivers
Van een laſt rogge	3 ft.
Van een laſt gerſt of mout	2 ft. en 8. p.
Van een laſt havers.	3 grooten.

Te betalen van alle koorn ofte graen daer de mate in komen ſoude:

M ij en

1560.

Aentek. van
Blaenhulk.

De ſtadt werdt
verbetert.

Aentek. van
Blaenhulk.

Eerſte Brou-
weryen.

Aentek. van
Blaenhulk.

Nieuwe uit-
legginge aen
de noordt ſijde
der ſtadt.

Aentek. van
Blaenhulk.

Viſſchers ha-
ven gemaect.

Aentek. van
Blaenhulk.

1561.

Octroy bij den
Koning aen
die van Enk-
huiſen over
het lichten
der Impoſten
vergunt.
Uit de Handv.
van Enkh.

De Paftoor van St. Pancras kerk, wordt tot Hoorn gevangen, maer van eenige Enkhuifers verloft.

Enk. Aentek.

1562.

Tien burgers daer over aangeklaegt.

* Den 8 April. Eifch van den Schout.

U is het oude Criminel-boek.

en van elke tonne fouts, die hier gefleten foude werden eenen flui-ver; behoudelijk dat daer inne confenteren de meefstendeel van de geene die daer inne behoorden te confenteren. De handtveft van defe vergunning was getekent den 1 dag van October des jaers 1561. In dit felve jaer, in de fomer, wierdt Heer Andries Dirkfz van Castricom Paftoor van St. Pancras Kerke, die fich in fijne predikation, of, foo andere seggen in eenige heimelijke nachtvergaderingen, tegens het Pauftom begoff te kanten, door Rudolphus Strakmans, Deeken van West-Vrielandt tot Hoorn, de woon-plaets van den Deeken, in perfoon gedagvaert, en aldaer, als hij verfcheen, in een befloote kamer in gevangkeniffe geleidt, met meening om verders tegens hem te pleiten, doch eenige ingefetenen van Enkhuifen waeren daer voor. want defe toogen gefamentlijk naer Hoorn, daer fij middel vonden om den gevangenen behendiglijk uit de hechteniffe te ontfluiten, en op malkanders fchouderen klimmende, voorts te verlossen en weg te helpen. Dit gefchiede ontrent den leften Julij. Sedert nam de Paftoor de vlucht, en onthieldt fich buiten het rechtsgebiedt van den Deeken. Maer de Schout van Enkhuifen Zeger Fredrikfz befchuldigde daerna eenige burgers, over't fchenden der gevangkeniffe, en riep'er tot tien toe in recht. Defe waeren, Jan Willemfz, Pieter Willemfz, Sieuwert Jacobsfoon, Albert Dirksfoon, Pieter Jacobfz, Volkhart Fredrikfz, Dirk Simonfz, Jacob Pieterfz, Jacob Sieuwertfz ende Jacob Arifz, tegens welke hij defen eifch in gefchrifte aen de Heeren van den gerechte heeft overgelevert*. Datfe Heer Andries van Castricom, die fufpect was met ketterij, en daer over gevangen, met eenige loofe practijken hebbende verloft, daer over voor eerft fouden verwefen werden te gaen in ftrikte en Konings gevangkeniffe, en voorts verwefen foude worden, den verlostten Paftoor weer in hechteniffe te leveren binnen 14 dagen, ofte bij foute van dien, dat fe dan verklaert fouden werden te wesen medegefallen van den voorfz Paftoor, in alfulke feiten alsmen den felven heeft willen opleggen, en dat fe daerom geftraft fouden worden, met fulke peene als de voorfz Paftoor foude hebben geleden. Ende dat in alle gevalle bij vonniffe van den gerechte verklaert foude worden, dat fe ter faeke van de voorfz violatie, of fchending des kerkers, verbeurt fouden hebben lijf en goedt: of dat fe verwefen fouden worden de felve violatie te beteren met honorable ofte civile amende, na exigentie van der faeke, na dat Schepenen bevinden fouden van nooden te wesen, ende na rechte te behooren, refererende hem fulks d' Eifcher in alles tot discretie ende moderatie van den voorfz gerechte. Hier op wierdt bij de Verw eerders geantwoordt: Dat fij luiden fij van goede naem en faem

faem, nooit achterhaelt van eenige misdædt, fulks dat door dien tegens hen l. geen vermoeden van cenig quaedt geloof verdiende, te meer dat een yegelijk vermoedt wierdt goedt te sijn, ter tijdt en wijlen toe getoont wierde dat hij quaedt is. Voorts dat hun l. onbekent is, waer door Heer Andries van Castricom gevangen is geweest, bij den Deeken van West-Vrielandt. Want soo verre de voorfz. Heer Andries gevangen hadde geweest omme Ketterij gelijk de Eifcher seide, dan soude de voorfz. Deeken noch de Heeren van den Dom tot Utrecht niet gepresenteert hebben, de voorfz. Heer Andries te ontslaen onder borgtocht, gelijk de selve Officiael van West-Vrielandt gedaen hadde. Waer door goedt te verstaen was dat de voorfz. Heer Andries, niet overmits hij suspect was van ketterije, maer alleen om civile saeke gevangen was, gelijk des noodt sijnde soude blijken dat de voorfz. Deeken 't selve verklaert heeft. Beroerende het verlossen van den gevangen, seide de Verweerders: Dat wel waer was dat sij op den lesten Julij lefleden binnen Hoorn geweest waren: Ook mede dat eenige van hun l. aen den Deeken verfocht hadden om den voorfz. gevangen ontslagen te hebben onder borgtochte: maer dat se den voorfz. gevangen met loofse practijke ontlooten en verlost fouden hebben, ontkenen sij. want hij was door onachtsaemheit van den Cipier en Dienaers, die hem bewaerden, ontkomen. Ende soo verre hier eenige schult mogte wesen die raekte de bewaerders. Gemerkt ook d' Eifcher niet en soude bewijfen eenige practijke die de Verweerders in de uitbrekinge gebeficht soude hebben. Te meer de selve practijke niet gespecificeert wierdt bij den Eifcher, en dat in criminele saeke seer klaere probatie vereifcht wierde, en uit prentse presumptien niet en mochte yemant verwesen worden, waer over de Verweerders verfochten dat de Eifcher bij vonnisse verklaert soude worden in sijnen eifch niet ontfangelijk te sijn, en sij ontslagen van den eifch met de kosten. Op dese verweering volgde dit vonnis: *Na eifch en antwoords bij Schepenen gehooft, ende geconfidereert op al't geen hier ter materie dienende, doende recht, hebben gecondemneert ende condemneren mits desen eenen yegelijck van de Verweerders in een boete van seventien ponden met de kosten hier omme gedaen, tot taxatie en moderatie van Schepenen. Present alle de Schepenen. Actum den xiiij^{en} Decembris Anno xv^o Lxij.* In dit selve jaer* wierdt den Pensionaris Mr. Gerbrant Cloeting het Reftorſchap der Latijnsche School bevolen, op een wedde van 150 gulden jaerlijks; des moefte hij op sijn eigen kosten twee ondermeesters houden †. In dit selve jaer maekten de Wethouders deser stede met die van Monnikedam een willekeur, die van woordt tot woordt aldus luidt: *Wij Burgermeesters ende Raden der stede Enkhuisen, doen kondt een yegelijken, ende be-*

1562.
Antwoords
van de Ver-
weerders,
Uit het Cri-
mineel-buch.

Vonnis van
Schepenen.
Uit het Cri-
mineel-boek.

* Den 23 Jan.
Mr. Gerbrant
Cloeting weit
Reftor.

† Aentek. van
Blaeu-bulk.

Onderling
Verdrag en
Willekeur tuf-
fchen Enkhui-
fen en Monni-
kedam.

Uit de Hand-
veft van Mon-
nikedam, ge-
drukt achter die
van Amftterdam
p. 33.

kenhen dat wij in den naeme en bij advijs van de gewetne vroedschappe der sel-
ver stede ter eenre, ende de goede stede van Monnikedam, ter andere sijde, uit goe-
der affectie, die wij l. als nagebuuren op malkanderen sijn dragende, immers op
dat die nagebuurschap te bet onder malkander sal aenwassen, hebben met mal-
kanderen gewillekeurt, geaccordeert ende overgegeven, willekeuren, accorderen
ende geven over mits desen, dat van nu voortaan, de Burgeren der selver stede
van Enkhuisen, tegenwoordig ende toekomende die uit derselver stede scheiden,
ende heure woonplaetse nemen binnen der stede Monnikedam, tegenwoordig en
toekomende, die van nu voortaan heure woonplaetse scheiden van Monnikedam,
en sullen begripen binnen der stede Enkhuisen, niet gehouden sullen sijn eenige
exu te betalen. Voorts dat die gebuiren van Monnikedam tegenwoordig en toe-
komende niet gehouden sullen sijn exu te betalen, van goeden die hen l. van nu
voortaan sullen tot Enkhuisen aenkomen, t sij bij erfensse, testament, bij gifte,
bij houwelijk ofte andersins, hoedaenig 't selve sal mogen geschien, en van gelijken
dat de burgeren van Enkhuisen tegenwoordig en toekomende niet sullen exu be-
taelen, van goederen die hen l. sullen aenkomen tot Monnikedam, 't sij bij Testa-
mente, erfensse, bij gifte, bij houwelijk ofte andersins, hoedaenig 't selve geschien
sal mogen, maer sullen de selve goeden vrij na hen mogen nemen, dit al geduu-
rende den tijdt van xx jaeren achter een volgende, ingaende en beginnende op
Datum ondergeschreven, ofte so veel langer tot dat bij een derselver stede 't voorz
accoort opgeset sal werden. Behoudelyk dat de Personen die de vryheit sullen
willen genieten, gehouden sullen wesen cautie suffisant te stellen, omme in een van
de voorz twee steden, daerinne sij l. hen transporteren, metter woone te blijven
ses jaeren achter een geduurende, ende aldaer den dag van heure inkomste sullen
doen opteikenen, sonder binnen midlertijdt uit de selve stede te mogen metter
woone vertrekken ofte transporteren, dan in plaetse daer ter stede, daer uit sij eerst
getrokken sijn metter woone, van vooren exu vrij ende exemptes, Op pene dat die
geene die hier eenigins inno gebrekkelyk waere, volle exu sal betalen, ten profijte
van de stede daer uit sulke personen eerst vertrokken sullen sijn. Sonder bedrog,
oorkonden hebben wij 't segel ter sacke der voorz stede Enkhuisen hier beneden
aengehangen, op den 7 Octob. Anno 1562. Korts daarna † verhuorde de
Burgermeesteren twaelf nieuwe timmerwerven aen de nieuwe Sui-
derhaven, om de scheepsbouwerij te meer te vorderen. De huirders
waeren Bart Lucas, Volkert Harksz, Fredrik Jacobsz, Cornelis
Meinerz, Freek Sijmsz, Jacob Erikz, Andries Erikz, Meinert Sym-
onfsz, Dirk Pieterz, Claes Ysbrantz, Willem Freekz, en Siou-
wert Soetemelk. Behalven de straksgenoemde, waeren hier noch
vijf Mr. Timmerluiden, die hunne werven buiten de Suiderpoort
hadden, te weten, Jan Cornelisz in 't hof, Ariaen Dirksz, Dirk
Outgerz, Rijkert Freekz, en Gillis Reinerz. In den jaere
1563 * heeft men Franciscus Petrus Maekfchoon of Maelfon tot
stadts Medecijn-meester aengenomen, op een wedde van twee
en veertig gulden in 't jaer, waer voor hij soo wel de armen als de
rijken

† Den 23. Nov.
Scheeps-tim-
merwerven
verhuurt.
Aentck. van
Blaculck.

* Den 8 Dec.
1563.
Franciscus
Maelfon tot
stadts Medecijn
aengenomen.

rijken in tijde van sterfte en befmettelijke siekte fou moeten bedienen*. Niet lang daarna in 't volgende jaer † wierdt bij de Vroedfchap, ter gelegenheit van het overlijden des Burgermeesters Pieter de Jonge, goetgevonden, dat voortaan in gevalle als 'er een Burgermeester binnen den tijdt sijner regeering quame te sterven, alsdan door de drie overige Burgermeesteren eenen anderen in des overledens plaetse, uit de gantsche Vroedfchap soude werden gekoren, mits dat se daer toe geen regeerend Schepen kosen, ofte eenen die 'sjaers te vooren het Burgermeester-ampt bedient hadde ‡. Ontrent de selve tijdt den 10 Jul. liet men hier eenen Tijs Pieters, anders genaemt Fray, eerst 12 en daarna noch 8 dagen te water en te broodt leggen, beschuldigt sijnde dat hij in sekere herberge sittende tot spot van 't genaemde Sacrament had gesongen, en het selve als 't daer voorbij wierdt gedragen had geweigert te eeren, 't geen hij alles ontkende. Ook is 'er den 16 Septemb. daarna, ycmant, ook Fray genaemt, mogelijk de boven gemelde, om gelijke oorfaek verwefen, dat hij den tijdt van 14 dagen te water en broodt soude sitten. In dit jaer hadt men hier te lande een seer strenge winter, want het vrees van 's weeks voor Kerflijdt tot het begin van Maert, sonder ophouden, soo dat de suider see langen tijdt gesloten, en het ijs seer dik wierdt. Daer op volgde een schielijken dooij, en soo harden ijsgangh, dat hier 't ijs door de Suider dijk heenen schoof, twee foutketens om verre wierp, en genoegsaem 't onderfte boven keerde. Ja 't ijs was soo dik geworden, en de voorfomer, die toen volgde, soo koudt, dat men des somers, in 't opmaeken des dijks en der ketens, noch groote stukken ijs in den grondt heeft gevonden, die t' Enkhui'en van sommigen, nevens eenige bloemen, op de pothuifen om de vremdigheit, wierden ten toon gestelt †. Dese laete koude veroorfaekte een laet en slecht gewas en dierentijdt, die in 't korte, en, dat vremdt was, in de winter, weêr beter wiert. Eerst liep het laet rogge tot op hondert gout-guldé: maer seker Enkhuiser Koopman J. S. B., die soo begeerlijk was, dat hij 't ontrent Allerheiligen voor geen 99 goudt-guldens wilde afstaen, en stip op de 100 bleef staen, moest het korts daarna voor 36 verkopen. Dus bedroog de gierigheit sich selve. Te deser tijdt vertoonden de Wethouders aen den Koningh (of die van sijnen Raede tot Brussel) hoe Enkhuisen wel een vrye jaermarkt hadde, veertien dagen geduurend, daer men alle jaeren het kruis af richten soude, vier dagen voor St. Jans onthoofding, doch datse de selve niet gehouden hadden, mogelijk een-deels door soberheit der gemeene neeringe der voorfz. stede, en ook vermits de swaere voorledene oorloge tusschen Vrielandt

* *Aentek. van Blaenbult,*

1564.

† *Den 16 Jul.*
Resolutie over het verkiefen van een Burgermeester buiten tijds.

‡ *Aentek. van Blaenbult,*

† *Tijs Pieterfz te water en broodt geset.*

Uit des Stadts Crimineel-boek.

Strenge winter en harde ijsgang.

Vel. kron. van Hoorn p. 159.

Daer de Suider-dijk door in breekt.

1565.

† *Aentek. van Blaenbult,*

Dieren tijdt.

Vel. p 159.

Blaenbults Aentek.

Vertoog en versock der Wethouders aengaende de vrye jaermarkt.
Uit de Handr. van Enkh.

1556.

De tijd van
de jaermarkt
werdt verleit.

en Gelderland, sijnde dese stadt een grensvestingh tegens beide de voorz. landen : dat ook de gemelde tijd seer onbequaem was om markt te houden, mits dat de burgers en inwoonders van de omleggende dorpen alsdan op het sterkitte van den Haringvaert waeren : Derhalven verfochten se, om meer genot van de markt te hebben, gemerkt de groote en noodige kosten die sy dagelijksaen havenen, muuren en dijcken deden, en noch meer hoopten te doen, dat doch den tijd der jaermarkt mogte verleit werden, en dat men de kruisen der selver mogte rechten acht dagen voor St. Jacobs dag, tot acht dagen daer na. Op dit verfoek wierdt by opene brieven van handtveste gegeven in den maendt van May ingewilligt : dat de stadt Enkhuisen een vrye jaermarkt soude houden voor een tijd van acht dagen, waer van de twee dagen gehouden soude worden, de twee naest voorgaende werkedagen voor St. Margrieten dag, ende soude de vrijheit niet langer duuren dan drie dagen na den voorz. dag van St. Margriet. In erkenenisse van welke vergunning de stadt jaerlijks aen den Rentmeester van Suithollandt, soude betalen ten behoeve des Konings drie ponden van 40 grooten vlaems het pondt. Doch als de Wethouders de brieven van dese vergunningen in den Hage ten bureele volgens de gewoonlijken stijl lieten registreren, stonden de Heeren van de Rekenkamer den inhoudt der selve, soo veel in hun was, wel toe, maer behoudelijk dat de voorz drie ponden souden betaelt worden in handen van den Rentmeester van Kennemerlandt, en niet van Suidthollandt, gelijk in de gemelde brieven bij misverstandt, verstonde sij, was gestelt. In den jaere 1566. begosten sich eenige honderden van de voornaemste Nederlandtsche en daer onder ook Roomsgesinde Edelen, tegens d' Inquisitie en Placcaten op 't stuk der Religie gemaekt, en in veele deelen tegens 's landts vryheden strijdende, te kanten. Wat Verbondt dat dese Edelen daer tegens ingingen, en 't Request dat se aen Vrouw Margriete van Oostenrijk Hartogin van Parma en Landtvoogdesse der Nederlanden, overleverden, vinden wij elders beschreven. Door dit yveren van dese Edelen, naderhandt Geusen genoemd, kreeg de gemeene vryheit eenige aemtocht : De Gereformeerden, die tot noch toe hunne godtsdienstige bijeenkomsten met groote vrese en gevaer in 't heimelijk hadden gehouden, quamen nu, steunende op sulke voorstanders, opentlijk bij een. Eerst in Vlaenderen, daerna in Brabant, ook in Hollandt en West-Vrieslandt, eerst ontrent Hoorn, den 14 Julij. Korts daerna op St. Jacobs dag deedt Pieter Cornelisz van Alkmaer d' eerste openbaere predikatie voor die van Enkhuisen, op de groene Wijfing, achter Groote-broek, daer veele toehoorders van verscheide plaetsen

Eerste openbaere predikation der Gereformeerden ontrent Enkhuisen.
Uit de Aentek. van Blaeublok.

plaetsen bijeenquamen. Daerna is 'er meest alle Sondagen gepredikt somtijds tot Hem, of tot Binnewijfing, of Lutkebroek, of tot Bovencarspel. Ook predikte D. Lieuwe, voor desen Cappellaen van de Gommers of Weiterkerk, op het mullem buiten de Noorder poort. Voorts heeft men ook gepredikt inde Soukete van Sieuwert Janz Krommedijk, daer d' aelmoessen door Jacob Sieuwertsz Blauehulk vergadert wierden, en op eenen dag meer inquam als een geheele week in de kerke. In 't begin wierden de gemeentens door 't gantche landt bij weinige Predikanten bedient; maer als de vryheit vast toenam, schreef men naer Emden, aen Cornelis Kooltuin, datmen doch van daer eenige Leeraers in Hollandt wilde fenden, dewijl 'er arbeiders van doen waeren. Hier op bragt hij te weeg dat 'er verscheide Predikanten over quamen, die rondsom wierden gesonden daer 't de noot vereischte. Ook socht elke stad een eigen Predikant te verkrijgen, en bequamen toen de Gereformeerden tot Enkhuisen hunnen Andreas van Castricom, eertijds Pastoor van St. Pancras kerk, die hun eenigen tijd, gedurende dese vryheit, bediende. Dese deedt het Pauldom door sijn stichtelijke predikationen en vroomen wandel veel afbreuks: daer het ongeregelt leven der geestelijken, 't welk veele ingefetenen tot grooten aenstoet strekte, veel toe hielp. Want de Monniken, die anderen meest souden voorlichten, lagen soo diep verfoopen in dronkenschap dat men te dier tijd dit slecht rijm op hun palte.

*De Monniken in 't Monniken Convent
Die waeren tot sterken drank gewent.
Sij hadden drie groote kannen
Die hadden naemen als mannen.
De eene hiete Huige mondt:
De tweede hiete Maeke blij:
De derde hiete Drink om.*

Seker Pater liep weg met een of twee Bagijnen. Seker Priester verferkede de huifvrouwe van eenen Gerbrandt Zeeuwolf, dat haer man, die, eenigen langen tijd geleden, van haer was getrokken, gestorven was; op dat 'er siel-missen mochten gedaen worden; ja hij verklaerde, dat hij de siel om een goude Engeltot uit het vageviersoude verlossen. Op dese verfekering liet men de siel-missen doen, ook troude de vrouw op des Priesters woordt een ander man: maer vijf of ses jaren daarna quam d' eerste man weêr t' huis, en sij, door haere lichtgelovigheit bedrogen, wierdt te laet gewaer hoe sich de gewin-sucht met de schijnheiligkeit tot haeren naedeel hadt beholpen: doch door het leven van Zeeuwolf stierf in veelen

N

't geloof

1566.

De Pastoor
Andries Dircksz
van Castricom
komt weêr
t' Enkhuisen.
J. L. Reaels
Memorien f. 39
Verlael der
Reformatie in
Nedervlandt
p. 411.
Het ergerlijk
leven der Gees-
telijken hier
ter stede.

1566.

In de gemeene
beeltdforming
sijn'er tot Enk-
huizen geen
kerken ge-
plondert.

't geloof van de sielmiffen en andre Roomfche superftitien. Waer door ook de Predikanten der Reformatie te beter gelegenheit hadden om het Euangelium voort te planten. De beeltdforming, die korts op de openbaere predikation der Gereformeerden volgde, heeft tot Enkhuiſen, mijns wetens, in die gemeene plondering der kerken geen plaats gehad: het ſij dan dat het door de voorſichtigheit en goede ordre der Wethouderen wierdt verhindert; ofte dat de goede vermaningen van den Paſtoor Andreas het gemeene volk in toom hebben gehouden. Want de beſcheidenite Gereformeerden, hoewel ſij een afkeer hadden van den beelden-dienſt, miſpreſen nochtans dat een behoorlijk werk onbehoorlijker wiſe wierdt uitgevoerd. Daer op volgde een Verdrag tuſſchen de Gouvernante en de verbonde Edelen, bij 't welke onder anderen de predikation ter plaetſe daer ſe te dier tijdt waeren ingevoerd, wierden toegelaten; en de plakaten op het ſtuk der religie afgeſchaft, tot nader ordre, en d' Inquiſitie voor altoos.

Bov. II. 67. c. d.

*P. C. Hoofte III.
110. Nic. Bar-
gandii Hiſt.
Belg. III. 345,
346.*

** Den 16. Jul.
Pieter Janſz.
van Middel-
burg verbrant.
Uit der ſtaets
oudt Crimineel-
boek.*

Door dit verdrag (dat aen de ſijde der Gouvernante niet lang gehouden wierdt) kregen de Gereformeerden t' Enkhuiſen en elders wat grooter vryheit dan voorheen, en hielden hunne bijeenkomsten in grooten getale. In dit ſelve jaer * geſchiede hier een ſware ſtraffe over eenen Pieter Janſz van Middelburg, die op Sacraments dag des nachts de ſtadt Enkhuiſen met eenen Pieter Cornelisz van Monnikendam hadt voorgenoomen aen brandt te ſteken, aen een huis met riedt gedekt, ſtaende op de karnemelks fluis, en juist den ſelven avont gevangen wierdt: ook beleet hij noch een dootſlagh, nevens verſcheide huisbraken, ſtraetſchenderyen, geweldenaryen, en ſtoute dieveryen. Men verwees hem, buiten de ſtadt gevoert, en aldaer levendig aen een ſtaek gebrandt te worden dat 'er de doot naevolgde. Pieter Cornelisz wierdt verwelen om ſtremgelyk gegeeſelt te worden, voorts de ſtraf van ſijn makker, aen te ſchouwen, en ſes jaeren op des Konings galeyen te roeyen, met een banniſſement uit de ſtadt en het baljuſchap van Weſt-Vrieſlandt, ten eeuwigen dage. In den jaere 1567, andere ſeggen twee jaeren vroeger, heeft men een dijk in zee geſlagen, achter de breedſtraet, die, om dat ſe ſoo ſeer met wier werd't verſien, de wier-dijck geheten wierdt, ſijnde dit wier een gewas der ſee, en van natuure op het hoogſte bequaem om 't geweldt der zee tegen te ſtaen. Het water, achter deſen dijk gelegen, is ſedert tot een haven gebruikt, en de Ooſter-haven geheten, ſtrekkende van den Engelfchen toorn tot bij de kolk, ontrant de Viſchers haven. Doch eenige meenen dat deefe Wier-dijck, en de haven daer achter, lang te vooren begonnen was, en ontrant het jaer 1570 volmaekt en bemuirt. Aen deſen dijk ſijn ſedert eenige Scheeps-timmer-

*De Wier-dijk
in zee geſlagen
en de Ooſter-
havengemakt.
Aentek. van
Blacsbulk.*

merwerven gemaekt. En was de stad te diertijd een halfuure gaens in 't ronde. In dit selve jaer liepen de saeken der Gereformeerden weert te rug, en hunne vryheit te niet. Het Verbondt der Edelen wierdt door de loosheit der Gouvernante en der Spaensche partye gescheurt, de vervolging hervat, en d' openbaere predikatiën alomme gestackt. Ontrent Enkhuisen wierdt in de voorsomer bewesten Broeker-haven, buitens dijks, bij de watermolens, de laetste predikatie gedaen. men predikte daerna noch eenige reifen bij nacht in sommige burgers huisen, maer ten duerde niet lang. Korts daerna sochten die van Enkhuisen de Monniken van 't Reguliers klooster, staende buiten Hoorn, te bewegen datse hun klooster, 't welk door eenige soldaten des Heeren van Brederode, toen die door West-Vrieslandt uit het landt togen, veel overlast geleden hadde, souden opbreken, en sich binnen Enkhuisen nederlaen; hun daer plaets en ander behulp toe aanbiedende. Dit verzoek souden de Monniken bijna hebben ingewilligt, maer de Hoornsche Wethouders deden soo veel weers dat se hun in 't klooster hielden †. In dit selve jaer sondt de Koning den Hartog van Alya met een leger Spanjaerden om 't geen men ter saeke van den godtsdienst en andersins tegens den Koning verstondt misdreven te sijn, te straffen; d' Inquisitie te planten; en onder dien schijn 's landts vryheden en handvesten met voeten te treden. Hier op lieten sich de beschuldigingen aen alle kanten hooren. Het vangen, spannen, verwijlen, dooden en vluchten hadt geen einde. Tot Enkhuisen wierdt Jan te Joosten van den Schout te last geleidt dat hij sijn kindt bij de Gereformeerden hadt laeten doopen: Jacob Erikfz, dat de Predikant van de nieuwe religie, gelijk men toen sprak, in sijn huis hadt gewoont en gepredikt: Siewert Janfz Krommendijk, dat de Predikant in sijn Soutkete buiten de stadt hadt gepredikt: Nanne Cornelis, dat'er op sijn erf was gepredikt: Jan en Floris Tijfz dat sijn hunne kinderen tot Embden hadden doen doopen, 't geen sijn bekenden; seggende d'eene, dat hij daer bij sijn Huifvrouwen broeder t' huis leggende, sijnne vrouwe daer in de kraem raekende, het in de kerke aldaer hadt laten doopen; 't geen hij verstondt niet verboden te sijn: Volker Janfz Seilemaker wierdt te last geleidt, dat hij sijn kindt tegens d' ordre der kerk hadt laten doopen, en daer op gedaegt sijnde, geantwoordt, *dat hij sijn kindt niet anders wilde doopen, en met des Duiwels van Rome doopsel geen doen wilde hebben*: Wijbrandt Fredriks, Volker Janfz, Gerbrant Egbertfz en Jacob Erikfz, dat sijn aelmoessen onder het fermoen der Gereformeerden hadden versamelt, en uitgedeelt na hun goetdvinde: Claes Jacobfz in 't hof, en Evert Cornelisfz, dat se hun kinderen van Andries Dirkfz hadden doen doopen.

De predikatie der Gereformeerden ontrent Enkhuisen worden gestackt.

Aentek. van Blaenulok.
Die van Enkhuisenmeenen de Monniken van 't Reguliers Klooster buiten Hoorn in haere stad te brengen.

† *D. Velis Chron. van Hoorn p. 171.*

Enige Burgers tot Enkhuisen over saeken van religie beschuldigt.

Enkh. Aentek.

Over dese betichtigingen wierdt bij Schepenen in den Hagegeconfuleert en verder aen 't hof gevraegt: of de geenen die berou hadden van het doopen hunner kinderen, en de selve doende na de ordre der Roomfche kerke wederdopen, daer mede vrij fouden wesen: en of de ouders welker kinderen in de nieuwe Religie gedoopt fynde en ftervende, daer voor niet ftrafbaer fonden fyn: ende of de Schout tegens d' Erfgenamen van Ente Jacobfz en Freek Broerfz, die in hun leven ook penningen in de predikation hadden ingegadert, fonde vermogen te procederen: of niet. Wat op dese vragen geantwoordt fij, is mij niet gebleken: maer wel dat 'er verfcheide burgers fch langentijd op hunne folders en andere heimelijke plaetfen hebben verborgen, die daerna uit hunne goederen fijn gefet, en balling's landts geleidt. De voornaemften die uit de ftadt vertrokken of fich ergens verftaeken, waeren:

Verfchide burgers verlaten de ftadt, Aentek. van Blaenbult.	Sijmen Meindertfz. Scmeyns.	Gebroeders en foonen van wijlen den Bur- gmeefter Jan Groot Albertfz.	
	Dirk Janfz. Brouwer.		
	Cornelis Janfz. Brouwer.		
	Jacob Erikfz. in de Bok.		
	Jan Tyfz.		Volkert Janfz. Jacob Florifz. Albert Claezfz. Evert Florifz. Rykert Claezfz. Albert
	Floris Tyfz.		
	Wab Eriks haer moeder.		
	Gerben Egbertfz.		
	Dirk Pauwelfz.		

350 Menfchen na Emden gevloten.

*Enkb. Aentek. 1568.

Een ijshoop vóór de ftadt Alraes ftot genaemt.

†Enkb. Aentek.

Een befchuldiger moet fijn feggen wederroepen.

Uit het oude Criminel-boek.

Noch vindt ik in fekere Aentekeninge dat 'er des winters noch wel 350 menfchen foo mannen als vrouwen behalven de kinderen, de ftadt en huis en have verlieten, én over de zee, die toen fterk was toegevrofen, naer Emden vloten *. In den jaere 1568 was 'er in de winter een feer grooten hoop ijs vóór de ftadt op malkanderen gefchoten, 't welk toen bij de burgers Alvaes Slot wierdt genaemt †; om dat hij te dier tijdt verfcheide flooten deedt bouwen, en de fteden met fulke blokhuiſen dacht te dwingen, en 's landts ingefetenen tot flaven te maken: daer ook het oprechten van den Raedt der Beroorten, ofte den bloedt-raedt, en daerna het eifchen van den 100^{den}, 20^{den}, en 10^{den} penning toeftreken. Ontrent defen tijdt vervorderde fich Matthijs Hollanders, Dienaer van den Schout, fekre vrouwe Pietermoer Pieters, huisvrouwe van Frans Jacobfz, ftandeter goede naeme en fame; uit te fchelden voor een Tovenaarfter en weërmaekiter, feggende, dat haer de Duivel ten oogen uit fag. Hier over in recht geroepen, en geen raedt wetende om dat feggen waer te maeken, wierdt hij verwefen, den xi van December op het fchavot te gaen, en aldaer met lufder ftemme fijne woorden, ten aenhooren van een ygelijk, te wederroepen; en verders te feggen, dat hem die

VAN

van herten leet waeren, en dat hij valschelijk hadt gelogen. 't geen hij deede. In 't volgende jaer 1569 heeft de Schout eenen Luitgen Gerritfz Verwer in hechtenis genomen, ter saeke van 't stuk van religie, hem te last leggende: dat hij de Sacramenten hadt versmaedt, de Misse bespot, seggende, *Ik begeer wel een sak vol missen te verkopen*: dat hij 't Sacrament niet hadt ge-cert, daer voorbij gaende sonder sijn bonet afte nemen, ofte eenige andre eerbewijfing te doen. Hier tegens ontkende de Verweerder 't geen hem opwierdtgeleidt, ofte indien hij iet sulks gedaen hadde, 't waer door krankheit van hoofde geschiet. Het vonnisse dat den 30 van Julij tegens hem gewesen wierdt, bragt mede: Dat hij gehouden soude wesen, de twee naeste Sondagen voor de Processie te gaen, met een barnde was-kaersse van een pondt in sijn handt, en de Processie omme geweeft sijnde, soude hij die selve kaersse offeren met devotie en reverentie voor het Sacrament, en aldaer laten staen; te weten d' eenne Sondag 't west, en d' andre 't suidt voor de Processie: voorts wierdt hij gewesen in de kosten van sijn gevangkenisse, en hem belast sich te reguleren na de ordonnantie der kerke. Een ander ingeseten Tamme Janfz was daerna gevangen, om dat hij eenige geestelijke personen hadt bespot. Doch hij ontschuldigde sich op sijne dronkenschap, en seide leetwesen te hebben, met belofte van sich in 't toekomende van sulke misdaden te fullen wachten, waer over hij ook wierdt verwesen, om op gelijke wijze voor de Processie te gaen. In de maent van December sijn 'er op den eisch van den Schout Reinier Feijntefz eenige vonnissen gewesen, die hier kortelijk staen te gedenken. Eerst tegens Job Franz van Delft. Dese was gevangen, en hadt beleden dat hij binnen Delft, door het aenraden van eenige rijke luden, en overmits sijn armoede, het Nachtmael op de maniere der Gereformeerden hadt ontfangen, hunne sermoenen dikmael gehoort, en sijn kint door hen laten doopen; maer sedert daer van beginnende berou te krijgen, hadt hij sijn kindt weder laten doopen na de ordonnantie der Roomsche kerke. Hier over wierdt hij bij die van den Gerechte, (op alles, seit het vonnis, rijpelijk gelet en aengemerkt hebbende, desmen in desen behoort te letten en aentemken, ende bijsonder op sijne lange catijvige gevangkenisse) den 11 Decemb. verwesen, dat hij gehouden soude sijn den eerstkomenen Sondag in St. Gommerskerke, voor de processie te gaen met een was-kaersse van een half pondt in sijn handt, ende aldus gedaen sijnde, soude hij de hoogmisse hooren, op beide sijn knien, met de barnde kaers in sijn handt. voorts wierdt hij voor sijn leven langk gebannen. Den naestlesten van December is 'er gevonnist tegens Albert Tonifz van

1569.
Beschuldiging
tegens Luit-
gen Gerritfz.

*Uit het oudt
Crimineel-boek.*

Werdt verwe-
sen om voor
de Processie te
gaen.

Tamme Janfz
werdt ook be-
richten en tor ge-
lijke boete
verwesen.

*Uit het oudt
Crimineel-boek.
Den 21 Octob.*

Vonnis tegens
Job Franz.

*Uit het oudt
Crimineel-boek.*

1569.

Vonnis tegens
Albert Tonisz.Tegens Pieter
Pieterfz, en
Cornelis van
Grindt,Tegens Pieter
Corn. en
Geerte oude
Gasthuis-
moer.*Uit het oude
Crimineel-boek*

1570:

Trijn Jans de
Moeder van
Hr. Andries
Dirkfz. ge-
vangen.Werdt ontfla-
gen.*Uit het oude
Crimineel-boek*

van Utrecht, Pieter Pieterfz Ketelboeter en Cornelis van Grindt, Pieter Cornelisz Opperman en Geert oude Gasthuismoer. Albert Tonisz. die op d' indaging niet te voorschijn quam, wierdt sijn leven langk gebannen, en sijn goederen verklaert verbeurt te sijn, om dat hij de huisvrouw van Frans Jacobsfz, bovengemeldt, voor een Tovenærfter hadt gescholden, en in de kerke van Hem geweest, en daer de beelden hadt helpen breken. Pieter Pieterfz hadt gesproken tegens het Sacrament, seggende, *geen eerbewijfing te willen doen aen den gebakken Godt*: Hier over van den Schout aengetast en in beslooten gevangkenisse gestelt, was hij met hulpe van eenige sijne goetgunners uitgebroken, en daarna vergeefs ingedaegt: Cornelis van Grindt hadt sijn huisvrouw laten sterven sonder eenige Sacramenten na de wijse der Roomsche kerke, voorts bij nacht doen begraven, en hadt sich, tot driemaelen gedaegt sijnde, achter gehouden; deswegens wierden se beide met verbeurtmaking hunner goederen voor hun leven lang gebannen. Pieter Cornelisz was gevangen om dat hij, Mennonist-gefindt, sijn kinderen niet wilde laten doopen: doch met hulpe van Geerte, oude Gasthuismoer, uit de gevangkenisse geraekt, wierden sij beide, na voorgaende indaging, met verbeurtmaking hunner goederen, gebannen. Daarna is Trijn Jans, de moeder van Heer Andries Dirkfz, voor desen Pastoor van St. Pancrae kerck, in den jaere 1570 gevangen. de Schout Reinier Feintesz beweerde, dat se met haer soon den Predikant van de nieuwe Religie, conventiculen binnen Enkhuisen hadt gehouden, en de Geusen begunstigt; en dat se daer aen verbeurt hadt, na den inhoudt der Plakkaten des Konings. Sij daer tegens ontkende 't geen haer wierdt aengefeit, en verfocht ontslagen te worden: waer op de Schepenen gemerkt de Schout sijn aenseggen niet wist waer te maken, en ook regard nemende op de ouderdom van de vrouwe, de selve vrij spraken, en kosteloos en schadeloos uit de gevangkenisse ontsloegen: doch daer bij seggende, dat sij voor morgen noen uit de stadt soude wesen op peene van swaerder sententie. Dit vonnis wierdt den 14 van April uitgesproken. Op andre plaetsen ging men ondertusschen veel feller te werk, soo dat de ingefetenen door de Spaensche tijrannij en conscientie-dwang, met sulck een jok beswaert wierden, dat 'er veele ten lande uitweken en de wapenen voor de gemeene vrijheit aennamen. Dese, en veele anderen soobinnen als buitens landts, verfochten den Prins van Oranje, Willem van Nassouw, noch onlangs Stadthouder van Hollandt, Zee-landt, en Utrecht (die wegens sijn ijveren voor de vrijheit bij de Spaenschen in 't oog geraekt, het landt, voor de komfte

van

van Alva, hadt verlaten, en federt op den hals met verbeurtmaking sijner goederen was gebannen) dat hij 't verdrukte landt wilde te hulpe komen. Om dan het vaderlandt en sich self te redden, nam hij den oorlog aen; met uitdrukkelijke verklaering, dat hij sulks deede *ten dienste des Konings en tot welvaeren der Nederlanden, tegens de tyrannije der Spanjaerden, die de Privilegien, en vrijheden onder de voeten traden, en ten verfoeke van de inwoonders, soo wel van wegen de Euangelische als der Roomsche kerke, om een yder der selver te behouden in vryheit sijner religien en consciëntien.* Hier op bragt hij legers te velde en vlooten ter zee; en focht, hoewel sijn eerste tochten door den Hartog van Alva, die geen minder Oorlogsman als Tijran was, gestuit wierden, den Spanjaerden overal afbreuk te doen. Ook maekte hij ten dien einde verscheide aenlagen, om eenige Nederlandtsche steden aen sijn sijde te brengen, en met naemen hadt hij 't op Enkhuisen gemunt. Ionkheer Diedrik Sonoy begon hier ontrent het jaer 1570, en een weinig te vooren, uit last van den Prinse met eenige ingefetenen in heimelijk verstandt en onderhandeling te treden, om de stadt van Alva af te trekken. Hier toe lieten sich onder anderen twee perfoonen gebruiken, d' eene Richardt Claefz van Enkhuisen, een Predikant van de Gereformeerden, en d' ander Jan Claefz Sloot, naemaels Burgermeester tot Edam; die in 't heimelijk af en aen reisden, en de borgers, daer sij verstandt mede hielden, beweegden om den Prinse te begunstigen, en tot willige opbrenginge van pennigen. De voornaemste perfoonen dien sij binnen de stadt hun voornemen ontdekten, en met wien sij de saek van tijdt tot tijdt overleyden, waeren: Pieter Luitgens Buijskes, Pieter Symonfz Semeyns, sijn huisvrouwen broeder, Ysbrant Iacobfz, Gerrit Evertfz, Cornelis Iansz Brouwer, buiten de Suider poort in 't brouwhuis, Pieter Heynfz, Sybel Dirkfz, Cornelis Pieterfz Rietlus, Leendert Iacobfz Mein, goudtsmit; Evert Cornelifz. Daerna heeft men ook den handel bekent gemaekt aen Pieter Cornclifz en Iacob Pieterfz Maek-schoon, te dier tijdt Burgermeester, als mede aen Claefz Iansz en Symen Baertfz in Hoogh-karpel: ook hadt men hoope dat Reinter Feintes, de Schout van Enkhuisen, de saek soude begunstigen; ja men quam soo verre dat men niet twijfelde, of men soude de stadt voor den Prinse geopent hebben, ingevalle daer eenige hulpe van sijnent wegen waer gekomen. Hier toe wierden dagelijks alle bereidtselen gereedt gemaekt. Maer dese aenflag liep noch, met meer anderen, voor een tijdt te niet. Midlerwyl wierdt door den Predikant Richardt Claefz en Ian Claefz Sloot te weeg gebracht, dat veele ingefetenen van eenige dorpen in Westvrieslandt en Waterlandt merkelijke sommen geldts opbrachten,

1570.

De Prins van Oranje neemt de wapenen aen voor de gemene vryheit.

P. Bor. IV. 165 d. Siet ook 182. P. C. Hoofst. v. 163.

Beginsel der handeling om Enkhuisen aen de sijde van den Prins van Oranje te brengen, Bor. V. 233. b.

De namen van de Burgers die sich daertoe lieten gebruiken, Bor. V. 233. c.

De verdre handelingen van Richardt Claefz en Ian Claefz Sloot, Bor. V. 233. c.

1570.

Heimelijke
maniere van
fchrijven bij
de Gereformeerden ge-
bruikt.

Bor V, 223. b. c.
Hoofst V, 198.

Water noodt
op Allerheili-
gendag.

Bor V, 238.
Hoofst VI, 205.

* Enkſ. Aent.

Vrymoedig-
heit van Evert
de Korvema-
ker.

Enkſ. Aentek.
D' aenſlag op
Enkhuizen
door het on-
weder verhin-
dert.

Bor V, 238. c.
Hoofst VI, 206.

ten, ten behoeve van de gemeene ſaake. Ook werden hier, niet tegenſtaende de ſtrengheit van den Hartog van Alva, noch veele conventiculen en vergaderingen der Gereformeerden gehouden, onder welke deſe twee ſeer veel vermogten: ook onthielden ſe ſich bij beurten onder hen luiden, want t' elkens als d' eene ver-
toog quam de ander weêr in ſijn plaetſe: de brieven, die deſaen-
gaende over en weêr geſchreven werden, hielden van koophand-
del, van koorn, en andre koopmanſchap; hoewel het was van
den koop en 't leveren der ſteden Enkhuizen, Hoorn en Meden-
blik. Ook gebruikten de Gereformeerden te deſer tijdt in hunne
brieven, die van de aenſlagen handelden, ſeer bedekte manieren
van ſchrijven, in cijffer en andre vreemde benamingen: bij Ko-
per verſtonden ſij Hollandt; Enkhuizen heette *Triton*; Hoorn
Pollux; Medenblik Caſtor; Edam Hercules; Monnikendam
Radamantus; Alkmaer Pluto; Amſterdam Saturnus: en ſoo
voorts. In deſen benacuden tijdt wierden de Nederlanden noch
door een ſwaere plaegde des hemels aengetaſt, toen de hoge water-
vloedt door een ſchriklijk onweder uit den Noordt-weſten, op
den eerſten en tweeden dag van November, veele dijken door-
brak, en duifenden van menſchen en beeſten verdelgde. Tot Enk-
huizen brak de Wier-dijk door*, en het Noorder Spuy ſtondt in
groot gevaer om in te breken, doch dat wierdt meeft gehouden
door een grooten hoop korvemakers tienem, die hier geſonken
werden, en door eenen Evert Korvemaker toe betelt wae-
ren. Deſe Korvemaker was voordelen, om dat hij ſijn kindt in de
Kcete hadt doen doopen, gebannen, en hadt ſich langen tijdt op
ſijn folder verborgen gehouden; maer nu dorſt hij in deſen noodt,
en op het gemelde Spuy te voorſchijn komen: daer hij van ſekeren
Burgermeester geſien wierdt, die tot hem toetradt, ſeggende:
*Welkom Evert Cornelisz mijn goede burger. Op welke welkomt hem
d' ander dit vrymoedig antwoordt gaf: Ik verwonder mij, Burger-
meester, dat Godt de quade raetſlagen ſoo te niet, en mij die gisteren noch een
boofſe-ketter was, nu tot een goeden burger gemaakt heeft.* Door deſen
ſtorm en waternoodt ſijn verſcheide aenſlagen des Prinſen van
Oranje verhindert, of verachtet; vermits ſijn ſchepen, verſa-
melt op de Eems en in Engelandt met veel krijsvolks; ſich dap-
per beſchadigt vonden, en voorts door het hooge water belet
wierden op den geſetten tijdt te paſſen. Want de Prins was nu
van meening den aenſlag op Enkhuizen en Hoorn, met vijf of
ſeshondert mannen te beſtaen, en te gelijk noch verſcheide andre
ſteden aen te taſſen. Noch ſtondt de aenſlag op Enkhuizen eenige
dagen ſtil, naedien Mr. Johan Baſius, des Prinſen vertrouwdte
Bewindtsman ontrent de ſaeken hier te lande, met eenig beſonder
bevel

bevel nopende dit werk en brieven van den Prins aen de Burgermeesteren, Schepenen, Raedt en gemeente der stede Enkhuisen, eerst den 4^{den} van December, veel spader dan 't gemeent was, tot Emden quam. Toen sloeg het soo strengelijk aen 't vriesen dat Jonkheer Landslot van Brederode, die aengenomen had den aenflag te verrichten, na dat hij met eenige schepen was uitgelopen, om eerst het eylandt Texel te bemaghtigen, byna van 't grondt-ijs verrascht wierdt, en met groot gevaer te rug keerde. Hoewel nu den toelcg op Enkhuisen door al dese verhinderings te niet was gegaen, soo liet men 't voornemen nochtans niet vallen; nadien de saek noch bedekt bleef, en alles hier en elders, bij sulck een meeninge van meêwustigen van allerlei soorte en jaeren, rijk en arm, soo dicht wierdt gehouden, dat het minste van 't geheim nergens door ontrouw, vreesse, of onvoorsichtigheit uitleekte. Soo groot was de haet tegens de Spanjaerden: waer door dan de aenlagen als se belet wierden, meer in slaep dan om verre vielen. Ondertuffchen was men hier in groote vrese dat de Hartog van Alva, door eenig vermoeden, of om West-Vrielandt tegens de Water-geusen te versekeren, dese stad met enig krijsvolk soude besetten, 't geen den aenflag in 't geheel soude hebben gebroken. Maer sijn hoogmoedt, die hem sijnen vyandt te kleen deedt achten, en sijn hardnekkigheit, in het voortdrijven der ge-eischte schattingen, deedt hem de zee-havens en voornaemste grensen verwaerlosen, om binnelandtsche steden met sijn krijsvolk te dwingen. Ontrent desen tijdt heeft seker Schipper van Enkhuisen Krijn Wouterfz genaemt, de maniere gevonden om de stengen der groote schepen, die men te vooren aen de top van de masten vast woelde, door te schieten, een sacket van grooten dienst voor de zeevaerders. Dit selve jaer, in de maendt van September, hadden d' Enkhuisers de cere, dat se Vrouw Anna van Oostenrijk, dochter van Keiser Maximiliaen den tweden, toen Koninginne van Spanje en Gravinne deser landen, in een van hunne schepen uit Zeelandt naer Spanje voerden. In 't einde des jaers den 29 Decemb. hebben de Schepenen der stad Enkhuisen Willem Pieterfz Ketelboeter, die voorvluchtig was om dat hij sijn broeder Pieter Pieterfz, ter saeke van Geuserij gevangen, bij nacht uit de gevangenknijsse hadt geholpen, voor sijn leven langh gebannen, en sijne goederen verklaert verbeurt te sijn. Anna Cornelis in 't hof, die den Schout den gevangen Pieter Pieterfz Ketelboeter met roepen, krijten en anders socht te ontweldigen, wierdt, ten selven dage, voor een jaer gebannen, en verwesen in een boete van seventien ponden. Noch heeft menten selven dage voor hun levê langh gebannen, en hunne goederen verklaert verbeurt te sijn,

O

Symen

1570.

Een ander te-
let des aen-
slags.
Dor v. 238. d.

Dor. VI, 239. a.
Alva verluimt
Enkhuisen te
versekeren.

De maniere
van de steng-
gen door te
schieten ge-
vonden.

Aentek. van
Blacu-hulk.

D' Enkhui-
fers voereu
Anna van
Oostenrijk
naer Spanje.

Uit het Stede-
boek van I.
Blacu.

Willem Pi-
eterfz, Anna
Corn. in 't hof;
Symen Baertfz
en Dirk Pou-
welfz nevens
hunne huis-
vrouwen ge-
bannen.

Uit het Oude
Crimmeel-boek.

1570.

Symen Baertfz en fijn huisvrouw Jacoba Vrederiks; als ook Dirk Pouwelfz en Reijmerich Luijtes fijn huisvrouw. Sij waeren alle gedaegt, maer niet verſcheenen. Het eerſte paer wierdt te laſt geleidt, dat ſe hun kindt, dat geſtorven was, buiten de ordonnantie der kerke hadden doen begraven, fulks dat niemant wifte waer ſij't ſelve kindt hadden geleidt; en voorts dat ſe de Calviniſten, of Mennoniften Secten, dus ſpreekt het vonnis, genoeg toegedaen wacren. Dirk Pouwelfz en fijn huisvrouw Reijmerich hadden hun kindt alhier niet willen laeten doopen, na d' ordonnantie der kerke, maer hadden 't tot Emden laeten doopen. In 't begin des volgenden jaers 1571 ſchreef de Prins van Oranje aen den Heere Baſius, hoe hem om ſeer gewichtige oorſaken geraden docht, dat men alle middelen ſoude aenwenden, om eenige haven in te krijgen, dat overfulks fijn meeninge noch was, dat men den aenſlag op Enkhuiſen en Hoorn ſoo haelt als de vorſt ſoude verbijfijn, in 't werk ſoude ſtellen: indien men middel en volk konde vinden, om deſe plaetſen te bemagtigen, ſoo wiſt hij raedt om hen uit Engelandt, Vrankrijk en elders te hulp te komen.

1571.
Des Prinſen
ſchrijven aen-
gaende den
aenſlag op
Enkhuiſen en
Hoorn.
Eor v, 240. c.

Eor v, 246. b.
Hoofz v, 209.

Voorts dat men alle andere aenſlagen ſoude uitſtellen, verhoopende dat den aenſlag op Enkhuiſen en Hoorn, ten goeden einde gebraght ſijnde, men des te eer met Godts hulpe, de andere ſoude konnen volbrengen. Maer hoe ſeer de Prins dit ſtuk voortdreef, ten kreeg nochtans nu noch geen voortgang. T' elkens openbaerde ſich nieuwe veranderingen. daer noch bij quam, dat Francois van Boſhuiſen Admirael van Amſterdam, des Prinſen vloote, daermen mede naer Enkhuiſen wilde, deſen ſomer op de Eems acntaſte, en eenige ſchepen vermeesterde. Jan Claefz van Medenblik, een van de gevangens, op deſe ſchepen gekregen, wierdt tot Enkhuiſen in hechteniſſe geleverd, maer weêr ontlagen, dewijl hij bewees, dat hij de genaemde Geuſen tegens ſijnen dank en door dwang hadt gedient. Een ander Jan Jacobfz, daerna om de ſelve oorſaek gevangen, diende ſich van de ſelve onſchuldiging, en wierdt ingelijks los gelaten. Maer een ander, Barent Barentfz van Kampen, wierdt den 26 Januarij des jaers 1572 alhier onthooft, om dat hij ſich in ſeeroverij en andre geweldenarij hadt te buiten gegaen, en in den ſin hadde ſich naer Emden te begeven, en den Prins van Oranje te dienen. Sijn makker Pouwels Claefz van Hoog carſpel, die hem in ſijn quaedtdoen hadt geholpen, en den gemelden Prinſe voordeſen veertien dagen gedient, wierdt den 28ten van de ſelve maendt deſgelijks met den ſwaerde geſtraft. Midlerwijle raekten de Watergeuſen weêr ſoo ſterk in ſec, en namen van dag tot dag ſoo veel ſchepen, die ſij in Engelandt verkochten, dat de Hartog van

1572.
Twee vrij-
buiters ont-
hooft.
Uie het Oude
Crimſtael-boek.

van Alva daer over klachtig viel, aen de Koninginne van dat rijk, en sij sich benodigt vondt, indien se den oorlog met Spanje ontgaen wilde, alle de Nederlantfche ballingen en vijanden van Spanje, haer rijk te verbieden. Derhalven genoodtsaekt sijnde van daer te vertrekken, maekten sij van de noodt een deught, en staeken, onder het gebiedt van Willem van Lumey, den Grave van der Mark, met een voorwindt, en 24 Schepen, bemant met ontrent 250 soldaten, in see, en muntent 't naer Texel, op Enkhuizen en andre steden van West-Vrielandt. Maer de windt veranderde van streck, soo dat se te raede wierden, den mondt der Maese te kiesfen, daer sij den 1 van April den Briel innaemen. Op dese maere socht de Hartog van Alva, Vliiffingen met meer krijsvolk te verfeken, maer de burgers vielen hem tegens, en stelden sich selven in vrijheit. Dit geschiede den 5^{den} van April, en den 4 Majj wierdt ook der Veere veroverd. In desen standt van saeken, begoft Alva het gevaer, dat hem aen de seekant dreigde, ter harten te nemen, en deedt, onder den Admiraal Boshuizen, een vloot toerusten, ten deele tot Amsterdam, ten deele tot Enkhuizen en tot Hoorn: voornemens sijnde, om met die maght, den Graef van der Mark uit den Briel te drijven. Dese oorlogfchepen versamelden tot Enkhuizen, daer sij eenige tijdt voor de Ven laegen; het sij om na de windt te wachten, of om onder het deksel van dese toerusting, eenig krijsvolk in de stadt te brengen. Want men begon nu te verstaen, hoe veel dat aen dese stadt gelegen was, niet alleen ten aensien van haer magt ter see, en de menigte van schepen die hier gemaekt wierden, maer ook ten insicht van haer gelegentheit, als leggende aen den Hollandfchen kant, recht over Staveren, ontrent het midden der Suidersee, daer de selve geen drij mijlen wijdte heeft, en recht gelegen om Amsterdam sijn schepen t'onderscheppen, die in aen-en-afvaeren, dese engte noodtsaekelijk deur moeten. Ook meent men dat de Raedt van Enkhuizen (daer, gelijk Dr. Velius schrijft, de Burgermeesters Jan Vest, Jan Reijnerz en Willem Janz de Rijke, een weetend en geschikt man, die te hoof sonderling gezien was, toen de voornaemste hoofden, en bijkans doen en laten waeren) den Spanjaerden in hun voornemen fochten te helpen, en de stadt voor den Hartog van Alva, tegens de burgers, te verfeken. Maer hier tegens begosten verscheide burgers, moedt en hert te krijgen, om iet te bestaen voor de vrijheit van stadt en vaderlandt, waer door de stadt in een sorgelijke beroerte verviel, welker opgangk en uitgangk, ons nu in 't brede staet aen te tekenen. Terwijl hier de schepen vast toegerust wierden, gevielt dat een scheeps-hopman, Schuilenburg genaemt, het

O ij

broodt,

1572.

De Watergeafen muntten 't op Enkhuizen, maer raeken in den Briel.

Bor vi. 265.
a. b. c.

Men soekt Enkhuizen voor den Spanjaerd te verfeken.

Hoof vi. 230.
Bentisogl. vi.
284.

D. Vel. Kyon.
van Hoorn p.
179.

Beroerte tot Enkhuizen.

Bor vi. 265.
Hoof vi. 230.
E. Van Alere-
ven IV. 72 &c.

1572.

*D. Velii Chron.
van Hoorn p.
179. &c.*

* *Borvi, 267.
a. b.*

Liſten om
Krijsvolk van
den Harrog
van Alva in de
ſtadt te bren-
gen.
*Borvi, 170 a.
E. V. Meteren
1v. 72, en andre
Enkuiſer Aen-
tekingen.*

Reinier Stou-
tings ſtout-
moedigheid.
*Borvi, 270 a
Hoofzvi, 230.
Meteren 1v.
72 e.*

broodt, dat hij in de ſtadt hadt doen bakken, ſocht ſcheep te bren-
gen, eer hij gelt gaf. De Bakker, Dirk Janſz, eijſchte eerſt be-
taling. Schuilenburg daer op aen 't ſchelden en dreigen: *Hier ſijn,*
riep hij, *niet dan Geuſen en ſchelmen in de ſtadt, dien 't ſwaerder dan die*
van Rotterdam (daer hadden de Spaenſchen een grooten moordt *
aengerecht) *vergaen ſoude.* De Bakker ſeide, *Ik hoop dat ons Gods*
daer voor ſal bewaeren. De Hopman, of niet wetende wat men in
den ſin hadde, of door de hitte der toorn verrukt, ſweert met ge-
kruifte vingeren, *dat het niet beter lukken ſoude.* Dit onbedacht
uitvallen, ten aenhooren van meer anderen, liep terſtont door
de gantsche ſtadt. Toen verſuimden de burgers, die nu twee ja-
ren lang met den Prins van Oranje, over de verloffing der ſtadt,
gehandelt hadden, foo een gelegenheit niet; maer gaven een
yegelijk, daer ſij wat ſtaets op maeken mogten, of dorſten, die
dreigementen t' erkauwen. Men begint daer op de hoofden
t' ſaemen te ſteeken, en d' een den anderen aentchitſen tot wee-
ring van beſettinge, daer ſij hun verderf door te gemoet ſagen.
Niet lang daer na quam ſeker Hopman Quikkel, met ſijn ſoldaten
voor de poort, voorgevende dat hij ſe op de ſchepen ſoude leggen,
die nu haeft vaerdig waeren. Dan de burgers weigerden hun den
ingangk; doch de Hopman en ſijn adelborſten, wierden ter be-
geerte van Burgermeesteren, in de ſtadt gelaten, mits dat hun ge-
weer aen de poort bleve. Dit wierdt bij de ſoldaeten voor ſulk
een ſmaedt en kleenachting gerekent, dat ſe hun miſnoegen daer
over niet verſwijgen konden; ja een van de adelborſten, ſeide
tegens ſijn waardt in de gouden wagen: *Ik heb mijn geweer in de poort*
gelaten, maer ik ſal hen in 't korte leeren, hoe ſij een Edelman ſijn geweer ſul-
len afnemen. En gevraegt ſijnde, of ſe na den Briel fouden gevoert
worden, gaf hij, ſeit men, ten antwoordt: *Neen, maer in deſe ſtadt ſul-*
len wij leggen, en niet alleen wij, maer noch een geheel regiment, en die in de
ſtadt niet en mogen, ſullen op de dorpen leggen. Dit ſeggen, het ſij waer,
of verſierdt bij de geenen, die de ſoldaten wilden buiten keeren,
gaf de burgerij te meer nadenken; en ſteef hun in 't voornemen
van geen beſetting t' ontfangen. De Burgermeesteren ſiende hoe
de burgerwacht gefint was, wenden bij de gemeente voor: *men*
ſoude de ſoldaten ſechts in de ſtadt monſteren, en dan t' ſcheep helpen. Rei-
niers Stouting, een oudt burger, dragende dien naem niet ver-
geefs, dorſt een van de oude Burgermeesteren Wouter Simonſz
aenſeggen: *dat men 't volk buiten wel kon monſteren, en van daer doen*
t' ſcheep gaen, op dat men den burgeren alle achterdocht benaeme. D' an-
der dreef hem toe, met Weſt-vriefche woorden: *Swijg ſtil du bloedt,*
fout ſtu hier beroerte onder de burgers maken, men ſal dij in een gat ſmijten,
dat 'er een ander aen gedenke, de ſtadt is ons, en niet u, bevolen te regeren.

Hier

Hier door reeften meer woorden, en Cornelis Pieterfz Riedtlus, een welgeacht poorter, nu eerst van Emden gekomen, paste den Burgermeester dit antwoord toe: *Is de Stadt u bevolen, soo regeert se wel, maer dat gij ons met besetting van krijsvolk belasten soude, staet ons niet te verdragen. Die vier of vijf jaeren neeringloos gefeten hebben, weegt sulc een last te swaer.* Verscheide andere burgers, die daer bijstonden, dedden sijn woorden gestandt. Men vraegde hem spotsgewijs: *Hoe hij 't hebben wilde, en of men hun dat sou moeten vragen?* Daer Riedtlus rondelijk op antwoorde: *Wij begeeren geen soldaten in de Stadt te hebben, al soude het mij dien swarten hals kosten: en wien behoort gij dat anders te vragen als de burgers? Of gaet ons dat niet aen: gij en kont ons niet alleen voedē.* Eindelijk bevaelen hun de Burgermeesters, te vreden te sijn, de krijsknechten souden 'er wel uitblijven. Dit geschiede den 1 Mey. Des anderen daegs quam d' Admiraal Boshuisen in de Stadt, met sijn helbardiers, en deedt Quikkel met sijn volk van Venhuisen voor de poort komen, om hem door sijn ontsag binnen te helpen. Maer de burgers voegden sich daer soo sterck bij de wacht datse de soldaten buiten hielden. De Magistraet bedacht toen een anderen raedt, doende allengskens een deel krijsknechten, onder schijn van afdanking (als niet-willende op de schepen dienen, nadien sij aengenomen waeren, om in de steden te leggen of te landt gebruikt te werden) ongewapent, bij kleen getal, in de Stadt komen, quanfuis om eenigen noodruft te kopen. Onder-tuffchen liet men hun geweer, door etlijcke wijven met huiken, bedektelijk binnen, en in Quikkels herberg brengen; en hij daer op met twee trommels omflaen, dat al de soldaten, die onder hem bescheiden waeren, voor sijn herberg, het Paradijs genaemt, souden verschijnen. Dit wierdt bij de burgers, insonderheit de visschers, meestendeel aen landt sijnde, soo haest niet gehoort, of sij staeken op de been, na de versamelplaets toe, en dreven de Hopman met al sijn knechten door veel stooten en slaen ter Stadt uit. Met eenen vlogense naer 't huis van den ouden Vrederijk Symonfz, staende dicht bij 't Stadthuis, om met den Admiraal Boshuisen, die 'er t' huis, lag te spreken. Maer hij wierdt van den huiswaerd met hoge woorden geloochent. Nochtans traden s' 'er op in, daer sij hem vonden, en mits hij hen welcer gedreigt hadde, aentaste; voorts op 't Stadthuis bragten, en aldaer onder bewaring stelden. Ook haelden se 't geschut van 't hooft en van twee oorlogschepen, die daerlagen, in de Stadt. Waer onder ook eenige stukken waren van Hoorn, die bij d' Enkhuisers sedert gehouden sijn, als wettelijk veroverd*. Ten selven dage quam het veerschip van Amsterdam, geladen met vijfen dertig tonnen buskruidts en eenige hondert roers, om

1572.

Cornelis Pieterfz Riedtlus spreekt voor de burgers.

Bor VI. 270 a.
Hoofst VI. 230.

Meteren IV. 72 c.

D' Admiraal Boshuisen komt in de Stadt.

Bor VI. 270 a.
Hoofst VI. 230, 231. Meteren IV. 72 d.

Hopman Quikkel wert met sijn volk uit de Stadt gedreven en Boshuisen gevangen.

Bor VI. 270. a.
Hoofst VI. 231.
Meteren IV. 72. d.

* Velii Kyon. van Hoorn p. 180; 210.

1572.

Gefprek van
eenige burge-
ren met de
Burgermeeste-
ren.
Meteren 1v, 72,
d. 73 a.

op de schepen van oorlog gebruikt te worden: maer defen voor-
raedt brachten de borgers binnen, naemen die in bewaring, en
hielden des nachts goede wacht. 'S daeghs daer aen, den derden
Mey, quaemen veele burgers met hun geweer voor 't Stadthuis
en de Burgermeesteren sochten de voornaemste met bidden te
bewegen dat se nu de saeke souden laten berusten: daer en waere,
seiden se, *tot noch toe niet sonderlings geschiedt, of men kon't bij den Ko-
ning noch wel ontschuldigen en op eenige lichte en vreemde luiden leggen.* Doch
Jan Vrederiksz, Pieter Symonfz Semeins, en Cornelis Pieterfz
Rietlus, die daer bij stonden, verstonden 't anders, en Cor-
nelis seide hun in 't aensicht: *Gij soudt de saek soo niet verbloemen, Het
krijsvolk in te brengen is niet anders dan schelmerij. Door dit middel soekt
men veel borgers op den vleschbank, en insonderheit die den Prins van Oran-
je, onsen rechten Stadtbouder, nevens de waere Religie toegedaen zijn, om
lijf en leven te brengen. Het sal dan best zijn, dat men na gelegenheit des
tijds met a' aengevange saeke voortvaere, de schepen van oorlog in de havan,
en 't geschut op de wallen brenge tot gemeiner bescherminge.* Na dese reden
hadden de Burgermeesters geen ooren. Onderwijlen voegde sich
Dirk Janfz Brouwer, die eenigen tijdt in ballingschap geweest had,
bij den hoop. *Siet daer een man, riep toen Cornelis, dien gij geban-
nen hebt sonder oorsaeke, en sijne goederen aengeslagen tegens alle rechten, die
met meer anderen buitens landts heeft moeten swerven. 'Tis nu tijdt om ons
van Alvaes tyrannije, en tienden penning te verlossen; en de sijde des Prinzen
van Oranje te kiezen: die soekt niet anders als de welvaert en vryheit des va-
derlands.* Op dit seggen liet sich de Burgermeester Volkert Harkfz
nevens een van sijn stoelbroeders hooren: *Dat sy wel wilden, om
groot gelt, dat de Prins in 't gouvernement waere, en sy daer van ontslagen.*
Hier op seide Cornelis, *dat sy niet te vreesen hadden, daer was noch
geen onnosel bloedt gestort, want Godt hadt voor hun en de religie gesorgt.
Dies stont hun, sich in alle billykheit dragende, om malkanderen deugdelijk
bij te staen, niet dan alle vrientschap te verwachten.* De saeken dus
staende, sijn'er van dag tot dag verscheide ballingen ingekomen
die de burgers in hun voornemen, dat nu op vryheit doelde, heb-
ben gestijft. Detijding van 't geen hier omging quam wel haest
tot Emden, en maekte verscheide vluchtelingen gaende om her-
waerts te komen, en hun leven bij hunne medeburgers op te setten.
Ook wierden etlijke van de voornaemste door den Predikant Jan
Arentfz van Alkmaer op het verfoek van Jonker Diederik Sonoy
met grooten ernst daer toe aengesocht. Deese toonden sich wil-
lig, maer begeerden dat Jan Kolterman van Haerlem, ook een
vluchteling, die last hadde (nevens Geeraerd van Berkenrode,
en Pieter Kies) om Haerlem aen des Prinzen sijde te brengen,
met hun herwaerts reisde. Om hem daer toe te bewegen trok Jan
Arentfz

Verscheide
ballingen ko-
men in.
Bor VI. 270. b.

De Predikant
Jan Arentfz
verwilligt Jan
Kolterman
om nevens Ja-
cob Erikfz,
Volkert Janfz,
en Symon Se-
meyns naer
Enkhuysen te
reizen,
Bor VI. 270. b.

Arentsz naer Norden, daer hij sich onthielt. Hij liet sich vinden, en begaf sich den elfden Mey nevens Iacob Erikz in de Bok, Volkert Ianz Seylemaker, en Simon Semeins, burgers van Enkhuisen, op de reise. In de stad gekomen, diende hunnetegenwoordigheid den anderen burgeren tot geen kleen behulp, en de Nassaulche partije tot magtige steun. Midlerwijl onderstondt Paulus van Loo, Droft van Muiden, een karveel met soldaten buiten aen den dijk, bij het brouwhuis, te doen aenleggen, met meening om hen behendelijk binnen te helpen; maer de burgers wierden 't gewaer. De Prins van Oranje hadt aen Pieter Luytgefs Buyskes, den twintigsten van April deses jaers, schriftelijken last gegeven, om Enkhuisen en de oorlogschepen te bemagtigen, met een brief aen de burgerij vol beloften van hulpe en ontset, tegens den Hartoge van Alva. Dees sich op de tijdinge van den Briel en Vlissingen; nevens eenige anderen, verftoutende in de stad te komen, hadt sijn last, of commissie, en dien brief nu geopenbaert, en hoorende dat van Loo buiten de poort was, tradt, van sommige gevolgt, naer buiten den Droft te gemoet, en vraegt hem, *wat hebt gy hier te doen, en waer heenen met de knechten?* Van Loo stontd verset, en sijn antwoordt wast soek. Buyskes beval hem voorts te vertrekken en versterkte sijn seggen met dreigen. Eenige riepen, *Ten waere hij sich versaege men soude hem voeten maeken, soo ser niet in den loop bleven.* Den Burgermeester Willem Ianz, daer toen bij komende om dit volk in de stad te brengen, wierdt van Dirk Ianz Brouwer straks gevraegt, *waer de soldaeten heen wilden?* Hij seide daer van niet te weten, want hij sagh hoe 'er gelchaepen stontd, en dat de burgerij vast op de been rakte: dat ook sommige na 't schip liepen, en de knechten te lijf wilden, etlijke riepen, *dat hij sijveloos was, die sich vervorderde op te stappen.* Cornelis Ianz Brouwer een stuk gelchuts, dat daer ontrent lag, op ruimende, met de brandende lont in de hand, dacht van 't seggen tot doen te komen, en wilde onder de soldaeten schieten, maer 't werdt hem door Herman Entsz, de stads Fabrijk-meester, belet. De Droftlaerd dus bejgent, liet sijn moedt vallen, maekte seil, en socht met sijn krijsvolk een goet been komen. De Commissie aen Pieter L. Buyskes gegeven, luide van woordt tot woordt als volgt:

Wilhelm bij der gratie Godts, Prins van Oranje, Grave van Nassau, van Caszenellebogen, van Vianden, van Dietz, van Buiren, van Leerdam &c. Heere ende Baron van Breda, van Dieft, van Grimbergen, van Nosoroy &c. Burghgrave van Antwerpen en van Besansan, Stadthouder ende Kapitein generael over Hollandt, Seelandt, West-Vrieslant ende Utrecht, allen den geenen die dese tegenwoordige sullen sien salust. *Alsoo enen*

1572.

De Droft van Muiden poogt soldaten in de stad te brengen,

²Twelk door Pieter Buyskes en andre burgers weid belet.

Boy VI, 270. 6.
Hoofst VI, 23.
Meteeren IV, 73. 4.

Commissie van den Prins van Oranje aen Pieter L. Buyskes gegeven.

*Uit papieren
berysende on-
der de erfgena-
men van P.
Buijkes.*

eenen yegelyken kennelyk en openbaer genoeg is, met wat vlijt, arbeit, getrouwicheit en groote perijkelen, wij binnen etlyke jaeren herwaerts sonder ophouden alle middelen gefocht en te werk gestelt hebben, dien wij nut en bequaem hebben gevondt tot vorderinge van de eer en glorie Gods in den Nederlanden, en verlossinge vande slavernije en tyrannije, daer dien goede ingesetenen der selver landen jegenwoordelyk inne sijn, achten wij noodeloos eenig verhael daer van alhier te doen, ende al ist bij alsoo, dat Godt Almachtigh noch niet belieft en heeft onsen arbeit in desen te seegenen, en sijn wij nochtans daer van niet verstaet vanden goeden ijver en genegentheit dien wij totten landen voorschreven en ingesetenen der selver altyt hebben gedragen, maer wel bereit kentlieden met lijf, goet en wat wijders in onsen vermogen is, behulpigh te sijn, indien deselve ons daer toe bijsaen willen, bij overgevinge heurder steden; waer toe als wij verstaen etlyke genoeghsaem bereit sijn, ende alsoo wij onder anderen geïnformeeret sijn van de goede affectie dien die goede ingesetenen van Enkhuisen tot 't gene voorschreven is, en ten dienste vande Coninklyke Majesteyt dragende sijn, ons insgelijks betrouwende op die neerftigheit ende getrouwicheit van Pieter Luytgesz Buijkes, hebben wij deselve gegeven macht, autoriteit ende bevel, hem stellende ende committerende bij desen, met alsulken hoop volcx als hem goetdunken sal te gaen naer de voorschreven stadt Enkhuisen, ende die daer mede bij alle wegen ende middelen, hem mogelyk sijnde van onsent wegen tot dienste van de Coninklyke Majesteit inne te nemen, omme die selve alsoo inne genomena hebbende, met allen borgers ende inwoonderen te stellen, te houden ende te manteneren in haeren ouden rechten, vryheden ende privilegien ende ook in haere vrije scheepsvaert, wel verstaende dat die voorschreven Pieter Luytgesz Buijkes ende die gene met hem sijn sullen, den selven borgeren of ingesetenen geen hinder, letsel, geweld of overlast en sullen mogen doen, maer hen behoeden ende beschermen van allen overlast der Spanjaerden, ende alle anderen, die dese saeken souden contrarie mogen sijn, ende alsoo die selve stadt in goede ruste ende vrede houden soo naer als mogelyk wordt, ter tijdt ende wijlen dat wij yemandt anders met onser breeder commissie ende instructie aldaer senden: gevende noch daerenboven den voorschreven Pieter Luytgesz Buijkes macht en autoriteit om bij alle middelen ende wegen, hem mogelyk sijnde, aen te grijpen ende te nemen alle die schepen groote ende kleine, die hij sal weten den Hertoge van Alva of sijne aenhangeren toe te staen, ende leggende voor of ontrent der selver stadt Enkhuisen, die selve tot onsen dienste te gebruiken. Bidden daerom allen ende yegelyk den gemeinen borgeren ende andere inwoonderen der selver stede, hem Pieter Luytgesz Buijkes alsdan daer inne alle hulpe ende bijsandt te doen, 't welk ons aengenaems sijn sal, en willen wel bereit sijn 't selve met alle dankbaerheit jegens yeder een te bekennen: dees t'oirconde hebben wij desen met onse naeme geteikent, ende ons secreet-segel daer beneffens doen drukken in plakkaet, gegeven tot Dillebergh op den twintighsten dagh des maents van April, inden jaere ons Heeren duisent vijfhondert twee ende seventigh. onderstondt Guillaume de Nassau, en wat laeger, ten beveele van sijn Excellentie, N. Brunnik.

Als

Als de Burgermeesters hoorden dat P. Buiskes last hadde van den Prins van Oranje, en sijnen grooten aenhang onder de burgers sagen, vonden sij raedtfaem wat tijdt te winnen, op dat de gemoe-deren yetwes bedaeren moghten, om naer anxt en onderrichting te luifteren: gelijk dan de kracht eener beroerte aen schielijkheit hangt; en eener gefette regeeringe veel toevals van den tijdt te verwachten staet. Men beraemde dan seker verdragh, daer de gemeente in bewilligde, en hier op uitquam: *Dat men alle schepen en goederen die op stroom lagen soude laeten vaeren; maer de schepen van oorlog met het geschut, kruit en loodt, in de stadt en haven leggende, aenbouden. Men soude vier Kapiteinen kiezen, die de burgers in vrede souden houden, en twaelf burgers tot bijsttters van de Wethouders. De gewoonlyke wacht van tseftig mannen souw men verdubbelen en goede wacht houden: voorts de stadt bewaren van 's Konings wegen, sonder eenige soldaeten van d' een of d' ander syde in te nemen.* De vier Kapiteinen, die gekoren wierden, waeren: Sieuwert Janlz Krommedijk, d' oude Vredrik Symonfz, Pieter Heynfsz en Vredrik Pieterfz Mackfchoon. Straks daer aen verfochten sommige Spaensgefinde burgers verlof om hunne goederen te verschepen. Dit liet men drie dagen lang toe, en onder dat deksel niet alleen de beste goederen, maer ook het meefte graen uit de stadt voeren; 't welk geloven deedt dat de verfoekers, bij de Burgermeesters selfs, opgemaakt waeren. Te meer dewijl se sich daer van dienden, seggende, om de gemeente flaeuwendig te maken, *Wat sullen wij doen; daer is geen koorn, noch voorraedt in de stadt dat te beduiden heeft. Hoe kan men een stadt houden, daer 't haest aen broodt moet ontbreken?* Doch de burgers, die quaedt Spaens waeren, bleven standt vastig, en ongeruft om dat men geen sterker wacht hielt als voorheenen, vergaderden op sekeren dag, in de houttuin van Dirk Brouwer, op de Suider haven, bij de groote kraen. Hier van daen schikten se Cornelis Pieterfz, en Jonge Vredrik Symonfz naer 't Stadthuis aen Burgermeesteren, om de wacht verdubbelt te hebben, volgens het gemakte verdragh. Op hun voorstel wierdt bij de Burgermeesteren geantwoordt: Dat sij met de Kapiteinen daer over doende waeren, om eenigh volk aen te nemen. Men soude tot morgen vertoeven, en dan doen 't geen se begeerden. Maer als d' andere daer tegens seiden: Dat het gevaer groot was, en datmen derhalven de wacht noch dien nacht wilde versterkt hebben, soo stonden 't eindelijk de Burgermeesters, na lange woorden, toe. Ondertusschen wierden d' andre vergaderde burgers door 't lang wachten onverduldig, en kregen achterdenken, of Boshuisen, die noch op het Stadthuis sat, niet mogelijk met de Burgermeesteren raedtpleegden. Daer op lopen se gelijkelijk naer 't Stadthuis toe, en toonen hun onge-
noegen.

1572.

Hoofst VI, 231.

Verdrag tusschen de Wethouders en burgers.

Bor VI, 270. c. d.

Hoofst VI, 231.

Meteren IV, 73.

a. b.

1572. noegen. Cornelis Pieterfz socht ten beste te spreken, maer se verstoffoen sich ook over hem, en roepen, *dat hij met de anderen veinsde*. Hier tegens heeft sich Cornelis met grooten ernst ontschuldigt, seggende, *Slaet mij vrij doodt als gij sulks bevindt*. Daerna begint 'er een burger Pieter Potbakker te roepen, *wij willen den Admiraal van 't Stadhuis en in naeuwer gevangenisfe hebben*: andere seggen, dat se hem niet langer vertrouwen ter plaetse daer hij hen kon ver-
 raden. Met eenen vliegen se naer boven, en slepen hem met geweld naer beneden, soo dat 'er een van sijn dienaren in dat gestommel aen 't hoofd gequetst werdt. De Burgermeesters, die seer verbaeft waeren, lieten se begaen, biddende om vrede, op dat 'er geen bloedt veritort wierde: doch de Burgermeester Jan Vesterman verfocht, *dat men den Admiraal om sijn ouderdom wat sachter wilde handelen*. Men antwoordt 'er op, *gij sijt niet beter dan hij*, en brengt hen beide op de Keete poort. Ten selven dage dwongen se den Admiraal aen de Kapiteinen der schepen, die voor de Ven lagen, te schrijven, dat sij op de reê voor de stadt souden komen, en geven sich in handen van de burgerij. Dus verhaelen 't Bor en Hoofst; maer Meteren seit, dat se dit Boshuiften voorhielden, doch met malkanderen niet over een konden dragen, of dit bevel soude gedaen werden, uit den naeme van den Admiraal, ofte uit den naeme van de burgerij, en dat 'er overfulks particuliere brieven wierden gefonden. Door dit schrijven ontstondt scheuringe onder de vloot, soo dat eenige schepen naer Amsterdam, daer se t' huis hoorden, feilden, en d' andre voor de stadt op de rede verscheenen. Vesterman wierdt des avondts ontslagen, en vertrok, hoewel hij beloofst hadde met de burgers te leven en te sterven, daerna naer Amsterdam. Ook vonden de Wethouders, eenige daegen daerna, middel om Boshuiften los te krijgen, en hem met een deel schutters naer Amsterdam te geleiden. Dit strekte tot groot misnoegen van de geenen die hem hadden gevangen. Men verstondt daerna dat m'er over of onder moest, en besloot al de schepen van oorlog in de haven, en 't geschut op de wallen te brengen; en ten dien einde de poorten en boomen gefloten te houden, op dat men de burgers binnen de stadt bij den anderen hielde. Des nachts voor den vijftienden Mey, den dag hier toe gestelt, hadt oude Vredrick Symonfz, een van de vier nieuwe Hopluiden de wacht. Dees ley sich selven dien gantschen nacht en den volgende dag, met groote vlijt te werk, om dat den burgeren af te raden, door het voorwenden van de swaerigheden die hij te gemoet sagh, soo men bij dit opset bleef. De redenen daer hij sich van diende, werden in de Nederlandtsche Historien met woorden die op desen sin uitkomen, voorgestelt: *Mijn medeborgers, sprak hij, sal het dan al gewonnen*

Boshuiften
werdt van 't
Stadhuis ge-
haelt en met
den Burger-
meester J. Ve-
sterman op de
Keete poort
gebragt.

Bor VI, 270. d.
Hoofst VI, 231.
332. Meteren
IV, 73. b.

Vesterman
werdt lofgela-
ten,

ook Boshuiften.
Bor VI, 270. d.

Voornemen
der burgers,
Bor VI, 271. d.
Hoofst VI, 232.

gewonnen sijn, wanneer men't soo verre gebraght heeft, dat niemant het hoof buiten de poort derf steken? Spiegelt u aen de swaerigheden die Valenchien * sijn overgekomen. Mag de burger de geboorfeden, mag Enkhuisen de see ontbeeren? Hoe, soude men bij den windt leven, als ons water en landt te nauw werdt? Ach mannen! wilde men noch wijs sijn, de saek waer te helpen. Al't voorgaende kan verschoont worden, en de schuldten deel op Boshuisen geschooven; die, sonder reden, twee dogboots, de welke om broodewinning uit waeren, vand' onse genomen heeft, en door sijn barffe intrede met Helbardiers, daer hij ook mede in de wacht was gekomen, d' onstelde burgerij voort heeft verbaest; ten deele kan men de schuld op Hopman Quikkel leggen, met sijn beveinsde treken, om de knechten en't geweer ter sluik binnen te brengen; waer door de gemeente schrikkelig en haer't hoof warm gemaekt is. Laet mij met het werk beworden: ik weet het u uit te voeren. Of soo gh'er een twijfelt, houdt mijn huisvrouw en dochter te pandt. Dese en diergelijke redenen hadden groote kracht op luiden die geen gevaer gewoon, en in geen hooger, dan huisforgen, opgebragt en geoeffent waeren. Dies hoe wel't anders een kloekhartig volk is, begosten'er veele te verslaeuwen; in voegen dat sich de Hopman daer door verftoutte, des morgens de poorten en boomen tegens het voorige besluit te openen, en de visschers te laten uitvaeren. Cornelis Pieterfz vraegt hem daerop in grammen moede, waerom hij de bomen tegens het besluit der burgeren hadt doen openen, en daer door hun voornemen belet. D' ander socht het heufschelijk t'ontschuldigen, en den burger met de toefegging van een goede bediening of ampt, tot sijne mening te brengen. Cornelis riep'er tegens aen, dat hij met hun ampten niet te doen hadde. Dat men sich behielp met pluwsstrikerij, de scheepen moesten in de haven, 't geschut op de wallen. Als'er midlertijd een deel burgers op het Noorder Spuij vergadert waeren, sijn dese twee derwaerts gegaen. daer elk sijn best deede om't volk met schoone woorden te bewegen. De Hopman sprak sijn oude tael, en Cornelis beweerde dat des anders redenen en beloften niet dan enkel verbloemt bedrog waren, en nergens toe strekten dan om hen onder Alvaes tyrannye te brengen. Van daer gingen se naer't west-cinde vande Visschers dijk bij een andre vergadering. Daer sag d' oude Vredrik sommige liefhebbers der Gereformeerde Religie, daer hij wat sachter tegens sprak, seggende, Dat sy altsaemen wel wisten, en hij't ook gaerne voor Godt belede, wat goedt herte hij den Prins toe droeg. Men soude den Hartog van Alva inwendigh voor vijandt houden, en door boden vernemen, wanneer de Prins op den rocht sou wesen, en, daer van verskert sijnde, sich dan ontdekken. Dies moest men soo haest niet voortvaeren met de scheepen van oorlog in te haelen, met andere voorverhaelde redenen en aenbieding van verskering en panden van veiligheid. Op dese wijze trok hij'er veelen op sijne sijde, die hij alle tot getuigen nam, dat

1572.

Oude Vredrik Symonfz aensprak aen de burgers.

Hoofst VI, 232.

Bor VI, 271. a.

Meteeren IV,

73 c.

(* Bor II, 100.

Hoofst IV, 120.)

Cornelis Pieterfz Kant'er sich tegens

Meteeren IV,

73. c.

1572.

Cornelis Pieterfz een hardtnekkig, ongelovig en wantrouwig man waere. Cornelis liet'er sich tegens hooren, *hem niet te komen geloven, mits hij't besluit van gisteren beden wilde breeken: ook met eede ont-kent hadde, dat Boshuizen in syn huis was, daer men hem nochtans haadt gevonden: voorder dat de bandelinge van die van Amsterdam noch in versche geheugenis was; daer de Burgermeesters in den jaere 1567 den Burgeren toe-seiden, dat, soo Brederode met syn knechten vertrok, sij geen andre souders innemen; maer tegens dese belofte naemen se Megens krijghsvolk in.* De Hopman antwoorde, *dat was een andre saek, hier hebben de burgers vier mannen in den geheimen raede, soo dat de Burgermeesters niet eenen brief konnen schrijven ofte ontfangen, of dese vier syn'er bij en aen; sulks was soo niet tot Amsterdam.* Daer Cornelis op seide, *hier syn wel vier mannen, maer gij syt'er een van, die men niet betrouwen mag.* In desen stand van saeken verfochten eenige Water-kapiteinen, die gaerne gchadt hadden dat men hunne schepen in de stadt hadt gchaelt, te weren, waer sij sich naer te rechten hadden. Maer de Burgermeesters en stadts Hopluiden bevalen, dat se sich t'scheep souden begeven, en hun eedt aen den Koning betrachten. Voorts ontboden de Burgermeesters, op hun getij giffende, etlijke aensienlijke burgers bij hen, dien sij verfochten te willen bevorderen, dat men d'oorlogschepen niet ophielde, noch sich aen 's Konings oorlogsvloot vergreep. Meteren seit, dat se de meeste ingesetenen aen hunne sijde braghten met schriftelijk uit te geven, dat sij de stadt voor den Koning en den Prinse wilde houden: en of Cornelis Pieterfz de luiden daer tegens socht diets te maeken, *dat het schelmerij was, dat sy de stadt niet meenden te houden voor den Prins van Oranje, maer van Spanje; dat men de bedriegers geen geloof behoorde te geven, ten hielp niet; men wilde de Wethouders geloven.* Ook deden de Burgermeesters de Hoofmanfchappen vergaderen, en sonden aen elk Hoofmanfchap een van de vroedtschappen, en andere die sij betrouden, daer soo veel door te weeg wierdt gebraght, dat de meeste stemmen het vertrek der oorlogschepen toefonden. Maer in't affeilen gerackte een Vlieboot aen de grondt, en was'er niet af te krijgen. Dit wierdt bij eenige vrybuiters of Water-geusen, in't Vlieingelopen, vernomen; die soo haest als de windt sich verhief en hun dienen konde, daer op aenquamen. De Hopman van 't boot verliet het, en vluchte, maer d'anderen hebben sich soo ghaest dat'er eenige van sijn volk gevangen bleven. Het schip, dat noch vast sat, wierdt verbrandt. Dese schade fochten de Burgermeesters, om allen ondank t'ontgaen, met een ander Boot uit de stadt, te vergoeden. Maer als sij 't schip van enen Herman Windelfz poorter der stede, leggende in de Suider haven, bin-nen de brugge, dat daer toegeschikt wierdt, daer door wilden brengen,

De burgers be-willigen in't vertrek der oorlogschepē.

Bar VI, 271. a.

De Watergen-sen verbranden een Oorlogs-boat, 'tweik de Burgermee-sters trachten te vergoeden, maer 't werd't hun belet.

Bar VI, 271 a. b.

brengen; en dat het d' eigenaer niet wilde laten volgen, boden hem de burgers de handt, en paffen de valbrug, als de fokkemaft al deur, en de groote maft noch binnen was, neder te laten; foo dat het noch in noch uit konde, en alsoo eenige dagen bleef leggen. Onderwijle nam de Overheit een vaendel knechten aen, uit de gemeente, onder eenen Meester Hendrik als Hopman, maer de burgers sonden Pieter Buiskes en Dirk Brouwer om hun aentediennen datse dien niet en begeerden. De Heeren antwoorden, men soude de burgerij gelieven, en focht niet dan vrede: verders dat de burgers vier mannen souden voorstellen, daer uit wilden sij een Hopman kiezen. Maer als 'er vier wierden voorgestelt, gingen se die voorbij, en naemen eenen Baert Luitgefz dien sij dat ampt betrouden. Hierentusschen fochten P. Buiskes en D. Brouwer den Wethouderen met groote moeite te doen geloven dat de Prins binnen korten tijdt te velde sou sijn. Hier toe toonden se sijne brieven tot Dillenburg geschreven, en noch andere die Ysbrant Jacobsz en Richardt Clacsz gebragt hadden, maer die wierden, als te jong van dag, voor valsch gewraekt, en achter de bank geworpen. De Burgermeesters dan, waenende 't werk nu magtig te sijn, trekken op sekeren dag met hunne soldaeten, en de volle vroedtschap, naer de Suider brug, om 't Boot deur te helpen. 'T was recht op den middag toen de sraeten meest ledig waeren; foo dat se daer niemandt vonden, dan Cornelis Jansz Brouwer, hebbende een slagswaerd op sijn schouder, nevens Jacob en Jan, soonen van Dirk sijnen broeder, elk met een roer gewapent. Een van de Burgermeesteren Pieter Cornelisz hun siende, tradt voort, en vraegde: *Wie sal ons beletten dit Boot door de brugge te brengen? Daer Cornelis Brouwer sstraks op antwoorde: dat fullen wij beletten, ofte daer voor starven.* En met dat woordt quaemen de burgers van alle kanten toelopen om het uitvaeren te beletten. Niettemin was 'er een der aengename knechten, die sijn roer op Cornelis en sijn gefelschap aenley, maer seker poorter Aris Dirksz, die daer bijstondt, riep tot den soldaet met een wonderlijke stoutmoedigheid: *schieft gij een burger, ik sal u straks een opseker in de ribben jagen.* Dit belette den schoot, en gaf de gemeente tijdt om sterker te worden. Hier mede waeren de Burgermeesters weer van hun veldt, dies keerden se terstondt naer boyen, en ontbieden de schutters met hun geweer voor 't stadthuis. Dese, daer versichijnende, vragen: *Waer toe dat se ontboden waeren, en hoe soo haestig? Men seid' hun: Gij sult ons dese Geusen, dese schelmen en mui makers helpen doods slaen.* Door dit seggen, soo onbesuift uitgeworpen, dat veelen niet wel inging, verlooren de Wethouders de meeste schutters, die te met afdroopen, en naer huis liepen, te meer toen se

1572.
Velti Kron. van
Hoorn p. 180.

Neemen een
vaendel bur-
gers in soldij,
Bor VI, 271, b.
Meteren IV,
74 a.

* Nieuwe be-
roorte over
het uitbren-
gen van 't
Boot.
Bor VI, 271, b.

Onvoorrich-
tige hevigkeit
der Burger-
meesteren.
Bor VI, 271, b.

1572.

hoorden, dat Jacob Florisz de visschers en 't ander vaerendt volk opmaekte om tegens hen aen te trekken: Soo dat 'er weinigh anderen, dan luiden, die soo Spaensch als Roomsch-gefindt waeren, bij 't stadthuis bleven. Voorts raekte d' andre burgers door de gantsche stadt op de been. Jacob Florisz, boven gemeldt, woonde niet verre van 't stadthuis, daer hij gesien hadt, hoe men 't geschut dat 'er voor lag, opruimde, en dat seker burger Willem Vesterman kruidt op 't laergat dedde: 't geen hem soo vreemd voorquam, dat hij tot sijn vrouwe seide, *Sou, dat is Susanna, Willems dochter, adieu, wij moeten nu scheiden*, en liep in der ijl naer 't Noorder Spuij, daer hem seker schutter Geeraerd Jansz Swaels een Buffchietter, ontmoette, die hem aenfeide: *Wij willen lijf en leven met u opsetten, neem maer 't gebiedt over ons aen*. Jacob daer op, *Wel aen, neemt de borden die daer leggen en set se voor een borstweering op de brede straet, voor uw moeders huis; haelt dan de twee metaele stukken geschuts die op de haven leggen en brengt die onder de borstweering, maer schiet niet voor dat die van 't stadthuis aenkomen, of ik van 't Spuij wederkeere*. Op het Spuij komende vondt daer veel poorters, die malkanderen ophitften om de versaemeling van 't Stadthuis te doen scheiden, eer sij sterker wierden. Dese socht Jacob Florisz ter neer te setten. *Lieve Burgers, sprak hij, hebt gedult tot dat 's ons komen bewechten, dan willen wij betonen dat wij mannen sijn. Laet ons hun geen oorsaek geven te lasteren*. Maer een ander burger, Herk Meynsche, riep dat se souden aentrekken eer sij te spaede en te kort quaemen. Daerentusschen verstondt men dat de schutters op 't Stadthuis met malkanderen begoften te twiften, en eenige tegens hunne medeburgers weigerden te strijden. doch etlijke Spaensche Roomsch-gefinden, bleven hardnekkig bij hun opset. Dan eer men van de sijde der burgers yet van belang onderstondt, sonden sij Pieter Buiskes met eenige andere aen Burgermeesteren, begeerende, dat men 't geschut, 't welk voor het Stadthuis lag, op de wallen soude planten. Op dien eisch wierdt geantwoordt, dat men van die saeke soude spreken, wanneer hunne Gedeputeerden, Willem Janz en Jacob Pieterz Samson, welke van stadts wegen naer Amsterdam aen den Graef van Bossu, den Stadhouder, waeren gesonden, souden weer gekeert sijn. Met dit antwoordt lieten sich de Burgers voor dese reise affetten. Maer de Gedeputeerden ten selven daege in de stadt gekomen, braghten slecht bescheidt voor de burgers; dien terstondt wierdt aengedient, hoe men beslooten hadde: alle die aen 't vangen van Boshuiften, als ook aen 't uitjagen en 't buitenhouden der soldaten handtdaedig geweest waeren, te doen straffen; daer quam af, wat 'er wilde. In seker Aentekeningen; bij een voornaem burger van Amsterdam in desen tijdt geschreven, werdt ge-

Meteren IV,
74 b.

Jacob Florisz
weert bloedt-
storting.
Meteren IV,
74 b.

Pieter Buiskes en anderen aen Burgermeesteren gesonden.
Bow VI, 271 c.
Meteren IV,
74 c. Hoofst VI,
233.

gefeit dat men den vierden Mey, den tweeden dag na't uiddrijven van Quikkel en 't aenhaelen van 't gefchut en kruidd, eenige uit de Magiftraet naer Amftterdam aen Boffu hadt gefonden, om te beraedtlagen wat men met de gene die 'er handdaedig aen waeren foudede doen? dat de Stadthouder hadt gevraecht *hoe fterk die waeren, en d' Enkhuisers geantwoordt niet fterk. Daer de Graef op gefeit foudede hebben wel ftraft fe dan, en fee'er u tegens met de vrome en getrouwe burgers.* De tijding van dit voorneemen maekte fommige verflagen, fommige ftout. En wanneer men Jan Kolterman, die fich te defer tijdt, uit eenige inficht, buiten de ftadt, doch dicht bij de poort, verthoont, quam vertoonten wat 'er op handen was, en de faek nu in de ftadt feer gevaerlijk ftondt, fag hij 't anders in. *'Tis, feid' hij, tijding nae wensch, en nooit was 'er beter hope, dan nu.* Voorts fchreef hij in der ijl een deel briefkens, die het voornemen der Wethouderen, en 't geen 'er uit volgen foudede, te kennen gaven: dat daerom een yder op fijne hoede mogt fij, en fich daer in tijds tegens fterken, eer het te laet waere. Dese waerfchuwinge wierden in der nacht overal aengeplakt, en deeden 't des morgens oevel dagen. Straks begoft het gemeene volk te morren, hier en daer t'famen te fchoulen, en eindelijk in grooten getaele bij een fijnde, te overleggen wat 'er te doen ftondt. Het eerfte was, dat men Dirk Janz Brouwer, Jacob Erikfz en Pieter Buifkes aen de Wethouders ftondt, om te ftaen op den voorgaenden eijfch, dat was, het gefchut op de wallen. De Burgermeesters, meenende, dat 'er nu met veinfen niet te winnen was, fpraken uit den mond, en feiden plat uit: *'T en komt daer niet op aen. Onfe afgefondenene brengen dit befeheid van Amftterdam, dat de Grave van Boffu wil weten wie fijn vrienden of vijanden fijn, en begeert dat wij al te faemen den Hartog van Alva als algemeenen Landrvooft, en hem als Stadthouder over Hollandt getrouwheit fweren, Is 'er iemand die dit weigert, die mag, die moet vertrekken. En rondt uit gefeit, men fal het noch heinder noch verder brengen.* Hier op hebben de Gecommitteerden van de burgerij den Burgermeesteren voor hunne klaere uitspraek bedankt, dewijl fij nu mogten weten wie hunne vrienden of vijanden waeren. daerna hebben fe, nae overlegging met de gemeente, rondt uit gefeit: *Wij willen den Hartog, noch ook Boffu niet fweeren. ook fijn wij niet van fins de ftadt te verlaten. Daer fijn 'er onder ons die de ftadt en 't vaderlant bij de vijf jaeren gemift, en in wemde landen gefworven hebben. Deefe weten hoe 't fmaekt en willen niet meer lopen. Wilt gij lopen, gij moogt. Maer ons fult gij niet levendig uit de ftadt krijgen.* Evenwel kreuken de Wethouders niet, want fij fteunden op de hulpe die hun Boffu hadt beloofd: ook waeren fe geftijft met het aengenomen vaendel, en waenden veele poorters

1572

J. Kolterman
waerfchouwt
de burgers en
maektie
gaende.
Bor VI, 271 c.
Hoofst VI, 233.

De burgers
ftaen op hun-
nen eifch.

Antwoordt
der Burger-
meesteren.
Bor VI, 271 c.
Hoofst VI, 234.
Meteren IV,
74 c.

Weder ant-
woordt der
burgeren.
Bor VI, 271 c.
Hoofst VI, 234.
Meteren IV,
74 c.

1572.

Het Verdrag
tusschen de
Wethouders
en burgeren te
niet gedaen.

Bor VI, 271. d.
Hoofst VI, 234.
Meteven IV,
74. d.

De burgers
bessuiten de
staad te ver-
meesteren.

Bor VI, 271. d.
Hoofst VI, 234.
Meteven IV,
74. d.

Dirk Janz
Brouwer, Pie-
ter Buiskes en
Jacob Dirksz
sijn hunne
voornaemste
aenleyders.

ters aen hunne sijde gewonnen te hebben, en nu verre de sterkste te sijn. Dies begeerden se op de Gedeputeerden der gemeente, van het verdrag, te vooren gesloten, ontflagen te sijn, dewijl 'talleen bij maniere van voorraedt was aengegaen. Nu hadden sij ander bevel van den Stadhouder, daer moest men sich nae schicken, het waere met vriendtschap, of met bedwang. De Gedeputeerde burgeren seiden: *Wij sijn des te vreden, en ontslaen u van uw' beloften, die gij doch genoeg hebt gebroken. Elk mag dan nu sijn best doen.* Dus scheiden se van 't Stadthuis, en keeren tot de gemeente, vertoonen hun wedervaeren, en dat m'er nu meê door moest. *Aen vroeg reedt sijn, riepen se, hangt d' overwinning; en aen deef' ons goedt en bloed. Laet Pieter Buiskes nu synen last in 't werk, en de staad in vryheit stellen.* Van dit verstant was ook Kolterman, en riedt dat men niet lang moest beraedtslagen, soo men anders sijn leven lief had. Door deef' opwekkinge kreeg een yeder sulkeen moedt, en soo vast een betrouwen op d' uitkomst, als of men se in de hand gehadt hadde. Dan alsoo 't elf uuren was, wierdt 'er versproken, dat men eerst het lijf sou gaen sterken, en daerna het stuk met een moedig herte gelijkerhandt aenvangen, en uitvoeren. Het schein hier dat de saeken van Hollandt eenen anderen keer moesten nemen, en dat Godt daerom beide den Grave van Bossu en den Wethouderen van Enkhuisen hunne wijsheit benam, dewijl sij sonder de saeken aen 't rechte eindt te vatten, alles wilden hebben met ontijdige strengheit, en met de burgers te braveren; de welke sij daer door niet verbluft, maer tot vertwijffelheit en handtdaedigheid gebracht hebben. Demiddag dan voorbij sijnde, bestaet de stads Trommelslager, Huibert Wegerfz, door Dirk Janz Brouwer daer toe bewilligt, om te slaen, dat al die den Koning van Spanje en den Prins van Oranje lief hadden, met hun geweer op het Suider en Noorder Spuy souden vergaderen. In sekre Aentekeningen geschreven bij Jacob in 't Hof, een voornaem burger, die hier tegenwoordig was, werdt verhaelt, dat Dirk Symonfz de Kloktelder den Trommelslager hadt omgekocht, om 't woordt te veranderen, en in plaetse van voor de Burgermeesteren, voor den Prins van Oranje te roepen. Pieter Buiskes liet sich als Overste vinden op het Noorder, en Jacob Dirksz op het Suider Spuy, gelijk te vooren beraemt was. Bij de blauwe poort, daer twee stukken geschuts laegen, was het beleidt aen Dirk Brouwer bevolen. Terwijl men noch vergaderde, heeft Jacob Dirksfoon met eenige burgers den Suider of Engelschen toorn ingenomen. De Burgermeesters ontbieden daer op, in der haest, de schutters, en al hunnen aenhang, met hunne wapenen voor 't stadthuis. De voorseide trommslager ver-
stout-

ftout ſich ook aldaer te komen ſlaen, en roepen. Een van de Burgermeesteren, Jan Reinertſz genacmt, hoorende den Koning van Spanje noemen, ſprak tot d' andere *'t ſal nu wel gaen; dat is ook onſe tromſlager*. Maer als hem een van de ſchutters vraagde: of hij geen Oranje nevens Spanje had hooren roepen, wierdt hij verbaest, en ſeide: *Wat wil dit weſen?* Hij kon niet begriipen, hoe't t' ſaemen gaen kon, den Koning dienſt te doen, en wederſtandt te bieden. Ondertuſſchen raekten de burgers, met verſcheide ballingen verſterkt, bij een, en aengevoert door Dirk Brouwer, vergeſelſchapt met Jacob in 't Hof, Pieter Groes, en Jacob Floriſz die het vaendel hadde*, kruidden ſij een wagenborg, en de twee ſtukken geſchuts van de blauwe poort daer achter, naer 't ſtadhuis. Maer komende ontrent het huis van 't Moriaens hoofd, bejegende hun drie van de laeft gekoren Hopluiden S. I. Krommedijk, Pieter Heynſz, en V. P. Maekſchoon. Deefe baden: *Dat men doch met malkanderen ſou verdragen als vrienden en burgeren toeftondt*. En als men hun geen gehoor gaf, ſijn 'er veele van de voornaemſte vrouwen op een hoop vergadert, de ſtraet beſettende, om het bloedt ſtorten te beletten, gelijk de vrouwen aldaer, ſeit Meteren, ſeer manlijk ſijn, van oudt herkomen veel bewint hebbende, mits de mansperſoonen veel op de ſceyaert en viſſchერი uit ſijn. Sij begoften dan met roepen en ſchreijen de mannen om den hals te vallen, en te bidden *datſe doch niet verder, maer geduldig naer huis wilden trekken; en malkanderen in 't vriendelijk verſtaen*. Dirk Brouwer daer tegens, dat voorſtel miſtrouwende, riep, met dreigende woorden, en 't geweer in de vuyſt, *Fluks van hier. loopt en blijft in uwe huifen, want wat wij op ſtraet vinden ſullen wij op 't lijf ſmijzen*. Daer op verſtoven de vrouwen, en de mannen togen voort, tot aen 't huis van eenen Dirk Willemfz †. Jan Vredrikſz Flutske, Jacob Dirkſz Brouwer, met etlijke andere, liepen voor 't geſchut en wagenborg voor uit, tot datſe de geenen die noch voor 't Stadthuis hielden, ſou na quamen, dat 'er Flutske met ſijn roer op aen ley, om een van de grootſte krijters voor Alva, Albert Reinierſz genaemt, te ſchieten; ook drukte hij los, maer 't miſte. Doch dit, en dat de viſſchers nevens d' andre burgers, door Pieter Buifkes en andren aengeleidt, van 't Noordt, van 't Suidt en van alle kanten met groote heftigheidt vaſt op hen aenquaemen, deedt de ſchutters wijken. Elk vloog, ſonder wederſtandt te bieden, ſijnes wegs. De Magiſtraet, aldus verlaeten, deedt het Stadthuis toefluit, en vloodt onder het dak. Daer op ſhoten de burgers met geſchut op 't Stadthuis*, en liepen door laſt van Dirk Brouwer, met een ſtuk balks de deuren op; vielen 'er op in, ſloegen de hande aen de Wethouders en bragten ſe op de Keete-poort.

1772.

* Aentek. van Jacob in 't Hof. Trekken naer 't Stadthuis. Meteren IV, 74. d.

Men ſoekt hem neer te ſetten. De vrouwen op de been, trachten 't bloedtvergieten te weeren.

Meteren IV, 74. d.

† Aentek. van Jacob in 't Hof.

De Spaenſgefinde ſchutters nemen de vlucht.

* Aentek. van Jacob in 't Hof.

1572.

De Magistraet
werdt gevan-
gen; en de
stadt verklaert
sich tegensden
Hartog van
Alva.

J. Koltermans
nyver en voor-
sichtigheit.

† Bor. VI, 272 a,
Hoofst VI, 235.

‡ *Vellii Kron.*
van Hoorn
p. 151.

Toen stak men 't Oranje vaendel van de muuren, poorten en torens ter stadt uit, en verklaerde sich voor den Prins van Oranje, tegens den Hartog van Alva †. Dit geschiede den XXI Mey ‡. Voorts na 'et besetten van nodige wachten scheen 'er genoeg gedaen te sijn, en liet men de Wethouders noch dien selven avondt uit de gevangenis, en elk naer sijn huis gaen. Maer Jan Kolterman, nu in de stadt gekomen, ruste den heelen nacht niet van ijder in te scherpen, dat dit loslaeten seer gevaerlijk en van quaden gevolge was. Ook bragt hij soo veel te weeg dat men de Heeren des anderen daegs weder op 't Raedthuis ontbiedt. Als sij daer, gevolgt van 't gemeene volk, verchienen, begint Kolterman te vraegen, *mit wiens naeme sij op gisteren waeren aengetast?* Men roept 'er uit eenen mondt, *mit 's Prinsens naem*. Daer d' ander straks op seide: *Het komt dan niemant toe hen t' ontslaen buiten weten en goetvinden des Prinsens, dien men dat straks behoort te verstandigen. Mildertijdt kan men hen, als luiden van achtbaerheit, binnen hunne huisen versekeren, ofte bij wolkanderen in een huis doen bewaeren, op dat 'er niemant door reukelooften yver de handen aenschende*. Deesen raedt heeft men goet gevonden; en dienvolgens de Wethouders in het Paters hof, dat toen Cajaphas huis wierdt genoemd, bijeengefelt; daer sij voor een tijdt in versekering sijn gehouden. Dus sijn dan die van Enkhuisen d' eerste geweest, die in Hollandt en West-Vrielandt het Spaensche jok van den hals wierpen, en gelijk als den eersten steen aen 't gebou onser vrijheit geleid hebben. Want den Briel was te voeren niet door haere eigene ingesetenen, maer door buitenluiden verlost. Nae 't overgaen der stadt wierdt d' eerste predikatie der Gereformeerden in 't openbaer over de leening van 't Excijs-huis op de vismarkt gedaen; en 's daegs daer aen in de Pancras, of Suiderkerke gepredikt. D' eerste Predikanten, die hier beroepen wierden, waeren Andreas Theodori van Kastricom, certijds Pastoor van de Pancras kerk, en Richard Claessoon van Enkhuisen. De Roomsche-gesinde moesten de kerken verlaten, en sich elders behelpen. Voorts heeft Pieter Buifkes, dien de Prins het beleit der saeke tot de komste van Sonoy bevolen hadde, sich als Overste naer 't Stadthuis begeven; en om de stadt te meer te versekeren al de ballingen, want eenige waeren noch buiten, ingeroepen, de burgerije onder den eedt gebracht, en booden naer het Vlie, den Briel en Emden gesonden, om hulp. Hij heeft ook 't geen 'er was voorgefallen door Richardt Claesz en anderen aen Sonoy, tot Bremen, en dees dat terstondt aen den Prins van Oranje te Dillenburg verwittigt. Daerna nam hij ten eersten, door raedt van Kolterman ontrent 350 burgeren in soldij; over welke tot Hopluiden gestelt wierden, Cornelis Pieterz Riedtius en Jacob Florisz, en

tot

D' eerste
openbaere
predikation
der Gerefor-
meerden bin-
nen Enkhuis.
*Aentek. van
Blaeuwbalk.*

350 Burgers in
soldij aenge-
nomen.

tot Luitenants Jacob Cornelisz in 't Hof en Gerrit Evertsz. Men gaf toen aen dese nieuwe soldaeten een seiven stuivers penning op de handt uit de beurs van Pieter Luitjefz Buiskes; want men hadt op het Stadthuis geen geldt gevonden. Barent Baukefz wierdt tot geweldige Provoost over dit volk gestelt. Ook heeft men busschieters gehuurt bij 't geschut; en wakers in de kloofsters en lijnbaenen, voor den brandt; en delvers om de wallen te hermaken. Daer Pieter Buiskes ook geldt toe schafte. Doch dit was 'er soo schaers dat korts daerna de soldaeten, toen se ontrent acht dagen gediend hadden, op 't Stadthuis quaemen, seggende, *Wij willen geldt hebben, of wij sullen de staadt weér Papijt maeken.* Ter selver tijdt, of, soo eenige meenen, wat laeter, socht men hun met woorden te paijen, hun biddende dat se gedult wilden nemen; men soude hun ter gelegener tijdt betalen: maer sij riepen, *wij willen sonder geldt niet gaen*, met de voorige dreigementen: soo dat men ten einde van raedt was, en alles quaedts verwachtte. Doch Pieter Buiskes stondt eindelijk op en leide: ik sal 't haelen, ging van 't Stadthuis, en keerde terstondt met soo veel geldts dat men de knechten een week soldij aentelde, en bij hunnen plicht behieldt. Daerna sijn se afgedankt door de komste der Vrijbuiters of Watergeusen van Emden, die hier ten getale van vijf hondert onder Kapiteinen Jelis Steltman, Tiete Hettinga, Willem Lievenfz, Niklaes Holbeek en Wijbe wierden ingelaten. Met hun quamen eenige schepen vol koorn, dat hier seer van noden was, te vooren veroverd en prijs gemaekt. D. Velius verhaelt dat dit volk tot Emden opentlijk was 't sloop gegaen en al den xxii, 's daegs na de verandering, aenquam. Sij waeren dan, schijnt het cenige dagen van te vooren ontboden, om den liefhebberen der vryheit in hun voornemen te helpen. Ook seggen sekre Enkhuiser Aenteeningen, dat men Jacob Erikfz in de Bok naer 't Vlie hadt gevonden, om hen herwaerts te haelen; en dat hij met hun aenquam. Weinig dagen daerna sondt hun Lumey eenig krijsvolk uit den Briel, onder 't beleidt van de Hopluiden Jacob Kabeljauw, Niklaes Ruighaver, Cornelis Loefslon en Roobol. De verhaelde verandering maekte ook verandering in de wet. Eerst wierdt de plaets der Burgermeesteren voor cenige daegen, tot nader ordre, bewaert, bij Segër Albertfz Ram, Outger Pelfer, Jacob in 't Hof, en... Fuis. Daerna heeft men tot nieuwe Burgermeesteren gekoren, Antonis Symonfz, Jacob Erikfz geseit in de Bok, en Pieter Luijtfz Buiskes. Dese deeden den acht en twintigsten van de maend den volgenden eedt: *Dat se den Koning als Grave, den Prins als Staadt bouder, en de staadt van Enkhuisen gebouwen en getrouwen sonden sijn: den Hartog van Alva, sijnen aenhang, den tienden en twintigsten*

1572.

Aenteek. van Jac. in 't Hof.

Gebrek van gelt.

Aenteek. van Jac. in 't Hof.

De Watergeusen komen in de staadt.

Bor. vi, 272, b.

*Vel. Kyon. van Hoorn p. 181.**Aenteek. van M. P. Prooß.*

Eedt der nieuwe Burgermeesteren.

Bor vi, 272, b.

1572.

penning en tyrannige Inquisitie fouden wederstaen een yder onderhouden in vryheit; des staats oorbaer en de welvaert der gemeente soeken; weduwen, wesen en ellendigen en rechtvaardige saeken voorstaen en beschermen, sonder aenschouwinge der persoonen; saeken, die geheim moeten sijn, heelen; geen onrecht doen, om giften noch om gaven, noch ter begeerte van vrienden of magen, ofte om eenige andre saeken. Daerna heeft men ook goetgevonden twintig nieuwe Raeden of Vroedtschappen bij meerderheit van stemmen te stellen, en daer toe te kiezen mannen boven de dertig en onder de tseftig jaeren oudt, geen susterlingen noch swaegers, bij 't leven hunner vrouwen. Jacob Florissoon soude, na 't schrijven van P. Bor, in 'r Schoutampt sijn gestelt. Dan ik bevinde in 't oude Crimineel-boek der stadt, dat d'oude Schout Reinier Feijntesz sijn ampt noch bekleedt heeft in de lente * des volgenden jaers; doch dat Jacob Florisz in dien selven somer † Schout is geweest. Dien selven xxviii^{ten} dag van Mey begaf sich Jonkheer Diedrik Sonoy op de reisē herwaerts heenen, sich haestende over nacht en dag, met groot gevaer, want seer weinig scheeld' het of hij waer bij Medenblik vervallen in handen van sekere Walen die de Hartog daer hadt gevonden, om die stadt te verskeren, dan den ingang was hun geweigert. Niettemin Sonoy ontquam 't met roeyen binnen Medenblik, en geraecte voorts op den tweeden Iunij tot Enkhuizen: alwaer hij van de Wethouders en ingefetenen blijdelijk wierdt ontvangen. Dese burgerlijke beroerten en de gevolgen van dien heb ik mogelijk nae 't oordeel van sommige veel te wijdtluftig en met het voorstellen van al te geringe omstandigheden beschreven. Maer op sulc een tegenwerping werdt ons door den Heere P.C. Hooft, den allerwijsten Historie-schrijver der Nederlandtsche saeken, geantwoordt: dat nadien men hier te lande de magtigste veranderingen, bij aenftichting, of immers dapper toedoen des gemeenen mans heeft sien invoeren; en ook hedendaegs niet de minste konst der steedtsche regeeringe in 't handelen en gerust-houden der meenigte beftaet; het dan geensins onleerlijk kan schijnen, den opgank, loop en afloop van diergelijke beroerten, en tefsens de middelen, mislagen, verfuimenissen, waer door sij gestuyt ofte gestilt, gewakkert, of onverhindert gebleven sijn, bescheidenlijk voor oogen te stellen. Noch seit hij, 't geen ons niet te verfwijgen staet: hoe dat sijns bedunkens een dink veelen vreemdt sal voorstaen: naemelijk, dat in soo lang eenen tijdt, als Enkhuizen was vlottende, nooit met ernst getracht werdt het selve wis te nemen: gelijk het krijsvolk, toen 't'er binnen was, hadde kunnen doen, met sich stil te houden tot in der nacht, en aldan poort of haven te openen, om genoegsaeme hulpe in te laten. Maer men was misschien

Meteven IV,
95 b.

* Den 14.
Maert.

† Den 20, Iunij.

Sonoy komt in
de stadt.

De redē waer-
om het over-
gaen van Enk-
huizen soo
wijdtluftig be-
schreven
werdt.

Hooft v1, 236.

Bedenking op
het verfuim
der Spaensge-
finden.

Hooft p. 236.

miffchien, voegt hij 'er bij, aen 't stuk van Rotterdam geleerd, dat trecken, onderworpen aen bloedftorting, met het verfekeren eener enkele plaetse, al d' andere op rollen holpen. Sonoy dan, op dat wy ons verhael vervolgen, in de stad gekomen, vertoonde daer fijn commissie of fchriftelijken laft van het stedehouderfchap over Enkhuisen, Medenblik, Hoorn en andere fteden van Waterlandt, dus wierdt hier West-Vrielandt geheten; mitsgaders fijn Inftitutie of bericht-fchrift, daer hij fich nate fchikken hadde. Dese Schriften, die wij, om 't gewicht van hunne inhoudt, nodig achten hier in te voegen, waeren op den felven dag als de Commissie van Pieter Buiskes getekent, en luiden van woordt tot woordt als volgt:

Wilhelm bij der gratie Godts, Prins van Oranje, Grave van Nassau, van Catzenellenbogen, van Vianden, van Dietz, van Buuren, van Leerdamme &c. Heere en Baroen van Breda, van Dieft, van Grimbergen, van Arlay, van Nozeroy &c. Burggrave van Antwerpen, en van Besancon, Stadthouder en Kapitein Generael over Hollandt, Zeelandt, West-Vrielandt ende Utrecht. Allen den geenen die dese tegenwoordige sien sullen saluit. Alsoo nae veele groote en swaere moeite, arbeit, en onkosten, die wij binnen etlijke jaeren herwaerts sonder ophouden gedaen en genomen hebben, tot verlossing van de Nederlanden, met alle de goede inwoonderen der selver, uit ter tyrannye, verdrukkinge ende slavernij daer de Hartog van Alva de selve nu eenen tijdt langh inne gehouden heeft, en alsnoch houdt, ende de selve te stellen in heure oude vrijheden, rechten en privilegien, het Godt almagtig ten leste belieft heeft in onse handen te stellen, de steden van Enkhuisen, Medenblik, Hoorn, en andre in het Waterlandt leggende: van de welke mitsgaders van de inwoonderen der selver wij begerende de bewaerenisse in goede eenigheit, ruste en vrede; ende ook die te beschermen voor allen overval en geweldt der vreemdelingen, 't welk hen soude mogen geschieden; hebben wij om diverse respecten nootelijk gevonden aldaer te souden en te committeren eenigen persoon van qualiteit ende autoriteit, en ook wel vertrouwt, om in onsen naeme en van onsent wegen te hebben het Gouvernement der selver steden en des geheelen Waterlands voorschreven: Waerom soo ist dat wij desen aengemerkt, en omme de groote experientie die wij hebben van de goede en sonderlinge affectie, die tot vordering en welvaeren van de gemeene Christelijke saeke en onsen dienste van allen tijden is dragende de edele onse lieve besondere Fonker Diederik Sonoy, hebben wij hem gestelt, geordonneert ende gecommitteert, stellen, ordonneren en committeren bij desen onsen Luitenant ende Gouverneur van de voornoemde steden Enkhuisen, Medenblik, ende Hoorn, met woorts d' andere steden en vlekken in Waterlandt gelegen, endemet het geene des daer aenkleeft: hem gevende volkomen maght, autoriteit en speciaal bevel bij desen den selven staet te hanteren en te bedienen, sich te gebruiken ter directie en regearinge van de affairen en saaken der selver steden en

Commissie des Prinzen van Oranje op D. Sonoy tot het gouvernement over Enkhuisen en andre steden.

Bor VI, 272. c.

1572. *Waterlande aengaende; de handt daer aen te houden ter beschermenisse, sekerheit ende goede bewaerenisse der selver steden ende landen met alle de inwoonderen van diens; ende de selve te behoeden voor alle geweldt en overlast, in administratie van goede justitie en politie, soo veel mogelijk wort ende bij aldaer nootelijk bevinden sal; de krijchsluiden aldaer in onsen naeme sijnde, of de geenen die wij aldaer noch sullen mogen seinden, te houden in goede orde en krijchsdiscipline, sonder te gedogen dat bij hen luyden ofte eenige van hen den ingesetenen der voornoemde steden eenig geweldt ofte overlast geschiede; dat bij de voornoemde krijchsluiden gedaen en gehouden worde soo goede wachtte als ter selver steden en landts verskertheit sal bevonden worden te behoeren. Gevende hem daerenboven noch maght ende autoriteit om in elke der voorschreue steden te stellen eenen Luitenant gelijke maght hebbende als hij; ende voorts noch te lichten alsulken getal van krijchsluiden als bij tot verskeringe der selver steden sal nodig bevinden, boven de geene die alrede daer inne sullen mogen sijn; ende generalyken te mogen doen al't geene dat eenen goeden ende getrouwen Luitenant ende Gouverneur van Waterlandt ende de steden voorschreven, toestaet en behoort te doen, tot bewaernisse, ende goede verskertheit der selver, ende volgens d' instructie die hij van ons heeft; houdende ons goede correspondentie van alle noodsaekeleijkheit ende swacrigheden die buiten of binnen den Waterlande soude mogen vallen ende overkomen; om des te eer goeds tijds daer inne te mogen versien. Waer op ende van hem wel ende denckdelijk te quijten in den voorsz staete van Luitenant ende Gouverneur der selver steden en Waterlandt, bij schuldig ende gehouden sal sijn, den behoorlijken eedt te doen in onse handen, ofte vande geenen die wij daer toe committeren ende stellen sullen: versoekende daeromme aen den Burgermeesteren, Schepenen, Regeerders, Borgeren ende alle den anderen inwoonderen der voorsz steden, ordonnerende ende bevelende allen ende yegelyken onse Oversten, Kapiteinen, soldaten ende allen anderen in de voorsz steden, in onsen eedt sijnde, dat sij aemmenen ende erkennen den voorschreven Jonker Diederik Sonoy voor onsen Luitenant ende Gouverneur der selver; ende voor sulck hem alle gehoorsaemheit bewijzen, hulp en bystandt doen, in alle't geene bij volgens't innehouden deser onser Commissie, ende de voorgenomde Instructie henluiden bevelen sal, gelijk onsen eigenen persoone. Ende sullen daer inne onse belieste doen. Des t' oorkonde hebben wij desen met onsen naeme getekent, ende ons secreet segel daer beneffens doen drukken in Plakkate. Gegeven tot Dillenburg op den twintigsten dag der maendt van April, inden jaere 1572. Boven het Berichtschrift sondt.*

Instructie bij den Prins van Oranje aen Sonoy gegeven.
Ber VI, 273, 6.

Instructie van wegen mijns Heeren des Prinzen van Oranje, Grave van Nassau, &c. volgens de welke d' Edele Jonker Diederick Sonoy schuldig sal sijn hem te reguleren, indien Godt de genade geeft, dat de steden Enkhuisen, Medenblik, Hoorn, ende andere steden en vlekken in Waterlandt gelegen,

gelegen, ingenomen worden; waer over sijne furstelijke Genade hem Sonoy als Licutenant ende Gouverneur gestelt heeft.

Het begreep verders de volgende punten:

1572.

Eerstelijc sal de voorsz Jonker Diederick Sonoy na luidt sijner Commissie sijn beste doen om allen ende yegelyken den ingesetenen der Steden Enkhuisen, Medenblik, Hoorn, ende andere Steden en vlekken in Waterlandt gelegen, te verlossen van de slavernije ende tyrannije, daer sij tegenwoordelyc inne sijn, om die wederom te brengen ende te restitueren tot heure oude Vryheden, Rechten, Herkomen ende Privilegien.

Item sal van stonden aen met alle neerstigheit de handt daer aen houden, op dat het woordt Godts aldaer verkondigt ende gepredikt worde, mits ook toelaetende het exercitie van Religie den selven woorde Godts conform, indien die ingesetenen voorschreven, of eenige van dien t selve begeren, sonder nochtans te gedogen, dat die van de Roomsche kerke eenig overlast gedaen worde, of ook dat sij belet worden in d' exercitie van heurlieden Religie, ter tijdt ende wijlen wij anders daer op sullen geordineert hebben, ofte dat de noodwendigheit ende snelligheit andersins moghte vorderen, naer het advijs des Gouverneurs ende Raedt aldaer, doende de voorschreve Sonoy midlertijt sijn de voer op dat alle de voorsz ingesetenen t samen in goede ruste ende vrede leven, soo na als mogelijk wordt, niet lijdende eenige heymelijke Vergaderinge, t sij bij dage of nachte te geschieden.

Ten welken sijne hij van stonden aen sal doen vergaderen die van der Wet ende Raedt aldaer, hen te kennen gevende tot welken eynde hij aldaer van onsent wegen gekomen is, ende dienvolgens met die van der wet ende raedt voorschreven, t samen adviseren al t gene sij tot ruste, welvaert ende verskertheit der voorschreven steden sullen bevinden te behooren, makende tot dien sijne alsulken edicten ende Ordonnantien als daer toe noodigh sullen sijn, doende de selve Ordonnantien wel scherpeelijc onderhouden bij executien vander penen daer inne verhaelt.

Sal neerstelijc toetsien dat bij sijne krijsluyden goede scherpe wacht ende wake gehouden werde, op dat hij vande vijanden niet verrascht en werde, ofte dat bij den ingesetenen selfs eenige oproerigheit en geschiede.

Hij sal ook van stonden aen ende alle dage met eenige hen des verstaende besichtigen, ende doen besichtigen, alomme naer die sterkte vande voorschreven steden en vlekken; ende met allen vlijt ende neerstigheit die versterken, ende daer aen doen bouwen al t gene dat tot verskertheit der selver wert dienende, soo wij hem breeder t selve mondelinghe verklaert hebben, waer toe hij die ingesetenen voorschreven ende den landiluiden daer ontrent opvorderen sal.

Eor VI, 27, b.

Aengaende den genen die ter cause vande Religien, confederatie van den Edelluiden, presentatie van de Requesten hier voortyden inden Nederlanden geschiet, ofte om enige saken daer van dependerende uyt der voorschreven steden moogen vertrokken of ook gebannen sijn, sal hij laten wederom komen.

flet

1572.

stellende die selve in alle hunne goeden, acten, ende gerechtigheit, hoewel
 behluiden die selve mochten genomen, ofte geconfisqueert, ende aen anderen
 gealieneert sijn.

En sal geenfins gedoogen dat hij syne soldaten, of andere, eenige schade ofte
 overlast gedaen werde eenige vande ingesetenen voorschreven, 't sij van d' eene
 of d' ander Religie; of dat sij van de soldaten voorschreven, of andere, souden
 geplundert of berooft werden: ende willen wij sulke overtreders aen den lijve
 gestraft te worden; waer van de voorschreven Jonker Sonoy syne soldaten
 ende allen anderen goede kantschap sal doen hebben.

Ende op dien hij te beter onse goede meyningen magh volbrengen, sal hij allen
 den genen die inden voorschreven steden in wet of raet sitten, of eenige andere
 staeten ofte officien hebben, aldaer daer inne continueren, indien hij de selve tot
 deser sake gunstigh ende toegedaen vindt, ofte andersfins de selve affetten
 en andere in heure p'aetse stellen, soo hij tot beter verfektheit der selver
 steden sal bevinden behoorende.

Ten welken sijne hij van stonden aen die voorschreven van de wet, anderen
 Officiers, mitgaders die van de Ambachten, Gilden ende broederschappen,
 elk bysondere, ende voorts allen den anderen ingesetenen der voorschreven
 steden, sal doen doen den eedt hier naer volgenden; welverstaende dat hij voor
 wederspannige rebellen, ende vijanden houden sal, allen den genen die 't selve
 weigeren sullen, ende voor sulks met den selven handelen, ende sien dat hij
 sijns persoons verseekert sij, gelijk ook dien over de welke de gemeente klagende
 sijn, dat sij heur trouweloos, bitter, ende quaetwilligh getoont hebben
 tegens heuren Vaderlande, de vryheden, Privilegien ende ingesetenen van
 dien, ende sulken van heuren staten ende officien affstellen.

Dit sullen sij sweeren :

Dat sij den Conink onder mijnen Heere den Prince trou ende hulz sullen,
 ende voorts sijnen Excellentie gehoorsaem in al het gene hij hun luiden ordon-
 neren ende bevelen sal, dat tot bevorderinge vanden woerde Godts, dienste
 sijns Majesteits, tot welvaert, verlossinge, ende vryheit vanden landen,
 heure steden ende van elk hunder in 't particulier, wordt dienende; dat sij de
 vryheit ende Privilegien van de Steden voorstaen sullen, ende 't welvaeren van
 dien beneerstigen; dat sij in geender maniere toelaten of gedoogen sullen, dat
 in 't prediken, of exercitie van 't waerachtige woort Godts, naevolgende het
 Evangelium, yemant hinder, lesfel, of stooringe gedaen sal worden; of dat
 yemant insijne conscientie ondersocht, of ter cause van dien, bij inquisitie,
 of plakaten vervolgt sal worden: ende en sullen desgelijks die vande Religie
 der Roomfcher kerken geen hinder of lesfel doen; ende dat sij geen accoort of
 appointement maken sullen, met genen die daer van souden mogen seggen last
 ze hebben vanden Konink, in wat maniere of onder wat conditien het sij, al-
 waer't ook soo datmen hen Privilegien ende vryheden vande steden vermeer-
 deren, en die voorschreven Religie permitteren ende toelaten wilde; sonder
 expres consent van mijnen Heere den Prince van Orangien, of den genen van
 sijne

fijn adherenten, die van hem daer toe geauctoriseert sal wesen: Als mijn Heere, die Prince voorschreven, noch zijn adherenten van hunder syden ook niet doen en sullen sonder consent van de Steden.

Want sy hen verseeckt houden mogen, dat gelijke beloften hen geensins gebouden en sullen worden, als voortijts wel gebleken is, bij d' accordt van de Predicatie, ende voorts bij 't Verbondt, 't welk den Conink met den Paus jegens de Religie gemaakt heeft.

Item den voorschreven Eedt, inder manieren boven verhaelt, gedaen sijnde, sal hij Sonoy aen den Magistraet versoeken, dat sy van sonden aen aenden anderen naestleggende Steden schryven, om hen hier ook toe te verwekken.

Sal van gelijken aen die van de wet voorschreven versoeken, dat sy ook aen syne Excellentie schryven, als wetende, dat sy al dit van syn Excellentie selfs syn begeerende.

Insgelijks sal hij hem informeeren, wat Vreemdelingen in den voorschreven Steden sijn, ende of daer eenige onwillige of wederspannige sijn, 't sy Geestelijke of Weerlijke, van de welke hij alle henre goederen sal doen innen, arresteren, ende sequestreren, sonder voorts die te roeren, tot dat hij breeder ordonnantie daer af heeft van syn Excellentie.

Sal voorts bij die van de Wet, recht ende justitie doen administreren in den voorschreven steden, naer oude costumen en volgens den Rechten ende Privilegien van dien.

Sal ook geen Predikant, 't sy van wat Religie hij sij, tot het Ampt der Predikatie provisionelijk mogen komen, ofte eenige Sermoen voortaan doen, het waer ook dat hij voormaels gepredikt, ende het Ampt bedient hadt, ofte niet, sonder hem eerstelijk die Overheit, ende die van de wet te verhoonen.

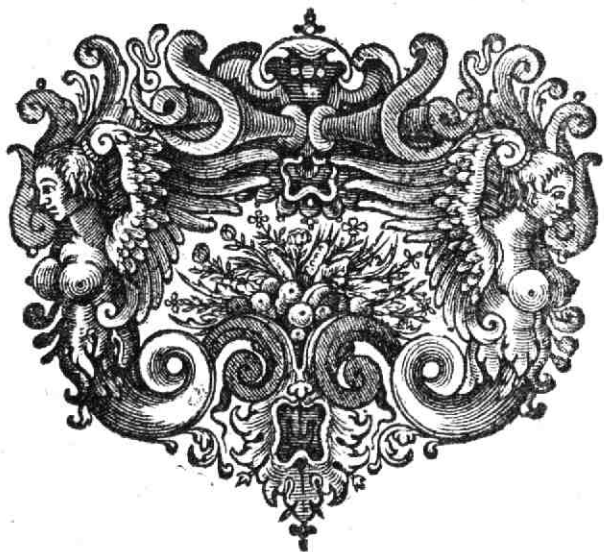
Sal ook de voorschreven Jonker Sonoy, terstont als hij inde stede gekomen sal sijn, alle hulp en assistentie doen onsen Gecommitteerden, die wij schikken sullen om te inventariseren ende doen bewaeren met Notaris en getuigen, die van den rechten aldaer genomen sullen worden, alle meublen, 't sy gelt, gout, silver, gemaakt, ongemaakt, gewijt, ofte gesacreert, of ongesacreert, van kerken, kloosteren, of diergelyke andere kapellen: gelijk ook ter presentie van alsulke getuigen, hulp, ende assistentie doen onsen Gecommitteerden, die alle inkomsten van accijsen, tollen, domeynen, thienden, en alle andere diergelyke gerechtigheden der Coninklyke Majesteit toestaende inventariseren, de boeken van de Rentmeesters ofte ontfangers na hem nemen, met alle het goet datter is ontfangen, ofte ontfangen sal mogen worden, ende tot den Ontfanger van dien stellen alsulken persoon, oft persoonen, als hij bij advijse van die vander wet ende andere daer toe nut ende bequaem vinden sal, ter tijt ende wijlen mijn Heere die Prince andersints daer ime sal hebben voorsien. Aldus gedaen bij syne Furstelijke genade ende onder syne Furstelijke genade handt ende secreet segel daer beneffens gedrukt, tot Dillenberch op den twintichsten dag der maent van April, inden jare ons Heeren duisent vijf hondert twee ende seventich.

R

Onder

1572. Onderteikent met sijne Furfteijke genade handt *Guilliaume de Nassau*, hebbende een opgedrukt root waffen Segel.

Nae't vertoonen van defe fchriften heeft men den toonder voor Overfte der Stadt Enkhuiſen, uit den naeme des Prinſen van Oranje, erkent en aengenoomen.

van

ENKHUISEN.

Het tweede Boek.

Et eerste werk dat Sonoy, nu in sijn ampt getreden, tot gemeene verfekering ter handt nam, was het verdeelen der stad in vier Quartieren of wijken. Het eerste quartier strekte van 't Stadthuis af naer 't Noordt toe, en van daer om van 't Spuy tot de Kerkstraet toe: het ander quartier van 't Stadthuis af naer 't Suidt toe, en dat om langs de laege haven-dijk tot de Kerkstraet toe: het derde quartier was de Suidtzijde van de Westerstraet met dat daer Suidtwaerdt aenkleeft: en 't vierde quartier de Noordtzijde van de Westerstraet met dat daer Noordtwaerts aenkleeft. Hij bestelde voorts de wachten met groote sorgvuldigheid, liet den Prins den staet der saeken weten, en schreef om meerder hulpe; ten einde hij sich voorts meester mogt maken van geheel West-Vrieslant. Eenige daegen daerna liep 'er een geruchte dat de vijandt etlijke molens buiten der stad staende, meende in brandt te steken, en dat 'er verraderije schulde. Om dit te ontdekken liet sich Jan Kolterman des nachts uit de stad laeten, in welk ondersoek hij van den schildwacht door den arm wierdt geschoten. Men hadt hier nu terstondt den strijdt tegens die van Grootebroek, die den weg van de Streek met een poort toefloten, en niet gedogen wilden, dat de huisluiden den ingesetenen van Enkhuisen eenigen toevoer doen souden. Maer d' Enkhuisers met eenig krijsvolk, soo burgers als soldaeten, daer te landt op uit trekkende, en daer ook vijf scheeps-booten, met bootsvolk en geschut versien, naer toevoerende, beschooten de poort in dier voegen, dat de Grootebroekers de vlucht naemen. Toen wierdt de poort door een vrouwe geopent. Eenigen houden, dat dit geschiede toen d' Enkhuisers naer Medenblik trokken en die stad innaemen. Eerst heeft Sonoy door twee sijner Hopluiden, Kabeljaeu en Ruighaver, nevens Dirk Brouwer en andere burgers van Enkhuisen, de Medenblikkers getracht te bewegen, dat se de

Sonoy verdeelt de stad in vier Quartieren en stelt orde tot der selver verfekeringe. *Bor. VI, 273 d.*

Jan Kolterman werdt gequetst. *Bor. VI, 274 a.*

Die van Grootebroek kanten sich tegens d' Enkhuisers, maer moeten wijken.

Aentek. van Jacob in 't Hof.

R ij

Span-

1572.

Medenblik
werdt door
d' Enkhuifers
ingenomen.

i Bor vi 274. a.
Hoof v1, 238
Meteren iv,
75. b.
Hoorn en andere steden stellen sich nevens die van Enkhuifen, tegens de Spanjaerden,
Siet Velii Kron. van Hoorn p. 186, &c.

Boshuifen komt met sijn vloot voor Enkhuifen.
Velii Kron. van Hoorn p. 189.
Bor vi, 274 a.
Hoof v1, 239.

Drie van sijne schepen voegen sich met de stad.

Uit Enkhuifer sentek.
** Den 22 Junij.*

Hij vertrekt.

Eenige Minrebroeders gehangen.

p. 61.

Spanjaerden buiten sluitende, met die van Enkhuifen souden aenspannen: doch de Kastelein Jonker Cornelis van Rijswijk heeft de handeling verhindert. Dan kortst daerna heeft men twee vendelen Enkhuifer burgers onder de Hopluiden Klaes Kroes, en Jacob in 't Hof, en twee andere van soldaten onder Kabeljauw en Ruighaver naer Medenblik gefonden, die de stad aen twee oorden verrastten. De burgers sijn nevens Kabeljauw bij 't westen en Ruighaver bij 't oosten in de stad gekomen: waer over de meeste ingefetenen naer 't Slot vloten. Maer als die sagen, dat men, om 't selve te naderen, sich van hunne schreiende vrouwen en kinderen voor schanskorven diende, en die voor aen in 't spits stelde, hadden sijn geen hert daer tegens, en gavent 't op t. Toen leiden 't d' Enkhuifers op Hoorn aen, dat ten deele door hun voorgang en aenraden, voorts door 't beleidt van eenige hunner burgeren, die 't oude jok moede waeren en tot nieuwigheit neigden, sich den 18 Junij omwende, en den Spanjaerden vyandt verklaerde. En op dit spoor volgden binnen korten tijdt Alkmaer, Edam, Monnikedam, en Purmerend: mitfgaders al de Suidt-Hollandtsche steden, behalven Amsterdam en Schoonhoven, die 't met Alva hielden. Doch Schoonhoven wierdt in 't najaer met beleg gewonnen. Maer Amsterdam, dat soo niet gedwongen kon worden, bleef noch bij de ses jaren Spaens, daer noch veel bloedvergietens door wierdt veroorsaekt. Ook werdt de vyandschap terstondt gaende. Want terwijl Enkhuifen den Hartog afviel, lag Boshuifen, d' Admiraal van Amsterdam, met sijn vloot in Texel, wachtende na goeden windt om uit te lopen. Maer hoorende van de verandering t' Enkhuifen, en dat de saeken tot Hoorn wankel stonden, quam hij weder op, en ging voor 't Suidergat van Enkhuifen leggen, om soo de twee steden van elkander te scheiden, en Hoorn tot achterdenken te brengen. Doch toen dese des niettemin voortgingen, en dat d' Enkhuifers, die met een regiment kloeke soldaten, onder Lasarus Muller, wierden versterkt, niet alleen daegelijks tegens de sijnen ter schermsing togen; maer bovendien drie van sijne Kapiteinen (te vooren door hunne vrouwen van stadts en 's landts wegen daer toe aengesocht, met belofte dat men se nevens hunne kinderen in dienst soude houden) met hunne schepen en volk * tot de stad overgingen, week hij, ofte uit vrese voor gelijke ontrouw, of sich toen te swak kennende, met d' andre schepen naer Amsterdam. Niet lang daer na sijn hier, nae 't schrijven der Roomschgefinden, vijf Minrebroeders met de koorde gedoodt. Seker naemloos Schrijver van 't boeksken genaemt Opkomste der Nederlandtsche beroerten, gedrukt tot Munster in den jaere 1642, beroept sich

op een Liedt van Broër Hendrik van Bieſten, Minrebroër tot Amſterdam, gerijmt in den jaere 1572, 't welk Alkmaer te laſt leidt, dat het de broeders heeft gevangen, en Enkhuiſen dat ſe daer ſijn gehangen. Voorts ſeidt die Schrijver, dat ſe den 25 van Junij recht over 't Stadthuſ ſijn omgebracht. Doch ſij konnen niet eerſt van Alkmaer ſijn gebracht, en den 25 Junij ſijn gehangen, nadien die ſtadt eerſt den 28^{ſten} van die maendt den Spanjaerden tegenviel. Dan in eenige Aentekeninge te dier tijdt tot Amſterdam door een voornaem burger met de handt geſchreven, werdt verhaelt, dat 'er den 12 Iulij eenige Minrebroeders tot Enkhuiſen ſijn gehangen. Dit heeft ten aenſien van den tijdt meer waerſchijnlijkheits. Eenige ſeggen dat ſe gehangen ſijn, nevens noch een ander, die verraedt in den ſin hadde, in weêrwraeke van een Trompetter*, bij Sonoy uitgefonden, om eenige gevangenen te loffen, maer door de vyanden tegens het recht des oorlogs opgeknoopt. Henricus Sedulius de Provinciael of Overſte der Minrebroederen verhaelt in ſijne Hiſtorie der Minrebroederen, dat deſe vijf Monniken, die hij martelaeren noemt, uit het Minrebroeders kloofter tot Alkmaer ſijn voortgekomen. Dat ſe toen de ſoldaten van de Geuſen door de Vrieſche poort in Alkmaer wierden gelaeten, naer Haerlem fochten te vluchten: maer dat hun den uitgang door eenige burgeren wierdt belet, en dat 'er niemant in de gantsche ſtadt wierdt gevonden, die ſe dorſt ontfangen, of verbergen: dat ſe toen ſijn gevangen, en, na drie dagen ſittens, met wagens naer Enkhuiſen gevoert. Onderweeg ſouden de ſoldaten in een herberg drinkende het bloedt dat uit den neufe van een deſer Monniken † tappeling vloeiden, in de lege kan hebben vergadert en hun toegedronken, ſeggende; *Siet hier gij grijpende wolven verſaedit u nu ten laeſten met uw eigen bloedt, die ſoo meermigmael nae 't onſe hebt gedorſt.* Tot Enkhuiſen ſijn ſe verwefen om als verraders en vyanden des vaderlants aen de galgh te ſterven, welk vonnis door een Haricmer, eertijds Kanonik geweest, en nu een Overſte over ſoldaeten geworden, ſou ſijn uitgeſproken. Voor deſen Harlemer ſoude d' Overſte deſer Monniken ofte de Gardiaen Daniel van Arendonk, van hem daer over gevraegt ſijnde, hebben beleden, dat het broodt des Sacraments verandert is in Jeſum Chriſtum: waer door den haet tegens deſe Monniken te meer ſou ſijn ontfteken. Ook ſeit Sedulius, dat het hooft des gerechts, (wat gerecht werdt niet geſeit) den xxiv Junij, hunnen ſterfdag, ſeer vroeg, de ſon naeuwlijks op ſijnde, bij een van de vijf, Adriaen van der Goude, een Leekebroeder en deurwachter van 't kloofter, gekomen ſijnde, hem 't leven beloofde, indien hij ſijne makkers wilde ophangen, maer Adriaen ſoude hem geantwoordt hebben: *Ik kan ſterven.*

1572.

p. 62.

Enkh. Aentek.

[* Siet Bor VII,
19 b. xxviii,
40 a b.]
H. Sedulii Hiſt.
Seraphica p. 661
&c.

p. 662, 663.

p. 663.

† Corn. van
Dieſt.

Sedul. p. 664.

1572.

sterven, maer ik kan geen beulsyn van de geenen die mij in't Christelyk geloof en in alle deugt hebben onderwesen. Op dat woort soude hij straks daerna, smorgens ten vijf uuren, aen een galge, op de brede straet voor't Stadthuis opgerecht, sijn gehangen; en terfoudt ook de vier anderen. Noch vertelt hij dat de Gardiaen Arendonk voor sijn doot den xxxi Psalm beginnende *In te Domine speravi: In u Heere heb ik geboopt*, met een klare stemme ten aenhooren der omstaenders heeft uitgesproken: dat hij met de koorde volknopen, daer hij als Monnik met omgordt was geweest, is verftikt. D'andre die nevens hem met de koorde gedoodt wierden, sijn geweest Cornelis van Dieft, Biechtvader vande de nonnen der ordre van St. Clara; Jan van Naerden, ook een biechtvader der nonnen en koster van hunne kerk; en Lodewijk Voets, een Walsch-brabander. De lichaemen sijn tegens den avont buiten de Noorder poort daer men naer Medenblik gaet, aen de kant van 't water, daer men de Visschers netten plag te drogen (nu ter tijdt tusschen de botstraet en krabbers haven) ter aerde gedaen, ofte met slijck en drek, soo hij seit, bedekt. Ook verhaelt hij dat 'er naderhandt eenige lichten over hunne lichaemen sijn gesien. Doch een yegelijk gelove hier van na dat hij gesint is, als ook van 't gantsche verhael bij Sedulius ingesfelt, van welks omstandigheden tot Enkhuisen weinig blijks is te vinden: doch dat se gedoodt sijn, door hevigheid van 't krijfvolk, werdt daer bij een yegelijk geloof. Daerna, seit Sedulius, is 'er noch een borger, genaemt Gerrit van Kampen, Roomschen Spaenschen gefindt, gehangen: wiens vrouwe met eenige kinderen men derwaerts soude hebben gebragt om dat droevig einde te sien. Uit dit alles (indien de saeken dus sijn voorgevallen, en Sedulius dese geschiedenissen niet te haetelijk voorfelt, om de Paepsche vervolgingen en tijrannien met de kladden der genaemde Geusen te bedekken) kan men de woeftheit deser tijden en d'uitgelaetene moetwil der soldaten afnemen. Want dat dese luiden, het sij schuldig of onschuldig, door geen wettige rechtpleging van Schepenen sijn gedoodt, is buiten twijffel; gelijk ook hunne vonnissen in des stadts oudt Crimineel-boek, meermaels bij ons gemeldt, niet worden gevonden. Doch sulke saeken sijn ook elders in't begin van den oorlog in weêrwil der Overheden voorgevallen †. Terwijl sich de saeken tot Enkhuisen dus toedroegen, en toen men de selfste waggeling met diergelijken uitslag aen veel oorden te gelijk gewaar wierd, daer't innemen van Bergen in Henegouw, ('t welk den 24 Maij, den derden dag naer't overgaen van Enkhuisen, door Graef Lodewijk van Nassauw, den broeder des Prinsén van Oranje werdt verrast) noch bij quam, vondt sich de Hartog van Alva in sulck een verlegentheit, met naemen

† Siet het Verhael der Reformatie in Nederlandt, p. 715.

naemen door gebrek van geldt, dien ſenuw des oorlogs, dat hij ſijn eifch van tienden en twintigſten penning, die ſoo grooten opſtand hadt veroorzaekt *, laetende vaeren of beruſten, de Staeten van Hollandt aen ſchreef: Zij ſouden den 15 van Julius in den Hage vergaderen, om ordre te ſtellen tot het opbrengen van de ſchattingen, te vooren tot afkoopung des tienden en twintigſten pennings aengeboden. Die van Hollandt, vindende kleene ſmaek in een reukelijkheid die hem uitgepijngt was, hielden ſich wel aen den dag, bij Alva geſtelt, maer quamen in plaets van den Hage, tot Dordrecht, met een geheel ander oogmerk dan 't ſijne, bij een; niet alleen de Edelen, met deſſes § groote ſteden (behalven Amſterdam, 't welk het met den Spanjaerd, en Delft, dat ſich noch achterlijk hielt) maer ook die van Enkhuiſen en andre die men van oudts de kleene ſtedé noemde, en niet gewoon was ter vergadering der Staeten te roepen. Men vondt nu geraden, ook de geringſte ſteden, die Alva tegens waeren, tot het bewindt der hooge regering in te laten: het ſij dat dit geſchiede, om de gemeene laſtē door het gemeene bewindt te dragelijker te maken, en haer door de lekkerheit der regering aentelokken; ofte ook om door dit middel alle de leden des landts even diep in den ondank tegens den Spanjaerd in te wikkelen, en tot beſtendige tegenweer te bereiden. Dan naderhand hebben eenige van de kleinſte ſteden, om de koſten der beſendingen te ſpaeren, het recht, 't welk haer aen dusdaenig een hoogheit gegunt was, verlaten; 't geen hun tot beter ſtaet en kennis komende, meenigmaels gerouwt heeft. Hier verſcheen toen wegens Enkhuiſen de Burgermeester Antonis Symonſz en Rijkert Claefz †. Verderſ wierdt 'er middel beraemt om geldt te vinden: de Prins van Oranje voor wettigen Stadthouder en Alva vijandt verklaert, ook ordre tot 's landts verſekering geſtelt ‡. Die van Enkhuiſen wierden nevens die van Dordrecht en Leyden gemagtigt om met Lumey te handelen, belangende de ordre die te houden ſtonde onder de Overſten en 't krijgsvolk, tot beſcherming des landts, en minſte beſwaerniſſe der ingefetenen §. Noch wierdt op deſe vergaderinge aen den Heere van Aldegonde, hier verſchonen uit den naeme des Prinſen van Oranje, verſocht, dat ſijn Vorſtelijke Genade geliefde te bevorderen, en verſoek te doen wegens de Staten en ſteden van Hollandt, dat die van Denemarken en Ooſtland den loop hunnes koophandels van Amſterdam wilden verleggen, en voortaan richten op Enkhuiſen, Hoorn, en de ſteden daer ontrent hun toegedaen; ofte in de Maſe op Dordrecht †. Op het ſtuk van den Godtsdienſt heeft Aldegonde verklaert: des Prinſen voornemen te ſijn, dat gehouden ſoude werden vrijheit der Religie, ſoo wel der Gereformeerde als

1572.

* *Siet E. V. Reids Hiſt.*
p. 9.

§ *Siet beneu*
p. 58.

Aen die van Enkhuiſen en andre kleene ſteden werd't ſitplacſte ter vergaeding der Staten van Hollandt ingeruimt.

Hoofst VI, 247, 248. *Bentrogel. Relat. of Verhael-boeke*
I, 14. *Grav. Annal.* II, 40.

† *Bor VI, 281. b.*
‡ *Bor VI, 282 b c d, 283 a;*
Hoofst VI, 249, 250.

Laſt aen die van Enkhuiſen nevens Dordr. en Leyden gegeven.

§ *Bor VI, 282 d.*
Hoofst VI, 250.

Toeleg om den Ooſterſchen handel van Amſterdam op Enkhuiſen en andre ſteden te brengen.

† *Bor VI, 283 a.*
Hoofst VI, 250.

dér

1572.
Verklaring
op het stuk
der Religie.

† Dor VI, 283,
a b. Hoofst VI,
250.

D' Amsterdamsche vloot
komt weêr
voor Enkhui-
fen.

Bor VI, 301 c d.
Hoofst VII, 272.
Pelius p. 189.

Jacob Flo-
rifz. raedt het
uitvallen af.
Bor VI, 301 c d.

Toerusting
tegens d' Am-
sterdammers,

Pelius p. 191.

der Roomfche Religie met vrije exercitie der felve fonder hinder : dat ook de Geestelijke perfoonen fouden blijven in hun ne ftaten, vrij en onbekommert, ten waere sij hen vijanden vertoonden : en dit alles ter tijdt en wijlen, dat bij advijs van de gemeene Stac- ten der landen van herwaerts over, anders foudede mogen werden geordonneert †. Met welke intentie des Prinfs de Gedeputeer- den ter dagvaert figh in alles conformcerden. Ontrent den felfen tijdt quam Bos huifen weêr t' zee met meerder fchepen, volk, ge- fchut en allerley krijgsgeweer versterkt. Hij ley fijne vloot voor de Ven, benemende dien van Enkhui fen en Hoorn de vaert naer 't Texel en 't Vlie. Ook deedt hij op fekeren dag bij Enk- huifen eenige huifen buiten de Noorder poort verbranden. Dit verging hem te gemaklijker, om dat die van binnen uit misver- trouwen van eenige Spaensgefinden niet uit dorften trekken. Ook heeft hen Jacob Floriszoon, in de voorgaende gefchiede- niffen meermaels gemelt (naermaels Schout, vijftien jaren lang en wel fesmaalen Burgermeester) wanneer sij eens op het punt fton- den om uit te vallen met dese woorden ogehouden : *Lieve burgers, wij dienen eerst wel te bedenken, of wij uittogen, en dat de quaedtwilligen die in de ftadt blijven ons felfs buiten ftooten, waeren wy dan altefaemen niet bedorven? Dus foudede mijn raedt fijn, dat wij binnen bleven, en noch een weinig tijds gedult namen en onse ftadt wel bewaerden: de fchepen konnen ons doch nu niet befchadigen. Bos huifen en kan altijdt niet hier blijven, en als hij fal vertrokken fijn mogen wij ook fchepen toemaken, en daer bij ontbieden die uit fijn.* Door dit afraeden bleef het uitvallen achter. Maer boven dien hebben de viffchers figh dikwils aengeboden, om d' Amsterdamsche fchepen met ftael- evers, feker flag van vaer- tuig, te befpringen: dan d' Overfte der Stadt, Sonoy, bemer- kende hoe gevaerlijk dat hun voornemen was, vondt fulks niet goet. Ondertuffchen verviel men hier, en tot Hoorn, in groote benaetheit, en in gevaer van den vijandt, bij gebreck van nee- ring en koorn, in 't korte in handen te vallen; ten waer dat 'er in verfien wierde. Ten dien einde wierdt met een groote ruftig- heit befloten alles wat mogelijk was bij te fetten om de meester- fchap van de Suiderzee met den eerften in te nemen; en verdroe- gen die van Enkhui fen en Hoorn, dat sij elk vier oorlogfchepen fouden uitrusten, d' andre drie waterfteden Medenblik, Edam en Monnikendam, elk een. Ook braghten de felve fteden etlij- ke galeyen in 't water, daer die van Groote-broek noch een galey bijvoegde. Dit alles gefchiede met ongelooffelijke snel- heit, foo dat den 25 van Julius de fchepen, fijnde meest koop- vaerders, die men tot 's landts dienft beflagen en ten oorlog ver- veerdigt hadde, nevens de galeyen gereedt waeren, en t' zee gin.

gingen. Doch Boshuisen hoorende dat hem de Noordt-Hollanders meenden bij te komen, week in tijds naer Amsterdam en gaf de zee ten beste. Hier mede keerde de kans, want tot Enkhuisen, en in d' andre Noordt-Hollandtsche steden, kreeg men nu met de vrye seevaart neering en overvloedt, en't geen hier gewonnen wierdt strekte den Amsterdammers tot verlies en afbreuk. Midlerwijl heeft men tot Enkhuisen den 25 van Augustus d' oude Burgermeesteren, ten tijde van de leste verandering gevangen, losgelaten, voor vijf burgers die Boshuisen op sijn schip hielt gevangen †. In dese selfde maendt verfocht Enkhuisen nevens d' andere watersteden ter vergadering van de Staten van Hollandt, te dier tijd tot Haerlem gehouden, dat de Suidt-Hollandtsche steden hun de hand wilden bieden, in't onderhouden hunner vloote, het noodigste en eenigste middel om Amsterdam te dwingen. D' anderen ontschuldigden sich op hunne eige lasten. Evenwel hielden d' Enkhuisers en andre Noordt-Hollanders moedt, en haefden alles te hoop wat hen t' see kon houden. In deser voegen sich ten oorlog wapenende tegens vyanden van buiten, hadt men noch te forgen voor verraedt van binnen: gelijk 'er ook in dese selve maendt etlijke vrouw-personen, te weten, Pietertgen Pieter Cornelisz dochter, Cornelia Volker Harkfz dochter, Tonisje Tonis dr, Dieuw Reiners dr, Trijn Claes, huisvrouw van Pauwels Claefz, en Reinfst Claes, huisvrouw van Adriaen Jacobfz, uit vermoeden van verraderij, in versekering wierden genomen. Men hadt bij haer, soo als se van Amsterdam quamen, eenige brieven bevonden, ook hadden se etlijke brieven gescheurt of aen stukken gebeten: maer onder eede daer over ondervraegt sijnde, hebben se hoofd voor hoofd aengeboden bij eede te verklaren, dat se den inhoud van de brieven, soo wel van de gescheurde als van de brieven die te voorschijn gekomen waren, niet hebben geweten. Hier op wierden se bij de Heeren van den gerechte met advijs van Burgermeesteren onder borgtocht van des vermaent sijnde, wederom te recht te sullen komen, en't gewijsde van Schepenen te voldoen, den 1 van October uit de hechtenisse ontslagen. Men nam daerna ook gevangen eenen Cornelis Fredrikfz, die door een Amsterdammer te sijn verdiende van verraderije verdacht te worden, gevangen: dan hij bewees, dat hij sich geen partij gedragen hadde en de religie toegedaen was, en wierdt derhalven weér los gelaten ‡. Maer seker Enkhuiser Willem Vesterman eerst in den afval der stad met de Burgermeesteren gevangen, wierdt daerna den Schout weér in hechtenis geleverd, ten verfoeke van sekere vrienden, en maegen van sommige gevange poorters, die tot Amsterdam en op de Schepen gevangen laegen: dan toen men merkte

1572.

die uit de see
wijken.
Velius p. 191.

D' oude Bur-
germeesteren
werden los ge-
laten

† *Meteren* 1 v;
75 a.

Verfoek van
de waterstede.
Velius p. 193.

Edlijke Vrou-
wen tot Enk-
huisen gevan-
gen op ver-
moeden van
verraedt.

*Uit des Stadts
oudt Crimineel-
boek.*

werden los ge-
laten;

als ook noch
een Amster-
dammer.

‡ *Uit het Crimi-
neel-boek.*

W. Vesterman
gevangen, en
weér ontslagē.

1572.

* *Viz het oudt
Crimineel-boek.*Gevecht tot
Nieuwen-
dam.*Felius p. 194.
195;
Lorvi, 301. d.
Hoofst VII, 272.*De Prins van
Oranje komt
tot Enkhuisen.Het bolwerk
Willigenburg
gebouwt.*Bor VI, 302. c.
Hoofst VII, 273.** *Siet Bor VI,
303 a b; Hoofst
VII, 274.*

dat die poorters door sijne strikte gevangennisse niet gebaet, maer behindert wierden, heeft men hem, na een wijl fittens, onder borgtocht ontslagen*. Midlerwijlen wierden de Noordt-Hollanders of West-Vriefen, in de haven van Nieuwen-dam, op het Y, schuins over Amsterdam, daer sij een sterkte maekten, van d'Amsterdammers met groote heftigheid tot twee maelen, den 14 en 15 van Octob. besprongen, maer sij weerden sich dermaten, dat d'aenvechters met groot verlies moesten wijken. Dese voorspoet gaf den Enkhuiseren en andren Noordt-Hollanderen soo veel moedts dat se federt hunne oorlogschepen op Pampus en voor in't Y bragten; ja d'Amsterdammers van de zee weerden, en hun meest allen handel soo op Oosten als op Westen affneden. Den twintigsten van de selve maendt quam de Prins van Oranje, nae sijn vergeeffschen tocht om Bergen t'ontfetten en't verstroyen en afdanken sijns legers, tot Kampen: bij de Staeten van Hollandt herwaerts ontboden, om soo wel in't stuk des oorlogs als der burgerlijke regeering ordre te stellen; dewijl alles door de tucheloosheit en moedwil der Oversten en soldaten in groot verloop was geraekt; en de meeste inwoonderen nu op den sprong stonden, om, uit vreesse voor de genakende Spanjaerden, met het gereedste hunner have't landt te ruimen. Die van Enkhuisen, van sijn aenkomste verwittigt, fonden eenige galeyen, onder't gebied van Pieter Buiskes naer Kampen, om hem te haelen. Met dese quam hij sonder tegenspoedt t'Enkhuisen; daer hij van Sonoy, van de Wethouders, van burgers en inwoonders, niet anders bewelkomt wierdt, dan of nu alles in behouden haven geweest waere, en geen zee van tegenspoedt hun voortaan te hoog gaen mogte. Hier heeft hij eenige dagen vertoeft, en riedt den ingefetenen een bolwerk te maken, buiten de Suider poort, t welk in seventien dagen, en t koudtste van den winter, met sulc een willigen yver voltooit wierdt, dat het daer over den naem van Willigenburg verkreeg. Voorts vondt hij goedt dat men noch eenige schepen ten oorlog sou toe rusten, om den Amsterdameren geduurig in't vaerwater te sijn en uit'er zee te helpen. Van Enkhuisen vertrok de Prins op Hoorn en andre steden van West-Vrieslant; van daer op Haerlem, ter dagvaert van de Staeten van Hollandt. Niet lang daarna, den 16 van November, geschiede de moordt tot Sutphen* daer't verlaeten van meest al de plaetsen, die in Gelderlandt, Overyffel en Vrieslant den Spanjaerden te vooren waeren afgevallen, of ontweldigt, binnen weinig dagen op volgde. Die van Kampen sochten om Alvaes gunst met eenige gediensfigheit te winnen, ook andere steden in sijn geweldt te brengen, en schreven tot dien einde aen den Wethouderen van Enkhuisen eenen brief van desen inhoudt: 400

*Aen Burgermeesteren, Schepenen ende Raden
der Stadt Enkhuisen.*

1572.

WY mogen uit goeder nabuirschap niet onderlaten u goeder meningte te vermaenen en voor oogen te stellen, den ellendigen verderf en groote ellende, daerinne de Stadt Susphen ende hare borgeren ende ingesetenen met wijf en kinderen, neffens den rebellen, aldaer bevonden; geraden sijn; die soo groot is geweest, datmen dergelyken niet veele behoort noch vernomen en heeft. Ende alsoo balde de Grave vanden Berge Coninklijke Majesteits onsen aldergenadighsten Heeren rebelle met sijn volk deser Stadt verlaten hadde, hebben wij van stonden aen onse Gedeputeerden aen den deurluchtigen Eersten Don Frederico des Hertogen van Alva Soon, Coninklijken Majesteits onser alregeadighsten Heeren Generaal Velt-Overste in 't leger voor Zusphen afgeveerdigt; biddende demoedichlyk dese Stadt wederomme in genade te ontfangen: Des dan ook sijn Doorluchtigheit de selve Stadt, in genade aengemenen, doch met drie Vaendelen Overlantsche Duitsehe knechten doen besetten; dewelke civilyk ende goetlyk met den burgeren converseren, in gantschen vertroostinghen, dat die verloopen saeken met genadigen oogen aengesien sullen worden. Ende alsoo wij tit eenen goeden Heere vermerken, dat gij ook de selve genade genieten souden, indien gij die in tijts versochten, hebben wij u in aller yl daer van wel willen verwittigen, vermanende dat gij u in dien niet versuimt, dat gij die genade in tijts versoeket ende waernemet; verhoopende gantschelyk gij werden ook in genade ontfangen, ende met geen ander Garnisoen dan van Duitsehe knechten belegt worden, so ver overst gij die genade in tijts niet versochten, besorgen wij dat u, niet weiniger ellende, dan dien van Susphen in korts overkomen mochte, soo sijn Majesteits macht soo groot voothanden is, doende u hier met den Heere bevelen. Datum ylentz den seven ende twintigste Novembris 1572. Onderstont: Burgermeesteren, Schepenen, ende Rade der Stadt Campen.

Diergelyke brieven fonden sij ook aen andere steden in Noord-Hollandt, maer die gaven den booden ten antwoordt; *Indien se meer brieven van dien inhoudt bragten, dat de galg hun loon sou sijn.* Die van Enkhuisen gaven last den brief-brenger in een gat te werpen. 't geen de Kampenaers bewoog om den Raedt van Enkhuisen met een anderen brief voor te dragen, dat hun eerste schrijven niet dan uit goede nabuurschap en genegentheit was gefonden, en dat de bode, een eerlyk man en hun burger, gants geen kennis hadde van den inhoudt; biddende derhalven met allen ernst om sijn ontslagging. Evenwel deden d' Enkhuisers den gevangen met den brief op sijn borst, doorden beul, tot aen de galge leiden; en alsoo met een gejou uit de stadt setten †. Den eersten dag van December wierdt weer met bloedt getekent door de moordt tot Naerden*, d' afgrijpselijkste die men hier te lande ooit heeft beleeft.

S ij

temin

Brief van de
Magistraet
van Kampen
aen de van
Enkhuisen.

Bor VI, 303. d.

Bor VI, 303. d.
Hoofst VII, 275.

De brief-brenger
wordt tot
Enkhuisen ge-
vangen.

en eindelijk
ter stadt uit
geleert.
† *A. V. Sichten
borst Geldersche
Geschiedenis
XIV, 525.
* Bor VI, 305;
306; Hoofst VII,
276 &c.*

1572.
 D' Enkhuifer
 en andre
 Noordt-hol-
 landfche oor-
 logfchepen
 geraeken door
 't ijs in groot
 gevaer.

Wonderbaere
 verloffing der
 oorlogfchepen
 nit het ijs.

*Velti Kron. van
 Hoorn p. 198;
 Bor vi, 307. c;
 Hoofv. 1, 281.*

temin dorften 't d' Enkhuifers en hunne gebuuren met d' oorlogfchepen noch op Pampus houden. Maer het floeg nu foo fchielik, en foo streng aen 't vriefen, dat, eer men fich des hoedde, de fchepen, nevens feven galeyen van 't ijs beklemt wierden. Dus valt te leggen in 't geficht van den vyandt, foo tot Amsterdam, als in Goylandt, van waer de Spanjaerden te dier tijdt langs den Diemerdijk naer Amsterdam, en voorts naer de belegering van Haerlem trokken, was feer gevaerlijk: want de fchepen lagen niet meer dan een vierendeel uur gaens van den dijk. Ook waeren fe fchaerfelijk van lijftocht voorfien, foo dat het volk moedloos wierdt, en gereedt ftondt om op het eerfte aenkomen der vyanden daer af te lopen, 't geen ook eenige begoffen te doen; maer de vlucht wierdt door de kloekhartigheit van den Geweldigen Jochem Nieuwink gefluit, die met den blooten deegen voor uit liep, en dreigde dat hij 'alle foude doodtflaen die niet weder na de fchepen keerden. Boven dien heeft men hun eenige eetwaeren toegevoert. In defe verlegentheit ontboodt men 't manvolk uit alle de Waterlandfche dorpen op, om een vaert te bijten, en t' onderftaen of de fchepen over d' ondiepten van Pampus te krijgen waren. Dese naemen 't werk met grooten ijver nevens het bootsvolk bij der handt, en bragten de galeyen, hoewel het ijs wel anderhalf voet dik was geworden, in korten tijdt met grooten arbeit bij Marken. Ondertuffchen veranderde de lucht en 't begon wakker op te wayen, eerst uit den Westen en daer na uit den Noordt-westen, foo dat het ijs drifrig werdende, vijf galeyen in de grondt fchoof: de twee andre wierden ondervat, en boven op het ijs gefet; daer fij als heef op droog faeten. Toen braght men 't gefchut aen de naefte wal in 't riedtlandt, en kreeg de galeyen uit de grondt, en van 't ijs weder vlot, en met louter geweld boven yeders hoop tot Monnikedam in de haven. Om de groote fchepen was meer te doen, want 'er quam laft van Sonoy, toen men daer aen begofft te arbeiden, dat men fe hoe eer hoe liever in den brandt fou fteken, en 't gefchut en wat bergbaer was, weg fleepen, en met het volk te rug komen. Doch hoewel dit bevel door 't afraden van de stoutmoedigften niet wierdt gevolgt, en goet gevonden met het bijten voort te vaeren, nochtans heeft men na fwaere kosten en arbeit niet gevordert: want het water was te laeg, en de fchepen gingen foo diep dat fe aen de grondt lagen en gins noch weêr konden. Maerterwijl de menfchen hun beft deden, en hun onvermogen gewaer wierden, quam 'er hulp van boven. De windt uit den Noordt-westen ftak in dier voegen op, en blies met fuik een magt, dat het ijs op een wonderlijke wijfe van maikanderen fcheurde, mackende een wijde bijte, genoeg na eigen wenfch, van de plaets af daer fij laegen,

laegen, tot voor Hoorn en Enkhuisen toe. Met eenen rees de vloedt soo hoog op, dat de schepen, die te vooren door geen menschelijke magt te reppen waren, nu waters en ruimts genoeg hadden, en noch dien selven dag ten deelen tot Hoorn ten deele tot Enkhuisen aenquamen. Tot Enkhuisen, 't geen meest te verwonderen was, quamen de schepen die bijna eens soo veel ellens diep gingen als men gewoon is voeten nats in 't Suider gat te hebben, echter daer deur, en in behouden haven. Velius seit, dat se over 't sandt voor de stad, daer in 't gemeen niet half soo veel waters is, als se diep gingen, konden vloten. Des morgens daer aen liep de windt om, en schoof d' ijs-scheure terfcondt weêr toe, en 't vroos op 't nieu soo hardt als te vooren. Dit alles, hoewel sommige verstonden dat het uit natuurlijke en des menschen begrip niet overtreffende oorsaeken voortquam, wierd nochtans als nooit gesien of gehoort, bij de Noort-Hollanders, en andre voorstanders der vryheit, voor een grootachtbaere wonderdaect opgenomen, en daer voorts uit besloten dat Godt hun gunstig was en de vryheit door sijnen Goddelijken segen wilde vorderen, dewijl hij, om soo te spreken, sijne wapenen van windt en water, tot handthaving der rechtvaerdige saeke, soo bescheydelijk te werk stelde. Ontrent de selve tijdt wierdt 'er bij de Wethouders van Enkhuisen aen den Prins van Oranje versocht, dat 'er orde soude werden gestelt tot vergelding der diensten bij hunne Kapiteinen bewesen. In de Gedenkschriften van den Heere Blaeuhulk vindt men desaengaende sekeren Brief van den Prins aen de Wethouderen geschreven, en op de kant getekent de namen van Klaes Kroes en Jacob in 't Hof, die Medenblik hielpen innemen; 't geen mij doet geloven, dat in den Brief van hunne personen gesproken wordt. Het schrijven selfs luide als volgt:

1572.

*Uit de Aentek.
van Blaeuhulke*

De Prinse van Oranje, Grave van Nassau,

Heere en Baron van Breda, van Dieft &c. Stadthouder en Kapitein Generael over Hollandt, Zeelandt, West-Vrielandt en Utrecht &c.

Brief van den
Prinse van
Oranje aen de
Magistraet van
Enkhuisen.

Ersaeme, discrete, lieve besunders, *Uit uw schrijven van den XXVII dag der verlede maendt Novembris, hebben wij gesien het goet devoir 't welk de Kapiteinen der stede Enkhuisen tot conservatie, beschutting en bescherming der voorsz. stede gedaen hebben: soo wij ook van al 't selve te vooren volkomentlijken onderrecht sijn geweest, souden wij daeromme ook niet lievers sien; dan volgens uw schrijven de selve Kapiteinen van alsulke heure naerstigheit ende getrouwen dienst, te doen recompenseren; te meer alsoo sij volgens uw schrijven tot noch toe egeenen loon bedongen en hebben. Is daeromme ons gensaig versoeken, dat gij ons metten eersten overschrijft uw goetdunken.*

*Uit de Aentek.
van Blaeuhulke*

1572.

Plakkaet te-
gens het uit-
voeren van
lijftocht,

watmen den voorz Kapiteinen voor den voorz heuren dienst sal moeten toe-
voegen; op dat wij 't selve uw advijs gesen, wijders daer inne nae gelegent-
heit der saeken, en des tijds versien mogen, niet twijffelende die voorz Ka-
piteinen middelertijt voortvaeren sullen in alle het geene sij tot voorderinge,
rust, en welvaeren der stede van Enkhuisen sullen bevinden te behooren; al
't welk wij wel bereit sijn sullen met alle goede dankbaarheid tegens u en henlui-
den te verschuldigen; dat kenne Godt, die u luiden lange spaere ingesont he-
den. Geschreven tot Delft den derden Decembris 1572. Lager stondt, U lie-
der goede vrundt Guillaume de Nassau, het opschrift was: Den eersaemen
discreten onsen lieve besunderen Burgermeesteren, Schepenen en Regeerders
der stede van Enkhuisen. Of hier eenige vergeldinge op volgde,
en hoedaenige, is tot mijner kennisse niet gekomen: doch 't is
voor den nakomelingen eerlijker dat men wete dat se die verdient
hadden, dan te weten of se die genoten hebben. Ontrent het
midden van de selve maendt wierdt het uitvoeren van alle
lijftocht, visch, haring, boter, kaes en andre eetwaeren
bij een Plakkaet verboden, tot groot nadeel van Enkhuisen en
anderen; maer daer tegens vertoonden de gemeene reders der
haeringvaert, wat schade sij in den haringh, als noch onverkocht
bij hen leggende, geschapen waeren te lijden, indien men dat
Plakkaet in dat stuk wilde onderhouden, dewijl die van d' uit-
heemsche koopluiden binnen Hollandt niet wierdt gefocht en
verderflijk sijnde nu daegelijks eischte gebruikt en gesleten te wor-
den. Op welk vertoog het uitvoeren bij de Staten van Hollandt
den 18 Januarij des jaers 1573 wierdt toegelaten; doch onder
borgtocht van die in geen vijandlijke landen te brengen: mits dat
ook die geladen werde met kennis van luiden daer toe gestelt,
op dat niet onder dekfel van den haringh ook andre lijftocht uitge-
voert wierde. Niet lang daarna hebben de Wethouders van
Enkhuisen diergelijken verfoek gedaen aengaende den haringh
die bij hunne ingesetenen in de Suidersee gevangen en tot bok-
king gedroogt wierdt: waer op de Staeten met believen van den
Prins van Oranje toegefaen en verklaert hebben dat de burgers en
inwoonders van Enkhuisen, onvermindert het gemelde Plak-
kaet ende d' Instructie van de Commissarisen op het stuk der
lijftocht gestelt, hunne bokkingh vryelijk souden mogen vertie-
ren en verkopen, na ouder herkomen en gebruik in alle steden
en plaetsen sijne Vorstelijke Doorluchtigheid toegedaen, son-
der disaengaende eenige koopmanschap met de voorz Com-
missarisen te maken ofte gehouden te sijn de selve aen hunne han-
den te kopen of te verkopen*. De brieven van dit verlof waeren
tot Delft gegeven, en den 7 Februarij bij Paulus Buis door last van
de Staeten getekent. Twee dagen daer aen verkreeg de stad
Enk-

Ook werdt het
vertieren der
bokking aen
die van Enk-
huisen inge-
willigt.

*Vie de Archi-
ven der Stadt
Enkh.

Enkhuisen, het recht der Pael-kiste, soo men 't noemt, 't welk van oudts bij die van Amsterdam was gebruikt. en hun bij handvest van Hartog Philips van Borgonje in den jaere 1452 bevestigt. Volgens dit recht wierden de tonnen, kapen, bakens, en 't geen verder tot kennisse der gronden en see gacten noodig was, bij haer onderhouden; waer voor sij haere gerechtigheit, het *Paelgeldt* geheten, van de schepen ontvingen en genoten. Men gaf nu aen die van Enkhuisen twee brieven van handveste, den eenen op den naeme van den Koning, den anderen op den naem van den Prins van Oranje als sijnen Stadthouder, beide den 9 Feb. getekent, bij welke die van Amsterdam, sich als vyanden stellende tegens de gemeene Staeten van Hollandt, en met Alva en sijn Spanjaerden 't samen spannende, verklaert wierden van 't voorsz recht vervallen te sijn: voorts wierdt het de stad Enkhuisen gegeven, ten insien van de goede getrouwigheit, den Koning en den lande geduuriglijk bewesen; om 't genot en voordeel daer van komende, tot versterking, en onderhouding, hunner stede en haven te besteden. Ter selver tijdt fochten sich d' Enkhuiser Wethouders van de gelegentheit des tijdts, van de gesteltenisse der saeken, en gunst des Prinzen, vlytiglijk, ten beste der stad, en voordeel der ingesetenen, te dienen. Sij deden door eenige Gecommitteerden, met brieven van geloof aen sijn Vorstelijke Doorluchtigheit afgevaardigt, bij geschrifte verscheide punten voorttellen en verfoeken, die men af kan nemen uit het schriftelijk Antwoordt, berustende onder des Stadts papieren, by den Prinse daer op gegeven, 't welk hier op uit quam:

1573.
Enkhuisen
verkrigt het
Recht van 't
Pael-gelt.

Uit de Handvesten van Enkhuisen.

J. I. Post. Hist. Amst. Lib. 1. cap. 18. p. 59. J. I. Post. Hist. Amst. Lib. 1. cap. VIII. p. 22. Handvest. van Amst. p. 27.

De Magistraet dient sich van de gelegentheit des tijdts tot des stadts beste.

Erst aengaende de vrydom van den Impost op de kleine bieren, die voor de gemeente van Enkhuisen versocht wierdt, is naer advijs van de Staeten van Hollandt op desen gehadt bij sijn Excellentie verklaert: Alsoo oorspronkelijk d' Imposten op de wijnen en bieren sijn opgesteld in Hollandt, als ook in meer andre landen, in den voorleden oorloge van Frankrijk, sedert den jaere twee ofte drie en vijftig, om jaerlijks te vervallen de renten van de penningen tot de algemeene bescherminge der landen bij de gemeene Staeten de Majesteit geaccordeert, ende over Hollandt opgebracht, sonder yemandt geeselijk ofte weirlijk daer van eenige vrydom te genieten, ofte eenige bieren daer van uit te besonderen; wesende den selven Impost ook met verloop van den tijdt bij consent vande Staeten verhoogt, om daer uit als een gemeen middel te vinden soo wel de lasten van de renten op den lande van Hollandt staende, als de daegelijcke voorvallende onkosten der selver lande in 't gemeen: soo en mag niemant van de steden daer van als nu werden gevrijdt, maer moet daer inne eenen eenparigen voet en orde gehouden worden, als van oudts gedaen is, sonder d' eenige van de steden daer mede meer te beswaeren of te verlichten

Antwoordt en verklaring des Prinzen van Oranje met goedtduncken der Staten van Holl. op verscheide punten bij die van Enkhuisen voorgestelt en versocht.

Eerst aengaende 't verzoek om vrydom van den impost op de kleine bieren,

1573.

lichten dan d' andere. Maer omme de schaemels gemeente eenigfins te verlichten aengaende de kleine bieren, werdt goedt gevonden d' excyfen daer op staende af te setten, en die te stellen op de vreemde ende swaere bieren, sulks die van Enkhuisen dat oorbaclykft bedunken sal, daer toe fy luiden by defers worden geauthoriseert, ende des woods hun luiden vordre acte van consent verleendt sal worden tot haer luider verfoeke: gelijk ook syne Excellentie niet laeten sal in alle andere dienlijke saeken den selven van Enkhuisen te vorderen ende handthouden in haere oude gerechtigheden ende Privilegien, als sonderlinge genegen fynde tot de vordering ende vermeerderinge des welvaerts der selver stede.

Ten 2, belangende den vrijdom van Wassenats tolln.

Belangende de vrijdommen van de Wassenats tolln voor de burgeren van Enkhuisen, omme die te genieten als die van Amsterdam, gemerkt syne Excellentie niet en verstaet des Majesteits, nochte eenige syne Majesteits vassalen, heerlykheden ofte gerechtigheden te veranderen ofte te verminderen, dan met kennisse der saeken, sal syne Excellentie op de gerechticheit en gelegentheit der selver tol doen onderzoeken; mitsgaders op de vrijdom van die van Amsterdam, mit wat tyt tel ofte insichte de selfde vrijdom by hen genoten is: ende men sal midlertijt bij provisie die van Enkhuisen laten passeren bij opschrijvinge, alleen onder cautie bij de stad voor de burgeren te stellen, sonder de tol metter daede te betaelen, tot anders geordonneert sal sijn.

Aengaende de renten tot Amsterdam en andere vijandlijcke plaecten.

Aengaende de betaeling van de renten tot Amsterdam, Kampen, Deventer, Zwol ende andre plaecten, hen als vijanden dragende &c. sal die werden voor als noch gesurcheert ende opgehouden: ende gebruikt mogen worden bij provisie tot de fortificatie van der stede Enkhuisen, ter tijdt en wijlen naer gestelensse des tijds bij tractaet ofte overkomite namaels anders daer opgehandelt sal sijn.

Aengaende 't achter wesen der voorgaende toerustinge.

Op de achter wesen van de voorgaende toerustinge noch eenige sommen van penningen rejierende te betaelen, sal syne Excellentie met de Staeten alle middelen besorgen ende voorwenden wes eenigfins mogelijk sal sijn, omme de voorsz. achter wesen te doen betaelen; verstaende dat de selve niet tot particulieren laste van yemant, maer tot generale lasten van geheel Hollandt sullen komen, met alle andere onkosten ende schulden die op de toerustinge van nieuws voorhanden sijnde, gedaen en gemaakt mogen worden. Ende sullen voor 't eerste daer toe gebruikt mogen worden ter goeder rekeninge de penningen aldaer in 't Noorder Quartier ende Waterlandt komende van 't teykenen ofte stempele van den gelde, mitsgaders van de impollen op de wijnen en bieren en diergelijke des gemeenen landts penningen: verfoekende mit daen syne Excellentie dat die van Enkhuisen met de andere steden eendrachtelijken de saeken ter heren willen nemen, tot haer, haere kinderen ende nakomelingen bevrijdinge ende welvaert, volhardende in haere goede officie en loffelyke neerstigheit tot noch toe daer inne gepleegt ende te syner tijdt te erkennen.

Nopende het geschut ende

Van 't geschut op de nieuwe fortereffen sal men die van Enkhuisen niet laeten onversien, voor soo veele 't selve eenigfins sal wesen te bekomen: ende sullen
eek

ook die van Enkhuisen daer toe mogen gebruiken bij verkopinge, permutatie †, ofte anders, al sulke klokken als sij luiden binnen haere stad mogen † over hebben, ofte weten te bekomen ten platten lande, meer dan daer van noden sijn, die hen luiden bij desen geoorlooft worden, daer toe te mogen aenvaerden, mits een de principaelste ende ook de slacht-ofte uurklok op elk dorp laetende tot gerief van de gemeente.

Sijne Excellentie accordeert ook bij desen dat die van Enkhuisen haere ballast wederom op Huisduinen sullen mogen haelen, soo vrij als sij over acht of tien jaeren 't selve plegen te doen, ende dit bij permiffie.

Nopende de landen en goederen der Kloosteren is syn Excellentie te vreden, dat de selve onder de bewaernisse ende administratie van goede getrouwe ende bequame personen bekeert, ende naer goetduncken van de Burgermeesteren ende Regeerders der stede van Enkhuisen verdeylt worden onder den armen, als gasthuise, weeshuise, provenhuise, huisstten ende diergelyke arme huisen, mits dat de Conventualen van behoorlyke woonplaetsen, alimentatie ende betaemlyk onderhoudt voorsien worden, soo lang die in leven sullen wesen.

Ende sal bij de selfde van Enkhuisen een pesthuis opgerecht mogen worden binnen of buiten de voorsz stede, daer de voornoemde Burgermeesters, Regeerders ende Vroedschappen der selver stede 't selve bevinden sullen bequaemlykst, onforgelykst geordonneert ende gemaekt te mogen worden.

Ende sal voorts sijne Excellentie niet naelaeten met alle sorgvuldigheid ende vermogen den voornoemden van Enkhuisen, als alle andere getrouwe ingesetzten van Hollandt, te vorderen, te verschoonen, ende te beschermen, in alle haere gerechtigheden, handelinghe ende neeringe bij alle Koningen ende Potentaten, in landen ende steden daer des noodig en billyk bevonden sal worden. Aldus gedaen tot Delft den XXVII Martij 1573. Onder stontd getekent Guilliame de Nassau.

Ontrent dese selve tijdt schijnt het omrijden met de troggen door de stad en langs de stracten, tot het insaemelen van allerley metael en koperwerk, daer onlangs noch verscheide oude luiden geheughenisse van hadden, geschiedt te sijn. Men vergaederde nu alle klokken en schellen van kerken, kapellen en kloosters, die men missen konde, om door eenen Mr. Hendrik van Trier tot geschut vergoten te worden. Hier toe sijn ook te dier tijdt de kopre pilaeren van het koor der Westerkerk verbruikt. Voorts hebben veele burgers hunne kopre schotels, ringen, potten, ketels en diergelyke huis-pronk van dien tijde, in de troggen geworpen, en voor 't gemeen vrywillig overgegeven †. Daer op volgden verscheide tochten der Westvrielen of Noordt-hollanders, geduurende de belegeringe van Haerlem, ook de twist * van de steden met Sonoy: saeken, die wij voor bijgaen; ten deele om dat se van den geleerden D. Velius in sijne Kronijcke van Hoorn met groote neerstigheit in 't brede sijn beschreven, daer wij den

T

Lcefer

1573.
de klokken,
daer toe te ge-
bruiken.

† Verruilinge

Het haelen
van ballast op
Huiduinen:

Het gebruik
der Klooster-
goederen.

Verlof om een
pesthuis te
stichten.

Men versae-
melt klokspijs
en koperwerk
om geschut te
gieten.

† Enkhuise
Aentek.

* Siet van de
twist die de ste-
den van West-
Vriest. te deser
en op andre tij-
den met Sonoy
gehad hebben.
Velius p. 213.
Ber vii, 70 a b c

1573.

Leefter toe wijfen; ten deele om dat wij door't verhaelen van Historien, West-Vrieslant in 't gemeen betreffende, die bij andren genoeg te lesen sijn, niet te verre van d' Enkhuifer geschiedenisse fouden afweiden. Om de steden, die 't beleidt van Sonoy ten hoogften mispresen, eenig genoegen te geven, stelde de Prins van Oranje Jonker Karel Boyfot tot Commissaris over dit gewest; en voegde bij Sonoy drie personen met advijs van de steden van West-Vrieslant, met welke hij in alle vergaederingen over saeken den krijghshandel en 't gemeene landt betreffende foudere beraetflagen. Dese waeren Siewert Jansz Krommedijk * van Enkhuisen, Jan Maertsz Visscher van Hoorn, en noch een derde die niet genoemt werdt. Dit geschiede den 20 Junij. Dien selven dag moesten de ses steden in hunne handen opbrengen tot betaeling van 't kostgelt, op de groote schepen, en van de soldaten, Enkhuisen 2000 guldens, Hoorn 2000, Alkmaer 1200, Medenblik 300, Edam 400, Monnikedam 300 †. Veertien daegen daerna moesten de selve steden dese sommen noch eens opbrengen. De Vergaderinge hunner gemagtigden wierdt nu goetgevonden dat wegens de daegelijksche beswaerlijke voorvallen, gestadig binnen Hoorn foudere blijven; ook is het getal der ses steden in 't einde van 't jaer op het begeeren des Prinzen van Oranje met Purmerend ‡, de sevende, vermeerderd §. Ter selver tijdt hadden die van Enkhuisen eenen Jan Brouwer van Wieringen in hechtenis genomen, hem wierdt te last geleidt dat hij sich tegens de Plakkaeten hadde vervordert naer Amsterdam te reisen en gemeenschap met den vyandt te houden, doch beweerende dat hij burger te Lonnen in Ditmerschen, en aen de gemelde plakkaeten, daer hij doch geen kennisse van hadde, niet gehouden was, wierdt hij eindelijk op dien selven 20ten dag der maendt, bij die van den gerechte met advijs van Burgermeesteren en Kapiteinen, verwesen in de kosten der gevangkenisse, met verbodt van niet meer met de vyanden te handelen, en dan in de stadt te komen, op peene van gestraft te worden na de keuren der stede. Eenige daegen te vooren vertoonden de Wethouders, dat de haeringvaert in dese ongelegentheden des landts ophielt, en dat veele burgeren en omleggende buuren van Enkhuisen hen althans geneerden met doggen; doch dat veele baetsokende koopliiden de visch daegelijks opkopende, in den koop bedongen, dat de visschers die visch in Engelandt of elders fouden gehouden wesen te leveren, verkortende daer doortgemeene landt van sijn gerechtigheit in 't stuk der Licenten. 'T welk verhindert konde werden, tot groot voordeel van 't gemeen, indien'er geordonneert wierdt, dat geen visch moghte buitens landts vervoert worden, sonder alvooren verstaelt te sijn, en het recht

For VI, 311 d.
Velius p. 213,
214.

* *Velius p. 214.*
216.

Belasting der
Westvrielsche
steden.

† *Velii Chron.*
van Hoorn p. 214

Begin van 't
Collegie van
de Gecommitteerde Raden
van Westvrielandt.

‡ *Velius p. 212.*
231.

§ *Velius p. 214;*
Jan Brouwer
van Wieringen
tot Enkhuisen
gevangen.

*Uit het Oude
Gymnael-boek.*

recht daer toe staende te betaelen, verfoekende dat sulks in de stad van Enkhuisen, als daer seer toegelegen, mogte geschieden. Op dese bede wierdt haer bij brieven van Handtveit, gestelt op den naeme des Konings; het stapelrecht van de visch die het Vlie of Marsdiep soude inkomen, gegeven, voordentijd van een jaer. Door sulck bewijs van gunst wierdt hier de gemeente wel eenigfins verquikt, maer 't verlies van Haerlem en de wreedtheit aldaer pleegte, ontrent het midden van Julij, bragt in 't korte d' inwoonders van dese en d' andre West-Vriesche steden in d' uiterste verlegentheit, en tot voorlagen van sich met vrou en kinderen en 't geen men van sijne armoede bergen konde, te sloop weg te maeken, eer hun de vyandt de zee t' onbruik maekte. Dit wierdt den Prinse verwittigt door een brief * volwanhoops, bij Sonoy, P. van der Aa, F. Van Seveder, Fredrik Otthefz en Mr. W. Bardefius geschreven. In dien selven brief wierdt ook geseit, dat dewijlaen Enkhuisen soo veel gelegen was, en sij, wat men hun versocht, geen meer soldaeten wilden innemen als hetgeene van 300 koppen was verdragen, het dan nodig waere, dat sijne Vorstelijke Genade hun ernstelijk bevaele, ten minste de rest van 't vaendel dat 'er nu in lag, t' ontfangen, weseende noch ontrent 50 mannen; doch dat 'er boven dien noch wel een geheel vaendel van noden waere, wegens de moetwilligheit van 't volck, daer op ook bij veelen al groot achterdenken was. Ook versochten fe dat de Prins aen eenen Cornelis Boom, alsoo die van Enkhuisen geheel slap waeren, en daer niet toe deden, scherpen last soude geven, ten einde de goederen der vluchtelingen en vyanden bij hem aengetekent, de vruchten ontfangen, en ten gemeenen nutte besteedt moghten worden. Dit was 't seggen van Sonoy: doch eenige houden; dat 'er te dier tijdt groote redenen waeren om niet te hardt te handelen tegens de vluchtelingen, die door hunne vrienden en magen noch veel aenhangs inde steden hadden: en dat d' Enkhuisers geen minder reden hadden om sich doorgeen overtal van krijfvolck, 't welk ook selfs den geenen die 't diende tot last strekte, te laeten beswaeren. In dese swaerigheit raecten de Spanjaerden binnen en buiten Haerlem aen 't muiten, om hunne achterstallige soudij, 't geen aen die van Enkhuisen en d' andre Westvriesche steden tijdt gaf om den schrik uit te schudden en tot sich selven te komen; ook sich te wapenen tegens het gewelt van Alva, die sich naer Amsterdam begaf, daer hij veel schepen deedt toerusten †, met meening om sich meester te maken van de Suider zee; en Noordt-hollandt te water en te lande t' overvallen. Hier toe liet hij insgelijks in Vrieslandt eenig vaertuig vaerdig maken. Ook begreep de Heer

Het stapelrecht van de zeevisch voor een jaer aen die van Enkhuisen gegeven.

Uit de Handtveste getekent den 8 Junij.

Verflagentheit over 't verlies van Haerlem. Velius p. 214.
* Borvi, 328, b c.

Sonoy verfoek aengaende Enkhuisen.
Bor VI, 328 d.

* Bor VI, 333 d.
331, a b.

1573.

Billys aenflag
op de stad.
Bor vi, 329. b;
Hooft viii, 320.

Reinier
Evertsz schelt
drie Burger-
meesteren van
Enkhuizen en
twee van
Groote-broek
voor verraders
Vie des Stadts
Ondt Crimineel-
boek.

Vonnis tegens
hem uitge-
sprooken, en
uitgevoert.

Vie het Ondt
Crimineelboek.

Beleg van Alk-
maer.

Bentivogli, vii,
385.

van Billy; des Konings Stadthouder in dat gewest, in de maendt van Augustus, eenen aenflag op Enkhuizen, met eenige schepen, boven met turf, en onder met krijsvolk gevult. Dan Sonoy daer van gewaershouwt, door eenen die 's nachts tot Sneek over de muuren was gevallen, deedt foodaenig gereedtschap maken om hen t' ontfangen, dat 'er veel licht alle gekleeft souden hebben, hadt het mer hunne wensch gewaait. Maer nu moghten sij door stilte niet voort: soo dat sich d' Enkhuifers door onvoorsichtigen ijver te vroeg openbaerde: waer door beide, soo wel Sonoy als Billy, van hunnen toeleg verstecken bleven. Midlerwile hadden de Wethouders noch te worstelen met de lasteringen van stoute tongen: Want wat regeering kan 'een yegelijk, insonderheid in sulke onesse tijden, van passie maken. Tgebeurde nu den vierden van Augustus dat yemant, Reinier Evertsz van Groote-broek genaemt, sittende in sekre herberg tot Broek te drinken, ten aenhooren van anderen dorst seggen: dat 'er drie Burgermeesters tot Enkhuizen, met naemen Teunis Simonfz, Herman Entefz en Freek Pieterfz, met noch twee Burgermeesters in Groote-broek, schelmen en verraders waeren, die Pardon van den Hartog van Alva hadden. Hier opt' Enkhuizen in hechtenis genomen, eischte de Schout Jacob Florisz, dat men hem als een muitmaker en verrader de tonge door beuls handen soude afsnijden, en in 't aengesicht werpen; voorts onthoofden, 't lichaem vierendeelen, en buiten de poorten ophangen. De gevangen daer tegen seide, niet dan deught en cere van de Burgermeesteren te weten; en soo hij sulks geseit hadde, het waere in dronkenschap en onbedachtsaemheit geschiet, dat wederroepende in gespanne vierfchaer, en biddende Godt en 't gerecht om vergiffenisse. Dit leedtwesen maekte dat men den Schout sijnen swaersten eisch heeft ontfait: maer op dat anderen sich aen hem souden spiegelen, en sich in 't toekomende onthouden van de heerschappyn te verachten en de heerlijkheden te lasteren, wierdt hij verweien te gaen op het schavot, en aldaer openbaerlijk de lasterwoorden daer hij de Burgermeesteren in hunne goede naeme en faeme mede hadt gequetst, met luider stemme te wederroepen, seggende, al het geen hij van de Burgermeesteren geseit hadde, daer aen valschelijk gelogen, en 't selve in dronkenschap geseit te hebben; voorts dat hij noch een half uure met een bast om den hals aen den staek soude staen; ook wierdt hij gebannen uit de stad en vrydom van dien, voor den tijd van drie jaeren. Dit vonnisse wierdt den lesten dag van Augustus uitgesproken. Den een en twintigsten der selver maendt quaemen de Spanjaerden voor de stad Alkmaer, die te vooren, gelijk Bentivoglio schrijft,

bij

1573.

bij die van Enkhuisen, Hoorn en andre Westvriescbe steden was versien van al't geene 't welk tot het uitstaen van een belegering wierdt vereischt. 't geen wegens de gemeene gebrekkelijkheit met groote beswaernisse geschiede. Ook seggen anderen dat het d' Alkmaerders quaedt genoeg haddé om de vergaeding der Westvriescbe itedé voor de betaeling van koorn en mout dat tot stads voorraedt gekocht wierdt, te doen instaaen. Korts daarna verhief sich de krijg op de Suider zee. Om d' Amsterdammers daer van te houden, en hunne uitvaert te beletten, hadden d' Enkhuisers en hunne gebuuren, vier maenden geleden, eenige wrakken in 't Y gefonken †, dan den 13 van September rackten d' Amsterdamsche schepen daer met hoog water door of over, het sij dat se niet diep of gelijk genoeg gefonken, of door den stroom, of storm van hunne plaetsje gedreven waeren. De Noordt-Hollandtsche vloot, die 't daer tot noch toe hadt gehouden, week toen naer Pampus, en geheel Noordt-Hollandt, hebbende groot betrouwen gestelt op de wrakken en 't adammen van den vyandt, verschrikte door 't ontschieten van dien toeverlaat. Daer noch bijquam 't verlies van de schansen op den Waterlandtschen dijk, die door den Graef van Boffu, toen ter tijdt Admiraal van d' Amsterdamsche schepen, verovert wierden. Maer deese tegenspoedt gedeeg tot geluk. Want met het besichtigen en besetten der schansen en met raedslagen over 't inhouden van den dijk, maekten de vyanden eenige dagen t'foek; daer een seer onstuimig weder, 't welk wel vier of vijf etmael duurde, op volgde, 't geen de zee voor den Spaenjaerden, die 't water niet gewoon waeren, t' onbruik mackte. Dese tijdt wierdt bij de Noordt-hollanders, die de moedt door geen wanhoop lieten verstickken, met groote vlijt besteedt in 't toeruffen van versche schepen, en in 't versien van d' oude. Die van Enkhuisen overtroffen, volgens het getuigenisse van Bentivoglio, al d' andre inwoonderen van desen Noorder hoek, niet alleen in meenigte van schepen, maer ook in geoeffent bootsvolk; en vermeerderden derhalven de Noordt-hollandtsche vloote met groote vaerdigheit; in voegen dat se veel sterker wierdt dan de Spaensche. Dan Bor en Hoofst verhaelen dat men tot Enkhuisen en Hoorn vier en twintig schepen met ongelooffelijke haestigheit ten oorlog toe mackte; dat men ook noch oorlogschepen van den Prins verfocht, en vooral geschut; dewijl'er verscheide stukken in de Waterlandtsche schantsen waeren gebleven. Hier overschempten de Spanjaerden op de Westvriescben, seggende, dat se in plaets van geschut, houte pompen voerden; dat'er meest boeren of slechte burgers op de schepen waeren, die sich den krijg niet verstonden, en terstondt wijken souden. Ook vertelt men,

Bor VI, 328 a;
Hoofst VIII,
320.

† Velius p. 217.

D' Amsterdamsche vloot onder Boffu, komt in 't Y.

Bor VI, 335 a;
Hoofst VIII,
325;
Velius p. 217.

Die van Enkhuisen en Hoorn versterken hunne vloote.

Bentivogli, VI F,
389.

Bor VI, 335 a;
Hoofst VIII,
320.

Velius p. 218;
220.

1573.

Jan Vefft werd
tot Amfter-
dam doorfte-
ken.

Enkh. Aemtek.

De vlooten
komen aen
malkanderen.

Jacob Til
overweldigt
het fchip van
Schuilenburg.

Felius p. 219,
220;

Bor VI, 335 b.

† Bor VI, 328 c.

De Spaenfche
focken 'ten-
terent' ont-
gaen.

Felius p. 219.
Hoofst VIII,
326.

Felius p. 220.

dat Jan Vefft een Enkhuifer burger, die naer Amftterdam was ge-
weken, aldaer van fekreu Spanjaerd op de nieuwe Brug wierdt
doorfteken; alleen om dat hij gefeit hadde, toen d'ander des Ko-
nings vloot onwederftandelijk noemde, *Gij l. fult ook mannen ontmoeten.* Den derden van October voer de Noordt-hollandtſche vloot
over Pampus, en fette ſich voorbij Marken, om de vyanden, die
eerft den vijfden over't Pampus raekten, in 't diep te wachten. Een
gedeelte van dien ſelven dag en 's andren daegs hielden de vlooten
een hevige ſchutgevecht, ſonder dat 'er nochtans meer dan twee
van 's vyandts ſchepen aenboort geklampt wierden. Het eene
voerde Hopman Aert van Schuilenburg, ſwager van Boshuifen,
dien Hopman Jacob Til van Enkhuifen aenboord ley, en met
den derden tocht innam. Schuilenburg, en noch ſeven, andre
zeggen ſeventien, wierden naer Hoorn gefonden: d'anderen
doorfteken, of in zee geworpen. Til verloor boven twee man-
nen niet; maer alfoo hij ſelf en noch twintig van de ſijnen ge-
wondt waeren, moeft hij, toen de vyandt ſterk op hem aenquam,
't verovert ſchip, na dat hij 'er gefchut eerft hadt afgenomen, weêr
verlaten. Hopman Taems Fredrikz Geldtſak van Medenblik,
klamte het tweede ſchip aenboort: dan terwijl hem des Vyandts
Admirael met twee of drie van ſijn grootſte ſchepen op 't lijf qua-
men, en veel volks affchooten, en ook de dreggen los raekten,
kon hij 't geen meeſter worden. Cornelis Dirksſoon Burgermee-
ſter † tot Monnikendam, d' Admirael van de Noordt-hollanders
een man van groote kloekmoedigheid en ervaernis ter zee, deedt
defen dag al de kunſt der boots-en ſtuur-luiden te werk ſtellen, om
tot aenklampen en enteren te komen. Maer Boſſu verſien met
ſchepen die beter beſeilt waeren en geſchut dat verder roereikte,
focht ſich ſonder klampen van dat voordeel te dienen. Met dit
toe en ontleggen en dwers door malkanderen te ſwieren, is 'er
defen dag ten wederſijden veel volks gebleven: ook wierdt d' Ad-
mirael Cornelis Dirkz in ſijn rechter arm gequetſt. Ten ſelven
dage ſtacken de Spaenſchen die in Waterlandt, en die voor Alk-
maer lagen, etlijke dorpen aen brandt, om d' onſen voornaeme-
lijk her landtvolk, door dat gefichte kleenmoedig te maken. Des
avonts hebben ſich d' onſe die al vechtende door tegenwindt naer
Hoorn waeren gedreven, bij de Nek gefet, en de vyandt ging
leggen daer d' onſen des morgens, eer den ſtrijdt aenging, gele-
gen hadden. Twee dagen daarna verlieten de Spaenſche 't beleg
van Alkmaer; d' eerſte ſtadt die de Spanjaerd, in dit oorlog,
vergeefs bevocht, en daer 't vyandtlijk geweldt ſijn kracht op
brak. In deſe ſtandt der ſaeken bleef des vyandts vloote, hoewel
de windt haer diende, en 't weder niet onbequaem was, ſtil leggen;
ſonder

sonder de Westvriefen, welker manhaftigheid sij nu beproeft hadden, aen te soeken. D' onsen hielden ook hun rust, wachtende op beter windt, en beraemden voorts d' ordre die een yeder in den aenstaenden slag te houden hadde. Den elfden van October op een Sondag besloot d' Admiraal Cornelis Dirkssoon met een Suidt-oosten windt den vyandt aen te vallen. Sonoy riedt hem door seker schrijvens noch eenige dagen te toeven, maer hij wierp den brief in 't vier sonder den inhoudt yemaet bekent te maken, en gebodt d' ankers te lichten, en voor de windt na Boffu toe te seilen. Ontrent den middag quaemen de vlooten onder malkanders geschut, 't welk van weder kanten, met naemen van de Boffusche sijde, soo vreefelijk donderde, dat de gantsche zee in brandt scheen te staen. De Spaenschen gingen hun ouden gangk, en sochten 't enterent 'ontgaen, maer de Westvriefen dedden daer en tegen alle weêr om den vyandt aen boordt te leggen. ook gelukte 't hunnen Admiraal het schip van Boffou, dat de Spanjaerden, als om den Nederlander den oorsprongk des oorlogs te verwijten, den naem van Inquisitie gaven, aen te klamppen, en sich met dreggen daer aen vast te hechten. Hier rees toen een schrikkelijke strijdt, in welker aenvang des vyandts Admiraels vlagge door Jan Haeringk van Hoorn van de mast wierdt gehaelt, 't geen hem 't leven koste, mits hij door een luik in sijn borst werdt geschoten: Hopman Pieter Bak van Hoorn ley terstondt d' Inquisitie aen d' andre sijde, Hopman Jacob Trijntgens van Enkhuisen van vooren, en Hopman Boer van Schellingkhout van achteren aen boordt: maer dese leste, nadien hij een kleen schip hadde, en de Spaensche met vierpotten en ander tuig geweldig op hem neêr wierpen, wierdt benodigt af te wijken, en 't roer van Boffu met vrede te laten. D' andre drie bleven vast, en dreven al vechtende met d' Inquisitie nederwaerts tot datse achter den Nek bij Wijdenes aen den grondt raekten. Ondertusschen wierdt ook een Konings schip van hondert twintig last, onder Hopman Willem Vest, een voorvluchtig Enkhuiser, die te vooren t' Enkhuisen gevangen hadt gefeten, aengerandt en eindelijk bemagtigt. Maer 't was soo lek geschoten, datmen de gevangens, en 't geschut, te weten vier metaele en vier ijfse stukken, met eenige gotelingen en bassen, naelijks daer uit kon lichten, eer 't weg sonck. De Hopman, Vest, was geschoten. Hier geschiede toen een daedt, die onmenschlijk is, waer uit men kan afnemen, wat een gruwel het oorlog is, en hoe ver die den mensch ontaerdet en verwildert. Seker poorter van Enkhuisen, Huig Broerssoon genaemt, sneedt den dooden Willem Vest neus en ooren af, en spijkerde die naderhandt tot Enkhuisen aen de Suider of Keten poort. Het overlopen

Slag op de Suider zee.

Bor VI, 335 64
Hoofst VII, 326, 327;
Velius p. 221e

Velius p. 222

Jan Trijntgens van Enkhuisen helpt Boffu bevechten.

Bor VI, 335 64

Het schip van Willem Vest werdt overwonnen.

Velius p. 222

Enkh. Antek.

Felle daedt van Huig Broersz.

Antek: van Mart. Pisk. Proost.

1573.

Etelijke Spaen-
sche fchepen
gefonken en
genomen.

Velius p. 222.

Hooft VIII,
327.

De rest neemt
de vlucht.

Boffu geeft
fich over.

Bor VI, 335. d.
Hooft VIII,
327; *Velius*
p. 224.

† *Velius p. 225.*

* *Velius p. 223.*

‡ *Bor VI, 336 b.*

‡ *Meteron IV,*
74. b.

De naemen
der Enkhuifer
Kapiteinen
die in den flag
fijn geweest.

§ *Uit d' Aen-
zek, van M. P.
Prooft, en uit
de Gedenk-
fchryften, van
Blacubulke*

lopen van dien Hopman en 't wapenvoeren tegens fijn vaderlijke ftadt hadt fulk een haet gemaekt. Ook gaet hem na dat hij fich hadt laeten ontvallen, hoe de meening was, indien fij der ftede Enkhuifen meefter wierden, niemant in 't leven te fpaeren. Behalven 't fchip van Willem Velt fonk ook het fchip van eenen Fredrik Thomafz; indien dit anders niet vijf dagen te vooren in 't eerfte gevecht gefchiede. Een fchip met lijftocht, kabels en andre oorlogsbehoefte, verfen met acht baffen; als ook een jacht, of water-fchip, wierden veroverd. Maer Hooft getuigt dat 'er vijf fchepen, aen fekre fanden verfeilt, benodigt wierden fich op te geven. D' andere naemen de vlucht naer Amfterdam, en lieten Boffu in de lij: die 't noch den geheelen volgende nacht, tot ontrent den middag daer aen, met meer dan gemeene dapperheit gaende hielt, en tradt eindelijk naer acht en twintig uren vech- tens, geen ander uitkomst fiende, in handeling, en gaf fich aen de Noordt-Hollanders over: mits bedingende 't lijf voor al de fijnen; voor fich felven, daer en-boven, een graeflijke gevangeniſſe. D' andre fol- daten, ook de Spanjaerden, fouden in wiffeling, of voor een maendt solds, vol- gens krijgsgebruik, uirgaen. Van ontrent drie hondert soldaeten, Velius leit twee hondert, voerde men het derdendeel naer Enkhuifen, de rest naer Hoorn, nevens Boffu, en eenige Edclen. Daer wierden feven of acht en dertig metaele ftukken veroverd, die de fteden van Weft-vrieflandt naderhandt onder malkanderen heb- ben gedeelt †. Geduurende den flag hadden de Noordt-hollan- ders groot behulp van verſcheide waterschepen, die gefladig af en aen voeren, met dooden en gequetften, met voorraedt en verſch volk; daer fich veele burgers van Hoorn, en landlieden van Schellinghout, Wijdenes, en de dorpen daer ontrent, bij voeg- den, uit brandenden yver voor vrijheit en vaderlandt *. Ook fijn 'er veele vrijwillige burgers uit Enkhuifen getogen, onder Dirk Brouwer, om hun volk bij te ftaen en te ververſchen ‡. Ook hadden d' Enkhuifers veertien of vijftien Kapiteinen in den flag, die fich treffelijk queten; doch Herk Menfz †, een der ſelve, hun burger, liet 'er 't leven. D' andere waeren, behalven Iacob Til, en Jacob Trijntgens, van wiens manhaftigheit te vooren gefpro- ken is, Ian Gerbrantsfoon, Pieter Semeyns, Pieter Prooft, Ian Fredrikfz Flutſke, Kapitein Doede, Flutſke, Pieter Freekfz uit Hoogkarspel, Gerrit Femfz, Marten Femfz, Ian Volkertfz, Adriaen Erikfz Bok, en Ian Harkfz Bobbert §. Over defen fegen, en overwinning, heeft men Godt tot Enkhuifen en in d' andre Weftvriefche fteden en dorpen met een algemeenen vaft-en bid- dag gedankt: want men verftondt, dat men bij verlies van dien flag het Spaenſche jok des lichaems en gemoedts, na menſchen

ver-

verftandt te oordeelen; niet ontgaen soude hebben. De blijdfchap dan over dees' overwinning, die met de verloffing van Alkmaer vergeselschapt ging, vervulde 't geheele landt. Men bevondt sich nu buiten kijt meesters der Suider see, en bedacht verscheide aenlagen om den overhandt ten meesten oorbaer te gebruiken. Maer al die voornemens wierden door een swaere muerij van 't scheepsvolk, dat ses maenden soldts eifchte, verhindert. In de maendt van December heeft men ter Vergaederig van de steden van West-Vrielandt, nu met Purmerendt vermeerdert, besloten, de vloot weër toe te rusten en uit te brengen; ook de soldaten in beter ordre en tucht te houden, die verdeelende volgens het aenschrijven des Prinsen van Oranje in deser voegen, tot Enkhuisen twee vaendels van drie hondert hoofden; van gelijken tot Hoorn, Alkmaer, Medenblik en Edam; tot Monnikedam, Purmerendt, Ypendam en Purmerlandt elks een: in 't Kalf een; tot Krommenij, Krommenijerdijk, Wormer en Westfaenen t'faemen vier. Sedert dese tijdt wierdt de Vergaderinge der leven steden een geduurig Collegie of amptgenootschap, daer de Prins seer toe riedt, als geheel noodig om op alle daegelijksche voorvallen terstondt ordre te stellen: te meer, vermits dit geweest, door 't inneemen van Haerlem, nu te lande geheel en al van Suidt-Hollandt was afgescheiden †. Nae 't vertrek van den Hartog van Alva socht sijn navolger Don Louis de Requesens de West-Vriesen in den jaere 1574 met landtrochten te benaewen, en de brieven van Pardon of vergiffenisse die hij rondtsomme liet afkondigen, te doen aennemen. In dese wierden nu soo veel luiden en daeden niet uitgesondert, als in de voorige †, ten tijde van Alva. Nochtans sijn 'er etlijke uitgesloten welke naemen ten daege der aflesing sijn bekennt gemaakt; te weten in Hollandt ontrent LIV personen, en onder anderen, Dirk Sonoy en Cornelis Auwelsz tot Enkhuisen *. Doch men gaf de Spaensche beloften geen geloof. Ook wierdt 'er met de tochten in West-Vrielandt weinig uitgerecht, ten deele door de slappe winter die Godt gaf, waer door de toerusting om 't landt over ijs met behulp van ijsleden, gescherpte paerden en ijs spooren te verwoesten, t'onbruik wierdt gemaakt: ten deele door de kloeke tegenweer, want de West-Vriesen of Noordt-Hollanders dienden sich, toen men 't ijs niet meer te vresen hadt, van de waterige gelegenheit deser landtsstrecke en wisten sich met springstokken, galeykens, en schuiten in diervoegen te behelpen, dat de Spanjaardt te kort schoot, en dat 'er sijn meeste volk, soo hier soo daer, verflagen, versopen, of gevangen bleef ‡. Te diertijdt wierdt Enkhuisen nevens Hoorn van alle besetting ontbloot, en 't krijsvolk tegens

1573d

Hoofst VII, 329;
Velius p. 226.

Besluit aengaende de vloot, en ordre op de tucht en 't verdeelen der soldaeten.
Velius p. 231.

Her Collegie van de Ge-committieerde Raden van West-Vrielandt werde geduurig.

† Velius p. 231: 278.

1574.

Geschiedenissen nae 't vertruck van Alva.
Bor VII, 27.

† Bor V, 230 c. &c.

* Bor VII, 29 c.

Landtrochten in West-Vrielandt.

‡ Velius p. 234, 235, 237; 239, 240, 241, &c.
Bor VII, 17. b.
Enkhuisen en Hoorn van krijsvolk ontbloot.
Hoofst IX, 367.

1574.

Schrijvens
van Bardeſius
over 't ontblo-
ten van Enk-
huizen en
Hoorn.

Bor VII, 17. b.

Felias p. 239
&c.

de vyanden gebruikt. Dit lichten van 't krijsvolk uit twee steden van sulken gewichte hadt sijne swaerigheid. Ook stelde sich Mr. Willem Bardeſius te dier tijdt in de vergadering der seiven steden sich daer tegen, maer de noodt der na gebuuren, insonderheit die van Purmerend, vereischte spoedige hulp. Ook schreef Bardeſius terſtont aen Sonoy, verſoekende dat hij 't hem 't bewilligen ten beste wilde afnemen: dat het de Staten anders evenwel souden hebben gedaen, uit kracht van sekre acte van den 27 Februarij, die sij van Sonoy hadden, met bede dat hij daer geruſt in wilde sijn, de noodt en haest was groot, en tot Enkhuiſen geen gevaer, daer hadde hij goede ordre gestelt: alles was daer wel bewaert en verſekert. En aengaende Hoorn daer hoopte hij 't met sijn tegenwoordigheid en grooten aenhangh wel in verſekertheit te houden, of den hals daer bij te wagen. Ecnige dagen naer de nederlaege der Spaenschen ontrent Wormer, Wormerveer, Purmerendt en Ypendam, sondt Hartog Erik van Brunswijk, die den Koning van Spanje hier te lande voor Overſte diende, een Trompetter tot Enkhuiſen, als ook een ander tot Hoorn, met brieven onder sijn handt, en ſegel, bij welke hij de steden vermaende, om sich wederom onder de Spansche regering te begeven, luidende, soo als se door P. Bor uit het Hoogduitsch in 't Hollandtsch sijn gestelt, als volgt:

Brief van Her-
zog Erik, van
Brunswijk aen
die van Enk-
huizen.

Bor VII, 18 d,
19 a b.

WY van Godes genade Erich Hertoge in Bruijnswijk, ende Lunenburg, Ridder des Gulden Vlies, Coningliker Majesteit van Spangien Overſte, voegen u Overſte, Krijgsbevelhebber, Hooflieden, Lieutenanten, Vendrighs, mitſgaders alle Beveelsluiden, ende gemeene Krijgsluiden, ook de Eerſaeme ende voorsichtige Burgermeesteren ende Raden, ende gantscher gemeene Burgerije tot Enkhuiſen, naer eerbiedinge onſes goedigen grooteteniſſe, na jegenwoordiger gelegentheit, te weeten, dat wij een goede wijle tijts van veele goetbirtige ende welmeenende deser Nederlanden onderdanen sijn aengeſocht, naerdien de oproerigheden in deesen des Koningblyke Majesteits Erff-Nederlanden hoe langer hoe meer opstonden, daer deur dan allenthalven de arme onſchuldige onderdanen ten hoogſten beſwaert, bedroeft, ende bedorven worden, dat wij, als de voornoemde Koningblyke Majesteits oude diennaer, ende ordentelyke Overſte, onder de welke wij ook sijn begoedigt, op middelen souden bedenken, dat de dwaelende wederom op de rechte baan, ende tot ſchuldige gehoorsaemheit gebracht, ende voordere onruſte, bloet vergietinge, roof, ende plonderinge, soo 't mogelijk waere, verhoedt mochte werden. Als wij dan (sonder roem gesproken) mit Chriſtelijken ende Furſtelijken gemoet, 't selve ter herten genomen hebben, ende niet lievers en souden sien, dan dat de onſchuldige armen voort aen onverdorven en onbeſchadigt blijven, ende de doolende wederkoeren, ende sich noch bij tijts wederom aenbeur natuurlijken, van Godt verordenden ende aengebooren Heeren ende Overſten begeven moghten. Soo hebben wij niet willen laten, u bij desen te verſoeken, ende daer mede

mede ons Christelyk, Furstelyk en welmeenendts gemoedt te ontdekken, gelijk wij dan u hier mede, uit Christelyk, en Furstelyk medelyden erinneren en vermanen, dat gij bij tijts wederom keert, ende u der Koningblyke Majesteit gehoorsaemlyk (gelijk gij luiden schuldig sijt te doen) overgeeft; ende den grooten en uiterste zoorne niet en verwacht; want het nu noch de rechte tijt is, in aensieninge van die groote ende maghtige toerustinge en krijsmagt, die de voornemde Koninklyke Majesteit tegenwoordigh heeft, ende noch beide te waeter en te lande daegblyks is toerustende ende aenkomende: anders sal, nae langh verloop, dat eynde met u lieden de last moeten draegen. Soo gij nu daer toe geneigt sijt, soo wilt ons bij tegenwoordigen onsen trompetter u lieder eyntelyk gemoedt ende meninge ontdekken, of ghij luyden u in den voorgemelden Coninklyken Majesteits onderdanigheit ende schuldige gehoorsaemheit wilt begeven, ofte niet. Ende soo gij tot dien eynde yemanden van den uwen tot ons afsteeverdigen, bedacht sijt, soo willen wij den selven hier mede vast, vry ende seker geley geven, om gins ende wederom te keeren tot hen luyder gelieven, ende den selven ook ons Furstelyk, oprecht, ende gelijk eens Christelyken loffelyken Vorst des Rijks betaemt, bevinden laten; ende willen wij geen moeyte, arbeit, nochte wylt spaeren, op dat met de selve, met goede vergelijkinge, in dier voegen gehandelt ende getraecteert sal werden, dat gij op gewenschte wegen ende conditien, wederom tot gehoorsaemheit gebracht ende tot genaden koomen mooght. Ingeval gij luyden nochtans 't selve niet en wilt doen, ende dat gij tegen mijn hope (hoewel ik u luyden meerder bescheidenheit toeveerrouwe) hertnekkigh blijven wilt, soo hebt gij te bedenken, hoe dat het u, uwer vrouwen, kinderen, ende naekomelingen, om dat gij, nu u des Koningblyken Majesteits genade open staet, ende deselve niet en hebt willen aennememen, vergaen sal; want wij dan ook de handt ende genade, soo veel ons, als eenen loffelyken Fursten des Rijks betaemt, ende veel hooghgedachter Koninklyke Majesteit van Hispanien verwanten geboert, van u sullen afwenden. Welke onse welmeenende goede vermaninge wilt wel ter herten nemen, ende laet mij hier op uwer liefde eenlyke resolutie ende meeninge weten, bij desen onsen tegenwoordigen trompetter, sonder vertrek, op dat wij ons daer naer verder sullen mogen houden ende regeeren. Datum in onsen Leger tot Beylen den 7. Junij Anno 1574. Onderstont geschreven, Hertogh Erich, manu propria scripsit †, hebbende onder opgedrukt een roodt wapen in rooden wassche.

De Wethouders van Enkhuisen, en Hoorn, naemen terstondt de Trompetters in verskering, en sonden den briefaen den Overste Sonoy, die toen tot Alkmaer was: dese heeft het den Prinse van Oranje terstondt overgeschreven, vragende wat hij met de trompetters doen soude, op dat se soodaenige stoutigheit van over zee niet meer plagen souden. Hij hadde, schreef hij, wel van meening geweest, hen te handelen, gelijk die van Amsterdam sijnen trompetter gedaen hadden; maer, ten aensien Hertogh Erik

† Heeft dit met
sijn eige handt
geschreven.

Bo. VII, 193

1574.

*Bor VII, 40 b, d.*Toerusting
tegens de
Spaensche
vloot.*Bor VII, 40 b, d.*Wacht tussche
Enkhuisen en
Medenblik.*Bor VII, 41 a.*Vergaeding
der Staten van
Hollandt tot
Rotterdam.*Bor VII,
23 c, 24.*

een rijksvorst was, het selve nagelaten, tot dat hij sijne Vorstelijke Genadens wille en meeninge verstaen soude. Doch de Prins liet hem weten, dat men se vrij en vrank, doch sonder antwoord, soude laeten gaen. Volgens dit schrijven wierdt de trompetter, die t' Enkhuisen sat, ontillagen: maer die van Hoorn hielden den ander noch over 't jaer gevangen. Te deser tijdt was men in Spanje doende met toerusten van een magtige oorlogsvloot: en 't scheen dat men sich meester dacht te maken van de Suider see en Maes, en Hollandt den keel toe te binden. Maer de Hollanders en Seeuwen daer van verwittigt, stelden ordre om daer tegens te wapnen; te waeken; en alle baekens, tonnen en tekenen der diepten, in een uure weg te nemen. Waer mede men sich versekerde den vijandt buiten te houden, ofte doen sneuvelen op den dremmel der invaert. In West-Vrieslandt wierdt bovendien verboden dat de visschers en lootsluiden, die op Huisduinen woonden, bij Suidt-Weste winden, ter see fouden vaeren, ten einde die niet tegens hunnen dank moghten gedwongen worden de Spaensche schepen in te brengen. Men besloot noch twintig groote schepen toetemaken, behalven die in dienst waeren; en nam noch vier vaendelen soldaeten aen, om nevens d'andre, die men uit de besettingen missen kon; op de vloot te verdeelen. Alle koopvaardij schepen boven de lefzig lasten groot wierden beslagen. De schepen, buissen, boots en schuiten, beneden de dertig last, liet men vaeren, en keeren, mits dat se van yder vijf hoofden een man aen landt fouden laeten, en loonen met oude Keiserlijke soldij, ofte in plaetse van dien, tot de gemeene saeke opbrengen acht guldens. En dewijl 'er kondtschap quam, dat ook de Heer van Billy Krijgs-overste in Vrieslandt, ook sekeren aanslag op West-Vrieslandt voor hadde, heeft men goede wachten gestelt op de seedijken tusschen Enkhuisen en Medenblik, soo wel bij nacht als bij daege, belastende, dat 'er geen schuiten noch schepen binnen noch buiten fouden mogen leggen. Op de tijding van de groote Spaensche toerusting waeren de Staeten van Hollandt ter begeerte van den Prins van Oranje tot Rotterdam vergadert geweest: niet alleen de Gedeputeerden der steden, maer de Prins vondt ook goet, dat daer nevens fouden komen, ten minste vier of meer van de voornaemste uit de schutterijen en burgerijen der selver steden, niet van de wet wesende, bij de gemeene schutters-gildens, of burgers daer toe gekooren; op dat her geene t' hunnen overstaen en met hun goedtdunken soude werden besloten te beter te werk mogre gestelt en uitgevoert worden. 'T was voornaemelijk om geldt te vinden, tot het lichten van soldaten en ontfet van Leyden, dat toen belegerd was, en 't uitrusten van oorlogschepen. Hier wierdt

foo

foo groot een goetwillingheit getoont tot wederstandt van de vijanden dat het wonder was. Onder andren wierdt goetgevonden het lichten van hondert duisent gulden, bij vijf hondert gulden teffens, op toefeg van rente; voorts dat men de herten der ingefetenen soude ondertaften, met verfoek van seker maendtgeldt, te betaclé bij yeder naer sijn goede genegentheit. Met uitgedrukte verklaring nochtans, dat men de geenen die na 't gemeen gevoelen en oordeel niet dedden na hun vermogen, of sich onwillig toonden, soude doen schatten bij de Wethouders, Kapiteinen van de schutterijen en drie of vier van hunne naefte gebuiren, en daer naer doen gelden. Te deser tijdt heeft men, gelijk sommige willen, tot Enkhuisen met de schaele door de stadt gegaca om de giften der vrijwilligen ten gemeenen beste in te saemelen. Midlerwijl is 'er den negentienden van Augustus des nachts yemant tot Sneek over de muuren gevallen, die foo veel deede, dat hij de Suider see over voer, en die van Enkhuisen waerschouwde, dat de Heer van Billy tot Sneek seven schepen met turf hadt overdekt, en 't ruim met soldaten gevult, daer hij eenigen aenslag † op eenige van de Westvriefche eylanden of kleene steden mede voor hadde. Die van Enkhuisen waerschuwden terstondt hunne gebuiren van Edam en Monnikedam, en manden in der ijl eenige oorlogs- en water-schepé met krijgs- en boots-volk; die sij naer Texel fonden. Dan d' Enkhuisers hebben sich, toen se de vijanden saegen, te vroeg geopenbaert, foo dat de turfschepen de vlucht naemen. Maer evenwel wierden se ontrent Stavereen achterhaelt, en, na dat het volk daer uit gesprongen was, van d' onsen weg gevoert. Daerna quam 'er tijding dat het waterheir in Spanje door den bloedtgang en pest, die 'er onder quam, foo seer was versmolten, dat men de vloot daer t' huis hieldt; waer door dese landen uit een seer groot gevaer sonder menschelijke hulpe wierden verlost ‡. In 't einde des jaers den negenentwintigsten van Decembar quam 'er een bode uit Vrieslandt tot Enkhuisen den Wethouderen een brief ter handt stellende, dien hij seide uit handen van den Heere van Billy ontfangen te hebben, met last den selven in eigener persoon over te leveren in 't bisfijn van den Kapitein binnen de stadt in besettinge leggende. Gevraegt sijnde hoe hij foo stout was soedaenige brieven over te brengen, gaf hij ten antwoordt; dat het Billy hem hadt geboden, en dat hij 't niet hadt dorven weigeren uit vrese van gevangen geset te worden. Dit hadt hem de boodtschap doen aennemen, op hoope dat men 't hem niet ten quaedste soude afnemen. Voorts gaf hij te kennen van meening te sijn; bij sijn huisvrouw en kinderkes, die binnen Enkhuisen woonden, te blijven. Op de vraege, of hij geen meer brieven

1574.

Bor VII, 27. de

Aenslag van
Robles door
d' Enkhuisers
gestuit.

Bor VI, 41. de;
Hoofst IX, 37. de.

† Dese aenslag
schijnt de selve
die ook op het
voorgaende jaer
p. 148. werdt
verhaelt.

‡ 't kan sijn dat
de Historien een
selve sache bij
misverstandt
en quade tijdt-
raeming twee-
mael verhaelen.
Nochtans is 't
ook niet onmo-
gelyk dat Billy
dien eerste aen-
slag op de selve
wijse bevratt
hebbe, en dat
met gelijken
uitgang.

‡ Bor VI, 41. de.

Bor VII, 79. de.

1574.

hadde, quamen 'er noch twee aen die van Hoorn en Medenblik voor den dag. Alle drie waeren se van gelijken inhoudt volgens dit affchrift.

Brief van den
Heere van
Billy aen de
stad Eukhui-
sen.

Tov VII, 79 d,
8) a.

Gaspar van Robles Ridder, Heere van Billy,
in Folliegradt, Granam, Malpart, &c. Stadthouder ende Kapitein gene-
rael van Vriestlant, Groeningen, der Omlanden van dien, ende Drenthe.

Ersaeme, lieve besondere Vrunden ende nabuiren, de groote genegenheit, liefde ende affectie, die Coninklijke Majesteit onse aldergenadigste Heere, tot u luider is dragende, strekkende tot u luider eygen ruste, vrede ende welvaert, hebt gij te vernemen uit de brieven, die sijne Coninklijke Majesteit belieft heeft u lieden toe te schrijven; gelijk gij sulks mede tot meerder versekertheit uit de brieven die d' Excellentie van den grooten Commandeur van Castillien, Gouverneur ende Capitein Generael: ende voorts den Heere van Hierges, door expresse bevel van syn Coninklijke Majesteit, aen u luyden mede geschreven, moocht hebben verstaen. Ende in conformiteit der selver hebben sijne Majesteit, ende d' Excellentie voorschreven, mij geordonneert ende bevolen, dat soo deese mijne bevolene gouvornementen, strekkende sijn naest de Noort-Hollantsche steden (wiens ellende, armoede, benaueheden ende calamiteit mij eensdeels bewust sijn) boven die toeschrijvinge ende vermaningen, die u luiden bij den voorschreven Heere van Hierges gedaen sijn, u luyden soude toeschrijven ende vermanen, dat gij gedachtig soudt willen sijn de beloftenisse ende toeseggingen, die sijne Coninklijke Majesteit in Princelijke woorden, bij sijne generale gratie ende pardoen, voorts particulierlyk ende tot meer stonden heeft gedaen, ende u daer op vrylyk ende vastelyk te mogen vertrouwen. Alle 't welk ik voldoende, ende naerkomende, sijne Majesteits ernstige goede meninghe ende bevel niet en hebbe willen naerlaten u luyden met deese mijne brieven, in aensieninge der goeder nabuyschap, die wij onder sulken machtigen Potentaet, ende loffelyken Prince, tot afbreuk van den turbateurs ende verstoorders van 't gemeene best met malkanderen bebooren te houden, wel willen goetlyk ende vrundelyk bejegenen; die ik nochtans beduchte, deur de obstinaetheit van veele vreedde ende uitlandsche onrustige Geesten, weinig vrucht te sullen doen, ende uit de name van syn Coninklijke Majesteit versoeken, ende voor soo veel in mij is, biddende, dat gij betrachtende ende insiende u lieder eigen profijt, rust ende welvaert, schuwende ende voort aen te rugge stellende alle vordere twist, moeiten, tweedracht, ende de uytterste ruine ende verderfenisse, ende overdenkende, 't gene den onderfaeten van Godt, ende bij alle Geestelijke ende Werelijke rechten bevolen wert, u luiden weder stelt op den rechten wegh, ende onder de obediencie ende beschermnisse van syn Coninklijke Majesteit, die een soo godt vruchtigen, goedertieren ende machtigen Prince is. Sijne Majesteits aengeboren goedertierenheit, daer mede bij u luyden alsnoch te gemoete komt, niet verwerpende, noch de selve onacht saemlijk

1574.

lijk ende versmaedelijk verstootende; dan den tijt van gratie wacht nemende, u luyden hier beneffens mede te kennen gevende, ende lieflijken vermanende, mits desen verseekerends, dat soo verre gij u luyden als noch ten besten beraet, ende uit goeder herten begeeft onder de obedientie ende gehoorfaemheit van sijne Majest. tot wien gij u toevlucht ende anders niemants behoort te nemen; men u luiden als noch in gratie ende genade sal ontfangen, een maent lang na de insinuatie ende receptie van desen, daer toe gij luyden gewisselijk ende in de waerachtigheit verdacht moogt sijn, ende u daer na reguleeren. Ende soo verre gij tot dien einde, mijn hulp, assistentie, ende bystant van doen sijt, wil mij vlijtig daer toe laten gebruiken gelijk de werken ter gelegener tijt, daer van tuichenisse sullen geven. Hier mede Eersame, lieve, besondere goede vrunden ende nabuiren, sijt Gods almachtig bevolen. Geschreven tot Leeuwerden den 14 Decembris, Anno 1574. Ende was onderteikent, Caspar van Robles Billy. Het opschrift was: Den eersamen onsen lieuen besunderen Scholtet, Borgermeesteren ende Raedt der stede Enkhuisen, onse goede vrunden ende nabuiren.

Die van Enkhuisen fonden de brieven aen den Oversten Sonoy, Bov VII, 80 a; en verfochten sijn raedt, en of sij daer op antwoorden souden of niet. Dan het antwoorden wierdt niet goetd gevonden, te meer om dat Billy in dit schrijven scheen te sien op het Pardon in den verleden somer afgekondigt, gelijk als of de aengebode genade, daer in vermeldt, hun luiden alsnoch (hoewel de tijdt verstreken was) open stonde, en dat de tijdt, om die noch te mogen verkrijgen en genieten verlangt waere. Dan d' Enkhuisers meenden, hij hadde sijne moeyte dien aengaende wel mogen spaeren, dewijl se verstonden dat te den Koning niet mildaen hadden, en overfulks geen vergiffenisse noch genade van doen hadden. Ook hebben se den briefdrager gevangen en doen pijnigen, om t' ontdekken of'er yet meer tot hun nadeel schulde. Hij bekende dat hem Billy door sijn aenraeden hadt bewogen om den brief te bestellen, en daer dertig gulden op te hebben ontfangen, ook dat hij last hadde, om te befigtigen waer de stad op haer swakte was; verders te ondertaften of daer ook tweedraght onder de burgerij was; hoe sij geweert waeren, en van alles hem wedrom berecht te doen. Of hem daarna noch andre straffe sij aengedaen, werd't niet verhaelt. Doch het lijdē der paley was geen geringe straffe: dan het schijnt dat men op dese wijze andren van foodanig brief-brengeen heeft willen affchrikken: op dat de gemoederen niet t' elkens door d' aenvechtingen van fulke boodtichappen souden werden ontruft, tot merkelyk gevaer van 't gemeene beste. Weinig daegen daarna op den sevenden Januarij des jaers vijftien hondert en vijfen tseventig quamen die van Amsterdam met negen of elf drijvers aen de dijken tusschen Enkhuisen en Medenblik, maer de huiflui-

De briefbren-
ger werdt ge-
pijnigt.
Bov VII, 80 b

1575.

1575. huisluiden waeren in goeden getaele op en aen de dijken, soo dat d'andre niet dorsten aenkomen. Den sestienden van de selve maendt wierdt 'er alsoo 't seer streng aen 't vriesen loeg, een nieuwe en strenge ordre beraemt op het bijten van de wateren in het Noorderquartier en Waterlandt: met eenen wierden se op ijsleden met paerden gestelt, na gelang van de groote der morgentaelen, elke hondert morgen op twee, die in tijden van vorst moesten gereedt en in dienste wesen. In de volgende maendt kreeg men kondtschap dat d' Amsterdammers weêr met eenige schepen t' zee waeren, daer de Enkhuifers nevens hunne gebuiren op uitvoeren, sonder hen nochtans aen te treffen. Daerna heeft men beslooten acht oorlogschepen uit te rusten, om de Suider zee te bewaeren, volgens dese verdeling; twee bij die van Enkhuisen, twee bij die van Hoorn, twee bij die van Edam, en twee van Monnikedam: Ook noch seven schepen tot bewaering van 't Vlie en d' cylanden, waer van Hoorn soude toerusten het Admiraelship en twee Convoyschepen, Enkhuisen twee boots, Medenblik een Convoyschip, Edam en Monnikedam een Karveel: en noch ses oorlogschepen tot bewaering van de Eems, daer Enkhuisen van soude toerusten het Admiraelship, een boot en een Karveel, Hoorn een boot, Medenblik een boot, Edam en Monnikedam t'samen een boot. Daerna heeft men de dijken met wachthuisen en onraedt-baekens versien, en de huisluiden op geweer gestelt ter gemener bescherming. In 't najaer hadt men weêr te waeken en te wortelen tegens d'aenslagen van Billy die op Texel 't Hooft stiet, maer 't Oostende van 't Vlie plonderde, in brandt stak. en in 't Marsdiep eenige koopvaeders nam. Dit deedt de Westvriesche steden opwaeken. En als men bevondt dat 'er ontrent tachtig Bergen-vaeders, die hun geweer in de schepen gelaten hadden, binnen Enkhuisen gekomen waeren, sonder van de wacht aengesproken te sijn, soo wierdt terstondt ordre gestelt, dat sulks niet meer soude geschieden: dat alle de herbergen bij de Wijkmeesters en Kapiteinen op een uure doorsocht souden werden: dat ook de burgers de naemen der geenen die bij hen t' huislagen moesten aebrengen, en meer andre ordeningen tot welstand van 't landt en krenking der vijanden. Ontrent de selve tijdt verkregen die van Enkhuisen het recht en de vryheit van drie Leermarkten te mogen houden, in sulker voegen gelijk die in d' andre omleggende steden van 't Noorderquartier gewoonlijk gehouden wierden. D' eerste souden se houden 's maendags voor midvasten, de tweede 's daags na Margriete, en de derde veertien dagen voor Allerheiligen. De brief of handtvest, daer hun dit recht door gegeven wierdt, was gestelt op den naeme des Konings

Bor VIII, 101 a.

Ordre op het bijten.

Siet Bor VIII, 101 a b c.

Toerusting eer zee.

Bor VIII, 101 d. en verders p. 125 a b.

Nieuwe wacht.

Velius p. 245.

Ordre op de wacht en tot verskering van Enkhuisen.

Bor VIII, 127 c.

Enkhuisen verkrijgt het recht om drie Leermarkten te houden.

Seniek van Bloenik.

nings van Spanje, als Graef van Hollandt, en tot Rotterdam den xx van October getekent. Behalven de bovengemelde toerusting zijn 'er in Noord-Hollandt of West-Vrieslandt noch drie oorlogschepen toegemaekt, tot het ontset van Sieriksee, te deser tijdt van de Spaenschen belegerd: ook deden de Noord-Hollanders toefegging van hondert lasten rogge, aen die van Sieriksee te senden, en de kosten daer van te verschieten. Den 15 December, en eenige daegen daer aen, stondt dit gewest in 't uiterste gevaer, om door een schrikkelijken storm onder te vloeyen. De schade aen omgeworpe molens wierdt geschat op vijf en twintig, aen omgeworpen huisen, op dertig, en aen de binnen en buiten dijken, op twee hondert duisent guldens. Men hadt ook nu een groot verschil met die van 't platte landt; die groote klagten tegens de steden van West-Vrieslandt, daer sij hunnes bedunkens te seer door belast wierden, inbragten; verfoekende aen den Prins van Oranje, dat 'er vijf uit het landt mogten gemagticht worden, om met de Gecommitteerden der seven steden, aen 't bestier der saeken te sitten. Dit verfoek en de reden van dien wierdt bij de steden met grooten ernst wederleit. De Prins, die de saek socht te middelen, en die van 't landt eenig genoeg te geven, heeft ernstelijk begeert, dat de Staeten van West-Vrieslandt een uit het landt souden toelaeten, tot welken einde eerst Tate Gerrits van Schagen †, en daer nae Klaes Janz uit Hoog-karspel daer toe genomineert is geweest. Hoewel 't den Staeten niet nae den sin was, en ook, soo ik gelove, niet lang duurde. Den tienden van April des jaers vijftien hondert ses en tseventig, heeft men t' Enkhuizen de keure * van geen timmeringe op vijftig roeden na aen de stadt of haere vesten te mogen maken, weer vernieuwt. In den jaere vijftien hondert en seven en tseventig den eersten Februarij, wierdt de stadt bij brieven van handtveft op den naeme des Prinzen van Oranje, als Stadthouder, toegestaen, dat men, tot ontlastinge der Burgermeesteren, voortaan alle jaeren uit de vroedtschap of voornaemste burgeren soude kiesen een of twee personen tot de bedieninge van 't Treforierschap, en een of twee tot Fabrijkmeesters en andre nodige bedieningen, ter bescheidenheit van de vroedtschap, en tot sulke redelijke weddens als de selve hun sou toelleggen; onder eede en borgtocht van getrouwheit: ook soude de vroedtschap de gestelde personen alle jaer in hun bedieninge mogen continuieren, ofte andre in hunne plaetse stellen. Daernevens verkregen se ten selven dage het recht, dat se, dewil de stadt seer toenam door de schipvaert en koophandel, behalvé de week-markt op elke Donderdag van oudts ingestelt, noch een vrije week-markt t' elken Woensdage ten eeuwigen dage sou-

1575.

Bor VIII
128 b.Grootte storm
en water-
noodt.Bor VIII,
131 b c.
Twist met
die van 't plat-
te landt.Siet Bor VIII,
131 b c, 132
a b c.[† Bor VII
69 c.]

1576.

* Siet bovens p.
73.Viz het Stads
oudt Keur-en
Crimineel-boek.

1577.

Privilegien
van Treforiers
en Fabrijk-
Meesters te
kiesen.Ook van de
week-markt
op Woensdag.

1577.

den mogen houden. Dese brieven wierden tot Middelburg gegeven. Want de Prins van Oranje onthield sich te deser tijdt in Seelandt, om de saeken van Vlaenderen en Brabant nader te sijn, daer men sich te deser tijdt tegens de Spanjaerden (die weêr aen 't muiten waeren, en landen en steden met onverdraeghelijke moedwil plaegden) in de wapenen hadt begeben: ook hadt men sich, ontrent drie maenden geleden, met die van Hollandt en hunne bondtgenoten, bevredigt en verbonden; welke vrede de

† *Siet Bov IX*,
191, 192.

Pacificatie † van Gent werdt genoemt, dewijl se daer was gesloten. Hier door, en door andre handelingen daer op gevolgt, hadt men hier te lande sijnen meesten noodt overwonnen. Ook heeft men sedert den stoel des oorlogs in d' andere gewesten van Nederlandt geplant. In den somer van dit jaer deedt de Prins van Oranje een reise door Hollandt en West-Vrieslant, van stadt tot stadt, om ordre te stellen op verscheide saeken. Hij quam van Alkmaer tot Hoorn, en van Hoorn tot Enkhuisen, en wierdt alomme bewelkomt met ongelooffelike vertooning van gunst en erbedienisse. Elk hielt sich gelukkig die hem maer konde komen te sien. Sij hielden hem naest Godt voor den eenigen Verlosser uit alle hunne ellenden, en dat hij se uit de slavernije der Spanjaerden en vremdelingen hadt verlost. 'T gemeene volk van 't Noorder gewest, en West-Vrieslant, noemde hem niet dan Willem Vader. Elk yverd' er om 't seerste, en d' een riep den andre toe;

De Prins van
Oranje komt
tot Enkhuisen.
Vetus p. 254.

Wondre gunst
tot den Prins.
Hoofst XII, p.
520; Bov X,
254 c.
Sijn gespraek-
saemheit.

Joh. Bercl.
Epborm. Part.
17, cap. v. p. 408.

Willem Vader is gekomen: met soo vierig een' genegentheit, dat se ten aenschijn uitblaekte. Wat hij voorloeg, het smaekte; wat hij riedt, 't werdt gevolgt. Ook was hij niet in gebreke; spraeksaem, aenminnig, soo wel tegens den minsten als meesten: en maekte geen werk van alle man te gemoet te gaen, tot het uiterste der rede toe. Ook getuigt J. Berclaus, dat de Prins door dese konstenrijen de Spaenische magt meer afbreuks heeft gedaen dan door sijne legers: met eene verhaelende, dat de gemeene luiden in dit gewest van den ploeg en uit de schepen wel voortquamen om hem aen te spreken, die hij vriendelijk ontfing en met geen grootsheit verbaefde. Ja hij verheugde sich met een diepe loosheit wanneer hem 't slechte volk met geen hooge tijtels eerde en niet dan *Willem* noemden: en als hem eenige vleyers over sijne vriendeljkheit berispte, gaf hij se dit antwoordt, daer alle Wethouders op te letten staet: *Dat hij een mensche goedt koop hadde, die hem slechts een groete quam te kosten.* Niet lang daarna, den achtsten Januarij des jaers vijftien hondert en acht en tseventig, wierdt het verdrag tusschen de Staeten van Hollandt en Seelandt, en die van Amsterdam getroffen, waer door men die stadt van de Spaenjaerden heeft afgetrokken. Ontrent het sluiten van dat verdrag

1578.

is ook swaerigheid gemaakt over het stuk van de Paelkist, en 't leggen der tonnen, tusschen die van Amsterdam en Enkhuisen. Amsterdam verstondt, dat se dat recht voor den tijd der beroerte gehad hadden, en dat haer 't selve wederom behoorde te volgen: die van Enkhuisen als dat recht staende desen oorlog van sijn Princelijke Excellentie onder behoorlijke brieven verkregen hebbende, hielden staende dat het selve recht, gebruik, en voordeel der Paelkist behoorde te blijven tot haeren of haeren stede behoef. Hier over wierdt goet gevonden in het dertiende artikel van 't verdrag te stellen, dat aengaende 't geschil van de Paelkist die twee steden elk op hun goet recht souden blijven, sonder daer in aen d' eene of andre sijde verkort te sijn bij dat verdrag, volgende de Pacificatie van Gent. Doch om dien van Enkhuisen, die voor de vrijheit soo veel gedaen hadden, toen Amsterdam met de Spanjaerden tegens het vaderlandtaenspande, te vergenoegen, verstonden en verklaerden de Staeten: Dat Enkhuisen soude mogen blijven in 's gebruik van 's gemelde recht der Paelkiste, en 's selve ontfangen van de schepen daer in gebouden; soo wel gaende op Amsterdam als tot Enkhuisen, Hoorn ofte andre havens aenkommende: en indien den ontfangk, ophef of inming binnens Amsterdam niet toegelaten soude mogen werden, dat dan 's selve bij die van Enkhuisen, op de Suider see ofte 't Y soude mogen afgenomen worden, met behulp van d' oorlogschepen der Staeten, ofte die se ten selven einde tot bedwangk van d' onwilligen ten kosten van 't gemeene landt souden mogen witrusten. Met dese verklaring waren se te vreden, en versochten dat hun daer van behoorlijke acte, of schriftelijk blijk soude werden verleendt. dit wierdt hun den seften Februarij toegestaen. In de May-maendt daarna heeft men de geheele regering tot Amsterdam omgekeert, en den godtsdienst der Gereformeerden in de kerken geplamt. Sedert die tijd begoft die stad weêr te bloeijen en te groeijen doorden koophandel, tot groot nadeel van Enkhuisen, Hoorn en andre Noordt-Hollandtsche steden, want de Amsterdammers die sich sedert den jaere 1572 in dit gewest hadden opgehouden, en hunnen handel gedreven, trokken weder t' huis met het gevolg van hunne schepen en neering. Gedurende den oorlog van de seventien Nederlanden tegens des Konings Stadthouders, Don Jan van Oostenrijk en den Prins van Parma, buiten Hollandt gevoert, leedt Enkhuisen weinig last van de vijanden: ook hadden se, dewijl geheel Vrielandt aen de sijde der Staeten gebragt was, van die kant geen ongemak te wachten. Evenwel hadden de Spaenschen noch altijds gedachten na dese stad, wetende hoe grootelijks hun daer aen was gelegen. Men ging den Wethouderen nu en dan met schoone woorden aen. Na den afval des Graeven van Rennenberg, met het vermeerteren van Groeningen,

1578.

Geschil over
de Paelkist.
Handvoss. van
Enkh.

Bor XII, 6, a

Verklaaring
der Staeten
van Hollandt
tot voordeel
van Enkhuisen.

Handr. van
Enkh.

Siet Velius p.
256.

187

1580.

en eenige voorspoedt sijner wapenen daer op gevolgt, schreef hij hun in den jaere vijftien hondert en tachtentig, gedurende de belegeringe van Steenwijk, desen brief:

Brief van Ren-
nenberg aen
de Magistraet
tot Enkhui-
fen.

Bor XV, 225 b c.

*Georg van Lalaing Grave van Rennenberg,
Vrijheere tot Ville Gye. Koninklijke Majesteits Stadthouder ende Capiteyn
Generael van Vrieslandt, Overysfel, Groningen, Drente ende Lingen,
Overste Veltheere, sampt President ende Raden Koninklike Majesteit in
Vrieslant.*

Ersaemen, Achtbaren, Wyfen ende Voorsichtigen, Gunstigen Naburen
ende Vrunden. Wy twiffelen niet dat u lieden wel bewust is, hoe dat
Godt almachtigh ons tot deesen dach toe veele ende diversche plaetsen van onsen
Gouvernemente op der zeeckant liggende, wederomme onder subjectie van
Koninklijke Majesteit onsen aldergenadighsten Heere te reduceren vergunnet
heeft, niet twiffelende van daghe tot daghe meer anderen te recouweren,
ende naedien wij lofweerdelyk verstandiget sijn, dat gij luyden gesnmet soudt
wesen den Pacificatie van Gent bij Hoogh. Koninklike Majesteit geaprobeert,
2° onderhouden, gelijk wij insgelijks in alle syne puncten te doen geresolveert sijn,
ende niet lievers sien souden, dan dat ergwaen wegh genomen ende tusschen
d' Ingesetenen van onsen Gouvernemente ende u luyden, neffens anderen bena-
buirde Steden ende Landen, goede getrouwe nabuerschap, vruntschap, ende cor-
respondentie onderhouden moghte worden, hebben wij deese tegenwoordige aen
u luyden wel willen schrijven, ten eynde ghij luyden aen ons wilt verklaren,
wes gij in desen te doene gemeent, omme ons verder daer na te weten te regu-
leeren: Ende bij alsoo verre gij luyden die aengeboodene goede nabuurschap,
vruntschap, ende correspondentie, naevolgende die voorschreven Pacificatie
van Gent, soudt willen onderhouden, mocht gij lieden dese tegenwoordige
met u nabuur-Steden ende Staten van Noort-Hollant communicereen, ten
eynde ghij luyden t' samenderbant ofte de goetwilligen eenige verstandige
personen tot ons senden, omme in der voorschreven saeken eintliken te sluiten
ende resolveren, die wij vrij ende veiligh geleide in 't koomen ende weder-
keeren mits desen toefseggen ende beloven: Begeeren in allen gevalle op dese onse
vrundelijke eerbiedinge een toeverlatigh schriftelyke antwoorde.

Eersame, achtbaere, wijse ende voorsichtige gunstigen naburen ende
vrunden, onse Heere Godt sy met u. Datum in Koninklike Majesteits Velt-
leger voor Steenwijk, den seften Decembris, Anno duisent vyfthondert tachtent-
rich, onderstont um goede vrunt, soo gij wilt, onderteikent Georg van
Lalaing. Het opschrift was, Den eersaemen, achtbaeren, wijfen ende
voorsichtigen Scholt, Burgermeesteren, Schepenen ende Raedt der Stadt van
Enkhuisen, onsen goeden nabuuren ende vrunden.

1581.

In den jaere vijftienhondert eenentachtig vermeerderde Phi-
lips de Koning van Spanje het rijk van Portugael, daer hem een ge-
le-

legentheit door voor quam, om een nieuwen aenſlag op Enkhuiſen te maeken. Dan eer wij 't beleid en beloop van dien verhaelen, ſtaet ons aen te tekenen dat Don Antoni Koning van Portugael, uit den velde geflagen, naer 't uitſtaen van meenigerley gevaer op een ſchip van Enkhuiſen ontquam: daer hem noch een magtig oorlogſchip op ſee ontmoete, en 't karveel, 't welk gelijk de Spaenſche wiſje is, daer nevens ging, aen boordt fondt; Doch dat het de ſchipper, genaemt Cornelis van Egmond, hun ontleide met een tijdige leugen, ſeggende, dat hij van Calis in Andaluſie afgevaeren, en de peſt onder 't bootsvolk was. Dus quam hij tot Calis in Vrankrijk. Als nu Koning Philips den negenentwintigſten Junij ſijne inkomſte tot Liſbon dede, en Koning van Portugael gekroont wierdt, lagen daer veele Nederlaandſche ſchepen van Enkhuiſen en Hoorn op hun vertrek. De Koning dit verſtaende deedt de ſchippers ſeer feſteren, en goedt onthael en gerief doen: ja ſommige ten hove noodigen, en ſeer mildadelijk onthaelen, met toefgginge, dat hen 't hunner wederkomſt alle goedt onthael ſoude werden gedaen. Dus werdt hun door ſekeren Enkhuiſer die hem wel twintig jaeren voor trauwant gedient, en noch een broeder 't Enkhuiſen in 't leven hadt, ſeer groote en buiten gewoonlijke vriendſchap, met des Konings bewilliging, bewezen. De ſchippers weêr 't huis gekomen, wiſten niet genoeg te ſpreken van des Konings goedertierenheit, en van de groote vriendſchap, die hun en allen ſchipperen deſer landen te Liſbon was aengedaen. En geviel deſe 't huiskomſte juist ten tijde als men 't Enkhuiſen den Koning, volgens het beſluit ſtaetsgewijs genomen, ſoude verwerpen en affweren. De Wethouders vreeſende, dat deſer luiden opgeven de gemoederen mogten ſchuw van 't affweren en afkeerig van de tegenwoordige regering maken, verſochten in 't leſt van Auguſtus van den Overſte Sonoy, toen tot Alkmaer ſijnde, een vaendel goede ſoldaten in beſetting, en voornaemelijk dat van Hopman Jan Gerbrantſz hunnen medeburger, en of 't ſaek waere dat hij daer ſwaerigheid in maekte, ſoo ſouden ſij door Doctoor François Maellſon, die den tweden van September naer Suidt-Hollandt ſtondt te vertrekken, de redenen van 't overſenden deſer ſoldaten aen de Staeten van Hollandt doen verklaeren: ſoo dat dan bij de ſelve daer in geen ſwaerigheid ſoude werden gemaekt. Als hun Sonoy tewil was, ſcheen men voor dien tijdt verſekert te ſijn. Maer de Koning ſondt weinig maenden hier na den ſelſden Helbardier, om, ſoo 't heete, ſijnen broeder tot Enkhuiſen te beſoeken, hem mede gevende ſekre brieven, vol ſchoone beloften van genade en vergelding voor de geenen die ſich wederom onder des Konings gehoorſaemheit ſouden

1581.

Don Antonie
ontkomt met
een Enkhuiſer
ſchip.
Hoofſt xvii, 749.

De Koning
van Spanje
doet d' Enk-
huiſer en and-
re Hollandſ-
che Schippers
tot Liſbon be-
gunſtigen om
hen te win-
nen.
*Bor xvi, 19 d;
Hoofſt xix, 82 k.*

[*Bor xvi, 35 f.
&c. xv, 199 d.*]

De Wethou-
ders verſoeken
een vaendel
ſoldaten.
Bor xvi, 20 a.

De Koning
ſendt een ſij-
ner helbardie-
ren een Enk-
huiſer in de
ſtadt.

1581.

Sijn handeling
binnen de
ftadt.
Ber XVII, 20 a.

Wouter Ver-
hee werd aen-
gefocht.
Hoofst XIX, 822;
Ber XVII, 20 a.

B. V. Koorn-
hert krijgt
kennisse van
den aenflag;
Ber XVII, 20 b;
Hoofst XIX, 822.

den willen begeven. Dees tot Enkhuizen gekomen, daer hij in lange jaeren niet was geweest, wierdt van sijn broeder en voornaemelijk van de Schippers die tot Lisbon geweest waren, met groote genegenheit ontfangen. Hier wilt hij sijn boodtschap wel glimpig voor te dragen, des Konings goedertierentheit en genade hoog op te setten, en sulks op te geven van sijns Meesters genegenheit tot de Nederlanderen, dat hij veele inwoonders, dien hij de gemelde brieven vertoonde, door de selve, en door den schijn der aengebode beloningen, in 't heimelijk aen sijn koorde kreeg. En hing nu de stadt groot gevaer over 't hoofd bij aldien desen handel niet in 't licht waer gekomen. dat dustoeging: Secker inwoonder van Enkhuizen genaemt Wouter Verhee, broeder van Jan Verhee Schepen der stadt Amsterdam (beide sijn 't mannen gesproken uit der Goude, en van wakker verstandt geweest) wierdt ook nevens anderen tot dit werk aengefocht: men gaf hem des Konings brief te lesen, daer hij dubbelt van nam, meer uit finlijkheit om de konst van den stijl, dan met wille om sich met de saekte te moeyen, ook waerschuwende verscheide sijner vrienden, dat sij sich daer meê niet mengen souden. Maer 't selve den Wethouderen te openbaeren, en eenige van sijne bekenden in last te brengen, was hem tegens de borst; waer in hij dit sorgelijk geheim een tijd lang verborgen hielt. Daerna komende door Haerlem gereist, en sijnen ouden vriendt Dirk Volkhertsz Koornhert aenprekende, quam onder anderen in gemeenfaeme kout te spreken van de handeling des Helbaerdiers en van des Konings brief. Koornhert, een groot liefhebber der vaderlandtsche vrijheit, die 't bekende Liedt Wilhelmus van Nassouwen hadt gemaakt, hem uitgehoort hebbende, en 't gevolg dieper insiende, seide: *Dat die handel gevaerlijk was, dat hij 't sijne Magistraet hadt behooren aen te dienen, en sulks niet gedaen hebbende, dat hij, Koornhert, selfs van meening was, noch dien avondt naer den Haag te gaen, om het den Staten aldaer vergaedert, aen te geven, ten einde sij daer in tijds tegens versien mogten, eer daer swaerigheit van quaeme.* Verhee was hier door seer verflaegen, en badt Koornhert dat hij 't niet soude doen, daer was geen swaerigheit, want daer lag een goet vaendel soldaten in de stadt. D'ander bleef bij sijn oplet, seggende: *al waert gij mijn eigs broeder ik soude sulks niet laten 't openbaeren daer 't behoort, ik weet wat ik 's Vaderlands uit kracht van mijn burger-eedt schuldig ben:* voorts eischte hij 't afschrift van 's Konings brief; en verplichte sich, sijn best te doen, om de saek sulks te beleiden, dat sij niemants bloedt quaem te kosten. Hier op beloofde hem d'ander het afschrift, dat hij niet bij sich hadt, des anderen daegs 's avonts, met yemant daer toe afgezonden, te senden. Dit wierdt bij Koornhert aengenomen,

men, die evenwel sonder daer naerte toeven sijn reis over nacht vorderde, en 's morgens in den Haege komende, de sack aen Niklaes van der Laen, Burgermeester van Haerlem, ontdekte; met verder verklarung hoe men sijn bedunkens in dit stuk soude mogen handelen, tot vefekering van de stadt en 't landt, en ten einde daerom niemandt moghte werden gedoodt, met versoek van dit alles den Staeten te kennen te geven. Van der Laen, hier van wegen de stadt Haerlem ter dagvaert sijnde, bragt dese waerfchuwing in de vergaeding der Staeten. Ook wierdt hun 't afschrift des briefs met den eersten gefonden, die van desen inhoudt was:

1581.
en ontdekt te
den Staeten.

BY DEN KONINGK.

Lieve en beminde, wij laten ongetwijfelt ons voorstaen, gij sult nu over allangk en breedt verstaen hebben bij wat manieren Godt de almogende, heeft de saeken van herwerts over also verordent ende gevoegt, dat het vermaerde Koningrijk van Portugael, met alle sijn lijdmaten, soo wel te water als te lande ons deur wettige successie aengeerft, ende ten deel gevallen, niet alleen heeft merkelyk versterkt, onse andere rijken van Spangien ende Italiën, maer ook de gantsche ende geheele Westwaertsche schipvaert, onder ons gebiedt ende heerschappije gebracht: waer deur dan ook nootwendig volgen sal, dat gij voortaan dageliks meer ende meer onse havenen ende rijken van herwerts sult te besoecken hebben. Soo is 't dat wij in onse blyde inkomste alhier binnen onse stadt van Lisbonen aldaer gevonden hebben een merkelyk getal van Hollandtsche schepen, de welke ter voller gettuigenisse van ons aengeboren vaderlik gemoet, tot uwer allor rust, voordeel en welvaren, wij hebben ten eersten met seer goede oogen aengesien, ende daerenboven ook in der maaten doen handelen ende garijen, van al 't geen wat sij van woeden gehadt hebben, dat wij niet en twyfel en of sij ende gij te samen met haer sult oorsaeken gehadt hebben ons derhalven niet weinig te bedanken, alsoo ook voor Godt almachtig, kenner van alle herten, ende voor de gantsche werelt, wij u mit desen verklaren dat wij van de eerste uure af der tegenwoordige beroerten tot allen tijden sijn meer als willigh ende bereit geweest, om alle misverstant en swarigheden met vruntfchap en alle vromigheit neder te leggen, te stichten ende wederom te versoenen, gelijk als tusschen oprechte Christen-menschen, Godt den Heere vreesende, ook betamelij is te geschien. Het is wel meer gesien dat ter oorsaeke van eenige onbequaeme officiers ofte anders, tusschen onderfaten ende heuren Prins eenig geschil is opgerefen: Des niettemin soo sijn de saeken naederhant metter vruntfchap wederom opgericht ende versoent geweest, waer toe wij niet alleen te meermael uit vaderlikke liefde ons goet willig erbaden hebben; maer ook metter daedt ons Commissarissen eerst tot Breda, naemaels tot Luxemborg onsen in Godt verstorven eenigen broeder, ende ten lesten ook te Colen voor des Keisers soo statelijke gedeputeerden aldaer gefonden, ende

Brief des
Koningks van
Spanje aen die
van Enkhui-
sen.
Bov XVII 20 c.

boven.

1581.

Deer XVII, 20 d.

boven elfmaenden tijds aldaer gehouden, staende ter gewisser hopeninge van een vruchtbaer goeât einde, dies aengaende te genieten: gelijk als ook ter oordeel van een yegelijk wel soude geschiedt sijn, ten waere dat de Prinsse van Orangien met sijne uitlantsche aenhangers (anders niet soekende dan met bloedt ende sweet van onse arme ende sechte onderſaten haer onbehoorlijke dominatie te versterken) sulks met alle listen, lagen ende stout opset hadden onderſaen nacht ende dagh te beletten ende om te ſtooten: het welke wij u altesamen ſoo in't generael als in't particulier niet en hebben willen verſwijgen; op dat gij in tijds overdenkende het ſelue profijt wat gij tot deſen dagh toe met de wapen gewonnen hebbet, ende die andere ſchaden, u noch aenſtaende, wilt u ſelven bedenken, mits keerende op den ouden wegh, ende latende den voorſz. Orangien met sijn voorgenen boosheit voortvaren, ſoo hij dat verſtaet, ons latende ongetwijfelt denken, dat gij nu ter tijdt meer als met handen getaſt hebt, uit wat meninghe, gemoedt ende gronde, bij u dus langk (Godt betert) ſoo jammerlijk verleids, omgeſleept, ende ſoo menige vrome van ons goede onderſaten in den graeuwen gront bedorven heeft. Het is nu al over lang klaer ende openbaer genoegh waer hij altoos nae geſtaen ende toe gearbeit heeft, als te weten: om ons ten ſpijt ende hooghmoet u altesamen onder sijn klaeuwte te krijgen, ende naermaels met u omtespringen, ſoo als hem ende sijn uitheemsche aenhangers dat luſten ſal. Daerom ſiet noch voor u, want het is ongelijk beter ten halven gekeert dan heel verdwaelt: Nademaal gij u moogt boven maten ſeer wel verſeekert houden, dat gij tot allen tijden ons ſult vinden hertgrondelijk geneigt, om de Stadt van Enkhuiſen met alle de borgers klein en groot wederom te ontfangen in onse oude goede gratie ende beſchermenisse, ſonder ten eeuwigen dagen eens te gedenken het minſte point van alle 't geen nu verleden is, ende daerenboven, ſullen u alle uwe privilegien, vrijheden ende oude gebruiken, voortaan onverbreekelik onderhouden, ja ſoo verre u des noodig dunkt, ſullen wederom vernieut, verſterkt, ende verbeterd worden, mits gaders ook den tienden pennink gantsch vergeten, ende die Spangiaerts uit de landen blijven, gelijk als ook de placcaten op 't feir van de religie ſullen in der geſalteniſſen bij de generaele Staten, tot gelegener tijt, alſoo verſacht, verſoet ende getemert worden, dat een yegelijk ſal meer als reden hebben, om hem te laten genoegen, alſoo wij doch (dat ken Godt almachtig) anders niet van u en begeeren, dan dat gij u ſelfs wederom tot ruſte, vrede, ende eendraghte begeeft, om uw koopmanſchap, neeringe ende welvært wederom te brengen op den ouden voet, waer toe wij dan wel eyndelijk bij ons geſloten hebben u met Godts hulpe, alſoo te beſchermen tegens 't geweld des Prinſen van Orangien, ende voorts in alles bij te ſtaen ende te handelen, dat gij ende alle uwe nakomelingen ſult reden hebben ons eeuwelijk te bedanken: des moogt gij u alle te ſamen ende een yeder van u ſich wel verſeekert houden, nademaal wij op ons Koninklijke woorden ende onse hoogſte eere, ende Chriſtelijke trouwe u ſulks wel vaſtelijk toefeggen, ende met deſen brieve bij ons onderteikent, ende op den rugge verſegelt, ook beloven u daerenboven ſeer goedertierlijk waerſchou-

Schuwende, dat gij u in geenderhande maniere laet wijs maeken, dat dese voorz. van Orangien u metter herten meent, of dat hij eenig vermogen heeft om u te beschermen tegen onse maght, soo verre wij ten lesten gedrongen worden sulks aentegrijpen met ernst, om ons oudt patrimonie niet te verlaten, ende de ondersaten wederomme te brengen tot onse gehoorsaemheit, gelijk als gij te samen, niemant uigefondert, sulks aen Godt ende syn Heiligen hier voormaels goetwillich geloofst ende geswooren hebt, ons latende voorstaen, dat gij recht ende reden plaetse gevende, sult op 't spoedelijckst ons laten toekomen alsoedanige antwoort als wij van uwer aller discretie ende redelickheit verwachten. Lieve ende beminde, Godt den Heere sij met u, ende mijs uw oogen opendoende, wil u te samen verleenent 't geen u aldersalight is. Geschreven in onse stadt van Lissebonne den eersten van October, 1581. ende was gearaphreert v. Fonk: ondertheykent Philipppe.

1581.

De Staeten dat afschrift gesien hebbende, deeden terstondt een vendel knechten, dat tot Edam en Monnikedam verdeelt lag, t' Enkhuisen komen; den helbardier op het stilte in hechtenis, nemen; en anderen in hunne huysen verfekeren. Eenige maekten sich t' foek voor een tijdt. Want dit stuk wierdt gehandelt met seldtsaeme gevoeghlykheit; en selfde trauwant ontflagen (alhoewel na lang sitten) doch midts dat hij 't landt moest ruinen: 't sij de bede van Verheegoldt: en dat men oorbaclyker vondt, anderen, hier door, bij gelijke gelegenheit, onbekommert in 't melden te maken, dan de quaedwilligen door scherpheit van straf te verbluffen; of dat men schroomde, door strengheit te plegen aen eenen die uit Spanje quam, de vrijheit te verliesen, die d' onsen daer genoten. Maer op dese sachtigheit scheen gefondigt te worden. Want als men alles in ruit en verfekering waende te sijn, heeft men vernomen, dat 'er nieuwe brieven van den Koning gesonden waeren, aen de LXXII Hoofden van de burgerij binnen Enkhuisen, getekent tot Lisbon den twaelfden dag van Mey des jaers 1582, en dat die in 't heimelijk onder de Roomschgetinde Schippers, en anderen in Spanje en Portugael handelende, om gingen en gelesen wierden. Dit, nevens 't goet onthael in Portugael maekte soo 't scheen in sommige groote genegenheit tot verandering: waer over de Staeten van Hollandt vresende dat 'er noch meer onder schulde dat naemaels mogt uiberften, Sonoy last gaven om de stadt met drie vendels elk van hondert vijftig koppen te besetten, van de bequaemste en getrouwste, die binnen Noordt-Hollandt waeren. Dese last was den tienden van Herfstmaendt getekent. Daerna *schreef de Prins aen Sonoy: Dat hem menigvuldige waerschouwingen, hoe langs hoe meer van verscheide plaetsen en geloofwaardige persoonen toequam, noopende de listige lagen en aenlagen, die de

De stadt wert met soldaten verfekert.

Hoofst XIX, 832.

1582.

* Den 23 Septemb.
Des Prinsem schrijven aen Sonoy.
Zor XVII, 11 b.

1582.

vijandt over Noordt-Hollandt en voornaemelijk over Enkhuizen voorwende, in meening soo als hij sich beroemde met 'er tijdt, en alcer hij Prins het meende, tot sijn voornemen te komen: dat hij sich infonderheit ten opzicht van Enkhuizen beroemde niet weinig verstandts daer binnen te hebben: 't welk hij wel niet hoopte, maer ten aensien van sekre bliken hem voorgekomen, ook aenmerkende het daegelijks aenlokken, soo met schrijven als anders, bij den Koning van Spanje gepleegt, gelijk uit het dubbelt van 's Konings laetsten brief, 't welk hij hem, Sonoy, toefondt, fou mogen sien, beval hij hem de verforging en veriekering der stadt op het allerhoogste; met uitdrukkelijke last, sich aldaer voor een tijdt, immers den aenstaenden winter, in persoon t'onthouden: ook bovendien de drie vendels daer in besetting leggende eerstdaegs te versterken, elk tot twee hondert mannen. Dit selve beval hem de Prins weinig daegen daerna andermaels in een tweeden brief, met bevel van gestaedig in de stadt te blijven en daer niet uit te scheiden, maer dag en nacht sorg te dragen. Het afschrift van des Konings tweeden brief, aengeleidt, soo wel als d' eerste, om 't volk tegens hunne Wethouders en tegenwoordige regering op te maeken, en met groote beloften tot sich te trekken, luide gelijk volgt:

Den 2 Octob.

BY DEN KONINGK.

Brief des Konings van Spanje aen de
LXXI Hoofden der burgerije t' Enkhuizen.

Der XVII, 21 c.

Lieve en beminde, wij hebben in dese verledene leste jaeren, te meermals wel ernstelijk ende vruntlik aen uw Burgermeesters g'schreven van saeken daer u alsefaemen grootelijk aen gelegen was, mits verhopende dat soodaenige onse brieven de gemeine burgerij mede gedeilt en tot dienst des gemeene vrede en welvaeren, soude voorgelesen hebben geweest. Soo is nochtans sulks altoos belet, ende verhindert bij sommige (soo wij verstaen) eigen baetsoekers, anders (Godt betert) niet soekende, dan met het sweet en suuren arbeit der arme schaemele gemeints, heur blaauwe sakken te vullen, waer door wij dan veroorsaect sijn nochmaels ende ten overvloedt u mit desen te verklaeren, ende op alle eere en vroomgheit u te verwittigen, dat wij voor meenige jaeren hebben uit den grondt van ons vaderlijk gemoedt, tot uwer aller rust en saelicheit goetwillig gepresenteert, ende noch tegenwoordig mits desen presenteren u alsefaemen soo wel de minste als de meeste, wederomme t' ontfangen in onse oude goede gratie, gunst ende vrient'schap, mits gantschelijk vergetende ende te ruggestellende al 't geene wes door misverstandt hier voormaels ter beide syden, tot huidendaegs toe, gebeurt is, het sy dan groot of klein, weinig of veel: ende daerenboven sijn wij noch bereidt u metterdaedt te verlossen van al dit schatten, scheeren en schuimen, het welk sonder eenig twijffel geschapen is uw leven lang te duuren; ten waere dat gij u ten behoorlijken rust te vreden stellende, u wederom versoent en vruntlik vereenigt met ons u van ouders tot ouders

ouders aengeboren Prinse en Heere; gelijk ook sulks niet alleen Godt den Heere boven maeten seer aengenaem, maer ook bij alle nabuur. landen, ja over de gantsche werelt, u sal gerekent worden tot groote eere, lof en prijs: nademaal gij bij u zelfs wel overmerken komt, dat wij en alle redelijke Christen-menschen schuldig sijn de eene den anderen te gemoet te gaen, en alle twiſt, misverstandt en mishandel te vergeven en te vergeten. Het sijn (Godt betert) nu volle tien jaeren, dat door het boos ingeven van sommige onrustige geesten, ende besonder uitlanders, noch u, noch ons metter herten meinende dit geschil tusschen ons geduurt heeft; ende daeromme is meer dan tijdt en reden, dat gij in tijds uw oogen open doende, wij malkanderen nu beginnen te verstaen, ende de gemene saeken met vruchtſchap wederom daer heen geleit, geslecht ende gesoent worden naar behooren, waer toe gij ons tot allen stonden sult boven maeten seer geneigt ende bereit vinden, alsoo wij Godt den almachtigen kenne van alle herten ten getuigen nemen, dat wij geen saeke ter werelt meer en begeren noch ooit begeert hebben, dan alle voorgaende swaerigheden uit de grondt des herten, eens voor al vergetende, u tegens alle vijanden soo wel buitenlandsche als binnenlandsche te beschermen, beschutten ende voor te staen: mits ook de regeeringe des landts wederom stellende op den ouden voet en maniere, gelijk die wel eertijds geweest is, bij tyde des generaelen vrede des landts, als ook staens voets en metter daedt affstellende alle nieuwe schattingen, imposten, licenten, pasporten, ende andere lasten: ende daer en boven noch alle voorgaende Privilegien, rechten en vryheden, het sij ook hoedaenige die mogen wesen, wederom op nieuws te bevestigen, te besegelen en vooris aen onverbreekelijc te onderhouden, ende dien achtervolgens ons u terſe bijte doen ende maght daer toe besigen, dat gy ook moogt desgelijcs ontstagen en gantschelijc ontlast blijven van alle andere nieuwe en onbehoorlijc tollen en brandschattingen, daer gy nu daegelijcs soo wel buiten als binnens landts, tegens alle recht en reden mede belast wordt, niet sonder ons groot verdriet en leedt wesen, dat kent Godt: waer uit dan ook spruiten ende volgen sal, dat gij sonder eenig achterdenken sult voort aen mogen u l. neeringe ter see en lande dryven, ende continueren, ook vrymoedelijc reisen af en aen, door alle onse andere rijken van Spanje en Portugael, van Italie, ende andere landen ons toebehoerende. Ende overmits dan uw gemeen welvaeren, rijkdom en verſekeringe van eere, naeme, fame en goet hier aen gelegen is, soo willen wy verhoppen, dat gij ten aenschouwe van uw voorgaenden eedt, ons soo eendragtelijc wel eertijds gedaen, sult het seker voor het onseker verkieſende, wel stoutelijc te saemen spannen, ende malkanderen biſtaen, om uw Commissarisen alhier bij ons in perſoon over te ſenden, dewelke ons niet alleen sullen wellekome wesen, maer ook alsoo beleefdelijc bij ons ontfangen en gehandelt worden, in al'tgeene sij van ons sullen van uwent wegen begeren en verſoeken, dat sijn gij, al't saemen, sult meer als reden hebben, ons derhalven grootelijcs te bedanken, ende daerenboven sullen sij ongetwijffelt ook met handen tasten en gewaer worden, dat gij tot de-

Bov XVII, f. 214

1582.

sen dag toe jammerlijk sijt bedrogen, omgesclept, en uitgeput geweest, alleen om de vreemde hungerige en onversaedeige oorblasers rijk te maken. Lieve en beminde onse Heere Godt sij met u. Geschreven binnen onse stadt van Lisbonen den XII dag van Mey 1582. v^t. Foncq. en was onderteykent Philippe. Dit was de brief, die men door 't versterken der besetting, en de tegenwoordigheit van Sonoy volgens de ordre des Prinzen krachteloos maecte. Dus heeft men hier den noodt verwonnen, en sulck een gevaerlijk vuir van oproer, dat soo listelijk was gestookt, eerst voorzigtelijk bestelpt, en ten laetste volcomelijk gesmoort. In dit selve jaer sijn 'er twee gebroeders Jan en Pieter Jacobsz poorters der stadt Enkhuisen, die eenigfins verdacht waeren wengens den aenflag, in den Hage voor 't hof van Hollandt, geroepen met duddaenigen brief:

Hoofst XIX p. 821.

Twee gebroeders in den Hage voor 't hof geroepen.

Eersaeme seer discrete. Alsoo u. l. tegenwoordigheit alhier hoognodig is tot vordering van de justitie om getuighenisse der waerheit te geven in sekere gewichtige saeke ons voorgekomen, soo lasten wij en ordonneren wij u luiden van wegen de hooge overigheit van Hollan^dat dat gij l. u van stonden aen, gesen's briefs met alle mogelijke vlijt sult laeten vinden alhier bij ons in den Hage ten sine als boven. Wij sullen u l. van uw kosten ende moeyten doen contenteren naer behooren. Van welke te doen en weest in geen en gebreke, soo hoog als gij den toorn en ongenade van de hooge Overigheit duchtende sijt. Ende hier mede, Eersaeme seer discrete blijft Godt almagtig bevolen. Geschreven in den Hage den III April anno 1582, en was onderteykent Ernst. Het opschrift was: Eersaeme seer discrete Pieter Jacobsz en Jan Jacobsz gebroeders Poorters der stede Enkhuisen.

De gebroeders vresende dat dit op een arger lag, maecten sich 't soek, en verkregen daerna, op aanbieding van binnen de stadt te recht te willen staen, van de Burgermeesteren de volgende belofte:

Alsoo Jan Jacobsz en Pieter Jacobsz gebroederen en burgeren deser stede geroepen sijn bij besloten missive omme in den Hage voor die van den Raede te compareren, ende aldaer getuighenisse der waerheit te geven, ende de selve gebroederen deur vrese van aldaer gebouden te worden hen latiteren, soo hebben wij Burgermeesteren der stede Enkhuisen beloofst en beloven bij desen, dat wij niet toestaen nochte consenteren en sullen, dat de voorsz gebroederen uit oorsaeke voorsz buiten deser stede gevoert sullen worden, maer soo mijn Heeren van den Raede van Hollandt ofte yemant anders enige getuighenisse van den selven gebroederen begeeren ofte actie op den selven pretenderen, dat sij dat selve alhier in loco en met kennisse van Schepenen deser stede doen sullen. Noch beloven wij dat den selven gebroederen niet anders aengedaen ofte voorgeleit sal worden, dan 't geene Schepenen deser stede daer inne kennen sullen nae recht te behoren. Op welke beloftehis ende toefeggen Jan Arentsz en Claes Reynerz Rijk wederomme beloofst hebben, ende beloven bij desen, dat sij de gebroederen voorsz tot vermaeninge van mijne Heeren van den Raede ofte Schepenen deser stede in

persoone

Maer de Burgermeesteren beloven niet te sullen gedogen dat men se naer den Hage soude voeren, onder borgtocht van sich voor de stadts vier-schaer te recht te stellen.

perfoone fullen doen compareren voor de vierfchaere alhier, om te aenhoren 't gene men hen afvragen ofte te lafte leggen fal willen, alle arg en lift hier buiten gefloten. In oirkonde foo hebben wij Burgermeesteren voorfz onfer ftede signet hier beneden op 't spatium van defen gedrukt op den 29^m Mey anno 1582, onderftont getekent *Jacob Fooftens*, en was bevestig met een opgedrukt segel in groenen wassche. Wat daer verder op volgde, is mij niet gebleken. Eenigen tijd daarna den veertienden Maert des jaers 1583, onderftontdrieker ingefete, genaemt *Pieter Wiggers Moller*, etlijke oproerige woorden onder de predikatie te spreeken, en tegens eenige te leggen *Wilt gij den leugenfpreker ook hooren?* Hier over voor recht getrokken, toonde hij, uit vrese voor verdiende straffe, ofte andersins, berouw, en verwierf door zijn ouderdom, en voorbede van zijne huifvrouwe en bloetverwanten, genade: maer moest bekennen sich swaerlijk ontgaen te hebben, tegens den eedt als burger bij hem gedaen, en waerdig te zijn als meinedig en muitmaker aen lijf en goedt geftraft te worden: met eenen heeft hij moeten beloven voortaan in 't minste geen oproerige ofte andere redenen, tot oproer ofte nadeel der ftede strekkende, in 't heimelijk ofte openbaer tegens yemant te fullen spreken ofte handelen, op pene van foo wel over zijn voorgaende als toekomende misdaedt gelijk een muitmaker en verrader geftraft te worden. Dese schuldtkenning en belofte wierdt in het stadts Gerichts-boek opgeschreven, en den xxviii Maert met zijn eigen handt-teken of merk getekent. Een ander, *Jan Sybrantfz* geheten, dorst daarna op het Noordteynde der stad opentlijk seggen: dat het gemeene landts geldt verduiftert wierdt, en weg bleef: dat het de Staten en Burgermeesteren in hunne fakken staeken. Men nam hem op dat seggen gevangen, en verwees hem den vierden Septemder op zijn berou, dat hij de justitie en Burgermeesteren, om vergiffenisse soude bidden, en in staende vierfchaere wederroepen 't geen hij den Heeren Staeten en Burgermeesteren valschelijk hadt naegefeit: voorts dat hij gevangen hebbende om zijn hals de tonne van justitie bij de dienaers van den Officier geleidt soude worden, de kerk-straet in, en de koomen-straet deur, en weder in 't stadthuis. Dit was een straffe van smaedtheit die hier ter ftede gebruikelijk was, ook leestmen in 't Gerecht-boek dat sommige des stadts huike gedragen hebben; daer men die tonne door verftontd. Dit gebruik is hedendaegs in het draegen van een' steen verandert. In de maendt van November kregen de Wethouders van Amsterdam kundtschap uit Luik, dat de vijant op Enkhuisen loerde. Ook wierdt de Prins van Oranje hier af verwittigt; en dat het niet min op Hoorn gemunt was. T' Enkhuisen greep men eenige perfoonen bij den hals; maer vondt geen klaerheit t' hunnen lafte. Den xxiij. deser maendt hadt de gemelde Prins aen de steden

1582.

1583.

Pieter Wiggers spreekt onder de predikatie tot oproer.

Sijn schuldtkenning en belofte.

Uit des stadts Oudt-Crimineel-boek.

Jan Sybrantfz werdt om zijn quaedspreken tot een lraetstraffe verweesen.

Uit het stadts Oudt-Crimineel-boek.

Hoofst xx, 875.

1583.
Des Prinzen
waerfchou-
wing aen Enk-
huizen en
Hoorn.

Velius p. 257.

1584.

De Prins van
Oranje werd
vermoordt.

De Gedeput-
teerden van
Enkhuiſen ne-
men na de
moordt van
den Prins om
kosten te ſpa-
ren, hun af-
ſcheit van de
dagvaert, on-
derſekere ver-
klaring.

*Bor xix, 3 b c;
Hoofs xxi, 2.*

Gefchil tuf-
ſchen Noord-
en Suidt-Hol-
land vereffent.

† Bor xix, 3 a.

Een en vijftig
waertgelders
aengenomen.

** Bor xix 50 d;
Hoofs xxi, 46.*

Gefantſchap
in Engelandt.
*Bor xx, 57 b,
c.*

van Enkhuiſen en Hoorn geſchreven, dat ſe goede wacht hadden te houden, alſoo hij geloofwaardelijk onderrecht was van ſekeren aenſlag die de Spaeniſchen tegens haer voor hadden, en in 't korte meenden te werk te ſtellen. Dit was de laetſte forge die men leeft dat de Prins voor Enkhuiſen droeg, ſedert wierdt hij den tienden Julij des jaers vijftien hondert en vierentachtig tot Delft doorſchoten. Drie dagen na ſijn moordt vergaederde de Staeten van Hollandt tot Delft om ordre te ſtellen tot 's landts verſekering. Maer als de meenigte en 't gewicht der ſaeken die hier te verrichten waeren, te kennen gaven dat tot d'af handeling een langen tijdt behoefde, ſoo naemen om kosten te ſpaeren in deſe benacude tijden, de Gemagtigden van Edam, Monnikedam, Medenblik, Purmerendt en andre kleene ſteden, met bewilliging der andre leden hun aſſcheidt. Daerna vertrokken ook die van Enkhuiſen, Hoorn en Alkmaer (nevens Geertruidenberg) te kennen gevende, dat hunne gelegenheit geen langer uitblijven lijden kon, met verdre verklaringe, dat ſij niet van meening waeren te ſcheiden van de Unie of Vereeniging tuſſchen Hollandt en Seelandt gemackt, dat ſe ſich ook verbonden hielden aen de vereeniging tuſſchen d' andre Provincien geſlooten, vaſtelijk belovende in alles te ſullen nakomen, wat, volgens de gemelde verbinteniffen, op het ſtuk der regeering en ſchatting, tot 's landts behoudeniffe tegens de moordaedige aenlaegen en 't geweldt der vijanden ſoude werden beſloten. Weinig daegen daarna wierdt 'er een ſwaer verſchil tuſſchen die van Noord- en Suidt-Hollandt over 't heffen der ſchattingen, door vier heeren bij de Staeten daer toe gemagtigt met ſwaere moeite vereffent. Ontrent het einde des jaers gaven de Staeten van Hollandt laſt aen Sonoy om eenige ſijner vendelen te verſterken; en tot Enkhuiſen, daer geduurig goede wacht diende gehouden, boven de tegenwoordige beſettinge, bij goetdunken van Burgermeesteren noch een en vijftig mannen aen te nemen, uit de vroomſte en vertrouwtſte van de borgerije, op tien gulden ter maendt, en onder eede van ſich te quijten als andre ſoldaten des landts, en inſonderheit des nachts op de veſten der ſtadt, ter plaetſe daer 't hun beſte ſoude werden, te waeken *. Men hadt na de doodt van Prins Willem in 's landts grootſte verlegentheit de hooge Overheit eerſt aen den Koning van Vrankrijk, en daarna aen de Koninginne van Engelandt te vergeefs opgedragen, om beſchermt te worden. Doch bij de Koninginne wierdt op het ernſtig aenhouden der Nederlandtſche Gefanten (Doſtor Francois Maelfon te dier tijdt Raedt en Penſionaris van Enkhuiſen was 'er een af) noch ingewilligt, dat ſe de Nederlanden met duifent ruiters en vier duifent

voet-

voet-knechten ſoude bij ſtaen, welk getal daarna noch met duifent ſoldaeten wierdt vermeerdert. Zij deedt de Staeten der Nederlanden ſeer hooglijk bedanken voor d' aenbiedinge der hooge Overheit, en inſonderheit de Heeren van Hollandt en Seelandt, ſeggende: *Ik noeme beſonder Hollandt, en Seelandt, om dat ſij over langen tijdt ſoo ſtandtvaſtig en getrou ſijn geweest, die ook hunne middelen den anderen medegedeelt hebben, om ontſlagen en ontrokken te ſijn van de onderworpinge des vijands.* Dese hulpe ſtond den ſtaet ſeer dier, niet alleen door 't verpanden van Vliſſingen, Rammekens en den Briel in de handen der Engelfen (tot verſekeringe van de betaeling hunner onkoſten) maer allermeeſt door de Leiceſterſche factie, die ſeer gevaerlijk en ſchadelijk was. Want den Graeve van Leiceſter, van de Koninginne tot Overſte haerer hulptroepen geſtelt, was het Gouvernement Generael over dese Nederlanden bij de Staeten ſoo haest niet opgedragen, of hij trachte na hooger autoriteit dan hem toequam. Hij was een Perſonagie in 't eerſt bij de Politijken in hooge waerde, en bij de Kerkelijken, als een voorſtander en voeſter-heer van Chriſti kerke noch in meerder achting. Soo dat hij bij verſcheide Regenten, als voornaemelijk bij de meeſte Kerkelijken, en daer door mede genoegſaem bij de gantsche gemeente ſijn ſteunſel heeft gevonden. In ſekre Deductie, van wegen de Noord-Hollandſche Synode in den jaere 1631 tot Edam vergadert, ingeſtelt, en aen de Staeten van Hollandt overgelevert, werdt getuigt: Dat Leiceſter onder ſchijn van religie eenige onder de kerkenraeden tot hem trak, tot nadeel van de politie, waer uit jalouſien tuffchen de kerkelijken en Politijken ontſtonden. Hier door is het landt in d' uiterſte verwerringe vervallen, provincien tegens provincien, ſteden tegens ſteden, onderdaenen tegens d' Overigheid in oneenigheid, verſchillen, ſcheuringen, ja in beginſelen van wapenen geraekt †. Gedurende dese twiſt hieldt Sonoy de ſijde van Leiceſter, en de meeſte Wethouders van Enkhuiſen ijverden voor 't geſagh der Staeten, tot handthaving van 's landts vrijheden en gerechtigheden. Eenige ingeſctenen, die 't anders verſtonden, wierden te dier tijdt Engeliſche Geuſen ‡ geheten. Men ſocht Sonoy te bewegen dat hij ſich den Staeten ſouw onderwerpen en ſijn laſtbrief van Prins Maurits, als Stadthouder, ontfangen, maer hij hadt daer geen ooren na: en ſloot den Prins, voor Medenblik gekomen, om hem onder den eedt te brengen, de poort voor 't hooft *. Daarna verſtaende dat men meende de beſettingen binnen Enkhuiſen en Hoorn te veranderen, ontboodt hij twee vendels van ſijn regiment uit Overiſſel, en ſchreefaen de twee ſteden dat ſij ſe van Leiceſters wegen hadden in te nemen. Die van Enkhuiſen antwoorden, den negen en twintigſten Maert.

('t welk

1584.

Bov xx, 70 d.

1585.

Leiceſterſche
Factie.

† *Siet de Deductie der Staeten van Hollandt, uitgegeven 1654. II Deel cap. 3. 5 II.*

Enkhuiſen houdt ſich aen de ſijde der Staeten.

‡ *Befchrijving van Enkh. in 't Stede-boek van J. Blaen, en d' Aentek. van M.P. Prooff.*

1587.

Sonoy's weerspanningheit.

* *Hooft xxv, 235; Bov xxx, 32 d.*

1587.

(’t welk toen Paesdag was) dat de Luitenant van Hohenloos vaen-
del dien morgen aldaer voor de poorte met vijfen veertig mus-
quettiers was aengekomen, maer dat sij, voor ’tontfangen van
sijnen brief, besseloten hadden, nochte die, nochte eenige ande-
re soldaeten, wie hen ook sonde, binnen te laeten; met ver-
foek dat hij dese weigering, die om vredens wille geschiede, ten
besten naeme †. Die van Hoorn toen in een sorgelijke beroerte
sijnde, wilden ook geen meer soldaeten ontfangen. Kortst te
vooren maakte Prins Maurits den Burgermeester Pieter Luytges
Buiskes Admiraal van de oorlogschepen in ’t Vlie, om den
staet aen dien seckant, door desen man, daer men vast opging,
te versekeren. Sijn schriftelijke Commissie, die bij sijne erfge-
naemen werdt bewaert, was van desen inhoudt:

† *Bar* XXII,
35 c d.

Pieter Buiskes
werdt Admiraal
van ’s landts
oorlogschepen
in ’t Vlie.

Commissie
van Prins
Maurits aen
hem gegeven.

Maurits geboren Prinsse van Oranje, Grave van Nassau, Catzenellen-
bogen, Vianden, Dierz &c. Marquis van der Vere ende Vlissingen,
Heere van St. Vijt, Daasbourg, de staadt Grave ende den lande van Cuik, Gou-
verneur Kapitein generael over Hollandt, Zeelandt, West-Vrieslandt ende Ad-
miraal generael van der see, allen den geenen die desen sien sullen saluit. Al-
soo wij tot vorderinge van de gemeene saeke, bevrijdinge der seevaert ende de-
sentie deser landen nodich gevonden hebben, een getrouwen ende vroomen per-
soon te committeren, om over de schepen van oorloch tegenwoordich leggende
in ’t Vlie, of die dan noch sullen gevonden worden, als Admiraal te commande-
ren, ende opsicht te hebben op alle koopvaerders en koopmanschappen, aldaer
passerende, doen te wetene: Dat om goet rapport ons gedaen van den persoon
van Pieter Luytgesz Buykes, Burgermeester der stede Eekhuysen ende van sijn
ervarentheit ende getrouwicheit, wij den selven gestelt ende gecommitteert heb-
ben, stellen ende committeren mits desen in den staet van Admiraal over de
voorschreven schepen van oorloge, gevende hem volcomen macht, autoriteit
ende speciaal bevel omme over deselve in der voorschreven qualiteiten te ge-
bieden, den vijanden deser landen daar mede te krenken ende beschadigen bij alle
middelen hem mogelijk sijnde, goede opsicht te hebben op de koopvaerders ende
koopmanschappen, aldaer passerende; ofte deselve de licenten en convoyen ach-
tervolgende de placcaten daer op gemaekt, behoorlijken betaelt hebben. Alle
frauden te ontdekken ende aen te bringen, omme deselve bij de Raden van der
Admiraliteit na behooren gestraft te worden. Goede ordre en crijgs discipline
over den voorschreven schepen te doen houden, met ons ende den Heer van War-
mont onsen Lientenant Admiraal in Hollandt goede correspondentie te houden;
ende voorts alles te doen, dat een getrouwen Admiraal van de voorschreven
schepen schuldich is te doen, achtervolgende den articulen, ordonmantien en
instruictien, daer op gemaekt of noch te maken, soo wel beroerende onse paert
ende gerechticheit van allen buiten ende prijfen als allen anderen saeken den
krijshandel ter see aengaende. Op sulke gajien en tractament, als hem toe-
geseit

geleit sal worden, welverstaende, dat den voorschreven *Admiraal onder dexel van dien niet en sal mogen beschadigen de Keiserlijke Majesteit ofte andere Heeren en onderfaten des Roomschen Rijkx, noch de Coninklijke Majesteit van Engelant, Frankrijk, Denemarken, Sweden, Schotlant, noch ook eenige onse bontgenooten en vrunden, ten ware datse heurl. als vijanden deser landenge dragen haadden, waerop ende van hem wel ende deugdelijk te quijten den voorschreven Pieter Luitgez. Buiskes gehouden wort den behoorlijken eedt te doen in handen van de Gecommitteerde Raden ter Admiraliteit in Noort-Hollandt, ende van de voorschreve Heer van Warmont onsen Lieutenant Admiraal behoorlijke brieven van attache te lichten. Verfoeken daeromme allen Coningen, Prinzen, Vorsten, Heeren, heure stadthouderen ende landen onse geallieerden den voorschreven Pieter Luitgeffen Buiskes, in 't gene den dienst deser Lande ende dese sijne Commissie aengaet, alle goede voordering en assistentie te vertoonen. Gebieden ende bevelen ook allen Oversten, Colonellen, Capiteinen, Bevelhebberen, schippers, bootsgeffellen, en allen anderen soldaten, te water ende te lande den voorschreven Pieter Luitgez. voor Admiraal van de voorschreven schepen van oorlogs te bekennen en gehoorsamen, een yegelijk soo 't hem aengaen sal, want der landen dienst sulks is vereiffchende. Des 't oirconden hebben wij dese met onse name getekent, ende ons gewoonlijk cachet daer op doen drukken; was ondertekent Maurice de Nassau, laeger stont: Ter ordonmantie van sijne Excellentie*

Milander.

De Brief van attache aen dese Commissie gehecht, luide als volgt:

IK Johan van Duvenvoirde ende Woude, Heere tot Warmont, Luitenant Admiraal over Hollandt ende West-Vrielandt, gesien hebbende de brieven van Commissie bij den Hoogh geboren Vorst ende Heere Maurits, geboren Prins van Oranje, Grave van Nassau, &c. als Admiraal generaal van de vereenigde Nederlandtsche Provincien, verleent op Pieter Luitgez. Buiskes Burgermeester der stad Enkhuisen, bevele ende ordonnere insgelijks, dat de selve brieven van Commissie, daer aen dese gehecht is, naer haere forme ende inhouden sullen werden gebedieert, naegekomen ende achtervolgt. Aldus gedaen onder mijn handt, en segel hier opgedrukt in den Hage den seffentwintigsten Martij XV^c. LXXXVII^{ch} stilo novo.

L. S.

Johan van Duvenvoirde ende Woude.

In 't najaer maekte Leicefster een reise naer verscheide steden van Hollandt om sijnen aenhang te stijven, en sich van sommige steden te verferken, met naemen van Amsterdam, daer sijn toleg door de Wethouders wierdt verhindert †. Daerna toog hij op Utrecht, daer hij de wet na sijn sin versette: en hoopende, naer dien 't hem met de kerke*, soo noemden sijn aenhangers Amsterdam, gemist was, ten minste de Kapelle*, met welken naem Enkhuisen gemeent wierdt, te vermeereren, quam op den veertienden van October tot Naerden, voornemens sijnde naer Noordt-Hollandt te reisen. De Staeten van Hollandt was dese reise feer verdacht,

† Hoofz. xxv^e, 291. &c.

Leicefster tracht naer Enkhuisen.

* Bor. xxiii, 4° c.

Bor. xxiii, 4° c; Recid. p. 210.

1587.

te meer nadien sij wisten dat Sonoy sijne komste seer ernstig hadt gevordert: en die van Enkhuisen geloofden, hoe sich Sonoy hadt laten ontvallen, dat hij met de komste van Leicester het vendel van Hopman Arent van Duivenvoorde, 't welk in de stadt was gebragt, daer sich de Staeten geheel op verlieten, en onder Sonoys regiment niet behoorde, wel uit Enkhuisen soude krijgen; ja d' Enkhuisers vreesden dat hij door middel van sijn sterk hofgesin en 't vendel van Jacob Kristal, Sonoys Overste Luitenant, 't welk binnen de stadt lag, en hem aenhing, geweldt sou gebruiken. Om dit voort te komen, en Leicester hier in tegens te gaen, wierdt door heimelijke ordre of aenraeding der Staeten van Hollandt goetgevonden, hem den ingang beleefdelijk te weigeren. Eerst is hem van stadts wegen een brief te gemoet gesonden, die hem de reise wel ernstelijk afriedt, op dese wijze, en met dese woorden:

Doorluchtige, Hooghgeboore Vorst, genaedige
Heere,

Brief van de
Burgermeesteren, Voedschappen, Kapiteinen van de schutterije en wijken der stede Enkhuisen aen Leicester.

Wor XXIIL, 45 c.

Alfoo wij van daege te daege en hoe langer hoe meer van allen oorden verscheide advertentien krijgen van diverse personen van qualiteit, de waere Christelijke religie ende 't welvaeren van den lande van herten toegedaen, dat de Overste Sonoy bij alle maniere en wegen tracht en arbeide, omme sich van de stadt Enkhuisen te verskeren, ende 't vendel van Hopman Duivenvoorde daer uit te doen trekkē, ende een ofte twee andere vendelen van sijn regemente in plaetse van dien te doen leggen. Ende ten einde bij 't selve soude mogen te wege brengen, werde niet alleenlijk bij veele goede patriotten gepresumeert, maer opentlijk verklaert, dat de voorsz Overste, soo door sijnen ministers ofte Dienaers, als in eigene persoon uwe Excellentie soude hebben gepersuaedeert, omme eens de steden van West-Vrieslantd ofte van den Noorderquartiere te besichtigen, ende door 't middel van dien, als naementlijk door de presentie en authoriteit van uwe Excellentie, hem alsdan te stabilieren ende te bevestigen in 't Gouvernement van West-Vrieslantd, 't welk buiten alle twijffel directelijk is strijdende tegens de gerechtigheden van de landen, ende dat noch te meer, aengemerkt sijn Excellentie van Nassau lang voor de aankomste van uwe Excellentie in dese landen is aengenomen, ende ook na ouder gewoonte solemnelijk geintroduceert als Gouverneur en Kapitein Generael over Hollandt, Seelant, en West-Vrieslantd. Ende alsoo wij dese advertentien naer behoren in naerder deliberatien hebben geleit, ende overdenkende dat wij nevens d' andre steden, met den Ridderliche en Edelen van Hollandt uit kracht van de unie sijn verbonden de privilegien en gerechtigheden van den lande van Hollandt en West-Vrieslantd te handhouden ende voor te staen, soo en konnen wij van ampts en eeds wegen niet verstaen, dat bij dusdaenige manieren 't Gouvernement van West-Vrieslantd soude werden gespareert van

't Gouvern.

't Gouvernement van Hollandt en Zeelandt, ende consequentelyk sijn Excellentie van Nassau onbehoorlyk ontrokken. Ende aengemerkt dese voorsz ende andere verscheide geruchten onder onse burgeren worden gesemineert en gestrooit, causerende veel onderlinge misverstanden, waer uit apparentelyk groote inconuenienten geschaepen sijn te rijzen, soo hebben wij na verscheide communicatien met den anderen hier op gehouden, ten lesten geen naerder noch expedienter middel konnen bedenken, omme onse borgeren ende gemeente in vrede en eengheheit, met conservatie van de waere Christelyke religie te houden, ende in egeene hasard en evident prikkel de selve te stellen, dan uwer Excellentie uit gantscher herten te bidden, ende met alle reuerentie ernstelyk te verfoeken, dat de selve in dese conjuncture alleentlyk voor dese reise sijne komste alhier binnen deser stede, tot eenen anderen gelegener en bequaemer tijdt uit te stellen, tegen den welken wij verhoppen door Godes genade met goede voorsichtigheit sulke ordre te stellen, ende de saeke in sulke versekertheit te brengen, dat uwer Excellentie alhier met een eendragtig gemoedt en volkomen genoegen van de burgerij, na de hooge ende heroicque qualiteit van de persone van uwe Excellentie, ende na 't vermogen deser stede blijdelijk mag ontfangen werden. Ende aengemerkt ons ten vollen bekend is de naturele en ingeboorene goetheit van uwe Excellentie, soo hebben wij een vast betrouwen, dat uw Excellentie dese onse nooige excusatie ende rechtvaerdige onschuldte ten beste sal beduiden, ende ons niet quaelyk afnemen, dat wij voor dese tijdt noodsakelyk om alle prikkel te verhoeden f. 45 a. hier toe gedrongen sijn geweest, biddende daeromme uwe Excellentie hertgrondelyk dat de selve gelieve ons hier inne te accommoderen, ende geensins ter contrarie door eenigen te laeten veranderen, 't welk andersins tot onsen grooten leetwesen, soude mogen strekken, tot verminderinge van de reputatie en autoriteit van uwe Excellentie, tot ondiensst van den lande, ende tot irreparabilen schade deser onser stede, al't welk Godt almachtig gelieve door uwe Excellentie singuliere wijsheit ende voorsichtigheit te verhoeden. Wij konnen uwe Excellentie ook niet verswijgen, dat wij boven andere verscheide consideratien ons moverende, ook geen kleine suspitie hebben van de voorsz Overste, ende dat bysonder, overmits sekere propoosten, dewelke de Overste tegens ons, ook niet sonder communicatie heeft gehouden.

Wij souden dese onse tegenwoordige gelegentheit uwe Excellentie wel breder hebben gededucert, maer hebben uwer Excellentie met ons langer schryven niet moeylyk willen wesen, biddende uwe Excellentie 't selve in 't goede te willen verstaen, ende deser stede saeken in gunstige recomandatien te houden, hier mede

Doorluchtige, Hooggebooren Vorst, genadige Heere, bidden wij Godt almachtig uwe Excellentie te nemen in syne heilige hoede, ende uwer Excellentie heroicque voornemen, tot Godes eere ende deser landen welvaeren te seggen, geschreven t' Enkhuisen den veertienden Octobris 1587. onderstondt, Uwer Excellentie onderdaenen, dienaeren, Burgermeesteren, Vroedschappen, Kapiteinen van de schutterije, ende wijken der stede Enkhuisen, ende ter ordonantia van de selve, bij mij onderteekent Jacob Joostenz. 't opschrift was:

1587.

Doorluchtige, Hooggebore Vorst en Heere, Heere Robert Grave van Leicester, Banderheere van Denbig, opperste Hofmeester ende Luitenant van haere Majesteit van Engelandt, Gouverneur ende Kapitein generael van de gemieerde Nederlandsche provincien, &c. onsen genadigen Heere.

Dees brief quam den Grave tot Naerde den vijftienden, soo als hij op sijn vertrek stondt, ter handen. Maer hoewel hem de taele der Enkhuifers fremdt voortquam en ten hoogsten misnoegde, merkende dat sijn aenslagen niet voort wilden, en hoe sijn gefach verminderde, nochtans liet hij daerom niet over te schepen op Hoorn, daer hij eerlijk ontfangen en wel onthaelt wierdt, blijvende echter de Magistraet aen de zijde en bij de meeninge der Staten, schoon 'er onder de gemeente seer tegens wierdt gewroet. Hier van daen antwoorde hij dien van Enkhuizen factelijk, met klagen over 't wantrouwen op hem gevat, verchooning ja lof van Sonoy; niet sonder den Staecten over dwers een schrab te geven. De brief selfs luide van woordt tot woordt aldus:

Bor xxiii,
46 a.

Leicester
komt tot
Hoorn.
Reid p. 211.

Robert Grave van Leycester, Baron &c.

Sijn brief
aen die van
Enkhuizen.

Bor xxiii,
46 b.

E Rentseste, eersaeme, lieve, besondere, uwe missive van den veertienden deser maendt, was ons gisteren behandigt tot Naerden, alsoo wij op ons vertrekken waeren naer desen quartiere, en sijn niet weinig verwondert geweest te verstaen den inhoudten van dien, alsoo wij nooit eenige occasie gegeven hebben van sulke diffidentie en misvertrouwen tegen ons, veel min ooit gedacht het vendel van Kapitein Duivenvoorde of eenig ander uit de stad Enkhuizen te doen vertrekken; want wij altijd rondelijk hebben verklaert, dat soo mijn dienst den landen niet aengenaem waere, ofte dat de landen deur faute van genoegsaeme middelen de swaere lasten der oorloge niet langer konden continueren, dat wij gedacht waeren te vertrekken, met die reputatie en goede conscientie, daer mede wij herwaerts over gekomen sijn, om den landen dienst te doen, laetende de provincien, haeresteden, sterkten, en plaetsen soo ons die geduurende onsen Gowvernemente in dese landen vertrouwt sijn geweest: u luiden versekerende, dat wij noch om het beraeden van den Heere van Sonoy (hoewel sulks nooit voorgedragen oft versocht is geweest) nochte door persuasien noch inductien van iemand anders, daer van souden wijken. Ende soo gijts wel haet laten onderrichten, soudt konnen merken hebben, dat het kleen gevolg van Edelluiden en dienaeren, daer mede wij in de steden onsen persoon seer geerne onder de burgerije vertrouwen, niet en kan dienen om eenige steden in te nemen of verserken, soo de voorsz brieven schijnen te vermelden; verklarrende, dat ons voornemen nochte meininge nooit sulks geweest is, ende dat men ons in dien deele, met sulke presuntien, onderrichtingen, en faemstroyinge niet weinig ongelijks doet, ende niet weiniger den Overste Sonoy, die u luiden wel kenlijk is met wat eene neerstigheit en getrouwigheit hij sich in den eersten

1587.

eersten aenvangh bij u luiden voor allen anderen gevoegt, ende tot noch toe standvastelyk ende onbeweeglyk is draegende; en konnen anders niet vermerken of u luiden werden hier toe geperſuadeert van den geenen die niet anders ſoeken, dan door de onrechte beſchuldiging ende beſwaeringe ſyns perſoons, ook haere Majesteit ende ons daer mede voordachtig te maken, om alſoo te komen tot haere verborgene intentien, die ſij met den naeme van religie en andre pretexten bekleeden. Ten anderen ſyn wij verſtandigt dat de propoſitie onlangs gedaen ter vergaederinge van de generale Staeten bij den Raedtsheere van haere Majesteit Killegrey, u luiden ook eenig quaedt nadenken ſoude geven, dan ſoo gij indachtig ſijt 't geene daer van wij den Staeten hier bevorens hebben gedaen onderrichten, ende daerna ſelften diverſcheſtonden hebben vertoogt, naemelyk, ſoo de landen ſich niet en erklarden, ende een kort beſluit ofte reſolutie maekten op 't continueren en uitvoeren van de oorloge, daer mede haere Majesteit mogte contentement gegeven geweest ſyn, dat haere Majesteit ſoude gedwongen werden den naeften middel te verſoeken, ſult bevinden, dat die voorſz propoſitie niet contrarie is der Staten meeninge ofte voornemen, andersins ſouden ſij devoir gedaen hebben, om binnen behoorlyken tijde te reſolveren, ende ſich te verklaren op 't geene nodig was tot behouding der landen ende conſervatie van de reputatie van haere Majesteit. Ende ſoo de Majesteit nu verſoekt op het ernſtig aenhouden en preſentation van den Prinſe van Parma, nevens de Staeten ofte haere gecommiteerden te treden in communicatie, met vaſt toeſeggen, dat ſij voor deſe landen handelen ſal met ſulke ſorgvuldigheid, verſekerteit en getrouwigheid, als ſij doen ſal voor haer eigen rijke, ſtaet van dien, en haer onderdaenen en inwoonderen, ofte ſoo de landen tot ſulken redelyk accoort niet geraeken en konnen, dat ſij de ſelve niet en ſal verlaeten, wat ongelijk geſchiet in deſen den landen ofte den Staeten van dien, want ſulks is hier bevorens diverſchelyk verſocht geweest, als daer meerder perijkel in gelegen was, dan nu jegenwoordelyk; alſoo de Majesteit ſulks doen kan ſonder eenig gevaer der landen: ende ſoo Godt ſulks nu niet gelieft de ſelve handeling te ſegene, ende tot eenen gelukſaeligen einde te brengen, preſenteert haere Majesteit de landen niet te verlaeten, ſulks dat de voorſz preſentatie niet en behoort eenige diffidentie te maeken onder den volke, ende inwoonderen van dien, maer veel meer de landen te bewegen om haere Majesteit met dankbaerheit te bejegenen, ſoo eenen yegelyken het gemeene beſte voor ogen hadde, ſoo het ſchynt ende gepretendeert wordt, verſoekende daerom dat gij alle miſverſtandt ende diffidentie wilt te rugge ſtellen, ende laeten vaeren, op dat de gemeenten mogen in beter ruſte ende ſtilligheit gehouden, ende alle nieuwigheden ende inconvenienten voorgekomen werden, ende ſal ons welgevallen hier aen geſchieden, hier mede.

Erentſte, Eerſaeme, lieve, beſondere blijft Godt bevolen. geſchreven mit der ſtadt Hoorn deſen ſeftienden Octobris, 1587.

In deſen brief rept Leiceſter van ſijn komſte niet: maer achtende, dat d' Enkhuiſers, ſiende hem onverſteltlyk in ſijn voor-

1587.
Leicester
trekt naer
Enkhuizen.
Hoofst xxvi,
295;
Bor xxiii,
46 b.
Wat daer de
Wethouders
ondertuffchen
doen.
Uit de Aentek.
van J. S.
Blaeuwhulk.

Refending aen
Leicester.
Bor xxiii,
46 b; Hoofst
xxvi, 295, 296.

Hij staect fijn
reife.

Aentek. van
Blaeuwhulk.

Ordre tegens
het vendel van
J. Kriftal.
Blaeuwh. Aen-
teck.

nemen, 't hert niet hebben fouden fijn fpijt, met het fluiten der poorte voor 't hooft onverfoenlijk te maecten, floeg voorts op weg derwaerts aen, en dedden hem die van Hoorn een ftuk weegs uitgeley met een deel van hunne fchutterije. D' Enkhuifer Wethouders lieten ondertuffchen de Kapiteinen van de fchutterije en de ovrige Lxxii hooftmannen van de burgerij bij een verfaemelen, en dedden daer dit voorftel: *Alfo men onder de burgerije vafst met woorden berwifte, of men de Graef foude binnen laeten, of niet, foo viel de vraege of fij dat ftuk den Wethouderen niet in handen gaven.* Als nu de ftimmen bij twee uit de Magiftraet vergaedert waeren, bevondt men: hoe de twee- en tfeventig hooftmannen, twee alleen uitgefondert, gelijkelijc ftenden, *Dat men 't den Burgermeesteren foude in handen ftellen, om den Graef binnen te laeten of buiten te houden: fults fij 't tot meeften oorbaer en dienft van den ftaet van 't landt en in 't befonder der ftadt fouden goedvinden.* Toen heeft men de Hooftmannen bedankt, en na dat fe van 't Stadthuis vertrokken waeren ordre gefteilt dat de poorten rondtsom met fchutters wierden befet. De Wefter of Strecker poort deedt men met vliegende vaendelen dag en nacht bewaeren: de klinketten liet men vallen, foo dat 'er in eenigen tijdt geen wagens in de ftadt konden. Midlerwijl quam 'er tijding, hoe de Graef met fijn gevolg vafst weg vorderde, en alreeds in de Streek, ontrent Grootebroek, een uure gaens van de ftadt, was aengekomen. Maer hier fijn hem eenige Heeren van stadts wegen te gemoet gekomen; die, hoewel met beleefde woorden, hem den befchooren hoon, en den naedruk van dien, die hun, feiden fe, leedt fou fijn, foo klaer en rustig voor oogen ftelden, dat hij, vrefende al 't overfchot fijner achtbaerheit tevens te wagen, fich eindelijc liet gefeggen, fijn opfet glijen, en in de Streek bleef vernachten. Men heeft ook te dier tijdt verhindert dat 'er meer als twee of drie perfoonen van 's Graven gevolg te gelijk in de ftadt gingen; ten welken einde bij iemandt van de Wethouders op de valbrugge der poorte de wacht wierdt waergenomen. Binnen de ftadt hadt Sonoy laft gegeven dat fich 't vendel van Hopman Kriftal rondtsom de Wefterkerk en in 't Paters hof, toen de woonplaetfe des Gouverneurs, foude leggen, om foo men vermoedt te nader aen de Wefterpoort te fijn en des Graven toeleg te flijven. Hier tegens hadden de Burgermeesteren door beleid van Jacob Sieuwertfz Blaeuhulk, den Burgermeester des voorleedden jaers, het fchip de Melknapp groot ontrent derd' half hondert laft, 't welk in den flag tegens Boffu was gebruikt, leggende recht nevens 't Paters hof, met veel bootsvolk onder Hopman Pieter Semeyns doen verfien, die 't gefchut gereedt maecten en vaerdig hielden, om foo 't noodt gedaen, en de foldaten fich opgemaect hadden,

hadden, daer onder te schieten. Ter selver tijdt quam de voornoemde Blaeuhulk ontrent het schip daer hem Hopman Kristal ontmoete, en met hevige woorden afvraegde: *wat het beduide, dat men den Melknap soo ten oorlog toe ruste en van volk versag, en dat binne de haven der stad?* Blaeuhulk antwoorde: *Dat sij, Wethouders, dat hadden goet gevonden, vermits de gelegenheit des tijds sulks vereischte; hem raedende als vriendt sich stil te houden, om vordre moeyte te verhoeden.* Daer sich de Hopman tegens liet hooren: *dat hij wel merkte wat men voor hadde, maer dat se doch niet souden doen 't geen hen naemaels mogt rouwen.* Onder dese woorden merkte de Burgermeester dat Hopman Semeyns op het schip de handen vast jeukten tegens Kristal, waer over hij tot hem seide: *Laet mij ongemoeit gaen, gaet gy uwen wegh en bondt u stil.* Waer mede sij malkanderen verlieten. Uit de Strceek vertrok Leicefter naer Medenblik; al waer hem Sonoy etlijke dagen sefteerde; en veele redenen tusschen hen beide omgingen. Noch verlor Sonoy sijne hoope niet om van Enkhuizen meester te worden, en sterkte sich uit de besettingen van Kampen, Blokzijl, Kuinder en andere, die alle van sijnen regemente waeren, in sulker voegen, dat hij uit Medenblik eenige honderden tot eenen haestigen aanslag konde gebruiken. Die van Enkhuizen daer over bevreesd sijnde, dewijl 't niet meer als twee kleine mijlen van daer was, en sij niet alleen Kristal met sijn gantsch vendel, 't welk Sonoy ten dienst stondt, binnen de stad hadden, maer benevens dien noch veele ingesetenen die Leicesters gesint waeren, hielden seer sterk bij Prins Maurits aen, om van Kristals vendel, waer tegens sij seiden alle nacht sterkte moeten waeken, verloft te werden, waer in hij haer geriefde, en den seftienden of sesentwintigsten van November Kapitein van der Aa daer in voerde. Hier mede was de stad voor de Staeten ten volle verskerkt. Sedert sijn'er eenige uit de Magistraet, Leicesters gesint, van hunne bedieningen verlaeten, of buiten dienst gehouden. Ysbrant Iacobsz, een Oudt Burgermeester, seer misnoegt sijnde, voer naer West-Indien, daer hij overleedt. Ook heeft men Cornelis Pieterfz stads Wachtmeester uir sijn ampt gestelt om dat hij Sonoy en Leicefter al te gunstig was. Daerna trok Prins Maurits, na verscheide onderhandelingen, met Sonoy en sijne muitende soldaten te vergeefs onderleidt, den seven en twintigsten Februarij des Jaers vijftienhondert en achtentachtig met weinig soldaten en twee vaendelen burgers van Enkhuizen, twee van Hoorn, en noch eenige schutters uit d' andre Noordt-Hollandtsche steden voor Medenblik; om dat rondtsom te beleggen. D' Enkhuifers lagen op den seedijk, daer, soo welaen d' Oost-als wester sijde, eenige beschanfing tegens 't uitvallen van die van binnen wierdt opgeworpen.

1587.

Gesprek tusschen J. Blaeuhulk en Hopman Kristal.
Aentek. van Blaeuhulk.

Leicefter vertrekt naer Medenblik.
Hoofst xxxvi,
296; Bor xxiii,
46 d.

Het Vendel van Kristal moet vertrekken.
Reid vii, 211;
Bor xxiii, 81 d.

Enkb. Aentek.

Bor xxiv, 26 a.

1588.

Beleg van Medenblik.
Bor xxiv,
37 c, etc.
Reid vii, 218.
Vetus 268.
Aentek. van Blaeuhulk.

1588.

worpen. Ook heeft men de see met oorlogfchepen, en de vliet binnens dijks met fchuiten befet. Na eenige weeken heeft men d' Enkhuifers en andre burgers afgevoert, en hunne plaetfe met foldaten vervult. De burgers van Medenblik weken meeft al te famen uit de ftadt, en namen hun verblijf tot Enkhuizen en elders, foo lang de belegering duurde. 't welk was ontrent feven weeken, want den negen en twintigften van April wierdt het verdrag tuffchen de Staeten en Sonoy getroffen, en de ftadt daerna overgegeven. Weinig dagen te vooren was 'er iemant t' Enkhuizen Banke Cornelis genaemt, die fich liet ontvallen: *Het is vrede over al. De geheele werelt fal Geus worden. waer fullen nu de Wolven kunne luft koelen, nu hun de fchaepkens van Medenblik fijn ontgaen?* Dit seggen wierdt quaelijk genomen, en Banke gevangen. Hij moeft bekennen dat fijne woorden tot oproer strekten en ftrafwaardig waeren, bidde Godt en 't gerecht om vergiffeniffe, met belofte, die met fijn handtreiking in het Stadts Crimineel-boek wiert bevestigd, van fich namaels voor fulks te wachten, op pene dat het oude met het nieuwe fonder genade foudde werden geftraft. Dit was den xxv April ondertekent. Daerna hebben die van Hollandt verklaert door monde van Mr. Iohan van Oldenbarnevelt, Advocaet van den lande van Hollandt, dat fe den dienst van den Overfte Sonoy niet langer begeerden. Die van 't Noorder-quartier en befonder die van Enkhuizen, fchrijft P. Bor, waeren hem feer tegens. Of fij eenige bijfondere redenen tegens hem hadden, foudde ik niet weten te seggen, dan ik hebbe befondre brieven gefien van Doctoor Francois Maelfon van den vijfden Julij 1588, gefchreven aen den Advocaet van Hollandt, inhoudende, dat hij verfehiede advertentien hadde, dat die van Utrecht fecretelijk practifeerden om hem te maken Luitenant van den Graef van Meurs. U. E. heeft te confidereren tot wat einde, naemelijk, dat de Graef foudde wesen een O in 't fijffer, en hij *fac totum* *. Wilt doch, fchrijft hij verders, maeken, dat hij gelicentieert werde, want hij fijn leven langk geen dienst fal doen ten voordeele van 't vaderlandt. Hij fchrijft ook: wilt doch daer toe arbeiden, dat hij geen commandement in Overijffel bekomme. Ik heb nu gefien en bevonden wat van hem te verwachten is, *Et vide ne quid Respub. detrimenti capiat.* willende seggen, *Sie voor u dat het gemeene beft geen fchade lijde.* Ook waeren eenige verwondert dat d' Advocaet Oldenbarneveldt Sonoys partije foo feer fcheen te fijn, nademael Sonoy en hij maegfchap aen den anderen rekenden: want het is kennelijk dat de felve Heere Advocaet het beleidt der faeken tegens Sonoy meeft gehad heeft. Daerna feit Bor, niet te willen onderzoeken wat befondre redenen d' Advocaet tegens Sonoy anders

Banke Cornelis werd'ter faeke van oproerig fpreken gevangen. *Uit het Stadts Oude Crimineel-boek.* Sijn fchuldtenning en belofte.

Sonoy in groote ongunft van de Staeten van Hollandt, *Bor xxxiv, 95 b.* en in 't befonder van die van Enkhuizen.

f. 96 b. Schrijvens van F. Maelfon aen Oldenbarnevelt, f. 96 b. * *Al-bedrijf.*

f. 96 e.

ders mag gehadt hebben, dan hij ſelf in cenige ſijne brieven en geſchriften verhaelt, naementlijk, den welſtandt des Vaderlands en de beveſtigung van ſijn Excellentie van Naſſau in't Gouvernement van Hollandt en Seelandt, 't welk hij, en veele met hem, boven al in deſen tijdt, voor 's landts welſtandt hielden nodig te weſen. Sedert heeft men Sonoy in voldoening van 't geen hij op den ſtaet eiſchte, te vreden geſtelt, met een lijfrente van duifent gulden 's jaers, voor ſijn en ſijn dochters leven. Dit was het einde der Leiceſterſche factie in Weſtvrieſlandt en ontrent Enkhuiſen. Doch dewijl van deſe inlandtſche twiſt bij veele ſoo verſcheidelijk wierdt en wordt geoordeelt, ſoo acht ik mij verplicht den Leſer mede te deelen 't getuigeniſſe van den Engeliſchen Hiſtorie ſchrijver W. Camdenus in ſijne Jaer-boeken door bevel van de Koninginne Elizabeth geſchreven, daer hij van Leiceſter en de Hollanders op deſe wiſje ſpreekt: *Wanneer hij (Leiceſter) gewaer wierdt dat ſyn auctoriteit van dag tot dag meer en meer afnam, heeft hij ſich tot bedroeg gekoert, en voorgenomen niet alleen factien onder 't volk te woeden, maar ook Leyden en andre ſteden onder ſyne magt te brengen. Doch als hij van deſe hoop door de ſtraf van ſommige verſteken was, en ſwaere aenſtoot hadt gegeven, heeft hij, van de Koningin in Engelandt te rug geroepen, het gouvernement afgeſtaen, en den Staeten der provincien de vrije beſturing overgelatraen, en een weinig daarna, Men heeft ook niet te twiſſelen of hij hadt in den ſin de heerſchappije aen ſich te trekken. Doch deſe volkeren hebben niet alleen tegens de magt der Spanjaerden, die ſich op 't oorlogwoeren met gants onliſt woſtaens, maar ook tegens de ſchalkheden der Franſchen en Engeiſchen &c. hunne aeloude en vaderlyke vrijheit niet alleenlyk door hun ſchrander beleid behouden, maar door de toeneygende gunſte der nagebueren boven alle gelove vermeerderd. Het gewicht van dit loffeljk getuigeniſſe tot rechtvaerdiging en cere van de Hollandtſche regeering, ſal mij, vertrou ik, dit afwijken van de facten tot Enkhuiſen voorgevallen, doen ten goede houden. Aldaer wierdt in 't begin van Julij deſes jaers iet ontdekt dat de ſtadt en ſtaet, indien 't voortgangk gehadt hadde, groorelijks ſoude hebben beſchadigt. Eenigen, en daer onder Koenraedt Reinerſz van Gotha, hadden aengenomen, de ſchepen die t' Enkhuiſen laegen, ſoo wel uitlandtſche als inlandtſche, in brandt te ſteeken. Dit wierdt ontdekt en Alijdt Lucas ſijn vrouwe gevangen. De Schout Luitgen Siewertſz ley haer te laſt, dat ſe van dien moorddaedigen en verradiſchen aenſlag geweten, ja haeren man daer toe geraeden hadt: daer ſoo veel bekenteniffe op volgde, dat ſe verwefen wierdt, om bij de dienaers des gerichtſ met een ſchip op de borſt rondtſom de ſtadt geleidt te worden, met eenen heeft men ſe voor den tijdt van twaelf jaeren gebannen. Dit vonniſ wierdt*

1588.

*Bor xxiv,
100 c d.
Siet verder van
Sonoy Bor x c iv,
102 d, 103 a b.*

*Getuigeniſſe
van Camde-
nus Koningin
Elizabeths Hi-
ſtorie ſchrij-
ver tegens Lei-
ceſter en tot
rechtvaerdig-
ging der Hol-
landtſche re-
geringe.*

*G. Camdens
Annal. p. 472,
473.*

*Voorne-
men om de ſchepen
t' Enkhuiſen
in brandt te
ſteken.*

*Alijdt Lucas
daer over ge-
bannen.
Vie het ſtads
Oude Crimi-
neel-boek.*

1588.

Men stelt orde tegens d' aenkomste der Spaensche vloote.

Eor xxv, 6, 7 a.

Eor xxv, 7 a.

Eor xxv, 7 b.

Jan Gerbrandtz wert Vice-admiraal van 't Noorderquartier.

Aensch. van Blacuhulk.

Eor xxv, 8 a d, 10 a; Reisd VIII, 232.

1589.

Resolatie op het stuk der sessie in de kerkenraedt t' Enkhuisen.

den seften Julij uitgesproken. Of dees aenflag van d' aenleggers was bedacht om eenig befonder gewin, of ten gevalle van de Spanjaerden werdt niet gemeld. 'T was altijd sulks dat men de fchepen te deser tijdt ter gemeener bescherming door d' aenkomste van de Spaensche vloote hooglijk van noden hadde. Om daer tegens ordre te stellen sijn den negenden Julij eenige Hollandtsche en Seeuwfche Heeren in den Haeg vergaedert, en onder de selve Jacob Sieuwertz Blacuhulk, nevens Sieuwert Janz Krommendijk van Enkhuisen. Dese overleyden wat fchepen men in elk gewest konde uitvinden, om op de kusten van Vlaendere te werden gebruikt, en 't geen 'er verder tegens de komste der vijanden stont te besorgen. Doctor Francois Maelfon van Enkhuisen wierdt in der ijl uit den Hage naer het Noorder quartier afgevaerdigt, om d' ordre die Prins Maurits verstontd dat men tegens het landen der Spaensche te volgen hadde, bekent te maken. Men stelde Mr. Adriaen Anthonisz een ervaeren Krijbsboumeester, nevens Willem Cornelisz, Pieter Hermanz, en Remmit Nanningz Burgermeesteren tot Alkmaer, Enkhuisen, Hoorn, en Medenblik, om op de wachten langs alle de see-stranden ordre te stellen, ook te letten op de vestinge van de schantse tot Huisduinen, en het af-en weg-nemen van de bakens, tonnen, kapen en andre kentekenen der stroomen, diepten en ondiepten. Het Vice-admiraelschap van West-Vrieslandt en 't Noorder quartier wierdt aen die van Enkhuisen gegeven, en was Jan Gerbrandtz van Enkhuisen, een feer ervaere en dapper Krijgsmann, d' eerste die dat ampt bediende. Het Vice-admiraelschap van Suidt-Hollandt wierdt te deser tijdt bij Pieter van der Does, en 't Luitenant Admiraelschap van gants Hollandt door den Heere van Warmondt bekleedt, gelijk wij te voren hebben gemeld. Dese hebben met hunne fchepen de Vlaemsche havens beset, en den Hartog van Parma, Gouverneur der Spaensche Nederlanden, verhindert sich bij de Spaenschen te vervoegen, die midlerwijl door de Engelschen sijn bevochten, en daarna door een verschriklijk onweder, uit den hemel, verftrooit, en meestendeel ten gronde gedreven. In 't begin des volgenden jaers wierdt bij de Wethouders t' Enkhuisen goedt gevonden, door twee uit den haeren sessie in alle kerkelijke vergaederingen te nemen: 't welk de Kerkenraedt sonder tegenseggen heeft toegestaen. De resolutie te dier tijdt genomen, met de verwillinge, en Commissie daer op gevolgt, luiden aldus: *Ter vergadering van de vroedschap der stede Enkhuisen op den 27 Januarij 1589 is geresolveert, ende worden Burgermeesteren geauthoriseert, om twee persoonen uit de vroedschap, wesende in de gemeente, te committeren, de welke, volgens het 34 Artijkel van de Kerkenordeninge in de Nationale Synodus in 's Gravenhage op den 20*

Junij

Junij 1586, hen sullen laeten vinden ende compareren in alle kerkelyke vergaderinge, om mede te helpen resolveren 't geene tot meesten welsandt van de religie sal bevonden werden te behoren.

Verwillinge van de Kerkenraedt.

Op huiden den 27 Januarij anno 1589 syn voor Burgermeesteren gekomen Harman Fansz ende Jan Dirksz, ende hebben van wegen de kerkenraedt geconsenteert in de voorz. Resolutie.

Commissie voor de twee Commiffarisen.

Wij Burgermeesteren ende vroedtschap der stede Enkhuisen doen kondt eenen yegelyken dien 't behoort, ende dese onse opene letteren verzoont sullen worden, hoe dat wij gecommiteert hebben ende committeren mits desen de eersaeme Jan Thijfz ende Jan Pieterfz onse medeburgers in Raede, ende lidtmaeten der Gereformeerde religie, om uit onsen naeme ende van onsen wegen, te compareren in alle kerkelyke vergaderinge, om aldaer volgende het 34 artikel van de Kerkenordeninge, gestelt in de Nationale Synode bij last van syn Excel. gehouden in 's Gravenhage den 20 Junij 1586, ende de verwillinge ende consent van de kerkenraedt daer op gevolgt, te aenhooren ende mede bij voorvallende saeke te delibereren. In oorkonde soo hebben wij Burgermeesteren en vroedtschappen voornoemt der voorfchreven stede segel ter saeke hier beneden op 't spatium van desen gedrukt op den 3 Februarij 1589.

Van de reden die de Magistraet t' Enkhuisen gehadt heeft om sessie in de kerkenraedt te nemen, is mij in geen Enkhuiser aenteikeningen iet voorgelomen. Doch in sekre Deducție gestelt van wegen de Noord-Hollandtsche Synode gehouden binnen Edam in den jaere 1631, werdt geseyt, dat dese sessie tot Enkhuisen is ingevoert bij occasie van de Leicesterfche factie. Den seventienden September, des selven jaers 1589, is de Heere van Thuillerye Gesante des Konings van Navarre, die hier te lande van de Staeten eenig geldt ten behoeve sijns meesters te leen hadt verfocht, tot Enkhuisen t' sloop gegaen: Hij was door d' Enkhuisers van alle behoefte wel versien. Acht of negen dagen daerna, naemen de Spaenschen van Steenwijk, die met een potschip op de Suider see, waren gekomen, het veerschip van Swol: maer die van Enkhuisen daer kundtschap van krijgende, hebben se terstondt met een welbeseilt sloop, bemant met eenige see-vaerende luiden, en een groot getal soldaeten vervolgt: doch de rovers sijn terstondt mer de pot aen lande gevaeren, en met het volk dat se gevangen hadden naer Steenwijk getrokken. De Duinkerkers waeren in dese tijdt, niet tegentaende dat men de geenen die in handen quaemen als rovers strafte, noch in see, en hadden wederom etlijke Enkhuiser Haringk-buisen ingejaegt. Hier over deden die van Enkhuisen hun beklag: en dewijl daer cenige Duinkerkers gevangen saeten, wilden se dat m'er een einde met maekte.

1589.

Verwillinge.

Commissie.

De Gesant
des Konings
van Navarre
tot Enkhuisen.
Bor xxvi, 54.

D' Enkhuisers
vervolgen
eenige rovers
van Steenwijk.
Bor xxvi, 54 4.

1589.

Enige Duinkerkers tot Enkhuizen opgehangen.
Bor xxvi, 54 b.

Twist tusschen de steden van West-Vrieslandt en 't Noorder quartier.
Bor xxvi, 56 d.

Sij schreven door den Pensionaris Mr. François Maelfon dat se de gemeente niet konden paeyen, en bij aldien de Provoost van 't hof door autoriteit van sijn Excellentie niet derwaerts quame, soo fouden se de gevangens eerstdaegs in den Hage senden. Doch weinig dagen daarna wierden se met de koorde gedoot. Ontrent de selve tijdt was'er een groote twist in 't Noorder gewest van Hollandt, tusschen de steden van West-Vrieslandt, die hier uit scheen ontstaente wesen, dat Doctör François Maellon gemaekt sijnde Syndicus, ofte Pensionaris van West-Vrieslandt, sekre redenen hadt voorgestelt, wacromme gearbeidt behoorde te worden tot handthaving van het souverain recht van West-Vrieslandt, en de regalia van dien: op dat het lichaem van West-Vrieslandt in sijn geheel, en d' eige leden van dien ordentlijk en ongescheiden bij een mogten blijven, sulks Medenblik in de sessie of sitting Enkhuizen soude volgen. Dat men wel soude mogen gedogen, dat Edam en Monnikedam, hoewel eigentlijk geen leden van West-Vrieslandt, om de nabijheit, en dewijl se van den aenvang des oorlogs met die van West-Vrieslandt waeren geweest, een Collegie fouden blijven, maer dat Purmerendt, als behoorende onder een besonder Heere, den Graeve van Egmond, moest uitgemontert worden. Die van Alkmaer wilden geen West-Vriesen sijn, en sterkte sich met Edam, Monnikedam en Purmerendt, overtreffende d' andre drie in getal. D' Enkhuifers en hunne medestanders wilden daer tegens het Collegie tot Hoorn brengen tot een minder getal, en men sprak van een afgefondert Collegie als van den lande van West-Vrieslandt op te rechten. Hiertoe meenden se voor 't landt van West-Vrieslandt soo goedt recht te hebben als die van Hollandt ofte andere Provincien, nadien de souverainiteit van West-Vrieslandt soo wel vervallen was aen den lande van West-Vrieslandt, als die van Hollandt aen Hollandt, en van Seelandt aen Seelandt. Op welk recht ook het oprechten der munte van West-Vrieslandt was gegrondt &c. Daer tegens meenden die van Alkmaer, Edam, Monnikedam en Purmerendt, dat alles behoorde te blijven in den staet soo als 't was volgens d' acte die wijlen Prins Willem ten verfoeke van Doctör F. Maelfon in den jaere 1583 den 16 Novemb. hadde vernieuwt, bij welke beloofd was dat sijn Excellentie die van den Noorderquartiere van Hollant gedurende de gemeene oorloge soude handhaven in de possessie van 't Collegie hunner gecommitteerde Raden ende den gevolge van dien. Men deede verscheide befendingen van hooger handt om dit vershil, dat aen alle sijden seer hert gedreven wierdt, neer te leggen. Te vergeefs. Derhalven isten laetsten bij de Straeten van Hollandt goetgevonden hunne daghvaert den vijftien-

den

den van October binnen Alkmaer te leggen, en dat men daer onder anderen deſe ſaek in tegenwoordigheid van Prins Maurits ſoude trachten af te handelen. Komende dan op het punt van 't geſchil, is eerſt verſtaen: wat aenging dat het ſcheen dat die van 't Noorder quartier ſich tot een Provincie apart wilden maken, ſulks niet lijdelyk was, en met alle middelen moeſt tegen geſtaen worden, aengeſien ſij luiden van de Graven van Hollandt aengewonen en onder Hollandt gebragt waeren. Men begoſt ook het recht der munte van Weſt-Vrieſlandt in geſchil te trekken, en 't ſtondt geſchapen dat uit d' eene twiſt verſcheide andere fouden hebben geſproten: dan om ſulks voor te komen is bij den Prinſe en d' andre Heeren ſoo verre gearbeidt, dat 'er beſloten is: dat het Collegie bij proviſie ſoude blijven als 't was, maer dat van toen voortaan de drie ſtemmen van Weſt-Vrieſlandt ſoo veel fouden gelden, als d' andre vier: dat ook voortaan alle ordonnantien in 't Collegie fouden getekent werden bij een uit de drie, en een uit d' andre vier ſteden; ofte dat d' ordonnantien anders uitgegeven krachteloos fouden ſijn. Hier bij, hoewel 't alleen bij maniere van voorraedt geordonneert was, is het gebleven: te meer om dat Doctor F. Maelfon daernaemaekent wierdt Raedt van ſijn Excellentie, waer mede ſijne commiſſie als Penſionaris quam op te houden. Terwijl de Heere Staeten en ſijn Excellentie in 't Noorder quartier en daarna ook tot Enkhuiſen quaemen, wierdt aldaer bij de Predikanten geklaegt over de beroeping van Tako Sybrantſz predikant tot Medenblik, en beweert dat ſijn beroeping onwettig was, als alleen geſchiedt bij de Magiſtraet; de Burgermeesters daer tegens verdedigden de beroeping en verhaelden hoe te geſchiedt was. De Heeren, en de Prins, hen gehoort hebbende, verſtonden de beroeping wettig te ſijn, en verboden die meer in geſchil te trekken. Doch eenige jaeren daarna wierdt Tako niet alleen te laſt geleidt dat ſijn beroep onwettig was, maer ook onſuiverheit in de leere; daer verſcheide handelingen over voorvielen, die de Historien elders verhaelen. In den jaere vijftienhondert en negentig begoſt men de ſtadt Enkhuiſen weer te vergroten. Eerſt wierdt de nieuwe haven gemaekt, welker in vaert ſijn aenvangk nam tuſſchen de Keten-poort en d' eerſte Sourketen, ſtrekkende meeſt Ooſt en Weſt. In den aenvangk van 't delven is 'er bij weſten de haeringpakerij van wijlen P. Janſz. Swaeroog een gat door de ſtads muur gebroken en een kleine brugge over de gracht geleit. Dit wierdt het Waterpoortken geheten: daer ſedert de ſtraete haeren naem van behielt. Deſe nieuwe uitlegging en vergrooting heeft ſich uitgeſtrekt van de oude Weſterpoort daer nu de nieuwe Viſchmarkt is, tot de

1589.

Dagvaert tot
Alkmaer.
Bor xxvi, 57 e.

f. 57 e.

Proviſioneel
verdrag tuſſchen de ſteden van Weſt-Vrieſlandt en 't Noorder-quartier.
Bor xxvi, 57 e.

Geſchil over de beroeping van Tako Sybrantſz.
Bor xxvi, 57 e.
Siet verder
Bor xxxi, van 70 tot 78.

1590.

Vergrooting der ſtadt.
Aentek. van
Blacshulk.

Enkh. Aentek.

tegenwoordige nieuwe Wester of koepoort; en van d'oude Noorder poort, die te dier tijd stond op het einde van de Visschers dijk, tot de tegenwoordige Noorder poort, en voorts van d'oude Kete-poort ontrent het blokhuis Deenenburg, tot de tegenwoordige Keete-poort en vesting toe. Behalven de nieuwe haven heeft men ook eenige slooten of binnengrachten gegraven, en met de aerde, die daer uit wierdt gedolven, de erven gehooft, daer men de huizen op boude, en tuinen op plantte. Den derden Julij deses jaers vijftien hondert en een en negentig quaemen t' Enkhuifen de Heeren Willem van Nieveldt en de Raedtsheere Borle, Commissarifen der Heeren Staeten van Hollandt, met last om in de Synode van Noordt-Hollandt, die daer ter stede te dier tijd gehouden wierdt, sitplaats te nemen en bij de Synodale handelingen tegenwoordig te sijn. In dese Synode was Clemens Martini Predikant tot Hoorn Praeses, Johannes Damius Predikant tot Haerlem, Assessor, en Petrus Cornelii Predikant tot Alkmaer Scriba, of Schrijver. En wierdt hier aengaende de komste der Commissarifen dit volgende te boek gestelt:

1591.

De Commissarifen der Staeten nemen d' eerste mael sitplaats in de Synode tot Enkhuifen.

Acta den 3 Julij.

Wat des aengaende in de acten der Synode wierdt aengetekent.

Sijn op huifen in desen Synode verschenen twee Commissarifen van den Hove der E. E. Heere Staeten van Hollandt; met naeme de E. Heere Willem van Nieveldt ende de E. Raedtsheere Borle, dewelke verklaerden met sekere Commissie van de E. E. Heeren Staeten aen desen Synodum gefonden te wesen, ende dat om bij ons te sitten, ende alle onsen handel aen te boren, ende daer in te verhoeden, dat niet anders als kerkelijke saeken in den Synodo behandelt en werden, en van geen politijke saeken souden werden gesproken. Daer beneffens dat sij ons van wegen de E. E. Heeren Staten souden aenseggen, als ook van wegen sijn Excellentie, dat haer E. E. ende sijn Ex^{te}, dese Synodale Vergadering voor goet en hun aengenaem uitvoeren: verklaerende voorts haer last en Commissie te sijn, ons aen te seggen, dat men woortaen geen Synodum particularem sal houden sonder voorgaende weten en consent van de E. E. Heeren Staeten en sijn Excellentie, 't welk als wij henlieden E. E. met behoorlijke eerbiedinge ende dankbaerheit in desen haere Commissie ontfangen hebben, soo is hun luiden voorgelien de Acta des Synodi des voorgaenden daghs, daer tegen sijn niet hebben iet gesproken, maer hebben 't hen wel laeten gevallen.

Een die sich nitgeeft voor een Persisch Prins, komt tot Enkhuifen.

Bor xxviii, 40 c d, 41 abc.

Gerrit Evertsz spreekt met

Ontrent drie maenden daerna is in dese stadt uit Engelandt aengekomen seker persoon die sich uitgaf voor een Prins uit Persien, ja voor des Konings broeder. Dese reisde den festen van October van Enkhuifen naer den Hage om Prins Maurits te spreken. Doch men merkte wel haest uit sijne woorden, en onwaerschijnlijke vertellingen, dat hij niet en was, die hij sich seide te wesen. Ter selver tijd was hier yet op handen dat breder vertelling vereischt. Scker burger een seevaerendt man van Enkhuifen, genaemt Gerit

rit

rit Evertsz, was in Spanje geweest, en hadt daer met den Koning self gesproken. Of dit ter begeerte des Konings of ten verfoeke des Enkhuifers geschiedt was, werdt niet gemeldt; maer wel, dat hem veel goedts wierdt toegefeit indien hij eenigen goeden aenflag wist uit te vinden om de stadt Enkhuizen aen des Konings sijde te brengen. Hij quam soo verre, dat hij eenige middelen om yet tegens de stadt te bestaen voorfelde; doch daer bij voegde, hoe sulks niet te doen was, dan met lankfaemheit, en met eenig geldt te wagen, tot omkoping van eenige perfoonen, die men daer toe van noden hadde. En dewijl dese saeke vol gevaers en swaerigheits was, meende hij, dat om te veiliger daer van te schrijven en te handelen, sulks bequaemlijkst soude konnen geschieden onder dekfel van koophandel, van graenen, boter, kaes, ofte diergelijke. De Koning de saek in overleg gebracht hebbende, deedt hem eenige penningen toe tellen, en gaf hem brieven aen den Hartog van Parma, die breder met hem handelen en hem verder van geldt versien soude; om andre Kapiteinen en luiden tot sijnen aenflag te bewegen. Doch in Hollandt gekomen sijnde heeft hij 't stuk aen Doctor François Maelfon te kennen gegeven, verfoekende dat hij 't selve in 't heimelijk aen Prins Maurits soude openbaeren, met aanbieding van sijnen dienst ten beste van den lande, en afbreuk der vijanden. Sedert is'er over desen aenflag langen tijdt seer heimelijk gehandelt, soo tusschen Gerrit Evertsz en Dr. F. Maelfon, den Prins en den Advocaet Oldenbarneveldt; als ook tusschen Gerrit Evertsz en eenen Pieter Dirksz onder schijn van koopmanschap. De brieven die in groote meenigte over en wêr gingen, waeren seer dubbelsinnig en duister, voor de geenen die in diergelijke saeken onkundig of ongeoffent waeren: ook scheen eene De la Faelge genocmt, mer dese factorie gemoeit te wesen, gelijk de gemelde Dr. Maelfon aen den Advocaet schreef den 15 October deses jaers. Nopende de toeficht, schreef hij in dien selven brief, *hoope ik wel op de hoede te wesen. Ik hebbe Gerrit Evertsz geseyt, dat hy sal dubbels houden van 't geene hij aen Pieter Dirksz schrijft, om op alles naerder te letten. &c.* Hij is gisteren bij mij geweest, en heeft mij verklaert 200 pistoletten op de boter ontfangen te hebben. In eenen anderen brief van den 24 October schrijft hij aen den selven Oldenbarneveldt: *berocrende de saeke van Gerrit Evertsz, hoope ik door Godes hulpe seker te gaen, en op alle saeken te letten naer behooren, volgende U E. advijs. Be-langende eenig volk yeuwens te doen komen, en soude ik om verscheide confideranten niet goet vinden, maer eenige personagie te bedriegen (indien sulks met practijke seker soude konnen geschieden) soude ik geraedsaemer vinden; niettemin sal gaerne hooren wat diesaengaende bij de practijfins sal werden geadviseert; bij verwacht noch 200 pistoletten, alsdaan meent hij*

1591.
den Koning
van Spanje.

Bor xxix, 186.
Die soekt hem
tot eenigen
aenflag op
Enkhuizen te
bewegen.

Bor xxix, 186.

Gerrit Evertsz
ontdekt de
saek aen F.
Maelfon, en
door hem aen
Prins Maurits.

Heimelijke
handelingen
om de Spaen-
schen te be-
driegen.

Brieven van
Dr. Maelfon
aen den Advocaet
Oldenbarneveldt over dit
stuk geschre-
ven.

Bor xxix, 186.

1591. *bij eens derwaerts te gaen*. In eenen anderen van den 11 November schreef hij aen den Advocaet. *Pieter Dirksz heeft op den 17 October wederom aen Gerrit Evertsz geschreven, dat hij verwacht sijn komste aldaer, om haere artikelen te schrijven, daer bij voegende dat hij al gereedt is, en hem beklaegt dat de koopmanschap geen voortgangk heeft, &c.* Nu dese koopmanschap bestondt hier in; Dat Gerrit Evertz in 't heimelijk last hadde om sijn stuk soo te beleggen dat hij den Oversten binnen Steenwijk soude diets maken en doen geloven, dat 'er op een avontsondt in 't begin van Mey eenige schepen met soldaten van Steenwijk in 't heimelijk fouden t' seilgaen, om onder 't gebiedt van etlijke omgekochte Officiere naer Enkhuisen te vaeren, en de haven in te nemen: en dat sich ter selver tijdt binnen de stadt van gelijken openbaeren fouden, die hij quaerfuis ook omgekocht hadde. Dus sou men sich, gaf hij voor, meester van de stadt maken. Eindelijk schreef Gerrit Evertsz, dat alles in de stadt soo verre gereedt was, dat 'er niet en schortte dan d' artikelen te sluiten, den dag en uire waer te nemen. Hij soude self met eenige waeren en koopmanschap, om niet verdacht te sijn, derwaerts komen en sich in hunne handen ten onderpandt stellen, sich selven sulke straffe als hun geliefde onderwerpente, bij aldien 't niet wel gelukte, als sij sijn beleidt volgden. Als nu d' andre ten antwoordt schreven, dat alles aen hunne sijde van gelijken gereedt was, en daer niet ontbrak dan sijn overkomste om alles te besluiten, liet hij dit door Doctor Maelfoon aen den Advocaet overschrijven, en trok naer Steenwijk, om 't bedekte voornemen te vorderen: doch hij quam den negentienden April des jaers vijftienhondt en twee-entnegentig te rug tot Hoorn, bij Doctor Maelfoon dien hij verscheide swaerighede welke tot Steenwijk bij den Heere van Waterdijk (die den aenilag van 's Konings sijde beleiden soude) gemaekt wierden, en bij geschrift gestelt waren, te kennen gaf. Dese tegenwerpingen wierden met Maelfoon en den Heere van Warmond L. Admiraal van Hollandt ten dien einde tot Hoorn gekomen, overleit, en op ieder een bequaem middel en antwoordt uitgevonden, en Gerrit Evertsz genoegen gegeven: soo datse niet en twijffelden of men soude het voornemen van Prins Maurits buiten alle forge en met goede verfekertheit tot een gewenscht einde gebracht hebben tot sonderlinge dienst van den lande, en tot groot nadeel, schaede en schande der vijanden: want men meende al het volk dat de haven innemen soude in handen en gevangen te krijgen, en dat sulks wel doenlijk was, nadien de haven met een laeg waeter droog valt. Voorts soude Prins Maurits met het Staeten-leger, daer toe gereedt gemaekt, terstondt op dien slag voor Steenwijk sijn gerukt, om dat te belegeren:

Wat men voor hadde.

Bor. xxix, 19 a.

1592.

geren; met dreigementen, ſoo ſij den gemelden Gerrit Evertſz niet ſtraks vrij en los leverden, dat hij al 't gevangen volk met hunne Overſten ſoude doen hangen, ofte ſulke ſtraffe doen lijden als ſij dien Gerrit ſouden aendoen. Hier op is Gerrit Evertſz den ſevenentwintigſten van de ſelve maendt weêr van Enkhuiſen afgevaeren, en quam des avonts in de Kuinder, met een voornemen om naer Steenwijk te trekken en alle Spaenſchen op alle gemaakte ſwaerigheden t' onderrechten. Maer dien ſelven dag quam de Krijgsboumeeſter Jooft Mattheuwſz van Aelſt tot Blokſijl, en toog den aenſtaenden nacht met eenige ſoldaeten naer Steenwijk, om de gelegenheit der ſtadt, uit laſt van Graef Willem van Naſſau, Stadthouder van Vrieſlandt, te beſichtigen: 't welk hij dede, en toog terſpoudt weêr naer Vrieſlandt. Dit brak den geheelen toeleg. Want Gerrit Evertſz verſtaende 't geen 'er geſchiedt was, en dat 'er door dat beſichtigen een groote roep door gants Vrieſlant liep, van 't voornemen om Steenwijk met den aldereerſten te belegeren, heeft groote ſwaerigheid gemaekt in ſijne voorgenoemde reiſe, vrefende dat hem de Spaenſchen daer ſoude vaſt houden, hoewel ſij hem ontboden hadden. Hij trok dan te rug en quam den eerſten Mey weêr t' Enkhuiſen, vertoonende aen Doctoor Maelfon het laetſte ſchrijven van Waterdijk, die hem berispte en ſijn ongenoegen toonde, vermits hij ſich op het laetſte ſchrijven niet weder binnen Steenwijk hadt begeven; de roep van belegert te worden wierdt bij de Spaenſchen niet geacht: want ſij maekten ſich ſelven diets dat Prins Maurits iet op Geertruidenberg in den ſin hadde. Ook verhaelde Gerrit Evertſz dat de bode tegens hem bij monde ſeide, van oude Mey, ſonder meer te ſeggen; daer hij uit beſloot, hunne meening te ſijn, dat hij op dien tijdt daer ſoude komen om 't leſte beſluit met den anderen te nemen. Dit alles ſchreef Doctoor Maelfon aen den Advocaet, op dat die met den Prins overleide, of men noch iet ſoude doen: doch de Prins vohdt niet geraden dat men iet verder op dien aenſlag, dien hij eerſt ſoo feker hadt gehouden, ſoude handelen. Dus liep die dobbel toeleg vruchteloos af, door 't geene bij Mr. Jooft van Aelſt uit laſt van Graef Willem, dien men 't voornemen niet hadt bekend gemaekt, ter handt was genomen. Niet lang daerna is het Collegie der Admiraliteit van Weſt-Vrieſlandten t' Noorder-quartier, dat een tijdt lang te Hoorn geweest was, van daer tot Enkhuiſen gekomen, om geduurende 't beleg van Steenwijk, dat noch deſen ſomer geſchiede, op alle voorvallende ſaeken te beter acht te nemen. Maer als het ſedert weêr vertrok, is 'er bij de Wethouders door Doctoor F. Maelfon ſoo veel te weeg gebragt dat het ſelve Collegie ſoo wel tot Enkhuiſen als tot Hoorn, beurt om beurt, t' elkens voor

D' aenſlag
loopt door een
kleene oorſa-
cke te niet.

Boe xxxix, 19.

46.

Het Collegie
der Admiralitei-

1592.
reit werd ge-
ordineert bij
beurt soo wel
tot Enkhuiſen
als tot Hoorn
gehouden te
worden.

*Antek. van
Blaeuwbuk.*

D'oude Suider
haven in de
nieuwe door-
gedolven.

*Antek. van
Blaeuwbuk.*

1593.

De nieuwe
fortificatie
werd begon-
nen.

*Antek. van
Blaeuwbuk.
en die van M.P.
Prooff en de Be-
ſchryv. van
Enkh. in het
ſtede-boek van
J. Blaew.*

Vaert op Gui-
nea.

Wat daer aen-
leiding toe
gaf.

*Antek. van
Blaeuwbuk.*

den tijdt van drie maenden soude gehouden worden: dienvolgens ſijn de Raeden ter Admiraliteit den eerſten Maert des volgenden jaers tot Enkhuiſen aengekomen: daer ſij te dier tijdt voor de eerſte reiſe haere ſeffie hebben genomen. In 't ſelve jaer van twee- en-tnegentig heeft men hier 't Enkhuiſen een treffelijke loterij oppgerecht, om daer uit te vervallen de koſten tot het ſtichten van een nieuw ſiekhuis, 't welk daarna gebout is achter de Weſter kerk, op de plaetſe van 't Weſter klooster. D'oude Suider haven wierdt te deſer tijdt in de nieuwgemaekte haven doorge- dolven, om te bequacmer van d' eene in d' andre haven te mo- gen vaeren. Dit geſchiede ontrent de plaetſe daer 't Admirael- ſchip lag, daer men Boſſu door hadt veroverd, naer welk ſchip den valbrug den naem kreeg van des Admiraels brugge. In den jaere vijftienhondert drie en tnegentig begoft men de nieuwe wallen en bolwerken, die alle de foutketens binnen de ſtadt be- floten, aſtapaelen en aſteſteken. Voor eerſt ſtrekte ſich de veſting tot aen d' Oude Gouws vaert, en bleef eenigen tijdt onge- floten ſtaen. Dit werk wierdt afgebaekent en afgeſteken volgens 't ontwerp en d' ordre van Mr. Adriaen Anthoniſz Burgermeester tot Alkmaer, die den Staeten een geruimen tijdt voor Veſtbou- meester, of Sterktebouwer, hadt ten dienſt geſtaen. Te deſer tijdt nam de vaert op Guinea een aenvang, en waren d' eerſte die uit deſe landen derwaerts voeren van Enkhuiſen, en voorts van Medenblik en Hoorn, daarna van Amſterdam. Barent Erikſz van Enkhuiſen, een ervaere ſeeman, was in den jaere 1590 den eer- ſten van November met het ſchip S^t. Pieter van Medenblik naer Hamburg gevaeren, van Hamburg naer Maſagant in Barbarijen, van daer naer Braſiel: doch komende onder de Linie, was de windt hun tegen, ſoo dat ſe daer wel drie maenden bleven drijven, ſonder de ſelvete konnen paſſeren. Ondertuſſchen vervielen ſij op het eylandt van de Prins, ontrent twee graeden benoorden de linie. 't was toen den 17 Septemb. en men bevondt het ſchip meeft van den worm gegeten, vermits het lood daer men 't mede be- kleedt hadde op verſcheide plaetſen was afgeſtoen. Dus moeft men hier 't ſchip verſien, maer toen 't byna gereedt was wierden ſe door dertig mannen van S^t. Tomé in der nacht overvallen en gevangen. Men bragt de Schipper met ſijn volk ontrent ſes en dertig koppen naer S^t. Tomé, daer hielt men ſe ontrent ander- half jaer gevangen, tot dat de meefte, ontrent dertig in getaele ſtorven. Hier luttende quam 'er eindelijk een ſcheepken van Am- ſterdam, en recht daarna een bark van 't kasteel de Mijne, inheb- bende twee Franſche ſlaven, die bij Barent Erikſz in de gevangke- niſſe quaemen, en hem de gelegentheit van de goudtkuſt ontdekte.

en te kennen gaven wat waeren men daer moeſt brengen om te handelen. Dit geſchiede in den jaere 1592. Daerna los geraekt, door wat middel werd niet verhaelt, quam hij in den maendt van Maert des jaers 1593 alleen t' huis: daer hij ſoo veel opening deede van 't geen hem de Franſche ſlaven haddé geopenbaert, dat men door ſijn beleid t' Enkhuiſen een ſchip van veertig laſt, genaemt de Maegdt van Enkhuiſen, verſien met acht gotelingen, ſes ſteenſtukken, en vijf en twintig mannen, heeft toegeruſt. Hier mede is hij achter om geſeilt naer Guinea, ſonder in twee en dertig weken ſeilen te ſien. Deſe reize wierdt binnen den tijdt van negen maenden gelukkig volvoert. Hij quam in de maendt van Maert des jaers 1594 weder t' huis, mede brengende een deel goudts, acht of negen laſten grein, en ontrent tuſſchen de ſeven en acht hondert ponden olyfants tanden. Dirk Veldemuis een vermaerd Schipper van Hoorn was in 't ſelve jaer van drie en tnegentig naer Guinea gevaeren: maer hij verviel in de handen van eenige Franſoifen die hem met ſijn volk om den hals bragten. Daerna heeft de gemelde Barent Eriksz wel elf reizen in Guinea geweest, en eens van daer in Weſtindien, medebrengeſte 10200 huiden. In 't ſelve jaer (van drie-en-tnegentig) quam Schipper Cornelis Freekſz Vrijer van Medenblik uit Angola, voor die van Enkhuiſen; ſijnde d'eerſte die uit deſe landen daer ter plaetſe was geweest om te handelen. Het einde deſes jaers was ſeer ongelukkig voor die van Enkhuiſen en andre ſee-ſteden, door de groote ſtorm die op kersavont in Texel wel veertig ſchepen te berſten ſtiet, daer verdronken wel vijf hondert bootgeſellen. Doctoor François Maelfon ſchreef van dit onweder, den 12 Januarij uit Hoorn aen den Advocaet Oldenbarnevelt: *Ik ben ſeer verſlagen geweest ter oorſaake van de groote en ongehoorde ſchaede die in Marsdiep is geſchied, en is diegelyke bij menſchen geheugheniſſe nooit gehoort geweest, ja niet gebeurt ſoo lang het landt het landt geweest is; en is de ſchaede voor als noch niet te waerdeeren, want daer noch veele ſchepen gebleven ſijn, daer men noch geen tijding van heeft, en krijgen. Godt betert, daegelyks noch tijdinge van meerder ſchaede en ongeluk. Daer ſijn veele treffelyke ſeeluiden gebleven, en onder anderen ook de ſoon van onſe Bode, die in Peſchora is geweest; een ſchadelijke doodt. &c.* In de maendt van April des jaers vijftienhondert vierentnegentig wierdt de haring in de Suiderſee in ſo grooten overvloedt gevangen, dat men t' Enkhuiſen het tal, 't welk een getal van twee hondert is, kon kopen om twee duiten, en tot Hoorn om eenen ſtuyver. Men voer t' Enkhuiſen met ſchuiten om de reë en ſchepte den haring met manden. D' arme luiden haeldenſe van de viſchers om niet. Te deſer tijdt wierdt hier te lande bij verſcheide Koopluiden overleg gemaekt om nieuwe en verre vaerten te beſoeken. Hier heeft hun 't gevaer der Spaenſche vaerten toe aengedre-

1593.

Barent Eriksz
van Enkhuiſen
vaert d'eerſte
uit deſe landen
na Guinea.
*Aentek. van
Blaenbulk.*

Velius p. 270.

*Aentek. van
Blaenbulk.*

Eerſte handel
in Angola.
*Aentek. van
Blaenbulk.*

Schrikkelijke
ſtorm en
ſchip-brek in
Texel.
Borxxx, 78 a b.

1594.

Overvloedt
van Haring in
de Suider ſee.
*Aentek. van
M. P. Prooff.
Velius p. 271.*

1594.

Bor XXXI, 69 b.

Brief van Dr. Maelfon aengaende de vaert benoorden om naer China.

Bor XXXI, 69 c.

gedreven, om't beflag der fchepen en andre fwaerigheden, die hun daegelijks voorquaemen, t'ontgaen. Men begon ook te trachten nae een vaert bij Noorden om, naer China, Cathay, en Ooftindië. Dese toeleg wierdt feer gedreven door Doctör François Maelfon van Enkhuiſen, en in Seelandt door den Treſorier Jacob Valk, nevens Balthaſar Moucheron Koopman tot Middelburg. P. Bor verhaelt dat hij van Valk en Maelfon verſcheide brieven geſien heeft daer toe dienende, en met naemen eenen van Maelfon daer hij in ſchreef: *Verſtaen te hebben uit eenen gekomen van St. Michaël of Archangel, dat twee dagen voor ſijn vertrek van daer een Loefge van Colmogro aldaer gearriveert was uit China, ſeggende dat ſij, met ſes Loefges van Colmogro gevaeren waeren door de Waigats na China, ende dat deſe Loefge alleen wederom door de Waigats gekomen was, ende dat d' andre vijf volgden; die ſe alle daegs waeren verwachtende: en het ſcheepsvolk van de ſelve Loefge verklaerde dat die vaert feer bequaem, gemaklyk en excellent was; en nae't ſeggen van den ſtuurman, ſoo ſoude daer geen bequaemer vaert weſen in de werelt, min tempeefften en ſtormen onderworpen, want de Loefges langſ de kuſten vaeren, ontrent vijf ofte ſes voeten diep aen't landt, ende ſomtjydts was meerder, na de groote van't landt, de voorſz. Loefge hadde opgehadt ſestig manne. &c.* Door deſe en andre inſichten hebben de Staeten ingewilligt dat men twee vlieboots ſoude toerufften, van tuſſchen de vijfſtig en tſeſſtig laſten groot, verſien van oorlogsbehoefte en liſtſtoet voor acht maanden met volk na behooren, 't eene wierdt toegeruſt binnen Enkhuiſen door Doctör Maelfon nevens d' Admiraliteit van Weſt-Vrieſlant, en 't ander in Seelandt door Moucheron, Valk en d' Admiraliteit aldaer. Daer is noch bijgevoegt op het aenraeden van Petrus Plancius Predikant tot Amſterdam, ſeker ſchip tot Amſterdam toegeruſt, om te beſien of men boven Nova Semla onder de Noordtpool door konde, want deſen weg beweerde hij dat gantſch ſeker, gewis en ſonder twiſſel goet was, en dat den weg tuſſché Nova Semla en't vaſte landt van Tartarie ondoenlyk was. Dese Plancius was een feer vermaerd Cosmographus of Wereltbeſchrijver en Paskaertmaker, wiens wetenſchap in deſen veel wierdt toegelchreven. Op het Seeuwſche ſchip was Schipper Cornelis Cornelisz Naey, die Admiraal van de reize wierdt gemaakt, ſijn Stuurman was Pieter Dirkſz Strikbolle, beide burgers van Enkhuiſen. Op het ſchip van Enkhuiſen, de Mercurius genaemt, was Schipper Brandt Ysbrantſz, anders Brandt Tergalen, een feer kondig en oudt bedreven ſeeman, en ſijn ſtuurman Claes Cornelisz beide van Enkhuiſen, noch was op dit ſchip voor Commijs de wel ervaere en veelverſochte Jan Huigen van Linſchoten, die lang in Indië verkeert hadde. Op 't ſchip van Amſterdam was Schipper en ſtuurman Willem Barentſz, feer bedreven in de konſt der ſeevaert. 'T Enkhuifer ſchip

D' eerſte reize naer Nova Semla, onder den Admiraal Cornelis Cornelisz Nay geboortig van Enkhuiſen.
Bor XXXI, 69 d.
Siet ook Grav. Hifl. IV, 233 &c.

ſchip liep, nevens den Seeuw, den vijfden Junij uit Texel. D' Amſterdammer volgde terſtondt. Den een-en twintigſten Julij ſaegen d' Enkhuiſers en Seeuwen 't eylandt Waygats. Zij voeren de engte wel in, die ſe de Straet van Naſſau noemden, maer het geweld van den ijſgangk heeft ſe weêr uit de Straet gedreven. Den laetſten Julij voer Jan Huigen van Linſchoten nevens anderen met het jacht om d' uitkomite van de Straet t' onderſoeken. Zij voeren die ten eynde, maer hadden veel hinders van de miſt, die hun belette op alles behoort acht te geven, eindelijk ſaegen ſij de geheele ſee van uit den Noordt-Ooſten en Noordt-Noordt-Ooſt afkomen, geheel met ijs bedekt: ook kregen ſij aen d' Ooſterwal bij 't landt komende volk in 't gezicht, daer ſij mede te ſpraek quaemen. Zij vraegden hen, 't waeren Samoyten of Tarters, na de gelegenheit defer Straete en der Tartariſche ſee. D' andre ſeiden, *dat dit een kleene ſee was: maer daer deur ſijnde hadt men een groote wijde ſee: aengaende het ijs verklaerden ſe dat 'er natien of twaelf daegen geep ijs ſoude weſen, en dat men in geen ſes weken van eenige vorſt ſoude meten, maer daarna ſoudt weder vrieſen.* Den eerſten van Auguſtus ſeilden de ſchepen weêr Straet-waerts in, en quaemen die ten eynde, tot aen den uiterſten hoek van de Ooſterwal, en bevonden dat de hoek ſich van 't valte landt afſcheide, maekende alſoo een hoog eylandken, van een vierendeel mijls groot. Dit noemden ſe Maclſons Eylandt, ter eeren van Dr. F. Maclſon, die deſe uitrusting ſoo ſeer hadt beneerſtigt. Komende buiten de Straet in de ruime Tartariſche ſee, die ſe de nieuwe Noordtſee noemden, kregen ſe wederom groote miſt, die hun 't gezicht benam, en ſeer gevaerlijk was. Daer benevens dreef de ſee noch vol ijs, doch anders was 't een ſchoone kult, maer ſonder havens of rivieren. 't water was ſoo klaer dat ſe op ſeven en acht vademen diepte de grondt konden ſien, ja dat meer is de krabben daer op lopen, 't geen Jan Huigen van Linſchoten getuigt bevonden te hebben. Den tweden van Auguſtus naemen ſij hier de hoogte van tſeventig graden, en vervielen ten dien dage in fulken gevaer door de miſt en 't ijs dat ſe de ſeilen ſtreken, en onder, en met het ijs heenen drevven. Des anderen daegs begoft het ijs te minderen, ook ontdekten ſij een haven en eylandt daer ſij ſich voor 't ijs bergden. Dit eylandt gaven ſe den naem van 't Staeten Eylandt, 't was ontrent twee mijlen groot, en lag van de Straet van Naſſau ſtijf vier mijlen beoofſten Maclſons eylandt. Op deſe twee eylanden vonden de bootsgeſellen veel ſtukskens bergkriſtal, tuſſchen de ſteenrotien, ſchijnende geſlepe diamanten te ſijn, etlijke als taeffels, andre als punten. Den vierden van de maendt voer Jan Huigen nevens anderen bij een ſandtbay, gelegen in 't midden van dit kanael aen landt. Men ſag hier geen ſchijn van menſchen of huizen: doch men vondt

1594.

Bor xxxi, 70 a.

Komen in de Straet van Naſſau.

Bor xxxi, 71 b.

Bor xxxi, 71 c.

Maclſons Eylandt.

Bor xxxi, 71 c.

Komen in de groote Tartariſche ſee.

Bor xxxi, 71 d, 72 a.

Vervallen in groot gevaer.

Bor xxxi, 72 b.

Staeten eylandt.

Bor xxxi, 72 d.

1594.
Monte afgodt.

Het ijs ver-
smelt en ver-
gaet.
Ber xxxi, 72 d.

Ber xxxi, 73 a.

Stemmen t'fa-
men om weêr
naer huis te
seilen als hou-
dende hunne
ontdekking
voor volbragt.
Ber xxxi, 73 a.

Siet Ber xxxi,
73 c d, 74 a b.

'er twee hout afgoden, gewendt met het aengesicht tegen 't Oosten, met een Rinnen hoorn of twee, die daer soo 't scheen voor geoffert lagen. Men heeft ook hier en daer geklooft en ook half verbrandt hout gevonden, en spoor van sleden; 't geen te kennen gaf dat 'er somwijlen menschen quaemen. Aen de strand van dese sandtbaey lagen seer veel boomen en drifhout, hoewel'er geen boomen op 't land waeren. Men vondt hier rorganfen, berg-eynden, veldt-vinken, berg-kristal. Jan Huigen nam een van de hout afgoden, welken hij t'huiskomende aen Dr. Paludanus, die al wat ongemeen was, in sijnen konstkamer verfaemelde, voor een vreemdigheid vereerde. Onder dit Staten eylandt laegen sij vijf dagen stil, en saegen 't meeste ijs voor hunne oogen met koudt weder smelten, vermorfelen en verdwijnen. Sedert gingen sij weder onder seil in een ruime klaere see, met opheffende baeren, sonder grondt en sonder ijs, sich verfekerende dat dese kuste strekte voorbij den hoek van Tabijn, en van daer naer China; en wenschende dat se daer op versien waeren geweest om de vaert naer China te mogen volbrengen. Sij voeren dan tseewaert in, en dan weder na 't land houdende, ontdekten de riviere Obij en andre kleener rivieren, na hunne giftinge seilden se ontrent vijftig mijlen van Waygats, door ofte 'teinde der Straete seewaert in, en noemden de laetst ontdekte rivieren na de naemen van hunne schepen, d' eene Mercurius, d' andre de Swaen, tor een gedachtenisse dat sij d' eerste tot daer toe gekomen waeren. Sij hadden verftonden sij nu hun onderzoek volbragt, de gelegenheit der kusten en doortogt gesien, en opens genoeg gevonden, dies beslooten sij dewijl de tijdt vast verliet weêr te rug te keeren. Dit besluit wierdt gevolgt. Sij quaemen den veertienden aen de Oost sijde van Waygats. daerna seilden se weder door de Straet van Nassau, en ontdekten ontrent twaelf mijlen bij westen Waygats drie eilanden, daer sij 't Amsterdamse schip, ('t welk geen doortogt hadt konnen vinden, en niet verder dan 't eilandt Oranje het uiterste en Noordelijkste boven Waygats was geweest) met het jacht dat het bij sich hadt, sijn gemoet. Hier vervielen sij gefaemelijk in groot gevaer, door onkunde van de droogte, tusschen dese eylanden, daer sij met een hakkeland seil op drie en derdehalf vadem diepte overstreeken. Dit geschiede als de schepen naer malkanderen toe voeren, en elk sich voor liet staen, dat d' ander kennisse van diepten hadde. Hier wierdt weêr goedt gevonden t'faemen naer huis te vaeren. Doch een harde windt uit den Noordt-westen dwong hen naer d' ontdekte eilanden te keeren en daer een rede te soeken. Den seftienden voeren sij aen 't Noorderste eylandt aen landt. Jan Huigen ging het rondtom om dat af te tekenen. Hier vondt men veel kruisen, en een dat bo-
ven

ven d'andere uitftak, en van Jan Huigen met de vremde letteren die daer opgefneeden waeren, wierdt afgemaect. Dit Eylandt noemden fe Maurits eylandt, ter eere van Prins Maurits: het middelste gaven fe den naem van Oranje, het derde of Suidelijkste, dat sij niet wiften oft een eylandt was of vast landt, noemden sij Nieuw Walcheren, ter memorie van die van Seelandt, als medehulpers en genoren van dese ontdekking: ook noemden fe het landt befuiden de Straet van Nassau, tot den omwijk van Obij, Nieu Hollandt, ter gedachteniffe van hun vaderlandt; en dat van voorbij den inwijk, 't welk sij op den laetften tocht ontdekten, Nieu West-Vrielandt, als ook het landt van Waygats t' Enkhuifer eylandt. Den achttienden gingen sij van Mauritius eylandt t' seyl, en quaemen den veertienden September op Doggers-sandt, hier nam d'Admirael Cornelis Cornelisz zijn afscheidt, settende zijn cours naer Seelandt, d' andre naer Texel, daer sij den seftienden aenquaemen. Daerna dedden se verslag van hun wedervaeren aen de Staeten en Prins Maurits; onder anderen is Jan Huigen van Linschoten in den Hage ontboden, daer hij zijn wedervaeren aen zijn Excellentie en den Advocaet Oldenbarnevelt mondeling heeft verhaelt, en met eenen aen den Prinse overgelevert het verhael bij geschrifte, met de afteekeningen der eilanden, kusten en strekkingen bij hem gemaect: verklaerende dat het hem, ten aensien van soo goeden beginsel een geraedtsaeme en doelijke en gewisse vaert of passagie dacht te wesen. Derhalven heeft men de sacker nader overleidt en op nieu goedtgevonden, tegens het naefte jaer weêr eenige schepen derwaerts te senden, om d'ontdekte passagie nader te beproeven en te gebruiken. Tot dien einde heeft men in den jaere vijftien hondert vijf en tnegentig een vloote van seven schepen toegerust. Het Admiraelschap wierdt wederom bij Cornelis Cornelisz Naey bekleedt, en 't Viceadmiraelschap bij die van Enkhuizen, door Brandt Ysbrantfz of Tergalen, voerende het schip de Hoope, ook wierdt het jacht van 't verleden jaer bij die van Enkhuizen toegerust, Ian Huigen van Linschoten en François de la Dale waeren Oppercommiffen van wegen de Heeren Staeten en zijn Excellentie, die ook nevens andere tot Commiffen van wegen de Compagnie der kooplieden waeren gestelt. Dese vloote liep den tweeden Julij uit Texel. Doch de reise hadt geen voorpoedt, door belet van 't ijs, nadien 't daer toen ter tijdt een seer harde en lange winter was geweest. Dies vonden sij sich genoodtsackt, naer huis te seilen, naer dat se door Ian Huigen van Linschoten een geschrift, vervaetende de redenen, en noodwendigheid van 't staeken hunner reise, in de Straete van Nassau hadden doen instellen, dat bij al de bevelhebbers der schepen wierdt onder-

1594.

Nieuw West-Vrielandt.
't Enkhuifer Eylandt.
Bor xxxi, 73 a.

Jan Huigen van Linschoten werd in den Hage ontboden om rapport te doen.
Bor xxxi, 74 b.

1595.

Tweede reise naer Nova Semla, om bij Noorden om te vaeren.

Siet Bor xxxii, 16, 17, 18; J. I. Pont. Hist. Amst. Lib. II, cap. xxxi.

onder-

1595.

Walvis-kake-
benen bij Jan
H. van Lin-
schoten aen
die van Enk-
huizen en
Haerlem ver-
cert.

Dorxxxii, 13 c.
S. *Amplius Be-
schrijving aen
staet Haerlem*
p. 113.

De Suider
toorn gerecht.
1 *Aentek. van
Blaesbuijk en
M. P. Prooff.*

De Duinker-
kers doen
grootte schade.
6 *Bor xxxii,*
38 c.

Wat de Vice-
Admirael Jan
Gerbrandtſz
aen de Raeden
ter Admiraliteit
hadt ver-
toont :

Bor xxxi,
80 c d.

1596.

Is mede op de
tocht naer Ca-
lis.

Bor xxxiii,
54 b.
Gefandtschap
naer Dene-
marken.

Bor xxxiii,
57 c & c.

onderteikent. Op dese reise vonden eenige op het strandt van de gemelde Straete, eenen dooden walvisch, hebbende Kaekebenen van ses en twintig voeten langk. Een van dese bragt Jan Huigen van Linschoten tot Enkhuisen, 't welk daer in de doelen ter eeuwige gedachtenisse van desen tocht is opgehangen: Het ander soude hij naer Haerlem, sijn geboorte stadt, daer 't op de groote font tot een gedenkteken van hunnen inboorling ten toon hangt.

Ontrent het midden van November sijn sij, na 't uitstaen van veel gevaers, stormen, vorst, hagelvlagen, sneeuwjacht, verdooling van malkanderen, meest altesamen krank van scheurbuik, in 't vaderlandt behouden aengekomen, niemant achterlaetende, behalven twee mannen die op het Staeten eylandt door een groote beer waeren gedoodt. In dit jaer werdte de toorn der Suider kerk, die boven wel ses of seven voeten overhing, met groote behendigheit en konst recht geset: Men hadt hem onder doorbikt, en daer hout ingewikt. Te deser tijdt leedt men hier te lande groote schade van de Duinkerkers, die veel schepen en hatingkbuisen naemen*.

Daer was nugeen goede ordre op het veiligen der see en de kusten des landts. Men hadt eenige schepen van de wacht voor Duinkerken en de Maes naer Frankrijk gesonden, om d'oude Prinseſſe van Oranje over te haelen, 't geen de rovers gelegenheit gaf om uit te komen. Ook was 't seer bewaerlijk hunne kleene schepen in te houden, met naeme bij donker weder en lange nachten: 't geen Jan Gerbrantſz van Enkhuisen, Vice-Admirael van Hollandt over 't Noorder quartier, die 't verleden jaer eenige maenden 't bevel hadt gevoert over 's landts oorlogschepen voor Duinkerken, te dier tijdt aen de Raeden ter Admiraliteit tot Enkhuisen en Amsterdam hadt bekent gemaekt.

Hun met eenen vertoonende dat het in den herftt best sou sijn, met vier of vijf schepen te kruiffen ontrent Duinkerken, om soo veel als doenlijk was het inkomen van groote schepen, die se mogten genomen hebben, te beletten: d'andre oorlogschepen, meende hij, moesten sich onder seil houden, tusschen 't Voorlandt, de Mase en de Wielingen, sich verdeelende in twee of drie vlooten, die altijds heen en weder lopende, d'een d'ander in 't gesicht dienden te houden, om malkanderen bij nootde te mogen bijstaen, en de vijandt te beter 't achterhaelen. 'S jaers daer aen was de Vice-Admirael Jan Gerbrantſz van Enkhuisen, nevens andre Hollanders en Seeuwen met de Engelschen op de vermaerde tocht naer Calis in Spanje, daer de stadt veroverd, geplondert, en, tegens den raedt der Nederlanders, verlaeten wierdt. Weinig weken daerna souden de Staeten der verceenigde Nederlanden eenige Gefanten, daer Dr. Francois Maelfon een van was, naer Denemarken, om den Koning

Chri-

Christiaan den vierden geluk te wenschen met sijne krooning: met verder verfoek, dat hij de vrijdommen en privilegien bij sijne voorfaeten den gemeenen Nederlanden en eenige besondre steden van dien, in sijne landen van Denemarken en Noorwegen verleent, en van over eenige hondert jaeren genoten, naer luidt der brieven en Tractaeten daer van sijnde, beliefde goedt te kennen, te bevestigen, en te vermeederen: waer tegens ook de Staeten de vrientſchap deser landen deeden aanbieden. Op dit voorstel heeft de Koning alle de verbonden, vrijheden en rechten, voor desen gemaekt en gegeven, toegestaen en bevestigt, en in't besonder de privilegien aen die van Amsterdam verleent, en bij sijn Vader goetgckent en bevestigt. Maer belangende de vrijheden van die van Enkhuisen en Schiedam, verklaerde hij (vermits hij bevondt dat die bij sijnen Vader nooit waeren geaprobeert noch bevestigt) voor dien tijd sonder verder beraedt niet te kunnen toestemmen en bevestigen: maer dat de selve steden sulks aen hem mogten doen verfoeken, en hij dan daer in doen soude al't geen de reden soude konnen lijden en toelaeten †. Ontrent dese tijdt heeft men de nieuwe Noorder poorte gebout. In den jaere vijftien hondert seven en tnegentig hadt Karel Roorda aen de Burgermeesteren van Enkhuisen, en aen Jacob Jooftenfz Secretaris der selve stadt sekren brief geschreven, strekkende tot sijnere ontschuldiging, ter saeke van de twist die hij, Roorda, tegens Graef Willem den Stadhouder van Vrielandt hadde: daer nevens vermaende hij se tegens de desseyne of voornemens van 't huis van Nassau op hunne hoede te wesen. Desen brief in de vergaeding der Staeten van Hollandt gebragt sijnde, wierdt seer qualijk genomen. Men verstondt dat Roorda soo wel Prins Maurits als Graef Willem verongelijckte, en sijn schrijven aen die van Enkhuisen te strekken, om de Provincien en steden in oneenigheid en onderling misvertrouwen te brengen. Dit schreven die van Hollandt aen die van Vrielandt, met verfoek van daer op te letten, en daer tegens ordre te stellen. Midlerwijl ging ment' Enkhuisen, met de uitlegging en versterking der stadt noch voort. De Nieuwe Keeten-poort wierdt in den jaere vijftien hondert acht en tnegentig gesticht; als ook de steene pijpbrugge die daer nevens leit. Doch 'tleedt noch wel twaelf jaeren eer de kap op dese poort werdt gefet. In den jaere negen en tnegentig deeden de Duinkerkers weer groote schade ter see. Ook viel 'er te dier tijdt met een Enkhuiser koopvaerder iet voor dat vertellen waerdig is. Vijf Duinkerkers hadden dit schip, daer Jan Reynertfz, een Enkhuiser Schipper op was, aenboordt geklampt, en het bovenste van 't schip alreeds ingenomen; doch d' Enkhuisers wcerden sich soo dapper, dat se de yjanden, die het bovenste

1596.

Des Koningks
verklaeringe
aengaende de
privilegien bij
sijn voorfaeten
aen die van
Enkhuisen
verleent.
† *Bor xxxiij*,
58 b. Siez ook
Groot. Hist. V.
267.

1597.

De nieuwe
Noorder poort
gesticht.
Aentek. van
M. P. Prooff.

Roordaes
schrijven aen
die van Enk-
huisen,
Bor xxxiv,
17 b.
'T werdt bij de
Staeten van
Hollandt qua-
lijk genomen.
p. 17 bcd.

1598.

De nieuwe Ke-
eten-poort ge-
bout.

Aentek. van
M. P. Prooff en
J. S. Blaenhulke

1599.

Dapperheit
van een Enk-
huiser koop-
vaerder.
Reid xvi, *633.*

1599.

See-tocht na
de Canarische
eylanden, en
St. Thomè.
*Ver xxxvi, 41.
Erc.
Reid. xvi, 630,
xvii, 654 Erc.
Grot. tijf. viii,
373. Erc.*

van 't fchip hadden ingenomen, weder affloegen en 't gevaer ontfeilden, hebbende met sonderlinge voorfichtigheit de groote raan een keten gehangen, tegens het affnijden, en het boven-net met lange fpijkers doornagelt, de fcherpe einden om hoogftekende tegens het overklimmen. In dit felve jaer, gefchiede de see-tocht naer de Canarien, daer de Vice-Admirael Jan Gerbrantfz de Witte vlagge voerde. Nae 't veroveren en verwoeften van Groot Canarien en Gomera, heeft de Generael Pieter van der Does de Nederlandtſche vloot in tweeën verdeelt, en vijf en dertig ſchepen, onder 't bevel van Jan Gerbrantfz naer 't vaderlandt gefonden. Van der Does feilde met zes en dertig ſchepen naer St. Thomè, onder de linie, daer ſij de Spanjaerden overvielen; maer door de landtſiekte wierden aengetaft, die hem nevens vijftien of ſeventien Kapiteinen, en wel twaelf hondert, ſoo krijghs-als bootſvolk, binnen weinig dagen weg nam: 't geen de vloot te rug dreef, miſſende toen ſe 't huis quam, de twee derden-deelen van 't volk. Met beter geluk quam een Enkhuifer ſchip met ſout geladen, uit een eylandt nabij Weſt-Indiën, op de hoogte van Canarie, hebbende niet meer dan ſeftien weken uitgeweef, welken tijdt men tot Cadix ſout haelende plag toe te brengen. Een iegelijk verblijde ſich, om dat men Spanje in dit ſtuk mogt miſſen: te meer, dewijl men 't in Spanje moeft betaelen, en hier voor niet van de ſtrandt ſchepte, en 't was een derde deel beter dan 't Spaenſche ſout. Derhalven heeft men terſtondt dertig groote ſchepen uitgeruſt om derwaerts te gaen. Aen de Spaenſche ſijde ſocht men ondertuſſchen den Nederlanderen hunne ſeevaert met allerley liſt, en geweldt te verhinderen: ook hadt men 't op den haeringkvangeren gemunt, die in de naeſomer des jaers ſeftien hondert, van tien Duinkerkers onder Noorwegen wierden overvallen. Vier oorlogſchepen die ſe tot hunne beſcherming bij ſich hadden, hielden op verſcheide geweften de wacht, ſo dat 'er alleen twee den eerſten aenval moeften wederſtaen, en 't eene in de grondt wierdt gefchoten, eer d' andre daer bij quaemen. Seftien buiſſen ſijn 'er veroverd, eenige daer van verbrandt, eenige met al de viſſchers, die onder in de buiſſen genagelt waeren, inden grondt geboort, twee Schippers of Stuurlieden, die niet onder in 't ſchip wilden gaen, om alſoo verſmoort te worden, naemen ſij en nagelden ſe dwars kruiswijs over den anderen, door hunne handen en voeten, en lieten ſe alſoo ſinken: 't welk eenige defer ſee-rovers korts daerna onder de galge in Seelandt hebben bekent. Dese buiſſen wierden van eenige Duinkerkers genomen, terwijl d' andre vochten. 't geen te lichter gefchieden konde, dewijl de viſſchers geen geſchut voerden, en een groot getal Mennoſtiſten waeren, die doch geene wapenen gebruiken; ſoo dat de vijan-

Nieuwe Sout-
eylanden.
*Reid. xv, 634.
Siet ook Velius
18, 275; 259.*

1600.

Groote
wreedtheit te-
gens de buis-
lieden ge-
pleegt.
*Ver xxxvii,
46 a b;
Reid. xvii, 693.*

waeren, in den grondt geboort, twee Schippers of Stuurlieden, die niet onder in 't ſchip wilden gaen, om alſoo verſmoort te worden, naemen ſij en nagelden ſe dwars kruiswijs over den anderen, door hunne handen en voeten, en lieten ſe alſoo ſinken: 't welk eenige defer ſee-rovers korts daerna onder de galge in Seelandt hebben bekent. Dese buiſſen wierden van eenige Duinkerkers genomen, terwijl d' andre vochten. 't geen te lichter gefchieden konde, dewijl de viſſchers geen geſchut voerden, en een groot getal Mennoſtiſten waeren, die doch geene wapenen gebruiken; ſoo dat de vijan-

vijanden onder deſe meenigte van ſchepen woedde, gelijk een wolf onder een kudde ſchaepen. Maer de twee verſche oorlogſchepen fiende, naemen ſij de wijk. Twee hondert ledige Buiffen, niet of weinig geviſcht hebbende quaemen weder in Hollandt. Hier bij leedt Enkhuiſen na de groote haerer haeringk-neering groote ſchaede. Men ſondt terſtondt oorlogſchepen in ſee, om de Duinkerkers te ſoeken, met eenen wierdt aen alle kooplieden 't gebruik der ſee voor den tijdt van veertien daegen verboden. Eenige Duinkerkers heeft men bevochten, veroverd, en geſtraft; d'anderen ſijn 't ontſeilt. In dit jaer heeft men t' Enkhuiſen op't noord-einde der ſtadt, aen de Noorder dijk den ſteenen beer gemaekt, om 't binnen-en buiten-water van een te ſcheiden. 'S jaers daarna begoft men de muur van den beer af in ſee om de ſtadt te leggen; daer ruim acht jaeren aen wierdt gebout. In dat jaer, andre ſeggen twee jaeren laeter, begeerden d' Enkhuiſers de Munte van Weſt-Vrielandt, die nu ontrent vijftien jaeren na den anderen tot Hoorn geweest was, tot haerent te hebben, welk verſoek hun toe wierdt geſtaen, onder beding dat ſe voortaan beurt om beurt, dan tot Hoorn drie jaeren, en dan weêr tot Enkhuiſen ſoude ſijn. Deſe tijdt wierdt daarna verlangd op ſeven jaeren, en 't ſelve recht aen die van Medenblik ingewilligt. Den derden Januarij des jaers ſeftienhondert en twee, een vierendeel uurs voor den middag, was'er t' Enkhuiſen een aerdtbeving, die de huifen deedt ſchudden en kraeken; tot groote ontſteleniſſe der ingeſetenen; dewijl deſe laege landen bij nae geen aerdtbevingen onderworpen ſijn. Men ſondt hier dit ſelve jaer in groot gevaer door een ſwaere ſtorm en waternoodt: een ſtuk van de nieuwe muur, die van de Noorderdijk gemaekt wierdt, floeg om verre; de nieuwe dijk liep gevaer; de Noorder fluis begoft te berſten, doch de burgers deeden ſoo veel weers, dat het door Godts genade daer bij bleef. Te dier tijdt begoft men de haegdoorn buiten om den voet des wals te planten. In dat jaer ſijn hier een en twintig Duinkerkers aen de galge gehangen, die bij den Kapitein Cornelis Pieterſz Weide waeren opgebracht. Men hadt nu ſedert den jaere vijf en tnegentig met eenige Koopvaardij ſchepen, die ook ten oorlog waeren toegeruſt, op Ooſt-Indiën gevaeren, om t'ontbeeren der Spaenſche vaert met rijker winſt te boeten: maer 't getal der kooplieden die hunne toeruſtingen in Compagnien verdeelden wierdt ſoo groot, dat men daer verſcheide ongemakken en veel tweedragt ontrent het drijven hunner handelingen in Indiën te gemoet ſag: 't welk de hooge Overheden bewoog om door hun beleid de Compagnien in een te ſmelten. Toen verkregen die van Enkhuiſen en Hoorn t' ſaemen een achtſten-deel in de Com-

1600.

Steene beer
gemaekt.
*Aentek. van
J. S. Blaenhulk.*

1601.

*Aentek. van
Blaenhulk.*

De munt
komt tot Enk⁴
huiſen.
*Veliſus IV, 278:
260.*

1602.

Aerdtbeving
tot Enkhuiſen.
*Aentek. van
M. P. Prooſt en
J. Blaenhulk.*

Water-noodt.
*Enkhuiſer Aen-
teke*

De haegdoorn
geplant.

xxi Duinker-
kers gehan-
gen.

*Aentek. van
Blaenhulk en
M. P. Prooſt.*

1602.
Enkhuiſen
verkrigt een
feftiende part
in de Ooftindi-
ſche Compag-
nie.

D'eerſte Be-
winthebbers.
† J. I. Pont.
Hiſt. Amſterd.
Lib. II, cap. XXV.
Velius p. 280.
‡ Aenteck. van
Blaeuwbuk.

1603.
Drukkerij tot
Enkhuiſen op-
gerecht.
* Enk. Aenteck

Nieuw Wees-
huis gemaekt
↓ Enk. Aenteck.

Kloekmoed-
digeit van
Jan Reynerſz.
Enk. Aenteck.

1604.
Aenteck. van
Blaeuwbuk.

†T eerſte ſchip
uit Ooft-Indi-
en.

Aenteck. van
Blaeuwbuk.

Een van de
veroverde ga-
leyen tot Enk-
huiſen gefon-
den, en opge-
leidt.

Aenteck. van
Blaeuwbuk.

1605.

pagnie, yder een feftiende-deel †. D'eerſte Bewinthebbers deſer Compagnie ſijn tot Enkhuiſen geweest, Lucas Gerritſz, Willem Cornelisz de Jonge, Jan Pieterſz Schram, Hendrik Grui- ter, Jan Lourenſz Loofen, Dirk Dirkſz Pelfer, Gijsbert van Berestejn, Barthout Janſz Steenhuiſen, Jacob Jacobſz Hinlopen, François du Gardijn en Willem Braſſer. Doch eenige van deſe aſlijvig werdende, mogten daer geen anderen in de plaets geſtelt worden tot dat het getal gekomen waere op ſeven perſonen. Ten behoeve van deſe Bewinthebbers heeft men den Suider of Engelſchen toorn met een hooge kap opgemaekt; daer ſij eenigen tijd hunne vergaederinge en kamer hielden ‡. Korts daerna, in de maendt van Mey des jaers feftien hondert drie, wierdt de ſtadt verſien met het gerief van een Drukkerij, die hier door den Boek- drucker Jaſper Tournay wierdt opgerecht*. In dit ſelve jaer in 't leſte van Auguſtus is de ſtacketting nevens de ſoutketen volmaekt. Men heeft ook te dier tijd het Munniken kloofter, bij de Suider kerke tot een nieuw Weeshuis, om daer vromde kinderen op te voeden, gemaekt †. Ontrent het einde des jaers ontmoete Jan Reynertſz, die drie jaeren geleden vijf Duinkerkers aſfloeg, voe- rende 't ſchip de Bonte-koe, en komende met ſour uit Vrankrijk, een Duinkerker Rover met achtiën ſtukken wel verſien van volk, die hem bij nacht aenboordt ley: maer hij vocht tot den lichten dag, en deedt ſoo veel tegenſtands, dat de vijandt des morgens ſeer beſchadigt en met verlies van veel volks van hem afwende. Jan Reynerſz hadt noch twee ſchepen ontrent hem, welke hij met ſijn kloekmoedigeit bewaerde, en die nevens hunne beſchermer behouden binnen quaemen. In den jaere feftien hondert en vier heeft men, nae dat 'er een nieuw uirwerk op de groote toorn was gemaekt, het oude werk op het klokhuis bij de Weſter kerke ge- bragt. Den vier en twintigſten van Maert, des ſelven jaers, is hier voor d'eerſtemael een ſchip uit Ooftindiën aengekomen, genaemt de Maegt van Enkhuiſen; daer Cornelis Pieterſz, een Enkhuiſer burger, ſchipper op was. In de maendt van October fondt Prins Maurits een van de tien Spaenſche galeyen, langk ont- trent hondert tieftig voeten, in deſen ſomer met de ſtadt Sluis ver- overt, tot Enkhuiſen: daer de ſelve doof laſt van de Raeden der Admiraliteit wierdt opgemaekt, onder ſijn wandt gebragt, en tot een gedenkteken van overwinning, voor in de haven nevens Deenenburg geleidt, ter tijdt toe dat ſe verging. Men bragt in 't jaer feftienhondert en vijf noch een uirwerk of klokgeſlag op de Suider of Engeliſchen toorn, die men nu den Ooftindiſchen toorn begoft te noemen, na dien 'er de Bewinthebbers hunne bijeenkom- ſten hadden. In de voortijd van dit jaer verlooren die van Hoorn hunne

hunne markt van Deenſche , Sweedſche en andre Noordſche offen, die aldaer van 't eerſte begin der ſtadt af , altijd geweest was : en hun bij die van Enkhuiſen , ſoo D^r. Velius ſchrijft , nu ondergaen wiert , J. S. Blaeuhulk getuigt dat het noch wel drie jaeren aenliep eer ſij deſe offemarkt volkomen verkregen , en dat men om die vaſt te ſtellen veele gelegentheden van ſtallingen en ſtandplaecten daer voor maekte . Sedert is deſe offemarkt hier langen tijdt gehouden en ſeer toegenomen * , tot dat ſe ten laetſten , weinig jaeren geleden , naer Amſterdam is overgegaen . Met de Duinkerkers hadt men noch veel ſtrijds en moeitens om de ſee te veiligen . Daer liepen den tienden van December drie oorlog of roofſchepen uit Duinkerken , welker Admirael op hebbende hondert achtentwintig koppen , van Kapitein Lambert van Rotterdam met groote kloekmoedigheid wierdt aengetaſt . De Duinkerkers weerde ſich dapper : maer toen hun Jan Gerbrantſz d' Enkhuiſer Admirael aen boordt hadt geklampt , en dat ſe hun Admirael Adriaen Dirksz nevens drie-endertig mannen , hadden verlooren , ontviel hun de moedt , ſoo dat ſe ſich op hoope van genade opgaven . Het ſchip wierdt t' Enkhuiſen gebragt . Van 't volk ſijn'er ontrent tſeſtig ſoo tot Enkhuiſen als tot Rotterdam gehangen : eenige weinige ſijn om hunnè ouderdom verſchoont , ſommige ſijn't toen ſe ter dood geleidt wierden ontlopen , ſonder dat hun iemand ſocht te weêrhouden , dewijl het meenigvuldig ſtraffen de gemoederen tot medelijden hadt bewogen . Naderhandt heeft men 't ſchip , dat t' Enkhuiſen bleef en ſedert ten oorlog wierdt toegeruſt , met het geſchut en 't ander toebehooren , tuſſchen de Raeden der Admiraliteit van Weſtvrieſlant en de Gemaghtigden van d' Admiraliteit tot Rotterdam gedeelt . 'S jaers daerna den ſes en twintigſten September is de Kruidmolen die dicht buiten Enkhuiſen beſteven de kalk-ovens lag , met veel boſkruidt geſprongen . Hier verongelukten twee ſwagers van den eigenaer des molens , Roemer Iacobſz vroedſchap der ſtadt . Door de ſlag van dit ongeluk ſchudde de halve ſtadt , als of ſe door een aerdtbeving wierdt aengetaſt . In den jaere ſeſtien hondert ſeven heeft men 't water beoofſten de Monnikenkerk , en voorts de tooren-ſtraet ten einde , van de melkmarkt af , tot aen de ſluis bij de beuls brugge , met ſteen overwelt , en daer te vooren een ſeer vuil water was , een wijde ſtraete gemaakt . Door dat verwulft kan men 't ſeewater in 't binnenwater doen lopen . Men begoft ook de ſtraeten der ſtadt te verhogen . Daerna volgde in 't begin des jaers ſeſtien hondert en acht , geduirende de ſtilſtandt van wapenen met den vijandt en de handeling van 't beſtandt , ſulk een harde winter die mogelijk nooit ſijns gelijken in ſtrengheit hier te lande gehad

1605.

De markt van de Deenſche Offen komt van Hoorn t' Enkhuiſen .
Velius iv 284.
Aentek van Blaeuhulk.
In den jaere 1624 ſijn hier aengekomen en verkocht , 11769 offen.

Uit de Aentek van Blaeuhulk.

D' Admirael van Duinkerken werd veroverd.

Grot. Hiſt. xiv, 471, 472.

Aentek van Blaeuhulk.

1606.

Een Kruidmolen opgeſprongen.

Aentek van Blaeuhulk.

1607.

Aentek van M. P. Pynoff en Blaeuhulk.

1608.

1608. heeft. De Suidersee wierdt door de vorst soo vast met ijs gesloten dat men met sleden door paerden getrokken van Staeveren , van Harlingen , en uit de Jouwer , ook van Wefep en Haerlemfop Enkhuisen liep : ja met vijftien en twintig sleden achter malkanderen ; sommige met menschen , sommige met bier , sommige met turf en andre waeren gelaeden . Op eenen dag sag men hondert en twee en tseventig paerde-sleden op de see voor Enkhuisen , die met tenten en hutten , als oft een jaermarkt geweest waere , beset was . Dese winter soude de vijanden groote gelegentheden verschafft hebben om over de diepste stroomen in 't herte des landts te vallen : maer de stilstandt der wapenen die men met hun gesloten hadt om in onderhandeling te treden , wederhieldt het geweldt sijner wapenē , dat anders veele jaeren op sulc een winter te vergeefs hadt gehoopt . Te deser tijdt nam de scheepsbouwerij tot Enkhuisen seer toe , soo dat men ontrent het uitgaen van Maert tachten-tig schepen telde , die binnen weinig maenden waeren gebouwt . In de volgende somer viel 'er in see iet voor , dat seer seldtsaem en wonderlijk was . Seker Stuurman Gerben of Gerbrant Willemsz anders Makker genaemt , was met een dogboot , gelijk 'er toen noch veele van Enkhuisen uitvoeren , in see . Hier is 't gebeurt dat seven van sijne bootsgefallen in de maendt van Augustus met de dog-schuit van boort voeren om 't wandt in te haelen : en dat 'er terwijl sij daerlmeē doende waeren , een meerman voor den dag quam , die den hoek in den mondt hadde en beide sijn handen op het boort van de dog-schuit sloeg . Waer op de seven mannen hem siende soo verschrikten dat se achter over in de schuit neērvielen . Ondertusschen raekte de hoek los , en men sag dat se bebloedt was . Toen swom de meerman die roodt van baerdt was , en lang roodt hair hadde , weēr van hun af . Aen boordt komende , vragde de Stuurman , hoe dat wandt inhaelen soo lang geduurt hadde . D' anderen vertelden wat hun bejegent was , wat sij gesien , en den schrik dien sij gevat hadden . Daer de Stuurman op seide : Ik wilde dat gij hem in de schuit hadt gekregen , dan waeren wij al te saemen rijk genoeg geweest . De meening was dat men hem als iet wonders soude hebben door 't landt gevoert , en voor geldt laeten sien . Marten Pieterfz Prooft , een man van bekende geloofwaerdigheit onder de burgers van Enkhuisen , uit wiens Aenteikeningen dit verhael is getrokken , schrijft dat de Stuurman sijn Neve was , die dese geschiedenis aen hem self , in 't bijwesen van sijn vader en moeder en van Pieter Walichfz Prooft naderhandt Burgermeester deser stede , bij den haardt met eigen monde hadt vertelt . Met eenen verhaelt hij dat Cornelis P. Gijfen een Neve van den gemelden Burgermeester 's jaers te vooren in de maendt

Harde winter.

*Aentek. van
Blacubulk.
Vetus IV, 288.*

De scheeps-
bouwerij
neemt toe.

*Aentek. van
Blacubulk.*

Een Meirman
bijna gevan-
gen.
*Uit de Aentek.
van M. P.
Prooft.*

van Julius,rijdende met een wagen, vergeſelſchapt met eenen Tijen Lubbertz met vrou en kinderen,op het ſtrandt ontrent Haerlem een meerminne hadt geſien en aen 't gefelſchap gewefen, die nae 't ſcheen, ſich in de fon vermackte: dat hij, de voerman, hardt aenfloeg om voor haer over te komen, maer dat ſe ontrent dertig voeten voor hem in ſee was,dat ſe ſich toen noch omkeerde,en hun aenſag gelijk ſij haer deden, ſoo lang als ſe konden. Defe vertellingen ſijn om hunne ſeldtſaemheit ſeer wonderlijk, en bij ſommigen ongelooſſelijk. Doch gelijk ik de ſelve niet vaſt derf verſekeren, ſoo derf ik die niet tegen ſpreken: wetende wat de hooghgeleerde Hadrianus Junius * van Hoorn, en L. Guicciadin † op het verhael van de Meerminne des jaers veertienhondert en drie getuigen: en 'tgeen ook bij den Predikant Samuel Ampſing * uit Guicciardin, van die ſelve ſee-vrouwe en noch van een ſeeman, in de Vriefche ſee en een ander ontrent Noorwegen bij de ſtadt Elepag gevangen, werdt aengeteikent. Ontrent het einde van dit jaer, in December, heeft men de ſchilderijen aen 't gewelſt van de Suider kerke, die nu ontrent hondert en vier en twintig jaeren geſtaen hadden, met een geele verſquaſt overgeſtreken en uitgewiſcht ‡. In den jaere ſeftien hondert negen, wierden de boomen rondtſom de ſtadt geplamt, niet alleen op de wal, maer ook aen de ſee-kant en op den wierdijk. Ter ſelver tijdt deedt men het klokhuis een vierkant verhogen, op dat het geluidt der klokken te beter in de nieuwe ſtadt ſoude werden gehoort. Daer op volgde ten laetſten een opſchorting van den bloedigen oorlog door het twaelf jaerig beſtandt, 't welk den negenden van April wierdt beſloten, op ſeer vorderlijke en eerlijke voorwaerden, van den Koning van Spanje, en de Aertſhartogen Albrecht en Iſabelle bedongen; die de vereenigde landen moeſten erkennen voor vrije landen, op de welke ſij rechtſweden niet en hadden te ſeggen: tot eindelofen roem der Hollandtſche wapenen; voor al van Godt, dieſe hadt geſegent, die 't groot geweld van Spanje door kleene middelen hadt geſtuit, ons van de ſlavernije des lichaems en gemoedts verloſt, en de vrijheit des vaderlands geplamt en beveſtigt, in weerwil van de trotſte heerſchappije des aerdtbodems. Dit beſtandt heeft men den vijfden Mey tot Enkhuiſen verkondigt, en daer over met het aſſchieten van 't geſchut en 't vertoonen van allerlei vreugdetekenen geviert. In 't aſſchieten is 'er op het klokhuis Willegenburg een half kartou van yſer geborſten, met groot gevaer van den geenen die 't aenſtak, en die daer ontrent waeren, ſonder iemand te beſeren. Het begin van dit beſtandt ſij hier het einde van deſe Hiſtorie, in welke de voornaemſte ſaeken, ſedert het begin der ſtadt voorgevallen, ſijn begrepen: van voornemen ſijnde, dit werk, ſoo wij nader kenniſſe bekomen van de volgende geſchiedeniſſen, met 'er tijdt noch verder te brengen, en te vervolgen.

* *Itin. Bat. cap. xvii, 304. &c.*

† *L. Guicciardi.*

P. 299.

Sieer ook J. L.

Pont. Amſted.

Hiſt. Lib. II, cap.

xxviii, p. 239.

* *In ſyn Be-*

ſchrijving van

Haerl. p. 379.

1609.

De ſchilderijen in 't gewelſt der Suider kerke uitgewiſcht.

‡ *Aeniek van Blaenhuik.*

Beſtandt voor twaelf jaeren.

'T wordt tot Enkhuiſen afgekundigt. *Aeniek van Blaenhuik.*

TOt een besluit van dit Verhael der Enkhuiser Geschiedenissen vinden wy geraden hier noch bij te voegen, met wat woorden en lof-redenen etlijke vreemdelingen, en Schryvers buiten de Stadt gebooren, Enkhuisen beschryven: mitsgaders een kort ontwerp van de tegenwoordige gelegenheit deser Stadt, haersterkte, grootte, gestichten, regeering, vvelvaeren: en eindelyk eenige Aenteekeningen van de vermaerde Schippers, strydtbaere seehelden, Reysers, en geleerde mannen, die Enkhuisen heeft voortgebragt.

BESCHRIJ-

(zie achter: Namen...)

BESCHRYVING EN LOF

der Stadt

ENKHUISEN.

DE stad Enkhuisen (het sij dat seharen naem heeft van d' eerste *Enkele huisen* buitens dijks gebout, of te van het *eindt* of *eindtken* der Streek, welk woordt in *Endke* of *Endge* en verder in *Enk* en *Eng* verandert) gelegen in West-Vrieslandt of Noordt-Hollandt, aen de engte der Suidersee, over Staveren, is soo seer niet vermaerd door haere eerste stichters, ofte door eenigen ouderdom, daer haer verscheide Hollandtsche steden in te boven gaen, als wel door haere goede gelegenheit, spoedige opkomste, seevaert en kloekheit der inwoonderen. In d' oude Kaert-boeken der steden bij L. Guicciardin, en anderen uitgegeven, werdt Enkhuisen meest altydt benevens Amsterdam, en voor Rotterdam, Hoorn en andre see-steden gestelt. De Cardinael Guido Bentivoglio seit van dese stad, *dat haere gelegenheit seer bequaem is, om dat se leidt op de Suidersee; en niet min om het groot getal van groote schepen, die daer gemeenlyk worden gebout, 't geen haer maekt tot een van de beste en meest geachste wapenhuisen van geheel Hollandt.* Henricus Geldorpius beschrijft Enkhuisen met dese woorden: *'Tis een stad, seit hij, die sterk ter see vaert, waer door sij de waerdigste koopmanschappen van overal mit alle de gewesten der werelt, tot gerief van geheel Duitschlandt bij den anderen haelt; die bequaem is om vlooten uitterusten, en ervaeren in scheepsstrijden, 't geen de Franjoisen, Gelderschen, Schotten en Oosterlingen, dikmaels met groote nederlaegen van de hunne hebben bevonden.* Hadrianus Junius van Hoorn spreekt van Enkhuisen op dese wijze: *Deesestadt soude met recht een see-voogdesse genoemt mogen worden, dewyl sij als door een noodtwendige en gelijk als een onveranderlyke en geduurige wet van ordre een sekre heerschappije over de see en vlooten heeft gevoert: geholpen door de gunst en ijver van Keiser Karel den vijften en Koning Philips den tweden, die hun leven in geen andre dan Enkhuiser schepen plagten te wagen. Daer toe schijnt ook haer wapen van oudts een gelukkig voorteken gegeven te hebben: want sij voeren een blaeuwe schildt (gelijk men leest dat Sextus Pompeius een wapenrok van die colour met den bijnaem van Neptunus hadt aengenomen) met drie haeringen en daer tusschen twee sterren, als of sij seggen wilden, dat se gelijk als haeringen door de see souden swimmen, en dat met sekre kennisse van beide de polen, en den loop der sterren.* De Historie-schrijver Ubbo Emmius noemt

Bentivoglio's
beschrijvinge
van Enkhuisen:
*Hist. della
Guerr. di Fi-
anava lrv. VI,
284.*
Beschrijvinge
van H. Geldorpius.

*In Libello cui
titulus Ruardi
Tapp. Apothecof.
p. 43.*

van Hadr.

Junius:
*In Hist. Batav.
cap. XVII, p.
279.*

Ubbo Emmius:
Enk-

Rev. Fris. Hist.
I, 13.

Dr. Dirk Ve-
lius:
In West-Fr.
p. 18.

Enkhuisen, een groote stad die onlangs door nieuwe vergrootingen seer was toegenomen: en seit, dat se magtig is door haere seevaert, daer haere gelegenheit, als sich in den boesern der see verre uitstreckende, ten hoogsten bequaem toe is. Doctor Dirk Velius, die sijn geboortestadt Hoorn, en Vaderlandt West-Vrieslandt door sijn Chronijcke en Latijnsch Lofgedicht soo hooglijk heeft vereert, gedenkt Enkhuisen met deese veersen:

..... An virida ponti
Te domitrix ENCHUSA, potens armisque virisque
Et ratibus? latam muris ingentibus urbem.
Quae complexa tenes, super & Garamantas & Indos
Cognita per totum diffusis mercibus orbem,
Piscatuque tuo, longoque immane Salinis
Dispositu, crudi fervet noctisque diesque
Quae coitura salis?

'T geen wij dus vertaelen:

Sou ook mijn Lofgedicht van uwen lof niet singen
Gij kloek ENKHUISEN, die de woeste see kont dwingen,
Die magtig sijt door stael, door helden sonder tal,
Door schepen wijs en sijds? die in uw ruime wal
Uw groote stad besluit, bekent in vremde landen,
Daer Indiaen en Moor de sterke son voelt branden,
Ja 't heele aertrijk door, soo ver het open staet,
Soo ver uw visscherij, soo ver uw handel gaet?
In uwe ketels werdt het graes tot wit gesoden;
Die steden nacht en dagh.

H. Grotius:
Grot. Poëmat.
p. 43.

Hugo Grotius noemt dese stad,

..... potens ENCHUSA mari.

Dat is,

..... D' Enkhuiser stad, die magtig is ter see.

W. van Gout-
hoeven.

p. 97.

Sterkte der
stad.

Willem van Gouthoeven seit dat Enkhuisen de voornaemste haven en see-stad is van gantsch Hollandt; daer den lande meest aen gelegen is; leggende half aen de diepe Suider see en half aen schoon weylant, met slooten en water soo doorbroken dat de plaets onwinbaer is, soo lang als de burgerij van binnen eenigheit, en buiten de seevaert vrij kan behouden. 'Tis, seit de beschrijving in 't Stedeboek van den Heere J. Blaeu, een sterke stads van natuure en kunst om haere goede gelegenheit; en de verhoole sanden in de see,

see, die als verborge bolwerken tegen 't aenkomen der vijanden leggen: want de diepten tusschen de sanden sijn niet dan met groote behendigheit te beseilen, en moet met keeren en wenden geschieden; soo dat het voor d' onbedrevenen seer gevaerlijk is. Sij is mede tegens 't geweld der see met sterke dijken voorfien, insonderheit met den Wierdijk, die d' Oosterhaven, met een vasten muur, uit de see opgchaelt, besluit en verfekert: een werk van seer groote kosten, nuttigheit en treffelijkheid. Voorts is se aen de landfijde met seven bolwerken naer de nieuwe wijse geveest en gesterkt. Nae de laetste uitlegging werdt de stadt bevonden in haeren omring groot te wesen dertien hondert en vijftig Enkhuifer roeden. De meeste huisen der stadt sijn groot en ruim met steene gevels gebout en met pannenedekt, om 't gevaer des brandts te meer voor te komen. Onder de groote gestichten verdienen de Suider en Westkerken d' eerste plaetse, twee gebouwen, die na de gelegenheit van de stadt ter tijdt toen se gesticht wierden, seer voortreffelijk sijn, insonderheit de toorn der Suider kerke. In dese Kerk fiet men 't graf en 't graffchrift van den wijdtvermaerde Doctoor Bernardus Paludanus van wien wij daerna in de beschrijving der geleerde mannen, die tot Enkhuizen geboren of gestorven sijn, denken te spreken. Aen de sijde van de Westkerk is des staats boekkamer geplaeft, versien juist niet met veele, maer meest uitgelese en treffelijke boeken. Behalven dese kerken sijn 'er in de stadt geweest vijf Kloosters, een voor d' Augustijner Monniken (de Franciscaners of Minrebroeders hadden hier geen Klooster, maer alleen een Terminaris huis †, gelijk men 't noemde, dat is, een verblijf-huis daer sij alleen voor sekeren gestelden tijdt hun verblijf hadden) d' andre vier waeren vrouwe-kloosters, als dat van St. Ursul; van St. Clara, of 't Barrevoeters; dat van St. Cæcilie, en van St. Agnes. Dese gebouwen sijn sedert de tijdt der Reformatie door ordre der Overheit tot ander gebruik gekeert. Het Klooster van St. Ursul, anders het Suiderklooster, is gebruikt tot de vergrooting van het Weeshuis der burgers kinderen: het Augustijner Monniken-klooster tot een Weeshuis voor burgers kinderen boven de tien jaeren oudt sijnde, en ook voor vreemde kinderen: het klooster van St. Clara tot een Oude-mannenhuis: dat van St. Cæcilie ofte 't Westkerk Klooster tot een Bayerd, Siek-en Pesthuis. Het Klooster van St. Agnes is in woonhuisen verandert. Het Paters Hof gelegen aen 't Suider Klooster werdt voor een gedeelte gebruikt tot de Munterij van West-Vrieslandt, en 't ander gedeelte tot het hof ofte de Vergaderplaetse van de Heeren Raeden ter Admiraliteit. Op de plaetse van dit hof, staet een metael stuk geschuts, een slang genaemt, uit een overwonnen en in de lucht gevloogen

Haere groote.

Gestichten der stadt.

Kerken.

Kloosters.

† Goutboeyen. p. 118.

Weeshuizen voor burgers en vreemde kinderen.

Bayerd, Siek-en Pesthuis.

Munterij.

'T Hof der Admiraliteit.

Meracle slang
aldaer ten
toon gestelt.

Duinkerker in 't schip van den verwinner, Kapitein Volkaert Kanonnik, overgesprongen. Ook leeft men daer twee Gedichten ter eeren van des Enkhuisers dapperheit, en tot gedachtenisse van dit voorval, gerijmt door den vermaerden J. V. Vondel, en in een taeffreel, ten dien einde opgerecht, met goude letteren aldus geschreven:

K L I N K - D I C H T

Op het Roode Paert met sijn metaelen Kanon, uit den overwonnen Duinkerker, onder den zeeftrijdt, in Hopman Volkaert Kanonijx oorlogschip oversprongen, in den jare 1622. den 3 in Wijnmaendt.

Fatalis equus saltu super ardua venit.

W At heeft de stoffery der ouden ons verwaert
Met Perseus, en Pegaeus, die, over zee gevlogen,
De werelt sloeg voor 't hooft met een gedichte logen,
Een logen, in 't gestarnt gesteigert hemelwaert!
Het brave Enkhuisen draeft, vol moedts, op 't Roode Paert,
Met sijnen kopren mondt, dat gloende blixems braekte,
En donderklooten, daer Noordt zee en lucht af kraekte,
Een Paert, op 't Prinsenhof in eeuwigheit bewaert.
Het quam, toen Volkaert dien Duinkerker hadt gedrongen,
Uit 's meesters zeekaesteel, in 't Hollandtsch slot gesprongen.
De zeeheldt greep het bij den zeeboom sonder last.
Het opent met sijn hoef een Bronaer voor den zanger.
Wij drinken op Parnas noch Helikon niet langer.
Dit is ons paerdebron. hier is geen droom aen vast.

A N D E R S .

Het Roode Paert spreekt.

IK help op zee Duinkerken oorelogen:
Maer Volkaert leerde ons Hollandtsch schutmuzijk.
Mijn meester quam ten hemel opgevlogen.
Toen koos ik 't schip des vijands tot een wijk.
Laet Grieken met Pegazen elk verguizen:
Het Roode Paert, dat heldendichters teelt,
Vermeekt een bron in 't wijdt besaemde Enkhuisen:
Daer bloeit Parnas; oudt Grieken sit misdeeldt.

J. V. VONDEL.
Schuins.

Schuins over 't Klooster van St. Ursul, stondt de Kapel van St. Eucherus, die sedert verbout en gemaekt is tot een Gemeene-Landtsgevangen-huis. Het Stadthuis dat op de Brede-straet gezien wordt, is door sijn geringheit en bouwvalligheit aenmerkelijk. Dit vertoont noch oude tekenen van des stadts voorige kleenheit. Doch men verwacht dat de Wethouders, die tot noch toe de vergrooting en verbetering der stad hebben bevordert, ook eindelijk hunne eige vergaederplaats en Stadthuis, sullen vernieuwen, of na gelegenheit der stad herbouwen. Op den Wierdijk ter sijde van d' Ooster haven, hebben de Bewinthebbers der Oostindische Compagnie hunnen kaemer of vergaederplaats en magazijn-huis gesticht, een swaer en treffelijk gebouw. In d' oude Westerstraet siet men ook het Latijnsche Schoolhuis, een gebouw van den ouden tijdt, dat aensienlijk is. De regeering van dese stad bestaat in twintig Raeden, die men Vroedtschappen noemt en altijd blijven, nevens vier Burgermeesteren en seve Schepenen, die jaerlijks afgaen, uitgesondert een der Burgermeesteren, die twee jaeren regeert. Als 'er iemant van de Vroedtschappen sterft, dan werdt 'er een ander burger door d' overige Raeden, bij meerderheit van stemmen tot vroedtschap verkoren. De Burgermeesteren kieft men op dese wijze: Den laetsten dag van December werden door de Schout, Thesaurier en Secretaris twee-entseventig cedulen, op elk drie naemen van de eerlijkste en gegoetste burgen geschrevē sijnde, na dat se van de Burgermeesteren besichtigt, verbeteret en goetgekent sijn, toegevouwen, en in des stadts kiste tot den aenstaenden dag opgesloten en bewaert. Den eersten dag van Januarij werden, naer de Predikatie op den middag de gemelde naemen in een overdekte kop, door den Schout, den Schepenen aengeboden, en dan bij ijder der seven Schepenen een briefken uitgetrokken, ende wiens naemen daer opgeschreven staen, van stonden aen gehaelt. Dese kiesen uit de overige seftien Vroedtschappen, met de meeste stemmen drie Burgermeesteren, die daarna den vierden uit de aegaenden kiesen en met den selven hunne regeering aenvangen. De Schepenen plagten van den Schout op den selven dag uit veertien perfoonen, bij de Burgermeesteren van 't verleden jaer daegste vooren genomineert, verkoren te werden. Doch in den jaere 1666 hebben de Wethouders der stad van haere Ed. Gr. Mog. de Staeten van Hollandt verkregen, dat de Schepenen voortaan in plaats van door den Schout door de nieuwe Burgermeesteren sullen werden gekosen. Dese stad representeert hedendaegs, nevens d' andre West-Vriesche steden, in de vergaderinge van de Ed. Gr. Mog. Heeren Staeten van Hollandt en West-Vrieslandt, de souverainiteit van 't selve landtschap; en heeft als een groote stad in

Het Stadthuis.

Oostindische kamer.

Latijnsche Schoole.

Regering der stad.

Uit de Beschrijv. van Enkh. in het Tsooneel van de Steden der vereenigde Nederl. door J. Blaens.

Uit het Stedenboek van J. Blaens.

Neering en
welaeren.

Haeringk-vif-
fcherij.

p. A 6. en B.

p. 3.

p. A 5.

p. A 7.

p. A 9.

alle de hooge Collegien, soo van Hollandt, als van de Generaliteit der vereenigde Provincien, haere Gecommitteerden; besittende in de bijeenkomste der Staeten van Hollandt de veertiende plaetse. De voornaemste neering, en 't meeste welaeren der stad, bestaet, gelijk te vooren eenigfins is aengewesen, in 't reden of toerusten van schepen, om koopmanschappen te vervoeren, en insonderheit tot de Haering-vangst; die hedendaegs voor de hoof-neering der stad werdt gehouden. Ook is 'er geen stad in Hollandt, die jaerlijks soo veel haeringk-buiffen in see brengt. In sekre korte beschrijving over de Haering-visscherij in Hollandt, ingestelt bij den Heere Mr. Meynert Semeyns, Rechtsgeleerde van Enkhuisen, leest men dat die van Enkhuisen bijna de helft meer Buiffen als d' andre steden van de Groote Visscherij, ofte Haering-vangst, met malkanderen uit reden; te weten, als Delft, Rotterdam, Schiedam, en den Briel: Dat die van Enkhuisen gemeenlijk visschen, met tusschen de vier en vijf hondert Buiffen, en die van de Maese met tusschen de twee en drie hondert Buiffen. Dat ijder Buis gerekent groot te sijn seftien lasten, voor een jaer en om drie reifen te doen, uitgerust sijnde, komt te kosten boven de seven duifent vijf hondert guldens; het schip met sijn opstaende wandt drie duifent een hondert en vijftig, en d' uitreding vierduifent, drie hondert en tachtig guldens. Hier uit beweert hij dat die van Enkhuisen, meerder gesach in 't stemmen ter vergaedering van de groote visscherij toekomt dan d' andre leden: dewijl het meerder en minder gedeelte en waerdigheid der goederen daer over gestemt werdt, de respective stemmen vergrooten en verkleinen. Het bewint van dese Groote Visscherij, was altyds den Rederen eigen geweest, en ter oorfaeke van de toeneeming der neering, de respective Magistraeten opgedraegen. Dese Overheden dan hadden alleen hunne magt in de Vergaedering der Visscherij, van en naer het getal der Buiffen onder hen behoorende; overmits buiten dat stuk in die vergaederinge niets wierdt verhandelt, en derhalven aldaer niet als Overheden van de steden, maer alleen van de particuliere Reders der Buiffen, en na dat se veele Buiffen representeren behoorden aengemerkt te worden. Dese Visscherij geschiet van St. Jan tot St. Jacob, ontrent Hitlandt en Fairhil, in de Noordt see; van St. Jacob tot Kruis-verheffing, ontrent Boekenes ofte Sevenjot; en van Kruis-verheffing tot St. Cathrijn in 't Diep water, ontrent ten Oosten van Jarmuiden. Men vangt se met netten sonder aes, dewijl se, tegens de natuure van andre visschen, haer voedtsel neemt van 't water. In geen andere seën van de geheele werelt werdt de haeringk gevonden: behalven dat 'er ontrent de winter, na dat het buitenvisschen, door d' on-
stui-

stuiwigheit der see en strengheit des luchts, werdt verhindert, meenigte van haeringen binnen de seegaeten van Texel, op de Suider see, en ontrent Enkhuizen haeren loop hebben; daer die van Enkhuizen met ontrent hondert en tseventig schepen, van seven of acht lasten groot, Stael-evers genaemt, onder visschen. Hier door komt men hier duifenden van lasten haeringk, jaer op jaer, binnen de zeegaeten te vangen. Dese werden meest in den rook, na dat se eenigfins gefouten sijn, gedroogt, en Bokking genaemt: die soo wel als de former-haeringk, als seer lekker van smaeke sijnde, de geheele werelt door werdt vervoert, verkocht en verhandelt. Enkhuizen dan d' andre steden in 't stuk der haering-visscherij te boven gaende, voert met groote reden ongekaekte haeringen in haer wapen: welke haeringen in sommige oude afbeeldingen, onder anderen in 't stede-boek van Guicciardin, met kroonen werden verbeeld. Ook seit men met een oudt Hollandtsch spreek-woordt:

AL IS DE SALLEM SCHOON,
DE HAERING SPANT DE KROON.

Marcus Zuernus Boxhorn, noemt dese haeringkvisscherij den meesten grondt van den Hollandtschen rijkdom. 'T is byna niet om uit te spreken, hoe veel duifenden van menschen hier bij leven, en de winst die hier door geschiet. 'T getal der bootsgesellen, die daer toegebruikt werden, is swaerlijk te noemen: veele duifenden geneeren sich met het breiden der netten, het draeijen der touwen, kuipen der tonnen, toemaeken der schepen, en andre toerustinghen die daer aen vast sijn. De Staeten van Hollandt noemen in eenige plakkaeten dese Haeringkvisscherij de hooft-neering, de welvaert en voornaeame Mijne deser landen: alle neeringen, ja de geheele schipvaart bestaen door dese neering, en sonder dese souden se weinig te beduiden hebben. Daerom noemt se M. Semeyns de hooftneering der werelt; dewijl des werelts koophandel sonder Hollandt, en Hollandts neering sonder den haeringk niet veel te achten sij, en dat de haering Hollandt, en Hollandt. de geheele werelt handelende maekt. Ten tijde van L. Guicciardin ontrent het jaer 1566 beliep de winst, die in Nederlandt met den haeringk gedaen wierdt, het eene jaer door het ander, ter somme van vierhondert en tnegentig duifent ponden groot. M. Semeyns reket dat Hollandt alleen, volgens het getuighenisse der oude historien, jaerlijks van den haringk alleen, behalven de uitredingen, heeft genoten meer dan dertig tonnen goudts. Welke somme met den aanwas des handels en duurte des haerings in dese tijden, merkelyk is vermeerdert. Ontrent

Bokking.

In sijn Tooneel van Holl. cap. V. p. 37. De groote winst en handel die uit de haringkvangst voortkomt.

M. Semeyns Twaelt van de haeringkvisscherij. p. B 3. Guicciard. Descript. des Pays bas p. 39.

p. B. 4.

trent desen haering-handel werdt ook aengemerkt, hoe Godts goedertierenheit desen seegen aen die van Hollandt, en met naeme aen die van Enkhuisen, soo schijnt ge-eigent te hebben, dat andre volkeren dese visscherij nooit hebben ter handt genomen sonder hunne schaede: gelijk insonderheit ontrent de jaeren seftien hondert seven en dertig en acht en dertig aen d' Engelschen was gebleken. want hoewel die nevens de Hollanders op een en de selve plaetse hadden gevist, en hunne vangst naer d' Ooffsee en Dantsik versonden, soo moesten se nochtans sien, dat de Hollandtsche haering goedt, en de hunne tot de laetste ton toe, quaedt wierdt bevonden. Ofhet bij 't kaeken, of inleggen, of fouten, of bij andre verborgene oorfaeken toequam, mogen de geenene die daer aen gelegen is, onderzoeken. Van dese Haering-visscherij laet sich Dr. Velus in sijn Lofdicht van West-Vrielandt op dese wijze hooren:

M. Semeins
Tract. van de
Haering-vissche-
rij p. B. 3.

Siet verder van
de Haering-vis-
scherij L. Guic-
ciard, p. 36, 37,
38, 39:

Had. Jun.
Stat. xv, p. 202,
203, 204.

T. Velis
Westfr. p. 18.

Quid memorem innumeras, cum primum fervida Cancris
Sidera Sol tertigit, naves se fundere in aquor
Captura Halecum studio? tum linea late
Oceani toto dispergere retia fundo?
Has ENCHUSA porens, vacuas cum misti in altum.
(Namque hanc pra reliquis hac cura potissima tangit
Urbibus) innumero stipatas pisce receptat.
Et tandem salso sudantia dolia tabo
Spe lucri hac eadem totum diffundit in orbem.

Waer van de fin is:

Wat wil ik in mijn Dicht van al de kielen spreken,
Die als de son den Kreeft genaekt, van strandt afsteken.
Uit lust der haeringvangst, en vaeren diep in see?
Wanneer men't gaeren werpt en vischt van steē tot steē,
Als 't net den gantschen grondt der see kan overtafen.
Wanneer ENKHUISEN, soo grootmagtig door haer masten.
Haer Buisen, die se tot den haering uit liet reēn.
(Want dese sorg betreft haer boven d' andre steēn)
Eerst in dat groote nat heeft ledig uitgelaten,
Dan krijgt se die weēr t' huis met meenigte van waten
Vol visch in 't fout gepakt, en sendt s' in 't endt weēr voort
Op hoop van winst, naer Oost, naer West, naer Suidt en Noordt.

Soutneering.

Siet boven
p. 11:

Door dese haeringvaert, daer men veel foutstoe van noden heeft, bloeidet' Enkhuisen van oudts den handel van 't fout, en de necring der foutketens, die hier noch te deser tijdt in merklijken ge-taele

tale aen de seekant tusschen 't blokhuis Deenenburg, en de Kettenpoort werden gevonden. De dogh-visscherij plagt hier voor desen seer gesegent te sijn, soo dat 'er, gelijk eenige burgers hebben aengetekent, in den jaere 1578 noch acht en tseventig dogbooten van Enkhuizen uitvoeren naer Texel en Vlielandt; doch met 'er tijdt is die visscherij verlaeten of bij anderen ingenomen. Aen de landtsijde binnensdijks heeft men verscheide binnewateren en visscherijen, waer van sommige, het groote Slag genaemt, bij die van de Stadt en die van Grootebroek jaerlijks worden verpacht: welck verpachting binnen Bovenkarspel geschiedt. D'Inwoonders deser stad waeren t' allen tijdt mannen van groote kloekmoedigheid, die sich in verscheide oorlogen ten dienste der voorgaende Graven treffelijk queten. Ook is de stad sedert dat se met wallen of muuren is versterkt, van geen vijanden overwonnen, maer altijd beschermt. Daerom voertse, tot een teken dat haere vrijheit aen niemant is overgegeven, noch van niemant vermeestert, een Maegdt bij haer Waepen. Benevens dien is het afwerpen van 't jok van Spanje, en der Inquisitie, geen minder bewijs van de manhaftigheid haerer burgeren, onder de welke Pieter Buiskes, Dirk en Cornelis Brouwer, Jacob Dirksz Brouwer, Jacob Florisz, Jacob Erikfz Bok, Jacob in 't Hof, Cornelis Pieterfz Riedt-luts, en anderen, welker naemen, beleidt en daeden in de Historien gelesen worden, te dier tijdt uitstaeken. Dese leiden hier den eersten steen aen 't gebouw der vryheit. Een seer groot gedeelte der burgerij geneert sich met de seevaert. D'inwoonders werden bijna seeluiden gebooren. Meenigte van vermaerde Schippers en strijdtbaere seehelden, sijn uit dese stad gesproten: daer ons eenige besonderheden van staen aenteteikenen. Van den Burgermeester en Ridder Gerrit Entfz, getuigen d' oude burgers dat hij een kloek seeman was, en 't Vice-Admiraelschap van Nederlandt heeft bekleedt. Ten tijde van Keiser Karel, en van Koning Philips sijnen soone, leefde hier een vermaerd Groot-Schipper Fredrik Symonfz d' Oude, anders Rijke Freek Symonfz genaemt, die den Keiser op een tijdt met sijn schip uit Hollandt bragt, en van hem geboden dat hij iet soude eischen tot een vereeringe, niet dan de meer bij de Noorder dijk begeerde; die hem geschonken wierdt. Men leeft ook dat Willem Janfz, eertijds Burgermeester deser stede, ten tijde van d' uitrusting der schepen en vloote, waer mede den selven Keiser, mitsgaders sijnne susters, de Koninginnen, weduwen van Frankrijk en Hongarijen, in den jaere 1556 naer Spanje voeren, grooten dienst dede, en self ook medetrok; en noch ten tijde van de uitrusting der Oorlogschepen in den jaere 1558, die naer Bretanje togen. Dese is in den jare 1560

Antek. van M. P. Proost.

Kloekmoedigheid der burgers.

Ziet boven p. 109. &c.

Kloek seeluiden.

Gerrit Entfz. *Enk. Antek. Ziet boven p. 30. &c.*

Fredrik Symonfz. *Enk. Antek. Ziet boven p. 163, 171. 109, 112.*

Willem Janfz,

tot Admiraal en Overste van de vloot gestelt, daer men de drie duisent Spaensche soldaten, die hier eenigen tijd in den oorlog tegens Vrankrijk gebruikt waeren, mede naer Spanje bragt. Van welk Admiraelschap hem Commissie gegeven wierdt, bij den Heere Adolf van Borgonje, Heere van Wackene, Viceadmiraal generaal van der see, besegelt met het segel des Graven van Hoorn, Admiraal en Kapitein generaal van der see, welke Commissie wij tcreeren deses mans hier in voegen, luidende als volgt:

Ick *Adolf van Bourg^{den}*, Ridder, Heere van Wackene, Capelle, &c. Hoog-Bailiu der stede van Gendt, ende Vice-Admiraal Generaal van der Zee; Doe te wetene, dat also de Co: M^e. van Spaengnen, heeft doen toerusten ende esquiperen, zekere Schepen, omme het uitvoeren ende transporteren, uit dese Landen van herwaerts overe naer Spaengnen 't getal van drie duisent Spaensche soldaten, wezende in dienste van de voorsz. Co: M^e. Ende dat om 't beleet, ende gouvernemente van den meesters, Schipperen, ende den scheeps-volke, wesende op de voorn. schepen van noode es yemandt te ordonnieren, die van den zelven schepen, met den volke daer op wezende, last ende gouvernement hebben zal, mij te vullen betrouwende in de experientie ende neersigheit wezende in den persoon van Willem Janz, Burgermeestere van Enchusen, hebbe den zelven geordonneert ende gecommiteert, ordonnere ende committere bij desen, omme als Admiraal ende Overste van de Vlore, 't last ende Gouvernement van dier 't hebbe ende dragens, hem gevende macht ende autoriteit 't voorn. volk in goede Politie en ordene te houden over hen-luiden met zijne Vice-Admiraal, ende Meesters van den anderen schepen, zulk recht ende wet te doene als behooren zal. Bevelende daeromme den anderen schipperen ende scheepsvolke, wezende onder zijn regiment, den zelven Willem Janz, als haer-lieder Admiraal ende Overste gehoor te gevene, ende gheorzaam te zijne, zonder hem te verlatene in eeniger manieren, makende alsulke ordonnantie ende chijnen, als hij bevinden zal behoorlijk wezende; verzokende daeromme zeer ernstelyk van wegen de Co: M^e. aen allen Coningen, Princen, Vorsten, ende alle andere vrienden ende geallieerde der voorsz. Co: M^e. te water ende te lande, dat zij den voornoemden Willem Janz, in de qualiteit als vooren van alle 't inhouden van desen laten ende gedoogen volkommelik genieten ende gebruicken, ende, cyst noodt, hem doen alle hulpe, bystant ende troost. Gegeven te Middelburgh in Walcheren, onder mijn handt-teken, ende zegele der Admiraliteit, desen XXII^{en}, dag van Octobre xv^e. zestigh. Adolf de Bourgonje.

Ten aensien van dese dienften heeft de Koning hem en sijnen erfgenaemen het aengeworpe mollem, aen de Noordzijde der stadt onder sekere voorwaerde geschonken, bij seker Octroy den 3 Januarij 1564 gegeven. Ontrent de selve tijd of weinig laeter, heeft ook geleeft Herman Entsz, naderhandt Fabrijk, en einde-
lijk

lijk Burgermeester der stad, van wiens dapperheit tegens de Franconen in d' Enkhuifer Historie wordt gesproken: Daerna getuigt de Historie van de kloekmoedigheid der Enkhuifer Kapiteinen in den slag tegens Bossu, ook van Jan Gerbrandtz van Enkhuizen, Vice-admirael van West-Vrieslandt en Noordt-Hollandt, een seer kloekhartig seeman: en van Jan Reynertz een koopvaerder, die de Duinkerkers, tot tweemaelen toe, met ongemeene kloekmoedigheid afweerde. Onder dese Seehelden behoort ook gestelt te worden Jan Pieterz Prooft Grootfchipper, die, in den jaere 1611, nevens Schipper Cornelis Adriaenz Brouwer van Medenblik, tegens vijf groote Galeyn van Tunis in gevecht geraekt, hun manlijk affloeg, en 't volk van 't Medenblik's schip dat in brandt vloog, in 't sijne bergde: ook Jacob Pieterz van Enkhuizen die in Oostindien, in den jaere 1603, in plaetse van Siebakt de Weerd het Vice-admiraeltchap bediende: En Wijbrant Schram Admirael van een Oostindische vloot, die sich, in den jaere 1627, met het schip *Hollandia*, en 't jacht *Groottebroek*, tegens den Rover *Kompaen* en sijn vier groote roofschepen, van welke hij wierdt aengevochten, trefselijk quet. In dese stadt zijn ook gebooren *Freek Freekz Rijx*, en *Hendrik Janz. Schram*, Groot-Schippers, die eenige jaeren geleden, sich in Oostindiën door hare kloek oorlogs daeden vermaerd hebben gemaekt: als ook *Hillebrant Gerbrantz Quast*, in den jaere 1628 Viceadmirael van Noordt-Hollandt geworden: van gelijken *Volkert Kanunnik*; *Gerrit van Swol*; *Cornelis de Seeuw*; sijn soon *Lieven de Seeuw*; zee kapiteinen van groote strijdtbaerheit, en meer anderen, welker naemen en daeden onder de burgers in eerlijke gedachtenisse werden gehouden: Ook hebben d' Enkhuifers hunne kloekhartigheid in 't bestaen van nieuwe en vremde vaerten dikwils be- toont. Sij waeren d' eerste die uit dese landen na *Guinea* sijn gevaeren, en den handel in *Angola* hebben geopent. Sij waeren van d' alereerften die in 't geselschap van den vermaerden *Jan Huigen van Linschoten*, te dier tijdt hunne inwoonder en burger, tot tweemaelen toe de vaert benoorden om, naer *China* en *Oostindiën* sochten te vinden. D' Admirael van de drie, en daerna van de seven schepen, die ten dien einde d' eerste en tweede reise naer *Nova Semla* voeren, was *Cornelis Cornelisz Naey*, een Enkhuifer van geboorte. De straksgenoemde *Jan Huigen van Linschoten*, van *Haerlem*, heeft binnen Enkhuizen, (als een seestadt die met sijn aerdt overeenquam, die hij lief hadde en hem mer het *Treforierschap* vereerde) na dat hij twaelf jaeren in *Oost-Indië*, en nu tweemaelen in *Nova Semla* hadt geweest, het overschot van sijn leven willen doorbrengen, en sijne daegen eindigen. Hij overleedt hier in den jaere

Siet boven p. 77.
Enkh. Men.
Kapiteinen in
den slag tegens
Bossu.

Jan Ger-
brandtz.

Jan Reinertz,
Jan Pieterz
Prooft.

Jacob Pieterz.

Wybrant
Schram.

Freek Freekz.
Rijx, en Hen-
drik Janz.
Schram.

H. G. Quast.
G. van Swol
en anderen.

Nieuwe vaer-
ten bij hen be-
gonnen.

Siet boven p.
194, 195.

Sijn onder
d' eerste die
naer *Nova*
Semla voeren.
Siet boven p.
196.

Jan Huigen
van Linscho-
ten inwoon-
der en Trefo-
rier tot Enk-
huizen.

L. J. Wagenaar
in de Voorred.
van 't *Enkh.*
Zee-kaertboek

† *S. Ampting's*
Beschrijv. van
Haerl. p. 113.
Meynerdt Pil-
gromfz.

Frederik West-
phalen.

teffien hondert en elf den achtften Februarij, oudt acht en veertig jaeren. Onder d' Enkhuifers, die vrende landen besochten, telmen ook Meynerdt Pilgromfz een burger deser stadt, die in de jaeren 1555 en 1563 uit een ijver van dien tijdt te Romen en te Jerusaleem was geweest, en met den tijtel van Kruisheer en Ridder te rug keerende, door die van het Westende en Enkhuifen, met het luiden van alle de klokken, in de stadt wierdt gehaeft. Naderhandt heeft ook Frederik Westphalen een inboorling en burger tot Enkhuifen, de drie deelen des werelts Europa, Asia en Africa op sijne eigen kosten, uit enkle lust en genegentheit om de wereldt te sien, meest te lande doorreist, en den tijdt van twaelf of dertien jaeren in dat reifen doorgebracht: meenigte van landen en steden besocht, en de kenniffe van verscheide vrende faeken en taelen bekomen. In den jaere 1620 quam hij binnen Alkaijr, voer daerna over den Nijl, en reedt naer d' Egiptische Pyramiden. Ook kocht hij van d' Arabieren, sich daer ontrent onthoudende, een vergulde voet en handt, gebalsemt, van de Mumien, die aldaer in d' onderaerdtische graven gevonden waeren. Dese heeft hij in den jaere 1643 aen d' Anatomie of Ontledingkamer der Hoge Schoole te Leiden vereert: gelijk fulks in de groote kasse der selve kamer, uit een Opschrift van den Professor Otho Heurnius, kan werden gesien. In den jaere 1617 is hij te Weenen, en in den jaere 1620 tot Jerusaleem Ridder gemaakt. Hij overleedt in den jaere 1653 den tweden October tot Alkmaer, daer hem den Heere Adriaen F. Westphalen, Rechtsgeleerde, sijn soon dit graffchrift, in de groote kerk, heeft opgerecht:

OSSA HIC EXPECTANT RESURRECTIONEM.
FREDERICUS WESTPHALEN
ENCHUSANUS,
SAC. ROM. IMP. EQUES AURATUS
NEC NON HIEROSOLYMITANUS:
POST PERAGRATAM EUROPAM, ASIAM,
ATQUE AFRICAM
DIEM EXTREMUM CLAUSIT ALCMARIÆ
ANNO ÆTATIS SUÆ LXXII,
A CHRISTO NATO MDCLIII,
DIE II MENS. OCTOB.

Deſe

Deze stad heeft ook burgers voortgebragt en inwoonders gehad, die sich selven door verscheide soorten van geleerdheit en wetenschappen eenen naem hebben gemaekt, welker beschrijving dit verhael sal besluiten.

Beschrijvinge van de geleerde mannen der stad Enkhuisen.

Mr. Ruard Tapper.

D' eerste die ons hier voorkomt, is Mr. RUARDUS TAPPER, in sijn leven Professor in de Theologie, Deeken van St. Pieters kerk, en Cancelier van d' Academie tot Leuven, als ook Opper-Inquisiteur over geheel Nederlandt; een soone van Nanning Tapper, Burgermeester der stad Enkhuisen. Desen, die den vijftienden Februarij des jaers 1485, of soo anderen willen, 't geen mij waerschijnlijkst is, in den jaere 1487 wierdt geboren, denken wij den Leser in twederley tacffreelen voor oogen te stellen, eerst gelijk hem sommige beschrijven, die niet dan hooge deugden en groote gaeven in hem aenmerkten: daarna op een andre wijze, en met de woorden der geenen die hem met andre oogen aensagen, en ook gebreken van hem te boek stelden.

Valerius Andreas, Professor in de Rechten tot Leuven, spreekt van hem in sijn werk genaemt de Nederlandtsche Bibliotheek of Boek-kamer op dese wijze: „ Ruardus Tapperus van Enkhuisen, „ een Hollander, heeft tot Leuven in sijne jeucht na dat hij sijne „ naerstigheid soo wel in de Theologie als in de Philosophie hadt „ besteedt, de hoogste eertijtel van Meester in die wetenschappen „ ontfangen; en de Theologische Schoole xxxix jaeren met „ mondt en pen; en de kerke xxiv jaeren met het voorbeeldt sij- „ nes levens en sonderlinge godtvruchtigheid bestierdt. Met de- „ sen heeft Keiser Karel de vijfde wegens de heilichheid sijner se- „ den gemeensaem geweest; desen heeft het hof wegens de vroom- „ migheid sijns levens, en niet uit vleysucht, in waerde gehouden; „ van desen heeft het, als 'er van de gewigtigste saeken gehandelt „ wierdt, raedt gevraegt. Stervende heeft hij sijne Bibliotheek, „ die seer groot was, aen 't Collegie der Theologanten achterge- „ laten. Ter welker plaetse dit opschrift, vervatende een kort „ begrip van sijn leven en lof, in 't Latijn wordt gelesen: *Dit is de Bibliotheek van Ruard Tapper van Enkhuisen, Meester der seven konsten, vermaerd Professor der Heilige Theologie, en Deken van St. Pieters kerke, weinig min dan vierentwintig jaeren, als ook in woortijden een seer waerdig Kancelier van dese bloeiende Academie. Die gelijk hij in sijn leven met levende stemme en onvergelykelijke geleerdheit de Studenten der Theologie negen en dertig jaeren lang heeft onderwesen: alsoo ook den selven leerlingen met dese sijne achtergelate rijke Bibliotheek noch nae sijn doot heeft willen vorderlyk sijn. Een man die voormaer een onsterffelijke en eeuwige gedachtenisse waerdig is, die niet alleen de Theologanten, maer ook de Christelyke Republyke seer hooglyk heeft verplicht. Hij heeft niet voor sich selven geleest, maer voor Christi*

Beschrijving van Mr. Ruard Tapper, uit de Schriften der Roomsch-gefinden.

Val. Andr. Biblioth. Belg. Lovanii typis Jac. Segers 1643. p. 802.

kerke : om welker wille hij sich selven met geduwigen arbeid heeft gebrooken. en den haet der boosen en veelerley gevaerlijkheden onderworpen , ja eindelijk sich selven door bekommeringen en quellingen afgemat . Ten heeft niet konnen verborgen blijven wat hoogwaerdige ampten dat hij is ontweken . Van synen arbeid en neerstigheid heeft sich Keiser Karel de V dikwils gesocht te dienen , van gelijken Philippus de Koning van Spanje , ook selfs de Paus . Dezen is het ampt van Kettermeester , om syn vaderlandt van ketterijen te suiveren , bevolen . En hoe kloekelijk hij sich daer in gedraegen heeft , hoe seer hem die sack ter hertenging , konnen d' Oversten der kerke getuigen ; dat sellen getuigen , soo lang als de Christelyke Religie in wesen blijft , d' Uitleggingen der Artijkelen van Leuven , die met soo grooten arbeid , als lof en graege verwachting van allen in 't licht sijn gegeven . Dese door bevel van de Koninginne Marie Landtvoogdesse deser Nederlanden gepesst , van Leuven tot Trenten gevordert , heeft daer , onder de Nederlanderen d' eerste plaetsē voorgeset . Hoe grooten ijver hij daer voor 't Catholijk en rechtsinnig gelove betoont heeft , weten de seer heilige en geleerde Vaders , die syne toestemmers waeren . Ten laetste tot een seer hoogen trap van onderdom , van godtvruchtigheid , en wijsheit gekomen sijnde , is hij waerlijk in Christo en sijne gemeente gestorven . Want ter saeke van seer gewichtige handelingen , door welke de Koning van Spanje in cniede wierdt gehouden , van Leuven tot Brussel geroepen , is hij , onder de vergeeffche versuchtingen van alle vroomen sijn leven en moeijlykheden afleggende , en den Koning van Spanje daer laetende , in den Raede des allerhoogsten Godts en eeuwigen Konings gewilliglijk opgevoert , in den jaere MD. IO. LIX. den II Maert , in het LXXI^{te} jaer sijnes ouderdoms . D' armen heeft hij gestelt tot erfgenaemen van alle sijne goederen . Dus verre dat opschrift . Noch heeft hij behalven sijn Bibliotheek en andre erfgaben , die tot vermeerdering der gemeene goederen , aen 't Theologisch Collegie en andre plaetsen sijn achtergelaten , een Theologische beurs ingestelt , die daerna het kleene Collegie is toege-eigent . Ook sijn er bij hem twee beursen gemackt aen 't Collegie van Paus Adriaen den VI , begeerende dat men 't overschot tot eeuwige renten soude uitdeelen aen arme Studenten der Theologie van een deughtsaem leven , goed verstant en neerstigheid , om hun van boeken en andren noodtdruft te versorgen . Sijn lijk wierdt naer Leuven gevoert , en in 't Koor van St. Pieters Kerk bij 't hoog altaer ter aerde gebragt . Sijn grafchrift op een kopere plaet gesneden , luide als volgt :

Val. Andr. Fass.
Acad. p. 292.

Ejus Fass.
p. 306, 307.

Sijn graf-
schrift.
Val. Andr.
Fass. p. 103.

Domini RUARDUS TAPPER, ab Enchusa,
S. Theol. Professor celeberrimus, Decanus, Cancellarius,
suâ incomparabili doctrinâ, integritate, auctoritate,
hunc Chorum annis XXIV. Scholam XXXIX. rexit, docuit.

*Supremus Fidei Inquisitor, patriam sectis purgare,
salutaribus doctrinis, etiam libris ad hoc editis,
completre studuit.*

*Catholicam Religionem haeresibus vexatam,
ad Tridentinum Concilium è Belgio primus evocatus,
constanter defendit.*

*Sui temporis Pontifibus, Carolo V. Casari
Philippo Hispaniarum Regi, non immerito, carissimus.*

Obiit Bruxella an. Dom. MD. LIX. Martij II. atatis vero LXXII.

Pauperibus omnium bonorum haeredibus instituitis.

Eius anima pacem precemur.

Dat is:

Heer Ruard Tapper van Enkhuisen, vermaerd Professor der heilige Theologie, Deeken en Cancellier, heeft deese kerke den tijdt van XXIV jaeren en de Schoole XXXIX jaeren met syn onvergelykelyke geleerdheit, oprechtigheit en auctoriteit bestierd en onderwesen. Tot Opper-Inquisiteur des geloofs gestelt, heeft hij syn vlijt gedaen om't Vaderlandt van secten te suiveren, en met heilsaeme leer- ringen, ook boeken daer toe uitgegeven te vervullen. Den Katholijken Godts dienst met ketterijen gequelt sijnde, heeft hij, d' eerste die uit Nederlandt tot het Concilie van Trenten was geroepen, standvastelyk verdedigt. Den Pausen sijnes tijds, Keiser Karel den vijfden, en Philippus den Koning van Spanje, is hij, niet sonder reden, seer lief geweest. Hij overleedt tot Brussel in het jaer des Heeren 1559 den 2 Maert, in 't LXXI sijnes ouderdoms, hebbende d' armen tot erfgenamen van alle sijne goederen gestelt. Lact ons bidden voor de rust sijner siele.

Mattheus Galenus van Westkappel prees hem met een lijkrede. Aubertus Miraeus getuigt onder anderen van hem, dat hij door d' uitgegeve Leuvensche Artijkelen gelijk als den standaert hadt opgesteken om de ketterijen te bevechten en t' overwinnen: dat hij de lessen van Adrianus Florentius, naderhandt Paus Adriaen de VI, met geduursaeme neerstigheit hadt gehoord: dat hem Keiser Karel als voor sijn Vader hielt: dat hij met Koning Philips den II seer gemeensaem was: dat sijn huise een orakel van geheel Nederlandt schijnt geweest te sijn. Want Keiser Karel de vijfde hadt dikwils Petrus Sotus, en ook Petrus Malvendus Spaensche Godtsgeleerden, en N. Berlaquius Henegouwer en andere, om raedt te vraegen, tot hem gefonden. Dat hij ook meenigmaelen als 'er over de bestellinge van 't gemeene best en herstelling der religie in Duitschlandt en Walsch-Nederlandt gehandelt wierdt, tot Brussel was geroepen. Hij was op het Concilie van Trenten bij de Voorfitters en al de Bisschoppen in soo hooge achtung ge- weest;

*Val. Andr.
Biblioth. Belg.
p. 803.
Aub. Miraei
Elog. Belg.
p. 22.*

weest, dat men hem een uitgeleze en eerlijke sitplaats toevoegde. Hij heeft, seit ook Miræus, den Prinzen geraeden, dat men 't getal der Bisschoppen in Nederlandt soude vermeerderen. Hij overleedt door overval van een beroerte, en was altijdts gefondt, en sterk van lichaem geweest. De Minrebroeder Henricus Sedulius noemt hem een seer vermaerd burger van Enkhuizen, een scherpsinnig Philosooph, een seer groot Theologant en een seer gestrenge voorvechter van 't rechtinnig geloof. Hij was in den jaere 1519 den 14 van Augustus tot Leuven Doctoor in de Theologie geworden; en heeft sedert dese boeken geschreven, en in 't licht gebragt: *Explicationes in Articulos, circa Ecclesiastica dogmata hoc seculo controversa, à Facultate Theologica Academia Lovaniensis Caroli V Imp. jussu collectas.* Lovanii, 1555. fol. Tom. II. dat is, *Uitleggingen over de kerkelijke leerstukken die in dese eeuw in verschil staen, van de Theologische Faculteit der Academie tot Leuven, door bevel van Keiser Karel den vijfden biseen vergadert. tot Leuven in 't jaer 1555 in fol. in twee stukken.* *Orationes Theologicas varias: unâ cum Corrollario De veris calamitatum Belgii causis atque remediis, ad Carolum V, & Ferdinandum I. Imp. à Guil. Lindano vulgatas.* Colonia, 1577. 8. typis Lud. Alectorii. dat is, *Verscheide Theologische Oratiën: met een Bijvoegsel Van de waerachtige oorsaken en remedien der Nederlandtsche swaerigheden aen de Keisers Karel den V en Ferdinand den I. door Wilhelmus Lindanus aen den dag gegeven.* Ook sijn al sijne Werken tot Keulen bij een gedrukt door . . Birkman 1582 in fol. Noch heeft hij geschreven Een Traetact van de Voorzienigheit Godts en Prædestinatie, 't welk noch ongedrukt in 't groote Theologisch Collegie tot Leuven werdt bewaert, en niemandt, wegens het slecht gekrabbelt schrift en 't verkorten der letteren, tot noch toe heeft konnen lesen.

Korts naer sijn doot is 'er een Latijnsch boekken uitgekomen met desen tijtel *D. Ruardi Tappert Enchusani Apotheosis*, dat is, *D. Ruard Tappers Hemelvaart*, gestelt, soo Valerius Andreas getuigt*, door Henricus Geldorpius, dien G. Cassander, in een sijner brieven †, een seer geleerden Rector noemt. In dit Geschrift werden eenige sacken van Ruard Tapper verhaelt, die ons den man in een andre gedaente afmaelen, en hier kortelijc staen aen te tekenen: De Schrijver doet hem hier in een 't saemen-spraek sich selve beschrijven en anderen van hem getuigen. Hij werdt beschreven als een persoon die van sijner jeucht aen kleen van verstandt en swak van geheugenisse was; een groot vijandt van geleerdtheit; valschen wreedt tegens luiden van andre gesintheit. Toen hem sijn moeder eerst op de hooge Schoole bragt, vertelde sij dat haer soon, twee jaeren te vooren, seftien jaeren oudt sijnde, geen onderscheidt wist te maeken tusschen een koe en korenmolen, en dat

Hem Sedul.
Hist. Seraph.
p. 666.

Val. Andr. Fast.
p. 105.

Boeken door
hem geschre-
ven.

Val. Andr. Bi-
blioth. Belg.
p. 303.

Ejusd. Bi-
blioth. p. 804.

* *Biblioth. Belg.*
p. 803.

† *Cassand. Oper.*
p. 1120.

Een andre be-
schrijvinge
van Ruard
Tapper.

Sijn plompig-
heit.
Ruardi Tapp.
Aparheos. p. 52.
53.

dat hij geen paerdt van een vrachtschuit kon onderkennen. Ook is 't geschiedt dat hij, toen men hem naer Leuven geleyde, tot Diest op een paerdemarkt komende, sijn moeder als iet wonders koeijen toonde, die geen hoornen hadden, niet bemerkende dat het paerden waeren. Ja Martinus Dorpius hadt dikmaels in openbaere vergaederinge der School leeraeren van hem geseyt, dat hij veel meer tot de koren molen of baktrog geboren was, dan om in eenige geleerdtheit, veel min godtgeleerdtheit, geoeffent te worden. Elders noemt hem Geldorpius een feer lomp en boersch mensche; seer kleen van memorie †, soo dat hij weinig woorden kon spreken sonder behulp van schrift. Daerom voerde hij wel twee wagens met boeken met sich op het Concilie van Trenten, 't welk oorfaek gaf, dat selfs de jongens op de reise met hem den spot dreven; roepende met gemeener stemme: *Te vergeefs voert gij de boeken met u, maën gij geen wijsheit hebt in uw herte.* Dat selfde deden ook de Theologanten der Protestanten. Tot Leuven heeft hij sich in de Philosophie geoeffent, gebrukende d' uitlegginge van Thomas Scotus, Ægidius van Romen, Holcot, en Bricot, tot dat hij Meester der seve vrije konsten wierdt gemaekt. Daerna is hij van Johannes Briardus van Aet, Nicolaus van Egmond, Godtschalk Rosemondt, en andre Leermeesters door de leeringen van Petrus van Taranten, Bonavontura, Gabriel Biël, Thomas en Scotus, tot het heilig Doctoorfchap der Theologie verheven. Hij wierdt voornaemelijk geprefen om dat hij de Schriften van de Heydensche Poëten en Orateuren, maer infonderheit de boeken van Erasmus, die toen de verftanden der kinderen overal betoverde, meer als de pest haette: en dat hij in sijn jonkheit de betekenisse der woorden, en de suiverheit van 't kerkelijk Latijn, niet uit Terentius of Cicero, hadt geleerd, maer uit Gemma gemmarum en Catholicon. Hij was gantsch onversien van welspreekentheit, een groot staemeraer*, die ook de letter R niet uit kon spreken ‡, en dienvolgens niet bequaem was om te prediken en Misse te doen. Wanneer hij op een tijdt Maximiliaen, toen Koning van Bohemen, naderhandt Keiser, den tweeden van dien naeme, tot Leuven met een Lofrede sou begroeten, voerde hij 't woordt op sulck een wanschikkelijke wijze, dat hem de Koning heete swijgen, seggende: *Ik sal u soo weinig verstaen in 't geen gij seggen sult, als ik u verstaen hebbe in 't geen gij gesegt hebt.* Op het Concilie van Trenten wierdt hij van de Spaensche Doctoren wegens sijne ongeleerdtheit en plompheit over een kleene oratie, die hij dede, bespot. Te vooren in den jaere 1525 heeft hij als Affessor of Bijfitter van den Inquisiteur Nicolaus Montanus, nevens Godtschalk Rosemondt, en anderen, Jan van Woerden een

Apostheef. p. 53.

Apostheef. p. 41.

† Apostheef. p. 45.
en p. 50.

Apostheef. p. 76.

Sijn Leermeesters.

Apostheef. p. 50.

p. 51.

Apostheef. p. 52.

* Aposth. p. 135.

‡ Aposth. p. 152.

Aposth. p. 29.

Aposth. p. 75.

Helpt Jan van Woerden ter doodt verwijfen.

Aposth. p. 54, 55.

Priester, die een vrouwe hadt getrouwt ter doot en ten vyere helpen verwijfen. Ook plag Ruard dikwils in de Schoole vast te stellen: *'Tis in de kerke beter te verdragen dat een Priester twee hondert bysitten heeft, dan een echte vrouwe.* In den jaere 1543, weinig dagen naer dat Marten van Rossum door de kloekheit der burgeren van Leuven was afgeweert, heeft Mr. Ruard Tapper verscheide ingesetenen met ketterij beticht, eenige in geldtboeten werven, sommige tot wederroeping gedwongen: andere aen staeken doen verbranden, etlijke doen onthoofden, en ook eenige vrouwen van de voornaemste der stadt levendig in d' aerde laeten bedelven en smoren. Ter selver tijdt heeft hij Persevald van Brugge, een Redenaer, die sijn mondt wat te veel roerde tegens de Doctoren van Leuven voor recht gedaegt. Maer alsoo de meesten medelijden met den gedaegden hadden, en dat hij sijn onschuld veellicht betoont sou hebben, heeft men hem, een blindt mismackt mensche, met Sodomie beticht, en daer door sijne goetdgunners van sijne verantwoording afgeschrikt. Voorts heeft hem Ruard toen hij geen schuld wilde bekennen, of berouw toonen, tot een eeuwige gevangenis gedoemt. Maer daarna vernemende, hoe de gevang van hunger verging, en dat sijn verkochte Bibliothek niet genoeg was om hem daegelijks te voeden, heeft Ruard een anderen raedt gefocht. Om geen schade te hebben van sijn leven, noch geen schande wegens sijn doot, heeft hij hem aen een Edelman, die voor hem badt, ten einde hem die bewaeren soude, geschonken, doch in sulker voegen, dat hij dien Edelman, door dit werk naderhandt verdagt sijnde, geperst heeft daer over te recht te staen, en hem eindelijk als een voorstander van ketterij al sijn goet heeft benoemen. 'T was hem seer tegens de borst dat de plakkaeten van Keiser Karel en Koning Philips op het stuk der religie gemaekt niet noch strenger wierden te werk geitelt. Hij riedt den Koning dat hij de stadt Antwerpen, die wegens haeren koophandel d' Inquisitie tegenstondt, met ruiters en knechten in dier voegen soude omringen, dat er geen uitkomst open bleve, het sij om t' ontvluchten het sij om genade te bidden; daerna moegt hij daer t' vier in schieten: den Vorst versekerende, dat dit voorbeeld d' andre steden soude afschrikken, wanneer sij saegen dat de Koning soo weinig werks maekte van d' allergrootste. Van het Concilie tot Trenten weêr t' huis gekomen, en met het Opper-Inquisiteurschap versien sijnde, begoft hij overal door het landt te trekken en de parochiën t' ondersoeken. Veele Pastoren naemen de vlucht. Hij toog in d' Augustijner en Reguliers Kloosters, want dit slag van Monniken hadden t' overlag met Luther en Erasmus, die van hunne ordens waeren, gehouden. Daer heeft hij terwijl de broeders in de kerken songen, de sloten van hunne cellen.

Apoth. p. 56.
Vid. & p. 40.
 Sijn wreedt-
 heit tot Leu-
 ven:
Apoth. p. 109.

tegens Perse-
 vald van Brug-
 ge.
Apoth. p. 110.

Sijn raedt te-
 gens Antwer-
 pen.
Apoth. p. 60.

De bediening
 van 't Inquisi-
 teurschap.
Apoth. p. 110,
 111.

cellen gebroken, en sich een toegangk gemaeckt tot hunne allerdiepste verborgentheden. Al wie in sijn handen vielen wierden selden ongeschend't ontslagen. 'T einde van 't pleit was gemeenlijk de doodt, of andre seer swaere straffen. In d'inquiltie en 't pleit tegens Heer Engel de Merle of Merula, Pastoor tot Heenvliet, was hij ook een voornaem werktuig, en een aendrijver sijnes doots, door wegen die weinig Christelijk waeren, hem met groote onbillijkheit, geveinstheit, valscheit, en selheit te keer gaende: 't geen wij voor desen in een ander boek in 't brede hebben verhaelt †. Op sekeren tijdt heeft Heer Engel tot Leuven (daer hij toen uit Hollandt was vervoert) over Mr. Ruard, ten aenhooren van verscheiden, geklaegt, hem in sijn aengesicht aenseggende, *Dat hij, Ruard, veele Articulen tegens hem hadt verdicht, en eenige met bedrog verandert, en vermindert: dat hij hem, gevangen, in groote en onnodige kosten hadt geworpen* (want Ruard sich veinfende met de saeke des gevangens den gantschen tijdt bekommert te sijn, was op des selfs kosten naer Enkhuifen gereist, om daer etlijke dagen met sijn vrienden goedt cier te maeken) *dat hij een valsch vonnis in 't hof van Hollandt hadt doen uitspreken; dat hij hem syne goeden en schriften dikwils met groote bitterheit hadt doen benemen; eindelijk, dat hij van hem en sijn medestanders met veel bedrogs was omringt en overvallen.* Op welke aensegginge Ruardus niet een woordt antwoorde, maer hij gaf met sijn stillwijgen en groote beschaemtheit getuigenisse tegens sich selven. Men socht Ruards toorn en ongenadigheid door het tusschen spreken en bidden van groote persoonen te stillen, of te versachten. Doch hij wilde na geen sachte voorstellen luisteren. Dan echter wierdt hij op sekeren tijdt in sijn gemoedt soo beweegt en aengestaft, dat hij den Pastoor van St. Jacob te Leuven aen den gevangens sondt, om een verdrag te treffen tusschen hen beiden, behoudens yder sijne eere. Maer 't was vergeefs. Mr. Ruard wilde gebeden sijn, en verstondt niet dat in 't maeken van 't verdrag eenig gewag sou gemaeckt werden van de Haegsche treken, die in 't itellen en uitspreken van 't vonnis waeren gebruikt. Als men ook tot Leuven soo veel kennisse kreeg van des gevangens onschuld, dat onder anderen een Doctor en Professor in de Theologie veel goeds van hem sprak, wierdt dese voor Mr. Ruard ontboden en heftig overgehaelt: ja Ruard seide tot sijn medebroeder: *Alsoo gij veel verkeert bij de beste en meestigachtste luiden deser stadt, en veel goeds hebt gestrooit onder de menschen, en veel lofs hebt verbreidt van desen gevangen Angelus, soo hebt gij daer in qualijk gedaen. Nu beveelen wij u, ten sij gij verdacht wilt gehouden sijn van ketterij, dat gij soo veel quaeds van hem strooit, en segt by 't volk, en anderen daer gij mede verkeert, als gij goeds van hem gesegt hebt.* Hij maecte enen Mr. Floris Egbertsz

Apoth. p. 133.

Sijn handel tegens Engel Merula, *Apoth. p. 111, &c.*

† *In 't Verhael der Reform. in Nederl. p. 245, 246, 253 &c. Siez ook de Historie van Angelus Merula p. 89 &c. 93, 96, 97 &c. 101, 103, 118, 119, 136, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 155, 156, 165, 168, 198, 200.*

Hist. van Ang. Mer. p. 156. Apoth. p. 132.

Hist. van Ang. Mer. p. 163, 166.

Hist. van Ang. Mer. p. 168.

Dient sich van Mr. Floris Eg-

bertsz voor
Onder-Inqui-
siteur in Hol-
landt.

*Aposth. p. 158.
&c.*

*Siet P. C. Moosers
Hist. II, 57 &c.
Verhaal der Re-
form. in Nederl.
p. 293; &c.*

Aposth. p. 169.

Sijn vervol-
ging tegens de
boeken,
Aposth. 86.

en haet tegens
Erasinus.
Aposth. p. 86.

Aposth. p. 88.

Van sijn boe-
ken.
*Aposth. p. 94,
95.*

Sijn gesprek
met Viglius.
*Mens. Ant.
Van der Linden
Præfat. Systeem.
Theol. p. B 3.*

Egbertsz van Haerlem, Pastoor van d' oude Kerke t' Amsterdam, tot sijnen Onder-Inquisiteur of Kettermeester, die hem voor een verspieder in Hollandt verstrekte. Dit was de selve die den Schout van Amsterdam Willem Dirksz Bardes met valsche getuigen het stuk der Wederdoperij socht te last te leggen, en dese beschuldiging aen Mr. Ruard overschreef, die se tot Brussel aen 't hof bragt: maer de valscheit wierdt ontdekt en der Kettermeesteren aenflag belet. Dit was Ruards laetste strijdt: overal heeft hij d' overhandt gehadt, hier schoot hij te kort. In dat selfde boecksken van Geldorpius hoort men Mr. Ruard, over het dooden ter saecke van religie, aldus spreken: *Daer is niet veel aen gelegen of de gemen die dus sterven schuldig of onschuldig sijn, wanneer slechts het volk door het voorbeeldt afgeschrikt werde: 't welk meest geschiedt met het dooden van luiden die door geleerdheit, rijkdom, en overhetsampten of aedeidom uitsteken. dit wierdt tot Amsterdam voornaemelijk vereischt.* Gelijk hij een vervolger was van menschen, soo was hij 't ook van boeken, die de Roomsche kerke te naegingen. Hij socht nevens d' andre Schooldoctoren tot Leuven alle boeken die na hun oordeel ketterfch waren te doen verbieden. En hoe wel dat se in dit stuk al veel verwierven, noch tans konden se tegens Erasmus, wiens schriften sij vooral wilden uitroeijen, hun sin niet krijgen. Met al hunne censuren, die se den Koning in 't heimelijk ter handt stelden, wierdt niet uitgerecht. D'eene tijdt waeren hen des Konings Raedtsheeren tegen; op een ander tijdt de Kancelier van Brabant; op een ander tijdt de Bisschop van Atrecht, Antonis Perent van Granvelle, die in hun oog een groot Erasmiaen was. Dan korts daerna bragten de Leuvensche Doctoren door den Paus te weege dat men ook de boeken van Erasmus verboodt. Van de drie boeken bij Mr. Ruard onder den naem van *Uitleggingen over de Leuvensche Artijckelen* uitgegeven, werdt getuigt, dat se den tijdt van veertig jaeren onderhanden waeren, en van alle Doctoren, Licentiaeten, Baccalauren, in dien langen tijdt op sijnen naeme bij een sijn geflantst. In dese boeken waeren gheele Capittelen uit de schriften van Calvinus en Melanchton: soo dat men 't geen men met Plakkaeten hoog en dier hadt verboden, nu veiliglijk in Ruards boeken kon lesen, en door het vergelijken met sijne wederleggingen gewaer wierdt, dat de redenen daer hij met streedt seer swak waeren. Van dit verstandt was ook de President Viglius, een seer geleerd en wijs man. Want als Doctor Ruard op sekeren dagh beklaegsgewijs tot hem seide: *Dat d' onachtsaemheit der Poltijken in 't uitvoeren der Plakkaeten, op het stuk van den godtsdienst uitgegeven, een oor/saek was dat de ketterijen in Nederlandt toenaemen, ontkende dit de President, seggende, dat sulks door sijne en sijner medebroederen schuldt geschiedt*

schiede, en wanneer Tapper dit hevig tegenprak, gaf hem Viglius tot antwoordt: *De Ketterfche leeringen, die wij op fwaerepeene verbieden te lezen, maekt gij in uwe boeken, die met Privilegie fyn verfen, gemeen.* En als d'ander daer op feide, *de wederleggingen voeg ik daer bij*, foo voor de Prefident daer dus op in: *Ik weet dat wel, maer de Lesers die seer naeu letten op d' argumenten der partijen, leesen de wederleggingen met geen aendacht, of fij veritaen se niet genoeg.* Met fulke aenspraeken om vervolging te verwekken heeft Mr. Ruard voor defen fijn Landtsheeren dikmaels moeylijk gevallen, met naemen Keifer Karel. Doch fijn stoute yver is hem eindelijk quaelijk bekomen. 'T gcschiede in den jaere 1559 dat hij tot Brussel gekomen, wegens d' Academie van Leuven, gehoor verfocht bij den Koning Philips den tweeden. De boodtschap was om een bloedig Plakkaet te verfoeken. Hij dacht den toegang dien hij bij den Keifer hadde, hier bij den Koning fijnen Soon te vinden. Doch hij moest eerst buiten staen: daarna is hij midden door de wacht in des Konings binnenften kamer gedrongen. Hier kreeg hij geen antwoordt nae fijnen fin, en de Koning deedt hem uitstooten. Dit ontfelde hem der maeten, dat hij al kijvende op de Raedtsheeren, schielijk nederstorte, schuimbekte en op de tanden knerfte, sonder meer te spreken, of weêr tot sich felven of tot de fijnen te keeren. Dus gaf hij den geest ten huife van den Prefident Viglius. Op fijne beeltenisse, die voor dese beschrijving gestelt is, heeft men naderhandt dit gedicht gepaft:

Sijn doodt.
Apoth. p. 25,
28: 105, 106,
170.

*Dees' heeft het Paependom met ijver voortgeplant.
Dees' Kettermeester stak de musaerden aen brandt,
Maer d' aisch schoof overal, in winkelen en hoeken.
Syn Inquisitie schoot te kort in 't onderzoeken.
De terwe trok hij uit in plaets van 't boofe saedt.
Hoe onwast staet de kerk, die op dees' gronden staet?*

Binnen Enkhuizen is ook geboren WILHELMUS SEGERUS, die van W. Goudthoeven in het Bijvoegfel der oude Hollandtsche Chronijke †, onder de Hollandtsche Geleerden wordt gestelt.

Wilhelmus Segerus.

Valerius Andreas spreekt ook van REINERUS JOHANNIS van Enkhuizen, Prooff van St. Marie tot Walkourt. Dese was Doctoor in beide de rechten, en overleedt in den jaere vijftienhondert negen-eneveertig.

† p. 221.
Reinerus Iohannis.
Val. Andr. Fast.
Acad. Lov.
p. 185.
Theodoricus Langius.

Dese stadt heeft ook voortgebragt THEODORICUS LANGIUS, een man van treffelijke geleerdtheit, die de Griekfche taelen tien jaeren lang in de hooge Schoole tot Bordeeux heeft onderwefen. In welken tijdt hij met de geleerde mannen, die toen in dat ge-

welt

W. v. Gouthoe-
ven in de Chron.
van Holl. p. 222;
Fr. Sweertii
Athen. Belg.
p. 700;
Aub. Miraei
Elog. Belg. p. 131;
Val. Andr. Fafl.
Acad. Lov.
n. 282; ejuad.
Biblioth. Belg.
p. 819; Descrip-
tion au Pays
bas par L.
Guicciardin.
p. 85.

west waeren, seer gemeensaeme vrientdschap hielt, insonderheit met dien grooten Iulius Cæsar Scaliger, den Prinse der geleerden sijner eeuwe. Daerna wierdt hij in den jaere vijftien hondert drie en vijftig bij die van d' Academie tot Leuven, in 't Busleidtsche Collegie der drie spraeken, tot Professor der Grieksche taele beroepen, welk ampt hij bedient heeft tot sijnen hoogen ouderdom, tot dat hij de kruk moest gebruiken en sijne oogen schemerden. Hij overleedt tot Leuven in den jaere vijftien hondert acht en tseventig, den achtsten van Iunius, soo Fr. Sweertius, of den tienden, soo Valerius Andreas getuigt. Sijne boeken heeft hij gemaekt aen 't Busleidtsche Collegie. Tot noch toe sijn 'er geen schriften van hem uitgekomen: alleenlijk heeft hij de lactste Uitleggingen van Petrus Nannius over de Landt-gedichten van Virgilius Maro in 't licht gebragt. Theodorus Velius gedenkt hem onder de geleerde mannen van West-Vrielandt met dese woorden:

Theod. Velii
Westfr. p. 22.

Quid claram Enchuse faculam te candidè LANGI?

Waer van de sin is:

*En hoe gedenk ik u, en prijs u in mijn dicht,
Oprechtèn LANGIUS, Enkhuifens helder Licht?*

‡ p. 90.

Mr. Heertjen
Ysbrantfz.

M. Z. Boxhorn noemt hem in sijn Tooneel van Hollandt ‡ onder de vermaerdste Leermeefters van die tijden.

Bij sijnen tijdt heeft ook geleest HERITIUS ISBRANDI anders Heertjen Ysbrantfz. van Wijdenes, een ingeboren tot Enkhuifen. Hij was met den naem van Meester verciertd, en ook begaeft met den geest der Poëfije; 't geen eenige sijner Latijnfche gedichten (die in den boek-kamer van Mr. Adriaen Westphalen Rechtsgeleerde van Enkhuifen, tot Alkmaer bewaert worden) getuigen. Na dat hij den naem van Baccalaureus in de Rechten, tot Leuven hadt bekomen, heeft hij, wêr t' huis gekeert, sijn geboorte-ftadt in gerechts-faeken ten dienft gestaen, en het Schepenschap tot verscheide maelen bekleedt: onder anderen, 't geen mij uit een oudt stads boek is gebleken, in de jaeren 1557, 1560, 1562, 1564, en 1570. Hij overleedt in den jaere 1611, den 4^{den} Januar. oudt 88 jaeren.

Dr. François
Maelfon.

FRANCISCUS MAELSON, foon van Pieter Maekfchoon, welke bijnaem in Maelfon is verandert, Doctor in de Medicijne, die ook tot Enkhuifen is gebooren, verdient hier door sijn uitnemende geleerdtheit een seer eerlijke plaetse en gedachtenisse; want hij was in verscheide taelen ervaeren, en soo geoeffent in 't Grieks, dat 'er noch veele van sijn brieven in die taele aen den

ver.

vermaerden Gemma Frifius gefchreven met Gemmaes antwoor-
den in wefen fijn, welke bij den Heere Diedrik van Wijdenes,
gefeit Baens, beruften. In den jaere 1563 wierdt hij tot Stads
Doctor aengenomen. doch ~~hij~~ heeft defe bedieninge niet lang
geoeffent: want nae de verandering in den jaere 1572 tot Enk-
huizen, en in gantsch Hollandt, voorgevallen, begaf hij fich in
dienft van 't vaderlandt; en toonde federt foo groote bequaem-
heit in 't verhandelen van facken van staet, dat hij met reden ge-
acht werdt voor een van de voornaemfte ftichters van 't gebouw
der vrijheit. Hij beklede het ampt van Pensionaris der ftadt Enk-
huizen, en verkreeg foo groot een aenfien bij die van West-Vrief-
landt en 't Noorderquartier inde vergadering van de Staeten, daer
hij lange jaere na den anderen ordinaris Gedepnteerde Raedt is ge-
weeft, dat hem veele den *seven-stem* noemden. Ook was hij Raedt
van Prins Willem van Oranje, en daerna Pensionaris van West-
Vrieflandt; eindelijk Raedt nevens Prins Maurits wegens haere
Ed: Gr: Mog. Verscheide gefandtschappen heeft hij tot genoegen
van fijne Meesters helpen uitvoeren: in de jaeren 1575 *
en 1585 † aen de Koninginne Elizabeth in Engelandt; en in
den jaere 1596 aen den Koning van Denmarken Christiaan den
vierden ‡. In den jaere 1587 was hij een der voornaemften,
die Leicefters voornemen tot Enkhuizen hielp fluiten §. In
den jaere 1591 sat hij, nevens den Predikant Andreas Castrico-
mius van Enkhuizen, en noch dertien foo Politijken als Kerkelij-
ken, door last der Staeten van Hollandt, over het instellen eener
Kerkenordeninge †, die naer een ontwerp van den jaere 1583 in
ordre gebracht en voltrokken sijnde, echter geen voortgangk
nam: dewijl eenige steden ter eenre sijde die verwierpen, bewee-
rende dat de kerken met defe ordening in verscheide facken te veel
was toegegeven; en dat veele Predikanten ter andre sijde verston-
den, dat de kerken daer in te veel benomen was; foo dat eenige
lieten verluiden, dat men de Predikanten die daer over gestaen
hadden, behoorde te censureren, als of sij 't recht der kerken weg
gegeven, ja foo eenigen spraeken (doch met groot onrecht foo een
yder wift) hadden verkocht *. Hij was ook een voornaem Voor-
flander en begunstiger van alle seevaerende luiden, en hadt son-
derlinge kenniffe van de seevaert en den aenkleven van dien †.
Ook deedt hij, in den jaere 1594, seer groote neerftigheit om de
vaert naer Nova Semla of benoorden om naer China en Oostin-
diën t' onderfoeken en te bevorderen, gelijk wij in de Historie
van Enkhuizen hebben verhaelt.

LUCAS IANZOOON WAGENAER, een geboore bur-
ger der stadt Enkhuizen, mag ook met groote reden onder de ge-
leer-

* Hoofst x, 434;
G. Camdent.
Annal. Elisab.

p. 254.

† Bor xx, 63, b.

Siet hier boven

p. 174.

‡ Bor xxxiii,

57 c. etc.

Siet hier boven

p. 200, 201.

Bor xxviii,

21 d.

§ Enkh. Aent.

1 Bor xxviii,

22 b. etc.

* Bor xxviii,

25 d.

† L. I. Wagenaer

in de Voorred.

van 't Enkh.

Zeevaert-boek,

Siet p. 169.

Lucas Ianz.

Wagenaer.

leerden deser stad werden genoemd; niet om sijne geleerdtheit in Latijn of Grieks, maer in een konst, daer naest Godt Hollandts welvaeren aen hangt; de Konst der Stierluiden en wetenschap der seevaert. Door sijne meenigedige reisen ter see, en geduurige opmerking en onderzoek van havens, killen, kusten, stranden, sanden, banken, klippen en gronden, was hij een feer ervaere Pilot en Stuurman geworden; en stelde met 'er tijdt eenige beschrijvingen, en kaerten van sijn waernemingen en ondervindingen op papier; die hij ten dienste van alle seevaarders in den jaere 1584 en 85 tot Leyden bij C. Plantijn op sijne kosten deedt drukken. Dit boek droeg den titel van Spiegel der Seevaert en hadt twee deelen: het eerste wierdt den Prinse van Oranje en 't tweede den Staeten van Hollandt opgedraegen, in dese werken hadt hem, getuigt hij self in de Opdracht aen de Staeten van Hollandt, Doctor F. Maelfon met raedt en daedt goede hulpe gedaen. Ook heeft hij niemant ongemoecht gelaeten, door wiens wetenschap en verfochttheit hij verhoopte, dat het sijne soude mogen verbeteret worden. Valerius Andreas, die dese Wagenaer noemt het een nut boek, niet alleen voor de seevaarders, maer ook voor de ondersockers der Historien. Ianus Doufa Heer van Noordwijk heeft desen Spiegel met dit klinkdicht verciert:

Val. And. Biblioth. Belg. p. 623.

*Waer is 't dat gij mij voert, o Typhis sonder slauwen
 Deur 't blau-geverfde velt, deur d' ongebaende plas
 Des woesten Oceaens; mij, die te vooren was
 Voor 't seylgaen oyt beschreumt, en voor Neptunus grauwen?
 O LUCAS wydt versocht, op u, soo wil ik bauwen,
 Ook altydt volgen op de streek van uw Compas.
 Welk hebbend' in 't gesicht, ik op geen hanken pas;
 Al waer 't dat mist en snees ook Terhim quam benauwen.
 Wat wil ik treuren doch, soo lang gij mij verselt,
 En sonder eenig noot op uw Tancel gestelt
 Mag seylen over al, vrij van 't verloop der sanden,
 Siend' al de baeken juist wel over een gebracht,
 End' op wat klip, oft blenk hij wesen moet verdacht,
 Die niet soekt met sijn Schip aen Charons kust te stranden.*

I. DOUZA.

In den jaere 1592 wierdt sijn tweede Seeboek, genaemt het Threfoor der Seevaert, gedrukt en uitgegeven. Toen heeft Ianus Doufa de Jonge, het boek en sijnen Schrijver met een Lofdicht geprefen, welker ses leste regelen dus luiden;

O Kofte-

O *Kostelyk THRESOOR, 't welk uit de swaarte baeren
Van Charon meenig haelt, en wven naem, vermaerd,
Van de Vergetel-vloedt sal eeuwelyk bewaeren:
Daerom gy die van West tot a' Ooster sanden waert,
Hebt gy niet dit Thresoor, gy soeken sult verloren,
Den Indiaenschen schat en a' Oostersche Thresoren.*

In den jaere 1598 heeft hij ter oorfaeke dat de tweegemelde boeken den gemeenen zeevaerende luiden te hoog in geldt waeren lopende, de selve in een kleen boek in 8 bondiglijk bijcengetrokken: om door sulck gerijf en de kleene koiten van dien ook den alleringstien zeevaerder te dienen. Dit geschiede, schreef hij in de Voorreden, besonder door de begeerte en ernstige vermaeninge van den Heere Dr. F. Maelfon sijnen waeren en waerden Mecoenas en Patroon die hem ook in desen de behulpsaeme handt hadt geboden. Ook getuigt hij goede hulpe genoten te hebben van Jan Huigen van Linfchoten, te dier tijdt Tresorier der stad Enkhuisen, en van veele andere Enkhuiser burgeren, seer ervaerene en vermaerde Stuir luiden, waer van hij hun allen van herten ten hoogsten bedankte. Dit boek droeg den naem van *Enkhuiser Zee-kaertboek*. Van desen Spiegel, van dit Thresoor en Zeekaertboek heeft sich naderhandt de vermaerde Willem Blaeu (die in 't beschrijven en verbeelden des sienlijken hemels, des aerdtrijks en der see met onvermoeide naerstigheid sijne daegen heeft doorgebracht) met vrucht gedient in 't bijeenstellen van sijn bekent See-boek in den jaere 1608 uitgegeven, onder den naemc van 't *Licht der See-vaert*. Ook schrijft de gemelde Blaeu op het tijtel-bladt, 't geen wij hier ter eeren van den Enkhuiser bijvoegen, *dat hij dat Licht uit de allerbeste Seebeschrijvers geschriften (als Lucas Fansz. Wagenaer en meer andere) eensdeels hadt vergadert, maer van alle verlopen uit veele ervaerene Seevaerders schriften en mondelijke verklarungen hadt gebetert, en seer vermeerdert.* In den jaere 1577 heeft L. Wagenaer d' afbeelding van Enkhuisen, sijne vaderlijke stad, getekent en in print uitgegeven: ook is 'er noch een kleene kaerte in den jaere 1598 bij hem in 't licht gebracht, daer de selve stad met haer laetste vergroting, mitsgaders haerc rede, Trindel, en andre sanden in wierdt vertoon.

Dr. BERNARDUS TEN BROEKE anders PALUDANUS, die geleerde ondersoeker en keurige verfaemer van de wonderen der natuure en vremdigheden deser werelt, werdt ook met groot recht onder d' Enkhuisers gerekent: is het niet door 't recht der geboorte, daer Steenwijk op roemt, het sij ten minste door 't recht

Dr. Bernardus
Paludanus.

der aenneeming, weldaedigheid en langduurige inwooninge; want dat is ruim soo feer ons vaderlandt daer wij verblijf vinden, daer men ons aen- en op- neemt, en koestert tot het einde onses levens, dan daer wij worden geboren. In het grafteken 't welk hem sijne kinderen en erfgenaemen in de Suider Kerke hebben opgerecht, werdt sijn lof en leven in swarte marmorsteen en gulde letteren, met dese woorden kort en bondig beschreven:

D. O. M. S.

Æ T E R N Æ M E M O R I Æ
D. BERNARDI PALUDANI
VIRI PIETATE ERUDITIONE ET MORUM
CANDORE SPECTATISS. DEO AC HOMINIB.
EXTERIS CIVIBUSQ. ÆQUE CHARI
COM. PALATINI CÆSAR. ANTIQUARI. MEDICI
SUMMI AC REIPUBL. ENCHUSAN. PRIMARIJ.

Q U I
POST ASIAM. EUROPAM. AFRICAM
FERE UNIVERSAS LUSTRATAS
NATURAM TOTAM INDEFESSA CURA
CURIOSITATE ARCIS INCLUSAM
LXXXIII AN. CURSUM NEMINI GRAVEM
QUAMPLURIMIS UTILEM DEO DUCE
P E R A C T U M.

AD BONA PATRIA VISU MAJORA ET
PERENNIORA VOCATUS SACROS CINERES
H I C D E P O S U I T.
LIBERI AC HÆREDES MOESTI
MONUM. HOC POSUER.
ANNO M. DC. XXXV.

*Heu lubricas mortalium nimis vices!
Qui cuncta Ponti, qua vel Indicum quatit
Nereus, vel Afrum littus, aut Ægyptium,
Qui cuncta Terra atq; Ætheris solus suis
Congesta thecis clauserat miracula,
Nunc ipse cæco saxæoq; huic carceri;
Non ultimum orbis clauditur miraculum.*

Natus Stenovici Anno
M D L. Octob. x v i i i.
Denatus Enchusæ Anno
M DC xxxiii. April. iij.

'T geen wy aldus overfetten:

Den goeden en grooten Godt sij dit geheilige.

Ter eeuwiger gedachtenisse van den Heere Bernardus Paludanus, een man van groote achtbaerheit wegens syne godtsaligheid, geleerdheit en oprechtigheid van seden; Gode en den menschen, uitlanders en burgers, even aengenaem; vereert met den tijtel van Comes Palatinus Casareus, een onderzoeker en versamer van oude en ongemeene dingen; de treffelijkste Medecijn-meester der stad Enkhuizen. De welke, na dat hij Asia, Europa en Africa bijna in 't geheel had doorreist en doorsien, de gantsche natuure, met onvermoeiden arbeid en neerstige sinlijkheid, in sijne kisten opgesloten, en den loop van LXXXIII jaeren tot niemands verdriet en veeler nut met Godt hadt voleindigt, tot de vaderlijke goederen, die grooter en bestendiger sijn dan de sienstijke, sijnde geroepen, sijn lichaem hier heeft afgeleid. Wien sijne bedroefde kinderen en erfgenamen dit grafteken hebben opgerecht in den jaere 1635.

Hoe ongestadig sijn de menschelijke dingen,
Hoe werdt men omgevoert door hun veranderingen!
Die al de wonderen der Indiaensche see,
Van 't Africaensche strandt en van Egyptens reë,
Die al de wonderen der aerd' en locht vergaerde,
En in sijn kisten floot, werdt eind'lijk in dees' aerde,
Daer hij ons selfs weleer een Wonder hadt verstrekt,
Door sijne Kist en fark besloten en bedekt.

*Hij is geboren tot Steenwijk in
den jaere 1550 den 28 Octob.
en gestorven tot Enkhuizen in
den jaere 1633 den 3 April.*

*Grot. Poem.
p. 276.*

' De wijdtvermaerde Hugo Grotius heeft hem weleer met dit Lof-dicht vereert:

Ad

P A L U D A N U M,

de ejus Admirandis,

*Thesaurus Orbis, Totius compendium,
Arca universi, sacra Natura penus,
Templumque Mundi, Panos hic sacrarium est,
Coeli quod instar unico penetrantium
Claudit recessu quicquid aër parturit,
Edaxque flamma nutrit, aut fecundior*

D ij

Via

*Vis circulantis obstetricatur sali,
Puerperaque fertilis Terra labos.
Verum fatebor, ó Paludane, Isidos
Magne sacerdos, magne Myste, singulis
Mens victa hebescit; quod simul miracula
Sunt cuncta, cunctis majus hoc miraculum est.*

Abrahamus Ortelius, die geleerde Wereltbeschrijver, beschrijvende Enkhuizen, en gewach makende van desen inwoonder, noemt hem: *urbis ocellum*, *Het ogelijn der stad*. Door sijnen Konstkamer en de meenigvuldige vremdigheden, die hij daer hadt vergadert, is Enkhuizen veel vermaerder geworden dan voorhenen. Veelen van de grootsten en geleerdsten des wereldts reisden alleenlijk derwaerts, om hem en sijnen wonderfchat te sien. De meesten en aensienlijksten fochten sijne Wonderheden uit gunst te vermeerderen, en iets vremts bekomende, sonden 't hem t' huis, hem begunstigende met hunne vriendtschap, handttekeninge en brieven; die na sijn doot ten grooten deele door onachtsaemheit en onkunde van eenige sijner magen sijn verscheurt en verloren. Onder dese vondt men brieven van groote Vorsten, en Lichten van geleerdtheit, van Koningen, Keurvorsten, Hartogen, onder anderen van Wirtenberg en Aerschor; van Maurits Landtgrave van Hessen; van Lodowijk Philips Paltsgraef aen den Rijn; van Lodewijk Vorst van Anhalt; van Maurits Prins van Oranje; van Ernst Casimier Grave van Nassau, Stadthouder van Vriessland; van sijne Gemaclinne Sophie van Bruinswijk; van Maria van Briemen Hartoginne van Aerschor; van Johan den Jongen, Grave van Nassau; van Philips Grave van Hohenlo; van Fredrik, Burggrave van Dhona; van G. Rantzouw; van H. Offolius; van I. Gilpin; van C. Suriano; van Iosephus Scaliger; van Ioachimus en Ludovicus Camerarius; van Aggæus de Albada; van Jeremias Bastingius; van Hugo Grotius; van Daniel Heinius; van P. Melissus; van Petrus Forestus; van Carolus Cluius; van Petrus Hogerbeets; van Matthias de Lobel; van Petrus Pauw; van Eu. Vorstius; van J. Bauhinus; van Poitevinus; van Pancratius a Castrichom; van Sixtus Arcerius; van Damafus van Blyenburg en anderen te lang om te verhaelen: waer van noch eenige tot Enkhuizen, bij Johan ten Broek sijn broeders soons soon, gevonden worden. De lijst van de vremdigheden of Varieteiten die bij hem plagten gesien te worden, van wonderlijke, en vremde dingen, van planten, kruiden, vruchten, geneesmiddelen, bloemen, metaelen, oude penningen, schelpen, hoorens, strandt- en see-gewaffen, mumien, dieren, visschen, vogelen, uit alle de gedeelten der aerde, see en locht bijeengebragt, en andere uitheemsche facten,

ken, beruſt noch tegenwoordig bij den cerwaerdigen en geleerden Johannes van Nieuwenhuiſen, Predikant tot Amſterdam, ſijnen neve, uit een ſijner dochteren geboren. In den jaere 1580 wierdt hij tot Padua Doctör der Philoſophie en Medicijne, en verkreeg den tijtel van Protonotarius, of Opper Notarius. De waerdigheid van *Comes Palatinus* is hem van den Keiſer gegeven. Ook vindt men brieven in den jaere 1579 aen hem geſchreven, in welker opſchriften hij geheten wordt *Ridder van Jeruſalem*. Nae't volbrengen ſijner reizen in Aſie, Europa, en Africa, woonde hij eenigen tijdt tot Zwol, daer hij tot ſtads Doctör wierdt aengenomen: van waer hij etlike jaeren daerna naer Enkhuiſen verhuisde, om 't ſelve ampt te bekleden. In den jaere 1591 wierdt hij tot het Profefſorschap te Leyden beroepen, 'tgeen hij ook aennam, maer die van Enkhuiſen hielden deſen man in ſoo hooge waerde, dat ſij alle krachten inſpanden om hem te behouden, en maekten eindelijk dat het beroep geen voortgangk hadde. Hij was ſeer gelukkig van verſtandt, ſcherp van oordeel, ſeer welſprekent, en vroomhertigh. Van ſijne ſchriften is niet tot mijne kenniſſe gekomen, behalven de geleerde Aenteikingen op de Reisbeſchrijving ofte Schipvaert van Jan Huigen van Linſchoten in den jaere 1596 in 't licht gebracht: vervaetende de verklaeringe van verſcheide landen, ſteden, ſeden, gewoontens, konſten, kruiden, vruchten, ſappen, geneesmiddelen, wonderen en verborgentheden der natuure. De gemelde Linſchoten heeft de kaerte van de afbeeldinge van 't Eiland *Aſcenſio*, ofte *Hemelvaert* in 't genoemde Reisboek* tot een teiken van vrientſchap aen hem opgedragen. Sijn afbeelding heeft de ſeer geleerde G. van Nieuwenhuiſen, ſijn ſchoonfoon, voordelen Reſtor der Latijnsche Schoole t' Enkhuiſen, en daarna te Haerlem, met een Griex, en S. Ampſing met een Latijnsch Gedicht verciert: welk Griex in dit boek onder ſijne printe wordt geleſen. Het Latijnsch was van deſen inhoudt:

Ora Paludani cernis, quanti ſenis ora!

Magnus Apollinea Doctör in arte viget.

Principibus charus: ſic Protonotarius audit:

Qua non aula usquam regnaque viſa viro!

Gaudet ab extremis gazâ Antiquarius oris?

Illius haud quemquam fama latere poteſt.

JOHANNES ANTONIDES VANDER LINDEN, onlangs Profefſor der Medicijne in de Hooge Schoole tot Leyden, is de laetſte, om dat hij ſoo laet geleeft heeft, daer wij van te ſpreken hebben: hoewel hij veellicht ten aenſien van ſijne hooge

Doctör Jo-
hannes Anto-
nides van der
Linden.

Job. Cocceii
Orat. funcl. in
Obit. Job. Ant.
Vander Lind.
p. C 2.
J. Cocceii Orat.
fun. p. B 4.

geleerdtheit een van d'eerste plaetsen verdient. Dese is in den jaere seftien hondert negen, den dertienden Ianuarij tot Enkhuifen geboren, een soone van Antonius van der Linden, Reëtor der Latijnsche Schoole tot Enkhuifen; daerna Doëtor in de Medicijne, eerst tot Enkhuifen en eindelijk tot Amsterdam. Sijn grootvader is geweest Henricus Antonides van der Linden, tot Naerden gebooren, die het predik-ampt den tijdt van seven jaeren, sedert het jaer van 1578 tot Enkhuifen heeft bekleedt, tot dat hij in den jaere 1585 wegens sijne geleerdtheit en vroomigheit tot Professör der Theologie te Franeker wierdt beroepen. In welke bedieninge hij sijne dagen in den jaere 1614 heeft ge-eindigt. Johannes Antonides van der Linden wierdt in den jaere 1629 tot Franeker, na dat hij sich sedert den jaere 1625 tot Leyden in de Philosophie, in de Mathematifche konsten, doch allermeest in de Medicijne, hadt geoeffent, Doëtor der Medicijne verklaert; en in den jaere 1639 te Franeker tot de Professie der selve konst beroepen. In den jaere 1649 wierdt hij Professör der Medicijne in de Accademie tot Leyden. Hier heeft hij sijn ampt met groote naerftigheit en lof bedient. Want hij was seer groot van verstand, van oordeel, van memorie, en van ervaerentheit: oprecht van seden, deftig, en deughtsaem van wandel. De Schriften die hij heeft nagelaeten sijn dese:

J. Cocceii Orat.
fun. p. C. 4.

Orat. fun. p. D.
it. p. D 2 & E.

Orat. fun. p. D
2, & E.

Valerii Andv.
Biblioth. Belg.
p. 449.

Univerfa Medicinæ Compendium, centuriis V Franekera publico examini propositum.

Centuria inauguralis Positionum Medico-practicarum de virulentia venerea, ibidem proposita & defensa. Franek. Ulrik. Balk, 1630.

Oratio auspicalis De Medico futuro necessariis, habita anno M D C XXXIX, VII Kal. Decembris.

Manuductio ad Medicinæ.

Medulla Medicinæ. 1642.

De Scriptis Medicis Commentarius. 1637.

J. Cocceii Orat.
fun. p. D. 2.

Medicina Physiologica.

Selecta Medica & Meletemata.

Consilium de Hemicrania.

Hij heeft ook verscheide schriften van anderen uitgegeven: A. Spiegels Anatomie, ofte Ontleding; Cardanus van 't nut dat men uit tegenspoedt moet trekken. Ook heeft hij Celsus, dien hij den Latijnschen Hippocraet plagt te noemen, met groote vlijt van veele misftellingen gesuivert. Eindelijk heeft hij Hippocrates self, dien oudtsten en prijswaardigsten Leermeeft der Medicijne of Genees-konfte nae veele van de beste soo gedrukte als ongedrukte boeken verbeterd, en onder de pers gebragt; welk werk

werk eerst na sijne doot kon uitkomen. Hij overleedt in den jaere 1664 den vijfden van Maert, des naemiddags ontrent ten drie uuren, aen een geduurige koortse. De Professor J. Cocceius heeft hem naer sijne begraeffenisse, den elfden van Maert, met een lijkrede, en kort verhael van sijn leven, gaven en deugden, geprefen.

Binnen Enkhuisen is ook geboren CORNELIS BOISSENS, een seer treffelijk Schrijver en konstig Plaetsnijder, op wiens afbeelding de hooghgeleerde Johannes Isacius Pontanus het volgende Gedicht heeft gemaakt:

*Aspice quàm simili se pinxit imagine BOISSENS,
Cui penna & caelo est ingeniosa manus.
Mirabar faciles, ubi libera linea ductus,
Nunc mage felices miror in are notas;
Mirabar varios hominum depingier actus,
Nunc etiam artificii vivere verba stylo.
Maeste viris Enchusa, illo tibi gloria alumno
Surget ab Eoo, surget ab Hesperis.
At tu parce aurem vates lacerare Batavam,
Qua stupeas, praestat ecce Batava manus.*

*J. I. Pont.
Poemat. Lib.
IV. p. 103, 104.*

Naemen van de

WETHOUDEREN

der Stadt

E N K H U I S E N .

Rijkdommen

des jaers 1513.

Rent Symonfz.
Claes Claefz.
Reiner Reinerfz.
Fredrik Segerfz.
Pieter Janfz.

Thijs Reinerfz.
Allert Jacobfz.
Pieter Segerfz.
Outger Pieterfz.
Jacob Janfz.
Maerten Pieterfz.
Willem Luitgifz.
Pouwels Doedtfz.
Pieter Symonfz.
Meijnert Meijnertfz.
Sieuwert Luitgifz.
Fredrik Segerfz. Crab.
Pouwels Pieterfz.
Jan Albertfz.
Willem Arisz.
Egbert Pieterfz.
Dirk Pieterfz.
Ysbrant Janfz.
Garbrant Pieterfz.
Gerrit Gerritfz.
Gerrit Sieuwertfz.
Jacob Albertfz.
Dirk Heertgifz.

Dirk Rieuwertfz.
Harke Janfz.
Sieuwert Jacobfz. Blacuhulk.
Sieuwert Meynertfz.
Thijs Pieterfz.

Vroedtschappen

des jaers 1534.

Freek Segerfz. Noorman, *anders*
Crab.
Willem Janfz.
Seger Jacobfz. Aps.
Albert Albertfz.
Albert Janfz.
Willem Andriefz.
Gijfbert Janfz.
Rieuwert Luitgifz.
Albert Wouterfz.
Dirk Volkertfz.
Pieter Thijfz.
Reijner Reijnerfz.
Sieuwert Reijnerfz.
Olfert Blacuhulk.
Freek Jacobfz.
Jacob Albertfz.
Jan Albertfz.
Freek Harmenfz.
M^r. Seger Dirkfz.
Arent Symonfz.

E

Naemen

Naemen van alle de Heeren Raeden ende Vroedtschappen der Stadt Enkhuifen , sedert den Jaere 1577 tot desen tegenwoordigen Jaere.

Cornelis Volkert Klaefz.
 Theunis Simonfz.
 Fredrik Siblefz.
 Jan Adriaenfz. Kijk,
 Nanne Cornelifz.
 Jan Janfz. Schoenmaeker.
 Jan Fredrikfz.
 Cornelis Janfz. Abbego.
 Claes Dirkfz. Mantges.
 Pieter Luytgefz. Buyfkes.
 Albert Pieterfz.
 Albert Claefz. Schroor.
 Iacob Sieuwertfz.
 Simon Iacobfz. Schroor.
 Maerten Dirkfz.
 Ian Gerritfz. Bootshack.
 Ybrandt Iacobfz.
 Floris Thijfz.
 Harko Melifz. Koppes.
 Albert Luytgefz. te Ludfes.
 Lucas Gerritfz. in plaets van Corne-
 lis Ianfz. Abbego.
 Willem Cornelifz. de Jonge, in plaets
 van Cornelis Volkert Claefz.
 Ian Pieterfz. Ludous, in plaets van
 Ian Adriaenfz. Kijk.
 Lucas Sieuwertfz. in plaets van
 Floris Thijfz.
 Ian Thijfz. in plaets van Ian Ianfz.
 Schoenmaeker.
 Iacob Florifz. in plaets van Ian
 Fredrikfz.

Iacob Sieuwertfz. Schipper, in plaets
 van Lucas Sieuwertfz.
 Cornelis Ianfz. in plaets van Ysbrant
 Ianfz.

Theunis Volkertfz. in plaets van
 Theunis Simonfz.

Roemer Iacobfz. in plaets van Maer-
 ten Dirkfz.

Harko Ianfz. Koomen, in plaets
 van Albert Claefz. Schroor.

Ian Pieterfz. Schram, in plaets van
 Claes Dirkfz. Mantges.

Meynert Simonfz. Semeyns, in
 plaets van Ian Gerritfz. Bootshack.

Wijbrandt Gerbrandtfz. Grotta, in
 plaets van Albert Pieterfz.

Ian Nantfz. Crijtman, in plaets van
 Nanne Cornelifz.

Seger Dirkfz. Scharlaeken, in plaets
 van Iacob Florifz.

Hero Allertfz. in plaets van Fredrik
 Siblefz.

Fredrik Ianfz. in plaets van Ian
 Thijfz.

Pieter Iacobfz. Maelfon, in plaets
 van Albert Luytgefz. te Ludfes.

Erik Iacobfz. in plaets van Theunis
 Volkertfz.

Ian

Ian Iacobfz. Blokemaker, in plaets
van Ian Pieterfz. Ludous.

1604.

Ian Cornelifz. Huig, in plaets van
Simon Iacobfz. Schroor.

1606.

Iacob Maertfz. Vefterman, in plaets
van Pieter Luytgefz. Buyskes.

Albert Albertfz. Cról, in plaets van
Meynert Simonfz. Semeyns.

1607.

Claes Cornelifz. Apotheker, in plaets
van Harko Ianfz. Koomen.

1610.

Simon Ianfz. Timmerman, in plaets
van Cornelis Ianfz. Brouwer.

1611.

Lucas Albertfz. Brouwer, in plaets
van Iacob Sieuwertfz. Blacuhulk.

Gerrit Iacobfz. Brouwer, in plaets
van Albert Albertfz. Cról.

1612.

Pieter Leenderfz. Palenfteyn, in
plaets van Claes Cornelifz. Apo-
theker.

Pieter Walichfz. Prooft, in plaets
van Hero Allertfz.

1613.

Wijbrandt Janfz. Schram, in plaets
van Harko Melifz. Copges.

Jan Simonfz. Blacuhulk, in plaets
van Roemer Iacobfz.

Cornelis Cornelifz. Butterkooper,
in plaets van Erik Iacobfz.

Cornelis Pieterfz. Landtman, in
plaets van Jan Pieterfz. Schram.

1615.

Willem Sijbrantfz. Groes, in plaets
van Jan Simonfz. Blacuhulk.

1617.

Jan Cornelifz. Loots, in plaets van
Jan Cornelifz. Huigh,

1618.

Harko Claefz. Prakker, in plaets
van Willem Cornelifz. de Jonge.

1619.

Mr. Jan Franz. Homan, in plaets
van Fredrik Janfz. Seilmaker.

1620.

Pieter Willemfz. Potter, in plaets
van Pieter Iacobfz. Maelfon.

1621.

Sieuwert Janfz. Kort, in plaets van
Ian Iacobfz. Blokemaker.

1622.

Floris Herofz. Vefft, in plaets van
Lucas Gerritfz.

1623.

Quirijn Taekfz. Ofse-kooper, in
plaets van Wijbrant Gerbrantfz.
Grot.

1625.

Hendrik Fredrikfz. Druif, in plaets
van Iacob Sieuwertfz. Schipper.

Willem Willemfz. Houtkooper, in
plaets van Harko Claefz. Prakker.

1626.

Sieuwert Freekfz. in plaets van
Wijbrant Janfz. Schram.

Gerrit Lucafz. in plaets van Corne-
lis Pieterfz. Landtman.

1627.

Wijbrandt Simonfz. Semeyn, in
plaets van Pieter Leenderfz. Pa-
lenfteyn.

1629.

Willem Wiggerfz. Blau, in plaets
van Jan Nantfz. Krijtman.

Cornelis Hendrikfz. Haek, in plaets
van Gerrit Iacobfz. Trompet.

1633.

Hendrik Gerritfz. Moefkoker, in
plaets van Jan Franz. Homan.

1634.

Heertjen Janfz. Neledoe, in plaets
van Floris Herofz. Vefft.

1636.
 Harko Janfz. Noordtlandt, in plaets
 van Seger Dirkfz. Scharlaken.
 Claes Luitjefz. Schuit, in plaets van
 Wijbrandt Simonfz. Semeyn.
 1637.
 Thijs Pieterfz. Timman, in plaets
 van Iacob Maertfz. Vest.
 1638.
 Jan Janfz. van Loofen, in plaets van
 Heertjen Janfz. Neledoe.
 1639.
 Ian Ianfz. Kamerlingh, in plaets van
 Sieuwert Ianfz. Kort.
 1640.
 Frans Roemerfz. Kant, in plaets
 van Lucas Albertfz. Brouwer.
 Cornelis Pieterfz. Biens, in plaets
 van Ian Cornelifz. Loots.
 1641.
 Iacob Hendrikfz. Gulden-arm, in
 plaets van Hendrik Fredrikfz.
 Druif.
 1642.
 Herman Willemfz. in plaets van
 Pieter Walighfz. Prooft.
 1644.
 Gerrit Segerfz. in plaets van Corne-
 lis Cornelifz. Butterkooper.
 1645.
 Gerrit Iacobfz. Glas, in plaets van
 Cornelis Pieterfz. Biens.
 1648.
 Pieter Hardenból, in plaets van
 Willem Sijbrandtfz. Groes.
 Cornelis Freekfz. in plaets van Sieu-
 wert Freekfz. Lakenman.
 1649.
 Floris Ianfz. Kamerlingh, in plaets
 van Ian Ianfz. Kamerlingh.
 1650.
 Iohan Compostel, in plaets van
 Gerrit Lucafz.

1652.
 Herman. Outgerfz. Bok, in plaets
 van Frans Roemerfz. Kant.
 Claes Iacobfz. Wits, in plaets van
 Herman Willemfz.
 1653.
 Hendrik van Loofen, in plaets van
 Ian Ianfz. van Loofen.
 Mr. Dirk Haga, in plaets van Hen-
 drik Gerritfz. Moefkoker.
 1654.
 Adam Cortleven, in plaets van
 Harko Ianfz. Noordtlandt.
 Pieter Allertfz. Semeyn, in plaets
 van Iacob Hendrikfz. Gulden-
 arm.
 Roemer Franz. Kant, in plaets van
 Iohan Compostel.
 1655.
 Pieter Florifz. in plaets van Pieter
 Hardenból.
 Pieter Hilbrantfz. Vis, in plaets van
 Floris Ianfz. Kamerlingh.
 1656.
 Volkert Lucafz. in plaets van Claes
 Lucafz. Schuit.
 Mr. Adriaen Iongh-knecht, in plaets
 van Cornelis Freekfz. Lakenman;
 1657.
 Cornelis Ianfz. Riem, in plaets van
 Volkert Lucafz.
 1658.
 Hendrik Huigh, in plaets van Her-
 man Outgerfz. Bok.
 1659.
 Dirk Quirijnfz. in plaets van Quirijn
 Tackefz. Offe-kooper.
 Iohan Ham, in plaets van Willem
 Pieterfz. Potter.
 Fredrik Queink, in plaets van Thijs
 Pieterfz. Timman.
 1660.
 Jacob Pieterfz. de Wit, in plaets van
 Fredrik Queink. Maer-

1661.

Maerten Roos, in plaats van Simon
Janz. Timmerman.

1663.

Gerbrandt Blaeuhulk, in plaats van
Willem Wiggerfz. Blaeu.

1665.

Volkert Evertfz. Teerkooper, in
plaats van Hendrik van Loofen.
Gerrit Claefz. vander Nyenburgh,
in plaats van Cornelis Janz. Riem.

A N N O 1666.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Faint, illegible text located near the bottom center of the page.

De Naemen

Van de Heeren Schouten, Burgermeesteren ende
Schepenen der stad Enkhuizen, sedert het jaer 1438.

1438.

Schout.

...
Burgermeesteren....
...
Schepenen.Pieter Pieterfz.
Ente Widmerfz.

1442.

Schout.

...
Burgermeesteren....
Schepenen.Albert Thadenfz.
Ian Gerritfz.

1452.

Schout.

...
Burgermeesteren....
...
Schepenen.Gerrit Fokken.
Yfbrandt Claefz.
Fredrik Willemsfz.
...

1453.

Schout.

...
Burgermeesteren.Willem Fekkenfz.
Claes Gerritfz....
Schepenen.

1456.

Schout.

...
Burgermeesteren.Claes Gerritfz.
Outger Sweers.
Luitgen Gerbrantfz.

Schepenen.

1458.

Schout.

Fredrik Willemsfz.
Burgermeesteren.Volkert Gerbrantfz.
Outger Sweerfz.
Ian Feijntfz.

Schepenen.

Seger Reijnerfz. Moerman.
Ian Remmitfz.

Wou-

Wouter Miefz.
Doede Garbenfz.
Gerrit Fockefz.
Albert Meynertfz.
Fredrik Ianfz.
Ian Jacobfz.
Dirk Gerritfz.

*Hier en op andere plaatsen vinden wij som-
wijlen acht of meer Schepenen te boek gestelt,
er geen ons doers denken, dat dit geschiedt sij
bij 't overlijden van een der andere jēven.*

1 4 5 9.

Schout.

Fredrik Willemfz.
Burgermeesteren.
Ysbrandt Pieterfz.
Gerrit Dirkfz. Hoek.
Luitgen Garbenfz.

Schepenen.

Ian Gerritfz.
Pieter Thadifz.
Gerrit Jacobfz.
Dirk Gerritfz.
Broeder Willemfz.
Matthijs Pieterfz.
Fredrik Garbrantfz.

1 4 6 0.

Schout.

Fredrik Willemfz.
Burgermeesteren.
Outger Sweerfz.
Fredrik Jacobfz.
Ian Feijntfz.

Schepenen.

Iochem Reijnfz.
Claes Gerritfz.
Doede Gerbenfz.

Fredrik Outgerfz.
Pouwels Ianfz.
Albert Dirkfz.
Albert Gerritfz.

1 4 6 1.

Schout.

Fredrik Willemfz.
Burgermeesteren.
Ysbrandt Pieterfz.
Volker Garbenfz.
Gerrit Dirkfz. Hoek.

1 4 6 4.

Schout.

Fredrik Willemfz.
Burgermeesteren.

...
...
...

Schepenen.

Gerrit Jacobfz.
Olfert Ianfz.
Broer Willemfz.
Olfert Fredrikfz.
Rijchout Pieterfz.
Pieter Willemfz.
Herke Sieuwertfz.

1 4 6 8.

Schout.

Fredrik Willemfz.
Burgermeesteren.
Volker Garbenfz.
Ysbrandt Pieterfz.
Iong Claes Ianfz.

Schepenen.

Iacob Ariaenfz.

Arent Pieterfz.
Pouwels Ianfz.
Pieter Tadiſz.
Fredrik Outgerfz.

...
...

1469.

Schout.

Fredrik Willemfz.

Burgermeesteren.

Fredrik Jacobfz.

Luitgen Garbenfz.

Floris Pieterfz. van Wijdenes.

Schepenen.

Claes Claefz.

...
...

1470.

Schout.

Fredrik Willemfz.

Burgermeesteren.

Ian Feyntfz.

Iacob Arifz.

Rijchout Pieterfz. Rijcx.

...
...

Schepenen.

Ian Gerritfz.

Pieter Tadiſz.

Arent Pieterfz. Vlamingh.

Harke Sieuwertfz.

Olfert Fredrikfz.

Pouwels Ianfz.

Albert Pieterfz.

Pouwels Willemfz.

1471.

Schout.

Fredrik Willemfz.

Burgermeesteren.

Luitgen Garbenfz.

Floris Pieterfz.

Sijmon Garbenfz.

...
...

Schepenen.

Seger Feintfz.

Claes Gerritfz.

...
...

1472.

Schout.

Fredrik Willemfz.

Burgermeesteren.

Iacob Abfz. of Apfz.

Ian Feyntfz.

Rijchout Pieterfz. Rijcx.

...
...

Schepenen.

Reiner Pieterfz.

Pieter Symonfz.

Iacob Ianfz.

Pieter Nanfz.

Maerten Fredrikfz.

...
...

1473.

Schout.

...
...

Burgermeesteren.

...
...

Schepenen.

Broeder Willemfz.

Ian Feintfz.

Maerten Fredrikfz.

Reiner Pieterfz.

...
...

Schout.

1478.

Schout.

Luitjen Gerbrandtz.

Burgermeesteren.

Simon Gerbrandtz.

...
...

Schepenen.

Pouwels Janz.

Volkert Klafz.

Yfbrandt Reinerfz.

Seger Pieterfz.

...

1481.

Schout.

Luitjen Gerbrandtz.

Burgermeesteren.

...
...

schepenen.

Fredrik Sybrandtz.

Volkert Fredrikfz.

...
...

1483.

Schout.

Luitjen Gerbrandtz.

Burgermeesteren.

Jan Feijntz.

Ysbrant Freekfz.

...

schepenen.

Albert Freekfz.

Albert Pieterfz.

Nanne Tapper.

Symon Luitgizfz.

Reijner Janz.

Symon Jacobfz.

Widmer Matthijfz.

1485.

Schout.

Luytjen Gerbrandtz.

Burgermeesteren.

Yfbrandt Freekfz.

Nanne Tapper.

Barent Gerritfz.

Schepenen.

Arent Pieterfz.

Widmer Matthijfz.

Gerrit Janz.

Maerten Pieterfz.

Symon Jacobfz.

Claes Ianfz.

Albert Iacobfz.

1486.

Schout.

...

Burgermeesteren.

...
...

schepenen.

Wigger Harijnx.

Yfbrandt Dirkfz.

Evert Claefz.

...

1487.

Schout.

...
...

Burgermeesteren.

...
...

Schepenen.

Willem Entefz.

Iacob Freekfz.

Fente Dirkfz.

...

Schout

1488.

Schout.

Burgermeesteren.

Symon Pieterfz.

Seger Pieterfz.

Nanne Tapper.

Schepenen.

1489.

Schout.

Burgermeesteren.

Barent Gerritfz.

Volkert Freckfz.

Feynte Dirkfz.

1490.

Schepenen.

Heyn Heynfz.

Volkert Arentfz.

1491.

Schepenen.

Jacob Dirkfz.

Gerbrandt Freckfz.

Maertijn Pieterfz.

1499.

Schout.

Burgermeesteren.

Nanningk Tapper.

Herman Nanfz.

Barent Gerritfz.

Schepenen.

1500.

Schepenen.

Symon Yfbrandtfz.

Volkert Symonfz.

1506.

Schout.

Burgermeesteren.

Nanne Tapper.

Harmen Nanfz.

Arent Sijmfz.

Schepenen.

1508.

Schout.

Burgermeesteren.

Nanning Tapper.

Harmen Nanfz.

Arent Symonfz.

Schepenen.

1513.

Schout.

Burgermeesteren.

Nanningk Tapper.

Volkert Fredrikfz.

Franciscus Frerikfz.

Fredrik Symonfz.

Schepenen.

Gerrit Dirkfz. Hoek.

Pieter Luitgizfz.

Evert Tapper.

Luitgen Elbertfz.

Claes Harkfz.

Willem Hendrikfz.

Dirk Martenfz.

F ij

Schout

1517.

Schout.

Burgermeesteren.

Albert Jacobfz.

Jacob Janfz.

Luitgen Elbertfz.

Schepenen.

1522.

Schout.

Burgermeesteren.

Schepenen.

Dirk Symonfz.

Frans Fredrikfz.

Pieter Nannifz.

1524.

Schout.

Burgermeesteren.

Schepenen.

Maerten Luytgefz.

Reylof Pieterfz.

1525.

Schout.

Burgermeesteren.

Schepenen.

Evert Tapper.

Fredrik Segerfz. Noorman, alias
Krab.

Adriaen Ianfz. Westphalen.

1527.

Schout.

Burgermeesteren.

Albert Jacobfz.

Franciscus Fredrikfz.

Fredrik Segerfz. Krab.

Pieter Symonfz.

Schepenen.

Evert Tapper.

Arent Symonfz.

1529.

Schout.

Burgermeesteren.

Schepenen.

Adriaen Ianfz. Westphalen.

1531.

Schout.

Burgermeesteren.

Jacob Janfz.

Fredrik Segerfz. Krab.

Sche-

Schepenen.

Evert Tapper.
Pieter Thijfz.
Frans Fredrikfz.

...
...

I 5 3 3.

Schout.

...
...

Burgermeesteren.

Adriaen Janfz. Westphalen.

...
...

Schepenen.

...
...

I 5 3 4.

Schout.

Mr. Pieter Blaeuvelt, anders Blaeu-
scuit.

Burgermeesteren.

Freek Segerfz. Noorman, alias Krab.
Willem Janfz.
Seger Jacobfz. Aps.
Albert Albertfz.

...
...

Schepenen.

I 5 3 5.

Schout.

Mr. Pieter van Blaeuvelt.

Burgermeesteren.

Willem Janfz.
Sieuwert Reynerfz.
Jacob Allertfz.
Freek Harmenfz.

Schepenen.

Gijfbert Janfz.

Albert Wouterfz.
Olfert Jacobfz, Blaeuhulk.

...
...

I 5 3 6.

Schout.

Mr. Pieter van Blaeuvelt.

Burgermeesteren.

Vrerik Zegerfz. Krab.
Zeger Jacobfz.
Jacob Albertfz.
Albert Albertfz.

Schepenen.

Cornelis Hermanfz.

...
...

I 5 3 7.

Schout.

Mr. Pieter van Blaeuvelt.

Burgermeesteren.

Hillebrant Ruyloffz.
Jacob Aelertfz.

...
...

Schepenen.

Albert Wouterfz.
Jacob Aelertfz.
Luytgen Matthijfz.
Aelert Arentfz.
Wouter Willemfz.

...
...

I 5 3 8.

Schout.

Mr. Pieter van Blaeuvelt.

Burgermeesteren.

Willem Janfz.
Hilbrant Roeloffz.

Schout. F. 19. Jacob

Jacob Albertsz.

...

Schepenen.

Willem Andriesz.

Albert Wouterz.

Jacob Albertsz.

Allert Arentsz.

...

...

I 5 3 9.

Schout.

...

Burgermeesteren.

Jan Grootte Albertsz.

Jacob Albertsz.

Seger Jacobz.

Luytgen Dirksz. Hoek.

Schepenen.

Luytgen Iongklaesz.

Outger Allertsz.

Evert Reynerz.

Symon Olfertsz.

Olfert Fredrikz.

Fredrik Pieterz.

...

I 5 4 0.

Schout.

Volkert Fredrikz. Canonnik.

Burgermeesteren.

Hillebrant Roeloffz.

Seger Jacobz.

Albert Albertsz.

Claes Ianfz. Bootshaek.

Schepenen.

...

...

I 5 4 1.

Schout.

Volkert Fredrikz. Canonnik.

Burgermeesteren.

Claes Janfz. Bootshaek.

Ian Grootte Albertsz.

Fredrik Hermanfz.

Luytgen Dirksz. Hoeck.

Schepenen.

Symon Willemsz.

Olfert Jacobfz. Blaeu-hulk.

Albert Arentsz.

Cornelis Pieterfz.

Pieter Gerbrantfz.

Pieter Jonge Allertsz.

Volkert Segertsz.

I 5 4 2.

Schout.

Volkert Fredrikz. Canonnik.

Burgermeesteren.

Ian Albertsz.

Seger Jacobfz.

Pieter Gerbrantfz.

Pieter Jonge Allertsz.

Schepenen.

Pieter Matthijfz.

Freek Pieterfz.

Jacob Ianfz.

Ian Jacobfz.

Dirk Albertfz.

Ian Yfbrantfz.

Symon Alertfz.

I 5 4 3.

Schout.

Volkert Fredrikz. Canonnik.

Burgermeesteren.

Pieter Gerbrantfz.

Luytgen Dirksz. Hoek.

Claes Ianfz. Bootshaek.

Evert Fredrikfz.

Sche-

Schepenen.

Jacob Albertsz.
Sieuwert Gerritsz.
Fredrik Jacobsz.
Fredrik Volkertsz.
Pouwels Dirksz.
Outger Dirksz.
Dirk Symoncz.

1544.

Schout.

Willem Hendrikz.
Burgermeesteren.
Albert Arentsz Vries.

...

...

Schepenen.

...

...

1546.

Schout.

Hans van Oldenburg.
Burgermeesteren.

Luytgen Dirksz. Hoek.
Claes Janz Bootshack.
Volkert Fredrikz.
Evert Fredrikz.

Schepenen.

...

...

1548.

Schout.

Hans van Oldenburgh.
Burgermeesteren.

Pieter de Jonge Albertsz.
Pieter Matthijsz.
Evert Fredrikz.
Volkert Fredrikz.

Schepenen.

Sieuwert Gerritsz.
Albert Reiniersz.
Dirk Albertsz.
Jan Ysbrandtsz.
Cornelis Dirksz. Dol.
Adriaen Fredrikz. Westphalen.
...

1549.

Schout.

Hans van Oldenburgh.
Burgermeesteren.
Evert Fredrikz.
Luytgen Dirksz. Hoek.
Albert Arentsz.
Willem Janz.

Schepenen.

Jacob Janz.
Fredrik Jacobsz.
Cornelis Pietersz.
Meynert Symoncz.
Reyner Dirksz.
Volkert Zegerz.
Fredrik Symoncz.

1550.

Schout.

Mr. Jan Willemsz.
Burgermeesteren.
Willem Janz.
Pieter de Jonge Albertsz.
Dirk Albertsz.
Jan Ysbrandtsz.

Schepenen.

Pieter Matthijsz.
Sieuwert Gerritsz.
Albert Reynersz.

Fre-

Fredrik Claefz.
 Claes Harkfz.
 Adriaen Fredrikfz. Westphalen.
 Hendrik Outgerfz.

1 5 5 1.

Schout.

M^r. Ian Willemfz.
 Burgermeesteren.

Ian Ysbrantfz.
 Cornelis Pieterfz.
 Luytgen Dirkfz. Hoek.
 Evert Freekfz.

Schepenen.

Pieter Allertfz.
 Freek Volkertfz.
 Frans Jacobfz.
 Ysbrant Lambertfz.
 Sieuwert Ianfz.

...
...

1 5 5 2.

Schout.

M^r. Ian Willemfz.
 Burgermeesteren.

Evert Freekfz.
 Willem Ianfz.
 Pieter de Ionge Allertfz.
 Antonis Ianfz.

Schepenen.

Sieuwert Gerritfz.
 Albert Reynerfz.
 Herman Entesfoon.
 Dirk Albertfz.
 Fredrik Claefz.
 Claes Harkfz.
 Fredrik Symonfz.

1 5 5 3.

Schout.

M^r. Jan Willemfz.
 Burgermeesteren.

Lucas Dirkfz. Hoek.
 Dirk Albertfz.

...
...

Schepenen.

Allert Arentfz.
 Jan Jacobfz.
 Pieter Sieuwertfz.
 Sem Claefz.
 Reiner Dirkfz.
 Cornelis Janfz. Swaegh.
 Adriaen Vredrikfz. Westphalen.

1 5 5 4.

Schout.

M^r. Jan Willemfz.
 Burgermeesteren.

Pieter de Ionge.

...
...
...

Schepenen.

Sieuwert Gerritfz.
 Albert Reynerfz.
 Coman Volkertfz.
 Yfbrant Lambertfz.
 Sieuwert Ianfz.

...
...
...

1 5 5 5.

Schout.

M^r. Ian Willemfz.

Bur-

Burgermeesteren.

Evert Frederiksz.
Lucas Dirksz. Hoeck.
Yfbrandt Lambertsz.

...

Schepenen.

Segeer Pietersz.
Albert Frederiksz.
Symon Willemfz.
Lucas Gerritz.
Reyner Dirksz.
Frederik Claesz.
Fredrik Symonfz.

1556.

Schout.

Mr. Ian Willemsz.

Burgermeesteren.

Pieter de Jonge.
Ian Ysbrandtsz.
Antonis Iansz.
Willem Janfz.

Schepenen.

Sieuwert Gerritz.
Albert Reynerfz.
Claes Harkfz.
Ian Vesterman.
Dirk Symonfz.
Sieuwert Pieterfz.
Pieter Cornelisz.

1557.

Schout.

Mr. Jan Willemsz.

Burgermeesteren.

Evert Frederiksz.

...

Schepenen.

Reyner Dirksz.
Frederik Iacobfz.

Mr. Heertjen Yfbrandtsz.
Arent Allertfz.
Pieter Heynfz.
Rieuwert Jacobfz.

...

1558.

Schout.

Mr. Ian Willemsz.

Burgermeesteren.

Evert Frederikfz.
Willem Iansz.
Pieter de Jonge Albertfz.

...

Schepenen.

Sieuwert Gerritz.
Albert Reynerfz.
Cornelis Iansz. Swaegh.
Dirk Symonfz. Dol.
Wouter Symonfz.
Mr. Heertjen Yfbrantsz. van Wijde-
nessse.
Volkert Harkfz.

1559.

Schout.

Dirk Symonfz. Dol.

Burgermeesteren.

Lucas Dirksz. Hoeck.
Wouter Symonfz.
Willem Iansz.

...

Schepenen.

Meynert Symonfz.
... Vesterman.
Ian Gerritz.
Arent Allertfz.
Iacob Pieterfz. Sampson.
Antonis Iansz.

...

G

Schout.

1 5 6 0.

Schout.

Dirk Clerk.

Burgermeesteren.

Yfbrandt Lambertsz.

Evert Frederiksz.

Jan Gerritsz. Vesterman.

Pieter de Jonge Allertsz.

Schepenen.

Frederik Claesz.

Gerbrandt Reynerfz. Cloeten.

Mr. Heertjen Yfbrantsz. van Wijde-
nessé.

1 5 6 1.

Schout.

...

Burgermeesteren.

...

...

Schepenen.

Frederik Symonfz.

Arent Alertsz.

...

...

...

1 5 6 2.

Schout.

Seger Frederiksz.

Burgermeesteren.

...

...

...

Schepenen.

Mr. Heertjen Yfbrantsz. van Wijde-
nessé.

Mr. Gerbrandt Reynerfz. Cloeten.

Frederik Cornelisz.

Olfert Gerbrandtsz.

Pieter Heynsz.

Pieter Symonfz.

...

1 5 6 3.

Schout.

Reynier Feyntfz.

Burgermeesteren.

Willem Ianfz.

Evert Frederiksz.

...

...

Schepenen.

Volkert Frederiksz.

Cornelis Ianfz. Swaegh.

Rieuwert Jacobsz.

Jacob Pieterfz. Maekfchoon.

Meynert Symonfz.

Harmen Ianfz.

Sieuwert Pieterfz.

1 5 6 4.

Schout.

Reyner Feyntfz.

Burgermeesteren.

Pieter de Jonge Allertfz. overleden.

...

...

...

Schepenen.

Jan Yfbrandtsz.

Volkert Harkfz.

Antonis Ianfz.

Frederik Cornelisz.

Pieter Heynsz.

Jacob Pieterfz. Sampson.

Mr. Heertjen Yfbrantsz. van Wijde-
nessé.

1 5 6 5.

Schout.

Reynier Feyntfz.

Bur-

Burgermeesteren.

Willem Ianfz.
Wouter Symonfz.
Ian Yfbrandtfz.

Schepenen.

Cornelis Ianfz. Swaegh.
Willem Matthijfz.
Pieter Symonfz.
Arent Allertfz.
Wouter Iacobfz.
Pieter Pieterfz. Cruyf.
Frederik Symonfz.

1 5 6 6.

Schout.

Reynier Feyntfz.

Burgermeesteren.

Antonis Ianfz.
Willem Ianfz.
Evert Frederikfz.
Frederik Claetfz.

Schepenen.

Antonis Gerritfz.
Mr. Garbrandt Reynerfz. Cloeten.
Frederik Cornelifz.
Iacob Sampfon.
Marten Dierikfz. Schrivere.

...
...

1 5 6 7.

Schout.

Reynier Feyntfz.

Burgermeesteren.

Evert Frederikfz.
Jan Velterman Gerritfz.
Pieter Cornelifz.
Wouter Symonfz.

Schepenen.

Rieuwert Jacobfz.
Arent Allertfz.
Pieter Pieterfz. Cruyf.
Pieter Heynfz.
Willem Matthijfz.
Pieter Symonfz.
Wouter Iacobfz.

1 4 6 8.

Schout.

Reynier Feyntfz.

Burgermeesteren.

Willem Ianfz.
Volkert Harkfz.

...
...

Schepenen.

Cornelis Dirkfz.
Jan Yfbrandtfz.
Jacob Pieterfz. Sampfon.
Jan Adriaenfz.
Jan Cornelifz.

...
...

1 5 6 9.

Schout.

Reynier Feyntfz.

Burgermeesteren.

Willem Ianfz.
Jan Yfbrandtfz.
Wouter Symonfz.
Pieter Cornelifz.

Schepenen.

Meynert Symonfz.
Gerrit Meynertfz. Abbas, Notaris.
Rieuwert Jacobfz.
Frederik Cornelifz.

G ij

Schout.

1570.

Schout.

Reinier Feyntfz.

Burgermeesteren.

Jan Vesterman.

Jan Yfbrandtfz.

Volker Harkfz.

Willem Matthijfz.

Olfert Gerbrandtfz.

Een van dese vijf is overleden.

Schepenen.

Mr. Gerbrandt Reynersfz. Cloeten.

Jacob Pieterfz. Sampson.

Mr. Heertjen Yfbrandtfz. van Wijdenesse.

Pieter Symonfz.

Wouter Jacobfz.

Jan Cornelifz.

... Vesterman.

1571.

Schout.

Reinier Feyntfz.

Burgermeesteren.

Wouter Symonfz.

Jacob Pieterfz. Maekfchoon.

...

...

Schepenen.

Fredrik Symonfz.

Sieuwert Pieterfz.

Pieter Pieterfz. Kruyf.

Gerrit Meyndertfz. Abbas.

Floris Ianfz.

Jacob Andriefz.

Allert Pieterfz. de Jong.

1572.

Schout.

Reinier Feyntfz.

Burgermeesteren.

Siet Velius p. 179, daer noemt hij als Burgermeesteren.

Jan Veff.

Jan Reynierfz.

Willem Janfz.

Maer in 't oudt Stadts Crimineel-boek staen als Burgermeesteren.

Pieter Cornelifz.

Jan Yfbrandtfz.

Volkert Harkfz.

Jan Vesterman.

Schepenen.

Jacob Sampson.

Frederik Cornelifz.

Antonis Symonfz.

Hillebrandt Pieterfz.

Meynert Symonfz.

Fredrik Pieterfz.

Willem Vesterman.

Naemen

Van de Ed: Achtb: Heeren, Schouten,

Burgermeesteren en Schepenen, sedert de Reformatie in den Jaere 1572, met aenwijfinge hoe veel Jaeren de voornoemde Heeren haere ampten hebben bekleedt.

1572.

Schout.

Reinier Feyntfz. I

Burgermeesteren.

Theunis Symonfz. I

Jacob Erikfz. I

Pieter Heynfz. I

Pieter Luytgefz. Buyskes. I

Schepenen.

Frederik Cornelifz. I

Siewert Ianfz. Crommedijk. I

Nanne Cornelifz. I

Gerrit Schroor. I

Ian Otfz. I

Frederik Pieterfz. Maekfchoon. I

Meynert Simonfz. uit Westeind. I

1573.

Schout.

Reinier Feyntfz. fijn laetste Criminele eifch is geweest den 14 Maert, En den 20 Junij de eerfte eifch bij Jacob Florifz. I

Burgermeesteren.

Theunis Symonfz. 2

Herman Entfz. I

Fredrik Syblifz. I

Fredrik Pieterfz. Maekfchoon obiit. I

Albert Pieterfz. in loco. I

Schepenen.

Maerten Dirkfz. I

Harke Ianfz. I

Ian Frederikfz. I

Meynert Simonfz. I

Herman Cornelifz. I

Albert Luytgefz. I

Claes Hille Mantges. I

1574.

Schout.

Jacob Florifz. 2

Burgermeesteren.

Albert Pieterfz. 2

Jacob Erikfz. 2

Cornelis Janfz. obiit. I

Pieter Luytgefz. in loco. 2

Jacob Siewwertfz. I

Schepenen.

Frederik Cornelifz. 2

Willem Hendrikfz. I

Ian Claefz. I

Claes Luytgefz. I

Cornelis Ianfz. I

Pieter Iacobfz. Kok. I

Floris Thijfz. I

1575.

Schout.

Jacob Florifz. 3

G 19

Bur-

Burgermeesteren.	
Jacob Erikfz. obiit.	3
Ysbrant Iacobfz. in loco.	1
Ian Fredrikfz.	1
Pieter Gerbrantfz. obiit.	
Theunis Symonfz. in loco.	3
Albert Luytgefz.	1
Schepenen.	
Maerten Dirkfz.	2
Nanne Cornelifz.	2
Harke Ianfz.	2
Dirk Ianfz. Brouwer.	1
Dirk Pouwelfz.	1
Jacob Ianfz. in 't Harts-hoofst.	1
Dirk Pieterfz. Tjallis.	1

I 5 7 6.

Schout.

Jacob Florifz.	4
Burgermeesteren.	
Theunis Symonfz.	4
Fredrik Syblefz.	2
Jacob Sieuwertfz.	2
Albert Pieterfz.	3
Schepenen.	
Fredrik Cornelifz.	3
Claes Dirkfz. Mantges.	2
Floris Thijfz.	2
Ian Frederikfz. Moey-sieps obiit.	1
Simon Antoni in loco.	1
Wouter Claefz.	1
Harke Melifz. Copges.	1
Pieter Pieterfz. de Jonge.	1

I 5 7 7.

Schout.

Jacob Florifz.	5
Burgermeesteren.	
Jacob Sieuwertfz.	3

Ian Fredrikfz.	2
Albert Lucafz.	2
Ysbrant Iacobfz.	2

Schepenen.

Pieter Heinfz.	1
Nanne Cornelifz.	3
Harke Ianfz.	3
Dirk Ianfz. Brouwer.	2
Dirk Pouwelfz.	2
Jacob Ianfz. in 't Harts-hoofst.	2
Albert Claefz. Schroor.	1

I 5 7 8.

Schout.

Jacob Florifz.	6
Burgermeesteren.	
Ysbrant Iacobfz.	3
Frederik Syblefz.	3
Theunis Symonfz.	5
Albert Pieterfz.	4

Schepenen.

Frederik Simonfz. de Jonge.	1
Meynert Simonfz.	2
Floris Thijfz.	3
Harke Melifz. Copges.	2
Simon Antonifz.	2
Sibele Dirkfz.	1
Ian Dirkfz. Puyt.	1

I 5 7 9.

Schout.

Jacob Florifz.	7
Burgermeesteren.	
Albert Pieterfz.	5
Ian Frederikfz.	3
Jacob Sieuwertfz.	4
Floris Thijfz.	1
Schepenen.	
Maerten Dirkfz.	3

Harke

Harke Ianfz.	4
Pieter Pieterfz. de Jonge.	2
Pieter Ianfz. Hardebol.	1
Pieter Erikfz.	1
Simon Volkertfz. Canonnik.	1
Luytgen Gerritfz.	1

1 5 8 0.

Schout.

Jacob Florifz.	8
Burgermeesteren.	
Floris Thijfz.	2
Theunis Symonfz.	6
Albert Luytgefz.	3
Ysbrant Iacobfz.	4

Schepenen.

Frederik Simonfz. de Jonge.	2
Harke Melifz. Copges.	3
Wouter Claefz.	2
Simon Antonifz.	3
Ian Dirkfz. Puyt.	2
Simon Iacobfz. Schroor.	1
Willem Cornelifz. de Jonge.	1

1 5 8 1.

Schout.

Jacob Florifz.	9
Burgermeesteren.	
Ysbrant Iacobfz.	5
Ian Frederikfz.	4
Jacob Sieuwertfz.	5
Albert Pieterfz.	6

Schepenen.

Harke Ianfz.	5
Luytgen Gerritfz.	2
Simon Volkertfz.	2
Pieter Ianfz. Hardebol.	2
Jan Laurentfz.	1
Cornelis Ianfz.	1
Jacob Willemfz. Steenhuis.	1

1 5 8 2.

Schout.

Jacob Florifz.	10
Burgermeesteren.	
Albert Pieterfz.	7
Theunis Symonfz.	7
Pieter Luytgefz.	3
Floris Thijfz.	2

Schepenen.

Maerten Dirkfz.	4
Meynert Simonfz. Semeyns.	3
Harke Melifz. Copges.	4
Simon Anthonifz.	4
Ian Dirkfz. Puyt.	3
Frederik Gerritfz.	1
Evert Simonfz. Tapper.	1

1 5 8 3.

Schout.

Jacob Florifz.	11
Burgermeesteren.	
Floris Thijfz.	3
Ian Frederikfz.	5
Jacob Sieuwertfz.	6
Albert Luytgefz.	4

Schepenen.

Frederik Simonfz. de Jonge.	3
Ian Ianfz. Schoenmaker.	1
Pieter Ianfz. Hardebol.	3
Simon Iacobfz. Schroor.	2
Willem Cornelifz. de Jonge.	2
Ian Pieterfz. Ludous.	1
Ian Cornelifz. Leyen.	1

1 5 8 4.

Schout.

Jacob Florifz.	12
Burgermeesteren.	
Ian Frederikfz.	6
Theu.	

Theunis Simonfz. 1
 Pieter Luytgefz. Buyskes. 4
 Albert Pieterfz. 8

Schepenen.

Maerten Dirkfz. 5
 Harke Melifz. Copges. 5
 Simon Antonifz. 5
 Albert Claefz. 2
 Ian Dirkfz. Puyt. 4
 Cornelis Ianfz. 2
 Ian Nanfz. Crijtman. 1

1585.

Schout.

Jacob Florifz. 13

Burgermeesteren.

Albert Pieterfz. 9
 Jacob Siewwertfz. 7
 Marten Dirkfz. 1
 Floris Thijfz. obiit. 4
 Herke Copges in loco. 1

Schepenen.

Harke Ianfz. 6
 Ian Ianfz. Schoenmaker. 2
 Luytgen Gerritfz. 3
 Simon Iacobfz. Schroor. 3
 Willem Cornelifz. de Ionge. 3
 Ian Pieterfz. Ludous. 2
 Pieter Ianfz. Swaer-oogh. 1

1586.

Schout.

Jacob Florifz. 14

Burgermeesteren.

Jacob Siewwertfz. 8
 Jan Frederikfz. 7
 Albert Luytgefz. 5
 Lucas Gerritfz. 1

Schepenen.

Frederik Simonfz. de Ionge. 4
 Meynert Simonfz. Semeyns. 4
 Jan Dirkfz. Puyt. 5
 Albert Claefz. 3
 Frederik Gerritfz. 2
 Cornelis Janfz. 3
 Wijbrandt Gerbrandtfz. 1

1587.

Schout.

Jacob Florifz. 15

Burgermeesteren.

Lucas Gerritfz. 2
 Pieter Luytgefz. Buyskes. 5
 Jan Thijfz. 1
 Albert Pieterfz. 10

Schepenen.

Maerten Dirkfz. 6
 Harke Janfz. 7
 Jan Pieterfz. Ludous. 3
 Jan Laurentfz. 2
 Ian Nanfz. Crijtman. 2
 Ian Cornelifz. Leyen. 2
 Hero Allertfz. 1

1588.

Schout.

Lucas Siewwertfz. 1

Burgermeesteren.

Jan Thijfz. 2
 Jacob Florifz. 1
 Willem Cornelifz. 1
 Cornelis Janfz. 1

Schepenen.

Simon Antonifz. 6
 Albert Claefz. Schoor. 4
 Simon Volkertfz. Canonnik. 3
 Pieter Ianfz. Hardebol. 4

Si-

Simon Jacobsz. Schroor. 4
 Frederik Janz. Seylemaker. 1
 Cornelis Pieterfz. Heins. 1

1 5 8 9.

Schout.

Lucas Sieuwertfz. 2

Burgermeesteren.

Jacob Florifz. 2
 Pieter Luytgefz. Buyskes. 6
 Albert Pieterfz. 11
 Lucas Gerritfz. 3

Schepenen.

Harke Janfz. 8
 Harke Melifz. Coppes. 6
 Ian Pieterfz. Ludous. 4
 Jan Laurentfz. van Loofen. 3
 Jan Nantfz. Crijtman. 3
 Lambert Claefz. Delman. 1
 Pieter Cornelifz. in de Parffc. 1

1 5 9 0.

Schout.

Pieter Cornelifz. 1

Burgermeesteren.

Lucas Gerritfz. 4
 Ian Thijfz. 3
 Willem Cornelifz. 2
 Cornelis Janfz. 2

Schepenen.

Frederik Simonfz. de Jonge. 5
 Meynert Semeyns. 5
 Albert Claefz. Schroor. 5
 Simon Jacobsz. Schroor. 5
 Pieter Janfz. Swaeroogh. 2
 Ian Cornelifz. oude Jan. 1
 Claes Willemfz. Somer. 1

1 5 9 1.

Schout.

Pieter Cornelifz. 2

Burgermeesteren.

Ian Thijfz. 4
 Jacob Florifz. 3
 Pieter Luytgefz. Buyskes. 7
 Ian Pieterfz. Ludous. 1

Schepenen.

Harke Janfz. 9
 Harke Melifz. Coppes. 7
 Simon Volkertfz. Canonnik. 4
 Ian Dirkfz. Puyt, obiit. 5
 Waligh Pieterfz. in loco. 1
 Jan Nantfz. Krijtman. 4
 Lambert Claefz. Delman. 2
 Jacob Sieuwertfz. Schipper. 1

1 5 9 2.

Schout.

Pieter Cornelifz. 3

Burgermeesteren.

Jacob Florifz. 4
 Lucas Gerritfz. 5
 Willem Cornelifz. de Jonge. 3
 Jacob Sieuw: Schipper. 9

Schepenen.

Albert Claefz. Schroor. 6
 Simon Jacobsz. Schroor. 6
 Pieter Janfz. Hardebol. 5
 Ian Laurentfz. van Loofen. 4
 Ian Cornelifz. oude Jan. 2
 Remmet Sieuwertfz. 1
 Dirk Claefz. in de Spiegel. 1

1 5 9 3.

Schout.

Pieter Cornelifz. 4

H

Bur-

Burgermeesteren.

Lucas Gerritsz.	6
Harke Iansz. Koomen.	1
Ian Pieterfz. Ludous.	2
Pieter Luytgefz. Buyskes.	8

Schepenen.

Meynert Simonfz. Semeyns.	6
Harke Melifz. Copges.	8
Pieter Iansz. Swaeroogh.	3
Wijbrant Gerbrandtfz.	2
Cornelis Dirkfz.	1
Ian Pieterfz. Schram.	1
Jacob Gijfbertfz. Brouwer.	1

1594.

Schout.

Pieter Cornelifz.	5
-------------------	---

Burgermeesteren.

Ian Pieterfz. Ludous.	3
Jacob Florifz.	5
Willem Cornelifz.	4
Jacob Siewwertfz. Schipper.	10

Schepenen.

Simon Jacobsz. Schroor.	7
Ian Laurentfz. van Loolen.	5
Jan Nansz. Crijtman.	5
Jan Cornelifz. Timmerman.	3
Hero Allertfz.	2
Luytgen Iansz. Lakenkooper.	1
Ian Claefz. Noordtlandt.	1

1595.

Schout.

Pieter Cornelifz.	6
-------------------	---

Burgermeesteren.

Willem Cornelifz.	5
Pieter Buyskes.	9
Harke Copges.	1
Luytgen Gerritsz.	7

Schepenen.

Harke Iansz.	10
Simon Anthonifz.	7
Lambert Claefz. Delman.	3
Dirk Claefz. Spiegel.	2
Jacob Gijfbertfz. Brouwer.	2
Roemer Jacobfz.	1
Ian Burritfz. Blokemaker.	1

1596.

Schout.

Pieter Cornelifz.	7
-------------------	---

Burgermeesteren.

Lucas Gerritsz.	8
Jacob Florifz.	6
Ian Pieterfz. Ludous.	4
Jacob Siew : Schipper.	11

Schepenen.

Meynert Simonfz. Semeyns.	7
Simon Jacobfz. Schroor.	8
Simon Volkertfz. Canonnik.	5
Ian Cornelifz. Huygh.	4
Wijbrant Gerbrandtfz.	3
Ian Pieterfz. Schram.	2
Wijbrant Albertfz. Dubbelde-kop.	1

1597.

Schout.

Pieter Cornelifz.	8
-------------------	---

Burgermeesteren.

Ian Pieterfz. Ludous.	5
Willem Cornelifz.	6
Ian Pieterfz. Schram.	1
Pieter Luytgefz. Buyskes.	10

Schepenen.

Lambert Claefz. Delman.	4
Dirk Claefz. Spiegel.	3
Cornelis Dirkfz.	2
Remmet Siewwertfz.	2

Ian

Ian Iacobfz. Blokemaker. 2
Frans Schatter. 1
Gerbrandt Nanfz. 1

1598.

Schout.

Pieter Cornelifz. 9

Burgermeesteren.

Willem Cornelifz. 7

Lucas Gerritfz. 9

Jacob Sieuw: Schipper. 12

Meinert Jacobfz. 1

Schepenen.

Harke Ianfz. 11

Ian Laurentfz. van Loofen. 6

Wijbrandt Gerbrandtfz. 4

Frederik Ianfz. Seylemaker. 2

Roemer Iacobfz. 2

Pieter Dirkfz. de Ionge. 1

Theunis Albertfz. Lakenkooper. 1

1599.

Schout.

Pieter Cornelifz. 10

Burgermeesteren.

Lucas Gerritfz. 10

Ian Pieterfz. Ludous. 6

Ian Pieterfz. Schram. 2

Wybrandt Gerbrandtfz. 1

Schepenen.

Harke Melifz. Coppes. 9

Simon Volkertfz. Kanonnik. 6

Hero Allertfz. Brouwer. 3

Frans Pieterfz. Schatter. 2

Seger Dirkfz. 1

Dirk Maertfz. 1

Pieter Iacobfz. Maelfon. 1

1600.

Schout.

Pieter Baertfz. 1

Burgermeesteren.

Ian Pieterfz. Ludous. 7

Willem Cornelifz. 8

Jacob Sieuw: Schipper. 13

Hero Allertfz. 1

Schepenen.

Harke Janfz. 12

Ian Laurentfz. van Loofen. 7

Frederik Ianfz. 3

Ian Burritfz. 3

Sybrandt Groes, obijt. 1

Roemer Iacobfz. in loco. 3

Huybert Ianfz. Knoopemaker. 1

Gerrit Egbertfz. Haes. 1

1601.

Schout.

Albert Philipfz. 1

Den 17. Maert.

Burgermeesteren.

Willem Cornelifz. 9

Lucas Gerritfz. 11

Ian Pieterfz. Schram. 3

Pieter Iacobfz. Maelfon. 1

Schepenen.

Frederik Gerritfz. Druyf. 1

Lambert Claefz. Delman. 5

Ian Cornelifz. Huygh. 2

Seger Dirkfz. 2

Pieter Dirkfz. de Ionge. 2

Theunis Albertfz. Lakenkooper. 2

Matthijs Sieuwertfz. 1

1602.

Schout.

Albert Philipfz. 2

H ij

Bur-

Burgermeesteren.

Lucas Gerritzf.	12
Jacob Sieuw: Schipper.	14
Hero Allertfz.	2
Wijbrandt Gerbrandtfsz.	2

Schepenen.

Simon Volkertfsz. Kanonnik.	7
Erederik Ianfsz. Seylemaker.	4
Roemer Jacobfsz.	4
Ian Jacobfsz. Blokemaker.	4
Gerbrandt Nantfsz.	2
Gerrit Egbertfsz. Haes.	2
Huybert Ianfsz. Knoopemaker.	2

1603,

Schout.

Albert Philipfsz.	3
-------------------	---

Burgermeesteren.

Jacob Sieuw: Schipper.	15
Willem Cornelifz.	10
Seger Dirkfsz.	1
Ian Pieterfsz. Schram.	4

Schepenen.

Harke Melifz. Coppes.	10
Ian Laurentfsz. van Loofen.	8
Ian Cornelifz. Huygh.	5
Cornelis Dirkfsz.	3
Gijfbert van Beerenstein.	1
Jacob Janfsz. Kalkman.	1
Ian Simonfsz. Blaeuhulk.	1

1604.

Schout.

Albert. Philipfsz.	4
--------------------	---

Burgermeesteren.

Jan Pieterfsz. Schram.	5
Lucas Gerritzf.	13
Hero Allertfsz.	3
Wijbrandt Gerbrandtfsz.	3

Schepenen.

Frederik Gerritzf. Druyf.	2
Frederik Ianfsz. Seylemaecker.	5
Roemer Jacobfsz.	5
Ian Jacobfsz. Blokemaker.	5
Pieter Dirkfsz. de Jonge.	3
Matthijs Sieuwertfsz. obiit.	2
Gerrit Jacobfsz. in loco.	1
Lutgen Albertfsz.	1

1605.

Schout.

Albert Philipfsz.	5
-------------------	---

Burgermeesteren.

Hero Allertfsz.	4
Willem Cornelifz. de Jonge.	11
Jacob Sieuw: Schipper.	16
Pieter Jacobfsz. Maelfon.	2

Schepenen.

Jan Nantfsz. Crijtman.	6
Cornelis Dirkfsz. Keetman.	4
Seger Dirkfsz. Lakenkooper.	3
Huybert Ianfsz. Zijde-Kramer.	3
Ian Simonfsz. Blaeuhulk.	2
Hessel Pieterfsz. Bierftekker.	1
Cornelis Pieterfsz. Merken.	1

1606.

Schout.

Albert Philipfsz.	6
-------------------	---

Burgermeesteren.

Willem Cornelifz.	12
Lucas Gerritzf.	14
Ian Pieterfsz. Schram.	6
Wijbrandt Gerbrandtfsz.	4

Schepenen.

Harke Melifz. Coppes.	11
Frederik Gerritzf. Druyf.	3
Frederik Ianfsz. Seylemaker.	6
Gerbrandt Nantfsz.	3
Theunis Albertfsz.	3

Jan

Jan Baertsz. 1
Cornelis Ianzf. Huygh. 1

1607.

Schout.

Albert Philipfz. 7

Burgermeesteren.

Ian Pieterfz. Schram. 7

Hero Allertfz. 5

Jacob Siew : Schipper. 17

Pieter Jacobfz. Maelfon. 3

Schepenen.

Ian Nantfz. Crijtman. 7

Huybert Ianzf. Tack. 4

Ian Symonfz. Blaeuhulk. 3

Lucas Albertfz. Brouwer. 2

Hessel Pieterfz. Biersteker. 2

Iacob Maertfz. 1

Pieter Pieterfz. Kock. 1

1608.

Schout.

Albert Philipfz. 8

Burgermeesteren.

Pieter Jacobfz. Maelfon. 4

Willem Cornelisz. 13

Lucas Gerritfz. 15

Frederik Ianzf. 1

Schepenen.

Frederik Gerritfz. Druyf. 4

Cornelis Dirkfz. Keetman. 5

Jan Claefz. Noordt-landt. 2

Ian Iacobfz. Bloockemaker. 6

Seger Dirkfz. Scharlaken. 4

Cornelis Maertfz. 1

Claes Cornelisz. Apotheker. 1

1609.

Schout.

Albert Philipfz. 9

Burgermeesteren.

Willem Cornelisz. de Ionge. 14

Seger Dirkfz. Scharlaken. 1

Ian Pieterfz. Schram. 8

Iacob Siew : Schipper. 18

Schepenen.

Lambert Claefz. Delman. 6

Gerbrandt Nantfz. Seylemaker. 4

Ian Symonfz. Blaeuhulk. 4

Cornelis Ianzf. Schoenmaker. 2

Iacob Maertfz. Vesterman. 2

Pieter Leonardfz. Palensteyn. 1

Gerrit Frederikfz. Druyf. 1

1610.

Schout.

Albert Philipfz. 10

Burgermeesteren.

Iacob Siew : Schipper. 19

Lucas Gerritfz. 16

Frederik Ianzf. 2

Pieter Jacobfz. Maelfon. 5

Schepenen.

Frederik Gerritfz. Druyf. 5

Cornelis Dirkfz. Keetman. 6

Gerrit Iacobfz. Brouwer. 2

Hessel Pieterfz. Biersteker. 3

Claes Cornelisz. Apotheker. 2

Cornelis Ianzf. Taenman. 1

Cornelis Cornelisz. 1

1611.

Schout.

Albert Philipfz. 11

Burgermeesteren.

Lucas Gerritfz. 17

Willem Cornelisz. de Ionge. 15

Seger Dirkfz. Scharlaken. 2

Hero Allertfz. 6

H ij

Sche:

Schepenen.	
Ian Nantfz. Crijtman.	8
Wijbrandt Gerbrandtfz.	5
Cornelis Pieterfz. Heyns.	2
Pieter Jongh Dirkfz.	4
Lucas Albertfz. Brouwer.	3
Ian Cornelifz. Neledoe.	1
Wijbrandt Ianfz. Schram.	1

1 6 1 2.

Schout.	
Albert Philipfz.	12

Burgermeesteren.	
Sege Dirkfz. Scharlaken.	3
Iacob Sieuw: Schipper.	20
Frederik Ianfz.	3
Pieter Iacobfz. Maelfon.	6

Schepenen.	
Cornelis Dirkfz. Keetman.	7
Huybert Ianfz. Tack.	5
Ian Symonfz. Blaehulk.	5
Heffel Pieterfz. Bierfteker.	4
Gerrit Frederikfz. Druyf.	2
Allert Meynertfz. Semeyns.	1
Olijf Anthonifz.	1

1 6 1 3.

Schout.	
Albert Philipfz.	13

Burgermeesteren.	
Frederik Ianfz.	4
Willem Cornelifz. de Ionge.	16
Lucas Gerritfz.	18
Wijbrandt Gerbrandtfz.	5

Schepenen.	
Frederik Gerritfz. Druyf.	6
Pieter Dirkfz. de Ionge.	5
Anthonis Albertfz. Sleutel.	4
Cornelis Ianfz. Taenman.	2

Cornelis Cornelifz. Butterkooper.	2
Pieter Walighfz. Prooft.	1
Ian Franzfz.	1

1 6 1 4.

Schout.	
Albert Philipfz.	14

Burgermeesteren.	
Willem Cornelifz. de Ionge.	17
Sege Dirkfz. Scharlaken.	4
Pieter Iacobfz. Maelfon.	7
Gerrit Iacobfz. Brouwer.	1

Schepenen.	
Ian Nantfz. Crijtman.	9
Ian Symonfz. Blaehulk.	6
Heffel Pieterfz. Bierfteker.	5
Ian Cornelifz. Neledoe.	2
Olijf Anthonifz.	2
Cornelis Pieterfz. Landtman.	1
Meynert Egbertfz. van Heusden.	1

1 6 1 5.

Schout.	
Albert Philipfz.	15

Burgermeesteren.	
Sege Dirkfz. Scharlaken.	5
Lucas Gerritfz.	19
Frederik Ianfz.	5
Wijbrandt Ianfz. Schram.	1

Schepenen.	
Cornelis Dirkfz. Keetman.	8
Lucas Albertfz. Brouwer.	4
Pieter Leonardtfz. Palensteyn.	2
Allert Meynertfz. Semeyns.	2
Pieter Walighfz. Prooft.	2
Jacob Volkertfz. Seylemaker.	1
Ian Cornelifz. Loots.	1

Schout.

1616.

Schout.

Albert Philipfz. 16

Burgermeesteren.

Lucas Gerritfz. 20

Willem Cornelisz. de Jonge. 18

Gerrit Jacobfz. Brouwer. 2

Pieter Walighfz. Prooft. 1

Schepenen.

Frederik Gerritfz. Druyf. 7

Wijbrandt Garbrandtz. 6

Cornelis Cornelisz. Butterkooper. 3

Olijf Anthonifz. 3

Cornelis Pieterfz. Landtman. 2

Willem Sybrantfz. Groes. 1

Floris Heertgefz. Veff. 1

Doch Willem Sybrantfz. Groes, is verlaten om 's na-maeghschap met Frederik Gerritfz. Druyf, en in fijn plaats verkoren Jan Cornelifz. Kruyckes.

1617.

Schout.

Albert Philipfz. 17

Burgermeesteren.

Willem Cornelisz. de Jonge. 19

Seger Dirkfz. Scharlaken. 6

Frederik Janfz. 6

Wijbrandt Janfz. Schram. 2

Schepenen.

Cornelis Dirkfz. Keetman. 9

Lucas Albertfz. Brouwer. 5

Pieter Leonardtz. Palenfteyn. 3

Jan Franfz. Chirurgijn. 2

Jacob Volkertfz. Seylemaker. 2

Jan Cornelifz. Loots. 2

Gerrit Cornelifz. Keyfers-kint. 1

1618.

Schout.

Albert Philipfz. 18

Burgermeesteren.

Frederik Janfz. 7

Lucas Gerritfz. 21

Pieter Jacobfz. Maelfon. 8

Gerrit Jacobfz. Brouwer. 3

Schepenen.

Frederik Gerritfz. Druyf. 8

Pieter Jongh Dirkfz. 6

Heffel Pieterfz. Bierfteker. 6

Olijf Anthonifz. 4

Cornelis Pieterfz. Landtman. 3

Symon Janfz. Timmerman. 1

Jan Janfz. Camerlingh. 1

1619.

Schout.

Albert Philipfz. 19

Burgermeesteren.

Lucas Gerritfz. 22

Seger Dirkfz. Scharlaken. 7

Wijbrandt Janfz. 3

Lucas Albertfz. Brouwer. 1

Schepenen.

Jan Nantfz. Crijtman. 10

Cornelis Janfz. Huygh. 3

Pieter Leonardtz. Palenfteyn. 4

Cornelis Cornelifz. Butterkooper. 4

Jan Cornelifz. Kruyckes. 2

Willem Sybrantfz. Groes. 1

Albert Cornelifz. Rueil. 1

1620.

Schout.

Sirp Ouckama, Den 7. Maert. 1

Burgermeesteren.

Wijbrandt Janfz. Schram. 4

Pieter Jacobfz. Maelfon, obiit. 9

Wijbrandt Gerbrantfz. Groota in loco. 1

Ger-

Gerrit Jacobfz. Trompet.	1
Pieter Walighfz. Prooft.	2
Schepenen.	
Cornelis Dirkfz. Keetman.	10
Heffel Pieterfz. Bierfteker.	7
Allert Meynertfz. Semeyns.	3
Jacob Volkertfz. Seylemaker.	3
Ian Cornelifz. Loots.	3
Evert Albertfz. Hopman.	1
Jacob Jacobfz. Hof, obiit.	1
Harke Ianfz. Noordtlandt.	1

1 6 2 1.

Schout.

Sirp Ouckama.	2
Burgermeesteren.	
Gerrit Jacobfz. Trompet.	2
Lucas Gerritfz. in de Kroonen.	23
Seger Dirkfz. Scharlaken.	7
Lucas Albertfz. Brouwer.	2
Schepenen.	
Cornelis Ianfz. Huygh.	4
Pieter Leonardtfz. Palenfteyn.	5
Cornelis Butterkooper.	5
Ian Cornelifz. Kruyckes.	3
Floris Heerefz. Velt.	2
Ian Hagen.	1
Pieter Willemfz. Potter.	1

1 6 2 2.

Schout.

Sirp Ouckama.	3
Burgermeesteren.	
Lucas Albertfz. Brouwer.	3
Wijbrandt Gerbrandtfz. Groota.	2
Pieter Walighfz. Prooft.	3
Ian Franz. Homan.	1
Schepenen.	
Pieter Dirkfz. de Jonge.	7
Allert Meynertfz. Semeyns.	4

Jacob Volkertfz. Seylemaker.	4
Ian Cornelifz. Loots.	4
Evert Albertfz. Hopman.	2
Sieuwert Ianfz. Kort.	1
Quirijn Tackefz. Offekooper.	1

1 6 2 3.

Schout.

Sirp Ouckama.	4
Burgermeesteren.	
Pieter Walighfz. Prooft.	4
Gerrit Jacobfz. Trompet.	3
Wijbrandt Ianfz. Schram.	5
Cornelis Pieterfz. Landtman.	1
Schepenen.	
Ian Nantfz. Krijtman.	11
Pieter Leonardtfz. Palenfteyn.	6
Ian Cornelifz. Kruyckes.	4
Gerrit Cornelifz. Keifers-kindt.	2
Pieter Willemfz. Potter.	2
Meynert Luytgefz. Buyskes.	1
Dirk Janfz. Uyl.	1

1 6 2 4.

Schout.

Sirp Ouckama.	5
Burgermeesteren.	
Wijbrandt Ianfz. Schram.	6
Lucas Albertfz. Brouwer.	4
Ian Franz. Homan.	2
Floris Heerefz. Velt.	1
Schepenen.	
Cornelis Dirkfz. Keetman.	11
Ian Cornelifz. Loots.	5
Symon Ianfz. Timmerman.	2
Ian Janfz. Kamerlingh.	2
Harke Ianfz. Noordtlandt.	1
Ian Dirkfz. Hagen.	2
Quirijn Tackefz. Offekooper.	2
Schout.	

1 6 2 5.

Schout.

Sirp Ouckama. 6

Burgermeesteren.

Lucas Albertfz. Brouwer. 5

Seger Dirkfz. Scharlaken. 8

Gerrit Jacobfz. Trompet. 4

Cornelis Pieterfz. Landtman. 2

Schepenen.

Cornelis Ianfz. Huygh. 5

Allert Meynertfz. Semeyns. 5

Ian Cornelifz. Kruyckes. 5

Gerrit Cornelifz. Keyfers-kint. 3

Albert Cornelifz. Rueil. 2

Meynert Luytgefz. Buyskes. 2

Dr. Allert Vetterman. 1

1 6 2 6.

Schout.

Sirp Ouckama. 7

Burgermeesteren.

Gerrit Jacobfz. Trompet. 5

Willem Sybrandtfz. Groes. 1

Jan Cornelifz. Loots. 1

Pieter Willemfz. de Jonge. 1

Schepenen.

Pieter Dirkfz. de Jonge. 8

Hessel Pieterfz. Biersteker. 8

Jacob Volkertfz. Seylemaker. 5

Evert Albertfz. Hopman. 3

Quirijn Taekfz. Offekooper. 3

Willem Willemfz. Houtkooper. 1

Albert Arentfz. Koomen. 1

1 6 2 7.

Schout.

Sirp Ouckama. 8

Burgermeesteren.

Willem Sybrandtfz. Groes. 2

Seger Dirkfz. Scharlaken. 9

Lucas Albertfz. Brouwer. 6

Quirijn Taekfz. 1

Schepenen.

Allert Meynertfz. Semeyns. 6

Jan Cornelifz. Kruyckes. 6

Gerrit Cornelifz. Keyfers-kint. 4

Ian Dirkfz. Hagen. 3

Frans Roemerfz. Kant. 1

Pieter Dirkfz. Tjalles. 1

Sieuwert Frederikfz. 1

1 6 2 8.

Schout.

Sirp Ouckama. 9

Burgermeesteren.

Lucas Albertfz. Brouwer. 7

Gerrit Jacobfz. Trompet. 6

Jan Cornelifz. Loots. 2

Pieter Willemfz. de Jonge. 2

Schepenen.

Pieter Dirkfz. de Jonge. 9

Jacob Volkertfz. Seylemaker. 6

Symon Ianfz. Timmerman. 3

Evert Albertfz. Hopman. obiit. 4

Sieuwert Ianfz. Cort in loco. 4

Willem Willemfz. Houtkooper. 2

Willem Willemfz. de Jonge Seylm. 1

Jan Ianfz. Wagenaar. 1

1 6 2 9.

Schout.

Sirp Ouckama. 10

Burgermeesteren.

Gerrit Jacobfz. Trompet, obiit. 7

Willem Sybrandtfz. Groes, in

loco. 3

Quirijn Taekfz. Offekooper. 2

Cornelis Cornelifz. Butterkooper. 1

Wijbrandt Symonfz. Semeyns. 1

I Sche-

Schepenen.

Cornelis Dirksz. Keetman.	12
Hessel Pieterfz. Biersteker.	9
Jan Dirksz. Hagen.	4
Albert Arentfz. Koomen.	2
Adriaen Pieterfz. Bolle.	1
Hendrik Frederikfz. Druyf.	1
Thijs Pieterfz.	1

I 6 3 0.

Schout.

Sirp Ouckama.	11
---------------	----

Burgermeesteren.

Wijbrandt Symonfz. Semeyns.	2
Lucas Albertfz. Brouwer.	8
Jan Cornelisz. Loots.	3
Pieter Willemsfz. de Jonge.	4

Schepenen.

Jacob Volkertfz. Seylemaker.	7
Gerrit Cornelisz. Keyfers-kint.	5
Ian Ianfz. Camerlingh.	3
Frans Roemerfz. Kant.	2
Hendrik Gerritfz. Moeskoker.	1
Gerrit Lucafz.	1
Heertgen Ianfz. Neledoe.	1

I 6 3 1.

Schout.

Sirp Ouckama.	2
---------------	---

Burgermeesteren.

Pieter Willemsfz. de Jonge.	5
Willem Sybrandtfz. Groes.	4
Quirijn Tackefz. Offekooper.	3
Cornelis Cornelisz. Butterkooper.	2

Schepenen.

Pieter Dirksz. de Jonge.	10
Ian Cornelisz. Kruyckes.	7
Meynert Luytgefz. Buyskes.	3
Albert Arentfz. Koomen.	3

Ian Pieterfz. Bolle.	1
Evert Wiggerfz. Koomen obiit.	1
Freek Wiggerfz. Pels, in loco.	1
Cornelis Hendrikfz. Haek.	1

I 6 3 2.

Schout.

Sirp Ouckama.	13
---------------	----

Burgermeesteren.

Quirijn Tackefz. Offekooper.	4
Lucas Albertfz. Brouwer.	9
Wijbrandt Symonfz. Semeyns.	3
Hendrik Frederikfz. Druyf.	1

Schepenen.

Olijf Anthonisz. van der Oort.	5
Ian Ianfz. Kamerlingh.	4
Frans Roemerfz. Kant.	3
Sieuwert Fredrikfz.	2
Adriaen Pieterfz. Bolle.	2
Cornelis Ianfz. Noortlandt.	1
Pieter Pieterfz. Hardebol.	1

I 6 3 3.

Schout.

Sirp Ouckama.	14
---------------	----

Burgermeesteren.

Wijbrandt Semeyns.	4
Ian Cornelisz. Loots.	4
Pieter Willemsfz. Potter, de Jonge.	6
Gerrit Lucafz.	1

Schepenen.

Jacob Maertfz. Vesterman.	1
Ian Cornelisz. Kruyckes.	8
Gerrit Cornelisz. Keyfers-kindt.	6
Albert Arentfz. Koomen.	4
Ian Pieterfz. Bolle.	2
Ian Ianfz. van Loofen.	1
Hillebrandt Jacobfz. Schuytemae- ker.	1

Schout.

1 6 3 4.

Schout.

Sirp Ouckama. 15

Burgermeesteren.

Jan Cornelisz. Loots. 5

Lucas Albertsz. Brouwer. 10

Quirijn Tackesz. Offsekooper. 5

Hendrik Gerritsz. Moeskoker. 1

Schepenen.

Olijf Anthonisz. van der Oort. 6

Jan Iansz. Camerlingh. 5

Willem Willemsz. Houtkooper. 3

Thijs Pieterfz. 2

Heertgen Iansz. Neledoe. 2

Frederik Pels. 2

Maerten van Rossen. 1

1 6 3 5.

Schout.

Sirp Ouckama. 16

Burgermeesteren.

Lucas Albertsz. Brouwer. 11

Wijbrandt Simonfz. Semeyns. 5

Hendrik Frederikfz. Druyf. 2

Heertgen Iansz. Neledoe. 1

Schepenen.

Cornelis Iansz. Huygh. 5

Gerrit Cornelisz. Keyfers-kint. 7

Meynert Luytgefz. Buyskes. 4

Adriaen Pieterfz. Bolle. 3

Barent Pieterfz. ten Broeck. 1

Willem Wiggerfz. Blaeu. 1

Jacob Hendrikfz. Gulden-arm. 1

1 6 3 6.

Schout.

Sirp Ouckama. 17

Burgermeesteren.

Wijbrant Simonfz. Semeyns obiit. 6

Jan Cornelisz. Loots, in loco. 6

Quirijn Tackesz. Offsekooper. 6

Gerrit Lucafz. 2

Hendrik Gerritsz. Moeskoker. 2

Schepenen.

Jacob Maertfz. Vesterman. 2

Jacob Volkertfz. Seylemaker. 8

Albert Arentfz. Coomen. obiit. 5

Frans Roemerfz. Kant, in loco. 4

Sieuwert Frederikfz. 3

Jan Pieterfz. Bolle. 3

Abraham de Velaer. 1

Theunis Iansz. Copges, obiit. 1

Pieter Lambertfz. in loco. 1

1 6 3 7.

Schout.

Sirp Ouckama. 18

Burgermeesteren.

Hendrik Gerritsz. Moeskoker. 3

Lucas Albertsz. 12

Heertgen Iansz. Neledoe. 2

Jacob Maertfz. Vesterman, obiit. 1

Hendrik Fredrikfz. Druyf, in loco. 3

Schepenen.

Olijf Anthonisz. van der Oort. 7

Jan Iansz. Camerlingh. 6

Dirk Iansz. Uyl. 2

Thijs Pieterfz. 3

Pieter Pieterfz. Hardebol. 2

Claes Luytgefz. Schuyt. 1

Sieuwert Cornelisz. Heynfius. 1

1 6 3 8.

Schout.

Sirp Ouckama. 19

Burgermeesteren.

Lucas Albertsz. Brouwer. 13

14 Ian

Ian Cornelisz. Loots.	7
Quirijn Taekesz. Offekoooper.	7
Gerrit Lucafz.	3
Schepenen.	
Iacob Volkertsz. Seylemaker.	9
Adriaen Pieterfz. Bolle.	4
Ian Ianfz. van Loofen.	2
Iacob Hendrikfz. Gulden-arm.	2
Abraham de Velaer.	2
Volkert Lucafz.	1
Gerrit Iacobfz. Glas.	1

1 6 3 9.

Schout.

Sirp Ouckama.	20
Burgermeesteren.	
Quirijn Taekesz. Offekoooper.	8
Pieter Walighfz. Prooft.	5
Hendrik Frederikfz. Druyf.	4
Hendrik Gerritfz. Moeskoker.	4
Schepenen.	
Olijf Anthonifz. van der Oort.	8
Cornelis Ianfz. Noordtlandt.	2
Pieter Pieterfz. Hardebol.	3
Claes Luytgefz. Schuyt.	2
Hendrik van Gent.	1
Pieter Cornelifz. Huygh.	1
Pouwels Volkertfz. Muller.	1

1 6 4 0.

Schout.

Sirp Ouckama.	21
Burgermeesteren.	
Hendrik Gerritfz. Moeskoker.	5
Lucas Albertfz. Brouwer, obiit.	14
Jan van Loofen, in loco.	1
Gerrit Lucafz.	4
Jan Ianfz. Kamerlingh.	1
Schepenen.	
Iacob Volkertfz. Seylemaker.	10

Willem Willemfz. Houtkoooper.	4
Adriaen Pieterfz. Bolle.	5
Abraham de Velaer.	3
Volkert Lucafz.	2
Pieter Swaeroogh obiit.	1
<i>En in zijn plaets is gekomen Siewwert Vester- man, die benevens den selven wel eerst daer toe genomen, edoch om de na-maeghschap verlaten, en voor hem gestelt is</i>	
Foppe van Gent.	1

1 6 4 1.

Schout.

Sirp Ouckama.	22
Burgermeesteren.	
Ian Janfz. Kamerlingh.	2
Pieter Walighfz. Prooft.	6
Quirijn Taekesz. Offekoooper.	9
Harke Janfz. Noordtlandt.	1
Schepenen.	
Olijf Anthonifz. van der Oort.	9
Symon Ianfz. Timmerman.	4
Pieter Pieterfz. Hardebol.	4
Maerten van Rossen.	2
Iacob Hendrikfz. Gulden-arm.	2
Gerrit Iacobfz. Glas.	2
Albert Lucafz.	1

1 6 4 2.

Schout.

Sirp Ouckama.	23
Burgermeesteren.	
Pieter Walighfz. Prooft obiit.	7
Harke Janfz. Noordtlandt in loco.	2
Gerrit Lucafz.	5
Hendrik Gerritfz. Moeskoker.	6
Ian Janfz. van Loofen.	2
Schepenen.	
Adriaen Pieterfz. Bolle.	6
Abraham de Velaer.	4
Claes	

Claes Lucafz. Schuyt.	3
Hendrik van Gent.	2
Willem Heerfz. Veff.	1
Gerbrandt Dirkfz.	1
Ian Pouwelfz. Olypot.	1

I 6 4 3.

Schout.

Sirp Ouckama.	24
Burgermeesteren.	
Hendrik Gerritfz. Moeskoker.	7
Quirijn Taekfz. Offekooper.	10
Ian Ianfz. Kamerlingh.	3
Iacob Hendrikfz. Gulden-arm.	1

Schepenen.

Willem Willem Houtkooper.	5
Frans Roemerfz. Kant.	4
Matthijs Pieterfz. Timman.	4
Maerten Dirkfz. van Roffen.	3
Mr. Sieuwert Heynfius.	2
Iacob Wiggerfz.	1
Floris Ianfz. Camerlingh.	1

I 6 4 4.

Schout.

Sirp Ouckama.	25
Burgermeesteren.	
Ian Ianfz. Kamerling.	4
Gerrit Lucafz.	6
Ian Ianfz. van Loofen.	3
Willem Wiggerfz. Blaeu.	1
Schepenen.	
Olijf Anthonifz. van der Oort.	10
Pieter Pieterfz. Hardebol.	5
Abraham de Velaer.	5
Gerrit Iacobfz. Glas.	3
Hendrik van Gent.	3
Pieter Cornelifz. Huygh.	2
Herman Willemfz.	1

I 6 4 5.

Schout.

Sirp Ouckama.	26
Burgermeesteren.	
Gerrit Lucafz.	7
Hendrik Gerritfz. Moeskoker.	8
Harke Ianfz. Noordlandt.	3
Iacob Hendrikfz. Gulden-arm.	2
Schepenen.	
Adriaen Pieterfz. Bolle.	7
Maerten Dirkfz. van Roffen.	4
Claes Luytgefz. Schuyt.	4
Volkert Lucafz.	3
Gerbrandt Dirkfz.	2
Mr. Sieuwert Heynfius.	3
Dirk Sipkefz.	1

I 6 4 6.

Schout.

Mr. Joan Mook.	1
Burgermeesteren.	
Jacob Hendrikfz. Gulden-arm.	3
Ian Ianfz. Kamerlingh.	5
Willem Wiggerfz. Blaeu.	2
Cornelis Hendrikfz. Hack.	1
Schepenen.	
Olijf van der Oort.	11
Matthijs Timman.	5
Gerrit Jacobfz. Glas.	4
Pieter Huygh.	3
Iacob Wiggerfz.	2
Hendrik Willemsfz. Schagen.	1
Ian Prooft.	1

I 6 4 7.

Schout.

Mr. Ioan Mook.	2
Burgermeesteren.	

Burgermeesteren.

Ian Ianfz. Kamerlingh.	6
Pieter Willemfz. Potter.	7
Gerrit Lucafz.	7
Hendrik Gerritfz. Moeskoker.	9

Schepenen.

Willem Willemfz. Houtkooper.	6
Maerten van Roffen.	5
Claes Lucafz. Schuyt.	5
Hendrik van Gent.	4
Floris Huygh.	1
Mr. Ian van Zeller.	1
Ian Compofstel.	1

1 6 4 8.

Schout.

Mr. Ioan Mook.	3
----------------	---

Burgermeesteren.

Hendrik Gerritfz. Moeskoker.	10
Harke Ianfz. Noordtlandt.	4
Iacob Hendrikfz. Gulden-arm.	4
Cornelis Hendrikfz. Haek.	2

Schepenen.

Adriaen Pieterfz. Bolle.	8
Hilbrandt Iacobfz.	2
Volkert Lucafz.	4
Gerbrandt Dirkfz.	3
Floris Camerlingh.	2
Herman Willemfz.	2
Jan Prooft.	2

1 6 4 9.

Schout.

Mr. Ioan Mook.	4
----------------	---

Burgermeesteren.

Cornelis Hendrikfz. Haek.	3
Pieter Willemfz. Potter.	8
Willem Wiggerfz. Blaeu.	3
Thijs Pieterfz. Timman.	1

Schepenen.

Olijf van der Oordt.	12
Claes Lucafz. Schuyt.	6
Iacob Wiggerfz.	3
Dirk Sipkefz.	2
Mr. Ian van Zeller.	2
Iohan Kompofstel.	2
Mr. Dirk Haga.	1

1 6 5 0.

Schout.

Mr. Joan Mook.	5
----------------	---

Burgermeesteren.

Thijs Pieterfz. Timman.	2
Hendrik Gerritfz. Moeskoker.	11
Ian Ianfz. van Loofen.	4
Floris Ianfz. Kamerlingh.	1

Schepenen.

Maerten Dirkfz. van Roffen.	6
Volkert Lucafz.	5
Pieter Huygh.	4
Hendrik Willemfz. Schagen.	2
Pieter Florifz.	1
Gerrit Segerfz.	1
Sybrandt Groes.	1

1 6 5 1.

Schout.

Mr. Ioan Mook.	6
----------------	---

Burgermeesteren.

Floris Ianfz. Kamerlingh.	2
Iacob Hendrikfz. Gulden-arm.	5
Willem Wiggerfz. Blaeu.	4
Cornelis Hendrikfz. Haek.	4

Schepenen.

Olijf van der Oordt.	13
Pieter Hardebol.	6
Mr. Sieuwert Heynftus.	4
Gerbrandt Dirkfz.	4
Ian	1

Jan Pouwelfz. Oly-pot.	2
Jacob Symonfz. Timmerman.	1
Yfbrandt Half-hoorn.	1

I 6 5 2.

Schout.

Mr. Ioan Mook.	7
----------------	---

Burgermeesteren.

Jacob Hendrikfz. Gulden-arm.	6
Ian Ianfz. van Loofen.	5
Herke Ianfz. Noordlandt.	5
Thijs Pieterfz. Timman.	3

Schepenen.

Pieter Huygh.	5
Herman Willemfz.	3
Ian Prooft.	3
Mr. Ian van Zeller.	3
Iohan Compofftel.	3
Mr. Dirk Haga.	2
Pieter Florifz.	2

Nota, Jan van Zeller heeft geweigert den eedt te doen, en is daarom verlaten, en in plaats van aien Jan Pieterfz. Bolle verkoren.

Pieter Huygh obiit.	
In loco, Dirk van Steenberg.	1
Herman Willemfz. obiit.	
In loco Ian Vefft, mede obiit.	1
In loco Pieter Andricfz. van Voffen, mede obiit.	1
In loco Mr. Adriaen Jonghknecht.	1

I 6 5 3.

Schout.

Mr. Joan Mook.	8
----------------	---

Burgermeesteren.

Herke Ianfz. Noordlandt.	6
Hendrik Moeskoker obiit.	12
Pieter Hardebol in loco.	1

Cornelis Frederikfz. Lakenman.	1
Johan Compofftel.	1
Schepenen.	

Pieter Hardebol.	7
Claes Lucafz. Schuyt.	7
Foppe van Gent.	2
Sybrandt Groes.	2
Yfbrandt Halfhoorn.	2
Mr. Waligh Prooft.	1
Mr. Claes van Nck.	1

De President Hardebol is Burgermeester geworden door 't overlijden van Burgermeester Moeskoker, en Pieter Allertfz. Semeyns is in plaats van Hardebol Schepen geworden.

I 6 5 4.

Schout.

Frederik Lakenman. den 1 October.	1
-----------------------------------	---

Burgermeesteren.

Cornelis Frederikfz. Lakenman.	2
Jacob Gulden-arm obiit.	7
Hendrik van Loofen in loco.	1
Thijs Pieterfz. Timman.	4
Mr. Dirk Haga.	1

Schepenen.

Willem Willemfz. Houtkooper.	7
Freek Wiggerfz.	3
Dirk van Steenberg.	2
Mr. Adriaen Jonghknecht.	2
Simon Allertfz. Semeyns.	1
Gerrit van Loofen.	1
Roemer Franz. Kant.	1

I 6 5 5.

Schout.

Frederik Lakenman.	2
--------------------	---

Burgermeesteren.

Thijs Pieterfz. Timman.	5
Floris Camerlingh obiit.	3
Willem Wiggerfz. Blaeu in loco.	5

Pie.

Pieter Pieterfz. Hardebol obiit. 2
 Gerrit Segerfz. in loco. 1
 Pieter Semeyns. 1

Schepenen.

Pieter Florifz. 3
 Sybrandt Groes. 2
 Mr. Waligh Prooft. 2
 Mr. Claes van Nek. 2
 Symon Freekfz. Semeyns. 1
 Adam Iacobfz. Cortleven. 1
 Cornelis Moffel. 1

I 6 5 6.

Schout.

Frederik Lakenman. 3

Burgermeesteren.

Willem Wiggerfz. Blaeu. 6
 Adam Iacobfz. Cortleven. 1
 Roemer Franz. Kant. 1
 Pieter Florifz. 1

Schepenen.

Volkert Lucafz. 6
 Dirk van Steenberg. 3
 Mr. Adriaen Jonghknecht. 3
 Simon Allertfz. Semeyns. 2
 Simon Dirkfz. Semeyns. 1
 Wijbrandt Iuwel. 1
 Pieter Vis. 1

I 6 5 7.

Schout.

Frederik Lakenman. 4

Burgermeesteren.

Roemer Franz. Cant. 2
 Pieter Vis. 1
 Volkert Lucafz. obiit. 1
 Pieter Semeyns in loco. 2
 Mr. Adriaen Jonghknecht. 1

Schepenen.

Willem Willemfz. 8

Ysbrandt Half-hoorn. 3
 Mr. Waligh Prooft. 3
 Cornelis Ianfz. Moffel. 2
 Pieter Ianfz. Bas. 1
 Goffen Montanus. 1
 Ian Druyf obiit. 1
 Ian Ham in loco. 1

I 6 5 8.

Schout.

Frederik Lakenman. 5

Burgermeesteren.

Pieter Vis. 2
 Willem Wiggerfz. Blaeu. 7
 Hendrik van Loofen. 2
 Pieter Florifz. 2

Schepenen.

Ian Prooft. 3
 Mr. Nicolaes van Nek. 3
 Simon Allertfz. Semeyns. 3
 Simon Freekfz. Semeyns. 2
 Cornelis Sweers obiit. 1
 Freek Quenk in loco. 1
 Claes Iacobfz. Wits. 1
 Leonardus Licochthon. 1

I 6 5 9.

Schout.

Frederik Lakenman. 6

Burgermeesteren.

Willem Wiggerfz. Blaeu. 8
 Adam Cortleven. 2
 Roemer Cant. 3
 Mr. Adriaen Jonghknecht. 2

Schepenen.

Willem Willemfz. 9
 Mr. Waligh Prooft. 4
 Pieter Bas. 2
 Simon Dirkfz. Semeyns. 2

Iohan

Iohan Ham. 2
 Cornelis Ianz. Riem. 1
 Mr. Adolf de Iager. 1

1 6 6 0.

Schout.

Frederik Lakenman. 6

Burgermeesteren.

Roemer Cant. 4
 Cornelis Haek. 5
 Pieter Florisz. 3
 Pieter Vis. 3

Schepenen.

Yfbrandt Half-hoorn. 4
 Cornelis Mossel. 3
 Goffen Montanus. 2
 Claes Wuis. 2
 Leonardus Licochthon. 2
 Dirk Quirijnz. 1
 Jacob de Wit. 1

1 6 6 1.

Schout.

Frederik Lakenman. 7

Burgermeesteren.

Cornelis Haek. 6
 Willem Wiggerfz. Blacu. 9
 Hendrik van Loofen. 3
 Pieter Semeyns. 2

Schepenen.

Willem Willemfz. 10
 Simon Allertfz. Semeyns. 4
 Simon Dirkfz. Semeyns. 3
 Pieter Ianz. Bas. 3
 Mr. Adolph de Jager. 2
 Lucas Kant. 1
 Hendrik Huygh. 1

1 6 6 2.

Schout.

Frederik Lakenman. 8

Burgermeesteren.

Willem Wiggerfz. Blacu. 10
 Roemer Cant. 5
 Pieter Florisz. 4
 Pieter Vis. 4

Schepenen.

Gerrit Glas. 5
 Mr. Waligh Prooft. 5
 Cornelis Mossel. 4
 Leonardus Licochthon. 3
 Jacob de Wit. 2
 Gerbrandt Blacuhulk. 1
 Mr. Iohan Homan. 1

1 6 6 3.

Schout.

Frederik Lakenman. 9

Burgermeesteren.

Pieter Florisz. 5
 Cornelis Haek. 7
 Pieter Semeyns. 3
 Adam Cortleven. 3

Schepenen.

Yfbrandt Half-hoorn. 5
 Dirk van Steenbergem. 4
 Simon Dirkfz. Semeyns. 4
 Pieter Bas. 4
 Dr. Thomas Montanus. 1
 Maerten Roos. 1
 Mr. Pieter de Velaer. 1

1 6 6 4.

Schout.

Frederik Laekenman. 10

K

Bur.

Burgermeesteren.			
Pieter Semeysn.	4	Simon Allertsz. Semeysn in loco.	5
Mr. Dirk Haga.	2	Cornelis Mossel.	5
Hendrik van Loofen.	4	Jacob de Wit.	3
Roemer Cant.	6	Gerbrandt Blaeuhulk.	2
Schepenen.		Mr. Pieter de Velaer.	2
Mr. Waligh Prooft.	6	Cornelis Boelis.	1
Leonardus Licochthon.	4	Cornelis van Loofen.	1
Hendrik Huygh.	2		
Mr. Iohan Homan.	2	1 6 6 6.	
Pouwels Freekfz. Semeysn.	1	Schout.	
Mr. Goffewinus Exken.	1	Dirk Haek. <i>Den 5. Martij.</i>	1
Mr. Dirk Simonfz. Semeysn.	1	Burgermeesteren.	
		Adam Cortleven.	5
1 6 6 5.		Cornelis Haek.	8
Schout.		Pieter Semeysn obiit.	5
Frederik Lakenman.	11	Claes Wits in loco.	1
Burgermeesteren.		Pieter Florifz.	6
Roemer Cant.	7	Schepenen.	
Adam Cortleven.	4	Yfbrandt Half-hoorn.	6
Pieter Vis.	5	Iohan Ham.	3
Mr. Adriaen Iongknecht.	3	Lucas Cant.	2
Schepenen.		Hendrik Huygh.	3
Mr. Nicolaes van Nek obiit.	4	Meyndert Mossel.	2
		Volkert Evertfz.	1
		Mr. Florentius Florifz.	1

A N N O 1 6 6 7.

Naemen

Naemen

Van de Heeren Wees-Meesteren,

zedert den jaere 1580.

1580.

FRans Cornelisz.
 Willem Hendrikz.
 Pieter Simonz. de Jonge.
 Jacob Pieterz. Mack-
 schoon.

1581.

Frans Cornelisz.
 Willem Hendrikz.
 Pieter Simonz. de Jonge.
 Jacob Pieterz. Sampson.

1582.

Frans Cornelisz.
 Willem Hendrikz.
 Pieter Simonz. de Jonge.
 Jacob Pieterz. Sampson.

1583.

Frans Cornelisz.
 Willem Hendrikz.
 Pieter Simonz. de Jonge.
 Jacob Pieterz. Sampson.

1584.

Frans Cornelisz.
 Jacob Pieterz. Sampson.
 Willem Hendrikz.
 Ian Claefz. Noordtlandt.

1585.

Frans Cornelisz.
 Iacob Pieterz. Sampson.
 Simon Anthonisz.
 Wijbrandt Gerbrandtz.

1586.

Frans Cornelisz.
 Iacob Pieterz. Sampson.
 Simon Anthonisz.
 Frederik Ianz.

1587.

Frans Cornelisz.
 Iacob Pieterz. Sampson.
 Simon Anthonisz.
 Frederik Ianz.

1588.

Frans Cornelisz.
 Iacob Pieterz. Sampson.
 Meynert Simonz.
 Ian van Leyen.

1589.

Frans Cornelisz.
 Iacob Pieterz. Sampson.
 Meynert Simonz. Semeyns.
 Ian van Leyen.

κ ij

Frans

1590.

Frans Cornelisz.
Jacob Pieterfz. Sampson.
Ian van Leyen.
Cornelis Dirkfz.

1591.

Frans Cornelisz.
Jacob Pieterfz. Maelfon.
Seger Pieterfz. Coningh.
Meynert Simonfz. Semeyns.

1592.

Frans Cornelisz.
Jacob Pieterfz. Sampson.
Seger Pieterfz. Coningh.
Cornelis Dirkfz.

1593.

Jacob Pieterfz. Sampson.
Seger Pieterfz. Coningh.
Pieter Ianfz. Hardebòl.
Allert Pieterfz. Jonghs.

1594.

Ian Pieterfz. Sampson.
Seger Pieterfz. Coningh.
Pieter Ianfz. Hardebòl.
Allert Pieterfz. Jonghs.

1595.

Jacob Pieterfz. Sampson.
Seger Pieterfz. Coningh.
Pieter Ianfz. Hardebòl.
Allert Pieterfz. Jonghs.

1596.

Jacob Pieterfz. Sampson.

Seger Pieterfz. Coningh.
Pieter Ianfz. Hardebòl.
Allert Pieterfz. Jonghs.

1597.

Jacob Pieterfz. Sampson.
Seger Pieterfz. Coningh.
Pieter Ianfz. Hardebòl.
Allert Pieterfz. Jonghs.

1598.

Dirk Pelfer.
Seger Pieterfz.
Pieter Ianfz. Hardebòl.
Allert Pieterfz. Jonghs.

1599.

Seger Pieterfz.
Pieter Ianfz. Hardebòl.
Dirk Pelfer.
Allert Pieterfz. Jonghs.

1600.

Pieter Ianfz. Hardebòl.
Dirk Pelfer.
Allert Pieterfz. Jonghs.
Simon Volkertfz. Canonnik.

1601.

Pieter Ianfz. Hardebòl.
Dirk Dirkfz. Pelfer.
Allert Pieterfz. Jonghs.
Simon Volkertfz. Canonnik.

1602.

Dirk Dirkfz. Pelfer.
Allert Pieterfz. Jonghs.
Pieter Jacobfz. Maelfon.
Luytgen Ianfz.

Dirk

1603.

Dirk Dirksz. Pelfer.
 Allert Pieterfz. Jonghs.
 Luytgen Janfz.
 Simon Volkertfz. Kanonnik.

1604.

Dirk Dirksz. Pelfer.
 Luytgen Janfz.
 Simon Volkertfz. Kanonnik.
 Theunis Albertfz.

1605.

Dirk Dirksz. Pelfer.
 Luytgen Janfz.
 Simon Volkertfz. Kanonnik.
 Theunis Albertfz.

1606.

Dirk Dirksz. Pelfer.
 Luytgen Janfz.
 Simon Volkertfz. Kanonnik.
 Pieter Jongh Dirksz.

1607.

Dirk Dirksz. Pelfer.
 Luytgen Janfz.
 Simon Volkertfz. Kanonnik.
 Pieter Jongh Dirksz.

1608.

Dirk Dirksz. Pelfer.
 Simon Volkertfz. Kanonnik.
 Pieter Jongh Dirksz.
 Dr. Maerten Meynertfz. Semeyns.

1609.

Dirk Dirksz. Pelfer.

Simon Volkertfz. Kanonnik.
 Pieter Jongh Dirksz.
 Dr. Maerten Meynertfz. Semeyns.

1610.

Simon Volkertfz. Kanonnik, obiit.
 Mr. Jacob Iooftenfz. Lookman in
 loco.
 Pieter Jongh Dirksz.
 Dr. Maerten Meynertfz.
 Cornelis Dirksz. Baenman.

1611.

Dr. Maerten Meynertfz.
 Cornelis Dirksz. Baenman.
 Mr. Jacob Iooftenfz.
 Ian Simonfz. Blaeuhulk.

1612.

Dr. Maerten Meynertfz. Semeyns.
 Cornelis Dirksz. Baenman.
 Mr. Jacob Jooftenfz. Lookman.
 Anthonis Albertfz.

1613.

Dr. Maerten Meynertfz.
 Jacob Iooftenfz. Lookman.
 Jan Simonfz. Blaeuhulk.
 Ian Claefz. Noordtlandt.

1614.

Dr. Maerten Meynertfz.
 Ian Claefz. Noordtlandt.
 Pieter Jongh Dirksz.
 Dr. Cornelis Willemfz.

1615.

Dr. Maerten Meynertfz.
 Ian Claefz. Noordtlandt.

K ij Pieter

Pieter Iongh Dirksf.
Dr. Cornelis Willemsfz.

1 6 1 6.

Dr. Maerten Meynertsfz. Semeyns.

Pieter Iongh Dirksf.

Dr. Cornelis Willemsfz.

Luytgen Iansfz. in de Paeuw.

*Alsoo Dr. Maerten Meynertsfz. Semeyns
mytter Stadt is vertrokken, is in syn plaets
gestelt Wybrandt Jansfz. Schram.*

1 6 1 7.

Pieter Iongh Dirksf.

Dr. Cornelis Willemsfz.

Luytgen Iansfz. in de Paeuw.

Pieter Walighfz. Prooft.

1 6 1 8.

Dr. Cornelis Willemsfz.

Luytgen Iansfz. in de Paeuw.

Pieter Walighfz. Prooft.

Wybrandt Iansfz. Schram.

1 6 1 9.

Dr. Cornelis Willemsfz.

Pieter Walighfz. Prooft.

Cornelis Dirksfz. Sout-zieder.

Pieter Iacobfz. Maelfon.

1 6 2 0.

Dr. Cornelis Wijnhuysen.

Sege Dirksfz. Scharlaken.

Lucas Albertfz. Brouwer.

Pieter Iongh Dirksfz.

1 6 2 1.

Dr. Cornelis Wijnhuysen.

Pieter Iongh Dirksfz.

Frederik Gerritsfz. Druyf.

Wybrandt Gerbrandtsfz. Grotz.

1 6 2 2.

Dr. Cornelis Wijnhuysen.

Sege Dirksfz. Scharlaken.

Cornelis Dirksfz. Sout-zieder.

Cornelis Maertfz.

1 6 2 3.

Dr. Cornelis Wijnhuysen.

Sege Dirksfz. Scharlaken.

Cornelis Dirksfz. Sout-zieder.

Cornelis Maertfz.

1 6 2 4.

Dr. Cornelis Wijnhuysen.

Sege Dirksfz. Scharlaken.

Cornelis Maertfz.

Cornelis Pieterfz. Landtman.

1 6 2 5.

Mr. Cornelis Wijnhuysen.

Cornelis Maertfz.

Iacob Maertfz. Vesterman.

Hendrik Freeksfz.

1 6 2 6.

Mr. Cornelis Wijnhuysen.

Cornelis Maertfz.

Iacob Maertfz. Vesterman.

Hendrik Freeksfz. Druyf.

1 6 2 7.

Mr. Cornelis Willemsfz. Wijnhuysen.

Cornelis Maertfz.

Iacob Maertfz. Vesterman.

Hendrik Freeksfz. Druyf.

Mr. Cor-

1628.

Mr. Cornelis Willemsz. Wijnhuysen.
Cornelis Maertsz.
Jacob Maertsz. Vesterman,
Hendrik Freeksz. Druyf.

1629.

Mr. Cornelis Willemsz. Wijnhuysen.
Cornelis Maertsz.
Jacob Maertsz. Vesterman,
Willem Wiggerfsz. Blacuw.

1630.

Cornelis Maertsz.
Jacob Maertsz. Vesterman,
Willem Wiggerfsz. Blacuw.
Dr. Maerten van Zell.

1631.

Cornelis Maertsz.
Jacob Maertsz. Vesterman,
Willem Wiggerfsz. Blacuw.
Dr. Maerten van Zell.

1632.

Cornelis Maertsz.
Jacob Maertsz. Vesterman,
Mr. Maerten van Zell.
Cornelis Hendriksz. Haek.

1633.

Cornelis Maertsz.
Mr. Maerten van Zell.
Cornelis Hendriksz. Haek.
Floris Heerefsz. Velt.

1634.

Cornelis Maertsz.
Mr. Maerten van Zell.

Cornelis Hendriksz. Haek.
Floris Heerefsz. Velt.

1635.

Mr. Maerten van Zell.
Cornelis Hendriksz. Haek.
Jacob Maertsz. Vesterman,
Thijs Pieterfsz.

1636.

Mr. Maerten van Zell.
Cornelis Hendriksz. Haek.
Thijs Pieterfsz.
Hendrik Freeksz. Druyf.

1637.

Mr. Maerten van Zell.
Hendrik Freeksz. Druyf.
Pieter Walighfsz. Prooft.
Meynert Cornelisfsz. Huygh obiit,
Floris Huygh in loco.

1638.

Mr. Maerten van Zell.
Pieter Walighfsz. Prooft.
Floris Cornelisfsz. Huygh.
Pieter Pieterfsz. Hardeboel.

1639.

Mr. Maerten van Zell.
Floris Cornelisfsz. Huygh.
Jan Cornelisfsz. Loots.
Harke Iansz. Noordlandt.

1640.

Mr. Maerten van Zell.
Floris Cornelisfsz. Huygh.
Jan Cornelisfsz. Loots.
Harke Iansz. Noordlandt.
Mr. Maerten

1641.

Mr. Maerten van Zell,
Floris Cornelisz. Huygh.
Ian Ianfz. van Loofen.
Claes Lucafz. Schuyt.

1642.

Mr. Maerten van Zell,
Floris Cornelisz. Huygh.
Harke Ianfz. Noordtlandt.
Olof Anthonifz. van der Oort.

1643.

Mr. Maerten van Zell.
Floris Cornelisz. Huygh.
Olof Anthonifz. van der Oordt.
Ian Ianfz. van Loofen.

1644.

Mr. Maerten van Zell.
Floris Cornelisz. Huygh.
Jacob Hendrikfz. Gulden-arm.
Simon Ianfz.

1645.

Mr. Maerten van Zell.
Floris Cornelisz. Huygh.
Ian van Loofen.
Olof Anthonifz. van der Oordt.

1646.

Floris Cornelisz. Huygh.
Ian van Loofen.
Pieter Willemsfz. Potter.
Maerten van Roffen.

1647.

Ian van Loofen.
Harke Janfz. Noordtlandt.

Gerrit Glas.
Jacob Wiggerfz.

1648.

Ian van Loofen.
Jacob Wiggerfz.
Pieter Willemsfz. Potter.
Olof van der Oort.

1649.

Ian van Loofen.
Jacob Hendrikfz. Guldenarm.
Gerrit Jacobfz. Glas.
Sybrandt Groes.

1650.

Jacob Hendrikfz. Guldenarm.
Floris Huygh.
Pieter Willemsfz. Potter.
Hendrik van Gent de oude.

1651.

Floris Huygh.
Pieter Willemsfz. Potter.
Hendrik van Gent de oude.
Harke Ianfz. Noordtlandt.

1652.

Floris Huygh.
Pieter Willemsfz. Potter.
Hendrik van Gent de oude.
Hendrik Gerritfz. Moeskoker.

1653.

Pieter Willemsfz. Potter.
Ian Janfz. van Loofen obiit.
Quirijn Taekesfz. in loco.
Matthijs Pieterfz. Timman.
Jan Pieterfz. Bolle.

Pieter

1654.

Pieter Willemsz. Potter.
 Quijijn Tackefz.
 Harke Janfz. Noordtlandt.
 Pieter Pieterfz. Hardebbl.

1655.

Pieter Willemsz. Potter.
 Quirijn Tackefz.
 Willem Wiggerfz. Blacu.
 Mr. Dirk Haga.

Willem Wiggerfz. Blacu is in plaets van Floris Kamerling Burgermeester geworden, en Gerrit Segerfz. is in plaets van Willem Blaesu Weefmeester geworden.

Gerrit Segerfz. is in plaets van Pieter Hardebol Burgermeester geworden, en Simon Semeyns is in plaets van Gerrit Segerfz. Weefmeester geworden.

1656.

Pieter Willemsz. Potter.
 Quirijn Tackefz.
 Mr. Dirk Haga.
 Dr. Thomas Montanus.

1657.

Pieter Willemsz. Potter.
 Quirijn Tackefz.
 Mr. Dirk Haga.
 Dr. Thomas Montanus.

1658.

Pieter Willemsz. Potter.
 Quirijn Tackefz.
 Mr. Dirk Haga.
 Dr. Thomas Montanus.

1659.

Pieter Willemsz. Potter.
 Mr. Dirk Haga.
 Pieter Florisz.
 Dr. Thomas Montanus.

1660.

Mr. Dirk Haga.
 Dr. Thomas Montanus.
 Adam Jacobfz. Cortleven.
 Frederik Outgerfz. Quenk.

1661.

Mr. Dirk Haga.
 Dr. Thomas Montanus.
 Adam Iacobfz. Cortleven.
 Pieter Florisz.

1662.

Mr. Dirk Haga.
 Dr. Thomas Montanus.
 Adam Cortleven.
 Hendrik Huygh.

1663.

Mr. Dirk Haga.
 Hendrik Huygh.
 Gerrit Glas.
 Roemer Cant.

1664.

Gerrit Glas, *Gecommitteert ter Generaliteyt.*
 Ysbrandt Halfhoorn in loco,
 Adam Cortleven.
 Iacob de Wit.
 Dr. Thomas Montanus.
 Mr. Nicolaes van Nck,

L

Dr. Tho-

1665.

Dr. Thomas Montanus,
 Ysbrandt Halfhoorn,
 Mr. Dirk Haga,
 Cornelis Riem obiit.
 Hendrik Huygh in loco.
 Volkert Evertz, Teerkooper.

1666.

Mr. Dirk Haga.
 Pieter Vis,
 Jacob de Wit.
 Simon Allertz, Semeyns.
 Ioan de Vries.

 A N N O 1667.

Naemen

Naemen

Van de Heeren Commiffarifen van de Bank van de kleyne Saeken, die haer begin genomen hebben van den jaere 1647.

1647.

Lof van der Oort.
Pieter Hardebol.
Pieter Huygh.
Gerbrandt Dirksz.
Pieter Florisz.

1648.

Pieter Hardebol.
Hendrik van Gent.
Mr. Iohan van Zeller.
Ian Iansz. Noordlandt.
Mr. Dirk Haga.

1649.

Pieter Huygh.
Pieter Florisz.
Volkert Lucafz.
Albert Pouwelfz.
Sybrandt Groes.

1650.

Olof van der Oort.
Sieuwert Vefterman.
Simon Semeyns.
Iacob Simonfz. Timmerman.
Ysbrandt Halfhoorn.

1651.

Pieter Huygh.
Mr. Iohan van Zeller.

Mr. Dirk Haga.
Ian Vefterman.
Ian Dirksz Bootshaek.

1652.

Gerbrandt Dirksz.
Mr. Sieuwert Heynfius obiit.
Iaques du Bois in loco.
Dirk Sipkefz obiit.
Claes Wits in loco.
Harmen Outgerfz.
Cornelis Crap.

1653.

Mr. Dirk Haga.
Simon Semeyns.
Dirk van Steenbergen.
Ian Theunifz. Iong.
Ian Willemsz. Houtkooper obiit.
Wijbrandt Iuwel in loco.

1654.

Sybrandt Groes.
Cornelis Crap.
Iaques du Bois.
Mr. Nicolaes van Nek.
Iacob Admirael.

1655.

Ysbrandt Halfhoorn.
Pieter Dol,

Lij

Ian

Ian van Loofen de Jonge.
Ian Druyf.
Meynert Moffel.

I 6 5 6.

Jacob Simonfz. Timmerman.
Ian Theunifz. Iongh.
Simon van Loofen.
Goffen Montanus.
Hendrik Huygh.

I 6 5 7.

Dirk van Steenbergem.
Simon Frederikfz. Semeyns.
Meynert Moffel.
Pieter Simeè.
Frederik Quenk.

I 6 5 8.

Simon Dirkfz. Semeyns.
Hendrik Huygh.
Hendrik Halfhoorn.
Dirk Meynertfz. Mul.
Jacob de Wit.

I 6 5 9.

Ysbrandt Halfhoorn.
Pieter Simeè.
Pieter Melcherfz. Verbrugge.
Jacob Meyndertfz. Buyskes.
Mr. Goffewinus Exken.

I 6 6 0.

Ian Theunifz. Iongh.
Meyndert Moffel.
Maerten Roos.
Cornelis Kickert.
Dirk Haek.

I 6 6 1.

Goffen Montanus.

Pieter Simeè.
Dirk Meyndertfz. Mul.
Gerbrandt Blaeuhulk.
Mr. Ian Homan.

I 6 6 2.

Ysbrandt Halfhoorn.
Meynert Moffel.
Mieuws Pieterfz. Rooleeuw.
Cornelis van Loofen.
Mr. Pieter de Velacr.

I 6 6 3.

Pieter Simeè.
Cornelis Kickert.
Frans Krijtman.
Mr. Hendrik Guldenarm.
Mr. Dirk Semeyns.

I 6 6 4.

Dirk Haek.
Mieuws Pieterfz. Rooleeuw.
Jan Hendrikfz. van Loofen.
François Vallareè.
Mr. Timotheus Toll.

I 6 6 5.

Meynert Moffel.
Frans Crijtman.
Ian Cant.
D^r. Elias Codde.
Mr. Wigger Blaeuw.

I 6 6 6.

Mr. Ioan Homan.
Pouwels Offeweyder.
D^r. Hendrik van Schack.
Ian Cornelifz. Riem, obiit.
Simon Haek in loco.
Mr. Cornelis Huygh.

A N N O 1 6 6 7.

Naemen

Naemen

Van de Heeren Secretarifen.

L Uytjen Mathijfz. van Adel, van den jaere 1522 tot den jaere 1525.

Reynier Reynerfz. Ludfis, van den jaere 1537 tot den jaere 1542.

Ian Willemfz. Suermondt, van den jaere 1550 tot den jaere 1570.

Mr. Dirk Tjallis, van den jaere 1575 tot den jaere 1604.

Iacob Iooftenfz, van den jaere 1577 tot den jaere 1606.

Mr. Cornelis Tjallis, van den jaere 1604 tot den jaere . . .

Deſe navolgende Secretarifen hebben hare eedt gedaen op de onderſtaende datums.

Albert Bruning 1606, den 24 December.

Mr. Jacob Reynerfz, 1617 den 11 April.

Mr. Maerten Meynerfz, 1618, den 22 Mey.

Mr. Jan Codde van der Burgh 1619, den 5 Junij.

Dirk Codde van der Burgh 1636, den 20 November.

Simon Semeyns 1636, den 30 December.

Mr. Seger Tjallis 1640, den 8 September.

Mr. Lucas Timman 1646, den 12 Februarij.

Mr. Jan Codde van der Burgh 1646, den 12 Februarij.

Mr. Frederik Lakenman 1650, den 30 Auguſtus.

Sieuwert Koekebacker 1655, den 31 December.

Mr. Iohan van Gent 1655, den 31 December.

Mr. Cornelis Hardebol 1657, den 26 Februarij.

Naemen

Van de Heeren Commiffarifen van
den Echten-ftaet, zedert den jaere 1581.

1581.

Albert Claefz. Schroor,
Huygh Cornelifz.
Floris Thijfz.
Theunis Simonfz.

1582.

Albert Claefz. Schroor.
Huyge Cornelifz.
Jan Frederikfz.
Pieter Janfz. Hardebòl.

1583.

Hugo Cornelifz.
Albert Claefz. Schroor.
Luytgen Gerritfz.
Theunis Simonfz.

1584.

Floris Thijfz.
Pieter Janfz. Hardebòl.
Simon Jacobfz.
Sible Dirkfz.

1585.

Pieter Janfz. Hardebòl.
Sible Dirkfz.
Theunis Simonfz.
Jan Dirkfz. Puyt.

1586.

Pieter Janfz. Hardebòl.

Simon Jacobfz.
Harke Melifz. Koppes.
Harke Janfz.

1587.

Pieter Janfz. Hardebòl.
Simon Jacobfz.
Harke Melifz. Koppes.
Albert Claefz. Schroor.

1588.

Harke Melifz. Koppes.
Lucas Gerritfz.
Harke Janfz.
Jan Dirkfz. Puyt.

1589.

Pieter Janfz. Hardebòl.
Simon Jacobfz.
Albert Claefz.
Cornelis Pieterfz.

1590.

Pieter Janfz. Hardebòl.
Harke Janfz.
Jacob Sieuwertfz. Schipper.
Jacob Sieuwertfz. Blaeuhulk.

1591.

Pieter Janfz. Hardebòl.
Hero Allertfz.
Simon Jacobfz.
Simon Anthonifz.

Simon

1592.

Simon Anthonisz.
Heero Allertsz.
Harke Janfz.
Jan Nantfz. Krijtman.

1593.

Simon Anthonisz.
Heero Allertsz.
Jan Nantfz. Krijtman.
Simon Jacobfz. Schroor.

1594.

Simon Anthonisz.
Harke Melifz. Coppel.
Jacob Gijsbertfz. Brouwer.
Jan Pieterfz. Schram.

1595.

Jan Pieterfz. Schram.
Simon Jacobfz. Schroor.
Heero Allertsz.
Pieter Bartfz.

1596.

Heero Allertsz.
Pieter Bartfz.
Jan Dirkfz. Schoenmaker.
Willem Cornelifz.

1597.

Heero Allertsz.
Jan Dirkfz. Schoenmaker.
Simon Volkertfz. Canonnik.
Iacob Sieuwertfz. Schipper.

1598.

Heero Allertsz.

Simon Volkertfz. Kanonnik.
Lambert Claefz. Delman.
Dirk Claefz. Spiegel.

1599.

Lambert Claefz.
Dirk Claefz. Spiegel.
Harke Janfz.
Gerrit Egbertfz.

1600.

Lambert Claefz.
Dirk Claefz. Spiegel.
Frederik Gerritfz.
Wybrandt Gerbrantfz.

1601.

Dirk Claefz. Spiegel.
Wybrandt Gerbrantfz.
Heero Allertsz.
Frederik Janfz.

1602.

Frederik Gerritfz.
Simon Theunifz.
Matthijs Sieuwertfz.
Iacob Dirkfz. Brouwer.

1603.

Simon Theunifz.
Matthijs Sieuwertfz.
Iacob Dirkfz. Brouwer.
Dirk Claefz. Spiegel.

1604.

Simon Theunifz.
Iacob Dirkfz. Brouwer.
Dirk Claefz. Spiegel.
Cornelis Dirkfz.

Frederik

1605.

Frederik Iansz. Seylemaker,
Theunis Oloffz.
Wybrandt Gerbrantsz.
Ian Claefz. Noordtlandt.

1606.

Ian Claefz. Noordtlandt.
Cornelis Dirksz.
Lambert Claefz. Delman.
Matthijs Sieuwertfz.

1607.

Ian Claefz. Noordtlandt.
Lambert Claefz. Delman.
Matthijs Sieuwertfz.
Simon Anthonisz.
Gerbrandt Nantsz.

1608.

Lambert Claefz.
Matthijs Sieuwertfz.
Simon Anthonisz.
Gerbrandt Nantsz.
Anthonis Oloffz.

1609.

Matthijs Sieuwertfz.
Simon Anthonisz. Blaeuw.
Anthonis Oloffz.
Jan Nantsz. Crijtman.
Pieter Olphertfz. Dol.

1610.

Matthijs Sieuwertfz.
Simon Anthonisz.
Pieter Olphertfz. Dol.
Ian Claefz. Noordtlandt.
Ian Sijmsz. Blaeuhulk.

1611.

Simon Anthonisz. Blaeuw.
Pieter Olphertfz.
Ian Claefz. Noordtlandt.
Claes Cornelisz. Apothekar.
Pieter Lenardtfz.

1612.

Pieter Olphertfz. Dol.
Ian Claefz. Noordtlandt.
Claes Cornelisz. Apothekar.
Pieter Lenardtfz.
Anthonis Oloffz.

1613.

Pieter Olphertfz. Dol.
Anthonis Oloffz.
Cornelis Dirksz. Keetman.
Thijs Sieuwertfz.
Frederik Simonsz. Dijk.

1614.

Pieter Olphertfz. Dol.
Anthonis Oloffz.
Cornelis Dirksz. Keetman.
Frederik Simonsz. Dijk.

1615.

Pieter Olphertfz. Dol.
Anthonis Oloffz.
Frederik Simonsz. Dijk.
Ian Borritfz.

1616.

Pieter Olphertfz. Dol.
Anthonis Oloffz.
Jan Nantsz. Crijtman.
Cornelis Maertfz.

1617.

Pieter Olphertsz. Dol.
 Anthonis Oloffz.
 Ian Nantfz. Crijtman.
 Cornelis Maertfz.

1618.

Pieter Olphertsz. Dol.
 Anthonis Oloffz.
 Ian Nantfz. Crijtman.
 Cornelis Maertfz.

1619.

Cornelis Maertfz.
 Frederik Gerritfz. Druyf.
 Pieter Jongh Dirkfz.
 Hessel Pieterfz.

1620.

Cornelis Maertfz.
 Frederik Gerritfz. Druyf.
 Jacob Lenartfz. Meyn.
 Cornelis Janfz. Huygh.
 Frederik Simonfz. Dijk.

1621.

Cornelis Maertfz.
 Jacob Lenartfz. Meyn.
 Frederik Simonfz. Dijk.
 Hessel Pieterfz. Bierstekker.
 Jacob Maertfz. Vefterman.

1622.

Jacob Lenardtfz. Meyn.
 Frederik Simonfz. Dijk.
 Jacob Maertfz. Vefterman.
 Cornelis Janfz. Huygh.
 Olphert Frederikfz.

1623.

Jacob Lenardtfz. Meyn.
 Cornelis Janfz. Huygh.
 Olphert Frederikfz. Druyf.
 Evert Albertfz. Hopman.
 Quirijn Tackefz. Offekoopeer.

1624.

Cornelis Janfz. Huygh.
 Olphert Frederikfz. Druyf.
 Evert Albertfz. Hopman.
 Ian Cornelifz. Kruyckes.
 Meynert Luytgefz. Buyskes.

1625.

Olphert Frederikfz. Druyf.
 Evert Albertfz. Hopman.
 Pieter Lenartfz. Palenfteyn.
 Quirijn Tackefz. Offekoopeer.
 Albert Arentfz. Kooman.

1626.

Olphert Frederikfz. Druyf.
 Cornelis Janfz. Huygh.
 Ian Cornelifz. Kruyckes.
 Meynert Luytgefz. Buyskes.
 Evert Wiggerfz. Blaeuw.

1627.

Olphert Frederikfz. Druyf.
 Cornelis Janfz. Huygh.
 Meynert Luytgefz. Buyskes.
 Hessel Pieterfz. Bierstekker.
 Gerrit Lucafz.

1628.

Olphert Frederikfz. Druyf.
 Cornelis Janfz. Huygh.
 Meynert Luytgefz. Buyskes.
 Hessel Pieterfz. Bierstekker.
 Harke Janfz. Noordtlandt.

M

Olphert

1629.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Cornelis Janz. Huygh.
Meyndert Luytgefz. Buyskes.
Harke Janz. Noordtlandt.
Willem Willemsz. Houtkooper.

1630.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Cornelis Janz. Huygh.
Meynert Luytgefz. Buyskes.
Harke Janz. Noordtlandt.
Willem Willemsz. Houtkooper.

1631.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Cornelis Janz. Huygh.
Harke Janz. Noordtlandt.
Willem Willemsz. Houtkooper.
Sieuwert Luytgefz. Lakenman.

1632.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Cornelis Janz. Huygh.
Harke Janz. Noordtlandt.
Willem Willemsz. Houtkooper.
Sieuwert Lakenman.

1633.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Cornelis Janz. Huygh.
Harke Janz. Noordtlandt.
Willem Willemsz. Houtkooper.
Sieuwert Lakenman.

1634.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Cornelis Janz. Huygh.
Harke Janz. Noordtlandt.
Sieuwert Lakenman.

Jacob Lucafz. Ontfanger.

1635.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Harke Janz. Noordtlandt.
Sieuwert Lakenman.
Jacob Lucafz. Ontfanger.
Willem Willemsz. Houtkooper.

1636.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Harke Janz. Noordtlandt.
Sieuwert Lakenman.
Jacob Lucafz. Ontfanger.
Willem Willemsz. Houtkooper.

1637.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Harke Janz. Noordtlandt.
Sieuwert Lakenman.
Jacob Lucafz. Ontfanger.
Willem Willemsz. Houtkooper.

1638.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Harke Janz. Noordtlandt.
Sieuwert Lakenman.
Jacob Lucafz. Ontfanger.
Willem Willemsz. Houtkooper.

1639.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Sieuwert Lakenman obit.
Jacob Lucafz. Ontfanger.
Willem Willemsz. Houtkooper.
Cornelis Biens.
Mr. Evert Hiddingh.

1640.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Jacob Lucafz. Ontfanger.

Cor:

Cornelis Biens.
Mr. Evert Hidding,
Pieter Huygh.

1 6 4 1.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Mr. Evert Hiddingh.
Pieter Huygh.
Mr. Volkert de Iongh.
Cornelis Sweerfz.

1 6 4 2.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Mr. Evert Hiddingh.
Pieter Huygh.
Mr. Volkert de Iongh.
Cornelis Sweerfz.

1 6 4 3.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Mr. Evert Hidding.
Pieter Huygh.
Mr. Volkert de Iong.
Cornelis Sweerfz.

1 6 4 4.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Mr. Evert Hiddingh.
Mr. Volkert de Iongh.
Cornelis Sweerfz.
Mr. Siewert Heinfus.

1 6 4 5.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Mr. Evert Hidding.
Pieter Hardebol.
Jacob Ianz. van Loofen.
Ian Pieterfz. Prooft.

1 6 4 6.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Mr. Evert Hiddingh.
Pieter Hardebol.
Jacob Ianz. van Loofen.
Dirk Sipkefz.

1 6 4 7.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Mr. Evert Hiddingh.
Jacob van Loofen.
Dirk Sipkefz.
Ian Prooft.

1 6 4 8.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Mr. Evert Hiddingh.
Jacob van Loofen.
Dirk Sipkefz.
Iohan Compofstel.

1 6 4 9.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Mr. Evert Hiddingh.
Jacob van Loofen.
Ian Pieterfz. Prooft.
Albert Maertfz. Roos.

1 6 5 0.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Mr. Evert Hidding.
Ian Prooft.
Albert Roos.
Simon van Loofen.

1 6 5 1.

Olphert Frederiksz. Druyf.
Mr. Evert Hiddingh.

M ij

Ian

Ian Pieterfz. Prooft.
Albert Roos.
Simon van Loofen.

1 6 5 2.

Olphert Frederikfz. Druyf.
Mr. Evert Hiddingh.
Albert Roos.
Simon van Loofen.
Jan Janfz. Noordtlandt.

1 6 5 3.

Olphert Frederikfz. Druyf.
Mr. Evert Hiddingh.
Albert Roos.
Simon van Loofen.
Cornelis Crap.

1 6 5 4.

Olphert Frederikfz. Druyf.
Mr. Evert Hiddingh.
Albert Roos.
Simon van Loofen.
Jan Theunifz. Iongh.

1 6 5 5.

Olphert Frederikfz. Druyf.
Mr. Evert Hiddingh.
Simon van Loofen.
Ian Theunifz. Iong.
Lucas Cant.

1 6 5 6.

Olphert Frederikfz. Druyf.
Mr. Evert Hiddingh.
Lucas Cant.
Sybrandt Groes.
Mr. Waligh Prooft.

1 6 5 7.

Olphert Frederikfz. Druyf.
Mr. Evert Hiddingh.
Lucas Cant.
Iacob de Wit.
Leonardus Licochthon.

1 6 5 8.

Olphert Frederikfz. Druyf.
Mr. Evert Hiddingh.
Lucas Cant.
Mr. Waligh Prooft.
Goffen Montanus.

1 6 5 9.

Olphert Frederikfz. Druyf.
Mr. Evert Hiddingh.
Lucas Cant.
Goffen Montanus.
Iacob de Wit.

1 6 6 0.

Olphert Frederikfz. Druyf.
Mr. Evert Hiddingh.
Lucas Cant.
Mr. Waligh Prooft.
Simon Frederikfz. Semeyns.

1 6 6 1.

Olphert Frederikfz. Druyf.
Mr. Evert Hiddingh.
Mr. Waligh Prooft.
Simon Frederikfz. Semeyns.
Dirk Haek.

1 6 6 2.

Olphert Frederikfz. Druyf.
Simon Frederikfz. Semeyns.

Dirk Haek:
Lucas Cant.
Pieter Bas.

1663.

Olphert Frederikfz. Druyf.
Simon Frederikfz. Semeyns.
Dirk Haek.
Lucas Cant.
Mr. Waligh Prooft.

1664.

Olphert Frederikfz. Druyf.
Simon Frederikfz. Semeyns.
Lucas Cant.

Cornelis van Loofen.
Mr. Pieter de Velaer.

1665.

Olphert Frederikfz. Druyf.
Simon Frederikfz. Semeyns.
Lucas Cant.
Pieter Simeè.
Mieuws Rooleeuw.

1666.

Mr. Waligh Prooft.
Simon Frederikfz. Semeyns.
Pieter Simeè.
Mieuws Rooleeuw.
Mr. Iohan de Velaer.

A N N O 1667.

Nacmen

Naemen

Van de Kerk - Meesteren, zedert den jaere 1580.

1580.

Simon Adriaenz.
Cornelis Janfz. Brouwer.
Sege Brandtfz.
Lucas Ianfz. Wagenaer.
Luytgen Sieuwertfz.
Ian Claefz. Bootshack.

1581.

Simon Adriaenz.
Cornelis Luytgefz. Ludfis.
Pieter Fokfz. in 't West-einde.
Lucas Janfz. Wagenaer.
Luytgen Sieuwertfz.
Jan Claefz. Bootshack.

1582.

Lucas Janfz. Wagenaer.
Luytgen Sieuwertfz.
Simon Iacobfz.
Ian Claefz. Bootshack.
Gerrit Gerbrandtfz.
Cornelis Luytgefz. Ludfis.

1583.

Luytgen Sieuwertfz.
Ian Claefz. Bootshack.
Gerrit Gerbrandtfz.
Cornelis Luytgefz. Ludfis.
Heere Allertfz.
Albert Barentfz. Kuyper.

1584.

Luytgen Sieuwertfz.
Ian Claefz. Bootshack.

Gerrit Gerbrandtfz.
Heere Allertfz.
Albert Barentfz. Kuyper.
Ian Thijfz.

1585.

Luytgen Sieuwertfz.
Ian Claefz. Bootshack.
Pieter Iacobfz. Muens.
Heere Allertfz.
Albert Claefz.
Ian Thijfz.

1586.

Luytgen Sieuwertfz.
Pieter Iacobfz. Muens.
Heere Allertfz.
Ian Thijfz.

1587.

Albert Luytgefz.
Ian Claefz. Bootshack.
Waligh Pieterfz.
Frederik Gerritfz.

1588.

Albert Luytgefz.
Ian Claefz. Bootshack.
Waligh Pieterfz.
Frederik Gerritfz.

1589.

Albert Luytgefz.
Ian Claefz. Bootshack.

Waligh

Waligh Pieterfz.
Frederik Gerritfz.

1 5 9 0.

Albert Luytgefz.
Ian Claefz, Bootshaek.
Waligh Pieterfz.
Frederik Gerritfz.

1 5 9 1.

Albert Luytgefz.
Ian Claefz, Bootshaek.
Waligh Pieterfz.
Frederik Gerritfz.

1 5 9 2.

Ian Claefz, Bootshaek.
Waligh Pieterfz.
Frederik Gerritfz.
Lucas Ianfz, Wagenaer.

1 5 9 3.

Ian Claefz, Bootshaek.
Waligh Pieterfz.
Frederik Gerritfz.
Lucas Ianfz, Wagenaer.

1 5 9 4.

Ian Claefz, Bootshaek.
Waligh Pieterfz.
Frederik Gerritfz.
Lucas Ianfz, Wagenaer.

1 5 9 5.

Ian Claefz, Bootshaek.
Waligh Pieterfz.
Frederik Gerritfz.
Lucas Ianfz, Wagenaer.

1 5 9 6.

Ian Claefz, Bootshaek.
Waligh Pieterfz.
Frederik Gerritfz.
Lucas Ianfz, Wagenaer.

1 5 9 7.

Ian Claefz, Bootshaek.
Waligh Pieterfz.
Frederik Gerritfz.
Lucas Ianfz, Wagenaer.

1 5 9 8.

Ian Claefz, Bootshaek.
Waligh Pieterfz.
Huybert Ianfz.
Iacob Lenartfz.

1 5 9 9.

Ian Claefz, Bootshaek.
Waligh Pieterfz.
Huybert Ianfz.
Iacob Lenardtfz.

1 6 0 0.

Ian Claefz, Bootshaek.
Waligh Pieterfz.
Iacob Lenardtfz.
Seger Dirkfz.

1 6 0 1.

Ian Claefz, Bootshaek.
Waligh Pieterfz.
Iacob Lenardtfz.
Huybert Ianfz.

1 6 0 2.

Ian Claefz, Bootshaek.
Waligh Pieterfz.

Ian Lenardtfz.
Theunis Albertfz.

1603.

Jacob Lenardtfz.
Theunis Albertfz.
Huybert Janfz.
Jan Jacobfz. Blokemaeker.

1604.

Jacob Lenardtfz.
Huybert Janfz.
Jan Claefz. Bootshaek.
Erik Jacobfz.

1605.

Jacob Lenardtfz.
Jan Claefz. Bootshaek.
Erik Jacobfz.
Jan Jacobfz. Blokemaker.

1606.

Jacob Lenardtfz.
Jan Claefz. Bootshaek.
Erik Jacobfz.
Seger Dirkfz.

1607.

Jacob Lenardtfz.
Jan Claefz. Bootshaek.
Jan Cornelifz. Huygh.
Jan Baertfz.

1608.

Jan Cornelifz. Huygh.
Jan Baertfz.
Huybert Janfz.
Gerrit Iacobfz. Brouwer.

1609.

Ian Cornelifz. Huygh.
Ian Baertfz.
Huybert Ianfz.
Gerrit Iacobfz. Brouwer.

1610.

Ian Cornelifz. Huygh.
Huybert Ianfz. Tak.
Seger Dirkfz.
Gerbrandt Nantfz.

1611.

Ian Cornelifz. Huygh.
Gerbrandt Nantfz. Seylemaker.
Gerrit Iacobfz. Brouwer.
Albert Franz. Bruyningh.

1612.

Ian Cornelifz. Huygh.
Gerbrandt Nantfz. Seylemaker.
Gerrit Iacobfz. Brouwer.
Albert Franz. Bruyningh.

1613.

Ian Cornelifz. Huygh.
Gerbrandt Nantfz. Seylemaker.
Gerrit Iacobfz. Brouwer.
Albert Franz. Bruyningh.

1614.

Ian Cornelifz. Huygh.
Gerbrandt Nantfz.
Albert Bruyningh.
Meynert Thomafz. Buyskes.

1615.

Ian Cornelifz. Huygh.
Gerbrandt Nantfz.

N

Albert

Albert Bruyningh.
Meynert Thomafz. Buyskes.

1 6 1 6.

Ian Cornelifz. Huygh.
Gerbrandt Nantfz.
Albert Bruyningh.
Meynert Thomafz. Buyskes.

1 6 1 7.

Ian Cornelifz. Huygh.
Gerbrandt Nantfz.
Albert Franz. Bruyningh.
Meynert Thomafz. Buyskes.

1 6 1 8.

Gerbrandt Nantfz.
Albert Franz. Bruyningh.
Meynert Thomafz. Buyskes.
Pieter Lenartfz. Palenfteyn.

1 6 1 9.

Gerbrandt Nantfz.
Meynert Thomafz. Buyskes.
Jan Cornelifz. Loots.
Mr. Jan Homan.

1 6 2 0.

Gerbrandt Nantfz.
Meynert Thomafz.
Mr. Jan Franz. Homan.
Pieter Lenartfz. Palenfteyn.

1 6 2 1.

Gerbrandt Nantfz.
Meynert Thomafz.
Jan Franz. Homan.
Ian Cornelifz. Loots.

1 6 2 2.

Gerbrandt Nantfz.
Meynerdt Thomafz.
Pieter Lenartfz. Palenfteyn.
Albert Cornelifz. Ruyl.

1 6 2 3.

Gerbrandt Nantfz. Seylemaker.
Meynerdt Thomafz. Buyskes.
Ian Cornelifz. Loots.
Iacob Volkertfz. Seylemaker.

1 6 2 4.

Gerbrandt Nantfz.
Meynert Thomafz. Buyskes.
Jacob Volkertfz.
Cornelis Cornelifz. Butterkooper.

1 6 2 5.

Gerbrandt Nantfz.
Meynert Thomafz.
Jacob Volkertfz.
Cornelis Cornelifz. Butterkooper.

1 6 2 6.

Gerbrandt Nantfz.
Meynert Thomafz.
Cornelis Cornelifz. Butterkooper.
Albert Cornelifz. Ruyl.

1 6 2 7.

Meynert Thomafz. Buyskes.
Cornelis Cornelifz. Butterkooper.
Albert Cornelifz. Ruyl.
Iacob Volkertfz. Seylemaecker.

1 6 2 8.

Meynert Thomafz. Buyskes.
Cornelis Cornelifz. Butterkooper.
Albert

Albert Cornelisz. Ruyl.
Sieuwert Frederiksz.

1 6 2 9.

Meynert Thomasz. Buyskes.
Albert Cornelisz. Ruyl.
Sieuwert Frederiksz.
Jacob Volkertsz. Seylemaker.

1 6 3 0.

Meynert Thomasz. Buyskes.
Albert Cornelisz. Ruyl.
Sieuwert Frederiksz.
Ian Cornelisz. Kruykes.

1 6 3 1.

Meynert Thomasz. Buyskes.
Sieuwert Frederiksz.
Jacob Volkertsz. Seylemaker.
Gerrit Lucafz.

1 6 3 2.

Kerk-Meesters alhier in dit
jaer niet gevonden.

1 6 3 3.

Meynert Thomasz. Buyskes.
Jacob Volkertsz. Seylemaker.
Seger Potter.
Heertjen Ianzf. Neledoe.

1 6 3 4.

Meynert Thomasz. Buyskes.
Jacob Volkertsz. Seylemaker.
Seger Pieterfz. Potter.
Pieter Cornelisz. Huygh.

1 6 3 5.

Meynert Thomasz. Buyskes.

Jacob Volkertsz. Seylemaker.
Seger Pieterfz. Potter.
Pieter Cornelisz. Huygh.

1 6 3 6.

Meynert Thomasz. Buyskes.
Seger Pieterfz. Potter.
Pieter Cornelisz. Huygh.
Willem Wiggerfz. Blaeuw.

1 6 3 7.

Meynert Thomasz. Buyskes.
Seger Pieterfz. Potter.
Pieter Cornelisz. Huygh.
Willem Wiggerfz. Blaeuw.

1 6 3 8.

Meynert Thomasz. Buyskes.
Seger Pieterfz. Potter.
Pieter Cornelisz. Huygh.
Willem Wiggerfz. Blaeuw.

1 6 3 9.

Meynert Thomasz. Buyskes.
Willem Wiggerfz. Blaeuw.
Jacob Volkertsz.
Gerrit Iacobfz. Glas.

1 6 4 0.

Meynert Thomasz. Buyskes.
Willem Wiggerfz. Blaeuw.
Gerrit Iacobfz. Glas.
Claes Lucafz. Schuyt.

1 6 4 1.

Meynert Thomasz. Buyskes.
Willem Wiggerfz. Blaeuw.
Sieuwert Frederikfz. Lakenman.
Volkert Lucafz.

N 4 Mey-

1 6 4 2.

Meynert Thomafz. Buyskes.
 Willem Wiggerfz. Blaeuw.
 Sieuwert Frederikfz. Lakenman.
 Volkert Lucafz.

1 6 4 3.

Meynert Thomafz. Buyskes.
 Willem Wiggerfz. Blaeuw.
 Sieuwert Frederikfz. Lakenman.
 Volkert Lucafz.

1 6 4 4.

Meynert Thomafz. Buyskes.
 Sieuwert Frederikfz. Lakenman.
 Volkert Lucafz.
 Iacob Wiggerfz. Blaeuw.

1 6 4 5.

Meynert Thomafz. Buyskes.
 Sieuwert Frederikfz. Lakenman.
 Iacob Wiggerfz. Blaeuw.
 Pieter Cornelifz. Huygh.

1 6 4 6.

Meynert Thomafz. Buyskes.
 Sieuwert Frederikfz. Lakenman.
 Claes Lucafz. Schuyt.
 Volkert Lucafz.

1 6 4 7.

Meynert Thomafz. Buyskes.
 Sieuwert Frederikfz.
 Volkert Lucafz.
 Gerrit Segerfz.

1 6 4 8.

Meynert Thomafz. Buyskes.

Sieuwert Frederikfz. Lakenman.
 Gerrit Segerfz.
 Claes Lucafz. Schuyt.

1 6 4 9.

Meynert Thomafz.
 Gerrit Segerfz.
 Willem Willemfz.
 Hendrik Willemfz. Schagen.

1 6 5 0.

Meynert Thomafz.
 Willem Willemfz.
 Iacob Wiggerfz.
 Pieter Cornelifz. Ionkers-hooft.

1 6 5 1.

Meynert Thomafz.
 Willem Willemfz.
 Iacob Wiggerfz.
 Pieter Cornelifz. Ionkers-hooft.

1 6 5 2.

Meynardt Thomafz.
 Willem Willemfz.
 Iacob Wiggerfz.
 Gerrit Segerfz.

1 6 5 3.

Willem Willemfz.
 Gerrit Segerfz.
 Adriaen Heynfz. obiit.
 Evert Claefz. Abbekerk in loco.
 Gerrit van Loofen.

1 6 5 4.

Gerrit Segerfz.
 Evert Claefz. Abbekerk.

Claes

Claes Jacobfz. Wits.
Lenardt Aerdtfz. Blokemaker.

1655.

Gerrit Segerfz.
Evert Claefz. Abbekerk.
Claes Jacobfz. Wits.
Lenardt Aerdtfz. Blokemaker.

1656.

Evert Claefz. Abbekerk.
Claes Jacobfz. Wits.
Lenardt Aerdtfz. Blokemaker.
Cornelis Ianfz. Riem.

1657.

Evert Claefz. Abbekerk.
Claes Jacobfz. Wits.
Lenardt Aerdtfz. Blokemaker.
Cornelis Ianfz. Riem.

1658.

Evert Claefz. Abbekerk.
Herman Outgerfz. Bok.
Lenardt Aerdtfz. Blokemaker.
Cornelis Ianfz. Riem.

1659.

Evert Claefz. Abbekerk.
Commandeur Willem Kodde.
Lenardt Aerdtfz. Blokemaker.
Hendrik Huygh.

1660.

Hendrik Huygh.
Evert Claefz. Abbekerk.
Lenardt Aerdtfz. Blokemaker.

Commandeur Willem Kodde.

1661.

Claes Jacobfz. Wits.
Evert Claefz. Abbekerk.
Lenardt Aerdtfz. Blokemaker.
Willem Kodde van der Burgh.

1662.

Claes Wits.
Evert Abbekerk.
Lenardt Aerdtfz.
Willem Kodde van der Burgh.

1663.

Claes Wits.
Evert Abbekerk.
Lenardt Aerdtfz.
Willem Kodde van der Burgh.

1664.

Claes Wits.
Evert Abbekerk.
Lenardt Aerdtfz.
Willem Kodde van der Burgh.

1665.

Claes Wits.
Evert Abbekerk.
Lenardt Aerdtfz.
Willem Kodde van der Burgh.

1666.

Claes Wits.
Evert Abbekerk.
Lenardt Aerdtfz.
Willem Kodde van der Burgh.

A N N O 1667.

Nota.

Nota. Namen van eenige Kerck-
Meesters die in verscheyden oude Schriften
na-gevonden zijn.

1516.

Van St. Gommers-Kerk.

Evert Tapper.
Luytgen Elbertsz.
Dirk Heertgefsz.
Meynert Outgerfsz.
Frederik Elbertsz.
Frederik Segerfsz. Noorman.

1550.

Ian Pelgromfsz.
Reynier Dirkfsz.
Frederik Claefsz.
Iacob Outgerfsz.
Dirk Iacobfsz.

1556.

Reynier Dirkfsz.
Pieter Fentfsz.

1563.

Frederik Claefsz.
Harke Pieterfsz.

1563.

Van St. Pancras-Kerk.

Arent Allertfsz.
Maerten Dirkfsz.

Namen

Naemen

Van de Aelmoeffeniers-Vooghden ,

zedert den jaere 1580.

1580.

FReek Gerritsz.
 Pieter Dirksz.
 Krijn Krijnsz.
 Cornelis Gerbrandtsz.
 Gerbrandt Gerritsz. Zeewolf.
 Pieter Cornelisz.
 Pieter Iansz. Hardebol.
 Harke Iansz.

1581.

Freek Gerritsz.
 Pieter Dirksz.
 Krijn Krijnsz.
 Cornelis Gerbrandtsz.
 Gerbrandt Zeewolf.
 Pieter Cornelisz.
 Pietje Nelepiets.
 Herke Melisz.

1582.

Pieter Dirksz.
 Krijn Krijnsz.
 Cornelis Gerbrandtsz.
 Gerbrandt Zeewolf.
 Pieter Cornelisz.
 Seger Pietersz. Konink.
 Harke Iansz.
 Simon Meynertsz.

1583.

Pieter Dirksz.
 Krijn Krijnsz.

Cornelis Gerbrandtsz.
 Jacob Sieuwertsz. Zeepfieder.
 Pieter Cornelisz.
 Frederik Gerritsz.
 Harke Iansz.
 Simon Meynertsz.

1584.

Pieter Dirksz.
 Krijn Krijnsz.
 Cornelis Gerbrandtsz.
 Jacob Sieuwertsz. Schipper.
 Pieter Cornelisz.
 Frederik Gerritsz.
 Harke Iansz.
 Jacob Dirksz. Puyt.

1585.

Krijn Krijnsz.
 Cornelis Gerbrandtsz.
 Jacob Sieuwertsz. Schipper.
 Pieter Cornelisz.
 Frederik Gerritsz.
 Pieter Dirksz. Puyt.
 Pieter Theunisz.
 Heertje Janz. Pan.

1586.

Krijn Krijnsz.
 Cornelis Gerbrandtsz.
 Jacob Sieuwertsz. Schipper.
 Pieter Cornelisz.
 Pieter Dirksz. Puyt.
 Heertjen Iansz. Pan.

Dirk

Dirk Outgerfsz.
Ian Wijbrandtsz.

1587.

Krijn Krijnsz.
Cornelis Gerbrandtsz.
Jacob Sieuwertsz. Schipper.
Pieter Cornelisz.
Pieter Dirksz. Puyt.
Heertjen Iansz. Pan.
Dirk Outgerfsz.
Ian Wijbrandtsz.

1588.

Krijn Krijnsz.
Cornelis Gerbrandtsz.
Pieter Cornelisz.
Dirk Outgerfsz.
Ian Pieterfsz.
Cornelis Dirksz.
Ian Nantsz. Krijtman.
Heero Allertsz.

1589.

Ian Thijfsz.
Krijn Krijnsz.
Cornelis Gerbrandtsz.
Dirk Outgerfsz.
Gerrit Egbertsz.
Heero Allertsz.
Frederik Iansz. Seylemaker.
Erik Iacobfsz.

1590.

Krijn Krijnsz.
Cornelis Gerbrandtsz.
Gerrit Egbertsz.
Heero Allertsz.
Frederik Iansz. Seylemacker.
Erik Iacobfsz.

Andries Andriefsz.
Rieuwert Iansz.

1591.

Krijn Krijnsz.
Lucas Sieuwertsz.
Albert Claefsz. Schroor.
Gerrit Egbertsz.
Frederik Iansz. Seylemaker.
Erik Iacobfsz.
Andries Andriefsz.
Rieuwert Iansz.

1592.

Krijn Krijnsz.
Lucas Sieuwertsz.
Gerrit Egbertsz.
Frederik Iansz.
Erik Iacobfsz.
Rieuwert Iansz.
Ian Iansz. Glas.
Pieter Dirksz. Iongh.

1593.

Krijn Krijnsz.
Lucas Sieuwertsz.
Gerrit Egbertsz.
Frederik Iansz. Seylemaker.
Erik Iacobfsz.
Ian Iansz. Glas.
Pieter Dirksz. Iongh.
Meynert Meynertsz.

1594.

Krijn Krijnsz.
Lucas Sieuwertsz.
Gerrit Egbertsz.
Frederik Iansz.
Erik Iacobfsz.
Ian Iansz. Glas.

Pieter Dirksz. Jongh.
Pieter Claefz.

1595.

Krijn Krijnsz.
Lucas Sieuwertsz.
Gerrit Egbertsz.
Frederik Iansz.
Erik Jacobfsz.
Ian Iansz. Glas.
Pieter Dirksz. Jongh.
Pieter Claefz.

1596.

Krijn Krijnsz.
Gerrit Egbertsz.
Frederik Iansz.
Erik Jacobfsz.
Ian Iansz. Glas.
Pieter Dirksz. Jongh.
Pieter Claefz.
Herke Iansz.

1597.

Krijn Krijnsz.
Gerrit Egbertsz.
Frederik Iansz.
Erik Jacobfsz.
Ian Iansz. Glas.
Pieter Dirksz. Jongh.
Pieter Claefz.
Herke Iansz.

1598.

Ian Thijfsz.
Herke Melisz.
Simon Jacobfsz.
Simon Theunisz.
Frederik Gerritsz.
Ian Dirksz.

Gerrit Egbertsz.
Cornelis Dirksz. Baenman.

1599.

Ian Thijfsz.
Simon Anthonisz.
Frederik Gerritsz.
Cornelis Dirksz.
Luytjen Iansz.
Frederik Jansz.

1600.

Luytjen Iansz.
Cornelis Dirksz.
Jacob Dirksz.
Theunis Oloffsz.

1601.

Jacob Dirksz.
Theunis Oloffsz.
Cornelis Dirksz. Baenman.
Mekke Evertsz.

1602.

Cornelis Dirksz. Baenman.
Mekke Evertsz.
Seger Dirksz.
Lambert Claefz. Delman.

1603.

Lambert Delman.
Frederik Gerritsz. in plaats van
Seger Dirksz.
Theunis Oloffsz.
Claes Frederikfsz. Blacuhulk.

1604.

Theunis Oloffsz.
Claes Frederikfsz. Blacuhulk.

o

Wil-

Willem Cornelisz.
Matthijs Sieuwertsz.

1605.

Matthijs Sieuwertsz.
Jacob Dirksz. Brouwer,
Simon Anthonisz. Blacuw.
Aucke Albertsz. Smit.

1606.

Jacob Dirksz. Brouwer.
Simon Anthonisz. Blacuw.
Ian Jacobsz. Blokemaker.
Anthonis Oloffz.

1607.

Ian Jacobsz. Blokemaker.
Anthonis Oloffz.
Sege Dirksz.
Cornelis Dirksz. Keetman.

1608.

Simon Theunisz.
Claes Frederiksz. Seylemaker.
Jacob Dirksz. Brouwer.
Luytgen Janz.

1609.

Simon Theunisz.
Claes Frederiksz.
Ian Outgerz.
Cornelis Cornelisz. Swaegh.

1610.

Ian Outgerz.
Cornelis Cornelisz. Swaegh.
Theunis Oloffz.
Ian Nantsz. Krijtman.

1611.

Theunis Oloffz.
Simon Theunisz.
Jacob Maertsz.
Matthijs Sieuwertsz.

1612.

Jacob Maertsz. Vesterman.
Matthijs Sieuwertsz.
Jan Iacobsz. Blokemaker.
Cornelis van Marken.

1613.

Ian Jacobsz. Blokemaker:
Sieuwert Janz.
Pieter Lenardtz.
Pieter Iacobsz. Maelfon.

1614.

Sieuwert Janz.
Pieter Lenardtz.
Thijs Sieuwertsz.
Ian Outgerz. Blokemaker.

1615.

Thijs Sieuwertsz.
Ian Outgerz. Blokemaker.
Gerrit Cornelisz. Keyfers-kindt.
Evert Hopman.

1616.

Gerrit Cornelisz. Keyfers-kindt.
Evert Albertsz. Hopman.
Ian Borritsz.
Sieuwert Janz.

1617.

Ian Borritsz.
Sieuwert Janz.

Simon

Simon Theunifz.
Bartel Bartelfz.

1618.

Simon Theunifz.
Bartel Bartelfz.
Wybrant Gerbrantfz.
Reyner Gerritfz.

1619.

Wybrandt Gerbrandt fz.
Reyner Gerritfz.
Jacob Maertfz. Vefterman.
Mr. Cornelis Dirkfz. Tjallis.

1620.

Jacob Maertfz. Vefterman.
Mr. Cornelis Dirkfz. Tjallis.
Gerrit Cornelisz. Keyfers-kindt.
Sieuwert Ianfz.

1621.

Gerrit Cornelisz. Keyfers-kindt.
Sieuwert Ianfz.
Ian Nantfz. Crijtman.
Simon Theunifz.

1622.

Ian Nantfz. Crijtman.
Simon Theunifz.
Simon Ianfz. Timmerman.
Bartel Bartelfz. Hoedemacker.

1623.

Simon Ianfz. Timmerman.
Bartel Bartelfz.
Jacob Maertfz. Vefterman.
Ian Hagen.

1624.

Jacob Maertfz. Vefterman.
Willem Sijbrandt fz. Groes.
Reyner Gerritfz.
Ysbrandt Ianfz. Wittevoet.

1625.

Reyner Gerritfz.
Ysbrandt Ianfz. Wittevoet.
Jacob Dirkfz.
Simon Ianfz.

1626.

Jacob Dirkfz. Brouwer.
Simon Ianfz. Timmerman.
Simon Anthonifz.
Ian Ianfz. Camerlingh.

1627.

Simon Anthonifz.
Ian Ianfz. Camerlingh.
Bartel Bartelfz.
Willem Wiggerfz. Blacuw.

1628.

Bartel Bartelfz.
Willem Wiggerfz. Blacuw.
Reyner Gerritfz.
Olivier Mafquerier.

1629.

Reyner Gerritfz.
Olivier Mafquerier.
Simon Theunifz.
Cornelis Pieterfz. Biens.

1630.

Simon Theunifz.
Cornelis Pieterfz. Biens.

o 9

Albert

Albert Arentsz. Coman,
Adriaen Pieterfz. Bolle.

1 6 3 1.

Adriaen Pieterfz. Bolle,
Ian Ianfz. Kamerlingh.
Heertgen Janfz. Neledoe.
Hillebrandt Iacobfz.

1 6 3 2.

Heertgen Ianfz. Neledoe.
Hillebrandt Iacobfz.
Frederik Heertgefz.
Claes Luytgefz. Schuyt.

1 6 3 3.

Frederik Heertgefz.
Claes Luytgefz. Schuyt.
Frans Roemerfz. Cant.
Adriaen Pieterfz. Bolle.

1 6 3 4.

Frans Roemerfz. Cant.
Adriaen Pieterfz. Bolle.
Simon Ianfz. Timmerman.
Willem Heerefz. Vefft.

1 6 3 5.

Simon Ianfz. Timmerman.
Willem Heerefz. Vefft.
Albert Arentsz. Coman.
Claes Luytgefz. Schuyt.

1 6 3 6.

Claes Luytgefz. Schuyt.
Ian Ianfz. Kamerlingh.
Frans Roemerfz. Cant. *successiv.*
Ian Ianfz. van Loofen.
Cornelis Frederikfz. Lakenman.

1 6 3 7.

Ian Ianfz. van Loofen.
Cornelis Frederikfz. Lakenman.
Simon Ianfz.
Ian Pieterfz. Bolle.

1 6 3 8.

Simon Ianfz.
Ian Pieterfz. Bolle.
Cornelis Ianfz. Noordtlandt.
Willem Heerefz. Vefft.

1 6 3 9.

Willem Heerefz. Vefft.
Ian Ianfz. van Loofen.
Dirk Ianfz. Uyl, Is vertrokken.
Iacob Gulden-arm.
Gerrit Cornelifz. Keyfers-kindt.

1 6 4 0.

Jacob Gulden-arm.
Gerrit Cornelifz. Keyfers-kindt.
Simon Ianfz.
Ian Pieterfz. Bolle.

1 6 4 1.

Ian Pieterfz. Bolle.
Cornelis Pieterfz. Biens.
Albert Pouwelfz.
Iacob Meynertfz. Buyskes.

1 6 4 2.

Albert Pouwelfz.
Iacob Meynertfz. Buyskes.
Simon Ianfz.
Iacob Gulden-arm.

1 6 4 3.

Simon Ianfz.
Adriaen Pieterfz. Bolle.

Hen-

Hendrik van Gent.
Jan Pouwelfz. Oly-pot.

1644.

Adriaen Pieterfz. Bolle.
Jan Pouwelfz. Oly-pot.
Willem Heerefz. Vefft.
Willem Willemfz.

1645.

Willem Willemfz.
Willem Heerefz. Vefft.
Gerrit Segerfz.
Albert Paulufz.

1646.

Gerrit Segerfz.
Albert Paulufz.
Frans Roemerfz. Kant.
Hendrik van Gent.

1647.

Frans Roemerfz. Kant.
Allert Meynertfz. Semeyns.
Willem Heerefz. Vefft.
Abraham de Velaer.

1648.

Willem Heerefz. Vefft.
Abraham de Velaer.
Simon Ianfz.
Floris Huygh.

1649.

Simon Ianfz.
Frans Roemerfz. Kant.
Gerbrandt Dirkfz.
Hillebrandt Iacobfz.

1650.

1650.

Gerbrandt Dirkfz.
Hillebrandt Iacobfz.
Dirk Sipkefz.
Albert Pouwelfz.

1651.

Dirk Sipkefz.
Albert Pouwelfz.
Jan Pieterfz. Bolle.
Gerrit van Loofen.

1652.

Jan Pieterfz. Bolle, *is Schepen geworden.*
Frans Roemerfz. Kant in loco.
Gerrit van Loofen.
Jan Pouwelfz. Oly-pot.
Lucas Volkertfz.

1653.

Jan Pouwelfz. Oly-pot.
Lucas Volkertfz. obiit.
Cornelis Kikkert in loco.
Floris Huygh.
Albert Pouwelfz.

1654.

Albert Pouwelfz.
Simon Ianfz.
Reynier Bartfz.
Cornelis Moffel.

1655.

Simon Ianfz.
Reynier Bartfz.
Volkert Lucafz.
Pieter Tadezfz.

o ij

Pieter

1656.

Pieter Thadefz.
Cornelis Moffel,
Ian van Loofen,
Cornelis Kickert.

1657.

Ian van Loofen.
Cornelis Kickert.
Pouwels Freekfsz. Semeyns.
Volkert Evertsz.

1658.

Pieter Thadefz.
Cornelis Moffel.
Pouwels Freekfsz. Semeyns.
Volkert Evertsz.

1659.

Pieter Thadefz.
Cornelis Moffel.
Cornelis Kickert.
Iob Pieterfz.

1660.

Iohan Ham.
Iob Pieterfz.
Pouwels Freekfsz. Semeyns.
Volkert Evertsz.

1661.

Pouwels Freekfsz. Semeyns.
Volkert Evertsz.

Pieter Thadefz.
Cornelis Kickert.

1662.

Maerten Roos.
Cornelis Kickert.
Pieter Thadefz.
Iob Pieterfz.

1663.

Dirk Quirijnsz.
Iob Pieterfz.
Volkert Evertsz.
Meynert Moffel, *is Schepen geworden*.
Gerrit Claefz. in loco.

1664.

Maerten Roos.
Volkert Evertsz.
Gerrit Claefz. van der Nyenburg.
Pieter Thadefz.

1665.

Maerten Roos.
Pieter Thadefz.
Stoffel Slijper.
Dirk van Bergen.

1666.

Cornelis Moffel.
Pouwels Freekfsz. Semeyns.
Stoffel Slijper.
Dirk van Bergen.

A N N O 1667.

Nacmen

Naemen

Van de Vooghden van't oude arme

W E E S H U Y S,

zedert den jaere 1580.

1580.

Evert Cornelisz.
 Ian Janfz. Schoenmaker.
 Bruyn Iacobfz.
 Ian Pieterfz. Ludous.
 Gerbrandt Vuyffz.
 Nanne Cornelisz.
 Simon Canonnik.
 Ian Lourenfz.

1581.

Evert Cornelisz.
 Ian Ianfz. Schoenmacker.
 Ian Reynerfz. Backer.
 Ian Pieterfz. Ludous.
 Gerbrandt Vuyffz.
 Nanne Cornelisz.
 Evert Tapper.
 Pieter Swaeroogh.

1582.

Evert Cornelisz.
 Jan Ianfz. Schoenmaker.
 Ian Reynerfz. Backer.
 Ian Pieterfz. Ludous.
 Gerbrandt Vuyffz.
 Nanne Cornelisz.
 Pieter Ianfz. Swaeroogh.
 Wouter Blaeuhulk.

1583.

Evert Cornelisz.
 Harke Melifz. Coppel.

Jan Reynerfz. Backer.
 Jan Lourenfz. van Loofen.
 Cornelis Outgerfz.
 Jan Crijtman.
 Pieter Swaeroogh.
 Ian Cornelisz.

1584.

Ian Reynerfz. Backer.
 Ian Lourenfz. van Loofen.
 Cornelis Outgerfz.
 Pieter Ianfz. Swaeroogh.
 Ian Cornelisz.
 Ian Ianfz.
 Frederik Simonfz. de Jonge.
 Ian Pieterfz. Ludous.

1585.

Frederik Simonfz. de Jonge.
 Ian Reynerfz.
 Jan van Loofen.
 Ian Cornelisz.
 Cornelis Outgerfz.
 Ian Nantfz. Crijtman.
 Harco Melifz. Coppel.
 Hugo Cornelisz. Iager.

1586.

Ian Reynerfz.
 Ian van Loofen.
 Ian Cornelisz. Timmerman.
 Cornelis Outgerfz.
 Ian Nantfz. Crijtman.

Hugo

Hugo Cornelisz. Jager.
Pieter Ianz. Swaeroogh.
Cornelis Pieter Heyniz.

1587.

Ian Reynerfz.
Ian Cornelisz. Timmerman.
Cornelis Outgerfz.
Hugo Cornelisz. Jager.
Pieter Ianz. Swaeroogh.
Cornelis Pieter Heyniz.
Frederik Simonfz.
Wijbrandt Gerbrandtfz.

1588.

Ian Reynerfz.
Ian Cornelisz. Timmerman.
Cornelis Outgerfz.
Hugo Cornelisz. Jager.
Pieter Ianz. Swaeroogh.
Jan van Loofen.
Frederik Simonfz.
Wijbrandt Gerbrandtfz.

1589.

Ian Reynerfz.
Ian Cornelisz. Timmerman.
Cornelis Outgerfz.
Hugo Cornelisz. Jager.
Pieter Ianz. Swaeroogh.
Frederik Simonfz.
Wijbrandt Gerbrandtfz.
Evert Cornelisz.

1590.

Ian Reynerfz.
Ian van Loofen.
Cornelis Outgerfz.
Ian Pieterfz.
Ian Crijtman.

Jan Wijbrandtfz.
Wijbrandt Gerbrandtfz.
Evert Cornelisz.

1591.

Jan Reynerfz.
Ian van Loofen.
Cornelis Outgerfz.
Ian Wijbrandtfz.
Wijbrandt Gerbrandtfz.
Evert Cornelisz.
Pieter Ianz. Swaeroogh.
Mekke Evertfz.

1592.

Ian Reynerfz.
Cornelis Outgerfz.
Ian Wijbrandtfz.
Wijbrandt Gerbrandtfz.
Evert Cornelisz.
Pieter Ianz. Swaeroogh.
Mekke Evertfz.
Ian Wijbrandtfz.

1593.

Jan Reynerfz.
Cornelis Outgerfz.
Ian Wijbrandtfz.
Evert Cornelisz.
Mekke Evertfz.
Ian Wijbrandtfz.
Ian van Loofen.
Ian Cornelisz.

1594.

Ian Reynerfz.
Cornelis Outgerfz.
Ian Wijbrandtfz.
Evert Cornelisz.
Mekke Evertfz.

Ian Wijbrandtz.
Pieter Swaer-oogh.
Wybrandt Gerbrandtz.

1595.

Ian Reynerfz.
Cornelis Outgerfz.
Ian Wybrandtz.
Evert Cornelifz.
Mekke Evertfz.
Ian Wijbrandtz. in de Engel.
Pieter Swaer-oogh.
Wijbrandt Gerbrandtz.

1596.

Ian van Loofen.
Cornelis Outgerfz.
Jan Wijbrandtz.
Mekke Evertfz.
Pieter Swaer-oogh.
Evert Cornelifz.
Frans Schatter.
Hessel Pieterfz.

1597.

Ian van Loofen.
Cornelis Outgerfz.
Wijbrandt Gerbrandtz.
Mekke Evertfz.
Jan Wijbrandtz.
Pieter Ianfz. Swaeroogh.
Evert Cornelifz.
Hessel Pieterfz.

1598.

Cornelis Outgerfz.
Ian Wijbrandtz.
Mekke Evertfz.
Pieter Ianfz. Swaeroogh.
Evert Cornelifz.

Hessel Pieterfz.
Frans Schatter.
Pieter Maertfz.

1599.

Cornelis Outgerfz.
Ian Wijbrandtz.
Mekke Evertfz.
Pieter Ianfz. Swaeroogh.
Evert Cornelifz.
Ian van Loofen.
Hessel Pieterfz.
Pieter Maertfz.

1600.

Cornelis Outgerfz.
Ian Wijbrandtz.
Mekke Evertfz.
Evert Cornelifz.
Hessel Pieterfz.
Pieter Maertfz.
Pieter Ianfz. Swaeroogh.
Frans Schatter.

1601.

Cornelis Outgerfz.
Ian Wijbrandtz.
Hessel Pieterfz.
Pieter Maertfz.
Pieter Ianfz. Swaeroogh.
Ian van Loofen.
Gerrit Egbertfz. Haes.
Ian Evertfz.

1602.

Cornelis Outgerfz.
Ian Wijbrandtz.
Hessel Pieterfz.
Pieter Maertfz.
Pieter Ianfz. Swaeroogh.

Ian van Loofen.
 Ian Evertsz. Tapper.
 Cornelis Dirksz.

1603.

Cornelis Outgerfz.
 Jan Wijbrandtfz.
 Hessel Pieterfz.
 Pieter Maertfz.
 Pieter Iansz. Swaeroogh.
 Ian Evertsz. Tapper.
 Allert Meynertfz.
 Gerrit Egbertfz. Haes.

1604.

Cornelis Outgerfz.
 Ian Wijbrandtfz.
 Hessel Pieterfz.
 Pieter Maertfz.
 Pieter Iansz. Swaeroogh.
 Ian Evertsz. Tapper.
 Allert Meynertfz.
 Jan van Loofen.

1605.

Cornelis Outgerfz.
 Jan Wijbrandtfz.
 Pieter Maertfz.
 Pieter Iansz. Swaeroogh.
 Ian Evertsz. Tapper.
 Allert Meynertfz.
 Ian van Loofen.
 Frederik Dirksz.

1606.

Cornelis Outgerfz.
 Jan Wijbrandtfz.
 Pieter Maertfz.
 Pieter Iansz. Swaeroogh.
 Allert Meynertfz.

Ian van Loofen.
 Frederik Dirksz.
 Mekke Evertfz.

1607.

Cornelis Outgerfz.
 Jan Wijbrandtfz.
 Pieter Iansz. Swaeroogh.
 Allert Meynertfz.
 Ian van Loofen.
 Frederik Dirksz.
 Mekke Evertfz.
 Gerrit Frederikfz.

1608.

Cornelis Outgerfz.
 Jan Wijbrandtfz.
 Pieter Iansz. Swaeroogh.
 Allert Meynertfz.
 Jan van Loofen.
 Frederik Dirksz.
 Mekke Evertfz.
 Gerrit Frederikfz.

1609.

Cornelis Outgerfz.
 Ian Wijbrandtfz.
 Pieter Iansz. Swaeroogh.
 Allert Meynertfz.
 Ian van Loofen.
 Frederik Dirksz.
 Mekke Evertfz.
 Hessel Pieterfz.

1610.

Jan Wijbrandtfz.
 Pieter Iansz. Swaeroogh.
 Allert Meynertfz.
 Ian van Loofen.
 Frederik Dirksz.

Paulus Pieterfz.
Wijbrandt Janfz. Schram.
Sieuwert Janfz.

1611.

Jan Wijbrandtfz.
Pieter Janfz. Swaeroogh.
Allert Meynertfz.
Jan van Loofen.
Frederik Dirkfz. Non.
Paulus Pieterfz.
Sieuwert Janfz.
Hessel Pieterfz.

1612.

Ian Wijbrandtfz.
Pieter Janfz. Swaeroogh.
Ian van Loofen.
Frederik Dirkfz. Non.
Sieuwert Janfz.
Simon Janfz.
Jacob Lenardtfz. Meyn.
Gerrit Arifz. Botman.

1613.

Ian Wijbrandtfz.
Pieter Janfz. Swaeroogh.
Frederik Dirkfz. Non.
Simon Janfz.
Jacob Lenardtfz. Meyn.
Gerrit Arifz. Botman.
Hessel Pieterfz.
Allert Meynertfz.

1614.

Ian Wijbrandtfz.
Pieter Janfz. Swaeroogh.
Frederik Dirkfz. Non.
Simon Janfz.
Jacob Lenardtfz. Meyn.

Gerrit Arifz. Botman.
Allert Meynertfz.
Willem Sybrandtfz. Groes.

1615.

Ian Wijbrandtfz.
Pieter Janfz. Swaeroogh.
Frederik Dirkfz. Non.
Simon Janfz.
Jacob Lenardtfz. Meyn.
Gerrit Arifz. Botman.
Willem Sybrandtfz. Groes.
Thijs Pieterfz.

1616.

Ian Wijbrandtfz.
Pieter Janfz. Swaeroogh.
Frederik Dirkfz. Non.
Simon Janfz.
Jacob Lenardtfz. Meyn.
Gerrit Arifz. Botman.
Willem Sybrandtfz. Groes.
Thijs Pieterfz.

1617.

Jan Wijbrandtfz.
Pieter Janfz. Swaeroogh.
Frederik Dirkfz. Non.
Simon Janfz.
Jacob Lenardtfz. Meyn.
Gerrit Arifz. Botman.
Willem Sijbrandtfz. Groes.
Thijs Pieterfz.

1618.

Ian Wijbrandtfz.
Pieter Janfz. Swaeroogh.
Frederik Dirkfz. Non.
Jacob Lenardtfz. Meyn.
Gerrit Arifz. Botman.

Willem Sijbrandtsz.
Thijs Pieterfsz.
Cornelis Iansz. Noordtlandt.

1 6 1 9.

Jan Wijbrandtsz. Graeuwert.
Pieter Iansz. Swaeroogh.
Frederik Dirksz. Non.
Jacob Lenartsz. Meyn.
Gerrit Arifz. Botman.
Thijs Pieterfsz.
Cornelis Iansz. Noordtlandt.
Evert Albertsz. Hopman.

1 6 2 0.

Jan Wijbrandtsz. Graeuwert.
Pieter Iansz. Swaeroogh.
Frederik Dirksz. Non.
Gerrit Arifz. Botman.
Thijs Pieterfsz.
Cornelis Iansz. Noordtlandt.
Willem Sijbrandtsz. Groes.
Ysbrandt Iansz.

1 6 2 1.

Jan Wijbrandtsz. Graeuwert.
Pieter Iansz. Swaeroogh.
Gerrit Arifz. Botman.
Thijs Pieterfsz.
Cornelis Iansz. Noordtlandt.
Willem Sijbrandtsz. Groes.
Ysbrandt Iansz.
Pieter Claefz.

1 6 2 2.

Jan Wijbrandtsz. Graeuwert.
Pieter Iansz. Swaeroogh.
Gerrit Arifz. Botman.
Thijs Pieterfsz.
Cornelis Iansz. Noordtlandt.

Willem Sijbrandtsz. Groes.
Ysbrandt Jansz. Haringhkooper.
Pieter Claefz.

1 6 2 3.

Pieter Iansz. Swaeroogh.
Gerrit Arifz. Botman.
Thijs Pieterfsz.
Cornelis Iansz. Noordtlandt.
Willem Sijbrandtsz. Groes.
Ysbrandt Iansz.
Pieter Claefz.
Allert Meynertsz. Semeyns.

1 6 2 4.

Pieter Iansz. Swaeroogh.
Gerrit Arifz. Botman.
Cornelis Iansz. Noordtlandt.
Pieter Claefz.
Allert Meynertsz. Semeyns.
Jacob Lenardtsz. Meyn.
Willem Willemfsz. Houtkooper.
Pieter Pieterfsz. Hardebol.

1 6 2 5.

Pieter Iansz. Swaeroogh.
Gerrit Arifz. Botman.
Cornelis Iansz. Noordtlandt.
Pieter Claefz.
Jacob Lenardtsz.
Willem Willemfsz.
Pieter Pieterfsz. Hardebol.
Sieuwert Lakenman.

1 6 2 6.

Pieter Iansz. Swaeroogh.
Gerrit Arifz. Botman.
Cornelis Iansz. Noordtlandt.
Pieter Claefz.
Jacob Lenardtsz. Meyn.

Pieter Pieterfz. Hardebol,
Sieuwert Lakenman,
Ian Thijfz.

1 6 2 7.

Pieter Ianfz. Swaeroogh.
Gerrit Arifz. Botman.
Cornelis Ianfz. Noordtlandt.
Pieter Claefz.
Pieter Pieterfz.
Sieuwert Lakenman.
Jan Thijfz.
Evert Albertfz. Hopman.

1 6 2 8.

Gerrit Arifz. Botman.
Pieter Claefz.
Sieuwert Lakenman.
Ian Thijfz.
Adriaen Pieterfz. Bolle.
Gerrit Outgerfz.
Pieter Dirkfz. Tjallis.
Hendrik Jacobfz. Harts-hoof.

1 6 2 9.

Gerrit Arifz. Botman.
Pieter Claefz.
Sieuwert Lakenman.
Gerrit Outgerfz.
Pieter Dirkfz. Tjallis.
Hendrik Jacobfz. Harts-hoof.
Sieuwert Janfz. Cort.
Ian Ianfz. Wagenaer.

1 6 3 0.

Pieter Claefz.
Sieuwert Lakenman.
Gerrit Outgerfz.
Pieter Dirkfz. Tjallis.
Hendrik Jacobfz. Harts-hoof.

Sieuwert Ianfz. Cort.
Ian Ianfz. Wagenaer.
Iacob Simonfz. Domke.

1 6 3 1.

Pieter Claefz.
Gerrit Outgerfz.
Pieter Dirkfz. Tjallis.
Hendrik Jacobfz. Harts-hoof.
Sieuwert Ianfz. Cort.
Ian Ianfz. Wagenaer.
Allert Meynertfz. Semeyns.
Iacob Simonfz. Domke.

1 6 3 2.

Gerrit Outgerfz.
Pieter Dirckfz. Tjallis.
Hendrik Jacobfz. Harts-hoof.
Sieuwert Janfz. Cort.
Ian Janfz. Wagenaer.
Allert Meynertfz. Semeyns.
Iacob Simonfz. Domke.
Albert Arentfz. Cooman.

1 6 3 3.

Gerrit Outgerfz.
Hendrick Jacobfz. Harts-hoof.
Sieuwert Ianfz. Cort.
Ian Janfz. Wagenaer.
Allert Meynertfz. Semeyns.
Iacob Simonfz. Domke.
Anthonis Jacobfz.
Maerten Dirkfz. van Rossum.

1 6 3 4.

Gerrit Outgerfz.
Hendrik Jacobfz. Harts-hoof.
Sieuwert Ianfz. Cort.
Ian Ianfz. Wagenaer.
Allert Meynertfz. Semeyns.
Iacob

Jacob Simonfz. Domke.
 Anthonis Jacobfz.
 Herman Willemsfz.

1 6 3 5.

Gerrit Outgerfz.
 Hendrik Jacobfz. Harts-hoofst.
 Sieuwert Ianfz. Cort.
 Ian Ianfz. Wagenaer.
 Allert Meynertfz. Semeyns.
 Jacob Simonfz. Domke.
 Anthonis Jacobfz.
 Herman Willemsfz.

1 6 3 6.

Gerrit Outgerfz.
 Hendrik Jacobfz. Harts-hoofst.
 Sieuwert Ianfz. Cort.
 Ian Ianfz. Wagenaer.
 Allert Meynertfz. Semeyns.
 Jacob Simonfz. Domke.
 Anthonis Jacobfz.
 Herman Willemsfz.

1 6 3 7.

Hendrik Jacobfz. Harts-hoofst.
 Sieuwert Ianfz. Cort.
 Ian Ianfz. Wagenaer.
 Allert Meynertfz. Semeyns.
 Jacob Simonfz. Domke.
 Anthonis Jacobfz.
 Herman Willemsfz.
 Pieter Pieterfz. Swaeroogh.

1 6 3 8.

Hendrik Jacobfz. Harts-hoofst.
 Ian Ianfz. Wagenaer.
 Allert Meynertfz. Semeyns.
 Jacob Simonfz. Domke.
 Anthoni Jacobfz.

Herman Willemsfz.
 Pieter Pieterfz. Swaeroogh.
 Pieter Cornelisz. Ionckers-hoofst.

1 6 3 9.

Hendrik Jacobfz. Harts-hoofst.
 Ian Ianfz. Wagenaer.
 Allert Meynertfz. Semeyns.
 Jacob Simonfz. Domke.
 Anthoni Jacobfz.
 Herman Willemsfz.
 Pieter Pieterfz. Swaeroogh.
 Pieter Cornelisz. Ionckers-hoofst.

1 6 4 0.

Hendrik Jacobfz. Harts-hoofst.
 Ian Ianfz. Wagenaer.
 Allert Meynertfz. Semeyns.
 Jacob Simonfz. Domke.
 Anthoni Jacobfz.
 Herman Willemsfz.
 Pieter Pieterfz. Swaeroogh.
 Pieter Cornelisz. Ionckers-hoofst.

1 6 4 1.

Hendrik Jacobfz. Harts-hoofst.
 Allert Meynertfz. Semeyns.
 Jacob Simonfz. Domke.
 Anthoni Jacobfz.
 Herman Willemsfz.
 Pieter Cornelisz. Ionckers-hoofst.
 Theunis Janfz. Iongh.
 Cornelis Frederikfz. Lakenman.

1 6 4 2.

Hendrik Jacobfz. Harts-hoofst.
 Allert Meynertfz. Semeyns.
 Jacob Simonfz. Domke.
 Anthoni Jacobfz.
 Herman Willemsfz.

Pieter Cornelisz. Ionckers-hoof.
Theunis Janfz. Jongh.
Cornelis Frederikfz. Lakenman.

1 6 4 3.

Hendrik Iacobfz. Harts-hoof.
Allert Meynertfz. Semeyns.
Jacob Simonfz. Domke.
Anthoni Iacobfz.
Herman Willemfz.
Pieter Cornelisz. Ionckers-hoof.
Theunis Janfz. Jongh.
Cornelis Frederikfz. Lakenman.

1 6 4 4.

Hendrik Iacobfz. Harts-hoof.
Allert Meynertfz. Semeyns.
Jacob Simonfz. Domke.
Anthoni Iacobfz.
Herman Willemfz.
Pieter Cornelisz. Ionckers-hoof.
Theunis Janfz. Jongh.
Cornelis Frederikfz. Lakenman.

1 6 4 5.

Hendrik Iacobfz. Harts-hoof.
Allert Meynertfz. Semeyns.
Jacob Simonfz. Domke.
Anthoni Iacobfz.
Herman Willemfz.
Pieter Cornelisz. Ionckers-hoof.
Theunis Janfz. Jongh.
Cornelis Frederikfz. Lakenman.

1 6 4 6.

Hendrik Iacobfz. Harts-hoof.
Allert Meynertfz. Semeyns.
Jacob Simonfz. Domke.
Anthoni Iacobfz.
Pieter Cornelisz. Ionckers-hoof.

Theunis Janfz. Jongh.
Cornelis Frederikfz. Lakenman.
Ebel Ouckama.

1 6 4 7.

Jacob Simonfz. Domke.
Anthoni Iacobfz.
Pieter Cornelisz. Ionckers-hoof.
Theunis Janfz. Jongh.
Cornelis Frederikfz. Lakenman.
Ebel Ouckama is verdrocken.
Willem Pieterfz. de Jonge in loco.
Adriaen Pieterfz. Bolle.
Dirk Janfz. Dol.

1 6 4 8.

Pieter Cornelisz. Ionckers-hoof.
Theunis Janfz. Jongh.
Cornelis Frederikfz. Lakenman.
Willem Pieterfz. de Jonge.
Dirk Janfz. Dol.
Pieter Freekfz. Landtman.
Maerten van Roffum.
Simon Iacobfz. Domke.

1 6 4 9.

Pieter Cornelisz. Ionckers-hoof.
Theunis Janfz. Jongh.
Cornelis Lakenman.
Willem Pieterfz. de Jonge.
Dirk Janfz. Dol.
Pieter Freekfz. Landtman.
Maerten van Roffum.
Simon Iacobfz. Domke.

1 6 5 0.

Theunis Janfz. Jongh.
Cornelis Lakenman.
Willem Pieterfz. de Jonge.
Dirk Janfz. Dol.

Pieter Landtman,
Simon Jacobfz. Domke.
Herman Outgerfz.
Pieter Lambertfz. Simè.

1651.

Theunis Janfz. Jongh.
Cornelis Frederikfz. Lakenman.
Willem Pieterfz. de Jonge.
Dirk Janfz. Dol.
Pieter Landtman.
Simon Jacobfz. Domke.
Herman Outgerfz.
Pieter Lambertfz. Simè.

1652.

Theunis Janfz. Jongh.
Cornelis Frederikfz. Lakenman.
Willem Pieterfz. de Jonge.
Dirk Janfz. Dol.
Simon Jacobfz. Domke.
Pieter Lambertfz. Simè.
Maerten van Rosfum.
Mr. Waligh Prooft.

1653.

Theunis Janfz. Jongh.
Pieter Simè.
Frederik Sieuwertfz. Lakenman.
Herman Nantfz.
Hendrik Dominicus.
Pieter Semeyns.
Maerten Hooghtwoudt.
Meynerdt Mofsel.

1654.

Theunis Janfz. Jongh.
Pieter Simè.
Frederik Sieuwertfz. Lakenman.
Herman Nantfz.

Hendrik Dominicus.
Maerten Hooghtwoudt.
Meynert Mofsel.
Mr. Waligh Prooft.

1655.

Hendrik van Loofen.
Theunis Janfz. Jongh.
Pieter Simè.
Herman Nantfz.
Hendrik Dominicus.
Maerten Hooghtwoudt.
Jacob Pieterfz. Brouwer.
Claes Janfz. Uyl.

1656.

Hendrik van Loofen.
Theunis Janfz. Jongh.
Pieter Simè.
Herman Nantfz.
Hendrik Dominicus.
Maerten Hooghtwoudt.
Jacob Pieterfz. Brouwer.
Claes Janfz. Uyl.

1657.

Pieter Florifz.
Herman Nantfz.
Hendrik Dominicus.
Maerten Hooghtwoudt.
Claes Janfz. Uyl.
Simon Allertfz. Semeyns.
Simon Dirkfz. Semeyns.
Abraham Pijl.

1658.

Pieter Semeyns.
Herman Nantfz.
Hendrik Dominicus.
Maerten Hooghtwoudt.

Claes

Claes Janfz. Uyl.
 Abraham Pijl.
 Pieter Bas.
 Dirk Cornelifz. van den Bergh.

1659.

Pieter Semeyns.
 Herman Nantfz.
 Hendrik Dominicus.
 Maerten Hooghtwoudt.
 Claes Ianfz. Uyl.
 Abraham Pijl.
 Dirk Cornelifz. van Bergen.
 Leonardt Lycochthon.

1660.

Pieter Semeyns.
 Herman Nantfz.
 Hendrik Dominicus.
 Maerten Hooghtwoudt.
 Claes Ianfz. Uyl.
 Dirk Cornelifz. van Bergen.
 Pieter Bas.
 Iacob Wits.

1661.

Pieter Vis.
 Herman Nantfz.
 Maerten Hooghtwoudt.
 Claes Ianfz. Uyl.
 Dirk Cornelifz. van Bergen.
 Iacob Wits.
 Leonardt Lycochthon.
 Ian Thijfz.

1662.

Iohan Ham.
 Herman Nantfz.
 Maerten Hooghtwoudt.
 Claes Ianfz. Uyl.
 Dirk Cornelifz. van Bergen.
 Iacob Wits.

Jan Thijfz.
 Frans Krijtman.

1663.

Iohan Ham.
 Herman Nantfz.
 Maerten Hooghtwoudt.
 Claes Ianfz. Uyl.
 Dirk Cornelifz. van Bergen.
 Iacob Wits.
 Ian Thijfz.
 Gerbrandt Blaeuhulk.

1664.

Iohan Ham.
 Herman Nantfz.
 Maerten Hooghtwoudt.
 Claes Ianfz. Uyl.
 Dirk Cornelifz. van Bergen.
 Iacob Wits.
 Ian Thijfz.
 Gerbrandt Blaeuhulk.

1665.

Iohan Ham.
 Herman Nantfz.
 Maerten Hooghtwoudt.
 Claes Ianfz. Uyl.
 Iacob Wits.
 Ian Thijfz.
 Dirk Haek.
 François Vallare.

1666.

Gerrit Claefz. van der Nyenburgh.
 Herman Nantfz.
 Maerten Hooghtwoudt.
 Claes Ianfz. Uyl.
 Iacob Wits.
 Ian Thijfz.
 Dirk Haek.
 François Vallare.

②

Nota.

Nota. Namen van eenige Vooghd-
den van 't oude Arme Weeshuys, be-Oosten t
St. Urselen Klooster, die in verscheyden oude
Schriften na-gevonden zijn.

1552.

IAn Ysbrandtz.
Cornelis Dirkz. Dol.
Kooman Volkert Segerz.
Adriaen Frederikz. Westphalen,

1555.

Nanne Pieterz.
Jacob Ysbrandtz.
Pieter Iacobz. Mackchoon.
Sieuwert Ianz,

Naemen

Naemen

Van de Beforgers van 't Ambacht ,

zedert den jaere 1605.

1605.

Frans Pieterfz. Schatter.
Frederik Gerritfz.
Bartel Bartelfz.

1606.

Frans Pieterfz. Schatter.
Bartel Bartelfz.
Huybert Ianfz.

1607.

Frans Pieterfz. Schatter.
Bartel Bartelfz.
Frederik Gerritfz.

1608.

Frans Pieterfz. Schatter.
Bartel Bartelfz.
Jacob Lenardtſz.

1609.

Frans Pieterfz. Schatter.
Bartel Bartelfz.
Jacob Lenardtſz.
Sybrandt Ianfz.

1610.

Bartel Bartelfz.
Jacob Lenardtſz.
Sybrandt Ianfz.
Freek Simonfz. Koster.

1611.

Sybrandt Ianfz.
Freek Simonfz. Koster.
Huybert Janfz. Tak.
Pieter ten Broeke.

1612.

Pieter ten Broeke.
Reyner Gerritfz.
Frederik Gerritfz. Druyf.
Cornelis Pieterfz.

1613.

Cornelis Pieterfz.
Huybert Ianfz.
Bartel Bartelfz.
Pieter Dirkfz. Tjallis.

1614.

Huybert Ianfz.
Bartel Bartelfz.
Theunis Albertfz.
Reyner Gerritfz.

1615.

Bartel Bartelfz.
Reyner Gerritfz.
Pieter Dirkfz. Tjallis.
Cornelis Pieterfz. Landtman.

1616.

Pieter Dirkfz. Tjallis.

24

Huybert

Huybert Ianfz. Tak.
Freek Simonfz. Koster.
Albert Cornelifz. Ruyl.

1 6 1 7.

Freek Simonfz.
Albert Cornelifz. Ruyl.

1 6 1 8.

Freek Simonfz.
Huybert Ianfz.

1 6 1 9.

Huybert Ianfz.
Cornelis Pieterfz. Landtman.
Pieter Dirkfz. Tjallis.

1 6 2 0.

Huybert Ianfz.
Cornelis Pieterfz. Landtman.
Pieter Dirkfz. Tjallis.
Albert Cornelifz. Ruyl.

1 6 2 1.

Cornelis Pieterfz. Landtman.
Albert Cornelifz. Ruyl.
Reyner Gerritfz.
Dirk Ianfz. Uyl.

1 6 2 2.

Reyner Gerritfz.
Dirk Ianfz. Uyl.
Gerrit Lucafz.
Cornelis Cornelifz. Swaeg.

1 6 2 3.

Gerrit Lucafz.
Cornelis Cornelifz. Swaegh.

Frederik Simonfz. Dijk.
Floris Heerefz. Veff.

1 6 2 4.

Frederik Simonfz. Dijk.
Thijs Pieterfz.
Pieter Dirkfz. de Jonge.
Iacob Cornelifz. Menten.

1 6 2 5.

Pieter Dirkfz. de Jonge.
Iacob Menten.
Ian Haga.
Frederik Heertgefz.

1 6 2 6.

Ian Haga.
Frederik Heertgefz.
Thijs Pieterfz.
Heertgen Janfz. Neledoe.
Bartel Bartelfz.
Iacob Ianfz. Vetjes.

1 6 2 7.

Frederik Heertgefz.
Thijs Pieterfz.
Iacob Janfz. Vetjes.
Heertgen Ianfz. Neledoe.
Reyner Gerritfz.
Ysbrandt Ianfz. in de Wittevoet.

1 6 2 8.

Frederik Heertgefz.
Thijs Pieterfz.
Iacob Ianfz. Vetjes.
Heertgen Ianfz. Neledoe.
Ysbrandt Ianfz.
Ian Haga.

1629.

Frederik Heertgeſz.
 Jacob Janſz. Vetjes.
 Heertgen Janſz. Neledoe.
 Ysbrandt Janſz.
 Claes Pieterſz. Brouwer.
 Ian Pieterſz. Bolle.

1630.

Frederik Heertgeſz.
 Jacob Janſz. Vetjes.
 Ysbrandt Janſz.
 Claes Pieterſz. Brouwer.
 Ian Pieterſz. Bolle.
 Jacob Hendrikſz. Gulden-arm.

1631.

Frederik Heertgeſz.
 Jacob Janſz. Vetjes.
 Ysbrandt Janſz.
 Claes Pieterſz. Brouwer.
 Jacob Gulden-arm.
 Pieter 't Oogh.

1632.

Jacob Vetjes.
 Ysbrandt Janſz.
 Claes Brouwer.
 Jacob Gulden-arm.
 Pieter 't Oogh.
 Jan Pieterſz. Bolle.

1633.

Jacob Vetjes.
 Ysbrandt Janſz.
 Claes Brouwer.
 Jacob Gulden-arm.
 Pieter 't Oogh.
 Thijs Pieterſz.

1634.

Jacob Vetjes.
 Ysbrandt Janſz.
 Claes Brouwer.
 Jacob Gulden-arm.
 Pieter 't Oogh.
 Hillebrandt Jacobſz.

1635.

Jacob Vetjes.
 Ysbrandt Jacobſz.
 Claes Brouwer.
 Pieter 't Oogh.
 Hillebrandt Jacobſz.
 Frederik Wiggerſz. Pels.

1636.

Jacob Vetjes.
 Claes Brouwer.
 Pieter 't Oogh.
 Hillebrandt Jacobſz.
 Frederik Wiggerſz. Pels.
 Jacob Gulden-arm.

1637.

Jacob Vetjes.
 Claes Brouwer.
 Pieter 't Oogh.
 Hillebrandt Jacobſz.
 Frederik Pels.
 Jacob Gulden-arm.

1638.

Jacob Vetjes.
 Claes Brouwer.
 Pieter 't Oogh.
 Hillebrandt Jacobſz.
 Frederik Pels.
 Pouwels Volkertſz. Muller.

2 ij

Jacob

1639.

Jacob Vetjes.
 Claes Brouwer.
 Pieter 't Oogh.
 Hillebrandt Jacobfz.
 Frederik Pels.
 Ian Bartelfz.

1640.

Claes Brouwer.
 Pieter 't Oogh.
 Hillebrandt Jacobfz.
 Frederik Pels.
 Ian Bartelfz.
 Sieuwert Vesterman.

1641.

Claes Brouwer.
 Pieter 't Oogh.
 Hillebrandt Jacobfz.
 Frederik Pels.
 Ian Bartelfz.
 Sieuwert Vesterman.

1642.

Claes Brouwer.
 Pieter 't Oogh.
 Hillebrandt Jacobfz.
 Frederik Pels.
 Jan Bartelfz.
 Sieuwert Vesterman.

1643.

Claes Brouwer.
 Pieter 't Oogh.
 Hillebrandt Jacobfz.
 Frederik Pels.
 Ian Bartelfz.
 Sieuwert Vesterman.

1644.

Claes Brouwer.
 Pieter 't Oogh.
 Hillebrandt Jacobfz.
 Frederik Pels.
 Ian Bartelfz.
 Sieuwert Vesterman.

1645.

Claes Brouwer.
 Pieter 't Oogh.
 Hillebrandt Jacobfz.
 Frederik Pels.
 Ian Bartelfz.
 Sieuwert Vesterman.

1646.

Claes Brouwer.
 Pieter 't Oogh.
 Hillebrandt Jacobfz.
 Frederik Pels.
 Ian Bartelfz.
 Sieuwert Vesterman.

1647.

Claes Brouwer.
 Pieter 't Oogh.
 Hillebrandt Jacobfz.
 Frederik Pels.
 Ian Bartelfz. obiit.
 Goffen Montanus. in loco.
 Sieuwert Vesterman.

1648.

Claes Brouwer.
 Pieter 't Oogh.
 Frederik Pels.
 Goffen Montanus.
 Sieuwert Vesterman.
 Jan Bootshaek.

1649.

Claes Brouwer.
 Pieter 't Oogh.
 Frederik Pels.
 Goffen Montanus.
 Siewert Vesterman,
 Ian Bootshaek.

1650.

Claes Brouwer.
 Pieter 't Oogh.
 Frederik Pels.
 Goffen Montanus.
 Ian Bootshaek.
 Ian Wiggerfz.

1651.

Pieter 't Oogh.
 Frederik Pels.
 Goffen Montanus.
 Jan Wiggerfz.
 Pieter Dol.
 Pieter van Vossen.

1652.

Pieter 't Oogh.
 Frederik Pels.
 Goffen Montanus.
 Ian Wiggerfz.
 Pieter Dol.
 Pieter van Vossen.

1653.

Pieter 't Oogh.
 Frederik Pels.
 Goffen Montanus.
 Jan Wiggerfz.
 Pieter Dol.
 Pieter Meynertfz. Buyskes.

1654.

Pieter 't Oogh.
 Goffen Montanus.
 Ian Wiggerfz.
 Pieter Dol.
 Ian Hendrikfz. van Loofen.
 Pieter Wijntgefz.

1655.

Pieter 't Oogh.
 Goffen Montanus.
 Ian Wiggerfz.
 Iacob Simonfz.
 Jacob Meynertfz. Trompet.

1656.

Pieter 't Oogh.
 Ian Wiggerfz.
 Ian van Loofen.
 Iacob Trompet.
 Ian Druyf.
 Ian Ham.

1657.

Pieter 't Oogh.
 Jan Blauw.
 Ian van Loofen.
 Jacob Trompet.
 Ian Ham.
 Hendrik Huygh.

1658.

Pieter 't Oogh.
 Ian Blauw.
 Ian van Loofen.
 Iacob Trompet.
 Ian Ham.
 Gerbrandt Blauwhulk.

Pieter

1659.

Pieter 't Oogh.
 Ian Blaeuw.
 Jan van Loofen.
 Gerbrandt Blaeuhulk.
 Pouwels Offeweyder.
 Dirk Admirael.

1660.

Pieter 't Oogh.
 Jan Blaeuw.
 Jacob Simonfz. in loco.
 Ian van Loofen.
 Gerbrandt Blaeuhulk.
 Pouwels Offeweyder.
 Dirk Admirael.

1661.

Pieter 't Oogh.
 Ian van Loofen.
 Pouwels Offeweyder.
 Jacob Simonfz.
 Eleazar Franfz.
 Gerrit Pieterfz.

1662.

Pieter 't Oogh.
 Ian van Loofen.
 Pouwels Offeweyder.
 Jacob Simonfz.
 Eleazar Franfz.
 Gerrit Pieterfz.

1663.

Pieter 't Oogh.
 Ian van Loofen.
 Pouwels Offeweyder.
 Jacob Simonfz.
 Eleazar Franfz.
 Gerrit Pieterfz.

1664.

Pieter 't Oogh.
 Pouwels Offeweyder.
 Jacob Simonfz.
 Eleazar Franfz.
 Gerrit Pieterfz.
 Ian Cant.

1665.

Dirk Quirijnfz.
 Pouwels Offeweyder.
 Jacob Simonfz.
 Eleazar Franfz.
 Gerrit Pieterfz.
 Gerrit Claefz. van der Nyenburgh.

1666.

Dirk Quirijnfz.
 Ian van Loofen.
 Jacob Simonfz.
 Eleazar Franfz.
 Gerrit Pieterfz.
 Ysbrandt Moffel.

 A N N O 1667.

Naemen

Naemen

Van de Vooghden van 't Proven-
huys , zedert den jaere 1580.

1580.

Albert Albertsz. Król.
Frederik Syblefz.
Cornelis Frederikfz.
Sieuwert Ianfz. Krommedijk.
Dirk Outgerfz.
Dirk Brouwer.
Luytgen Gerritsfz.
Pieter Erikfz.

1581.

Albert Król.
Luytgen Ianfz.
Cornelis Frederikfz.
Sieuwert Krommedijk.
Pieter Pieterfz.
Dirk Brouwer.
Egbert van Heusden.
Pieter Erikfz.

1582.

Albert Krol.
Luytgen Ianfz.
Cornelis Frederikfz.
Sieuwert Krommedijk.
Dirk Brouwer.
Dirk Outgerfz.
Albert Luytgefz.
Simon Canonnik.

1583.

Albert Krol.
Luytgen Ianfz.

Cornelis Frederikfz.
Sieuwert Krommedijk.
Dirk Brouwer.
Dirk Simonfz.
Ian Dirkfz. Puyt.
Simon Canonnik.

1584.

Albert Krol.
Luytgen Ianfz.
Cornelis Frederikfz.
Sieuwert Krommedijk.
Dirk Brouwer.
Dirk Simonfz.
Simon Canonnik.
Albert Luytgefz.

1585.

Albert Krol.
Luytgen Ianfz.
Cornelis Frederikfz.
Sieuwert Krommedijk.
Dirk Brouwer.
Dirk Simonfz.
Simon Canonnik.
Albert Luytgefz.

1586.

Albert Krol.
Luytgen Ianfz.
Cornelis Frederikfz.
Sieuwert Krommedijk.
Dirk Simonfz.
Simon Canonnik.

R

Dirk

Dirk Claefz. Koomen.
Willem Cornelisz. Jonge Willem,

1587.

Albert Krol.
Luytgen Janfz.
Sieuwert Krommedijk.
Dirk Simonfz.
Dirk Brouwer.
Simon Canonnik.
Dirk Claefz. Koomen.
Willem Cornelisz.

1588.

Albert Krol.
Luytgen Janfz.
Sieuwert Krommedijk.
Dirk Simonfz.
Dirk Brouwer.
Dirk Claefz. Koomen.
Maerten Dirkfz.
Jan Claefz.

1589.

Albert Krol.
Luytgen Janfz.
Dirk Simonfz.
Dirk Claefz. Koomen.
Jan Claefz.
Simon Canonnik.
Willem Cornelisz.
Jan Dirkfz. Puyt.

1590.

Albert Crol.
Luytgen Janfz.
Dirk Simonfz.
Dirk Claefz. Coomen.
Jan Claefz.
Simon Canonnik.

Cornelis Pieterfz.
Jan Dirkfz. Puyt.

1591.

Albert Crol.
Luytgen Janfz.
Meynert Meynertfz.
Dirk Claefz. Coomen.
Jan Claefz.
Jan Cornelisz.
Cornelis Pieterfz. Heyns.
Wijbrandt Dubbelde-kop.

1592.

Albert Crol.
Luytgen Janfz.
Pieter Claefz.
Jan Claefz.
Cornelis Pieterfz. Heyns.
Wijbrandt Dubbelde-kop.
Aucke Albertfz.
Sybrandt Groes.

1593.

Albert Crol.
Luytgen Janfz.
Jan Claefz.
Cornelis Pieterfz. Heyns.
Pieter Claefz.
Wijbrandt Dubbelde-kop.
Aucke Albertfz.
Sybrandt Groes.

1594.

Albert Crol.
Wijbrandt Dubbelde-kop.
Aucke Albertfz.
Sybrandt Groes.
Cornelis Pieterfz. Heyns.
Meynert Meynertfz.

Simon

Simon Canonnik.
Meynert Simonfz. Semeyns.

1595.

Albert Crol.
Wijbrandt Dubbelde-kop.
Aucke Albertfz.
Sybrandt Groes.
Cornelis Pieterfz. Heyns.
Meynert Meynertfz.
Simon Canonnik.
Meynert Semeyns.

1596.

Albert Crol.
Aucke Albertfz.
Sybrandt Groes.
Meynert Meynertfz.
Luytgen Ianfz.
Cornelis Pieterfz. Heyns.
Jan Doedtfz.
Ian Claefz. Noordtlandt.

1597.

Albert Crol.
Aucke Albertfz.
Sybrandt Groes.
Outger Meynertfz.
Wijbrandt Albertfz.
Cornelis Pieterfz. Heyns.
Jan Doedtfz.
Jan Claefz. Noordtlandt.

1598.

Albert Crol.
Aucke Albertfz.
Sybrandt Groes.
Outger Meynertfz.
Wijbrandt Dubbelde-kop.
Cornelis Pieterfz. Heyns.

Ian Doedtfz.
Ian Claefz. Noordtlandt.

1599.

Albert Krol.
Aucke Albertfz.
Sybrandt Groes.
Outger Meynertfz.
Wijbrandt Albertfz.
Cornelis Heyns.
Ian Doedtfz.
Ian Noordtlandt.

1600.

Albert Krol.
Aucke Albertfz.
Ian Doedtfz.
Outger Meynertfz.
Wijbrandt Dubbelde-kop.
Cornelis Heyns.
Dirk Maertfz.
Gerbrandt Nansfz.

1601.

Albert Krol.
Aucke Albertfz.
Jan Doedtfz.
Outger Meynertfz.
Wijbrandt Dubbelde-kop.
Cornelis Heyns.
Dirk Maertfz.
Gerbrandt Nansfz.

1602.

Albert Krol.
Aucke Albertfz.
Jan Doedtfz.
Outger Meynertfz.
Wijbrandt Dubbelde-kop.
Cornelis Heyns.

R ij

Pie-

Pieter Iongh.
Reyner Gerritfz.

1603.

Albert Krol.
Aucke Albertfz.
Ian Doedtfz.
Outger Meynertfz.
Wijbrandt Dubbelde-kop.
Cornelis Heyns.
Pieter Iongh.
Reyner Gerritfz.

1604.

Albert Krol.
Aucke Albertfz.
Ian Doedtfz.
Outger Meynertfz.
Cornelis Heyns.
Reyner Gerritfz.
Gerbrandt Nanfz.
Wijbrandt Dubbelde-kop.

1605.

Albert Krol.
Jan Doedtfz.
Outger Meynertfz.
Cornelis Heyns.
Reyner Gerritfz.
Gerbrandt Nanfz.
Wijbrandt Dubbelde-kop.
Pieter Iongh.

1606.

Albert Krol.
Jan Doedtfz.
Outger Meynertfz.
Cornelis Heyns.
Reyner Gerritfz.
Wijbrandt Dubbelde-kop.

Heffel Pieterfz.
Laurens Pieterfz. van Vecht.

1607.

Albert Krol.
Ian Doedtfz.
Outger Meynertfz.
Cornelis Heyns.
Reyner Gerritfz.
Wijbrandt Dubbelde-kop.
Laurens van Vecht.
Olof Anthonifz.

1608.

Albert Krol.
Ian Doedtfz.
Outger Meynertfz.
Cornelis Heyns.
Reyner Gerritfz.
Wijbrandt Dubbelde-kop.
Laurens van Vecht.
Olof Anthonifz.

1609.

Albert Krol.
Ian Doedtfz.
Outger Meynertfz.
Cornelis Heyns.
Reyner Gerritfz.
Wijbrandt Dubbelde-kop.
Olof Anthonifz.
Gerrit Keyfers-kindt.

1610.

Albert Krol.
Jan Neledoe.
Outger Meynertfz.
Cornelis Heyns.
Reyner Gerritfz.
Olof Anthonifz.

Gerrit Keyfers-kindt.
Cornelis Maertfz.

I 6 I 1.

Outger Meynertfz.
Reyner Gerritfz.
Olof Anthonifz.
Gerrit Keyfers-kindt.
Cornelis Maertfz.
Frederik Ianfz.
Meynert Thomafz.
Gerrit Schuyt.

I 6 I 2.

Outger Meynertfz.
Gerrit Keyfers-kindt.
Cornelis Maertfz.
Frederik Ianfz.
Meynert Thomafz.
Ian Schuyt.
Ian Neledoe.
Willem Barcquier.

I 6 I 3.

Outger Meynertfz.
Gerrit Keyfers-kindt.
Cornelis Maertfz.
Ian Schuyt.
Ian Neledoe.
Willem Barcquier.
Cornelis Tjallis.
Iacob Volkertfz.

I 6 I 4.

Gerrit Keyfers-kindt.
Cornelis Maertfz.
Ian Schuyt.
Willem Backer.
Cornelis Tjallis.
Iacob Volkertfz.

Pieter de Boer.
Iacob Vesterman.

I 6 I 5.

Cornelis Maertfz.
Ian Gerritfz. Schuyt.
Willem Pieterfz.
Cornelis Dirkfz. Tjallis.
Pieter Pieterfz. de Boer.
Jacob Vesterman.
Olof Anthonifz.
Gerrit Ianfz.

I 6 I 6.

Willem Pieterfz. Barcquier.
Cornelis Tjallis.
Pieter Pieterfz. de Boer.
Jacob Vesterman.
Gerrit Ianfz.
Iacob Volkertfz.
Maerten Pieterfz.
Pieter Jongh Ianfz.

I 6 I 7.

Willem Pieterfz. Barcquier.
Cornelis Tjallis.
Pieter Pieterfz.
Iacob Maertfz. Vesterman.
Gerrit Ianfz.
Maerten Pieterfz.

I 6 I 8.

Willem Barcquier.
Cornelis Tjallis.
Pieter de Boer.
Iacob Vesterman.
Gerrit Ianfz.
Maerten Pieterfz.
Pieter Jongh Ianfz.
Ian Cornelifz. Neledoe.

R ij

Wil-

1619.

Willem Barcquier.
 Pieter Pieterfz. Boer.
 Gerrit Janfz.
 Maerten Pieterfz.
 Pieter Jongh Janfz.
 Ian Cornelisz. Neledoe.
 Olof Anthonifz.
 Allert Meynertfz. Semeyns.

1620.

Willem Barcquier.
 Pieter Pieterfz. Boer.
 Gerrit Janfz.
 Maerten Pieterfz.
 Pieter Janfz.
 Ian Cornelisz. Neledoe.
 Olof Anthonifz.
 Pieter Segerfz. Coningh.

1621.

Gerrit Janfz.
 Pieter Jongh Janfz.
 Olof Anthonifz.
 Pieter Conink.
 Iacob Volkertfz.
 Evert Albertfz.
 Meynert Luytjefz.
 Pieter Thomafz.

1622.

Gerrit Janfz.
 Pieter Jongh Janfz.
 Olof Anthonifz.
 Pieter Conink.
 Hessel Pieterfz.
 Meynert Buyskes.
 Dirk Simonfz.
 Iacob Ysbrandtfz.

1623.

Gerrit Janfz.
 Pieter Jongh Janfz.
 Olof Anthonifz.
 Pieter Segerfz. Coningh.
 Hessel Pieterfz.
 Dirk Simonfz.
 Iacob Ysbrandtfz.
 Sieuwert Janfz. Cort.

1624.

Gerrit Janfz.
 Pieter Jongh Janfz.
 Olof Anthonifz.
 Pieter Coningh.
 Hessel Pieterfz.
 Dirk Simonfz.
 Iacob Ysbrandtfz.
 Sieuwert Cort.

1625.

Gerrit Janfz.
 Pieter Jongh Janfz.
 Olof Anthonifz.
 Pieter Coningh.
 Hessel Pieterfz.
 Dirk Simonfz.
 Iacob Ysbrandtfz.
 Sieuwert Cort.

1626.

Gerrit Janfz.
 Pieter Jongh Janfz.
 Olof Anthonifz.
 Pieter Coningh.
 Dirk Simonfz.
 Iacob Ysbrandtfz.
 Olivier Masquerier.
 Bruyn Gerbrandtfz.

Ger-

1627

Gerrit Ianfz.
 Pieter Jongh Ianfz.
 Olof Anthonifz.
 Pieter Coningh.
 Dirk Simonfz.
 Iacob Ysbrandtfz.
 Olivier Mafquerier.
 Ian Cornelifz.

1628

Gerrit Ianfz.
 Pieter Jongh Ianfz.
 Olof Anthonifz.
 Pieter Coningh.
 Dirk Simonfz.
 Iacob Ysbrandtfz. Roemers.
 Cornelis Noordtlandt.
 Pieter Hardebol.

1629

Gerrit Ianfz.
 Pieter Jongh Ianfz.
 Olof Anthonifz.
 Pieter Coningh.
 Dirk Simonfz.
 Cornelis Noordtlandt.
 Pieter Hardebol.
 Ian Ianfz. Camerlingh.

1630

Gerrit Ianfz.
 Pieter Jongh Ianfz.
 Olof Anthonifz.
 Pieter Coningh.
 Dirk Simonfz.
 Cornelis Noordtlandt.
 Pieter Hardebol.
 Hendrik van Gent.

1631

Gerrit Ianfz.
 Pieter Jongh Ianfz.
 Olof Anthonifz.
 Pieter Coningh.
 Dirk Simonfz.
 Cornelis Noordtlandt.
 Pieter Hardebol.
 Hendrik van Gent.

1632

Gerrit Ianfz.
 Pieter Jongh Ianfz.
 Pieter Coningh.
 Dirk Simonfz.
 Hendrik van Gent.
 Floris Heerefz. Vest.
 Cornelis Biens.
 Ian van Loofen.

1633

Gerrit Ianfz.
 Pieter Jongh Ianfz.
 Pieter Coningh.
 Dirk Simonfz.
 Hendrik van Gent.
 Olof Anthonifz.
 Cornelis Noordtlandt.
 Pieter Hardebol.

1634

Gerrit Ianfz.
 Pieter Jongh Ianfz.
 Pieter Coningh.
 Dirk Simonfz.
 Hendrik van Gent.
 Cornelis Noordtlandt.
 Pieter Hardebol.
 Pieter Walichfz. Prooft.

Ger.

1635.

Gerrit Janfz.
 Pieter Jongh Ianfz.
 Pieter Coningh.
 Dirk Simonfz.
 Hendrik van Gent.
 Cornelis Noordtlandt.
 Pieter Hardebol.
 Pieter Walighfz. Prooft.

1636.

Gerrit Ianfz.
 Pieter Jongh Ianfz.
 Pieter Coningh.
 Dirk Simonfz.
 Hendrik van Gent.
 Cornelis Noordtlandt.
 Pieter Hardebol.
 Pieter Walighfz. Prooft.

1637.

Gerrit Janfz.
 Pieter Jongh Ianfz.
 Pieter Coningh.
 Dirk Simonfz.
 Hendrik van Gent.
 Cornelis Janfz. Noordtlandt.
 Cornelis Huygh.
 Albert Lucafz.

1638.

Gerrit Ianfz.
 Pieter Jongh Ianfz.
 Pieter Coningh.
 Dirk Simonfz.
 Hendrik van Gent.
 Cornelis Huygh.
 Albert Lucafz.
 Sieuwert Heynfius.

1639.

Gerrit Ianfz.
 Pieter Jongh Ianfz.
 Pieter Coningh.
 Dirk Simonfz.
 Albert Lucafz.
 Sieuwert Heynfius.
 Volkert Jongh.
 Herman Entfz.

1640.

Pieter Jongh Janfz.
 Pieter Coningh.
 Dirk Simonfz.
 Albert Lucafz.
 Sieuwert Heynfius.
 Volkert Jongh.
 Herman Entfz.
 Hendrik van Gent.

1641.

Pieter Jongh Ianfz.
 Pieter Coningh.
 Dirk Simonfz.
 Sieuwert Heynfius.
 Herman Entfz.
 Hendrik van Gent.
 Harke Reynerfz.
 Ian Ianfz. Noordtlandt.

1642.

Pieter Zegerfz. Coningh.
 Dirk Simonfz.
 Mr. Sieuwert Heynfius.
 Harke Reynerfz.
 Ian Janfz. Noordtlandt.
 Cornelis Biens.
 Foppe van Gent.
 Ian Heerefz. Vest.

Pictet.

1643

Pieter Coningh.
Dirk Simonfz.
Harke Reynerfz.
Ian Janfz. Noordtlandt.
Cornelis Biens.
Foppe van Gent.
Jan Heerefz. Veff.
Wigger Janfz.

1644

Pieter Coningh.
Dirk Simonfz.
Harke Reynerfz.
Jan Janfz. Noordtlandt.
Cornelis Biens.
Foppe van Gent.
Jan Heerefz. Veff.
Wigger Janfz.

1645

Pieter Coningh.
Dirk Simonfz.
Harke Reynerfz.
Ian Janfz. Noordtlandt.
Cornelis Biens.
Foppe van Gent.
Jan Heerefz. Veff.
Wigger Janfz.

1646

Dirk Simonfz.
Harke Reynerfz.
Ian Janfz. Noordtlandt.
Foppe van Gent.
Wigger Janfz.
Herman Willemfz.
Albert Lucafz.
Pieter Florifz.

1647

Harke Reynerfz.
Ian Janfz. Noordtlandt.
Foppe van Gent.
Wigger Janfz.
Herman Willemfz.
Albert Lucafz.
Egbert Haes.
Iacob Simonfz.

1648

Harke Reynerfz.
Foppe van Gent.
Wigger Janfz.
Herman Willemfz.
Albert Lucafz.
Egbert Haes.
Iacob Simonfz.
Sieuwert Heynfus.

1649

Harke Reynerfz.
Foppe van Gent.
Herman Willemfz.
Albert Lucafz.
Egbert Haes.
Iacob Simonfz.
Mr. Sieuwert Heynfus.
Ian Engelenburgh.

1650

Harke Reynerfz.
Foppe van Gent.
Albert Lucafz.
Egbert Haes.
Jan Engelenburgh.
Claes Schuyt.
Ian Cornelifz. Weyde.
Pieter Janfz. Bas.

1651.

Harke Reynerfz.
Foppe van Gent.
Albert Lucafz.
Egbert Haes.
Jan Engelenburgh.
Claes Schuyt.
Jan Cornelisz. Weyde.
Pieter Ianfz. Bas.

1652.

Harke Reynerfz.
Foppe van Gent.
Albert Lucafz.
Egbert Haes.
Jan Engelenburgh.
Claes Schuyt.
Jan Cornelisz. Weyde.
Pieter Bas.

1653.

Jan Engelenburgh.
Jan Cornelisz. Weyde obiit.
Mieuws Pieterfz. in loco.
Pieter Bas.
Egbert Haes.
Floris Camerlingh.
Hendrik van Loofen.
Simon Allertfz. Semeyns.
Iaques Du Booy.

1654.

Jan Engelenburgh.
Mieuws Pieterfz.
Pieter Bas.
Egbert Haes.
Floris Camerlingh.
Hendrik van Loofen.
Pieter Allertfz. Semeyns.
Simon Dirkfz. Semeyns.

1655.

Ian Engelenburgh.
Mieuws Pieterfz.
Pieter Bas.
Egbert Haes.
Simon Dirkfz. Semeyns.
Claes Schuyt.
Simon Semeyns.
Ian Prooft.

1656.

Claes Schuyt.
Ian Engelenburgh.
Mieuws Pieterfz.
Pieter Bas.
Ian Prooft.
Ysbrandt Half-hoorn.
Taeke Quirijnfz.
Jacob Hillebrandtfz.

1657.

Hendrik van Loofen.
Jan Engelenburgh.
Mieuws Pieterfz.
Jan Prooft.
Jan Theunifz. Jongh.
Jacob Menten.
Taeke Quirijnfz.
Iacob Hillebrandtfz.

1658.

Willem Willemfz.
Jan Engelenburgh.
Mieuws Pieterfz.
Frederik Quenk.
Jan Theunifz. Jongh.
Iacob Menten.
Taeke Quirijnfz.
Iacob Hillebrandtfz.

1659.

Willem Willemfz.
 Ian Engelenburgh.
 Mieufs Pieterfz.
 Frederik Quenk.
 Ian Theunifz Iongh.
 Jacob Menten.
 Tacke Quirijnfz.
 Jacob Hillebrandtfz.

1660.

Willem Willemfz.
 Ian Engelenburgh.
 Mieufs Pieterfz.
 Jacob Menten.
 Tacke Quirijnfz.
 Jacob Hillebrandtfz.
 Simon Dirkfz. Semeyns.
 Hendrik Half-hoorn.

1661.

Willem Willemfz.
 Ian Engelenburgh.
 Mieufs Pieterfz. Roo-leeuw.
 Jacob Menten.
 Tacke Quirijnfz.
 Jacob Hillebrandtfz.
 Hendrik Half-hoorn.
 Ysbrandt Half-hoorn.

1662.

Willem Willemfz.
 Jan Engelenburgh.
 Jacob Menten.
 Tacke Quirijnfz.
 Jacob Hillebrandtfz.
 Hendrik Half-hoorn.
 Simon Dirkfz. Semeyns.
 Pieter Simé.

1663.

Willem Willemfz.
 Ian Engelenburgh.
 Tacke Quirijnfz.
 Jacob Hillebrandtfz.
 Hendrik Half-hoorn.
 Simon Allertfz. Semeyns.
 Pieter Verbrugge.
 François Vallare.

1664.

Willem Willemfz.
 Simon Dirkfz. Semeyns.
 Tacke Quirijnfz.
 Jacob Hillebrandtfz.
 Hendrik Half-hoorn.
 Simon Allertfz. Semeyns.
 Pieter Verbrugge.
 Mr. Hendrik Gulden-arm.

1665.

Willem Willemfz.
 Simon Dirkfz. Semeyns.
 Tacke Quirijnfz.
 Jacob Hillebrandtfz.
 Hendrik Half-hoorn.
 Simon Allertfz. Semeyns.
 Pieter Verbrugge.
 Mr. Hendrik Gulden-arm.

1666.

Willem Willemfz.
 Simon Dirkfz. Semeyns.
 Tacke Quirijnfz.
 Jacob Hillebrandtfz.
 Hendrik Half-hoorn.
 Pieter Verbrugge.
 Mr. Hendrik Gulden-arm.
 Mr. Wigger Blaeuw.

A N N O 1 6 6 7 .

Naemen

Van de Vooghden van 't Sieck-huys,

zedert den jaere 1580.

1580.

Wouter Luytgefz.
 Pieter Meynertfz.
 Sybrandt Albertfz.
 Jacob Dirkfz. Brouwer.
 Meynert Meynertfz.
 Bart Lucafz.
 Jacob Ianfz.
 Cornelis Janfz.

1581.

Wouter Luytgefz.
 Pieter Meynertfz.
 Sybrandt Albertfz.
 Jacob Brouwer.
 Meynert Meynertfz.
 Bart Lucafz.
 Jacob Ianfz.
 Simon Theunifz.

1582.

Wouter Luytgefz.
 Pieter Meynertfz.
 Sybrandt Albertfz.
 Jacob Brouwer.
 Meynert Meynertfz.
 Willem Cornelifz.
 Cornelis Ianfz.
 Ian Cornelifz. Leyen.

1583.

Wouter Luytgefz.
 Pieter Meynertfz.

Simon Anthonifz.
 Jacob Brouwer.
 Meynert Meynertfz.
 Pieter Roelofffz.
 Cornelis Ianfz.
 Evert Tapper.

1584.

Wouter Luytgefz.
 Jacob Brouwer.
 Meynert Meynertfz.
 Pieter Roelofffz.
 Evert Tapper.
 Willem Cornelifz.
 Ian Cornelifz. Leyen.
 Olof Ianfz. Smit.

1585.

Wouter Luytgefz.
 Jacob Brouwer.
 Meynert Meynertfz.
 Pieter Roelofffz.
 Evert Tapper.
 Cornelis Ianfz.
 Ian Cornelifz. Leyen.
 Olof Ianfz. Smit.

1586.

Wouter Luytgefz.
 Jacob Brouwer.
 Meynert Meynertfz.
 Pieter Roelofffz.
 Olof Ianfz. Smit.

s ij

Al.

142

Albert Pieterfz.
Jan Janfz.
Seger Dirkfz.

1587.

Wouter Luytgefz.
Cornelis Janfz.
Meynert Meynertfz.
Pieter Roeloffz.
Olof Janfz. Smit.
Lambert Claefz.
Seger Dirkfz.
Jacob Dirkfz. Brouwer.

1588.

Wouter Luytgefz.
Meynert Meynertfz.
Pieter Roeloffz.
Olof Janfz. Smit.
Lambert Claefz.
Seger Dirkfz.
Jacob Brouwer.
Albert Pieterfz.

1589.

Wouter Luytgefz.
Meynert Meynertfz.
Pieter Roeloffz.
Olof Janfz. Smit.
Seger Dirkfz.
Jacob Brouwer.
Cornelis Janfz.
Theunis Volkertfz.

1590.

Wouter Luytgefz.
Pieter Roeloffz.
Olof Janfz.
Seger Dirkfz.
Jacob Brouwer.

Lambert Delman.
Theunis Volkertfz.
Outger Janfz.

1591.

Claes Somer.
Wouter Luytgefz.
Pieter Roeloffz.
Olof Janfz. Smit.
Seger Dirkfz.
Jacob Brouwer.
Outger Janfz.
Theunis Volkertfz.

1592.

Claes Willemsfz. Somer.
Pieter Roeloffz.
Olof Janfz. Smit.
Seger Dirkfz.
Jacob Brouwer.
Theunis Volkertfz.
Outger Janfz.
Lambert Delman.

1593.

Claes Willemsfz. Somer.
Pieter Roeloffz.
Olof Janfz. Smit.
Seger Dirkfz.
Jacob Brouwer.
Theunis Volkertfz.
Outger Janfz.
Lambert Delman.

1594.

Claes Willemsfz. Somer.
Pieter Roeloffz.
Olof Janfz. Smit.
Seger Dirkfz.
Jacob Brouwer.

Theu.

Theunis Volkertsz.
 Outger Ianfz.
 Lambert Delman.

1595

Pieter Roeloffz.
 Olof Ianfz. Smit.
 Seger Dirksz.
 Jacob Brouwer.
 Theunis Volkertsz.
 Outger Ianfz.
 Ian Jacobfz. Brouwer.
 Ian Nanfz. Crijtman.

1596

Pieter Roeloffz.
 Olof Janfz. Smit.
 Seger Dirksz.
 Jacob Brouwer.
 Theunis Volkertsz.
 Outger Ianfz.
 Ian Brouwer.
 Ian Crijtman.

1597

Pieter Roeloffz.
 Olof Ianfz. Smit.
 Seger Dirksz.
 Jacob Brouwer.
 Theunis Volkertsz.
 Outger Ianfz.
 Ian Brouwer.
 Jan Crijtman.

1598

Pieter Roeloffz.
 Olof Ianfz. Smit.
 Seger Dirksz.
 Jacob Dirksz. Brouwer.
 Theunis Volkertsz.

Outger Ianfz.
 Ian Brouwer.
 Ian Crijtman.

1599

Pieter Roeloffz.
 Olof Ianfz. Smit.
 Jacob Brouwer.
 Theunis Volkertsz.
 Outger Ianfz.
 Jan Brouwer.
 Ian Crijtman.
 Cornelis Brouwer.

1600

Pieter Roeloffz.
 Olof Janfz. Smit.
 Theunis Volkertsz.
 Outger Ianfz.
 Jan Brouwer.
 Ian Crijtman.
 Cornelis Brouwer.
 Theunis Albertsz.

1601

Pieter Roeloffz.
 Olof Ianfz. Smit.
 Theunis Volkertsz.
 Outger Ianfz.
 Ian Brouwer.
 Ian Crijtman.
 Luytjen Albertsz.
 Pieter Olphertsz.

1602

Pieter Roeloffz.
 Olof Janfz. Smit.
 Theunis Volkertsz.
 Outger Ianfz.
 Ian Brouwer.

144

Jan Crijtman.
Luytgen Albertsz.
Pieter Olphertsz.

1603

Olof Ianfz. Smit.
Outger Ianfz.
Ian Brouwer.
Ian Crijtman.
Luytjen Albertsz.
Pieter Olphertsz.
Frederik Simonfz. Koster.
Allert Allertfz. Vuyft.

1604

Olof Ianfz. Smit.
Outger Ianfz.
Ian Brouwer.
Ian Crijtman.
Pieter Olphertsz.
Frederik Simonfz. Koster.
Allert Vuyft.
Pieter Roeloffz.

1605

Olof Ianfz. Smit.
Outger Ianfz.
Ian Brouwer.
Pieter Olphertsz.
Frederik Simonfz. Koster.
Allert Vuyft.
Pieter Roeloffz.
Luytjen Albertfz. Brouwer.

1606

Outger Ianfz.
Pieter Olphertsz.
Frederik Simonfz. Koster.
Pieter Roeloffz.
Luytgen Albertfz. Brouwer.

Ian Crijtman.
Ian Huygen van Linschoten.
Cornelis Pieterfz. van Merken.

1607

Outger Ianfz.
Pieter Olphertsz.
Frederik Koster.
Pieter Roeloffz.
Ian Huygen van Linschoten.
Cornelis Pieterfz. van Merken.
Theunis Albertfz.
Frederik Ianfz.

1608

Outger Ianfz.
Pieter Olphertsz.
Frederik Koster.
Pieter Roeloffz.
Jan Huygen van Linschoten.
Cornelis van Merken.
Theunis Albertfz.
Cornelis Ianfz.

1609

Outger Ianfz.
Frederik Koster.
Pieter Roeloffz.
Ian Huygen van Linschoten.
Cornelis van Merken.
Theunis Albertfz.
Pieter Pieterfz. Kok.
Albert Dubbelde-kop.

1610

Outger Ianfz.
Ian Huygen van Linschoten.
Cornelis Pieterfz. van Merken.
Theunis Albertfz.
Luytgen Albertfz.

Hen-

Hendrik Harts-hooff.
Cornelis Janfz.
Iacob Maertfz.

1611.

Ian Huygen van Linfchoten, obiit.
Hendrik van Loofen in loco.
Cornelis Pieterfz. van Marken.
Theunis Albertfz.
Hendrik Harts-hooff.
Cornelis Janfz.
Rieuwert Claefz.
Cornelis Swaegh.
Hendrik Frederikfz.

1612.

Hendrik Harts-hooff.
Cornelis Huygh.
Cornelis Swaegh.
Hendrik Frederikfz.
Hendrik van Loofen.
Wybrandt Gerbrandtfsz.
Lucas Albertfz.
Outger Janfz.

1613.

Hendrik Harts-hooff.
Cornelis Huygh.
Cornelis Swaegh.
Hendrik Frederikfz.
Hendrik van Loofen.
Lucas Albertfz.
Outger Janfz.
Olof Theunifz.

1614.

Hendrik Harts-hooff.
Cornelis Huygh.
Cornelis Swaegh.
Hendrik Frederikfz.

Hendrik van Loofen.
Lucas Albertfz.
Outger Janfz.
Iacob Brouwer.

1615.

Hendrik Harts-hooff.
Cornelis Huygh.
Cornelis Swaegh.
Hendrik Frederikfz.
Hendrik van Loofen.
Iacob Brouwer.
Reyner Reyloffz.
Cornelis Janfz. Vernim.

1616.

Hendrik Harts-hooff.
Cornelis Huygh.
Cornelis Swaegh.
Hendrik Frederikfz.
Hendrik van Loofen.
Iacob Brouwer.
Reyner Reyloffz.
Cornelis Vernim.

1617.

Hendrik Harts-hooff.
Cornelis Huygh.
Cornelis Swaegh.
Hendrik Frederikfz.
Hendrik van Loofen.
Iacob Brouwer.
Reyner Reyloffz.
Cornelis Vernim.

1618.

Hendrik Harts-hooff.
Cornelis Huygh.
Cornelis Swaegh.
Hendrik Frederikfz.

T

Hen-

Hendrik van Loofen.
Jacob Brouwer.
Reyner Reyloffz.
Cornelis Vernim.

1 6 1 9.

Hendrik Harts-hoofst.
Cornelis Swaegh.
Hendrik Frederiksz.
Hendrik van Loofen.
Jacob Brouwer.
Reyner Reyloffz.
Cornelis Vernim.
Frans Roemerfz.

1 6 2 0.

Hendrik Harts-hoofst.
Cornelis Swaegh.
Hendrik Frederiksz.
Hendrik van Loofen.
Jacob Brouwer.
Cornelis Vernim.
Frans Roemerfz.
Simon Meynertfz.

1 6 2 1.

Hendrik Harts-hoofst.
Hendrik Frederiksz.
Hendrik van Loofen.
Jacob Brouwer.
Cornelis Vernim.
Frans Roemerfz.
Allert Meynertfz. Semeyns.
Simon Meynertfz.

1 6 2 2.

Hendrik Harts-hoofst.
Hendrik Frederiksz.
Hendrik van Loofen.
Jacob Brouwer.

Cornelis Vernim.
Frans Roemerfz.
Simon Meynertfz.
Luytgen Erikfz.

1 6 2 3.

Hendrik Harts-hoofst.
Hendrik Druyf.
Hendrik van Loofen.
Jacob Brouwer.
Cornelis Vernim.
Frans Roemerfz. Cant.
Simon Meynertfz.
Luytgen Erikfz.

1 6 2 4.

Hendrik Harts-hoofst.
Hendrik Druyf.
Hendrik van Loofen.
Jacob Brouwer.
Cornelis Vernim.
Frans Roemerfz. Cant.
Simon Meynertfz.
Luytgen Erikfz.

1 6 2 5.

Hendrik Harts-hoofst.
Hendrik van Loofen.
Cornelis Vernim.
Frans Roemerfz. Cant.
Willem Mekkefz.
Gerrit Luytgefz.
Gerrit Sybrandtfz. Groes.
Ian Pouwelfz. Oly-pot.

1 6 2 6.

Hendrik Harts-hoofst.
Cornelis Vernim.
Frans Roemerfz. Cant.
Willem Mekkefz.

Gerrit Luytgefz.
Gerrit Sybrandtfz. Groes.
Ian Oly-pot.
Claes Brouwer.

1 6 2 7.

Hendrik Harts-hoofst.
Cornelis Vernim.
Willem Mekkefz.
Gerrit Sybrandtfz. Groes.
Ian Oly-pot.
Claes Brouwer.
Floris Huygh.
Evert Wiggerfz.

1 6 2 8.

Cornelis Vernim.
Willem Mekkefz.
Gerrit Sybrandtfz. Groes.
Ian Oly-pot.
Claes Brouwer.
Floris Huygh.
Evert Wiggerfz.
Freek Pronk.

1 6 2 9.

Cornelis Vernim.
Willem Mekkefz.
Gerrit Sybrandtfz. Groes.
Jan Oly-pot.
Floris Huygh.
Evert Wiggerfz.
Frederik Pronk.
Hendrik Moeskoker.

1 6 3 0.

Cornelis Vernim.
Gerrit Groes.
Ian Oly-pot.
Floris Huygh.

Evert Wiggerfz.
Frederik Pronk.
Andries Annefz. Oudewagen.
Simon Freekfz. Semeyns.

1 6 3 1.

Cornelis Vernim.
Gerrit Groes.
Ian Oly-pot.
Floris Huygh.
Frederik Pronk.
Andries Oudewagen.
Simon Freekfz. Semeyns.
Willem Willemfz. de longe.

1 6 3 2.

Cornelis Vernim.
Gerrit Groes.
Ian Oly-pot.
Floris Huygh.
Frederik Pronk.
Andries Oudewagen.
Simon Freekfz. Semeyns.
Willem de Jonge.

1 6 3 3.

Cornelis Vernim.
Gerrit Groes.
Ian Oly-pot.
Floris Huygh.
Frederik Pronk.
Andries Oudewagen.
Simon Semeyns.
Willem de Jonge.

1 6 3 4.

Cornelis Vernim.
Gerrit Groes.
Ian Oly-pot.
Floris Huygh.

Tij

fres

Frederik Pronk.
 Andries Oudewagen.
 Simon Freekfsz. Semeyns.
 Willem Willemsz. de Jonge.

1 6 3 5.

Cornelis Vernim.
 Gerrit Groes.
 Ian Oly-pot.
 Floris Huygh.
 Frederik Pronk.
 Andries Oudewagen.
 Simon Freekfsz. Semeyns.
 Willem Willemsz. de Jonge.

1 6 3 6.

Cornelis Vernim.
 Gerrit Groes.
 Floris Huygh.
 Frederik Pronk.
 Andries Oudewagen.
 Simon Freekfsz. Semeyns.
 Willem Willemsz. de Jonge.
 Ian Oly-pot.

1 6 3 7.

Cornelis Vernim.
 Gerrit Groes.
 Floris Huygh.
 Pieter Florisz. in loco.
 Frederik Pronk.
 Andries Oudewagen.
 Simon Freekfsz. Semeyns.
 Willem Willemsz. de Jonge.
 Ian Oly-pot.

1 6 3 8.

Cornelis Vernim.
 Gerrit Groes.
 Frederik Pronk.

Andries Oudewagen.
 Simon Freekfsz. Semeyns.
 Willem Willemsz. de Jonge.
 Pieter Florisz.
 Jan Oly-pot.

1 6 3 9.

Cornelis Vernim.
 Frederik Pronk.
 Andries Oudewagen.
 Simon Frederikfsz. Semeyns.
 Willem Willemsz.
 Pieter Florisz.
 Ian Oly-pot.
 Volkert Cornelisz. Hooghlandt.

1 6 4 0.

Cornelis Vernim.
 Frederik Pronk.
 Andries Oudewagen.
 Simon Freekfsz. Semeyns.
 Willem Willemsz. de Jonge.
 Pieter Florisz.
 Ian Oly-pot.
 Volkert Hooghlandt.

1 6 4 1.

Cornelis Vernim.
 Frederik Pronk.
 Andries Oudewagen.
 Simon Freekfsz. Semeyns.
 Willem Willemsz. de Jonge.
 Pieter Florisz.
 Ian Oly-pot.
 Volkert Hooghlandt.

1 6 4 2.

Cornelis Vernim.
 Frederik Pronk.
 Andries Oudewagen.

Simon

Simon Frederikfz. Semeyns.
 Willem Willemfz. de Jonge.
 Pieter Florisz.
 Volkert Hooglandt.
 Doede Hendrikfz.

I 6 4 3.

Cornelis Vernim.
 Frederik Pronk.
 Andries Oudewagen.
 Simon Freekfz. Semeyns.
 Willem Willemfz. de Jonge.
 Pieter Florisz.
 Volkert Hooglandt.
 Doede Hendrikfz.

I 6 4 4.

Frederik Pronk.
 Simon Frederikfz. Semeyns.
 Willem Willemfz. de Jonge.
 Pieter Florisz.
 Doede Hendrikfz.
 Gerbrandt Dirksz.
 Floris Camerlingh.
 Ebel Ouckama.

I 6 4 5.

Frederik Pronk.
 Simon Frederikfz. Semeyns.
 Willem Willemfz. de Jonge.
 Pieter Florisz.
 Doede Hendrikfz.
 Floris Camerlingh.
 Ebel Ouckama.
 Ian Oly-pot.

I 6 4 6.

Frederik Pronk.
 Simon Frederikfz. Semeyns.
 Willem Willemfz. de Jonge.

Doede Hendrikfz.
 Floris Camerlingh.
 Ian Oly-pot.
 Jan Vesterman.
 Lucas Graef.

I 6 4 7.

Frederik Pronk.
 Simon Freekfz. Semeyns.
 Willem Willemfz. de Jonge.
 Doede Hendrikfz.
 Floris Camerlingh.
 Ian Oly-pot.
 Ian Vesterman.
 Lucas Graef.

I 6 4 8.

Freek Pronk.
 Simon Freekfz. Semeyns.
 Willem Willemfz. de Jonge.
 Doede Hendrikfz.
 Ian Oly-pot.
 Ian Vesterman.
 Lucas Graef.
 Pieter Melchiorfz.

I 6 4 9.

Frederik Pronk.
 Simon Frederikfz. Semeyns.
 Willem Willemfz. de Jonge.
 Ian Oly-pot.
 Ian Vesterman.
 Lucas Graef.
 Pieter Melchiorfz.
 Floris Camerlingh.

I 6 5 0.

Simon Frederikfz. Semeyns.
 Willem Willemfz. de Jonge.
 Ian Oly-pot.

T iij

Jan

Ian Vesterman.
 Lucas Graef.
 Pieter Melchiorfz.
 Ian van Loofen de Jonge.
 Pieter Thijfz. Timman.

1651.

Simon Frederikfz. Semeyns.
 Willem Willemsfz. de Jonge.
 Lucas Graef.
 Pieter Melchiorfz.
 Ian van Loofen de Jonge.
 Pieter Thijfz. Timman.
 Sieuwert Vesterman.
 Ysbrandt Oly-pot.

1652.

Simon Frederikfz. Semeyns.
 Willem Willemsfz. de Jonge.
 Lucas Graef.
 Pieter Melchiorfz.
 Ian van Loofen de Jonge.
 Sieuwert Vesterman.
 Ysbrandt Oly-pot.
 Ysbrandt Half-hoorn.

1653.

Simon Frederikfz. Semeyns.
 Willem Willemsfz. de Jonge.
 Lucas Graef.
 Pieter Melchiorfz.
 Ian van Loofen de Jonge.
 Ysbrandt Oly-pot.
 Ian Prooft.
 Gerrit Moeskoker.

1654.

Simon Frederikfz. Semeyns.
 Willem Willemsfz. de Jonge.
 Lucas Graef.
 Pieter Melchiorfz.

Ian Ianfz. van Loofen.
 Ysbrandt Oly-pot.
 Ian Prooft.
 Gerrit Moeskoker.

1655.

Willem Willemsfz. de Jonge.
 Pieter Melchiorfz.
 Ysbrandt Oly-pot.
 Gerrit Moeskoker.
 Roemer Franz. Cant.
 Hendrik Half-hoorn.
 Claes Thymonfz.
 Pieter Hoek.

1656.

Gerrit Segerfz.
 Willem Willemsfz. de Jonge.
 Pieter Melchiorfz.
 Ysbrandt Oly-pot.
 Gerrit Moeskoker.
 Hendrik Half-hoorn.
 Claes Thymonfz.
 Pieter Hoek.

1657.

Gerrit Zegerfz.
 Willem Willemsfz. de Jonge.
 Pieter Melchiorfz.
 Ysbrandt Oly-pot.
 Gerrit Moeskoker.
 Hendrik Half-hoorn.
 Claes Thymonfz.
 Pieter Hoek.

1658.

Gerrit Zegerfz.
 Willem Willemsfz. de Jonge.
 Pieter Melchiorfz.
 Ysbrandt Oly-pot.

Gerrit

Gerrit Moeskoker.
 Gerbrandt Simonfz. Semeyns.
 Claes Thymonfz.
 Pieter Hoek.

1659.

Gerrit Zegerfz.
 Willem Willemsfz. de Jonge.
 Ysbrandt Oly-pot.
 Claes Thymonfz.
 Pieter Hoek.
 Gerbrandt Simonfz. Semeyns.
 Simon Allertfz. Semeyns.
 Wybrandt Keyfers-kindt.

1660.

Gerrit Zegerfz.
 Willem Willemsfz. de Jonge.
 Ysbrandt Oly-pot.
 Claes Thymonfz. Waterman.
 Pieter Hoek.
 Gerbrandt Simonfz. Semeyns.
 Simon Allertfz. Semeyns.
 Wybrandt Keyfers-kindt.

1661.

Gerrit Zegerfz.
 Willem Willemsfz. de Jonge.
 Ysbrandt Oly-pot.
 Claes Thymonfz. Waterman.
 Pieter Hoek.
 Gerbrandt Simonfz. Semeyns.
 Wybrandt Keyfers-kindt.
 Cornelis van Loofen.

1662.

Gerrit Zegerfz.
 Willem Willemsfz. de Jonge.
 Ysbrandt Oly-pot.
 Claes Thymonfz. Waterman.
 Pieter Hoek.
 Gerbrandt Semeyns.

Wybrandt Keyfers-kindt.
 Albert Iacobsfz.

1663.

Gerrit Zegerfz.
 Willem Willemsfz. de Jonge.
 Ysbrandt Oly-pot.
 Claes Thymonfz. Waterman.
 Pieter Hoek.
 Gerbrandt Semeyns.
 Wybrandt Keyfers-kindt.
 Albert Iacobsfz.

1664.

Gerrit Zegerfz.
 Willem Willemsfz.
 Ysbrandt Oly-pot.
 Claes Thymonfz. Waterman.
 Pieter Hoek.
 Gerbrandt Semeyns.
 Wybrandt Keyfers-kindt.
 Albert Iacobsfz.

1665.

Gerrit Zegerfz.
 Ysbrandt Oly-pot.
 Claes Thymonfz. Waterman.
 Pieter Hoek.
 Gerbrandt Semeyns.
 Wybrandt Keyfers-kindt.
 Albert Iacobsfz.
 Jacob Palensteyn.

1666.

Gerbrandt Blacuhulk.
 Ysbrandt Oly-pot.
 Claes Thymonfz. Waterman.
 Pieter Hoek.
 Gerbrandt Semeyns.
 Wybrandt Keyfers-kindt.
 Albert Iacobsfz.
 Jacob Palensteyn.

A N N O 1 6 6 7 .

Naemen

Van de Vooghden van 't Leprosen- huys of Gulden-hoofd, zedert den jaere 1580.

1580.

Gerrit Meynertsz.
 Iacob Pieterfz., Pos.
 Seger Janfz.
 Dirk Mekfz.

1581.

Gerrit Meynertsz.
 Iacob Pos.
 Seger Janfz.
 Dirk Mekfz.

1582.

Gerrit Meynertsz.
 Iacob Pos.
 Seger Janfz.
 Dirk Mekfz.

1583.

Gerrit Meynertsz.
 Iacob Pos.
 Seger Janfz.
 Dirk Mekfz.

1584.

Gerrit Meynertsz.
 Iacob Pos.
 Seger Janfz.
 Dirk Mekfz.

1585.

Gerrit Meynertsz.
 Iacob Pos.

Seger Janfz.
 Dirk Mekfz.

1586.

Jacob Pieterfz. Soet.
 Dirk Mekfz.
 Oom Claes Cornelifz.
 Gerrit Cornelifz. Kraker.

1587.

Iacob Pieterfz. Soet.
 Dirk Mekfz.
 Iacob Ianfz.
 Pieter Jacobfz.

1588.

Iacob Pieterfz. Soet.
 Dirk Mekfz.
 Jacob Ianfz.
 Pieter Jacobfz.

1589.

Iacob Pieterfz. Soet.
 Dirk Mekfz.
 Iacob Ianfz.
 Pieter Iacobfz.

1590.

Jacob Pieterfz. Soet.
 Dirk Mekfz.
 Iacob Ianfz.
 Pieter Iacobfz.

v

Meynert

1591.

Meynert Frederikfz.
Jacob Pieterfz. Soet.
Dirk Mekfz.
Jacob Ianfz.

1592.

Meynert Frederikfz.
Jacob Pieterfz. Soet.
Dirk Mekfz.
Jacob Janfz.

1593.

Meynert Frederikfz.
Jacob Pieterfz. Soet.
Dirk Mekfz.
Jacob Ianfz.

1594.

Meynert Frederikfz.
Jacob Pieterfz. Soet.
Jacob Ianfz.
Oom Thijs Gerbrandtfz.

1595.

Meynert Frederikfz.
Jacob Pieterfz. Soet.
Jacob Janfz.
Oom Thijs Gerbrandtfz.

1596.

Meynert Frederikfz.
Jacob Pieterfz. Soet.
Jacob Janfz.
Oom Thijs Gerbrandtfz.

1597.

Meynert Frederikfz.
Jacob Pieterfz. Soet.

Jacob Ianfz.
Oom Thijs Gerbrandtfz.

1598.

Meynert Frederikfz.
Jacob Pieterfz. Soet.
Jacob Ianfz.
Oom Thijs Gerbrandtfz.

1599.

Meynert Frederikfz.
Jacob Pieterfz. Soet.
Jacob Janfz.
Oom Thijs Gerbrandtfz.

1600.

Meynert Frederikfz.
Jacob Pieterfz. Soet.
Jacob Ianfz.
Oom Thijs Gerbrandtfz.

1601.

Meynert Frederikfz.
Jacob Pieterfz. Soet.
Jacob Ianfz.
Oom Thijs Gerbrandtfz.

1602.

Meynert Frederikfz.
Jacob Pieterfz. Soet.
Jacob Janfz.
Oom Thijs Gerbrandtfz.

1603.

Meynert Frederikfz.
Jacob Pieterfz. Soet.
Oom Thijs Gerbrandtfz.
Ian Iacobfz.

1604

Meynert Frederiksz.
Jacob Soet.
Oom Thijs Gerbrandtsz.
Ian Iacobfz.

1605

Meynert Frederiksz.
Jacob Soet.
Oom Thijs Gerbrandtsz.
Ian Iacobfz.

1606

Meynert Frederiksz.
Jacob Soet.
Ian Iacobfz.
Jacob Janfz. Kalkman.

1607

Jacob Soet.
Ian Iacobfz.
Jacob Ianfz.
Ian te Iooften.

1608

Jacob Soet.
Ian Iacobfz.
Jacob Ianfz.
Jan te Iooften.

1609

Jacob Soet.
Ian Iacobfz.
Jacob Ianfz.
Ian te Jooften.

1610

Jacob Soet.
Ian Iacobfz.

Jacob Ianfz.
Ian te Iooften.

1611

Ian Iacobfz.
Jacob Ianfz.
Ian te Iooften.
Ian Arentfz. Chalon.

1612

Jan Iacobfz.
Ian te Jooften.
Ian Chalon.
Pieter Dirksz.

1613

Ian Iacobfz.
Ian te Iooften.
Ian Pieterfz.
Bernardus Montanus.

1614

Jan te Iooften.
Ian Pieterfz.
Bernardus Montanus.
Pieter ten Broek.

1615

Ian te Iooften.
Ian Pieterfz.
Bernardus Montanus.
Pieter ten Broek.

1616

Ian te Jooften.
Ian Pieterfz.
Bernardus Montanus.
Pieter ten Broek.

1 6 1 7.

Ian te Iooften.
 Ian Pieterfz.
 Bernardus Montanus.
 Pieter ten Broek.

1 6 1 8.

Ian te Iooften.
 Ian Pieterfz.
 Bernardus Montanus.
 Pieter ten Broek.

1 6 1 9.

Ian te Iooften.
 Ian Pieterfz.
 Bernardus Montanus.
 Pieter ten Broek.

1 6 2 0.

Ian te Iooften.
 Jan Pieterfz.
 Bernardus Montanus.
 Pieter ten Broek.

1 6 2 1.

Ian te Iooften.
 Ian Pieterfz.
 Bernardus Montanus.
 Pieter ten Broek.

1 6 2 2.

Ian te Iooften.
 Ian Pieterfz.
 Bernardus Montanus.
 Pieter ten Broek.

1 6 2 3.

Ian te Iooften.
 Jan Pieterfz.

Bernardus Montanus.
 Pieter ten Broek.

1 6 2 4.

Ian te Iooften.
 Ian Pieterfz.
 Bernardus Montanus.
 Pieter ten Broek.

1 6 2 5.

Ian te Jooften.
 Ian Pieterfz.
 Bernardus Montanus.
 Pieter ten Broek.

1 6 2 6.

Ian te Iooften.
 Jan Pieterfz.
 Bernardus Montanus.
 Pieter ten Broek.

1 6 2 7.

Ian te Iooften.
 Bernardus Montanus.
 Pieter ten Broek.
 Willem Dirksz. van Tongerveldt.

1 6 2 8.

Ian te Jooften.
 Bernardus Montanus.
 Pieter ten Broek.
 Willem van Tongerveldt.

1 6 2 9.

Ian te Iooften.
 Bernardus Montanus.
 Pieter ten Broek.
 Willem van Tongerveldt.

I 6 3 0.

Ian te Iooften,
Bernardus Montanus.
Pieter ten Broek.
Willem van Tongerveldt;

I 6 3 1.

Ian te Iooften.
Bernardus Montanus.
Pieter ten Broek.
Willem van Tongerveldt.

I 6 3 2.

Ian te Jooften.
Bernardus Montanus.
Pieter ten Broek.
Willem van Tongerveldt.

I 6 3 3.

Ian te Iooften.
Bernardus Montanus.
Pieter ten Broek.
Willem van Tongerveldt.

I 6 3 4.

Bernardus Montanus.
Pieter ten Broek.
Willem van Tongerveldt.
Thamis van Duyvenvoorde.

I 6 3 5.

Bernardus Montanus.
Pieter ten Broek.
Thamis van Duyvenvoorde.
Ian Ianfz. Apothekar.

I 6 3 6.

Bernardus Montanus.
Pieter ten Broek.

Thamis van Duyvenvoorde.
Ian Ianfz.

I 6 3 7.

Pieter ten Broek.
Thamis van Duyvenvoorde.
Jan Janfz.
Jan Bartelfz.

I 6 3 8.

Pieter ten Broek.
Thamis van Duyvenvoorde.
Ian Ianfz.
Jan Bartelfz.

I 6 3 9.

Pieter ten Broek.
Thamis van Duyvenvoorde.
Jan Janfz.
Olof Stevenfz.

I 6 4 0.

Thamis van Duyvenvoorde.
Ian Ianfz.
Olof Stevenfz.
Mr. Pieter Gerritfz.

I 6 4 1.

Thamis van Duyvenvoorde.
Ian Ianfz.
Olof Stevenfz.
Mr. Pieter Gerritfz.

I 6 4 2.

Thamis van Duyvenvoorde.
Ian Ianfz.
Olof Stevenfz.
Mr. Pieter Gerritfz.

1643.

Thamis van Duyvenvoorde.
Jan Janfz.
Olof Stevenfz.
Mr. Pieter Gerritfz.

1644.

Thamis van Duyvenvoorde.
Jan Janfz.
Olof Stevenfz.
Mr. Pieter Gerritfz.

1645.

Thamis van Duyvenvoorde.
Jan Janfz.
Olof Stevenfz.
Mr. Pieter Gerritfz.

1646.

Thamis van Duyvenvoorde.
Jan Janfz.
Olof Stevenfz.
Mr. Pieter Gerritfz.

1647.

Thamis van Duyvenvoorde.
Jan Janfz.
Olof Stevenfz.
Mr. Pieter Gerritfz.

1648.

Thamis van Duyvenvoorde.
Jan Janfz.
Olof Stevenfz.
Mr. Pieter Gerritfz.

1649.

Thamis van Duyvenvoorde.

Jan Janfz.
Olof Stevenfz.
Freek Poort.

1650.

Thamis van Duyvenvoorde.
Jan Janfz.
Olof Stevenfz.
Freek Poort.

1651.

Thamis van Duyvenvoorde.
Jan Janfz.
Olof Stevenfz.
Freek Poort.

1652.

Thamis van Duyvenvoorde.
Jan Janfz.
Freek Poort.
Roemer Cant.

1653.

Thamis van Duyvenvoorde.
Roemer Cant.
Albert Kluppel.
Cornelis Boelis.

1654.

Thamis van Duyvenvoorde.
Cornelis Boelis.
Pieter Brouwer.
Freek Quenk.

1655.

Thamis van Duyvenvoorde.
Cornelis Boelis.
Pieter Brouwer.
Freek Quenk.

1656.

Thamis van Duyvenvoorde.
Cornelis Boelis.
Pieter Brouwer.
Freek Quenk.

1657.

Thamis van Duyvenvoorde.
Cornelis Boelis.
Pieter Brouwer.
Pieter Duynkamp.

1658.

Cornelis Boelis.
Pieter Brouwer.
Pieter Duynkamp.
Dirk Haek.

1659.

Cornelis Boelis.
Pieter Brouwer.
Pieter Duynkamp.
Dirk Haek.

1660.

Cornelis Boelis.
Pieter Brouwer.
Pieter Duynkamp.
Adriaen Licochthon.

1661.

Cornelis Boelis.

Pieter Brouwer.
Pieter Duynkamp.
Adriaen Licochthon.

1662.

Cornelis Boelis.
Pieter Brouwer.
Pieter Duynkamp.
Adriaen Licochthon.

1663.

Cornelis Boelis.
Pieter Brouwer.
Pieter Duynkamp.
Adriaen Licochthon.

1664.

Cornelis Boelis.
Pieter Brouwer.
Pieter Duynkamp.
Adriaen Licochthon.

1665.

Pieter Brouwer.
Adriaen Licochthon.
Egbert van den Hoof.
Eelke Gerritsz. Spilleman.

1666.

Pieter Brouwer.
Adriaen Licochthon.
Egbert van den Hoof.
Eelke Gerritsz. Spilleman.

A N N O 1667.

Register

**Van de Bedienaren des Godlijken
Woordts, die sedert de Reformatie van tijd
tot tijd in de Gereformeerde Gemeente Jesu
Christi binnen Enchuyfen sijn beroepen en gedient
hebben.**

- 1 **A**ndreas Theodori Castricomicus : *in Vrieslandt door Jacob Siewertsz. en Jacob Florisz. versocht en overgekomen, om in dese Stadt 't Evangelium Christi te verkondigen, 1566. maer om de sware vervolginge met andre Burgers na Embden gevluucht 1567. doch van daer wederom alhier beroepen en gekomen 1572.*
- 2 Rijket Claesz.
- 3 Antonius Claesz.
- 4 Theodoricus Haerfius.
- 5 Cornelis Ielisz. *die in den jaere 1581. sijn afscheys van de Gemeente genomen heeft.*
- 6 Henricus Antonides, *beroepen van de Staten van Vrieslandt tot de Theologische professie tot Franeker, en gedimiteert den 23. May 1585.*
- 7 Gerhardus Iacobi Vesterman.
- 8 Jacobus Basilius, *beroepen van Bergen op Zoom, ende wederom vertrokken 1585.*
- 9 Petrus Haritius, *van sijn dienst alhier ontslagen den 27. Augusti 1589.*
- 10 Petrus Alberti, *beroepen van Schagen 1589. en van sijn dienst ontslagen 1628.*
- 11 Hermannus Gerardi, *beroepen van Hensbroek en Opdam den 29. Martij 1592. en in sijn Dienst gestorven den 30. May 1623.*
- 12 Petrus Corneli, *beroepen en in sijn dienst alhier bevesticht 1592. in sijn dienst gestorven ...*
- 13 Albertus Oosterwijk, *beroepen 1598. en na Delf. vertrokken 1602.*
- 14 Iohannes Bogermannus, *van Sneek in Vrieslant beroepen, den 13. Junij 1602. bevesticht den 12. Januarij 1603. en wederom na Leeuwarden verrokken 1604.*
- 15 Abrahamus à Dorellaer, *van oude Nieuwadorp beroepen den 19. April en bevesticht den 11. September 1605. en in sijn dienst gestorven den 19. Martij 1655.*
- 16 Iohannes Puppis, *beroepen van Oosthuysen en Warder, den 14. May 1620. bevesticht den ... en gestorven in den dienst 1651. den 16. May.*
- 17 Iohannes Pauli Hartenbergius, *van Stavoren beroepen den 3. Martij 1622. en vertrokken na Leyden den 25. April 1630.*
- 18 Henricus Westius, *van Calansoogh beroepen den 29. Februarij 1624. en van sijn dienst ontslagen den 31. Julij 1646.*

- 19 **Isaacus à Doreflaer**, beroepen van Hensbroek en Opdam, den 22. Januarij, en bevestigt den 31. Augusti 1628. en in syn dienst gestorven, den 8. September 1652.
- 20 **Hieronymus Vogellius**, beroepen van Hassel den 30. May, bevestigt den 25. Julij 1630. van syn dienst ontslagen, en Emeritus geworden, den 24. September 1652.
- 21 **Martinus Ubbenius**, van Warsum, beroepen, en bevestigt den 7. Julij 1646. en vertrokken tot den dienst der Kerke tot Leyden, den 13. October 1650.
- 22 **Johannus Roldanus**, van Ommen beroepen, en bevestigt den 12. December 1647.
- 23 **Theodorus Brouwer**, van Swaegb beroepen, en bevestigt den 13. December 1650.
- 24 **Johannes Urfinus**, van Grootebroek beroepen, den 25. September en bevestigt den 19. November 1652.
- 25 **Iacobus Hovius**, van Wormer beroepen den 19. November, en bevestigt den 13. December 1652.
- 26 **Laurentius Homma**, van Monnikendam beroepen, den 28. October 1653. en wederom vertrokken na Amsterdam in December 1661.
- 27 **Guilielmus Saldenus**, beroepen van Kockengen den 14. Julij, bevestigt den 21. September 1655. en wederom vertrokken na Delf in Martio 1664.
- 28 **Guilielmus Wassenbergh**, beroepen van Medenblik den 26. Januarij, en bevestigt den 5. September 1662.
- 29 **Constantinus Hartman**, beroepen van Rijswijk den 26. October, en bevestigt den 25. November 1664.

Naemen

Van de Heeren Bewindthebberen

van de Oost-Indische Compagnie, sedert
den jaere 1602.

1602.

Lucas Gerritsz.
Willem Cornelisz. de Jonge.
Ian Pieterfz. Schram.
Hendrik Gruyter.
Ian van Loofen.
Dirk Dirksz. Pelfer.
Gijlbert van Beerensteyn.
Barthout Ianz. Steenhuyfen.
Iacob Ianz. Hinloopen.
François du Gardijn.
Willem Braffer.

1604.

Seger Dirksz. Scharlaken
...
...

1622.

Wybrandt Schram.
Pieter Walighfz. Proost.
Iacob Maertfz. Vesterman.
Iacob Dirksz. Brouwer.
Iacob Ysbrandtfz.
Jan Cornelisz. Loots.

Dese onderstaende Heeren Bewint- hebberen hebben haren eedt gedaen ten tijde als volgt :

Iacob Dirksz. Brouwer den 13 Januarij 1622.
Ian Cornelisz. Loots den 24 Januarij 1622.
Jacob Ysbrandtfz. den 27 Februarij 1622.
Ian Haga den 10 May 1627.
Gerrit Iacobfz. Trompet den 27 May 1627.
Lucas Gerritsz. den 17 Februarij 1629.
Ian Simonz. Blacuhulk den 5 Iulij 1631.
Wybrandt Semeins den 13 May 1633.
Hendrik van Eoofen den 17 November 1635.
Hendrik van Gent } den 29 December 1637.
Albert Lucafz. }
Hendrik Moeskoker }
Herke Noordt-landt } den 29 December 1640.
Pieter Huygh. }

Ian Prooft den 31 December 1640.
 Ian van der Nieuburgh Gerritz. den 13 Januarij 167.
 Mr. Ian van der Nieuburgh den 30 Maert 1652.
 Iacob Guldenarm
 Ian van Loofen
 Thijs Pieterfz. Timman } den 30 November 1652.
 Wybrandt Iewel
 Mr. Dirk Haga den 7 April 1653.
 Pieter Hardebol den 23 December 1653.
 Simon Semeyns den 31 December 1654.
 Mr. Adolf de Iager den 31 December 1656.
 Pieter Florifz. den 27 Februarij 1658.
 Ian de Vries den 22 Februarij 1661.

Het Capitael van de Ooftindifche Compagnie is als volght:

De Kamer van	}	Amfterdam	-	-	-	-	3674915
		Zeelandt	-	-	-	-	1333882
		Delft	-	-	-	-	470000
		Rotterdam	-	-	-	-	177400
		Hoorn	-	-	-	-	266868
		Enchuyfen	-	-	-	536775	
							Te ſamen 6459840

Uytdeelingē gedaen by de Oost-Indische Compagnie, sedert den jaere 1610.

	guld.	st.	p.
1610	IN Peper uytgedeelt ten hondert	50	0 0
1612	In geldt	7	10 0
1612	In Noten	30	0 0
1615	12	10 0
1618	In geldt	62	10 0
1620	In geldt	37	10 0
1623	Den 15 November in Nagelen	25	0 0
1625	Den 15 Augustus in geldt	20	0 0
1627	Den 1 Maert in geldt	12	10 0
1629	Den 1 Januarij in geldt	25	0 0
1631	Den 1 Januarij in geldt	17	10 0
1632	Den 31 December in geldt	12	10 0
1633	Den 1 December in geldt	20	0 0
1634	Den 1 Maert in geldt	20	0 0
1635	Den 14 May en den 20 Augustus in 2 reysen aen Nagelen	25	0 0
1636	In 2 reysen aen Nagelen	37	10 0
1637	In 2 reysen aen Nagelen	40	0 0
1638	In Capilette en geldt	35	0 0
1639	Den 1 December in Nagelen	15	0 0
1640	Den 1 November in geldt	25	0 0
1641	Den 10 Februarij in Nagelen	15	0 0
1641	Den 1 November aen Nagelen	25	0 0
1642	Den 15 December aen geldt	50	0 0
1643	Den 1 Februarij in gesifte Nagelen	15	0 0
1644	In 2 reysen aen Nagelen en geldt	45	0 0
1646	In 2 reysen aen geldt	47	10 0
1648	Den 1 Januarij in geldt	25	0 0
1649	Den 1 Januarij in geldt	30	0 0
1650	Dito in geldt	20	0 0
1651	Dito in geldt	15	0 0
1652	Dito in geldt	25	0 0
1653	Dito in geldt	12	10 0
1654	Dito in geldt	15	0 0
1655	Dito in geldt	12	10 0
1656	Den 1 December in geldt	27	10 0
1658	Dito in geldt	40	0 0
1659	Dito in geldt	12	10 0
1660	Den 1 November	40	0 0
1661	Den 15 November in geldt	25	0 0
1663	Den 15 November in geldt	30	0 0
1665	Den 15 Januarij in geldt	27	10 0

Somma is uytgedeelt 1085 0 0
 Is 's Jaers ten hondert 19 14 8

Naemen

Van de Heeren Bewindthebberē
der West-Indische Compagnie, sedert
den jaere 1628.

1628.

Iacob Menten.
Pieter Hardebol.
Meynert Thomisz.

1630.

Cornelis Sweerfz.
Jacob Volkertfz. Seylen.
1635.
Dirk Kodde van der Burgh.

Deſe onderſtaende Heeren Bewindt-
hebberē hebben haren eedt gedaen ten
tijde als volght:

Pieter Huygh 1637.
Ian van Looſen den 31 December 1640.
Jacob Volkertfz. } den 8 Iulij 1641.
Simon Semeys. }
Floris Huygh den 30 December 1644.
Herman Willemsz. den 31 December 1646.
Albert Roos den 5 December 1651.
Simon Dirkfz. Semeys den 31 December 1653.
Ian van Looſen den 16 Ianuarij 1654.
Pieter Dol den 19 Ianuarij 1655.
Maerten Roos den 26 November. 1660.
Willem Kodde van der Burgh den 11. Iulij 1662.

Hoe

Hoe veel yeder Stadt en Kamer in de West-Indische Compagnie hadt ingeleidrt.

	<i>guld.</i>	<i>fluyt.</i>	<i>perz.</i>
Enkhuyfen	123235	0	0
Alkmaer	112112	0	0
Hoorn	127960	0	0
Edam	35545	0	0
Munnikedam	28435	0	0
Medenblik	78340	0	0
Het Noorder-quartier	505627	0	0
De Staten Generael	500000	0	0
Amsterdam	2846505	0	0
Zeelandt	1379775	0	0
Maefe	1039202	10	0
Groeningen	836975	0	0

Beliep t' samen 7108084 10 0

REGISTER.

De letter *b* achter het cijfergetal geeft te kennen ,
dat de saeken daer gemeldt , in het Bijvoegsel der

Historie , genaemt *Beschrijving en Lof der stad Enkhuisen*
staen te soeken.

Delheid Gravinne van
Hollandt. 5.

Admiraels brug. 70.

194.

Adriaen Anthonis Burgermeester
van Alkmaer , een ervaren Sterktebou-
wer. 186. Maekt het ontwerp daer de
nieuwe vesten van Enkhuisen na worden
afgesteeken. 194.

Adriaen Erikfz. Bok. 152.

Aenslag op Enkhuisen van die van
Grootebroek. 20. van de Gelderschen. 34.
40. 62. Aenslag om de stad den Spanjaer-
dent 't onttrekken. 103. &c. Aenslag van
Billy. 148. 157. Van den Koning door een
Helbardier 165. &c. Wordt door D. V.
Koornebert ontdekt. 165. &c. Nieuwe
aenslag op de stad , die men tot nadeel
der Spaenschen tracht te doen uitvallen.
191. &c. loopt te niet. 193.

Aerd van Schuilenburg. 150.

Aerdbeving t' Enkhuisen. 203.

Afaeten. 48. 49.

St. Agnes Convent. 46. 3. b.

Albert Claefz. 100.

Albert Reinierfz. een groot krijter
voor Alva. 121.

Albert Tonifz. 101, 102.

Albrecht Hartog van Beyeren wordt
Ruwaert van Hollandt. II. Wort Graef. 13.
Begunstigt Enkhuisen. 13. en geeft de stad
veele Privilegien. Siet Privilegien. oor-
logt met de Vriesen. 13, 14. Sterft 15.

Albrecht Hartog van Saxon onder-
drukt die van Westvrieslands. 38.

Alijdt Lucas. 185.

Aldegonde. 135.

Alkmaer. 38. 79. 132. 146. 148.

149. 150. 153. 162. 174. 188. 189.

Alva komt in 't landt 99. een groot
Tyran en krijsman. 99. 100. 103. Ver-
suimt Enkhuisen te verskeren. 105. De
stad valt hem af. 122. Wort bij de Staeten
van Hollandt voor vyandt verklaert. 135.

Amsterdam 20. 29. 34. 45. 64. 66.

69. 77. 96. 132. 135. 137. 144. 162.

163. 173. 177. 205.

Andries Dirkfz. van Castricom Pa-
stoor van St. Pancras kerk begint sich tegens
het Pausdom te kanten. 92. Wordt tot
Hoorn gevangen , maer van eenige Enk-
huisers verloft. 92. Komt weer t' Enkhui-
sen. 97. Sijn moeder wordt gevangen. 102.
Wordt daer tot Predikant beroepen. 122.
Wordt nevens andre Predikanten en eenige
Polityken gebruikt over het instellen eener
kerkenordeninge. 23. b.

Angola. 195.

Ankers aen den Engelschen toorn gehan-
gen. 63.

Anna Cornelisin 't Hof. 105.

Antonis Ianfz. 67.

Antoni Koning van Portugael ontkomt
met een Enkhuiser schip. 165.

Antonius van der Linden. 30. b.

Antonis Symonfz. 123. 135.

St. Antonis Kapel. 13.

Aris Dirkfz. 117.

Aubertus Miræus. 15. b.

Augustijner Klooster. 26. 3. b.

+

Baert

R E G I S T E R.

BAerdt Luitgefz. 117.

Bagijnhof. 14.

Bayerdt. 3. b.

Ballingen komen in. 110. 122.

Balthazar Moucheron. 196.

Banke Cornelis. 184.

Barent Barentz. van Kampen. 106.

Barent Eriksz. vaert d' eerste uit dese landen naer Guinea. 194, 195.

Barrevoeters Klooster. 24. 29.

Beden. 20. Siet Schatting.

Dr. Bernard Paludanus bekomt een houte afgodt van Ian Huigen van Linschoten. 198. Syn grafchrift 26, 27. b.

Gedicht van Hugo de Groot aen hem geschreven. 27. b. Sijne Rarieteitkamer maekt Enkhuisen vermaerder. 27. b.

Wirdt van de grootsten en geleerdsten der werelt begunstigt. 28. b. Veele brieven van treffelyke mannen aen hem geschreven verwaerloof en verloren. 28. b.

Was Doctor der Philosophie en Medicijne; Protomedicus; Comes Palatinus Casarius; Ridder van Ierusalem 29. b. Tot Leiden beroepen. 29. b. Sijne Aenteikeningen op de Reisbeschrijving van Ian Huigen van Linschoten. 29. b. Gedichten op sijn afbeelding gemaekt. 29. b.

Beroerte in Westvrieslandt. 37. &c. tot Enkhuisen. 107. &c.

Beschrijving en lof der stad Enkhuisen met de woorden van G. Bentivoglio, H. Geldorpheus, Had. Funius, Udbo Emmius, D. Velius, Hugo Grotius, en Willem van Gouthoeven. 1. b. &c.

Beslag van de schepen om tegens den Turk te dienen. 66.

Bestandt met de Lubekers. 43. Met Denemarken en Frankrijk. 66. Met Spanje. 207.

Bewinthebbers 204.

Bodtdrager. 17. 57.

Boekkamer der stad. 3. b.

Boer van Schellinkhout. 151.

Bokking. 35. 142. 7. b.

Bonterokken. 24.

Boffu. 119. 120. 149. 150. 152.

Brandt tot Enkhuisen. 44.

Brandt Ysbrandtz. anders Tergalen. 196.

Brandewijn verpacht 1549. p. 72.

Brief aen die van Enkhuisen van de Magistraet van Kampen 139. Des Prinses van Oranje. 141. Van Hartog Erik. 154. Van Billy. 158. Van Remenberg. 165. Van den Koning van Spanje Philips den II, p. 167. Van den Koning aen de LXXII hoofden der burgerij. 170. Van de Magistraet aen Leicester. 178, 179. Van Leicester aen de Magistraet. 180. Van F. Maelfon. 184. 191. &c. 196.

Briefbrengers gevangen. 139. 155. gepijnigt. 159.

Broekerhaven gsdolven. 24.

Brouwerijen. 91.

Burgermeesters op jaers dag te kiezen. 14. Hoe die worden verkoren. 5. b. Eerst drie in getal daerna vier. 44. Soeken de stad voor de Spanjaerden te verskeren. 107. &c. Huene list om soldaeten in te laeten. 108, 109, 110. Soeken tijdt te winnen. 113. Maeken een verdrag met de burgeren. 113. Doen het graen vervoeren 113. Vinden raedt om Boshuisen los te krijgen. 114. Trachten een verbrandt schip te vergoeden. 116. Nemen burgers in soldij. 117. Soeken een oorlogschip uit te brengen. 117. Hunne onvoorsigtigheid en bevigheit. 117. Souden Gecommitteerden aen Boffu 118. Ontdekken hunnen grondt aen de burgeren. 119. Doen het gemaekt verdrag te niet. 120. Worden van de burgers gevangen. 121. Ontslagen. 122. Weer op nieu verskeret. 122. Andere Burgermeesteren in hunne plaets gestelt. 123. Worden losgelaten. 137.

Bur-

R E G I S T E R.

Burgermeesters na de verandering verkoren. 123. doen hun eed. 123. Dien men sich van de gelegenheit des tijds tot des staats beste. 143. Drie der selve worden voor verraders gefcholden. 148. Worden van eenige bedieningen ontlast. 161. Verfoeken soldaeten tot staats verzekering. 165. De Koning van Spanje soekt de gemeente tegens hen op te huijen. 170. Hunne belofte aen twee burgers van niet te sullen gedogen dat men s' in den Hage soude voeren, onder borgtocht van sich in de staad te recht te stellen. 172. Wat sij doen om Leicester's voornemen te stuiten. 182. &c.

St. **C**æcilien Klooster. 24. 29. 44. 3. b.

Camdenus Koningin Elizabeths Historieschrijvers getuigenisse tegens Leicester, en tot rechtvaerdiging der Hollandsche regeringe. 185.

Christiaan de II Koning van Denemarken. 42. Christiaan de III. 201.

Claes Cornelisz. 196.

Claes Ianzf. 103.

Claes Iacobsz. in 't Hof. 99.

St. Claren Klooster. 24. 29. 3. b.

Cluverius. 4.

Collegie der Gecommitteerde Raeden van Westvrieslant neemt een aenvang. 146. Wordt geduurig. 153. der Admiraliteit komt ook 't Enkhuisen. 193, 194.

Commiffarisen der Staeten nemen sessie in de Noordt-hollandsche Synode. 150.

Commissie op Pieter Buiskes. III. Op Sonoy. 125. op P. Buiskes. 176. voor twee Staets Commiffarisen om te sitten in den Kerkenraedt. 187. Op Willem Ianzf. 10. b.

Cornelis Boiffens Schrijver en Plaetsnijder. 31. b.

Cornelis Boom. 147.

Cornelis Ianzf. Brouwer. 100. 103. III. 117.

Cornelis Dirksfoon Burgermeester van Monnikendam Admiraal van de Noordt-hollandsche vloot. 150.

Cornelis Fredrikfz. 137.

Cornelis van Grindt. 102.

Cornelis Kooltuin van Alkmaer, Pastoor tot Enkhuisen predikt tegens het Pausdom. 83. Wordt aen Mr. Ruard beklagt, en in den Hage gedaegt. 84. Vindt de rechtbank verdacht. 84. Sijn uitvlucht. 84. Wordt door d' Enkhuisers aen Mr. Ruard verbeden. 84. Wordt met schoone woorden aengevochten. 84. Komt weér t' Enkhuisen. 85. Wordt op nieu beschuldigt. 85. Onthoudt sich van prediken. 85. Wort by F. Sonnius verdacht en gedaegt. 85. Moet vertrekken, of sich naer 't Pausdom voegen. 85. Hem werdt geraden te veinsen. 85. 'Tgeen hij weigert. 86. Sijn reden aen eenige Enkhuiser burgers. 86. Vertrekt weér naer Alkmaer. 86. Daer hij Pastoor wordt. 87. Men soekt hem te vangen. 87. Vlucht naer Emden. 87. Men tracht door syne vlucht syne leere valsich te maken. 87. Of hij gehouden was syne leeringen tegens d' Inquisiteuren te verantwoorden. 88. Of hij gehouden was voor syne leeringe te sterven als hij de vervolgers ontgaen konde. 89. Boekken bij hem uitgegeven. 87, 89. Hij wil sijn belijdenisse na de Schrift geoordeelt hebben. 89. Sijn goederen worden aengetaft. 89, 90. Wordt Predikant tot Emden. 90. Brengt te weeg dat 'er verscheide Predikanten naer Hollandt worden gesonden. 97.

Cornelis Cornelisz. Naey Admiraal naer Nova Semla. 196. 199. II. b.

Cornelis Pieterfz. Riedrlus houdt verstandt met den Prins van Oranje. 103. Spreekt voor de burgers. 109. Sijn groote vrymoedigheid 110. Wordt aen Burger-

† ij mee-

R E G I S T E R.

meesteren gefonden. 113. Soekt ten besten te spreken. 114. Kant sich tegens oude Fredrik Symonsz. 115, 116. Wordt Kapitein. 122.

Cornelis Pieterfz. Wachtmeester afgeset. 183.

Cornelis van Rijswijk. 132.

Cornelis Freckfz. Vrijer van Medenblik, d' eerste Schipper uit dese landen op Angola. 195.

Cornelis de Zeeuw. 11. b.

Crispinus van Arendonk Reetor der Latijnsche Schoole. 72.

DAeken van riedt verboden. 40. 54.

David Ioris. 19.

Deeken van Westvrielandt ingezoomt. 14. 15. 17. 22. 50. 56.

Verdrag met hem gemaakt. 56. 90.

Dierentijdt. 81. 95.

Dijk belast te maken. 9. verhoogt. 55.

Dijkgraefschap van Drechterlant. 40.

Dirk de III Graef van Hollandt. 2.

Dirk de VII. p. 5.

Dirk Iansz. Brouwer vlucht uit de stad. 100. Komt weder. 110. In zijn houttuin wordt een vergadering van burgers gehouden. 113. Wordt nevens Pieter Buiskes aen Burgermeesteren gefonden. 117. Noch eens aen Burgermeesteren gefonden. 119. Doet een Tromslager voor Spanje en Oranje slaen. 120. Is Overste en aenleyder van de burgers bij de blaauwepoort. 120. Voert se naer 't Stadthuis. 121. Doet de deur oplopen. 121. Voert eenige vrijwillige burgers naer den slag tegens Bossu. 152.

Dirk Volkertfz. Koornhert krijgt kennisse van een aanslag op Enkhuisen, en ontdekt se den Staeten. 166.

Dirk Pouwelfz. 100. 106.

Dirk Simonfz. klokfelder. 120.

Dirk Sonoy treedt met eenige Enkhuiser burgeren in onderhandeling. 103.

Maekt dat sich verscheide ballingen derwaerts spoeyen. 110. Komt tot Enkhuisen. 124. Vertoont syn Commissie. 125. En Instructie. 126. 127. &c. Wordt voor Overste aengenomen. 130. Verdeelt de stad in Quarsieren en stelt ordre. 131. Heeft twist met de steden. 145. 146. Syn verzoek aengaende Enkhuisen. 147. Ontfangt schryvens van den Prins van Oranje. 169. Houdt het met Leicester. 175. Sluit Prins Maurits tot Medenblik de poort voor 't hooft. 175. Soekt meer besetting binnen Enkhuisen en Hoorn te brengen. 175. Wordt van Leicester gepresen. 180, 181. Sijn last aen Hopman Kristal. 182. Festeert Leicester. 183. Versterkt sich binnen Medenblik 183. Wordt belegerd. 183. Maekt syn verdrag met de Staeten. 184. Is in groote ongunst bij de Staeten, en die van Enkhuisen. 184. Waerom Barnevelt hem soo seer tegen was. 185.

Dirk Veldemuis. 195.

Dt. Dirk Velius. 2. b. 8. b.

Dirk Willemfz. 121.

Doede. 152.

Doelens. 78.

Dogvisscherij. 9. b. 206.

Domkens. 59.

Doopsgefinden. 83. 102. 106.

Drecht 3. Drechterlandt. 3. 9. 13. 39.

Drechtiger Ambacht. 8. Drechter Vriescen. 5. 6.

Drukkerij opgerecht. 204.

Duinkerkers doen groote schaede. 201.

202. hume wreedtheit. 203. Worden gehangen. 188. 203. 205. 303.

Duncanus. 83.

EDam. 27. 33. 34. 79. 132. 136. 146. 153. 188.

Eedt der nieuwe Burgermeesteren. 123.

124. Eedt bij de Wethouders en ingesetenen te doen. 128.

En-

R E G I S T E R.

Engelsche Toorn. 14. 204.
 Engelsche Geusen. 175.
 Enkhuifen. Haer begin. Oorspronk
 des naems. Waer haer eerste huifen wierden
 gebout. 2. Haere eerste inwoonders, 3. 4.
 Wordt verbrandt en geplondert. 7. Haere
 inwoonders vallen nevens anderen in Vries-
 landt. 8. Wort van de Vriesen beschadigt. 9.
 Haere gelegenheit ontrent het jaer 1326.
 p. 9. Houdt het met de Kabeljauſchen en
 Hartog Willem van Bayeren. 10. In 't jaer
 1354. noch een dorp genaemt. 10. Wordt
 met Gommerskarspel tot een stad ge-
 maekt. 10. Verkrigt verscheide Privile-
 gien. [Siet Privilegien] Met houtpoorten
 versien. 11. Eerste haven aldaer gemaakt. 12.
 Vergrooting der stad. 12, 13. Haere vrij-
 heit en ban wordt vergroot. 13. Haer
 Schout het tappen verboden. 13. Wage
 aldaer gesticht, als ook een Gasthuis en
 Kapel. 13. Rommelhaven aldaer ge-
 maekt. 15. De stad wordt versterkt. 16.
 Klooster aldaer gesticht. [Siet Kloosters.]
 Haere zeevaert neemt toe. 17. Kerken al-
 daer gebout. 18. &c. De stad is tegens
 Vrouw Iacoba. 20. Aenslag daer op ge-
 maekt. 20. Klaegt met die van Groot-
 broek over Westwoude. 22. Heeft verschil
 met Grootbroek. 24. Wordt met represal-
 lie gequelt. 29. Brengt een Baerdse in zee
 tegens de roverij. 31. Verscheide van haere
 schepen door de Franjoisen genomen. 31.
 Blijft geduurende de beroerte ten tijde van
 Vrouw Maria van Borgonje in rust. 33. Haere
 trouwhertigheid tegens die van Hoorn. 33.
 Van de Gelderschen tot ontrou aenge-
 socht. 34. Houdt twee schepen en twee
 en twintig mannen tegens die van Uit-
 recht. 34. Wordt versterkt. 35. 36. Trekt
 met acht en twintig mannen tegens Rotter-
 dam. 36. Houde besetting ten kosten
 van 't gemeen. 36, 37. Wordt van de
 Hoekschen belaegt. 37. Houdt sich bui-

ten 't Kaesenbroots spel. 38. Bidt voor Bo-
 venkarspel en Lutkebroek. 39. 42. Draeght
 sich kloekelyk tegens de Gelderschen. 43. 45.
 Aldaer werden excijsen ingestelt ten be-
 hoeve der stad. 45. Verkrigt verlichting
 van schattinge. 45. Wordt met een beset-
 ting van 1500 soldaten belast. 49. Aen de
 Noordsyde met toorens en muuren ver-
 sterkt. 54. 58. Dient den Keiser met 4. Sche-
 pen op den tocht naer Tunis. 59. Lydt groote
 schade ter zee. 59. 60. 61. Verkrigt quijt-
 schelding in een gedeelte van de schattin-
 ge. 62. Aenslag van de Gelderschen op de
 stad. 62. De stad werdt aen de Suijdsyde
 uitgeleit. 66. 67. Dient den Keiser met vier
 schepen op den tocht naer Algiers. 67.
 Werdt verder bemuurt. 70. Verkrigt het
 recht van 't lastgeldt. 72. Heeft wel tseftig
 groote schepen, twee hondert wijnvaerders
 en veel haringbuisen. 72. 73. Lydt groote
 schade. 73. Vertoont haer noodt en lasten
 aen den Keiser. 77. Verkrigt verhooging
 van stadis excijsen. 77. Heeft twijf met
 Amsterdam. 77. Heeft 120. haeringbui-
 sen in zee. 78. Daer wordt besloten een
 nieu Stadthuis te bouwen. 80. De leere der
 Reformatie aldaer gepredikt. 82. &c. [Siet
 Reformatie.] Men soekt daer de burgers,
 geduurende de vervolging ter saeke van
 Religie, te verschonen. 83. De stad
 aen de Noordsyde uitgeleidt. 91. Wordt
 in heimelyke brieven Triton gebeten. 104.
 Raekt in groote beroerte. 107. &c. Wordt
 van de burgers bemagrigt. 121, 122. Ver-
 klaert sich tegens de Spanjaerden. 122.
 Neemt Sonoy aen voor Overſte. 130. Krijgt
 sitplaats ter vergaderinge der Staeten van
 Hollandt. 135. Verkrigt het recht van 't
 paelgelt. 143. Van krijvsolk ontbloot. 153.
 Verkrigt het recht om drie leermarkten te
 houden. 160. Wordt met soldaten verſe-
 kert. 169. Eenige burgers aldaer gewan-
 gen. 173. De stadis Gedeputeerden ne-
 men

R E G I S T E R.

men hun afscheidt van de Dagvaert om kosten te spaeren, onder sekre verklaring. 174. Enkhuisen houdt sich in de Leicesterse Faëtie aen de sijde der Staeten. 175. Wordt van de Leicesterseghesinden de Kapelle genoemt. 177. Wordt wederom uitgeleidt. 189, 160. en met nieuwe wallen versterkt. 194. Haer beschrijving met de woorden van G. Bentivoglio en anderen. 1. b. Haer wapen. 1. b. Voert een Maegt bij haer wapen. 9. b.

d' Enkhuisers brengen Hartog Karel van Borgonje in Zeelandt. 29. Brengen Karel van Oostenrijk naer Spanje. 47. 50. ook Philips den II, 47, en Anna van Oostenrijk. 105. Vinden de maniere van stengen door te schieten. 105. Overtreffen hunne gebuuren in magt van schepen en geoeffent bootsvolk. 149. Beginnen nieuwe vaerten. 194. 196. &c. 202. &c. Hunne kloekmoedigheid. 1. b. 9. b. Zijn kloeke zeeluiden. 9. b.

Enkhuifer Eylandt. 199.

Ente Iacobsz. 99.

Erasmus. 17. b. 20. b.

Erik in de Bok. 63.

Erven tot een helling verhuurt. 72.

Euangelic der armen, door C. Koolruin geschreven. 89. 87.

Evert Cornelisz. 99. 103. 104.

Evert Florisz. 100.

Excijns ingestelt. 45, 91. Verhoogt. 77.

Fabriek der stad. 78. 161.

Flevo. 4.

Floris de II Graef van Hollandt. 4.

Floris de V. p. 6.

Franciscus Cardinael van St. Susanna. 14.

Franciscus Frederiksz. van der Hulk Burgermeester tot Enkhuisen wordt vermoordt. 44.

François van Boshuisen *Admirael van Amsterdam*, 106, 107. Komt binnen Enkhuisen. 109. Wordt gevangen. 109. Op de Ketenpoort gebragt. 114. Ontslagen. 114. Komt met zijn vloot voor Enkhuisen. 132. Drie van zijn schepen voegen sich met de stad. 132. Hij vertrekt. 132. Komt weer voor Enkhuisen. 136. Wjkt uit de zee. 137.

D^r. François Maelfon tot stads Medicijnmeester aengenomen. 95. Raedt en Pensionaris van Enkhuisen. 174. Gesant in Engelandt. 174. Zijn schrijven aen den Advocaet Oldenbarnevelt tegens Sonoy. 184. Werdt uit den Hage naer Noord-Hollandt afgevaerdigt. 186. Syndicus of Pensionaris van Westvrieslandt. 188. Zijn voorstel, daer twijft uit ontstaet tusschen de sevensteden, 188. Wordt Raedt van Prins Maurits. 189. Hem werdt een aenslag, die de Spanschen voorhadden, ontdekt. 191. Hij soekt den vyandt te bedriegen. 191. Zijn schrijven over dat stuk aen den Advocaet Oldenbarnevelt. 191, 192. 193. Brengt te weeg dat het Collegie der Admiraliteit ook tot Enkhuisen komt. 194. Soekt de vaert bij Noorden om naer Oostindie te vorderen. 196. Gaet in gesantschap naer Denemarken. 200, 201. Zijn geleerdtheit. 22. b. Zijn ampten en groote diensten aen 's vaderlandt bewesen. 23. b. Helpt Lucas Fansz. Wagenaer in het uitgeven sijner zeeboeken. 24, 25. b.

Frans Wiggerz. gebannen om 't lesen van Mennoos boeken. 90.

Francoisen beschadigen de Hollanders ter zee. 31, 59.

Fredrik Pieterz. Maekschoon. 113, 121.

Freek Freeksz. Rijx. 11. b.

Fredrik Symonz. d' Oude loochene Boshuisen. 109. Wordt een van de Kapiteinen der burgerij. 113. Zijn aenspraak

R E G I S T E R.

aen de burgers om hen neêr te setten. 115.
 Wordt wederproken. 115. Trekt 'er veelen
 tot sijn gevoelen. 115. 116. Was een ver-
 maerd Groot-Schipper, die op een tijdt den
 Keiser voerde. 9 b.

Fredrik Symonfz. de Jonge. 113.

Fredrik Thomafz. 152.

Fredrik Westphalen. 12. b.

Fuis. 123.

GAla van Galema. 4.

Gasthuis. 13. 22.

Geestelijken moeten ook schattinge en
 ongelden betaalen. 25. Sijn dikwils quaede
 raedgivers in saeken buiten hun beroep. 37.
 Leven seer ergerlijk. 97.

Gelderfchen raeken in vyandschap
 met de Hollanders. 33. Soeken Enkhuisen
 met verraedt te vermeerteren. 34. Hun
 aenslag op Enkhuisen. 42. Maeken de Sui-
 der zee onveilig. 43. Spannen met Vriesen
 aen. 46. &c. Maeken noch een aenslag op
 Enkhuisen. 62. &c.

Geleerde mannen van Enkhuisen.
 13 b. &c.

Gerbrandt Cloeting. 64. 80. 93.

Gerbrandt Egbertfz. 99. 100.

Gerbrant Willemfz. Makker. 206.

Gerbrandt Zeewolf door een Priester
 doodt geseit, komt weêr te voorschijn. 97.

Gerrit Entfz. Burgermeester van
 Enkhuisen een gunstgenoot van de Hartogen
 Philips en Karel van Borgonje. 30. Werdt
 Ridder. 30. Naer Vrieslant gefonden. 30. Sijn
 goedertierenheit. 30. Werdt Heer van Urk,
 Ens en Emeloordt. 30. Sijn Wapen. 30. 31.
 Was Vice-Admirael van Nederlandt. 9. b.

Gerrit Evertfz. 103. 123.

Gerrit Evertfz. spreekt met den Kon-
 ning van Spanje. 191. Men versoekt hem
 tot een aenslag op Enkhuisen. 191. Ontdekt
 de saek aen Dr. Maelfon, en soekt de Spaen-

schien te bedriegen. 191. 192.

Gerrit Femfz. 152.

Gerrit Prins. 78.

Gerrit van Zwol. 11. b.

Gesandtschappen. 174. 200.

Geschil met eenige dorpen. 74. met
 Amsterdam. 77. met Sonoy. 145. met die
 van 't platte landt. 161. over de Paeltfz.
 163. Tusschen Noord- en Suidt-hollandt.
 174. Tusschen de steden van Westvrieslands
 en 't Noorder-quartier. 188.

Gestichten der stad. 3. b. 5. b.

Gevecht tot Nieuwerdam. 138.

Gijsbert van Ewijk. 74.

Gommerskarspel een dorp. 3. Wordt
 met Enkhuisen tot een stadt gemaekt. 10.

Gommers kerk. 19.

Gou, of water. 54.

Grootte der stad. 3. b.

Grootebroek. 16. 20. 131. 136.

Groote Pier. 46. 47.

Guido Bentivoglio. 1. b.

Guilielmus van Nieuwenhui-
 fen. 29. b.

Guinea. 194.

HAdrianus Iunius van Hoorn.
 2. 51. 64. 1. b.

Haegdoorn om de wal geplant. 203.

Haering: bij wie eerst gevangen en ge-
 souden. 17. In groten overvloedt gevan-
 gen. 195. Waer die gevischt wordt. 6. b.
 De binnelandtsche wordt tot hokking ge-
 droogt. 7. b. Is de hoofmeering van Enk-
 huisen. 6. b. Groote winst en handel daer
 uit voortkomende. 7. b.

Haeringvisfcherij begint t' Enkhui-
 sen toe te nemen. 17. Geduurende den
 oorlog met Frankrijk 1536. wedersijds toe-
 gelaten. 59. Toerusting om die te be-
 schermen. 71. 78. 80. Lijdt groote
 schade. 200. 202.

Ha-

R E G I S T E R.

Havens gemaakt. 12, 15, 67, 91, 98, 189, 194.
 Havenmeester. 72.
 Heilige-Geefthuis. 27.
 Helbardier binnen Enkhuisen gevonden. 165. *Sijn handeling binnen de stad* 166. *Wordt ontdekt*. 166. en *gevangen*. 169.
 Henricus Geldorpius *is de Schrijver van het boekken genaemt Ruardi Tapperi Apothecaris*. 16 b. *Prijst Enkhuisen*. 1. b.
 Henricus Antonides van der Linden. 90, 30. b.
 Henrik Rapesilver. 23.
 Hendrik Jantz. Schram. 11. b.
 Heritus Isbrandi. 22. b.
 Herk Meynsche. 118. 152.
 Herman Entfz. *dient den Keiser voor Algiers*. 67. *Sijn dapperheid tegens de Françoisen*. 73. *Fabrikmeeester*. 111. *Belet onder de soldaeten te schieten*. 111. *Burgermeester*. 148. 10, 11. b.
 Herman Pater of Biechtvader van St. Ursuls klooster. 16.
 Herman Windelfz. 116.
 Hillebrant Gerbrantfz. Quast. 11. b.
 Hoeks en Kabeljaus. 9. 10.
 Hoogmoedt en mijdt. 24.
 Hoorn. 16, 20, 27, 29, 33, 41, 45, 56, 79, 83, 104, 132, 135, 136, 146, 152, 153, 160, 162, 174, 175, 176, 180, 183.
 Huig Broerfz. 151.
 Hugo Grotius. 2. b. 27. b.

Iacob Siewwertfz. Blacuhulk. 182, 183, 186.
 Iacob Harkfz. Bobbert. 152.
 Iacob Erikfz. in de Bok. 99, 100, 111.
 Iacob Dirkfz. Brouwer. 117, 120, 121.
 Iacob Florifz. *vlucht uit de stad*. 100. *Maekt de Visschers op*. 118. *Sijn ijver*. 118.

Weert bloedstorting. 118. *Voert het vaendel*. 121. *Wordt Kapitein*. 122. *Raedt het uit vallen af*. 136. *Wordt Schout en daarna Burgermeester*. 136.
 Iacob in 't Hof. 120, 121, 123, 132, 141.
 Iacob Kristal Sonoys Luitenant. 178, 182, 183.
 Iacob Pieterfz. Maekfschoon. 103.
 Iacob Pieterfz. 11. b.
 Iacob Pieterfz. Samson. 113.
 Iacob Til. 150.
 Iacob Valk. 196.
 Iacoba van Baijeren. 16, 19, 20, 21.
 Iacoba Fredrikfz. 106.
 Jaermarkt. 10, 96.
 Jan Arentfz. van Alkmaer *Predikant onder de Gereformeerden*. 110.
 Ian Brouwer van Wieringen. 146.
 Ian Buidelmaker *gebannen wegens het verkopen van seker boekken van C. Kooltuin*. 90.
 Janus Douza. 24. b.
 Ian Fredrikfz. 110.
 Jan Fredrikfz. Flutske. 121, 152.
 Ian Gerbrantfz. 152.
 Ian Gerbrantfz. 165.
 Ian Gerbrandtfz. *wordt Vice-Admirael*. 186. *Sijn vertooming aen d' Admiralliteit tot beveiling der zee*. 200. *Is op de tocht naer Cadix*. 200. *naer Canariën*. 202. *Verovert met Moy Lambert den Admirael van Duinkerken*. 205. *Siet ook* 11. b.
 Jan Graef van Hollandt. 6, 7.
 Jan Groot Albertfz. *Burgermeester van Enkhuisen*. 63, 82.
 Ian Haring. 151.
 Ian Iacobiz. en *Pieter sijn broeder in den Haeg voor 't Hof geroepen*. 172.
 Ian te Iooften. 99.
 Ian Huigen van Linschoten *Commissijs wegens die van Enkhuisen op den tocht naer Nova Semla*. 196. *Onderseekt d' uitkomst*

R E G I S T E R.

komst van de Straet Nassau. 197. *Sijn bevinding.* 197. *Vaert aen landt.* 197. *Vindt twee afgoden.* 198. *Vaert aen een eylandt.* 198, 199. *Wordt in den Hage enboden om rapport te doen.* 199. *Sijn swede reise naer Nova Semla.* 199. *Vereert een Walvisch-kakebeen aen die van Enkhuisen, als ook een aen die van Haerlem.* 200. *Is Thresorier tot Enkhuisen.* 11. b. *Helpt Lucas Iansz. Wagenaar in het maken van 't Enkhuiser zeekaertboek.* 25. b. *Sterft.* 11, 12. b. *Heeft sijne Kaert van 't eilandt Ascensio aen Dr. Paludanus toegeigent.* 29. b.
Ian Pastoor tot Enkhuisen bestrafte de Pauselijke doolingen. 82.
Ian Pieterfz. Proot. 11. b.
Ian Reinerfz. Burgermeester van Enkhuisen. 107. 121.
Ian Reinerfz. een Koopvaerder. 201. 204.
Ian Sybrandtfz. een quaedtspreker gestraft. 173.
Ian Claefz. Sloot. 103.
Ian Willemsfz. Suurmond. 78. 80.
Ian Thijfz. en Floris syn broeder. 90.
100.
Ian Trijntges. 151.
Ian Vesterman Burgermeester. 80.
107. 114.
Ian Vest doorsteken. 150.
Ian Martfz. Visscher. 146.
Ian Volkerfz. 152.
Ieronymus van den Borre, Raets-beer. 190.
Ysbrandt Iacobfz. 103. 117. 183.
Ysgang. 95.
Yffel, eertijds Nabel. 4.
Imposten. Siet Excijfen.
Informatie van 's Keisers wegen op de schaele en lasten der Stadt. 60.
Inkomite en belasting der Stadt in voorlede tijden. 61, 68, 41.

Inquisitie wordt tegengestaen. 96.
Instructie voor Sonoy. 127. &c.
Job Franz. 101.
Jochem Nieuwink. 140.
Johan Bafius. 104.
Johan Kolterman. 100. 119.
122. 131.
Johannes Antonides van der Linden tot Enkhuisen geboren 29, 30. b. *Wort Professor der Medicijnen tot Franiker, en daerna tot Leyden.* 30. b. *Sijn lof en schriften.* 30. b.
Johannes van Nieuwenhuisen. 29. b.
Johan van Oldenbarnevelt. 184.
191. 192. 193. 195.
Jooft Mattheuwfz. van Aelst. 193.
Jooft van den Vondel. 4. b.

K *Aes- en broodts-spel* 37. 38.
Kapellen gesichts. 13. 18.
Kapel van 't Gasthuis gebruikt om recht in te houden. 21, 22.
Karel Boyfot. 146.
Karel Hartog van Borgonje, Graef van Hollandt. 29. 32.
Karel Hartog van Gelder. 41. 62.
63. 64. 66.
Karel van Oostenrijk. 41. *Wordt van d' Enkhuisers naer Spanje gevoert.* 47. 50. *Wordt Keiser.* 48.
Karel Roorda. 201.
Karspel. 3.
Kerken gebout. 18. &c.
Kerkdieverij. 28.
Keure op de daeken. 40. 44. 54. *Van de Stadt niet te na te bestemmen.* 73. 161. *tot des stadts verzekering.* 73. *tegens het beschenken der genen die tot ampten worden verkoren.* 77.
Klaes Blaeuhulk. 63.
Klaes Janfz. uit Hoogkarspel. 161.
† †
Klaes

R E G I S T E R.

Klaes Kroes. 132. 141.
 Kloekmoedigheid der burgers. 9. b.
 Klokspijs en koperwerk verzamelt. 145.
 Kloosters geslicht. 16. 24. 26. 46.
 Worden tot een ander gebruik gekeert. 3. b.
 Koenraedt Reinerfz. 185.
 Konstapel der stad. 81.
 Kooltuin. Siet Cornelis.
 Kreil. 4. 5.
 Krijn Wouterfz. vinder van het
 doorschieten der stengen. 105.
 Kruidmolen gesprongen. 205.
 Kruis van hout. 45.

Landflot van Brederode. 105.
 Landtochten der Spanjaerden in 't
 Noorder-Quartier. 153.
 Lasten der stad in verleden tijden 41.
 61. 68.
 Lastgeldt. 72.
 Latijnsche Schoole. 5. b.
 Laurens Zas. 87.
 Leendert Jacobfz. Mein. 103.
 Leermarkten. 160.
 Leicester komt in 't landt. 175. Sijn
 Faasie. 175. Tractt sich meester te maken
 van Enkhuisen. 177. Ontfangt een brief
 van de Magistraet van Enkhuisen. 178.
 Komt tot Hoorn. 180. Schrijft een brief
 aen die van Enkhuisen. 180. Komt in de
 streek ontrent Grootebroek, daer hem
 d' Enkhuisers besengen. 182. Staect sijn
 reise. 182. Vertrekt naer Medenblik. 183.
 Wordt van Camdenus in 't ongelijk ge-
 stelt. 185.
 Lieven de Zeeuw. 11. b.
 Lijnbaenen. 71.
 Lijste van de Groot-Schippers tot Enk-
 huisen in den jaer 1476. p. 32. Van de
 sondij eens Oorlogschips in 't jaer 1555.
 p. 79. Van de verlore schepen. 68, 69.
 Van 't geschut. 81, 82.

Listen om krijgsvolk in de stad te bron-
 gen. 108.

Lof der stad met de woorden van G.
 Bentivoglio en anderen. 1, 2. b.
 Loterij t' Enkhuisen. 194.
 Lucas Iansz. Wagenaeer van Enk-
 huisen ervaeren Pilot en Stuurman. 23. b.
 geeft den Spiegel, en het Thresoor der Zee-
 vaert in 't licht. 24. b. Als ook het Enk-
 huiser Zeekaertboek. 25. b. Wordt van
 Ianus Doufa en sijn soon geprefen. 24, 25. b.
 Maect kaerten van de stad Enkhuisen.
 25. b.
 Luitgen Gerritfz. 101.
 Luit Pelfer een groot Moorder. 79.
 Lumey veroveret den Briel. 107. Sendt
 eenige soldaten naer Enkhuisen. 123.
 Luther. 48.

Maegdt gevoert bij 't wapen van
 Enkhuisen. 9. b.
 Maelfon. Siet Francois Maelfon.
 Maelfons Eylandt. 197.
 Maenschutten. 91.
 Markt van Deensche ossen komt van
 Hoorn t' Enkhuisen. 205.
 Marten Femfz. 152.
 Martinus Dorpius getuighenisse van
 Ruard Tapper. 17. b.
 Martinus Duncanus. 83.
 Matthijs Hollanders. 100.
 Maurits Eylandt. 199.
 Medenblik. 6. 27. 33. 132. 136.
 146. 153. 160. 183. 184.
 Meirman bijna gevangen. 206.
 Meirminne gesien. 207.
 Meynert Pilgroms. 12. b.
 Melchior Priester t' Enkhuisen. 4.
 Melkpoortje. 66.
 Minrebroeders gehangen. 132. &c.
 Moeyte met de Hamburgers. 28. met
 Dene-

R E G I S T E R:

Denemarken. 31. met de Lubekers en Oosterlingen. 42. met Denemarken. 47. 54. Monniken. 26. 37. 99. 132. &c. Monnikendam. 27. 33. 79. 132. 136. 153. 160. 169. 174. 188. Munte quaelijk beleit. 37. Munterij. 203. 3. b.

N Abel nu Yffel genoemt. 4.

Naemen der burgers ter saeke van Religie beschuldigt. 99. der geenen die ter saeke van Religie sijn gevlucht. 100. der geenen die verstant hielden met den Prins van Oranje. 103.

Naemen der Zeekapiteinen van Enkhuizen tegens d' Oosterlingen. 23. der Zeekapiteinen tegens Bossu. 152.

Naemen der Rijkdommen des jaers 1513. p. 33. b. der Vroedschappen des jaers 1534 p. 33. b. der Vroedschappen sedert den jaere 1577. p. 34. b. &c. der Schouten, Burgermeesteren en Schepenen sedert het jaer 1438. p. 39. b. der Weesmeesteren sedert den jaere 1580. p. 75. b. der Commissarisen van de Bank vande kleine saeken sedert den jaere 1647. p. 83. b. der Secretarisen. p. 85. b. der Commissarisen van den Echten-stact, sedert den jaere 1581. p. 86. b. der Kerkmeesteren sedert den jaere 1580. p. 95. b. der Aelmoesseners - Voogden sedert den jaere 1580. p. 103. b. der Voogden van 't oude Arme Weeshuis sedert den jaere 1580. p. 101. b. der Voogden van 't Provenhuis sedert den jaere 1580. p. 129. b. der Voogden van 't Siekhuis sedert den jaere 1580. p. 141. b. der Voogden van 't Leprosenhuis sedert den jaere 1580. p. 153. b. der Predikanten 161 b. der Bewindthebberren van de Oost- Indische Compagnie sedert den jaere 1602. p. 163. b. der Bewindthebberren van de West- Indische

Compagnie sedert den jaere 1628. p. 166. b. Nanne Cornelisz. 99. Nanning Tapper Burgermeester. 41. 13. b. Nicolaus de Castro. 87. Nieuwe Sout-eylanden. 202. Nieuwe fraet gemaakt. 69. Nieuwe vaerten. 194. 196. &c. 202. &c.

Nieuw-Westvrielandt. 199. Nijdt binnen de stad. 24. Tusschen Gommers- en Pancras-Karspel. 48. Noorder poort. 29. Noordthollandt: wat daer nu door verstaen wordt, en van oudts door verstaen werd. 3.

Onkosten van miureen, soorens &c. 54. 55. 58. 59. 60. 61. 67. Onkostelijkheid des verleden tijds. 28. 72. 80. 81.

Onorde veroorzaekt schaede. 31. Onorde ontrent de munt. 37. Ontfanger der excijsen. 78. Oorlog met d' Oosterlingen. 22. 23. met Frankrijk. 31. met die van Utrecht. 34. met de Gelderschen. 41. met de Lubekers. 43. met de Geldersche Vriesen. 46. Met de Gelderschen. 69. met Denemarken. 55 met Frankrijk. 59. met Spanje. 132. &c.

Oorlogschepen tot bescherming der haringhuisen. 71. 78. 80. Toegerust tegens de Françoisen. 82. Tegens d' Amsterdamsche en Spaensche Scheepsmagt. 136. 149. 156. 160. Worden uit het ijs wonderlijk verlost. 140. 141.

Ooster-baljuschap van Westvrielandt. 16.

Ooster haven. 98. Oostindische Compagnien in eens gesmolten. 203.

R E G I S T E R.

Oostindische Kamer. 5. b.
 Ordonnantie over het vieren van
 sommige genaemde heilige dagen. 50. Op
 d' excyfen. 52. Tot des stadts verfekerin-
 ge. 65. 73. Op de Binneſchepen. 78.
 Ordre tegens d' aenkomſte der Spaenſche
 vloote. 186.
 Overbeed 27.
 Outger Pelfer. 123.

P... van Wormer. 83.
 Pakhoof. 35.
 Paktuinen. 91.
 Paludanus. Siet Bernardus.
 Paters hof. 26. 122. 3, 4. b.
 Paulus van Loo. 111.
 Pausdom tot Enkhuiſen beſtreden.
 82. &c.
 Petrus Plancius. 196.
 Peſthuis. 145. 3. b.
 Plakkaet daer die van Enkhuiſen en
 Grootebroek wierden buiten gelaten 69, 70.
 Tegens het uitvoeren van haering. 82. Te-
 gens het uitvoeren van liſtocht. 142. On-
 trent den haering en bokking ingetrok-
 ken. 142.
 Philips Hartog van Borgonje. 20. 21.
 22. 25. 29.
 Philips van Ooſtenryk. 40.
 Philips de II Koning van Spanje,
 Graef van Hollandt, geeft de ſteden Enk-
 huiſen, Hoorn, Alkmaer, Edam, en Mon-
 nikendam ſekere Privilegie. 79. Doet
 d' Enkhuiſer en andre Hollandſche Schip-
 pers tot Liſbon begunſtigen om hen te win-
 nen. 165. Sendt een ſyner Helbardieren,
 een Enkhuiſer, in de ſtadt. 165. Sijn brief
 aen de Wethouders der ſtadt. 167. &c.
 Schriſte aen de LXXII Hoofden der bur-
 gerij. 170. Soekt door eenen Gerrit Evertsz.
 een aenſlag op de ſtadt te maken. 191. Erkent
 de vereenigde Nederlanden voor vrije lan-
 den. 207.

Pieter Bak. 151.
 Pieter Luitgefz. Buiskes houdt ver-
 ſtand met den Prins van Oranje. 103.
 Krijgt Commiſſie om Enkhuiſen in te ne-
 men. 111, 112. Stelt ſich tegens 't inbrengen
 van ſoldaeten. 111. Wordt nevens an-
 deren aen Burgermeesteren gefonden. 117.
 118. 119. Is Overſte en aenleyder der
 burgers op het Noorder Spuy. 120. Voert ſe
 naert 't Stadthuis. 121. Begeeft ſich
 op 't Stadthuis, en ſtelt ordre tot ſtadts ver-
 fekering. 122, 123. Verſchaft geldt. 123.
 Wordt Burgermeester. 123. Wordt Admi-
 rael van d' Oorlogſchepen in 't Vlie. 176.
 Pieter Cornelifz. Opperman. 102.
 Pieter Cornelifz. 103.
 Pieter Cornelifz. Burgermeester.
 117.
 Pieter Freekfz. 152.
 Pieter Groes. 121.
 Pieter Heynfz. 103, 113. 121. 123.
 Pieter Cornelifz. Hooft. 24.
 Pieter Janfz. van Middelburg een
 quaedtdoender verbrandt. 98.
 Pieter Landtman. 47. 74.
 Pieter Pieterfz. Ketelboeter. 102.
 105.
 Pieter Prooft. 152.
 Pieter Symonfz. Semeyns. 103.
 110.
 Pieter Semeyns. 152.
 Pieter Dirktz. Strikbolle. 196.
 Pieter Wiggerfz. ſpreekt onder de
 predikatie tot oproer. 173, Sijnschulds be-
 kenteniffe en belofte. 173.
 Pontus Toorn. 29.
 Poortmeesters nu Burgermeesters. 14.
 Predikation der Gereformeerden wor-
 den openbaarlijk ontrent Enkhuiſen inge-
 voert. 96, 97. Worden geſtaects. 99. Bin-
 nen de ſtadt ingevoert. 122.
 Privilegien gegeven van Graef Ian
 den I. p. 8, Van Keiferin Margriete. 9.

R E G I S T E R.

van Willem de V. van Hartog Albrecht. 12. 13. 14. Van den Prooft van Westvrieslandt 14. Van Willem de VI. 15. Van Ian van Beyeren. 16. 17. Van Philips van Borgonje. 22. 25. Van den Koning van Denemarken. 24. Van Karel Graef van Charlou. 29. Van Aertshartog Maximiliaen. 35. 39. 40. Van Philips van Oostenrijk. 40. Van Christiaan den II. Koning van Denemarken. 42. Van Karel van Oostenrijk. 44. 45. 49. 50. Van Philips de II. 79. Siet verder. p. 161.

Provenhuis. 22.
Purmerendt. 132. 146. 153. 154. 174. 188.

Quaedtspreken gestraft. 27. 148.
173. 184.
Quikkel. 108. 109.

Reformatie tot Enkhuisen gepredikt. 82. 83. &c. 92. 96. 97. 122.
Regeringe der staet. 5. b.
Reymerigh Luytges. 106.
Reinerus Iohannis. 21. b.
Reinier Evertsz. scheldt sijn Overheit en wordt gestraft. 148.
Reinier Feintefz. Schout der staet. 102. 103. 124.
Reinier Stouting. 108.
Requett bij de kleene steden van Hollandt aen den Keiser overgelevert. 75.
Resolutie op het uittrekken der Burgermeesteren. 58. Over het verkiefsen van een Burgermeester buitens tijds. 95.
Richardt Claefz. Predikant onder de Gereformeerden. 103. 117.
Rijkert Claefz. 100. 135.
Rijkhoudt Pieterfz. Burgermeester der staet. 31.
Rijsenhooft. 35.
Ruud Tapper wordt geboren. 35.

heeft geschild met de Magistraet. 52. De schootstallige schulden sijn moederlyke goederen worden hem quytgehouden. 52. Sit over de saeke van Cornelis Cooltuin. 84. Laet sich verbidden. 84: sterft. 90. Wordt beschreven onder de Geleerde mannen van Enkhuisen. 13. b. Wat de Roomsche gesinden van hem schrijven. 13. b. Sijn grafscrift. 14. 15. b. Boeken door hem geschreven. 16. b. Een andre beschrijving van den selven Ruud. 16. b. Sijn plompigheid. 16. b. Sijn Leermesters. 17. b. Wordt van Koning Maximiliaen veracht. 17. b. Helpt Ian van Woerden verwijsen. 17. 18. b. Sijn wreedsheid tot Leuven. 18. b: tegens Persevald van Brugge. 18. b. Sijn raedt tegens Antwerpen. 18. b. Sijn Inquisiteurchap. 18. b. &c. Sijn handel tegens Engel Merula. 19. b. Dient sich van Mr. Floris Egbertsz. voor Onderinquisiteur in Hollandt. 19. 20. b. Sijn vervolging tegens de boeken en haet tegens Erasmus. 20. b. Van 't maeken sijnre boeken. 20. b. Sijn gesprek met Viglius. 20. 21. b. Sijn doodt. 21. b. Veers op sijn afbeelding. 21. b.
Rudolphus Strakmans. 92.

Samuel Ampsing. 207. 29. b.
Schade ter zee door hoogmoedt en onvoorsichtigheit. 31.
Schatting opgebracht. 20. 29. 146.
Schepen verloren. 68. 69.
Scheepsbouwerij neemt toe. 206.
Scheepsdieverij gestraft. 27.
Scheepsmaght van Enkhuisen ontrent het jaer 1476. p. 32. ontrent het jaer 1551. p. 72. 73.
Scheepstimmerwerven. 68. 91. 94.
Schepens eerst bij den Schout verkoren. 35. 39. 40. Maer nu ter tijdt door de Burgermeesteren. 5. b.

†† ij Schel-

R E G I S T E R.

Schelden op d' Overheden. *Siet*
 Quaedtpreken.
 Schellinkhout. 16.
 Schellinkhouters in den Slag tegens
 Boffu. 152.
 Schilderijen der Suider Kerke uitge-
 wijcht. 207.
 Schipbreuk in Texel. 195.
 Schoole. 72. 93. 5. b.
 Schuilenburg. 107. 108.
 Schutting van wateren. 17.
 Scoetgen ofte Oortken. 56.
 Seger Fredrikfz. *Schout der stad.* 92.
 Seger Albertfz. Ram. 123.
 Sessie van wegen de Magistraet in de
 Kerkenraedt tot Enkhuisen. 186, 187.
 Van wegen de Staeten in de Noordhollands-
 sche Synode. 190.
 Siekhuis. 194. 3. b.
 Siewert Meinertfzoon Bokgeest
 Burgermeester. 83.
 Siewert Ianfz. Krommedijk. 97.
 99. 113. 121. 146. 186.
 Siewert Reinerfz. 59.
 Sijbele Dirkfz. 103.
 Sijmen Baertfz. 103.
 Simon Blaeuhulk. 25. 50. 53.
 Sijmen Meinertfz. Semcyns. 100.
 Slag tegens Boffu. 150, 151.
 Sluisen gemaakt. 15. 74.
 Sondt gesloten. 54. 55. 56. 59. 69.
 Sonoy. *Siet* Dirk.
 Soudij van de soldaeten in 't jaer 1481.
 p. 34. in 't jaer 1489. p. 37. van het volk
 eens Oorlogschips in 't jaer 1555. p. 79.
 Soutnering t' Enkhuisen. 51. 8. b. Hoe
 onse voorouders sont plagten te maken. 51.
 Spanjaerden beschempen de Noorde-
 Hollanders. 149. Worden geslagen. 153.
 Spits van de Pancras toorn. 48.
 Spijtbroek. 20. 36.
 Staeten van Hollandt vergaderen
 tot Dordrecht. 135. Laeten die van Enk-

huisen en andre kleene steden sitplaats nemen
 in hunne vergadering. 135. Verklaren
 de Spanjaerden vijandt en den Prins van
 Oranje Stadthouder. 135. Soeken den
 Oosterschen handel op Enkhuisen en andre
 steden te brengen. 135. Hunne verklae-
 ring op het suuk der religie. 135. Verga-
 deren tot Rotterdam om geldmiddelen te
 vinden. 156, 157. Hunne verklaring
 tot voordeel van Enkhuisen over de Paet-
 kist. 163. Hun beleidt en regeering wordt
 van Camdenus den Engelschen Historie-
 schrijver geprefen. 185. Vergaderen tot
 Alkmaer. 189.

Stadthuis. 27. 80. 5. b.
 Stapelrecht van de zeevijsch. 147.
 Sterkte der stad. 2, 3. b.
 Suidt-Hollandt. 3.
 Suider dijk doorgebroken. 95.
 Suider kerke gesicht. 18. Haere toorn
 gebout. 25. 48. 53. gerecht. 200.

TAems Fredrikfz. Geldtsak. 150.
 Tamme Ianfz. 101.
 Tate Gerritfz. 161.
 Texel. 5.
 Theodoricus Langius Professor der
 Grieksche taele. 21, 22. b.
 Tien burgers aengeklaegt over 't ver-
 lossen van den Pastoor der Pancras Kerke.
 92. Worden in een geldsboete verwesen. 93.
 Tijdtdicht. 64.
 Tijs Pieterfz. 95.
 Tijrannij over Westvrieslandt. 38.
 Toefiender van de haven. 81.
 Tonne van justitie. 173.
 Toorn der Suider kerke. 25. 48. 53.
 200.
 Trijn Ians Moeder van Andreas Theod.
 van Castricom gevangen en weer ontsla-
 gen. 102.
 Twist. *Siet* Geschil en MoeYTE.
 Vaert

R E G I S T E R.

VAert begonnen op *Guinea*. 194. Op *Angola*. 195. *Gefocht bij Noorden om naer Oostindien*. 196. &c. Begonnen op *Oostindien*. 203.

Ubbo Emmius. 1, 2. b.

Venhuisers komen die van *Enkhuisen* se hulp. 41, 42.

Verbandt en *Willekeur* bij d' *Enkhuiser Schippers* over 't opbrengen van eenig geldt aen den *Koning van Denemarken* gemaakt.

31. Tusschen *Enkhuisen* en *Monnikendam*. 94.

Verdrag over het *Dijkgraefschap* van *Drechterland*. 41. Tusschen de *Wethouders* en de *Soutfieders*. 53. Met den *Deeken* van *Westvrieslandt*. 56. 90. Met eenige dorpen.

74. Tusschen de *Wethouders* en *burgeren*. 113. Dat wordt te niet gedaen. 120.

Vergadering der *grootte Visserij*. 80. 6. b.

Vergrooting der *stadt*. 12, 13. 66, 67. 91. 189, 190.

Verkiezing van *Burgermeesteren*. 14. 5. b. Van *Vroedschappen*. 49, 50. 5. b. Van *Schepenen*. 35, 39, 40. 5, 6. b.

Verraedt op *Enkhuisen*. 34.

Verfameling van *geldt*. 103.

Vierdagen. 50.

Vlie. 5.

Vluchtelingen 100. Eenigen komen in. 110. Worden ingeroepen. 122.

Vonnissen. 90. 92. 93. 95. 98. 101. 106. 148. 173. 184.

Volkert Harkfz. *Burgermeester*. 110.

Volkert Ianzf. *Seilemaker*. 99. 100. III

Volkert *Kanonnik*. 4. b.

Vrieslandt. 3.

Vrouwe voor een *Tovenaarster* gescholten. 100. 102.

Vrouwen op vermoeden van verraedt gevangen. 137. Onder *borgtocht* ontslagen. 137.

St. *Ursuls Klooster*. 16. 44. 3. b.

WAb *Eriks*. 100.

Wacht op de *dijken* 156. 160.

Wael, wiel, diep water. 54.

Waerdgelders. 174.

Wage. 13. 81.

Wapen der *stadt*. 1. b. 9. b.

Watergeulen 107. 116. 123.

Watermolens. 25.

Waternoodt. 5. 6. 12. 14. 17. 42. 44. 45. 55. 95. 104. 161. 203.

Waterfteden. 27. 33.

Weekmarkt op *Donderdag*. 40. Op *Woensdag*. 161.

Weeshuis. 72. 204. 3. b.

Wester kerk. 19.

Wester klooster. 24. 29. 3. b.

Wester poort. 55.

Westvrieslandt. 3. strijdt voor de *vrijheit* tegens de *Hollandtsche Graven*. 5.

6. 7. Begeeft sich onder de *Graven*. 7. 8. Verkrijgt eenige *wetten* en *vrijheden*. 8.

Wordt door *schattingen* uitgemergelt. 37.

Kant sich tegens de *tyranny* 38. Krijgt

vergifsenisse. 38. Wordt onder *schijn* van *genade* *swaerlyk* gestraft. 38.

Wierdijk in *zee* geslagen. 98.

Wijbrandt *Fredrikz*. 99.

Wijbrandt *Schram*. 11. b.

Wijdencffers in den *slag* tegens *Bosst*. 152.

Wilhelmus *Segerus*. 21. b.

Willem *Bardelius*. 154.

Willem *Barents*. 196.

Willem *Beukelfz*. *eerste haringsoeter*. 17.

Willem *Blaeu*. 25. b.

Willem van *Gouthoeven*. 2. b.

Willem de II *Graef* van *Hollandt*. 6.

Willem de IV. p. 9. Willem de V geeft *Enkhuisen* *bantvesten*. 10. Maekt *Enkhuisen* en *Gommerskarspel* tot een *stadt* en geeft se

R E G I S T E R.

*geeft se privilegien. 10. 11. Wordt krank-
fsmig. 11. sterft. 13. Willem de VI,
p. 15.*

*Willem Prins van Oranje neemt de
wapenen aen voor de gemeene vrijheit. 103.
Soekt Enkhuisen te vermeerteren. 104. Zijn
schrijven aen f. Basius. 106. Geeft aen
Pieter Luitgeſz. Buiskes Commissie om Enk-
huisen in te nemen, en d' oorlogſchepen al-
daer te nemen. 111, 112. Komt tot Enk-
huisen. 138. Zijn brief aen den Magiſtraet.
141. Zijn schriftelyk antwoordt op de voor-
ſteelingen des Magiſtraets. 143. Komt
weér t' Enkhuisen. 162. Zijn konst om
menschen te winnen. 162. Zijn schrijven
aen Sonoy. 169. Waerſchout Enkhuisen
en Hoorn. 174.*

*Willem lanſz. de Rijke Burgermee-
ſter van Enkhuisen. 107. 118. Zijn dien-
ſten tot zee. 9, b. Wordt Admiraal over*

*een vloot ſchepen. 10. b. Zijn Commissie.
10. b.*

Willem Pieterſz. Ketelboeter. 105.

Willem Veſt. 151.

Willem Veſterman. 118. 137.

Wraek en weérwraek. 8. 21.

Wreedtheit tot Enkhuisen gepleegt. 21.

*Van Huig Broerſz. 151. Tegens de buis-
luiden. 202.*

*Wonderlijke verloffinge der Oor-
logſchepen. 140, 141.*

Wouter Simonſz. 108,

Wouter Verhee. 166.

Z*eeman. 206.*

Zeerovers gerecht. 26. Verdreuen.

51, 52.

Zenen. Zeenſtoel. Zeenpenning. 14,

56. 90.

De Printen op dese plaetsen te stellen.

Jacob Dirkſz. Brouwer tuffchen pag. 120. en 121.

D^r. François Maelfon tuffchen pag. 184. en 185.

Kaerte van de Sadt Enkhuisen tuffchen p. 190. en 191.

Fredrik Weſtphalen tuffchen p. 12. en 13. b.

D^r. Ruardus Tapper tuffchen p. 13. en 14. b.

D^r. Bernardus Paludanus tuffchen p. 24. en 25. b.

Wapens van de Achtbare Weſthouderen tuffchen p. 74. en 75. b.

Drukfauten en miſtellingen dus te verbeteren :

P*ag. 1. de leſte regel, leeft aengewefen. Pag. 76. aen de kant leeft Apoſtille.
Pag. 77. aen de kant in plaets van pag. 114. leeft p. 73. Pag. 123. lin. 39. leeft
na Iacob Erikſz. in de Bok Pieter Heimſz. Pag. 190. lin. 10. en 22. leeft Borre.
Pag. 36. b. in 't laer 1659, ſtaet Willem Pieterſz. Potter, leeft Pieter Willemſz. Potter.*